ETELÄ-POHJANMAAN STEINERKOULU

"Kyläkoulu keskellä kaupunkia"

ETELÄ-POHJANMAAN STEINERKOULUN

OPETUSSUUNNITELMA

LUOKAT 1 - 9

SISÄLLYS

ESIPUHE 7

I PERUSOPETUKSEN ARVOPERUSTA 8

LUKU 2 OPPIMISKÄSITYS 15

LUKU 3 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET 23

3.1 Perusopetuksen tehtävä 23

3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet 24

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen 25

3.3.1 L1 - Ajattelu ja oppimaan oppiminen 25

3.3.2 L2 - Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu 27

3.3.3 L3 - Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot 30

3.3.4 L4 – Monilukutaito 31

3.3.5 L5 - Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen 32

3.3.6 L6 - Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys 33

3.3.7 L7 - Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen .. 34

3.4 E-P Steinerkoulun käytännöt 34

LUKU 4 YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI 38

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen 38

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet 39

4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat. 46

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet 59

4.5 E-P Steinerkoulun käytännöt 66

LUKU 5 OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN 69

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä 70

5.2 Yhteistyö 71

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö 74

5.4 Opetuksen järjestämistapoja 76

5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta. 78

5.6 E-P Steinerkoulun käytännöt 80

LUKU 6 OPPIMISEN ARVIOINTI - Steinerkoulujen arviointikulttuurin tavoitteet sekä keskeiset piirteet 83

6.1 Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri 83

6.2 Arvioinnin luonne ja yleiset periaatteet 84

6.3 Arvioinnin kohteet 90

6.4 Opintojen aikainen arviointi 91

6.5 Perusopetuksen päättöarviointi (lainaus perusteista 2014) 96

6.6 Perusopetuksessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät (lainaus perusteista 2014) 98

6.7 E-P Steinerkoulun käytännöt 103

LUKU 7 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI 109

7.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet 109

7.2 Yleinen tuki 117

7.3 Tehostettu tuki 118

7.4 Erityinen tuki 121

7.5 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot 132

LUKU 8 OPPILASHUOLTO 141

8.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö 141

8.2 Yhteisöllinen oppilashuolto 143

8.3 Yksilökohtainen oppilashuolto 144

8.4 Oppilashuoltosuunnitelmat 145

8.5 Etelä-Pohjanmaan Steinerkouun käytännöt 145

LUKU 9 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ 169

9.1. Saamelaiset ja saamenkieliset 169

9.2. Romanit 169

9.3. Viittomakieliset 169

9.4. Muut monikieliset oppilaat 170

9.5 Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun käytännöt 171

LUKU 10 KAKSIKIELINEN OPETUS 172

10.1 Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun käytännöt 172

LUKU 11 ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA PERUSOPETUS 173

LUKU 12 VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA 173

12.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit 173

12.2 Valinnaiset aineet (vähintään 9 vuosiviikkotuntia perusopetuksessa) 174

12.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät (lainaus perusteista 2014) 175

12.4 E-P:n Steinerkoulun käytännöt 176

III OSA PERUSOPETUS 177

LUKU 13 VUOSILUOKAT 1-9 177

13.1 Siirtymävaiheet 177

13.1.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1-2 tehtävä (lainattu perusteista 2014) 180

13.1.2 Oppilaan ikävaiheen kuvaus, ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit ja kuvaus luokka-asteiden keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista ... *181*

13.1.3 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3-6 tehtävä (lainattu perusteista 2014) ... 184

13.1.4 Oppilaan ikävaiheen kuvaus, ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit ja kuvaus luokka-asteiden keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista ... 185

13.1.5 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7–9 tehtävä (lainattu perusteista 2014) ... 186

13.1.6 Oppilaan ikävaiheen kuvaus, ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit ja kuvaus luokka-asteiden keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista ... 188

13.2 Laaja-alainen osaaminen ... 191

13.3 Oppiaineet vuosiluokilla 1–9 ... 200

13.3.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS ... 200

13.3.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, A-OPPIMÄÄRÄ ... 256

13.3.3 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, B1-OPPIMÄÄRÄ ... 294

13.3.4 VIERAAT KIELET, ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ ... 308

13.3.5 MATEMATIIKKA ... 351

13.3.6 YMPÄRISTÖOPPI ... 390

13.3.7 BIOLOGIA ... 416

13.3.8 MAANTIETO ... 430

13.3.9 FYSIIKKA ... 446

13.3.10 KEMIA ... 463

13.3.11 TERVEYSTIETO ... 480

13.3.12 USKONTO ... 497

13.3.13 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO ... 519

13.3.14 HISTORIA ... 538

13.3.15 YHTEISKUNTAOPPI ... 556

13.3.16 MUSIIKKI ... 573

13.3.17 KUVATAIDE ... 597

13.3.18 KÄSITYÖ ... 634

13.3.19 LIIKUNTA ... 658

13.3.20 KOTITALOUS ... 689

13.3.21 OPPILAANOHJAUS *698*

13.3.22 PUHE JA DRAAMA *709*

LÄHTEET **749**

LIITTEET **754**

- Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun tuntikehys

ESIPUHE

Tämä on Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun opetussuunnitelma. Opetussuunnitelman hyväksyy opettajakunnan esityksestä opetuksenjärjestäjä Etelä-Pohjanmaan steinerkouluyhdistys ry. Opetussuunnitelman pohjana on Steinerkasvatuksen liiton organisoima steinerkoulujen opetussuunnitelman runko.

Steinerkasvatuksen liitto ry. organisoi opetussuunnitelman perusteiden uudistamiseen liittyen valtakunnallisen steinerkoulujen opetussuunnitelmien kehittämis- ja uudistamisprojektin. Sen tuloksena syntyi steinerkoulujen ja steinerpedagogisen esiopetuksen opetussuunnitelmarunko. Opetussuunnitelmarunko on valtakunnallisten perusteiden pohjalta laadittu steinerpedagoginen kokonaisuus.

Opetussuunnitelmarunko-teoksessa kuvataan yhteisiä linjauksia, joita on täydennetty oppimisympäristöä, toimintakulttuuria ja toimintakäytänteitä kuvaavilla osilla, eli käytänteillä, jotka ovat käytössä juurikin Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa.

Opetussuunnitelmatyössä on kyse pedagogisen teorian ja käytännön edelleen kehittämisestä. Dialogista ja tutkimuksellista otetta painottamalla vältetään oppien muodostumista, jäykkyyttä ja traditioon perustuvaa toimintaa. Pedagogiikka pitää synnyttää uudelleen jokaisella tunnilla ja jokaisena koulupäivänä.

1 Perusopetuksen arvoperusta

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Steinerpedagogiikka on lapsilähtöistä. Steinerpedagogisessa ihmiskäsityksessä jokainen lapsi nähdään ainutkertaisena ja yksilöllisenä minuutena. Lapsilähtöisyys määritellään pyrkimyksenä ymmärtää lasta ja ihmistä sekä haluna rakentaa lasta aktivoiva opetus sen mukaan, mitä lapsen ja nuoren kehitysvaiheista tiedetään ja voidaan havaita. Lapsilähtöisyydellä ei tarkoiteta lapsijohtoisuutta eikä myöskään lapsen itsensä varaan jättämistä. Lapsuutta pidetään ainutlaatuisena ja suojeltavana ikävaiheena. Ajatus on, että kasvatuksen ja opetuksen käytännöt perustellaan lapsesta käsin. Lapsuuden kunnioittamiseen sisältyy oppilaan henkisen vapauden kunnioittaminen. Lapsia ei kasvateta ennalta määrättyyn standardimuottiin.

Tavoitteena on yhdistää yksilön kunnioittaminen ja yksilöiden välinen tasa-arvo. Sukupuolten tasa-arvo ja sukupuolten moninaisuuden edellyttää opetukselta sukupuolisensitiivistä lähestymistapaa.

Lapsuuden kunnioitus on myös lapsen persoonallisuuden näkemistä ja arvostamista. Ilmapiiri ja arviointikulttuuri tukevat luovuutta, kannustavat virheistä oppimiseen yrittämisen ja erehtymisen kautta. Hyvässä opetuksessa nähdään myös, miten moninaista lahjakkuutta on olemassa. Lahjakkuus voi olla monitaitoisuutta ja toisinaan myös erityistä taitoa esimerkiksi kielissä, musiikissa tai liikunnassa. Jokaisen lapsen lahjakkuutta ja luovuutta tuetaan samaan aikaan, kun pyritään yleiseen tasapainoiseen eettisenä ihmisenä kehittymiseen. Koulu tavoittelee kunnioittavaa ja arvostavaa vuorovaikutusta yhteisön eri tasoilla. Steinerkoulut ovat vanhempien perustamia ja ylläpitämiä kouluja. Yhteisten ideaalien ja arvojen pohdinta luo perustan koulun kehittämistyölle.

Lapsuuden kunnioitukseen kytketään korostetusti ikäkausipedagoginen ajattelu. Lapsi ei ole pieni aikuinen, eikä lapsuus ole vain välivaihe kohti aikuisuutta. Lapsuus on arvo sinänsä, jotakin itsessään arvokasta. Lapsilähtöisyys on keskeisiltä osiltaan toiminnallisuutta ja aktiivisuutta.[1]

Ihmisyys, sivistys ja demokratia

Koulun tehtävänä on ihmisyyteen kasvu. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea kykyä kunnioittaa toisia ihmisiä, luontoa ja itseä. Ihmisenä kasvaminen on varsinaisten arvojen eli totuuden, kauneuden ja hyvyyden toteutumista. Steinerkoulun kehittämistyössä lähdetään siitä, että totuudellisuus,

[1] (ks. esim. Paalasmaa 2009, 2011; Steiner 1983, 1989.)

esteettisyys ja eettisyys ovat ihmisen sivistysominaisuuksia ja hyveitä, joita kasvatuksella ja opetuksella pyritään tietoisesti vahvistamaan.

Steinerkoulussa antiikin filosofian klassiset arvot totuus, kauneus ja hyvyys painottuvat eri-ikäisten opetuksessa. Erityisesti pienen lapsen kasvulle on tärkeää perusluottamuksen tunne ja kokemus siitä, että maailma on hyvä. Lapsuus on luontaisesti myös toiminnan, leikin ja tekemisen aikaa, ja nimenomaan teoissa pyrimme hyvyyteen. Hyvyyteen kasvamisessa on suurelta osin kyse toisten huomioimisesta, vuorovaikutuksesta ja sosiaalisista kyvyistä ja teoista. Rudolf Steinerin[2] mukaan hyvää voidaan tehdä aidosta rakkaudesta hyvää kohtaan. Alaluokkien oppilaille on tärkeätä saada vahva tuntuma maailman kauneudesta, siksi opetussuunnitelmassa ja menetelmissä korostuu taide. Erityisesti murrosiästä alkaen voimistuu omakohtainen ajattelu, joten yläluokkien pyrkimyksenä on painottaa erityisesti totuudellisuutta, arvostelukyvyn kehitystä ja ajattelun johdonmukaisuutta.

Steinerpedagogisessa kasvatustraditiossa korostuu moraalisen hyveen kehittäminen kasvatuksen tärkeimpänä tehtävänä. Taloudellisen ja mitattavan tehokkuuden sijaan kasvatus ja opetus suunnitellaan edistämään moraalisuuden ja oikeudenmukaisuuden hyveitä.

Steinerkoulu on kasvatusyhteisö ja arvoyhteisö. Kasvatus on prosessi, jolla on suunta ja päämääriä. Näiden päämäärien arvioiminen nähdään oppivassa yhteisössä jatkuvana filosofisena tehtävänä. Varsinaiset arvot totuus, kauneus ja hyvyys ovat filosofiaa. Esimerkiksi kauneutta ei tulkita vain sopimuksenvaraiseksi asiaksi eli subjektiiviseksi mielipiteeksi. Kauneudentaju on ihmisen olemukseen olennaisesti kuuluva ominaisuus, ja pedagogiikassa sen vaikutukset näkyvät taiteen merkityksellisyytenä. Toisin sanoen taiteen avulla kehittyy kauneusaisti ja korkeampi rakkauden taju.[3]

Koulun tehtävä on kasvattaa ja opettaa. Kasvatuksen ja opetuksen päämääränä on hyvä elämä. Hyvän elämän voi määritellä vain arvojen kautta. Yksilöllisyys ja yhteisöllisyyteen kasvaminen eivät ole toisiaan poissulkevia asioita. Eettinen yhteisöön kasvun ulottuvuus on siis välttämätön osa omaksi itseksi kasvamisessa eli yksilöllistymisessä.

Steinerkoulun olemassaolo itsessään on ruohonjuuritason kansalaisaktiivisuutta. Myös koulun ensisijaisena pyrkimyksenä on synnyttää aktiivista toimijuutta ja tulevaisuuden maailman rakentajia, eikä pelkästään järjestelmään sopeutujia ja vallitseviin oloihin mukautujia. Kasvatus ja opetustyö ovat yhteiskunnallista toimintaa, jonka tavoitteena on vastuullinen osallisuus.

Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Koulu ei pyri välittämään tiettyä maailmankatsomusta oppilaille. Tärkeää on, että kukin oppilas tulee omaksi itsekseen ja luo itse oman ihmiskäsityksensä ja maailmankuvansa. Toisaalta kasvatuksen idean mukaista on myös, että nuorten ihmis- ja maailmankäsityksestä kehittyy eettinen eli toiset ihmiset ja luonnon huomioon ottava.

[2] (1979, 109–113; 1988a, 13)
[3] (Steiner 1988a, 1988b, ks. myös Paalasmaa 2009, 2014, Skinnari 2004.)

Rudolf Steiner katsoi, että luonnontieteen todellisuutta tulee täydentää sellaisella hengentieteellä, jossa otetaan huomioon ihmisen ja maailman sielullinen (tajuinen) ja henkinen (itsetajuinen) puoli. Steiner otti käyttöön jo 1800-luvun alkupuolella esiintyneen antroposofia-sanan (viisaus ihmisyydestä). Antroposofia on tietoteoreettisena ja ihmiskäsityksellisenä perustana steinerpedagogiikassa, vaikka sen sisältöjä ei opeteta koulussa[4]. Antroposofiaa sovelletaan steinerkouluissa opettajan yksityisenä ja kollegiaalisena itsekasvatusvälineenä. Steiner[5] kuvasi antroposofian ja steinerpedagogiikan suhteen puheessaan ensimmäisen steinerkoulun alkamisen yhteydessä:

”Teidän ei tarvitse olla lainkaan huolissanne siitä, että tekisimme tästä koulusta yhtä määrättyä filosofiaa edustavan koulun, tai että me takoisimme lasten päihin antroposofiaa tai jotain muita dogmeja. Se ei ole aikomuksenamme. Jokainen, joka väittää meidän yrittävän opettaa lapsille antroposofista vakaumusta, erehtyy. Sitä vastoin pyrimme kehittämään kasvatustaidetta sen pohjalta, mitä antroposofia meille itsellemme merkitsee. Pyrimme löytämään henkisestä ymmärtämisestä kasvatuksellisen ”miten”, emme suinkaan täyttämään lasten päitä omilla mielipiteillämme. Me uskomme kuitenkin hengentieteen eroavan muista tieteistä siinä, että se ottaa huomioon koko persoonan lisäämällä ihmisten taitoja kaikilla alueilla, mutta ennen kaikkea ihmisluonnon huomioonottamisessa. Tähän ”miten” -puoleen kiinnitämme huomiomme, emme niinkään siihen ”mitä” lapsille opetetaan. ”Mitä” on riippuvainen sosiaalisista välttämättömyyksistä; meidän on mitä suurimmalla kiinnostuksella johdettava se siitä, mitä luemme ympäristöstämme, mitä ihmisen on tiedettävä ja taidettava, jotta hän voi täyttää paikkansa omassa ajassaan pystyvänä yksilönä. ”Miten” taas, miten opetamme lapsille jotain, voi nousta ainoastaan perinpohjaisesta, syvällisestä ja rakkaudellisesta ihmisolemuksen ymmärtämisestä. Tämän ajatuksen on tarkoitus toimia ja vallita meidän Waldorf-koulussamme.” [6]

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Monikulttuurisuus on yhteydessä globalisoitumiskehitykseen. Maailma, myös koulumaailma, monimuotoistuu nopealla tahdilla sekä kulttuurillisesti, katsomuksellisesti että kielellisesti. Koulun pitää ottaa aktiivinen rooli ja hyödyntää ihmisten erilaisten lähtökohtien mahdollisuudet oppimista rikastavasti. Tavoitteena on ihmisoikeuksia kunnioittava maailmankansalaisuus.

Erilaisista kulttuurisista, kielellisistä, etnisistä, uskonnollisista ja sosiaalisista taustoista tulevat ihmiset muotoutuvat yhdeksi sosiaaliseksi ryhmäksi, joka pysyy pääpiirteissään samana koko kouluajan. Luokkayhteisössä tutustutaan yhdessä erilaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Steinerkoulussa opitaan tarkastelemaan elämää ja sen ilmiöitä eri näkökulmista.

[4] (Rawson & Richter 2003)
[5] (1996b)
[6] (ks. myös Rawson & Richter 2003, 22)

Oppiminen yli kieli-, kulttuuri- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä kunnioittavalle vuorovaikutukselle ja aidolle yhteistyölle.[7]

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on erottamaton osa luontoa. Tulevaisuuden hyvän elämän kannalta ydinkysymys on vastuullisen luontosuhteen kehittyminen. Tämä on koulun tärkeimpiä tavoitteita. Ympäristö- ja luontokasvatus on varsinkin alaluokilla konkreettista ja paljolti luonnossa tapahtuvaa. Ihmisellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka parhaalla mahdollisella tavalla varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden.

Oppilaat kasvatetaan pienestä pitäen perusteelliseen kierrätys- ja lajittelukulttuuriin. Tässä koulun ja opettajien toimintakulttuuri on myös omalla esimerkillään ohjaava tekijä. Inhimillisen tulevaisuuden takia oppilaiden on tärkeää sisäistää eettinen ja tiedostava kuluttajuus. Niin yhteiskuntaopin kuin muidenkin kouluaineiden avulla tuetaan jatkuvan talouskasvun ideologian ja kulutuskeskeisen elämäntavan korvaamista kestävän kehityksen ja vihreän talouden arvomaailmalla.

Luonnon kunnioittaminen edellyttää henkilökohtaista luontosuhdetta, ympäristöherkkyyttä ja vastuullisuutta. Se on asenteita ja tekoja. Pelkät yksilön omat arvovalinnat eivät riitä, vaan elämän edellytysten turvaamiseksi koulun on luotava tahto yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja vaikuttamiseen. Ilmastonmuutoksen nopea eteneminen ilmastokatastrofiksi vaatii seuraavalta sukupolvelta yhä järeämpiä uusia säädöksiä ja muita käytännön tekoja.

Steinerpedagoginen ihmiskäsitys

Steinerpedagogiikan taustalla vaikuttaa Rudolf Steinerin (1861-1925) aikanaan luoma ja nyt jo usean opettajasukupolven soveltama ja edelleen kehittämä kokonaiskuva ihmisen kehityksestä ja kasvusta. Steinerpedagogisen käsityksen mukaan ihminen on yksi kokonaisuus, jossa on erilaisia tasoja tai kerroksia. Siitä rakentuu niin kasvatuksen käytäntö kuin päämääräkin. Käsitys ihmisestä ohjaa kasvatusta tiettyyn suuntaan. Steinerpedagoginen ihmiskäsitys ei ole kuitenkaan valmis, vaan ajassa elävä prosessi.

Ihmiskäsityksessä keskeisestä on, ettei ihmisyksilöä käsitetä ainoastaan perimänsä ja ympäristötekijöidensä tuotteeksi, vaan ihmisellä on myös yksilöllinen ydinminuus, joka jäsentyy osaksi kokonaispersoonallisuutta. Ihmisellä on persoonallisuuden sisällä monta minuutta. Ydinminän lisäksi voidaan erottaa sosiaalinen minä, kulttuurinen minä ja kasvatettu minä. Myös yksilöllinen temperamentti on osa ihmisen persoonallisuutta. Lapsessa on ainutlaatuista yksilöllisyyttä jo syntyessään. Kasvatuksella autetaan lasta kasvamaan eli tuomaan esiin

[7] (ks. esim. Rawson & Richter 2003, 33-34.)

yksilöllisyyttä ja tulemaan enemmän omaksi itsekseen. Jokaista oppilasta pidetään ainutkertaisena ja yksilöllisenä minuutena.

Yksilöllisyyden huomioiminen konkretisoituu myös opetusmenetelmissä, ikäkausien huomioimisessa ja esimerkiksi oppilasarvioinnissa. Yksilöllisyyteen ja yhteisöllisyyteen kasvaminen eivät ole toisiaan poissulkevia asioita.

Steinerpedagogiikan mukaan ihmisessä on paitsi fyysis-kehollinen taso myös tajunnallinen taso. Kolmantena ihmisellä on vielä itsetajunta, johon liittyy keskeinen kokemus ajattelevasta minästä, joten sitä voidaan kutsua myös minätajunnaksi. Toisin sanottuna ihminen on sekä fyysinen, sielullinen että henkinen olento.

Steiner[8] hahmotteli eri yhteyksissä paljon tätä kolmijakoa tarkentavia luonnehdintoja. Ihmisestä voi erottaa enemmänkin erilaisia kerroksia eli perusominaisuuksia, jotka läpäisevät toisensa.

Kaiken kaikkiaan ihminen on monikerroksinen kokonaisuus, ja eri näkökulmia painottamalla saadaan erilaisia luonnehdintoja. Steinerpedagogisen ihmiskäsityksen kannalta keskeistä on erottaa neljä ihmisen perusominaisuutta. Tällöin ihmisen fyysis-kehollinen olemisen taso jaetaan kahtia fyysiseen ja elolliseen (elämänvoimat). Ihmisessä on paitsi fyysis-kehollinen taso myös tajunnallinen eli sielullinen taso. Lisäksi ihmisellä on vielä itsetajunta eli henki.

Kehollisuus, fyysinen taso

Fyysis-aineelliseen puoleen liittyvät esimerkiksi lihaksisto, luusto ja yleensä ihmisen fysikaalinen rakenne. Jos tarkastellaan eri tieteiden ihmiskäsitystä koskevia painotuksia, voisi fysiikassa, kemiassa ja anatomiassa painottua tämä puoli ihmisestä. Kyse on siis aistein havaittavasta – käsin kosketeltavasta ja silmin nähtävästä – alueesta. Steinerpedagogiikka huomioi ihmisen aineellisena luonnontieteiden selittämänä olentona, mutta ei pelkästään sellaisena.

Elollinen taso

Toinen fyysis-kehollisen tason puoli on elollisuus. Tähän liittyvät erilaiset kasvuprosessit, lisääntyminen, hengitys, verenkierto ja aineenvaihdunta. Tieteiden alueella varsinkin biologiassa voi korostua tämä puoli. Käytännössä biologinen ihmiskäsitys korostaa usein ihmisen ja eläimen yhteisiä piirteitä. Steinerpedagogisessa tulkinnassa ihminen ei ole vain laji lajien joukossa.

[8] (1983, 2009)

Tajunnallinen taso

Kolmantena voidaan erottaa tajunnan eli tietoisuuden taso. Tähän alueeseen viitataan vaihtelevin termein (tajunta, tietoisuus, sielu, mieli, psyyke). Tällä tasolla tapahtuvat kokeminen, aistiminen, vietit, vaistot, tunteminen ja tahtominen. Tieteiden näkökulmasta varsinkin psykologiassa sivutaan tätä psyykkistä tasoa. Jo filosofi Platonin määritelmän mukaan ihminen on sielu, joka käyttää ruumista. Ihmisessä on steinerpedagogiikan mukaan aineellisen lisäksi sielullinen kerros.

Itsetajunnallinen taso

Neljäntenä ja korkeimpana perusominaisuutena voidaan erottaa vielä itsetajunta (itsetietoisuus, minätietoisuus, yksilöllisyys, minä, minuus tai henki). Tämä on nimenomaan ihmiselle tyypillinen ominaisuus. Ihmisellä on kyky ajatella omia ajatuksiaan, tarkastella itseään ja pohtia elämän tarkoitusta. Kysymys itsetietoisuuden olemuksesta on erityisesti filosofian alan ongelma. Tätä tasoa sivuavat filosofi Erik Ahlman[9] käsitteellään varsinainen minä ja filosofi Sven Krohn (1996) puhuessaan ydinihmisestä. Psykologi Tony Dunderfeltin[10] mukaan voimme itsetuntemustamme kehittämällä löytää omasta sisäisyydestämme kohdan tai olemuksen, joka aina ja kaikkialla voi melko hyvin riippumatta siitä, mitä ulkoisesti tapahtuu. Hän kutsuu tätä ydinminäksi. Se on sisäisyyden rauhallista aluetta, ok-kohta, läsnä oleva tietoisuus tai avoin ydinolemus.

Tähän henkiseen itsetietoisuuden ja arvotajunnan tasoon perustuu myös ihmisen vapaus ja vastuu. Meillä on mahdollisuus valita ja mahdollisuus moraalisuuteen. Tässä on keskeinen ihmisen ja eläimen ero: eläin toimii enemmän viettiensä, vaistojensa ja lajiominaisuutensa mukaan. Eläin ei ole esimerkiksi niin tietoinen omasta ajattelustaan kuin ihminen.

Steinerpedagogisen ihmiskäsityksen mukaan meillä on perimän ja ympäristön lisäksi myös yksilöllinen ja henkinen minuus, ydinminä. Kyse on ihmispersoonallisuuden tietävästä ylärakenteesta. Henkinen minuus on kaikkia ihmisen toimintoja ja tasoja toisiinsa yhdistävä tekijä.[11]

Kokoavia näkökulmia

Tietyssä mielessä vapauden aste kasvaa aina seuraavalle tasolle siirryttäessä. Ensimmäisellä tasolla (kivi) on mahdollista aineellinen olemassaolo ja toisella tasolla (kasvi) myös elämä, mutta

[9] (1982)
[10] (2006)
[11] Edellä kuvatut olemisen tasot voidaan esittää myös vaikeatajuisemmin käyttämällä perinteistä antroposofista sanastoa. Erityisesti vanhemmassa antroposofisessa kirjallisuudessa käytetään esim. termejä fyysinen ruumis, eetteriruumis tai muotovoimaruumis, astraaliruumis ja minä. Steiner erotteli vielä ihmisen tulevaisuuden tasoja eli niin sanottuja korkeampia olemuspuolia. Ihmisen olemassaolo kokonaisuudessaan on aina enemmän tai vähemmän arvoituksellinen. Oleellista on ymmärtää, että ihminen ei ole valmis vaan keskeneräinen ja kehittyvä olento. Ihmiskäsityksen on oikeastaan hyväkin olla yhtä aikaa sekä nöyrä että ylevä. (Paalasmaa 2009, 51–55; ks. myös Wilenius 2003, 11–58.)

ollaan kuitenkin paikkaan sidoksissa. Kolmanteen tasoon (eläin) liittyy vapaampi liikkuminen ja valveinen tajunta ja neljänteen (ihminen) muun muassa ajan kokeminen.[12]

Dosentti Heikki Kannisto[13] ja kasvatusfilosofi Simo Skinnari (2004) esittelevät neljä keskeisintä ihmiskäsitystä: essentialistinen, naturalistinen, kulturalistinen ja eksistentialistinen. Naturalismi painottaa ihmistä biologisena luonnon olentona, kulturalismi painottaa ihmisen kulttuurisidonnaisuutta ja eksistentialimissa ihminen on vapaa luomaan itse itsensä. Eksistentialismissa ihmisen kasvulle ei ole ns. valmista pohjapiirrosta. Steinerpedagogiikka pyrkii huomioimaan eri näkökulmat, mutta sen ihmiskäsitystä voi luonnehtia erityisesti essentialistiseksi. Essentialistinen ihmiskäsitys lähtee olettamuksesta, että on olemassa jokin kaikille ihmisille yhteinen ihmisolemus (lat. essentia 'olemus'). Ilman käsitystä yhteisestä hyvästä ihmisyydestä on vaikea ymmärtää kasvatuksen tavoitteita ja arvokasvatuksen mielekkyyttä. Lähelle steinerpedagogista ihmiskäsitystä tulevat esimerkiksi suomalaisten filosofien Lauri Rauhalan[14] ja Reijo Wileniuksen[15] hahmottelemat ihmiskäsitykset.

Ihminen on aina sidoksissa ympäröiviin olosuhteisiin, mitä voi tarkastella situationaalisella tasolla. Ihmisen olemassaolon eräs perusmuoto on situationaalisuus (olemassaolo suhteissa omaan elämäntilanteeseen eli situaatioon). Psykologi ja filosofi Lauri Rauhalan[16] mukaan ihmiselle on keskeistä toimia sosiaalisessa kentässä. Jokaisen oman elämäntilanteen erityispiirteet rakentavat ihmistä, jopa siinä määrin, että situationaalisuutta on perusteltua pitää omana tasonaan ihmisen monikerroksisuudessa. Situationaalisuus on kietoutuneisuutta omaan elämänpiiriin ja kietoutuneisuutta maailmaan oman elämänpiirin kautta. Elämänpiiri tarkoittaa kaikkia kohteita, asioita ja ihmisiä, joihin ihminen joutuu suhteeseen. Situaatio ei siis ole sama asia kuin fyysinen ympäristö. Se on esimerkiksi kulttuuria, luonnon olosuhteita, toisia ihmisiä, arvoja ja normeja. Jo Aristoteles korosti, että ihminen on monessa merkityksessä sosiaalinen olento. Ihmisen suhteita elämäntilanteensa tekijöihin tutkitaan erityisesti sosiaali- ja käyttäytymistieteissä. Situationaalinen taso korostuu eri yhteiskuntatieteiden ja varsinkin sosiologian alueella.[17]

Fysiikka, kemia ja biologia kertovat, mitä ihminen eräiltä ominaisuuksiltaan on, sosiologia kuvaa, miten ihmiset toimivat, psykologia selittää, miten ihmiset tuntevat ja ajattelevat ja filosofian avulla voidaan hahmotella, miten asioiden pitäisi olla. Tavoitteiden ja kasvatuksen päämäärän

[12] (Paalasmaa 2009, 2011.)
[13] (1984)
[14] (2009)
[15] (2003)
[16] (2009)
[17] Filosofi Ilkka Niiniluoto (2011) määrittelee ihmisen moniulotteiseksi – aineelliseksi, elolliseksi, ajattelevaksi, tuntevaksi ja tahtovaksi olennoksi, joka on jatkuvasti vuorovaikutuksessa luonnon ja toisten ihmisten kanssa. Hänen mukaansa ihminen on kulttuurieläin, jonka luonteesta saa irti vain yksipuolisen viipaleen, jos viitekehykseksi valitaan esimerkiksi materialismi, biologismi, psykologia, humanistinen hengentiede tai uskonto. Niiniluodon kuvaus tukee monikerroksista ihmiskäsitystä, vaikka ei otakaan kantaa henkiseen ydinminuuteen. Esimerkiksi fysiikan ymmärryksellä ihminen olemassaolo selittyy fysiikalla, biologian ymmärryksellä ihminen on biologinen olento ja filosofian alalta katsottuna ihmisen voi nähdä itsestään tietoisena henkisenä olentona.

selkiyttämiseksi on tärkeätä hahmottaa, minkälainen ihmisen tulisi olla ja miten ihmisen pitäisi toimia, ajatella ja tuntea. Steinerpedagogiikka pyrkii huomioimaan eri tieteiden näkökulmat ihmiseen.

Ajattelu, tunne ja tahto

Jäsentäessään sielullisuuden moninaisuutta Steiner käytti Antiikin filosofiasta peräisin olevaa tajunnan toimintojen klassista perusjakoa kolmeen perustoimintoon: ajatteluun, tunteeseen ja tahtoon. Näistä tietoisin, ajattelu, ohjaa kaikkea ihmisen tietoista toimintaa. Emotionaalinen eli tunteen alue taas sisältää ainakin arvostelukyvyn, arvot ja sosiaalisen vastuun. Vaikeimmin tiedostettava eli alitajuisin näistä alueista on tahdon eli toiminnallisuuden alue, joka on kaiken inhimillisen toiminnan liikkeellepaneva voima.
Kasvatuksen tulee kehittää monipuolisesti koko ihmistä eli ajattelua, tunnetta ja tahtoa, ja siten kasvatukseen tulee tiedon lisäksi sisältyä paljon taidetta ja toimintaa. Kokonaisvaltaisuus on valinnaisuutta korostavan yksipuolistavan erikoistumisen sijaan erikoistumista monipuolisuuteen, tasapainoisuuteen ja laaja-alaiseen yleissivistykseen.

Inhimillistä kasvatus- ja opetuskäytäntöä rakennettaessa on oleellista tarkastella ihmisen eri kerrostumia toisiaan täydentävinä, ei toisiaan poissulkevina. Pyritään tasapainoisesti koko ihmistä kehittävään pedagogiikkaan. Ihminen on fyysis-kehollis-elollinen olento, ja siksi myös koulussa pitää harjoittaa fyysistä, liikunnallista ja elämänvoimia vahvistavaa puolta. Oppiminen ja kasvu tapahtuvat yhdessä toisten ihmisten kanssa. Tajunnallisena ja itsetajunnallisena olentona kehittymiseen tarvitaan taiteen, tieteen ja toiminnallisuuden läpäisemää koulua.

2. Oppimiskäsitys

Alkuopetuksessa hyödynnetään hyvin paljon mielikuvaoppimista, kun taas ylemmille luokille siirryttäessä opetuksessa painottuu enemmän oppisisältöjen tietoaines.

Oppimisympäristö, motivaatio ja opettajan roolit

Oppimisympäristöissä korostetaan ihmisten vuorovaikutuksen mahdollisuutta, kohtaamista, kuulluksi tulemisen kokemusta ja kokonaisvaltaista oppimista mahdollisimman monien aistien kautta. Tavoitteena on, että oppilas voi tasapainoisesti käyttää ajatteluaan, tunnettaan ja tahtoaan niin koulupäivän kuin oppitunnin aikana.

Oppimisprosessissa vaihtelevat tasapuolisesti primaarikokemus, keskustelu, kuuntelu, yhteistoiminnallisuus ja yksin työskentely. Yhdessä saadut oppimiskokemukset vahvistavat

oppimista entisestään. Uusia opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä otetaan käyttöön eri ikävaiheissa, esimerkiksi opetussuunnitelman nivelvaiheissa ja esimerkiksi siirryttäessä luokanopettajavaiheesta aineenopettajavaiheeseen ja lukioon. Oppimisympäristöksi luetaan oppilaan koko elinpiiri, kuten lähiympäristö, luontokohteet, kaupunkiympäristö, kulttuurikohteet, liikuntapaikat, tieto- ja viestintätekniikan mahdollistamat ympäristöt sekä ympäristöt, joita on luotu yhteistyössä esimerkiksi kaupungin/kunnan eri toimijoiden kanssa.

Oppilaan motivoiminen on opettajan suurimpia haasteita. Ratkaisevaa on positiivisen ilmapiirin luominen. Ohjauksessa ja palautteenannossa korostetaan kannustavaa ja rohkaisevaa näkökulmaa. Opetus järjestetään aina siten, että oppilas kokee oppimisen itselleen mielekkääksi.

Opettaja toimii monessa roolissa, hän on opettaja, suunnittelija, tutkija, ohjaaja ja tukija; hän osallistuu tavoitteiden määrittelyyn yhdessä opiskelijoiden kanssa; auttaa tiedon muodostuksessa, vaikuttaa elävän sosiaalisen vuorovaikutuksen syntyyn; käyttää sellaisia opetusmenetelmiä, jotka perustuvat yhteistoiminnallisuuteen; kannustaa itseohjautuvuuteen ja tarjoaa näkökulmia; rohkaisee ja kannustaa sekä oppimiseen että yhteistyöhön; kehittää yhteistoiminnallisuutta ja sosiaalisia taitoja; on oppilaan tukena eikä rankaise virheistä.

Opettaja nähdään sekä taiteilijana että tutkijana, aloitteellisena, maailmasta ja ympäristöstä kiinnostuneena, totuudellisena, uudistumiskykyisenä ja harjoittelevana ihmisenä. Opettajuuden lähtökohtana on opettajan itsekasvatus. Opettaja vaikuttaa lapseen ja nuoreen koko olemuksellaan. Taiteilija- ja tutkijaopettaja, omaa työtään tarkkaileva ja opetustaan reflektoiva opettaja, kehittää ja soveltaa omaa näkemystään; aloitteellinen opettaja innostaa, motivoi ja poistaa tekijöitä, jotka kuormittavat liikaa sekä antaa haasteita; maailmasta ja ympäristöstään kiinnostunut opettaja ymmärtää oppilasta; totuudellinen opettaja on aito ja uskottava; uudistumiskykyinen opettaja edistää kokeilua ja soveltamista; harjoitteleva opettaja seuraa oppimista ja rohkaisee itseohjautuvuuteen.

Lapsilähtöinen pedagogiikka lähtee liikkeelle siitä, että kasvattaja ei voi etukäteen tietää, mitä lapsesta ja nuoresta tulee myöhemmässä elämässään. Hän voi kuitenkin mielessään nähdä, millaiseksi nuori aikuisena voi tulla. Tarvitaan tasa-arvoa, joka oppilaiden/opiskelijoiden ja opettajien kesken näkyy pyrkimyksenä siihen, että oppilas kokee olevansa tasa-arvoinen keskustelija opettajansa rinnalla, vaikka hänen tiedollinen osaamisensa ei olisikaan samalla tasolla. Tältä pohjalta yhteistoiminnallisuus tukee oppilaan sosiaalista kehitystä ja itsetuntemusta.

Oppimisen olennaisena käsitteenä toimiikin vapaus, ja ihminen nähdään vapaana silloin, kun hän toteuttaa omaa itsenäistä ja yksilöllistä eettistä oivallustaan ja toimii rakkaudesta tekoon. Toisin sanoen toiminta on vapaata, kun sen motiivit ovat peräisin puhtaasta ajattelusta, jonka taustalla on moraalisen intuition kyky. Tämän tason taustalla on näkemys siitä, että ihminen on itsestään tietoinen henkinen olento. Steinerpedagogiikkaan liittyy pyrkimys järjestää opetus tavalla, joka tuottaisi oppilaalle terveyttä myöhempää elämää varten. Tähän liittyy Anton Antonovskyn kehittämä käsite salutogeneesi, terveyden luominen. Antonovskyn tutkimusten

mukaan terveyttä tuottavat yhtenäisyyden ja koherenssin kokemuksen lisäksi kokemus nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta; osallisuus sosiaaliseen oppimisyhteisöön ja ylipäätään fyysistä, psyykkistä ja henkistä hyvinvointia. Steinerpedagogiikan erityiset pyrkimykset oppimisen lisäksi ovat juuri nämä.

Olennaista oppimisessa on, että oppilas kokee yhtenäisyyttä ja koossapysyvyyttä, että maailma koetaan mielekkäänä ja ymmärrettävänä. Tämä johtaa siihen, että oppilas haluaa ymmärtää maailmaa; hän uskoo voivansa osallistua ja sitoutua maailmaan ja hänellä on siihen tietoa ja taitoa; lisäksi oppilas kokee osallistumisen ja sitoutumisen merkitykselliseksi. Opetuksessa pyritään oppilaan aktiivisuuden maksimointiin ja opettajajohtoisuuden minimointiin. Tämä edellyttää opettajalta oppilaan yksilöllisyyden kunnioitusta sekä luovaa lähestymistapaa opetukseen.

Oppiaineiden välinen integraatio ja poikkitieteellinen ja -taiteellinen lähestymistapa tukevat oppimista. Siksi on hedelmällistä kehittää niitä taitoja, joita voi siirtää oppiaineesta toiseen; tällaisia taitoja ovat esimerkiksi kädentaidot, vuorovaikutustaidot ja ajattelun taidot.

Oppilaan oma aktiivisuus, sosiaalisuus ja vuorovaikutustaidot

Oppiminen on sekä yksin että yhdessä kokemista, tekemistä, ajattelemista, suunnittelua ja näiden prosessien monipuolista arvioimista ikäkauteen sopivalla tavalla, ja oppilaan omaa aktiivisuutta korostetaan kaikessa oppimisessa. Näihin pyritään määrittelemällä oppimisen tavoitteita yhdessä oppilaan kanssa, sillä tällöin autetaan oppilasta motivoitumaan ja suuntamaan energiaansa oppimisen kannalta oikeisiin asioihin. Oppilaiden/opiskelijoiden mukaan ottaminen opetuksen suunnitteluun nähdään tärkeänä arvostuksen ja kuulluksi tulemisen kokemuksen antamisena, mikä vaikuttaa oppimismotivaatioon.

Todellisuus hahmottuu ihmisten sosiaalisen kanssakäymisen tuloksena. Tieto syntyy niin puheena, tekstinä kuin diskurssinakin, joka on sidoksissa sosiaalisiin suhteisiin, aikaan ja paikkaan, se on tämän vuoksi myös hyvin henkilökeskeistä. Ihminen luo teoillaan todellisuutta, tieto syntyy faktan tai totuuden havainnosta. Havainnon taustalla on aina ihminen, joten vuorovaikutuksessa oppilaan kaikkien ympärillä olevien ihmisten ja yhteisöjen kanssa voidaan pohtia, miten toisen ihmisen havainto vastaa omaa havaintoa. Tieto syntyy sosiaalisten suhteiden ja tilanteiden kautta, se ei ole ihmisen ulkopuolella, sitä rakennetaan yhdessä. Oppimisprosessissa ymmärretään, että uusinkin tieteellinen tieto on vain senhetkinen totuus, joka muuntuu sosiaalisten tilanteiden ja uuden tiedon myötä.

Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen (kuuntelu, yhteistoimintakyky, neuvottelutaito, luovuus, esiintymistaito, avoimuus, viestintätaito, tilanneherkkyys ja empatia) kehittäminen edistää oppimista. Kommunikaatiolla, näkemysten vaihtamisella, vuoropuhelulla ja väittelyllä on oma paikkansa oppitunneilla. Alaluokilla näille taidoille luodaan pohja, kun kertomusten avulla

esitellään vuoropuhelun rakenne, näytetään, miten kokemukset voi sanallistaa ja kehitetään kuuntelun taitoa. Yhteistoiminnallisuus nähdään välinearvona pyrittäessä kohti ymmärrystä omasta itsestä ja tietoisuutta ihmisenä olemisesta.

Steinerpedagogiikka painottaa holistista ja kokemuksellista, taiteellista ja esteettistä, aktiivista tai toimintasuuntautunutta oppimista, ikäkausioppimista sekä tiedon syventymistä unen aikana.

Oppiminen eri ikävaiheissa

Steinerpedagogisessa oppimiskäsityksessä erityistä on sen ajallinen ulottuvuus: lapsen ja nuoren ei ajatella oppivan kaikissa ikävaiheissa samalla tavalla: alle kouluikäisen oppimista leimaa jäljittely. Alle seitsemänvuotias lapsi oppii jäljittelemällä lähellä olevia aikuisia. Siksi päiväkodissa ja esikoulussa opettajan itsekasvatuksen merkitys korostuu: opettajan on kehitettävä itseään jäljittelemisen arvoiseksi ihmiseksi. Tämä kyky oppia jäljittelemällä säilyy jopa 9 vuoden ikään saakka. Kyse ei ole behavioristisesta oppimiskäsityksestä; siihen ei liity palkkioita tai rangaistuksia, vaan näkemys, että lapsi jäljittelee luonnostaan aikuisia ja aikuinen pyrkii itseään kehittämällä olemaan mallioppimisen arvoinen aikuinen.

Simo Skinnarin[18] käyttämä termi pedagoginen rakkaus sopii alakoululaisen oppimista kuvaamaan paremmin kuin perinteisesti steinerpedagogiikassa käytetty termi auktoriteetti. Sana auktoriteetti sekoitetaan helposti autoritääriseen, mistä ei kuitenkaan ole kysymys. Tarkoitus ei ole pelon tai keinotekoisen valta-aseman avulla opettaminen.

Steinerpedagogiikassa käytetään joskus käsitettä tietoisuuden evoluutio. Sillä tarkoitetaan näkemystä, jonka mukaan lapsen ja nuoren terveen kehityksen toistaa ihmiskunnan historian kulttuurikausia, esimerkiksi kolmasluokkalaisen ulottuville pyritään tuomaan muinais-egyptiläisen kulttuurin virikkeitä, kuten mittaamista, viljelyä ja rakentamista. Toisaalta murrosiässä nähdään tapahtuvan samanlainen kuvaannollisten horisonttien laajentuminen kuin renessanssiin ja suuriin löytöretkiin liittyy. Tietoisuuden evoluutio on opettajan työväline, jotta hän osaisi muuntaa opetusaineistoaan ja suhtautumistaan eri-ikäisiin riittävästi, sitä ei opeteta oppilaille.

Steinerpedagogiikassa korostetaan yksilönkehitykseen liittyvien ja kuuluvien kehityskriisien merkitystä yksilön kehittymiselle itsenäiseksi, ajattelevaksi yksilöksi. Keskeinen varhaiskouluajan kriisi on 9-vuotiaan kriisi. Tässä kriisissä lapsi kokee erillisyytensä perheestään ja muusta maailmasta, mikä voi johtaa esimerkiksi suureen yksinäisyyden tunteeseen. Toinen tärkeä kouluajan kehityskriisi tulee murrosiän vaiheessa, jolloin nuori ei ole enää vastaanottavainen ulkopuolisille sielullisuuteen vaikuttaville virikkeille, vaan alkaa rakentaa tähän mennessä vastaanottamaansa ainesta omaksi sielunelämäkseen.

[18] (2004)

Lähestymistavat ja vaiheittain oppiminen

Vuosiluokilla 1–8 steinerkoulussa on useita oppimista tukevia käytäntöjä: pitkäkestoiset oppilas-opettaja-suhteet, opetuksen rytmittäminen päivä- ja viikko- ja vuositasolla luku-, taito- ja taideaineiden vuorottelu, vuodenaikojen vaihtelu ja erilaiset lukuvuotta rytmittävät juhlat.

Rytmittämisellä pyritään kaikilla vuosiluokilla aktivoimaan oppilaan tarkkaavaisuutta, kehittämään keskittymiskykyä ja sisällönhallintaa. Yksittäisissä oppiaineissa myös oppisisältöjä rytmitetään erityisesti alkuopetuksessa, esimerkiksi kertotauluja opetellaan rytmittämällä kehollisesti. Aiemmin opittuja asioita ja kokemuksia, syvennetään tietoa aiemmin opitun pohjalta, vaihtelemalla itsenäistä, käytännöllistä ja yhteistoiminnalista työskentelytepaa.

Oppiminen tapahtuu aina vaiheittain. Opetus järjestetään niin, että opittavan asian annetaan levätä ennen uuden kokonaisuuden opettelua. Tauon aikana aiemmin opittu tieto alkaa muuttua kyvyksi, joka voidaan myöhemmin nostaa esiin seuraavalla jaksolla tai seuraavana vuonna. Noin neljän viikon pituiset jaksot, jossa oppiainetta opetetaan päivän ensimmäisellä kaksoistunnilla, tukevat vaiheittain oppimista. Samoin oppilaan oman kokemuksen nostaminen esiin uudelleen laajemmassa yhteydessä tukee oppimista. Muistamisen luonteita on erilaisia: rutiinit vahvistavat tilannemuistia, rytmistä muistamista tarvitaan esimerkiksi ulkoa opettelussa. Aktiivista muistiin palauttamista harjoitellaan joka päivä.

Pääasiassa oppimisen vaiheita on kolme: uuden aiheen esittely ja käsittely, sen muisteleminen ja aiheesta keskustelu. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan ajatuksiaan, ja opettaja ohjaa oppilaita löytämään kokemusten, arviointien ja näkökulmien joukosta synteesin ja löytämään käsitteitä ja tieteellisiä lainalaisuuksia ikäkautensa mukaisesti. Toinen vaihe seuraa pian ensimmäistä seuraavalla tunnilla. Kolmas käsitteenmuodostusta edistävä vaihe voi toteutua joko kolmannella tunnilla tai myöhemmin samana tai jopa seuraavana vuonna.

Oppiminen on päämääräsuuntautunutta toimintaa

Steinerkoulujen opetussuunnitelmarunko on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen perustuu oppilaan omiin henkilökohtaisiin kokemuksiin. Kokemuksella tarkoitetaan oppilaan sisäistä suhdetta kohteeseen, joka voi ilmetä esimerkiksi näkemyksenä, tunteena, havaintona tai konkreettisena tilanteena. Kokemuksiinsa nojaten, vuorovaikutuksessa ympärillä olevien ihmisten kanssa, oppilas muodostaa näkemyksistään käsityksiä ja tulee näin tietoisemmaksi opittavista ilmiöistä ja itsestään. Oppiminen on siten päämääräsuuntautunutta toimintaa, jossa ikäkauden mukaisesti kokemusten havainnoiminen edellyttää tietoista havainnontekoa, omien ajattelutapojensa tunnistamista ja niiden arviointia.

Oppiminen nähdään tiedon jäsentymisenä aiemmin opittuun

Oppiminen nähdään tiedon jäsentymisenä aiemmin opittuun. Oppiminen tapahtuu vaiheittain ja dynaamisesti. Oppitunneilla kuljetaan tästä syystä yhteisöllisestä kokemusten jakamisesta kohti yksilöllistä oppimista, holistisesta koko ryhmän jäsenten kokemusten joukosta kohti pohdintaa oman kokemuksen jäsentymisestä ryhmän jäsenten kokemusten joukkoon. Tällä tavoin oppilas saa mahdollisuuden syventää ymmärrystään, oppia käsitteellistämään kokemuksiaan ja reflektoimaan oppimisprosessiaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Toisten kanssa keskustelemalla oppilas tulee tietoiseksi myös omista kokemuksistaan, mikä puolestaan auttaa oppimista Kieli mahdollistaa kommunikaation, kommunikaatio dialogin ja dialogi itseymmärryksen. Ihmisen minuus siis syntyy vuorovaikutuksessa, jossa oppilas oppii tuntemaan oppisisällön lisäksi myös itseään.

Oppimisessa hyödynnetään oppilaan aiempaa tietoa, taitoa, toimintaa, tunteita, havaintoja ja kokemuksia. Oppilas etenee omista kokemuksistaan kohti sisäistynyttä tietoa ja ymmärrystä. Tässä prosessissa teoria ja käytäntö kytkeytyvät toisiinsa ja antavat oppimiselle ja ihmisenä kasvamiselle merkityksen. Oppimisprosessiin vaikuttavat myös kulttuuri, kieli ja aikaisemmat kokemukset. Yhteistoiminnallinen ja turvallinen oppimisympäristö ja -ilmapiiri nähdään kaiken oppimisen edellytyksenä.

Kehitysvaiheiden ja ikäkauden huomioiminen

Steinerpedagogiikassa korostuu kasvavan ihmisen ikäkauden huomioiminen ja ikäkaudelle tyypillisten kehitysvaiheiden kuvaaminen. Jo 1700-luvun valistusfilosofi Rousseau edusti kehitysvaiheajattelua ja näki lapsen ja aikuisen erilaisuuden. ”Lapsilla on oma omituinen tapansa käsittää, ajatella ja tuntea; mikään ei ole mielettömämpää kuin koettaa niiden sijalle tyrkyttää meidän käsitys-, ajatus- ja tuntemistapaamme”[19].

Ajatus yleisistä elämänkulkua ohjaavista kehitysvaiheista on paljon Rousseautakin vanhempaa viisautta. Jo Pythagoras ja Hippokrates jakoivat elämän tietyin piirtein erottuviin jaksoihin. Antiikin Kreikassa todettiin, että seitsemäs ja neljästoista ikävuosi muodostavat kasvuiän ratkaisevimmat taitekohdat. Myös keskiajan elämänmuodot ritarilaitos ja katolinen kirkko sovelsivat vanhaa periodijakoa, jossa elämä etenee suurin piirtein seitsenvuotisin askelin. Kunakin ikäkautena ihminen katselee maailmaa kuin eri ikkunasta.[20]

[19] (Rousseau 1933, 126, alkuteos 1762)
[20] (Paalasmaa 2014, 71-72)

Rudolf Steiner[21] puhui ja kirjoitti paljon seitsenvuotiskausista ja Maria Montessori[22] herkistä kausista. Steinerin mukaan opetusmenetelmät voi valita lapsen kehityksen mukaan. Yksittäinen opettaja havainnoi oppilaiden kehitystä ja olemusta ja pyrkii toimimaan eri tilanteissa luovasti ja tarkoituksenmukaisesti. Koulun opetussuunnitelma ja toimintakulttuuri rakentuvat kehityspsykologisen tutkimuksen avulla

Steinerpedagoginen ikäkausiopetus ihmisen kehityksessä havaittaviin mukaan on havaittavissa niin sanottuja seitsenvuotiskausia. Ensimmäinen ikäkausi syntymästä koulukypsyyteen on tahdon ja toiminnallisuuden kehityksen päävaihetta, jolloin lapsi suurelta osin jäljittelee toiminnassaan aikuista. Kasvun painopiste on fysiologisessa kehityksessä. Aika koulukypsyydestä murrosikään eli 6–7 vuoden iästä 13–14-vuotiaaksi on emotionaalisen kehityksen päävaihetta. Opetuksessa suositaan taiteellista lähestymistapaa, ja kasvun painopistealueena on tunne-elämän kehitys. Kolmannessa kehitysvaiheessa, joka kestää murrosiästä täysi-ikäisyyteen eli 13–14-vuotiaasta 18–21 vuoteen, painottuu omakohtaisen ajattelun kehittyminen.[23] Todellisuudessa lapsen kehitys ei ole yksiselitteistä ja opetussuunnitelmissa kuvattuja yleisiä lainalaisuuksia noudattelevaa. Yksilölliset erot ovat suuria, ja mitä erilaisinta kasvua ja oppimista tapahtuu koko ajan. Steinerpedagoginen opetussuunnitelma huomioi kuitenkin kehitysvaiheiden ja ikäkausiajattelun perusviisauden. Opetusmenetelmien täytyy muuttua, kun oppilas muuttuu ja kehittyy. Varhaiskasvatuksessa maailmaa tehdään ymmärrettäväksi ensisijaisesti toiminnan avulla. Alakouluikäisen kehitykselle on hyväksi ymmärtää maailmaa enemmän sydämellä. Tällöin opetuksen kannattaa pyrkiä vaikuttamaan erityisesti tunnekokemuksiin. Yläkoulussa ja lukiossa maailmaa pyritään ymmärtämään yhä enemmän ajattelulla todeksi. Lahjakkuus kehittyy tietyssä järjestyksessä eikä vaiheiden yli ole viisasta hyppiä.

Kehitysvaiheajattelun peruspainotuksia

<u>Ikäkausi syntymästä koulukypsyyteen eli 6–7 ikävuoteen asti</u>

– Tahto, toimintaan aktivointi
– Hyvyys
– Kehollisuus
– Konkreettisen ajattelun vaihe
– Leikki, turvallisuus, toiminnallisuus, lämpö, ilo, vilpitön rakkaus, ympäristön vaikutus, mielikuvitus
– Mallioppiminen ja jäljittely
– Kasvattaja on turvallinen esikuva

[21] (1983; 1989)
[22] (1940; 1989)
[23] (Paalasmaa 2009; Steiner 1989; 1996.)

Ikäkausi koulukypsyydestä murrosikään eli 6–7 vuodesta 13–14-vuotiaaksi

– Tunne, tunteen ja mielikuvituksen aktivointi
– Kauneus
– Elollisuus, rytmisyys
– Taiteellisuus, elävät mielikuvat
– Opettaja on luonnollinen auktoriteetti ja kanssaoppija
– 8–9 vuoden iässä ajattelu alkaa muuttua konkreettisemmaksi, itsearviointitaidot kehittyvät ja yksilöllisyys vahvistuu

Ikäkausi murrosiästä aikuisuuteen eli 13–14-vuotiaasta 18–21 vuoden ikään

– Ajattelu, älyn aktivointi
– Totuus
– Sielullisuus
– Oman minuuden löytäminen, itsearviointikyky
– Opettaja on asiantuntija, joka osaa jakaa asiantuntijuuttaan
– 13–14 vuoden iässä ajattelu alkaa muistuttaa enemmän aikuisen ajattelua. Tämän ikäiselle on kuitenkin vielä tyypillistä ajattelun mustavalkoisuus, tunne-elämän ailahtelevaisuus ja rajojen etsiminen.

On tärkeää ymmärtää, että alkuopetuksessa oppilaalla on tarve oppia uusia asioita ilman oman mielipiteen muodostuksen pakkoa ja ylemmillä luokilla taas oppiminen tapahtuu nimenomaan keskustelussa, eri näkökulmia tarkastelemalla ja omien oivallusten ja päättelyketjujen kautta. Yläluokilla sen sijaan maailman eettisistä ongelmista on luontevaa keskustella abstraktisti ja yleismaailmallisesti.

Alkuopetuksessa monin kohdin on viisasta hyödyntää vielä oppilaiden jäljittelytaipumusta ja muistia. Parhaiten kasvattava kokonaisvaltainen oppiminen tapahtuu alkuopetuksessa konkreettisesti ja käytännönläheisesti tekemällä asioita. Alkuopetuksen aikana lapsen mielikuvitus ja ajattelu eivät ole samalla tavalla toisistaan eriytyneitä kuin aikuisella. Tällöin keskeistä on aistiminen ja tavoiteltavaa on moniaistinen oppiminen. Arjessa on hyvä olla paljon liikettä, leikkiä ja luontoa. Pulpetin äärellä istuminen ei kehitä monipuolisesti ihmistä.

Steiner luonnehti 12 eri aistia (minäaisti, ajatusaisti, puheaisti, kuuloaisti, lämpöaisti, näköaisti, makuaisti, hajuaisti, tasapainoaisti, liikeaisti, elämänaisti ja kosketusaisti) ja sitä miten aisteja kehitetään eri tavoin eri ikäisten kanssa. Neljää viimeksi mainittua kutsutaan usein alemmiksi aisteiksi ja niitä pyritään aktivoimaan erityisesti esi- ja alkuopetuksessa. Niiden herättämistä (esim. oppitunnin rytminen osa) ja kehittämistä pidetään tärkeänä pohjana kehittyville kognitiivisille taidoille

Dosentti Taina Kinnusen[24] mukaan nykyisen luonnontieteellisen tutkimuksen pohjalta voidaan puhua jopa reilusta kolmestakymmenestä eri aistista, joista osa on tiedostamattomia ja osa tiedostettuja. Alkuopetuksessa ruokitaan intoa uuden oppimiseen ja hyödynnetään leikin, satujen, ilon ja mielikuvituksen mahdollisuudet. Koska ensimmäisen ja toisen luokan oppilaan ajattelu on konkreettista, tulee myös opetuksen olla konkreettista. Ajattelun taitojen tulee antaa kehittyä vähitellen. Kolmannelle luokalle tultaessa looginen päättely alkaa vähitellen kehittyä ja toden ja kuvitellun raja vahvistuu. Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on tärkeää. Tästä eteenpäin on kehityspsykologisesti perusteltua vähitellen hyödyntää oppimisessa oppilaiden metakognitiota eli kykyä arvioida omaa suoritustaan. Moraalin ja luovuuden kehittymiseksi alkuopetusikäisen annetaan elää myös mielikuvituksekasta satujen ja leikin täyttämää lapsuuden maailmaa.

LUKU 3 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

3.1 Perusopetuksen tehtävä

Steinerkoulut toteuttavat kasvatus- ja opetustehtäväänsä osana suomalaista julkista koulujärjestelmää sekä osana kansainvälistä steinerkoululiikettä. Steinerkoulut ovat ensisijaisesti inhimilliseen kasvatukseen tähtääviä yhteisöjä. Steinerkoulut pitävät tehtävänään rikastaa ja monipuolistaa yleistä koulujärjestelmää soveltamalla lapsilähtöistä ja vaihtoehtopedagogista kasvatusajattelua käytäntöön. Opetuksenjärjestämisluvissa erityisenä koulutustehtävänä mainitaan steinerpedagogiikkaan painottunut opetus lukiokoulutuksessa. Steinerkoulut toimivat perinteisesti 12-vuotisina yhtenäiskouluina ja opetuksenjärjestämisluvissa todetaan, että perusopetusta ja lukiokoulutusta varten voidaan hyväksyä yhteinen opetussuunnitelma.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti tehtävänä on kaikkien oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen, oppilaiden myönteisen identiteetin rakentaminen ihmisinä ja oppijoina. Steinerkoulun tehtävänä on tukea oppilasta oman itsensä ja oppimispolkunsa rakentamisessa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

[24] (2011)

Steinerkoulut ovat yleensä vanhempien perustamia, kodin ja koulun yhteistyö on tiivistä ja monipuolista.

Steinerpedagoginen sivistyskäsitys painottaa sekä ns. sydämen sivistystä[25] että ekologista[26] sivistystä Kokonaisvaltainen sivistystulkinta sisältää niin ihmisen eettisen sisäisen tilan ja asenteen sekä erilaisen inhimillisen, sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman kartuttamisen. Opetuksella pyritään myös vastaamaan yhteiskunnallisiin muutoksiin ja reagoimaan ajankohtaisiin tilanteisiin.

3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteissa kuvataan valtakunnalliset tavoitteet jaottelemalla kolme aluetta:

- Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen (28)[27]
- Tarpeelliset tiedot ja taidot (29)[28]
- Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen (30)[29]

Sekä ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen kasvun että tarpeellisten tietojen ja taitojen tulkinnassa näkyy sivistyskäsitys. Steinerpedagoginen sivistyskäsitys korostaa erityisesti terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmaa sekä kestävää kehitystä ja ihmisen luontosuhdetta.

[25] Paalasmaa 2011, 11-21.
[26] Ekologisen sivistyksen käsite on lähellä Veli-Matti Värrin käyttämää ekologisen sivistysprojektin määrittelyä sekä Arto Salosen käyttämää ekososiaalisen sivistyksen käsitettä.

[27] (28) Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 2 §
[28] (29) Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 3 §
[29] (30) Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 4 §

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Steinerpedagogisessa opetuksessa valtakunnallisten laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutus rakennetaan lapsen ja nuoren kehitysvaiheisiin ja ikäkausiopetukseen perustuvista tulkinnoista. Laaja-alaisen osaamisen alueita tarkastellaan enemmän persoonallisuuden monipuolisen ja tasapainoisen kehittymisen kannalta kuin esimerkiksi kilpailuyhteiskunnan ja elinkeinoelämän tuottavuusnäkökulmasta.

Koulu voi opetus- ja lukuvuosisuunnitelmassaan konkretisoida paikallisesti oleellisia perusopetuksen tehtävään ja laaja-alaiseen osaamiseen liittyviä näkökulmia. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tai lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan erityisesti paikallisia käytäntöjä ja toimenpiteitä, joilla seurataan ja varmistetaan laaja-alaisen osaamisen kuvauksien toteutumista. Steinerkoulun toimintakulttuurissa erityisesti säännölliset opettajankokoukset, kouluyhteisön jäsenten yhteiset tapaamiset eri kokoonpanoissa ja kodin ja koulun välinen tiivis yhteistyö antaa mahdollisuuksia arvioida ja toteuttaa laaja-alaisen osaamisen alueita.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tukevat opetusjärjestelyt, jotka suosivat kiireetöntä, rauhallista ja turvallista ilmapiiriä, aikuisen läsnäoloa, kunnioittavaa, keskustelevaa ja sosiaalista vuorovaikutuksen kulttuuria.

Sekä laaja-alaiset osaamisalueet että monialaiset oppimiskokonaisuudet vahvistavat oppiainerajat ylittävää osaamista ja edellyttävät oppiaineiden ja opettajien välistä tiivistä yhteistyötä.

3.3.1 L1 - Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Steinerkoulun sivistyskäsityksen pohjana ovat holistinen ihmis- ja arvokäsitys, erityisesti perusarvot totuus, kauneus ja hyvyys. Steinerkoulun sivistyskäsitykseen kuuluvat sivistyksen eri ulottuvuudet. Tiedollisen osaamisen, ajattelun ja oppimaan oppimisen alueen rinnalla painotetaan yhtä tärkeänä tunteen sivistyksen (sydämen sivistys) aluetta, johon kuuluvat myös kauneuden kokemus ja kauneudentaju sekä tahdon ja toiminnan alueen sivistystä.

Oppimisprosessissa on tärkeää oikeus erehtyä, palata alkuun ja lähteä uuteen suuntaan. Tämä on helpompaa silloin kun opetus ei etene valmiin oppimateriaalin mukaisesti, vaan suositaan toiminnallisia oppimistehtäviä, joissa lopputulos ei ole ennalta tiedossa. Kokeilevaa etsimisen ja hapuilun, erehtymisen ja virheistä oppimisen kulttuuria tuetaan myös välttämällä suoritusten numeroarviointia ja opettajakeskeistä monologiopetusta.

Alkuopetuksen aikana lapsen mielikuvitus ja ajattelu eivät ole samalla tavalla toisistaan eriytyneitä kuin aikuisella. Koska ensimmäisen ja toisen luokan oppilaan ajattelu on konkreettista, tulee myös opetuksen olla konkreettista. Ajattelun taitojen annetaan kehittyä vähitellen. Kolmannelle luokalle tultaessa looginen päättely alkaa vähitellen kehittyä ja toden ja kuvitellun raja vahvistuu. Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus sekä elävästi kerrotut opetuskuvat ovat tärkeitä. Tästä eteenpäin hyödynnetään oppimisessa myös oppilaiden metakognitiota eli kykyä arvioida omaa suoritustaan. Moraalin ja luovuuden kehittymiseksi alkuopetusikäisen annetaan elää mielikuvituksekasta satujen ja leikin täyttämää lapsuuden maailmaa. Luovan ajattelun ja oivaltamisen edellytyksiä vahvistetaan oppimisen ilon, leikin, fyysisen aktiivisuuden, toiminnallisten työtapojen ja taiteen eri muotojen avulla.

Oman suorituksen arvioinnin kehittämisen rinnalla kulkee yläkoulun opetuksessa tavoite auttaa oppilasta ja opiskelijaa löytämään perusteet omalle toiminnalle esimerkiksi keskustelujen kautta. Ihmisenä kasvaminen ja kehittyminen toteutuvat vain itsestä tietoiseksi tulemisen avulla.

Itsestään ja toiminnastaan voi tulla tietoiseksi dialogin kautta. Myös kaikenlaiset projektityöt ja omien työskentelyprosessien seuraaminen ja muokkaaminen tukevat tätä. Dialogi syntyy kommunikaatiosta, jonka kieli mahdollistaa. Yhdeksi vaihtoehdoksi jää siis ymmärtää oppiminen ”sosiaaliseksi ilmiöksi”[30] ja kokemaan oppimiseksi[31]. Sosiaalinen oppiminen toteutuu, kun opiskelija löytää oppisisältöjen ja oman kokemusmaailmansa välille merkityksellisen yhteyden. Kielen avulla voimme tulla tietoiseksi itsestämme. Kieli on yksi niistä asioista, jotka tekevät ihmisestä ihmisen[32].

Ihminen on vapaampi silloin, kun hän tiedostaa elämänsä konkreettiset tapahtumat monipuolisesti omien havaintojensa, tunteidensa, näkemystensä ja käsitystensä taustalla. Hän tuntee itsensä paremmin, kun hän tiedostaa, mihin hänen käsityksensä, näkemyksensä ja tunteensa pohjautuvat.

Kun ihminen tuntee ja tiedostaa itsensä, hän on vapaa toimimaan maailmassa omasta itsestään käsin, eikä ole toisten tai yhteiskunnan vaikutuksen alaisena. Kun opetuksessa pyritään keskustelemaan kokemuksista, toteutetaan steinerpedagogiikan pyrkimystä kasvattaa vapauteen[33]. Tämä tapahtuu opiskelijalähtöisyyden kautta. Ihminen on vapaa, kun hän tiedostaa oman toimintansa perusteet. Yhteistoiminnalliseen oppimiseen kuuluu vastavuoroisuus, jossa ajattelu tulee näkyväksi niin puhujalle itselleen kuin muille, mikä puolestaan luo edellytykset oppimiselle.[34]

Kaiken toiminnan taustalla onkin havainto ja ajattelu[35]. Opettajalla on mahdollisuus auttaa opiskelijaa havainnoimaan kokemuksia, tulemaan tietoiseksi niistä ja ajattelemaan niitä. Tätä

[30] Kauppila 2007b, 114
[31] Marton & Booth 1997, 210
[32] Heidegger 2001, 187; Heikkinen 2007, 9; Mansikka 2012
[33] Paalasmaa 2012
[34] Rauste-von Wright, von Wright & Soini 2003, 61
[35] Paalasmaa 2009, 44.

kautta opiskelijan on mahdollista saavuttaa vapaus. Steiner[36] toteaa, että ”havainto ja ajattelu ovat ihmisen kaiken henkisen toiminnan lähtökohdat, sikäli kuin hän on tästä toiminnastaan tietoinen.” Jos opettaja voi kohdata ihmisen kokonaisuutena, ei pelkästään aineellisena tai sielullisena olentoa, vaan myös henkisenä, kaikki edellytykset ydinminän esiin saattamiseen kasvatuksen avulla ovat olemassa.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen toteutuvat vuorovaikutuksessa ympäristön ja muiden ihmisten kanssa. Asioita ei opita ainoastaan kuuntelemalla ja muistamalla, vaan myllläämällä mieli välillä täysin ylösalaisin ja kaivelemalla tieto ja tärkeimmät opit syvältä sisimmästä, toisinaan tuskan ja työn kautta, ja useimmiten ystävän kanssa yhteisvoimin. Oikeastaan voisi sanoa, että oppiminen on oppimaan oppimista itseltään. Sellainen prosessi kehittää ajattelua ja näkemyksiä paljon arvokkaammin kuin mihin pelkällä lukemisella ja ulkoa muistamisella pystyy. Päämääränä on sisältöjen oppimisen sijaan sisältöjen oikeanlainen soveltaminen siten, että ihminen ei pelkää tehdä omaa elämäänsä koskevia itsenäisiä ratkaisuja, vaan ymmärtää olevansa oman elämänsä kuljettaja. Ajattelun avulla hän voi kaiken kaaoksenkin keskellä tehdä maailmastaan mielekkään ja elämisen arvoisen. Jos omaa ajattelua on vähän, yksilön yhteiskuntaa muokkaava osuus elämänkulussa jää vähäiseksi. Kun ihminen pystyy muokkaamaan ympäristöään haluamallaan tavalla, edellytykset hyvään ja onnelliseen elämään ovat paremmat.

3.3.2 L2 - Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Maailma moninaistuu yhä enemmän kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti. Monikulttuurisuus nähdään myönteisenä voimavarana, jonka merkitys tulee kasvamaan tulevaisuudessa.

Yksilöllistymisprosessissa kieli auttaa löytämään sellaisen identiteetin, jossa hän voi ilmaista itseään ja ajatuksiaan sekä löytämään oman äänensä.[37] Ihmisen minuus syntyy vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa[38]. Dialogin toteutumisen ehtona on hyväksyvä ilmapiiri. Hannula[39] puhuu rakkauden ja toivon ilmapiiristä. Jos oppilaat eivät koe, että heitä halutaan kuunnella, opetuskin muuttuu enemmän opettajakeskeiseksi. Opettajan tehtävänä on luoda sellainen ilmapiiri, joka mahdollistaa dialogin[40]. Tähän liittyy myös Skinnarin[41] ajatus pedagogisesta rakkaudesta, kun hän sanoo, että koulussa ihmiset kohtaavat toisensa.

[36] 1985, 25

[37] Rawson & Richter, 2004, 268–269.
[38] Gergen 2009, 204
[39] 2011, 258
[40] Hannula 2011, 258
[41] (2011)

Tarkoituksenmukaista on, että jokainen voi saada kokemuksen kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta täysin omana itsenään. Vain tätä kautta ihminen voi kasvaa ja tulla sellaiseksi, joka hän sisimmässään on.[42] Ei silti riitä, että asioista vain puhutaan, tarvitaan tarkoituksellisuutta ja rehellisyyttä, kykyä seistä sanojensa takana. Todellinen oppiminen on teorian ja käytännön vuorovaikutusta, jota varten tarvitaan totuuden ja vilpittömyyden asennetta dialogissa, muuten tekeminen jää touhuamiseksi ja sanat sanahelinäksi[43].

Keskustelu puolestaan linkittyy oppilaslähtöisyyteen, sillä opetuksen sisältö ja vuorovaikutus koetaan yhtä tärkeiksi. ”Vuorovaikutuksessa painottuu oppijan oman aktiivisuuden merkitys”[44]. Keskustelu on yksi vaikuttavimmista tavoista opettaa, sillä se aktivoi oppilaan osallistumaan[45]. Tätä kautta oppilaslähtöisyys ja keskustelu siis liittyvät toisiinsa. Lisäksi keskustelu on tapa toteuttaa oppilaslähtöisyyteen kuuluvaa kaksisuuntaisuutta ja yhteistyötä, jossa opettajallakin on mahdollisuus oppia[46].

Opiskelijat eroavat toisistaan myös vuorovaikutustaidoiltaan, mutta tärkeää on keskustelussa se, että kaikki saavat kokemuksen samassa ryhmässä ja samassa sosiaalisessa kentässä olemisesta[47]. Vuorovaikutus toisten kanssa voi alkaa vilkkaammin erilaisten leirikoulujen myötä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan muuallakin kuin perinteisessä luokkahuoneympäristössä, havainnoivan ja konkreettisen opetuksen lisäksi tavoitellaan ryhmässä kasvamista[48].

Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittämiseen kuuluu, tapahtukoon se millä luokka-asteella tahansa: sosiaalisen kyvykkyyden, yhteistoimintakyvyn, neuvottelutaitojen, luovuuden, esiintymistaidon, avoimuuden, viestintätaidon, sosiaalisen havaitsemisen, sosiaalisen herkkyyden ja empatian kehittäminen[49]. Ajattelu, kieli ja vuorovaikutus ovat oppimisen taustalla, ja ajattelu kehittyy kielenkehityksen myötä.

Kielenkehitys on puolestaan riippuvainen sosiaalisista yhteyksistä[50]. Kauppilan[51] mukaan yhteistoiminnallisuus tukee opiskelijan sosiaalista kehitystä ja itsetuntemusta. Yhteistoiminnallisuudesta voidaan puhua yläkäsitteenä, johon keskustelukin kuuluu.

Perusasioita ovat muun muassa puheenvuoron pyytäminen ja odottaminen sekä se, että on epäkohteliasta puhua toisen puheen päälle. Vuorovaikutustaitojen oppimisessa on kyse sosiaalistumisesta, ja sitä auttaa oppilaan tunne-elämän kehittymisestä[52]. Sosiaalisia taitoja

[42] Skinnari 2011, 300.
[43] Hannula 2011, 259
[44] Rauste-von Wright, von Wright & Soini 2003, 33
[45] Kazepides 2010, 89
[46] katso myös Kauppila 2007
[47] Kauppila 2007, 111
[48] Paalasmaa 2011, 162
[49] Kauppila 2007, 170
[50] Kauppila 2007, 150.
[51] 2007, 151, 156
[52] Kauppila 2007, 164

tulisikin opettaa lapsille ja nuorille mahdollisimman varhain esimerkiksi draaman keinoin[53]. Oppilaita rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön, luovuuteen ja kekseliäisyyteen.

Steinerpedagogiikan mukaan ikävuodet koulukypsyydestä murrosikään ovat otollista aikaa tunne-elämän kehittymiselle, ja opetuksessa pyritään tukemaan tätä herkkyyskautta taiteellisesti, toisin sanoen muuntamaan opetussisällöt ”luovasti eläviksi mielikuviksi”. Opetuksessa suositaan vertauskuvia, joilla lapsen omaa mielikuvitusta aktivoidaan.[54] Kommunikaatiolla, näkemysten vaihtamisella, vuoropuhelulla ja väittelyllä on oma paikkansa oppitunneilla. Alaluokilla näille taidoille luodaan pohja, kun kertomusten avulla esitellään vuoropuhelun rakenne, näytetään, miten kokemukset voi sanallistaa ja kehitetään kuuntelun taitoa[55].

Myös opettajan pitää harjoittaa kuuntelun taitoaan. Opettajan kuuntelutaidon – kuten myös oppilaiden – voi määritellä empaattiseksi kuunteluksi, jossa ”omia tunteitamme ja ajatuksiamme viivästyttämällä voimme aidosti keskittyä toisen kuuntelemiseen ja osoittaa sanoilla ja eleillämme olevamme aidosti kiinnostuneita toisesta”[56].

Kauppila[57] toteaa, että vuorovaikutustaidot eroavat yksilöittäin niin paljon, että vuorovaikutustaitojen opetus on myös suunniteltava yksilöllisesti. Ryhmän tuki ja kannustava ilmapiiri auttavat erilaisia oppilaita liittymään vuorovaikutustilanteeseen.ja Luokka- sekä ryhmähengen syntymiselle on myös annettava aikaa. Oppilaan on helpompi puhua, kun hän kokee, että häntä halutaan kuunnella. Tunnekasvatukseen auttaa myös konkreettisten tapahtumien havainnointi ja se, että lapsi ja nuori oppii tunnistamaan kokemustensa avulla, mitkä tilanteet tuottavat minkäkinlaisia tunnereaktioita[58]. Oppiaineksen liittäminen oppilaan ja opiskelijan kokemusmaailmaan, siis oppilaaseen ja opiskelijaan itseensä, tuo aina tunteen mukaan opetukseen[59]. Monet tunteet syntyvät sosiaalisissa yhteyksissä ja yhteistoiminnallisuus voi hyvin olla areena, jossa tunne tunnistetaan ja käsitellään[60]. On tärkeää oppia tunnistamaan tunteensa, jolloin sitä voi myös työstää kokemusta prosessoimalla[61].

Luokanohjaaja kuuntelee viikoittaisella luokanohjaajan tunnillaan, mitä oppilaille kuuluu, miten opinnot etenevät ja ryhmädynamiikka toimii. Opettajat keskustelevat säännöllisesti luokkien tilanteesta ja pohtivat, miten omassa opetuksessaan tukevat yhteistoiminnallisuutta ja tätä kautta nuoren kasvua.

---

[53] Kauppila 2011, 130
[54] Paalasmaa 2009, 57.
[55] Rawson & Richter 2006, 31
[56] Stenberg 2011, 72
[57] 2007, 164
[58] Lipman 2007, 134
[59] Steiner 1996, 24
[60] Järvenoja & Järvelä 2013, 177
[61] Nikkola, Rautiainen, Moilanen, Räihä & Löppönen 2013, 155

3.3.3 L3 - Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Steinerkoulussa pyritään kaikin tavoin tukemaan ja kehittämään oppilaan aktiivisuutta kaikilla elämän osa-alueilla. Perusajatuksena on se, että oman aktiivisuuden kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan. Mitä enemmän ihminen pystyy vaikuttamaan siihen, mitä tässä maailmassa tekee, oppii hän tuntemaan itseään ja yhteiskuntaa ja tätä kautta kokee olonsa hyväksi ja turvalliseksi. Turvallisuuden tunnetta voi kokea osallistumiensa ryhmien lisäksi myös omassa ajattelussaan.

Aktiivisuutta tuetaan erityisesti yhteistoiminnallisin menetelmin. Esimerkiksi keskustelutaitoja harjoittaessaan opiskelijat kehittävät itseään ja kokevat olevansa ajattelevia yksilöitä. Vertaistensa joukossa, erilaisia mielipiteitä arvostavassa ympäristössä turvallisuuden tunne luo tilanteen, jossa omia näkemyksiä on helppo puolustaa tuntematta tulleensa tai edes tulematta tuomituksi mielipiteensä perusteella. ”Osallistuessaan rationaaliseen keskusteluun vertaistensa kanssa lapset oppivat, että he voivat olla eri mieltä myös riitelemättä keskenään ja että rauhanomaisessa yhteiselossa näkemyserot eivät taannu tunteenomaisiksi kiistoiksi. He oppivat kuuntelemaan toisiaan ja kunnioittamaan eroja.”[62]

Omien tunteiden tunnistamisen harjoittelu nähdään tärkeänä osana oman itsensä tuntemista. Esimerkiksi kieltenopetuksen yhtenä tavoitteena on saada oppilaat käsitteellistämään omat tunteensa ja ajatuksensa. Esimerkiksi humanistisissa aineissa keskustelujen pohjalta esseitä kirjoittamalla, draaman keinoin ja portfoliotyöskentelyllä opiskelijalle mahdollistuu keskustelu itsensä kanssa ja siten omien ajatusten selkiytyminen ja jäsentyminen. Näin opiskelija alkaa ymmärtää paremmin omia tunteitaan. On helpompaa katsoa muita, kun tunnistaa omat tunteensa ja tietää oman paikkansa ja tavoitteensa.

Steinerkoulussa pyritään inhimillisesti toimivaan kouluyhteisöön[63], mikä ohjaa pedagogisia ratkaisuja, jotka koskevat oppiaineiden tavoitteiden ja sisältöjen lisäksi myös yleistä hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Teknologia nähdään hyödyllisenä välineenä silloin, kun se aktivoi oppilasta. Vahvistetaan oppilaiden kuluttajataitoja ja kykyä toimia teknologisoituneessa arjessa.

[62] Tomperi & Juuso 2009, 46.
[63] Paalasmaa 2009, 49-50

3.3.4 L4 – Monilukutaito

Monilukutaito liittyy vahvasti ajattelu- ja tiedonhallintataitoihin. Näitä taitoja kehitetään kaikissa oppiaineissa kunkin oppiaineen luonteen mukaisesti. Jotta itsenäiseen ajatteluun päästään ja kriittinen ajattelu mahdollistuu, on opiskelijan kyettävä ajattelemaan kussakin oppiaineessa oman oppiaineensa luonteen mukaisesti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi matematiikassa matemaattista ajattelua, historiassa historiallista jne. Opiskelussa ei ole siis kyse tietojen muistamisesta, vaan ajattelusta, jossa tietoja sovelletaan tähän päivään ja omaan elämään. Opiskelijan tulee myös nähdä yhteyksiä ja suhteita eri oppiaineiden sisältöjen välillä[64]. "Ajattelun elävyyteen pyritään esimerkiksi tarkastelemalla asioita monesta eri näkökulmasta."[65]

Oppikirjaton opetus tukee sitä, että opetuksessa käytetään autenttisia tekstejä niiden oikeissa esiintymisympäristöissään. Tällä tavoin perinteistä luokkahuonetta oppimisympäristönä laajennetaan myös tekstilajien osalta. Erilaiset museokäynnit ja vierailut tuovat oppiaineksen lähelle oppilaan ja opiskelijan omaa kokemusta. Tekstin, kuvan, äänen ja niiden yhdistelmien tuottamisessa pyritään siihen, että ne tehdään aina jotain varten. Opiskelija kokee mielekkääksi aiheet, jotka hän voi liittää omaan henkilökohtaiseen elämäänsä[66]. Oppilaiden tulee voida harjoitella taitojaan myös monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Monilukutaitoon liittyy myös oppilaan ja opiskelijan käsitys kielestä, kielitietoisuus. Kielitietoinen ihminen ei ole tietoinen pelkästään siitä, miten kieltä ja tekstejä käytetään eri tilanteissa, hän osaa myös pohtia sitä, miten kieli vaikuttaa häneen itseensä. Steiner[67] toteaa, että kielen kehityksen voidaan ajatella ilmaisevan myös puhujiensa sielunelämää, vaikkakin ihmisten suhtautuminen kieleen vaihtelee vuosisadoista toiseen. Jos ajatellaan kielen ja ajattelun suhdetta toisiinsa ja sitä, että kielen avulla ihmiset muotoilevat ajatuksensa muiden kuultavaksi, on otettava huomioon se, että kielten rakenteellinen järjestelmä ei salli kaikissa kielissä sanojen liittymistä toisiinsa mielivaltaisessa järjestyksessä. On sääntöjä, joiden mukaan kielellä ilmaistaan asioita, ja nämä säännöt ohjaavat myös ajattelua. Ihmiset siis osittain ajattelevat stereotyyppisillä lauseilla, kun eivät voi ajatustaan ilmaista ihan millä tavalla tahansa[68]. Samoin kuin eri kielillä ilmaistaan asioita eri tavoin, eri oppiaineilla on oma tehtävänsä kuvata maailmaa "omalla kielellään". Näistä tavoista tietoiseksi tuleminen kuuluu monilukutaitoon.

---

[64] Juuso 2009, 103
[65] Paalasmaa 2009, 58.
[66] Rauste-von Wright, von Wright & Soini 2003, 163
[67] (1995)
[68] Steiner 1995, 15–17.

Koska tarkoituksena ja tavoitteena opetuksessa on kasvattaa maailmaa muuttamaan kykeneviä ihmisiä, ei vain maailmassa eläviä ihmisiä, tarvitaan ajattelua, jossa on sisältöä. Sisällöllinen ajattelun taito tarkoittaa kykyä arvioida ympärillä olevaa maailmaa[69]. Ilman taitoa arvioida ympäristöään ihminen ei pysty muuttamaan elinpiiriään.

Ympäristön havainnointiin ja arviointiin kuljetaan oppilaiden lähimmistä tekstiympäristöistä kohti eri tieteen- ja taiteenalojen tekstiympäristöjä. Niitä lähestytään kokemuksellisuuden kautta. Steiner[70] esittää ajatuksen siitä, että ”rikkain kokemus on ihmisellä, jolla on suurin määrä yksilöityneitä käsitteitä. -- Todellisuus ilmenee meille havaintona ja käsitteenä; -- Ajattelumme yhdistää meidät maailmaan; tunteminen palauttaa meidät itseemme, ja se vasta tekee meistä yksilön. -- Täysin ajatukseton tunne-elämä kadottaisi välttämättä kaiken yhteyden muuhun maailmaan. Maailman tiedostaminen kulkee kuitenkin kokonaisihmisessä käsi kädessä tunne-elämän kehittymisen kanssa. Tunne on tie, jolla käsitteet saavat konkreettista elämää.” Steiner[71] toteaa, että ei ole parempaa metodia työntää lapsia kohti materialismia kuin antaa abstrakteja ohjeita; henkinen tapa opettaa on opettaa konkreettisten esimerkkien kautta, kun muistaa tuoda sielun laadut (tahto, tunne, ajattelu) ja hengen näihin konkreettisiin esimerkkeihin.

3.3.5 L5 - Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Laaja-alaisten osaamisalueiden kehittymistä tukevissa pedagogisissa ratkaisuissa ikäkausipedagoginen tulkinta korostuu erityisesti tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen alueessa. Tietoteknologiaa käytetään harkitusti ja lapsen ikävaihe huomioiden. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisessä suositaan oppilasta aktivoivia ja osallistavia tapoja.

Opetuksessa painotetaan teknologian välinearvoa pyrittäessä kohti itseisarvoa, hyvää elämää. Teknologian vaikutusta erityisesti oppilaan ja opiskelijan omaan elämään tutkitaan yhdessä muun muassa mediapäiväkirjojen avulla ja erilaisilla projektitöillä. Tieto- ja viestintäteknologialla on tärkeä tehtävänsä tiedon hankinnan ja jäsentelyn näkökulmasta. Chomsky[72] toteaa, että teknologian käytön pitäisi olla apuväline, ei itsetarkoitus, vaikkakin se helpottaa opetettavan aineen esiin tuomista, oppilaan arviointia ja nopeuttaa tiedonkäisittelyä. Mitä vähemmän tarjoamme nuorelle valmiiksi muotoiltuja kaavoja opetustilanteissa sitä parempi.[73]

Ihminen nähdään luovana ja taidetta tarvitsevana ihmisenä, jonka mielikuvitusta, kykyä eläytyä ja ajatella tilanteita nykyhetkeä pidemmälle tuetaan antamalla oppilaalle ja opiskelijalle mahdollisuus opiskella tiedon, taidon ja taiteen alueilla tasapainoisesti kaikkien lukuvuosien ajan.

---

[69] Tomperi 2009, 18
[70] 1985, 74–75
[71] 1995, 94
[72] (2006)
[73] Chomsky 2006, 89–90.

Jotta oppilaista ja opiskelijoista kasvaisi maailmaa muuttamaan kykeneviä ihmisiä, luovuus ja mielikuvitus ovat tärkeitä taitoja oppia. Ihmisen on pystyttävä mielessään näkemään valmis työ tai tilanne, jonka haluaa tehdä, jotta muutos voisi syntyä. Steinerkoulu ei ole tekniikkavastainen. Steiner totesi jo 1922, että *"Tärkeämpää kuin vanhan kouluperinteen kannalta luullaan, on perehtyminen nykyiseen tekniikan maailmaan"*[74].

Tieto- ja viestintäteknologiseen osaamiseen kuuluvat käytännön tvt-taidot omien tuotosten laadinnassa, vastuullinen käyttö, tvt tutkivassa ja luovassa työskentelyssä sekä tvt:n käyttö vuorovaikutuksessa, verkostoitumisessa ja vaikuttamisen keinona.
Tietoteknologista osaamista tukevia järjestelyitä ja painotuksia kuvataan tarkemmin oppimisympäristöt ja työtavat -luvuissa sekä ainekohtaisissa osioissa, mm. eurytmian kohdalla kuvataan, miten tietojenkäsittelytieteen/koodauksen perusasioita opetellaan toiminnallisesti ihmisiä ja ihmisryhmiä liikuttamalla.

3.3.6 L6 - Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys

Steinerkoulun käytännöt ja tavoitteet sekä työelämän perimmäiset edut ovat keskenään yhteneväiset. On tärkeämpää tukea aktiivista toimijuutta kuin kasvattaa sopeutujia. Luova, eettisesti toimiva yksilö sopii sekä humaanin sivistyskoulun että työelämän yhteiseksi tavoitteeksi. Yhä harvempi on koko työuransa samalla alalla, saati samoissa työtehtävissä. Siksi työelämässä tarvittavaan osaamiseen vastaa parhaiten laaja-alaisesti sivistynyt ja monipuolinen ihminen, jolla on vahva pohja luoda ja omaksua uutta sekä hyvät vuorovaikutustaidot. Erilaisten projektien avulla harjoitellaan itsensä työllistämisen taitoja ja hallittua riskien ottamista.

Vanhempien osaamista ja verkostoja hyödynnetään erityisesti työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys -alueella. Steinerkouluissa työelämään tutustumisen käytännöt liittyvät esimerkiksi kolmannen luokan vanhat ammatit -opintokokonaisuuteen, neljännen luokan kotiseudun historiaan liittyy oman perheen historian kartoitus, vanhempien ja isovanhempien ammatit jne.

Työelämässä tarvittavaa osaamista harjoitellaan läpi perusopetuksen erilaisilla talkootyön muodoilla. Varainhankinnalla, kahvilan pidolla, erilaisilla projekteilla tehdään työtä yhteiseksi hyväksi. Toisinaan työskentelyssä rajoitutaan oman luokan piiriin, toisinaan työprojekti tai varainhankinta liittyy koulun tasolle, toisinaan yleismaailmallisempaan hyväntekeväisyysprojektiin. Pidempiä työelämään tutustumisjaksoja toteutetaan yläkouluiässä ja lukiossa. Esimerkiksi maanviljelyyn tutustutaan konkreettisesti kolmannella luokalla.

[74] Steiner 1989, 26

Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään jatko-opintovalintansa omista lähtökohdistaan käsin perinteisten sukupuoliroolien vaikutukset tiedostaen.

3.3.7 L7 - Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Steinerkoulun peruslähtökohta tukee kestävän tulevaisuuden rakentamista, jossa ihminen ja lapsi ovat keskiössä. Koulun kehittämisessä kyse on pyrkimyksestä ymmärtää ihmistä, lapsen ja nuoren kehitysvaiheita. Sekä ihminen että luonto ovat itsessään arvokkaita lähtökohtia, eivätkä esimerkiksi jatkuvan talouskasvun mahdollistajia. Steinerpedagogiikka ei rakennu yhteiskunnan valtarakenteiden eikä erilaisten tehokkuus-, talous- tai hyötynäkökohtien mukaan. Kasvatustavoitteet eivät rakennu yksinomaan yhteiskunnallisen tarkoituksenmukaisuuden pohjalta.

Koulun arjessa pyritään tukemaan aktiivista kansalaisuutta ja toimijuutta. Vaikuttamista ja osallistumista harjoitellaan mitä moninaisimmin tavoin, ei pelkästään oppilaskuntatoiminnan avulla.

Vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia tarjotaan steinerkoulussa sekä oppilaille, huoltajille että koko koulun henkilökunnalle. Osallistamisen muotoja ovat esim. aktiiviset oppilas-, opettaja- ja vanhempaintoimikunnat, yhteistyöprojektit, kansalliset ja kansainväliset tapahtumat ja kouluyhteisöstä huolehtiminen arjessa.

Steinerkouluissa kunnioitetaan oppilaiden oikeutta osallistua päätöksentekoon kehitysvaiheensa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman oppimisensa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin ikäkautta vastaavalla tavalla. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat saavat myös tilaisuuksia harjoitella sovittelemista ja riitojen ratkaisua (esim. verso-ohjelma) ja neuvottelemista.

3.4 Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun käytännöt

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tavoitellaan oppiainerajat ylittävää osaamista ja hyödynnetään koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista opetustyötä rikastuttamassa. Luodaan kouluna yhteistyöverkostoja.
Steinerpedagogisen perusopetuksen tärkein tehtävä on kaikkien oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen, oppilaiden myönteisen identiteetin rakentaminen ihmisinä ja oppijoina

sekä tukea oppilasta oman itsensä ja oppimispolkunsa rakentamisessa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Kodin ja koulun yhteistyö on tiivistä ja yhteistyössä tuetaan oppijan osaamisen ja inhimillisen kasvun monipuolista kehittymistä. Steinerpedagogiikka painottaa sekä ns. sydämen sivistystä sekä ekologista sivistystä.

Steinerkoulun yhteiskunnallinen tehtävä on edistää yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta sekä kasvattaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun kulttuuritehtävä on paikallisesti tukea kulttuuri - identiteetin ja kulttuurisen pääoman vahvistumista sekä kulttuurinen osaaminen ja kulttuuriperinnön vaaliminen. Steinerkoulun tehtävä on rikastaa ja monipuolistaa yleistä koulujärjestelmää soveltamalla lapsilähtöistä ja vaihtoehtopedagogista kasvatusajattelua käytäntöön.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L 1)

Ajattelu ja oppimaan oppiminen luo pohjan kaikille muille laaja-alaisille oppimiskokonaisuuksille. Se on mukana jokaisella oppitunnilla oppiaineesta ja oppimistilanteesta huolimatta. Oppilaita kannustetaan havainnoimaan, ideoimaan ja kokeilemaan toiminnallisten oppimistehtävien avulla. Konkreettinen, mielikuvitusta ruokkiva alkuopetus sadun ja leikin maailmassa kehittää moraalia ja luovuutta. Näin vahvistetaan oppimisen iloa ja kannustetaan omaehtoiseen työskentelyyn. Opitaan tiedostamaan oman toiminnan perusteet ja kehitetään ajattelun prosessia kuuntelemalla, muistamalla, ryhmätyötä tehden tai omaa sisäisyyttä tutkiskelemalla ja sieltä vastauksia löytämällä. Sisältöjen ulkoa oppimisen sijaan opetellaan niiden soveltamista. Ajattelun avulla voi tehdä omasta maailmastaan mielekkään ja muokata ympäristöään haluamallaan tavalla.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L 2)

Seinäjoen seudulla on hyvät mahdollisuudet kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun toteuttamiseen. Oppilaat saavat tutustua oman seudun historiallisiin paikkoihin ja rakennuksiin. Koulun luonnonkaunis ympäristö Törnävällä tarjoaa upeita luontokokemuksia joka ainut välintunti ja luontoretket mm. Kyrkösjärven ympäristöön lisäävät tarjontaa entisestään. Perinnekylässä esimerkiksi Sundomissa oppilaat pääsevät tutustumaan siihen miten ennen elettiin.
Oppilaat vierailevat Seinäjoen kaupunginkirjastossa ja kirjastoauto saapuu koululle viikoittain. Oppilaille järjestetään myös teatterikäyntejä Seinäjoen kaupungin teatterissa tai elokuvateatterissa. Yhteisiä taideprojekteja tehdään Seinäjoen kulttuuritoimen kanssa.

Vuorovaikutustaitoja opetellaan luomalla hyväksyvä, arvostava ja muita ihmisiä kunnioittava ilmapiiri. Sosiaalisten vuorovaikutustaitoihin kuuluu iästä riippumatta yhteistoimintakyky, neuvottelutaidot, esiintymistaito, hyvät tavat sekä empatia ja avoimuus. Näitä taitoja harjoitetaan paitsi jokaisella oppitunnilla myös leirikouluissa, retkillä ja koulun näytelmissä.
Jokainen oppilas ansaitsee tulla kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään. Keskusteleva opetus aktivoi oppilasta ja antaa tähän hyvän mahdollisuuden. Lisäksi opettaja kyselee oppilaiden kuulumiset aamulla ja opettajakollegio seuraa heidän kehitystään ja edistymistään.
Koulumme isommat oppilaat toimivat uusien tulokkaiden kummioppilaina ja näin tukevat heidän sopeutumistaan kouluyhteisöön.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L 3)

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa opetellaan huolehtimaan itsestä ja harjoitellaan arjen taitoja. Noudatamme järjestyssääntöjä sekä yhteisiä sopimuksia niin oppitunneilla, välitunneilla kuin ruokailussakin. Opetellaan selviytymään liikenteessä, vahvistetaan kuluttajataitoja sekä kykyä hyödyntää teknologiaa, silloin kun se aktivoi oppijaa. Koulussa huolehditaan ympäristön siisteydestä niin koulun sisällä kuin koulun pihassakin siivouksen ja haravoinnin merkeissä. Kierrätys on myös tärkeässä roolissa. Teemme yhteistyötä paikallisen jätteidenkäsittelykeskuksen, Etapin kanssa.
Painotetaan, että oman aktiivisuuden kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan. Tässä hyvinä apukeinoina toimivat myös keskustelutaito, jota kehitetään jatkuvasti. On tärkeätä osata ilmaista oma mielipide rakentavasti. Myös omien tunteiden tunnistamista ja hallitsemista harjoitellaan eri oppiaineissa. Näin voi vaikuttaa sekä omaan että toisten hyvinvointiin ja terveyteen sekä hallitsemaan arkea nyt ja tulevaisuudessa.

Monilukutaito (L 4)

Oppilaita kannustetaan hankkimaan, tuottamaan ja arvioimaan tietoa monissa muodoissa ja monissa ympäristöissä ja monin eri välinein. Oppikirjaton opetus reaaliaineissa suosii autenttisia tekstejä valmiiksi työstetyn materiaalin sijaan. Museokäynnit ja muut vierailut avartavat opetusta entisestään. Oppilaita kannustetaan ajattelemaan kriittisesti ja kunkin oppiaineen mukaisesti sekä soveltamaan havaintojaan omaan elämäänsä. Lisäksi hyödynnetään oppiaineiden välistä integraatiota sekä korostetaan oppijalähtöisyyttä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L 5)

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa painotetaan tieto- ja viestintäteknologiaa oppimisen välineenä. Sitä hyödynnetään tiedon etsimisessä, osaamisen dokumentointina, projektitöissä ja viestinnässä yläkoulussa. Tärkeätä on kuitenkin, että tvt toimii oppilasta aktivoivana apuvälineenä. Oppilaat

saavat valmiudet tvt- laitteiden käyttöön ja toiminataperiaatteeseen ja oppivat käyttämään laitteita vastuullisesti osana vuorovaikutusta.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L 6)

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa toteutetaan yrittäjyysaihetta korostamalla yrittäjämäistä asennetta, kuten sisukkuutta, vastuullisuutta aloitteellisuutta sekä pitkäjänteisyyttä. Asiat viedään loppuun asti aktiivista toimijuutta tukien, päämääränä laaja-alaisesti sivistynyt ja monipuolisesti lahjakas ihminen. Yrittäjyys ja työntekeminen tulevat oppilaille konkreettiseksi jo 2. luokan viljelyjaksolla, 3. luokan vanhojen ammattien- jaksolla, 4. luokan kotiseudun historiassa sekä koulun yhteiseksi hyväksi tehtävässä talkootyössä. 7. – 8. luokan oppilaat tutustuvat työelämään 1-2 päivää lukuvuodessa.
9. luokkien oppilaat tutustuvat työelämään TET- jaksolla yhden viikon ajan valitsemassaan työpaikassa. Tällä tavoin he saavat realistisen kurkistuksen työelämän vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L 7)

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen näkyy koulussamme yhdessä tekemisenä. Vanhemmat ja opettajat muodostavat erilaisia toimikuntia yhteisten asioiden ja tapahtumien järjestämiseksi. Kummiluokat huolehtivat uusien tulokkaiden kotiuttamisesta ja ovat heille tukena luoden yhteyksiä isojen ja pienten oppilaiden välille. Oppilaita kannustetaan asettamaan tavoitteita opiskelulleen ja rohkaistaan ottamaan vastuuta yhteisestä hyvinvoinnista ja viihtyvyydestä niin omassa luokassa kuin koko koulussakin. Oppilaskunta osallistuu erilaisten tempausten, tapahtumien ja leikkien järjestämiseen. Se osallistuu myös mahdollisuuksiensa mukaan koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun. Omakohtaisen luontosuhteen luominen on myös tärkeä teema ja tähän koulu tarjoaa runsaasti tilaisuuksia metsä- ja kalastusretkien ja luonnonkauniin sijaintinsa ansiosta. Näin oppilaille avautuu ympäristön suojelemisen merkitys.

LUKU 4 YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Toimintakulttuuria kehitetään ilmentämään koulun arvoperustaa, ihmiskäsitystä ja oppimiskäsitystä. Kehittämisen perusedellytys on avoin ja vuorovaikutteinen kaikkia yhteisön jäseniä osallistava keskustelu. Sekä tiedostamattomat että tiedostetut tekijät muovaavat toimintakulttuuria. Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat kouluyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Toimintakulttuurin kehittämisessä on tärkeätä yhdessä pohtia ja pyrkiä tunnistamaan ei-toivottuja piirteitä. Esimerkiksi sukupuoliroolit saattavat siirtyä oppilaille.

Steinerkoulujen toimintakulttuurissa korostuvat lapsilähtöisen ja aktivoivan opetuksen oppimisympäristöt ja työtavat. Steinerkoulun arkea jaksottavat erilaiset projektit, työelämään tutustumiset, leirikoulut ja opintovierailut.

Steinerkoulussa suositaan toiminnallisuutta ja yhdessä tekemällä oppimista. Kyse on oppilaiden toimijuudesta. Oppilaiden innostaminen juurtuu osallistavaan ja aktiiviseen pedagogiikkaan. Innostaminen onnistuu lisäämällä oppilaiden aktiivisuutta oppimisen eri prosesseissa. Toisinaan on jopa haitallista antaa oppilaiden istua pitkään paikoillaan oppisisältöihin reagoiden ja rutiineja toistellen.

Eräs opettajan ja oppilaan kohtaamiseen liittyvä käytäntö on esimerkiksi steinerkoulun opettajien tapa aloittaa aamu kättelemällä jokainen oppilas. Näin varmistetaan, että opettaja tulee kohdanneeksi koulussa jokaisen oppilaan yksilöllisesti.Oppilaiden ja yhteisön aikuisten keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseen toimiva käytännön apukeino on esimerkiksi Suomen sovittelufoorumin kehittämä Verso-ohjelma. Yhteisön aikuisten keskinäistä vuorovaikutussuhdetta voidaan kehittää versoon liittyvällä restoratiivinen koulu -ohjelmalla, yhteisellä arvo- ja pedagogisella kehittämistyöllä sekä huolehtimalla, että opettajat ovat varsinaisen työajan lisäksi kiireettömästi tekemisissä toistensa kanssa koulutukseen ja työhyvinvointiin liittyen.

Koulu täsmentää paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden mukaisesti opetussuunnitelmassaan toimintakulttuurin kehittämisen painopisteitä sekä kuvaa toimintakulttuurin kehittämisestä huolehtivan yhteistyön käytännöt.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Koulu kehittää ja muuttaa omaa toimintakulttuuriaan näiden periaatteiden hengessä. Tavoitteena on luoda aiempaa vahvemmin kestävää elämäntapaa, osallisuutta, hyvinvointia ja oppimista edistävää toimintakulttuuria. Kehittämistyö ei ole vain opettajakunnan asia, vaan keskeistä on yhteistyö huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aito mukanaolo yhteisön kehittämisessä.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Oppivassa yhteisössä kaikki sen jäsenet ovat oppimassa. Huomio ei ole vain oppilaan oppimisessa, vaan myös opettaja on oppimassa. Kyse on yhdessä tekemisestä, kokemuksellisuudesta ja aktivoimista korostavasta toimintakulttuurista. Aktiivinen toiminta ja sosiaalisuus liittyvät yhteen[75]. Pyrkimys on opettajasta, oppikirjoista ja kuuntelua varten järjestetystä opetustilasta kohti lasta ja nuorta. Niin ikään taiteen merkitys mielikuvituksen kehittämisessä korostuu. Koulu on ikään kuin työpaja, johon kuuluvat sekä ulkotyötilat eli luonnonympäristö että erityiset sisätyötilat. Koulu on monipuolinen käden työn, älyn ja taiteen työpaja, joka kehittää tasapainoisia ja aktiivisia ihmisiä huomispäivän yhteiskuntaan[76].

Steinerkoulujen hallintokulttuurissa pyritään kehittämään jaettua johtajuutta hallintolain ja muun lainsäädännön mukaan Steinerin[77] kehittämän yhteiskunnallisen kolmijäsennysteorian pohjalta. Steiner[78] liitti koulun hallinnon järjestämiseen opettajien pedagogisen opiskelun merkityksen. Tarvittava yhtenäisyys on luotavissa opettajakunnan syventävällä ja tutkivalla pedagogisella työskentelyllä ja yhteisillä tavoitteilla. Näin koulussa voi toimia opettajan asiantuntijuuteen nojaava tasavaltainen kollegio. Oppiva yhteisö tukee sekä opettajan aloitteellista ja luovaa työtä että oppilaan yksilöllistä kehitystä. Asiantuntijaorganisaatiossa johtajuudessa korostuu tunneälyyn perustuva johtajuus. Pedagogisten päätösten pohjana voi olla kollegiaalinen yhteistyö, joka perustuu jokaisen opettajan jatkuvasti kehittyvään asiantuntijuuteen ja itsenäiseen vastuuseen. Myös Steinerin[79] määritelmä opettajankokouksesta jatkuvana ja elävänä yliopistona korostaa säännöllisten pedagogista työskentelyä sisältävien opettajainkokouksien roolia. Sekä

[75] Dewey 1957, Steiner 1996
[76] Freinet 1987
[77] (1920)
[78] (2008)
[79] (2008)

hallinnon että pedagogiikan kehittäminen perustuu monipuoliseen ja aktiiviseen sekä yksilölliseen että yhteisölliseen tutkivaan työskentelyyn. Pedagogisen työskentelyn, oman työn säännöllisen arvioinnin ja tavoitteiden pohdinnan lisäksi päätettävistä asioista pyritään saavuttamaan mahdollisimman suuri yhteisymmärrys luovan dialogin avulla. Opetuksen järjestäjät kuvaavat omissa johtosäännöissään pedagogisen hallinnon ja taloushallinnon tehtävien ja vastuiden jaon.

Oppivassa yhteisössä opitaan yhteistyössä ja toinen toisiltaan, hyödynnetään kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatua palautetta ja rohkaistaan myös virheistä oppimiseen.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Lähtökohtana on ylittää näennäinen ristiriita yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden, vapauden ja tasa-arvon välillä. Jokaisen oppilaan yksilöllisen minuuden ja ainutlaatuisuuden kunnioittaminen juontuu ihmiskäsityksestä. Yksilöllisyyden kehitys nähdään omaksi itseksi tulemisena ja ydinminuuden vahvistumisena (ks. tarkemmin luku Ihmiskäsitys). Yksilöllisyyden huomioiminen konkretisoituu myös opetusmenetelmissä ja esimerkiksi oppilasarvioinnissa. Toisaalta koulun arjessa ja rakenteissa (esim. luokkamuotoisuus) korostetaan yhteisöllisyyttä ja arvostetaan vahvasti inhimillistä vuorovaikutusta. Myös kasvatus- ja opetustyössä painotetaan vahvasti toisten huomioimista, niin sanottua sydämen sivistystä. Esimerkiksi taiteen, kädentöiden ja mielekkäiden toiminnallisten projektien avulla voidaan ilmaista tunteita, avartaa mielikuvitusta ja oppia tulkitsemaan muita ihmisiä, elämää ja maailmaa eli lisätä yleistä suvaitsevaisuutta ja hyvinvointia. Myös draamapedagogiikkaa hyödynnetään runsaasti. Ilmaisutaidon lisäksi opitaan ryhmätyöskentelyä ja toisten huomioon ottamista.

Kaikenlaiseen kiusaamiseen ja syrjintään kiinnitetään erityistä huomiota ennalta ehkäisevästi arjen tilanteissa. Näkyvän kiusaamisen lisäksi pyritään tietoisesti havainnoimaan ja tunnistamaan ns. näkymätöntä kiusaamista. Tällöin kyse ei ole esimerkiksi käsiksi käymisestä, tavaroiden piilottelusta ja nimittelystä, vaan esimerkiksi siitä, kun jonkun puheen päälle puhutaan, jonkun tullessa paikalle luodaan merkitseviä silmäyksiä tai huokaillaan kuuluvasti, jonkun jutuille ei naureta, jonkun keskustelunavauksiin ei tartuta, jollekin ei kohdisteta puhetta tai jostakusta puhutaan takanapäin pahaa. Esimerkiksi Verso-ohjelmat (vertaissovittelu), KiVa Koulu -hanke[80] ja muut arjen hyvinvointia ja turvallisuutta lisäävät ohjelmat tarjoavat monipuolisesti keinoja kiusaamisen vähentämiseksi.

Kiusaamisen havaitsemista ja varhaista puuttumista auttaa, jos sekä oppilaat, opettajat että vanhemmat tuntevat hyvin toisensa. Pysyvät kasvatussuhteet ja johdonmukainen luokkayhteisön

[80] (kiusaamisen vastainen ohjelma)

ryhmäyttämistyö helpottavat kiusaamisen ehkäisemistä. Alaluokilla steinerkoulun opettajat myös keksivät ja kertovat moraalitarinoita. Näiden niin sanottujen sosiaalisten tarinoiden etuna on hienovaraisuus, eli niissä ei ole vaarana satuttaa ketään, eivätkä ne ole osoittelevia. Vaikka moraalitarinat eivät liity suoraan luokan sen hetkiseen tilanteeseen ja tapahtumaan, ne ovat käytännössä monesti osoittaneet vaikuttavuutensa. Moraalitarinat ovat osa alaluokille painottuvaa mielikuvaopetusta. Kysessä on lapselle ominainen tapa oppia ja omaksua asioita.

Koulutuksen järjestäjä täsmentää paikallisessa opetussuunnitelmassaan ja siihen liittyvässä kiusaamisen torjuntasuunnitelmassaan koulukohtaiset kiusaamiseen liittyvät toimintamallit.

Turvallisuutta ja hyvinvointia arjessa edesauttavat koko koulun yhteisöllisyys ja osana sitä vanhempien vahva rooli osana yhteisöä. Hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät myös esimerkiksi yhteistyö luokkien välillä, rikas ja monipuolinen juhlatraditio, oppilas -ja opiskelijahuollon toimivuus sekä koulukohtaisesti hyvin rakennettu hyvinvointisuunnitelma.

Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Opettaminen ymmärretään yhä enemmän yhteistyöksi. Opetusta toteutetaan myös yhdessä muiden opettajien ja yhteistyötahojen kanssa ja oppiainerajoja murtaen. Näin etsitään opettajia inspiroivia luovia työtapoja sekä oppilaiden ymmärrystä ja toimintaa aktivoivaa opetusta. Koulun toimintakulttuuria kehitetään suuntaan, jossa koulun arkea läpäisevät yhä vahvemmin taide, leikki, draama, luonto, työn tekeminen, aito yhdessä oppiminen, vuorovaikutus ja kohtaaminen. Työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan myös yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään ikäkauden mukaisesti vuorovaikutusta ja oppilaiden aktiivista toimintaa lisäävästi. Vuorovaikutuksen ja monipuolisen työskentelyn kulttuuria kuvataan tarkemmin oppimisympäristö ja työtavat -kohdissa.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Paikallinen ja globaalinen kohtaavat niin näkemysten kuin toimintatapojen tasolla. Kulttuurienvälinen ymmärrys, kunnioitus ja vastuullisuus kehittyvät yhteisössä, jossa yksilöt voivat esittää näkemyksiään keskustelevassa ilmapiirissä. Dialogisuus ja yhteistoiminnalliset menetelmät edistävät kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä ja toteutumista. Koulu ymmärtää olevansa osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa erilaiset kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa.

Oppiaineiden lisäksi jokaisella ihmisellä on oma kielensä ja tapansa käyttää kieltä. Kieli mahdollistaa kommunikaation, kommunikaatio dialogin ja dialogi itseymmärryksen. Toisaalta myös näkemys siitä, että oppiminen on kokemaan oppimista[81], kertoo siitä, että opiskelijan on löydettävä oppisisältöjen ja oman kokemusmaailmansa välille merkityksellinen yhteys. Tällöin tieto on jossain muodossa jo olemassa sekä oppijassa itsessään että maailmassa, ja tämä yhteys on löydettävä, jotta ihminen voisi oppia. Oppimisella ei tarkoiteta pelkästään jonkin asian oppimista tai jonkin asian tekemään oppimista, vaan myös oppia olemaan ihminen[82], toteuttamaan itsessään oleva ihminen.

Kokemus on sitä monipuolisempi mitä tietoisempi oppilas on kohteesta[83]. Kokemus on sitä monipuolisempi, mitä paremmin hän pystyy kertomaan kieleen liittyvästä konkreettisesta, itseään koskevasta tapahtumasta.

Kielitietoisuudella tarkoitetaan ihmisen käsitystä[84] siitä, mitä kieli on ja miten se vaikuttaa ihmiseen. Kielitietoisuuteen sisältyy täten ymmärrys kielen merkityksestä ”maailman hahmottamisen välineenä sekä yksilön ja kansakunnan identiteettiä rakentavana voimana”.[85]

Myös vallan näkökulma kuuluu kielitietoisuuteen. Kielestään tietoinen ihminen pystyy kertomaan ja selittämään ajatuksiaan muille ihmisille ymmärrettävällä tavalla; tämän vuoksi kielitietoisuus on kansalaistaito, jota ilman ihminen on johdateltavissa ja hallittavissa. Kielikin pitää osata kyseenalaistaa, jotta ihminen kykenee kiistämään ja väittämään vastaan, ylipäätään olemaan kriittinen lukemilleen teksteille.[86] Valtanäkökulma liittyy maailman hahmottamisen sisälle. Kun ihminen osaa tarkastella kieltä ja kielenkäyttöä kriittisesti, hän myös oivaltaa kielen vallan itseensä ja näkee yhteyden oman maailmankuvan ja identiteetin muokkaajana. (Nykyään kielitietoisuuteen on liitetty myös ajatus kielenkäyttäjän läheisestä suhteesta kieleen, ja kielestään tietoinen ihminen ”on herkkä oivaltamaan ja tietoisesti havaitsemaan ihmiskielen luonteenomaisia piirteitä ja sen käyttöä ihmisten kanssakäymisessä”)[87].

Kielitietoisuuden laajentamiseen kuuluu olennaisena osana oppijakeskeisyys sekä keskustelu ja tätä kautta ”kielellisten asioiden keksiminen ja löytäminen”. Tätä varten opiskelijan pitää pystyä liittämään kieli ja kulttuuri yhteen[88]. Kielitietoisuus, sen kehittyminen ja opiskelijalähtöisyys liittyvät tiiviisti toisiinsa.

---

[81] Marton & Booth 1997, 210
[82] Kazepides 2010, 98
[83] Marton & Booth 1997, 122–123
[84] Termiä käsitys käytetään silloin, kun tarkoitetaan nimenomaan käsitystä siitä, mitä kieli on. Käsitys on parempi vaihtoehto kuin mielipide tai näkemys, sillä käsitys sallii ajatuksen siitä, että oppilas/opiskelija ei välttämättä edes tiedä muita mielipiteitä. Näkemyksillä voi kertoa kielen merkityksestä itselle, mutta käsitys on enemmänkin johtopäätös tilanteesta kuin näkemys.
[85] Mantila 2002, 489
[86] Heikkinen 2007.
[87] James & Garret 1991, xi Dufvan 1993, 11–12 mukaan
[88] Dufva 1993, 12.

Kielitietoisuuden laajentamiseen liitettynä asian voi ilmaista niin, että opiskelijalähtöisyys ja keskustelu linkittyvät toisiinsa ja ottamalla ne huomioon on mahdollista laajentaa kielitietoisuutta.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Steinerkoulujen perustaminen ja ylläpito itsessään on aktiivista kansalaistoimintaa. Myös steinerkoulun matalahierarkinen hallinnollinen ja pedagoginen kulttuuri korostaa yksilöiden aloitteellisuuden ja aktiivisuuden merkitystä. Aikuisten aktiivinen elämänasenne ja toiminta voivat osaltaan tukea oppilaan kasvua aktiiviseksi toimijaksi.

Koulussa pyritään luomaan oppilaille tilaisuuksia vaikuttaa ja edistetään oppilaiden osallistumista. Suositaan oppilaiden osallistamista ikävaiheen mukaisesti esimerkiksi oppituntien, oppimiskokonaisuuksien, oppimisympäristöjen ja juhlien suhteen. Demokraattisuutta ja osallisuutta tukevaa toimintaa ovat myös vertaissovittelu ja erilaiset vertaiskerhot. Koulun toimintakulttuurissa varmistetaan, että oppilaiden ääni kuuluu muutenkin kuin vain oppilaskuntatoiminnan kautta. Oppilaskuntatoiminta on yksi luonteva väylä eri ikäisten oppilaiden demokratian, yhteistyön ja vaikuttamisen taitojen harjoitteluun. Alaluokkien oppilaille myös oma luokkayhteisö on tuttu ja turvallinen kenttä, jossa harjoitellaan demokraattista vuoropuhelua sekä tuetaan osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksia. Aktiivisuutta suunnataan koulun toiminnan kehittämisen ja oman yhteisön hyvinvoinnin lisäksi laajempaan vaikuttamiseen, oikeudenmukaisuuteen ja hyvinvointiin tähtääviin projekteihin[89].

Keskusteleva opetus tarjoaa mahdollisuuksia vuorovaikutteisen ja innostavan ilmapiirin luomiseen. Mitä isompia oppilaat ovat, sitä tärkeämpää on, että toimintakulttuurissa ei keskitytä liikaa kuunteluun perustuvaan oppimiseen, hiljaa olemiseen ja että tuetaan riittävästi kyselemistä. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa ovat tärkeitä globaalissa maailmassa toimimisen taitojen kehittymiselle.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppivassa yhteisössä kaikki sen jäsenet oppivat toisiltaan. Aikuisten esimerkin voima on merkittävä kestävän elämäntavan rakentumisessa.

Kouluille on tarjolla useita konkreettisia apuvälineitä ympäristö- ja luontokasvatukseen, kuten Vihreä lippu -ohjelma, erilaiset kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen oppaat ja

[89] esim. WOW - Waldorf one World, nälkäpäivä, taksvärkki, varjovaalit

kouluruokailussa Portaat luomuun -konsepti. Esimerkiksi Vihreä lippu on käytännönläheinen ja tehokas työkalu koululle. Oleellista on, että tehdään todellisia tekoja eli vähennetään ympäristökuormitusta ja samalla lisätään oppilaiden osallisuutta ja ekososiaalista sivistystä. Myös yhteistyö eri ympäristöjärjestöjen kanssa tukee ja monipuolistaa luonto-, ympäristö- ja ilmastoaiheiden käsittelyä. Alaluokkien oppilaille välitetään yksinkertaisuudessaan puhuttelevia tapoja (esimerkiksi Roska päivässä -liike, energiansäästöviikko) toimia kestävän kehityksen hengessä. On tärkeätä osoittaa, miten jokaiselle mahdolliset pienetkin teot vaikuttavat kokonaisuuteen. On tärkeätä, että koulutasolla konkretisoidaan ympäristökasvatukseen ja kestävän elämäntapaan liittyvät toimenpiteet yhteisellä työskentelyllä.

Oppiva yhteisö

Oppilaitos on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Sen rakentuminen edellyttää dialogisuutta ja pedagogista johtajuutta. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Opetusta eheytetään, toiminta on opiskelijalähtöistä ja se vahvistaa opiskelijoiden omaa toimijuutta, kehitystä ja oppimista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja elinikäiselle oppimiselle. Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä kotien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden sekä työ- ja yrityselämän kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijoita ohjataan toimimaan myös verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijoiden kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Koulutuksen järjestäjä edistää kaikkien opiskelijoiden osallisuutta ja luo heille monipuolisia mahdollisuuksia osallistumiselle oppilaitoksen päätöksentekoon ja toimintatapojen kehittämiseen. Heitä rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opiskelijoita kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan kautta. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista.

Yhteisöllisillä toimintatavoilla ja ryhmänohjauksella on erityinen merkitys lukio-opintojen aloitusvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Oppivassa yhteisössä edistetään kestävää elämäntapaa ja hyvän tulevaisuuden edellytyksiä. Opiskelijoita rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksen yhteinen tehtävä. Opiskelijoita kannustetaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista edistävään sekä liikunnalliseen elämäntapaan. Heillä on mahdollisuus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa tai rasismia ei hyväksytä ja niihin puututaan.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Erilaiset kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, omat käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Kielitietoisessa koulussa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielistä, äidinkielten, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta.

4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat.

Oppimisympäristöt

Koska oppimista tapahtuu kaikkialla, on oppimisympäristökin kaikkialla. Oppilaiden kannalta mielekkäintä oppimista tapahtuu paljon koulurakennuksen ulkopuolella, kuten internetissä ja muissa medioissa, kaverien ja sosiaalisen median kautta sekä harrastuksissa ja kerhoissa. Tiedon hankkiminen ja tuottaminen on demokratisoitunut. Yksityiskohtaisen tiedon opettamisella ei ole aiempaa merkitystä, koska se on kenen tahansa saatavilla ja milloin tahansa esiin näppäiltävissä. Merkitystä on sen sijaan kokemuksellisella ja viisautta lähestyvällä tiedolla. Koulun arvo oppimispaikkana tulee keskeisesti sen kyvystä synnyttää oikeita sosiaalisia ryhmiä. Ryhmien syntyminen on kasvatuksen yhteisöllisyyden ehto.

Se, että yksilön oppiminen tapahtuu perheen, vertaisryhmien, median, työn, koulun ja vapaa-ajan organisaatioiden yhteydessä, vain korostaa oppimisen sosiaalista luonnetta. Steinerkoulu pyrkii suosimaan monipuolisia ja vaihtelevia oppimisympäristöjä. Odotukset oppilaiden osallistumisesta ovat erilaiset sen mukaan, istuvatko oppilaat riveissä kasvot edessä seisovaan opettajaan päin vai esimerkiksi kaaressa niin, että he näkevät toisensa.

Pyritään luomaan rauhallinen, kiireetön ja turvallinen oppimisympäristö. Luovassa oppimisprosessissa huomioidaan hautomisen ja kypsyttelyn merkitys. Rakennetaan oppimisympäristöä, joka mahdollistaa ikävaiheen mukaista ohjattua vapauteen kasvamista. Oleellista on luovuuteen kannustava ilmapiiri ilman virheiden tekemisen ja arvostelun pelkoa. Oppimisympäristö voi olla sekä esteettisesti että älyllisesti innostava. Hyvään opiskeluun ja harjoitteluun liittyy sekä kyky nauttia tekemästään että sisäinen motivaatio.[90]

Koulu ja koulussa käsitellyt asiat ovat osa elämää. Steinerkoulussa kehitetään oppimisympäristöä esimerkiksi murtamalla itsestään selväksi miellettyjä ennakko-oletuksia siitä, millainen on luokkahuone.

Muutamia esimerkkejä oppimisympäristön monipuolisuudesta

- luokkahuone voi olla sisällä tai ulkona
- luokkahuoneessa on pulpetteja, mutta tilaa myös toiminnallisuudelle
- oppitunti sisältää myös liikunnallisia elementtejä
- oppilaat valmistavat oppimateriaalia itse hyödyntäen tiedonhankinnassa ikäkaudelle sopivia välineitä
- opettaja on oppilaiden mukana osana oppimisprosessia

[90] Uusikylä 2012.

Oppimisympäristön luomisessa huomioidaan myös ikäkausipedagogiset perusteet. Steinerpedagogisessa alkuopetuksessa kehitetyllä muunneltavalla luokkatilalla eli niin sanotulla penkkipedagogiikalla, jossa pulpeteista voidaan luopua, päästään tilan monipuoliseen käyttöön ja siinä liikkeen, leikin ja toiminnan kautta tapahtuvaan oppimiseen. Alaluokilla korostuu opetuksen konkreettisuus. Pulpetissa istuminen ei ole alkuopetusikäiselle kovin luonteva tapa opiskella, eikä se kehitä monipuolisesti lapsen kehollisia aisteja ja taitoja.[91]

Ideaali oppimista tukeva tila olisi perinteistä luokkatilaa avarampi, läpinäkyvämpi, valoisampi ja muuntelukykyisempi. Osallistavassa ja aktivoivassa oppimisympäristössä ei välttämättä ole erillisiä käsityö-, tietokone- ja muita luokkia, vaan on isoja yhtenäisiä opetustiloja, joissa on pajatyöskentelyyn ja ryhmätöihin kutsuvia pisteitä. Tietotekniikkaa, lähdeaineistoa, savea, maaleja ynnä muuta olisi helposti käytettävissä. Tila rohkaisee eriyttämiseen. Samaan aikaan voi olla tutkielmatyöskentelyä ja draamaprojektia tai muuta taiteellista työtä.

Steinerpedagogiikassa estetiikan merkitys näkyy myös siinä, että rakennetun ympäristön väreihin, materiaaleihin ja muotokieleen kiinnitetään erityistä huomiota. Tärkein osa oppimisympäristöä ovat kuitenkin ihmiset – sekä aikuiset että lapset. Sisätiloja pyritään täydentämään luonnonympäristöllä, kuten puutarhalla, kasveilla ja eläimillä.[92]

Ihmisenä kasvamiselle ja hyvinvoinnille on ensiarvoisen tärkeätä luonto, metsä, puutarha, majojen rakentaminen ja puissa kiipeily. Järkevää ja luontosuhdetta rakentavaa tekemistä oppilaille voi olla esimerkiksi puutarhan- ja maanhoito. Eläimet, puutarha ja kasvihuone ovat monelle steinerkoululle vaikeasti toteutettavia hankkeita. Pienimuotoisempi ja helposti toteutettava oppimisympäristöä rikastava hankinta voi olla jo esimerkiksi akvaario. Se tarjoaa esteettisen kokemuksen, ja sen hoitaminen opettaa oppilaille luontevalla tavalla vastuunottoa. Oppimisympäristöä laajennetaan esimerkiksi puutarhatyöskentelyllä ja koulun ulkopuolista elämää retkien ja järjestettyjen tutustumiskäyntien muodossa.

Konkreettinen kestävään elämäntapaan kasvaminen edellyttää oppimisympäristön laajentamista luonnonympäristöön. Oppimista ja hyvinvointia tukevassa oppimisympäristössä on käytössä esimerkiksi puita ja pensaita, joiden oksista lapset voivat rakentaa majoja, sekä kallioita ja luolia, joilla lapset voivat kiipeillä ja joihin he voivat piiloutua. Ideaalitapauksessa on sekä viljeltyä että viljelemätöntä luonnonympäristöä, eläimiä ja puutarha.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä huomioidaan luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutukset. Luontoympäristö ja viheralueet vähentävät esimerkiksi ylivilkkauden oireita. Lisäksi luonnonympäristössä stressistä, älyllisestä, tunneperäisestä ja fyysisestä kuormituksesta palautuminen on nopeampaa kuin rakennetussa ympäristössä.

[91] Paalasmaa 2011a.
[92] Freinet 1987, Steiner 1996.

Oppilaiden tervettä kasvua voidaan edistää hyödyntämällä oppimisessa monipuolisesti koulun lähiympäristöä, kuten urheilukenttiä, metsiä ja peltoja. Kun metsä ja luonnonympäristöt ovat keskeistä oppimisympäristöä, on paremmat mahdollisuudet, että oppilaille kehittyy ymmärrys esimerkiksi metsän sisäisestä arvosta ja luonnon kauneudesta. Tällöin luonto koetaan itsessään arvokkaaksi ja esimerkiksi ilmansaasteiden takia sukupuuttoon kuolevan lajin kohtalo ymmärretään huonoksi asiaksi, vaikka sillä ei olisikaan merkitystä ihmislajin etujen ja välineellisten arvojen näkökulmasta. Kasvatuksessa on kysymys myös sosiaalisesta vuorovaikutuksesta, jossa hyödynnetään lasten keskinäistä vuorovaikutusta.

Oppimisympäristöä monipuolistetaan ja oppiainerajoja murretaan oppilaiden ikävaihe huomioiden isoilla näytelmäprojekteilla, erilaisilla kotimaahan tai ulkomaille suuntautuneilla kulttuurimatkoilla, retkillä ja leirikouluilla. Erityisesti perusopetuksen viimeisillä luokilla monipuolisiin oppimisympäristöihin ja työskentelytapoihin kuuluvat myös työharjoittelut ja muut koulun ulkopuolisten tahojen kanssa toteutettavat projektit. Ylemmillä luokilla kiinnitetään huomiota siihen, miten lähiopetusjaksot ja ympäristössä tehdyt jaksot nivoutuvat suunnitelmallisesti toisiaan tukeviksi kokonaisuuksiksi. Opintovierailuja järjestäessään opettajat pyrkivät tekemään yhteistyötä muiden opettajien kanssa, linkittävät vierailun sisältöjä muuhun opetukseen ennen ja jälkeen vierailun. Opintovierailuja ei ole tarkoitus jättää koulun muusta toiminnasta irralliseksi kivaksi retkipäiväksi.

Steinerkoulujen suosimia oppimisympäristöjä ovat koulun sijainnin ja olosuhteiden mukaisesti esimerkiksi

- metsät
- pellot
- puutarhat
- kirjastot
- museot
- tiedekeskukset
- liikuntapaikat
- yritykset ja järjestöt
- teatterit ja konserttisalit

Myös tieto- ja viestintäteknologia on steinerkoulussa yksi perusteltu oppimisympäristö ja työkalu muiden joukossa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään tarkoituksenmukaisella tavalla oppimisympäristön monipuolistamiseen, oppilaiden osallisuuden ja yhteisöllisen työskentelyn lisäämiseen. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Tällöin varmistetaan kaikkien oppilaiden mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Toisaalta steinerkoulu tarjoaa lapsille aikuisen läsnäoloa, inhimillistä kohtaamista ja tervehdyttävää vastapainoa digitalisaatiolle. Toisaalta steinerkoulu ei halua eristäytyä elämään

omaa elämäänsä ja sivuuttaa sitä todellisuutta, jossa ihmiset nykyään elävät. Koko teknisessä kulttuurissa kyse on kuitenkin välineestä eikä itsetarkoituksesta, ja käyttö määräytyy kulloistenkin tavoitteiden mukaan. Esimerkiksi sosiaalinen media itsessään ei ole hyvä eikä paha.[93]

Koulun tieto- ja viestintäteknologista toimintakulttuuria rakennettaessa huomioidaan peruslähtökohdat:

– Miten tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia verkkoympäristöjä hyödynnetään opetusmenetelmänä?

– Mitä tieto- ja viestintäteknologisia taitoja ja valmiuksia oppilas tarvitsee jatko-opintoja ja työelämää silmällä pitäen?

Perusopetuksessa opittavia, elämässä tarvittavia, perustaitoja ovat esimerkiksi tietokoneen vastuullinen hyöty- ja viihdekäyttö, kymmensormijärjestelmä ja tekstinkäsittely sekä tiedonhaku. Esimerkiksi kolmas-neljäsluokkalaisten on hyvä hallita nettietiketti ja hyödyllistä välillä pitää ohjatusti myös mediapäiväkirjaa. Oppilaat tekevät havaintoja ja päätelmiä suhteestaan digitalisoituneeseen maailmaan. Mediapäiväkirja havainnollistaa jokaisen koneella viettämää aikaa ja avaa luokassa mahdollisuuksia hyviin keskusteluihin elämäntavoista ja hyvinvoinnista.

Perusasioita 4 - 6. luokalla ovat monipuolinen tiedonhaku ja tekstin- ja kuvankäsittely. Koulun tukee mediakielitaidon kehittymistä. Tähän kuuluvat sekä sosiaalinen, kriittinen että luova mediaosaaminen. Sosiaalisella alueella ovat esimerkiksi vastuullisuus median käytössä eli nettietiketti, vuorovaikutus- ja dialogitaidot ja median yhteisöllinen käyttö esimerkiksi oppimisympäristöissä.

Kriittistä mediaosaamista ovat median roolin, tehtävän ja vaikutusten kriittinen arviointi, mediasisällön lähteiden arviointi, median erilaisten kaupallisten ja ideologisten tarkoitusten ymmärtäminen ja tietoturvakysymykset. Näiden taitojen harjoittelu puolestaan painottuu luokille 7–9. Luovan mediaosaamisen alueelle kuuluvat esimerkiksi sisällöntuotanto ja oman ilmaisun kehittäminen.[94]

Steinerkoulussa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa opetuksessa mutta ei pääasiallisena opetusmenetelmänä. Tietotekniikkaa ja mediaa käytettäessä pyritään siihen, että oppilas on mahdollisimman usein aktiivinen toimija ja uuden luoja, harvemmin passiivinen vastaanottaja. Steinerkoulu opettaa teknologian perustaidot ja vastuullisen käytön, huomioiden kuitenkin asioiden loogisen järjestyksen. Ensin harjoitellaan aitoa toisten huomioon ottamista ja sosiaalisia taitoja ja vasta sen jälkeen digitaalisia vuorovaikutustaitoja. Ensin opitaan rikkaaseen luku- ja kirjoitustaitoon ja vasta sen jälkeen keskitytään tietoteknisiin viestintä- ja mediataitoihin. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa

[93] Niemi & Sarras 2012, Paalasmaa 2014.
[94] Ks. esim. Niemi 2012, Paalasmaa 2014

sovittavilla tavoilla. Erilaisten sähköisten opetusmenetelmien kehittämishankkeet, opetusmateriaalien pilvipalveluiden ja digitaalisten opetuspelien hyödyntäminen soveltuvat steinerkoulussa luontevimmin yläluokille.

Työtavat

Steinerkoulujen työtapoja kuvaavat sanat: monipuolisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, toiminnallisuus ja moniaistisuus. Suositaan oppilasta aktivoivia työtapoja, yhteistoiminnallisuutta sekä mielikuvitusta kehittävää ja tutkivaa oppimista. Työtapojen valinnassa korostuvat kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmat ja eri ikäkausiin ja erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvat työtavat. Opetusta eheytetään oppiaineiden integraation avulla. Oppilaan yksilöllisyys huomioidaan eriyttämällä opetusta tarpeen mukaan.

Leikki, draama ja teatteri

Tärkeä osa lapsi- ja elämälähtöistä ajattelua on leikki. Erityisesti steinerpedagogisessa esiopetuksessa ja alkuopetuksessa leikki on osa rikasta toiminnallista ja luovaa oppimista. Lapsen maailma täyttyy leikistä ja mielikuvituksesta[95]. Aikuisen tehtävä on turvata lapsen mahdollisuus kiireettömään leikkiin. Hyvä arki rakentuu siis leikistä, jossa on vapautta, iloa ja mielikuvitusta.[96]

Leikki on mielenterveyden suoja ja vahvistaja[97]. Myös aivotutkija ja emeritusprofessori Matti Bergström[98] selventää, miten juuri vapaassa leikissä kehittyy aivojen mahdollisuuspilvi ja mielikuvituksesta tehdään todellisuutta.[99]

Leikki on lapsen tapa olla maailmassa ja oppia. Siksi steinerpedagogiikassa pyritään hyödyntämään erilaiset leikin muodot. Roolileikit, sääntöleikit, rakenteluleikit, erilaiset fröbeliläiset sovellukset sekä näytelmälliset leikit, kuten satuleikit, draama ja pedagoginen nukketeatteri, ovat varhaiskasvatuksen lisäksi erityisesti alkuopetuksessa aktivoivaa osallisuutta ja hyvinvointia lisäävä mahdollisuus.[100]

---

[95] Kyrönlampi-Kylmänen 2010

[96] Kyrönlampi-Kylmäsen (2010) mukaan mikään muu ei ole leikkiä tärkeämpää, ja mitä vanhemmaksi lapsi leikkii, sitä onnellisempi aikuinen hänestä tulee. Leikki ei kuulu vain päiväkotiin.

[97] Pohjoismaisissa vertailututkimuksissa muita aiemmin leikkimisen lopettaneilla lapsilla oli enemmän aggressiivista käyttäytymistä, ulkonäköpaineita ja itsetunto-ongelmia. Aula 2007.

[98] (2009)

[99] Steinerpäiväkoteja ja -kouluja yhdistävä pedagoginen ja tutkimusta vaativa kysymys on Minkälainen leikkiminen on lapsen tervettä hyvinvointia ja kehitystä lisäävää? Kysymys tulee yhä ajankohtaisemmaksi, kun fyysinen ja digitaalinen maailma yhdistyvät.

[100] Helenius & Lummelahti 2013, Paalasmaa 2014

Läheistä sukua leikille on draamakasvatus. Draamapedagogiikkaa voidaan hyödyntää kaikilla luokka-asteilla. Ilmaisutaidon lisäksi opitaan ryhmätyöskentelyä, toisten huomioon ottamista, läsnäoloa, itsetuntemusta ja kulloinkin opiskeltavaa aihetta. Sekä draamakasvatus että teatteritaide soveltuvat erinomaisesti esimerkiksi historian opetuksen elävöittämiseen. Pienikin draaman keinoin tapahtuva demonstraatio rikastaa oppimista. Varsinaisesti esitykseen tähtäävä laajempi teatteritaideproduktio toteutetaan steinerkouluissa usein viidennellä ja kahdeksannella luokalla.

Taiteellinen toiminta, kerronta ja kuvaopetus

Steinerkoulussa taide on keskeinen osa toiminnallisuutta ja tekemällä oppimista. Opetuksen käytäntö pyritään perustamaan luovaan ja taiteelliseen prosessiin. Steiner[101], Freinet[102] ja muu vaihtoehtopedagoginen kasvatustraditio korostavat, ettei luovan ilmaisutaidon merkitystä voi yliarvioida ja että taiteelliselle ilmaisulle kuuluu tärkeä rooli opetuksessa. Musiikilla, laululla, piirtämisellä, maalaamisella, näyttelemisellä, nukketeatterilla ja monella muulla taiteellisella ilmaisutavalla on erityinen merkitys ihmisen tunne-elämän, sielullisen tasapainon, itseluottamuksen ja luovuuden kehitykselle.[103]

Steinerkoulu pyrkii toimintakulttuurillaan tukemaan humaanin ihmisyyden rakentamista sekä synnyttämään oppilaissa kiinnostusta ja rakkautta taiteisiin ja kulttuuriin. Ihmisestä tulee kokonainen ihminen musiikin, kuvataiteen, kirjallisuuden, teatterin ja draaman avulla. Taide on tunne-elämän kehittäjä, mielikuvituksen rikastuttaja, sosiaalisuuden vahvistaja sekä pohjan luoja itsenäiselle ajattelulle ja itsetuntemukselle.

Taidekasvatuksella pyritään kehittämään laadullisten erojen tajuamista, joka on arvostelukyvyn perusta. Erillisten taideaineiden lisäksi taidetta pidetään tärkeänä työtapana ja ilmaisun välineenä kaikissa oppiaineissa. Steinerkoulussa opettajan tehtävänä on itsekin pyrkiä olemaan eräänlainen opetustaiteilija ja saamaan koko oppimistilanteen luovaksi ja taiteelliseksi tapahtumaksi.[104] Steiner[105] kirjoitti paljon kasvatustaiteesta ja korosti taiteen merkitystä sekä ihmisenä kehittymiselle että myös koko ihmiskunnalle.

---

[101] (1996)
[102] (1987)
[103] Ks. esim. Steiner 1996, 1989.
[104] Paalasmaa 2011b; Steiner 1996, Syrjäläinen 1990.
[105] *"Taiteella on kyky koota itseensä maailmankaikkeuden valo. – – taiteella on kyky antaa lapsen sielulle sitä henkistä loistetta, jonka kautta lapsi voi astua elämään niin, ettei hänen enää tarvitse tuntea työtä pelkästään raskaaksi taakaksi, vaan että työ ihmiskunnan sosiaalisessa yhteistyössä vähitellen voidaan vapauttaa pelkän taakan luonteesta.*

Taide eri muodoissaan on hyvinvointia lisäävä tekijä niin koulussa kuin muussakin elämässä. Sekä taiteen tekeminen että taiteen kokeminen on ihmisen koko persoonallisuuden kasvua rikastavaa. Taiteen laadullinen ja moraalinen ulottuvuus auttaa kehittämään moraaliaistiamme. Etiikka ja estetiikka ovat toisiinsa kietoutuneita. Steinerkoulun oppimisympäristöissä ja työtavoissa näkyy pyrkimys taiteellistaa ja estetisoida koulutyötä, tukea luovuutta ja mielikuvitusta.

Taide on moninainen työtapa ja opetusmenetelmä. Taide on myös ilmapiiriä, tilanneherkkyyttä, luovaa ja ainutkertaista, jotakin, mitä on vaikea samankaltaisena toistaa. Taiteen määritelmä on avara. Esimerkiksi oppilaiden esitelmistä rakentuva eläimiä käsittelevä opetuskokonaisuus on taiteellinen, koska oppilaat ovat innostuneita ja luovia toimijoita. Taiteellista on myös se, jos opettaja kertoo elävästi ja kuvailevasti ilman muistiinpanoja härästä, sen elinympäristöstä ja ulkonäöstä: sen niskan mahtavasta voimasta ja puskevista sarvista. Tämän jälkeen oppilaat piirtävät härän. Toisella oppilaalla työ on tarkkaa ja taidokasta: härkä on piirretty kauniisti ja siististi aitaukseen seisomaan. Toisen kynä melkein savuaa. Härkä puskee voimalla puuta. Työ on voimakasta ja nopeaa, mutta siinä voi nähdä härän voiman ja melkein kuulla härän mylvinnän. Esimerkistä tekee taiteellisen se, että oppilaat ovat omakohtaistaneet opittua taiteellisesti itse tekemällä eli tässä tapauksessa piirtämällä. Lisäksi opettajan kuvailu on puhutellut oppilaiden mielikuvitusta ja he ovat liittäneet aiheeseen omaa persoonallisuuttaan, mikä näkyy myös piirustusten erilaisuudessa. Oppilas on siis kokenut taidetta ja tehnyt taidetta.[106]

Kysymys ei ole vain erillisistä taideaineista ja niiden määrästä vaan koko opetuksen taiteellistamisesta. Alkuopetuksessa taidetta on esim. opettajan elämyksellinen ja oppilaiden mielikuvitusta ja ajattelua herättävä tarinankerronta. Oppilas vahvistaa mielikuvitustaan luomalla vahvoja sisäisiä kuvia.

Taiteen tuominen mukaan oppimisprosessiin lisää oppilaiden osallisuutta, hyvinvointia ja yleensä myös intoa ja motivaatiota. Opettaja kertoo alaluokilla esimerkiksi elävästi jonkin historiallisen tapahtuman tai vaikkapa tutustuttaa oppilaat Kalevalan tarinoihin. Tällöin aihetta voi syventää niin, että oppilaat esimerkiksi maalaavat itseä kiehtovan kohtauksen kuullusta. Oppilaat voivat myös näytellä jonkin tapahtuman muistinsa ja ymmärryksensä pohjalta. Alaluokilla opetellaan niin lukemaan ja laskemaan kuin neulomaan ja piirtämäänkin elävästi kerrottujen opetuskuvien avulla.[107]

Sosiaalinen elämä voi syventyä ja samalla merkitä vapautusta ihmiskunnalle juuri sen kautta, että me – niin paradoksaaliselta kuin asia kuulostaakin – kykenemme oikealla tavalla tuomaan taiteen kouluun." Steiner 1988a, 22.

[106] Ks. Skinnari 1988.

[107] Esimerkiksi kirjaimet syntyvät opettajan mielellään itse keksimistä tarinoista. Esimerkiksi S-kirjain voi syntyä sisiliskostaja K-kirjain kuninkaanpojasta. Yhtenä päivänä opettaja kertoo vaikkapa kansansadun, jossa seikkailee kuninkaanpoika. Seuraavana päivänä joku oppilaista kertoo sadun uudelleen ja opettaja kuvaa eloisasti kuninkaanpoikaa. Seuraavissa vaiheissa piirretään kuninkaanpoika, katsotaan miten sanan alkukirjain kirjoitetaan, tehdään se käsillä ilmaan tai kuljetaan jaloilla sama muoto luokan lattialla. Liikemuoto tiivistetään piirrokseksi, josta lopulta muotoutuu K-kirjain. Omaksuessaan elämyksellisesti kirjaimia lapsi käy samalla ihmiskunnan kehitystien kuvakirjoituksesta kirjaimiksi (Dahlstöm & Teräsvirta 2014) .

Tutkiva oppiminen

Tutkiva oppiminen mahdollistaa astumisen totutun ulkopuolelle, riskin oton, epäonnistumisista oppimisen ja näiden kautta mielenkiinnon heräämisen maailman ilmiöitä kohtaan. Alaluokilla on tarkoituksenmukaista tukea leikkiä ja pyrkiä mielikuvitusta kehittävään oppimiseen. Etsitään oppilasta motivoivia, kullekin oppilaalle sopivia luovuutta tukevia tapoja oppia[108]. Tutkiva oppiminen toteutuu erityisen hyvin monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa, jokaisessa oppiaineessa oppilaiden kysymykset huomioidaan ja niitä pohditaan. Tutkivassa oppimisessa on aina kyse ajattelemaan oppimisesta, jota kohti kuljetaan alaluokkien mielikuvitusta ja leikkiä tukevasta opetuksesta kohti yläluokkien ajattelua harjoittavaan opetukseen.

Koska tavoitteena opetuksessa on kasvattaa maailmaa muuttamaan kykeneviä ihmisiä, ei vain maailmassa eläviä ihmisiä, tarvitaan ajattelua, jossa on sisältöä. Sisällöllinen ajattelun taito tarkoittaa kykyä arvioida ympärillä olevaa maailmaa[109]. Ilman taitoa arvioida ympäristöään ihminen ei pysty muuttamaan elinpiiriään. Tämän vuoksi filosofinen keskustelu, tutkiminen ja asioiden perusteellinen pohdinta on sekä koulun työtapa että opetuksen alue ja että opetuksen tavoitteena on opiskelijan sekä moraalinen että persoonallinen kehitys[110].

Steinerkoulun tavoitteena on kasvattaa oppilas ajattelevaksi kansalaiseksi. Tärkeänä osana tämän arvon toteutumiselle ovat tutkiva oppimisyhteisö ja filosofiset keskustelut. Keskustelu on keskustelun harjoittamista, mikä puolestaan on edellytys demokratian toteutumiselle. Jotta ihminen voisi ilmaista itseään vapaasti, on keskustelukumppanin tiedettävä ja osattava samat keskusteluperiaatteet kuin kumppaninsakin. Ajattelu kehittyy keskusteluissa ja terävä arviointikyky siinä samalla.[111] Kun ihminen osaa itse arvioida ja keskustella sekä ottaa muut huomioon, hän hallitsee itseään ja suhtautuu toimintaansa eettisesti.

Keskustelutaitoja harjoitellessa on selvää, että myös kielenkäyttötaito kehittyy; kun kielenkäyttötaito kehittyy, kehittyy myös ajattelun taito. Kieli on ajattelun apuväline, kun ajatus halutaan ilmaista selkeästi ja täsmällisesti.[112] Täsmällisen ja selkeän ilmauksen löytäminen puolestaan tarkoittaa sitä, että ajatus on saanut käsitteen ja vasta käsitteen löytyessä voidaan puhua ajattelusta, kuten Vygotski[113] sanoo.

Lisäksi alaluokilla on kertomusaineisto, joka alkaa kansansaduilla ja muuttuu lopulta varsinaiseksi historian opetukseksi. Oppilas vahvistaa mielikuvitustaan luomalla sisäisiä kuvia.

[108] Osswald 2014

[109] Tomperi 2009, 18

[110] Tomperi 2009, 18, 20

[111] Tomperi & Juuso 2009, 46.

[112] Tomperi & Juuso 2009, 47.

[113] 1988, 107

On puolustettava niitä käytäntöjä, jotka ennakkoluuloista vapaana kehittävät opiskelijoiden itsenäistä ajattelua. Sama pätee opettajiin: ”Opettajille täytyy antaa älyllinen ja pedagoginen vapaus tehdä asiayhteyteen soveltuvia valintoja, aivan kuten oppilaille on annettava vapaus ajatella itse”[114].

Tärkeätä on kuunnella oppilaiden kysymyksiä ja kehittää niitä, sillä kysymykset kehittävät mielenkiintoa aiheeseen ja niistä syntyy aiheen ajankohtaisuus. Ajattelun kehittymisen näkökulmasta tähän tilanteeseen voi varautua, kun muistaa valita kysymykset niin, että ne eivät edellytä minkäänlaista ”faktuaalista, teknistä tai tieteellistä vastausta, vaan sen sijaan niillä on filosofinen ulottuvuus – ne edellyttävät pohdintaa, koska ne ovat vaikeita tai niihin saattaa olla monia erilaisia (jopa ristiriitaisia) vastauksia tai sitten selkeää vastausta ei ole lainkaan”[115].

Opettaja ohjaa oppilaita ajattelemaan itsenäisesti tuomatta esille omia mielipiteitään ja valmiita vastauksia. Tomperi & Juuso (mts.) määrittelevät tällaisia taitoja olevan

1. taito rohkaista esittämään kysymyksiä ja seuraamaan omaa ajatuspolkua täsmällisesti. Tätä varten opettaja ei itse saa ajautua dogmatismiin tai relativismiin.
2. kyky havaita oikeat kohdat, tilanteet ja edellytykset, joiden kautta keskustelun eteneminen on mahdollista ja opiskelijat voivat ilmaista itseään. Tätä varten opettaja ei saisi antaa valmiita vastauksia, jotka sulkevat muut vastaukset tai vastausyritykset pois.

Omien mielipiteiden esittämisestä pitää pidättäytyä, jotta opiskelijoille ei tulisi tunnetta ainoan oikean vastauksen saamisesta opettajaltaan.[116]

Tarinoilla on suuri merkitys opetusmateriaalin laadussa. Kun esimerkiksi tekstit valitaan mytologioista tai otetaan arkkityyppejä suurista myyttisistä kertomuksista – Suomessa esimerkiksi Kalevalasta – henkilöt ja tapahtumat muuttuvat luokan yhteisiksi viittauskohteiksi, joiden pohjalta tämän hetken maailmaa voi analysoida[117].

Jotta itsenäinen ajattelu kehittyisi oppilailla, kasvatuksen on perustuttava

- osallistumiseen opettajan ohjaamaan tutkivaan yhteisöön, jonka tarkoituksena on opiskeltavien asioiden syvällinen ymmärtäminen;
- järkevyyteen ja arvostelukykyiseen toimintaan[118].

Oppilaan tulee myös kyetä arvioimaan kriittisesti oppiaineiden sisältöihin liittyviä oletuksia ja kyseenalaistamaan niitä; kyettävä ajattelemaan itsenäisesti; ymmärtää käsitteistö, jolla aiheesta puhutaan; argumentoida ja tehdä johtopäätöksiä; kyetä erottamaan tosi epätodesta, hyvä pahasta ja niin edelleen; arvioida samanlaisuutta, erilaisuutta ja huomioida kontekstin merkitys. Opettajan

[114] Tomperi & Juuso 2009, 53
[115] Tomperi & Juuso 2009, 54
[116] Tomperi & Juuso 2009, 58.
[117] Tomperi & Juuso 2009, 64
[118] Lipman 1992,14; Juuson 2009, 103 mukaan

tehtäväksi jää luoda olosuhteet pohtivalle keskustelulle ja tehdä opiskelusta näin merkityksellistä opiskelijalle.[119]

Tieto- ja viestintätekniikka

Tietotekniikka tuodaan opetukseen steinerpedagogisen ikäkausitulkinnan ja eri ikävaiheiden mukaisesti. Alaluokilla ei tueta istuvaa elämäntapaa, ja siksi koneen äärellä istumisen sijaan suositaan tieto- ja viestintäteknologian toiminnallista ja yhteisöllistä hyödyntämistä. Luokilla 1 - 2 pulpettisidonnaisuutta, oppiaine- ja oppimateriaalilähtöisyyttä ja tietoteknologiaa korvataan usein toiminnallisuuden, taiteen ja liikunnan, leikin ja mielikuvituksen keinoin.

Tieto- ja viestintäteknologialla on oma roolinsa myös tiedonhankintataitojen suhteen. Erilaisten tieto- ja viestintäteknologisten sovellusten harkittu käyttö opetuksessa lisää opetuksen monipuolisuutta. Steinerkoulu etsii luontevaa ja toimivaa suhdetta uusimpiin teknologioihin niin, ettei koulu näyttäydy oppilaille käytännön elämästä ja heidän normaalista arjestaan vieraana paikkana. Tieto- ja viestintäteknologian suhteen on tärkeätä mm. oppia välineen käyttöä, mediakielitaitoa sekä kasvaa aktiiviseksi vaikuttajaksi osallistavassa toimintakulttuurissa, jossa oppilas on aktiivisesti mukana tiedon ja oppisisältöjen tuottamisessa. Esimerkiksi erilaisten wikien, blogien ja YouTube-videoiden yhdessä tekeminen ja tuottaminen, tiedon hakeminen ja taltioiminen aktivoivat oppilasta oppimisprosessiin.

Aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnallisena vaikuttajana olemisen taidot voivat jäädä heikoiksi, jos uusimpien teknologisten sovellusten hyödyntäminen jää liiaksi omalle vastuulle. Ilman koulun harkittua ohjausta oppilaan teknologian hyötykäytön osaaminen jää puutteelliseksi runsaan viihdekäytön rinnalla.

Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäviä projekteja voivat olla erilaiset oppilaiden tekemät animaatiot, lyhytelokuvat ja digitarinat. Oppilaat voivat käsikirjoittaa, suunnitella ja toteuttaa annetusta aiheesta dokumentin, opetusvideon tai juonellisen tarinakokonaisuuden. He voivat näytellä ja kuvata eri aiheisiin liittyviä kohtauksia. Oppilaiden iän ja tehtävän laajuuden mukaan voidaan tehdä musiikkia ja rekvisiittaa, suunnitella pukuja, käyttää luovuutta ja uutta tekniikkaa. Yksin tekemisen sijaan suositaan yhdessä tekemistä. Kuten elämässä, niin kodeissa kuin työpaikoillakin, on kyse enemmän yhdessä tekemisestä kuin yksilösuorituksista.[120]

[119] Juuso 2009, 103–104.

[120] Paalasmaa 2014

Oppikirjaton opetus

Osa tekemällä oppimista on se, että valmiita oppimateriaaleja käytetään vähän ja oppilaat tekevät itse opetusmateriaalia. Pyritään siihen, että opettaja itse luovasti suunnittelee ja valmistelee opetuksensa eikä ole oppikirjojen ja opettajan oppaiden valmiin aineiston toimeenpanija. Pyritään innostuksen pedagogiikkaan. Asiat, jotka ovat opettajan sisäisen aktiivisuuden kohteina vielä eräänlaisessa syntytilassa, herättävät helpommin myös oppilaissa kiinnostusta ja aktiivisuutta. Kyse on myös opettajan ja oppilaiden yhdessä oppimisesta.

Oppimateriaalia valmistamalla oppilas saa omakohtaisen suhteen käsiteltyihin asioihin. Työvihkojen tekeminen avaa mahdollisuuksia sekä tahdon kasvatukselle että luovuudelle. Tärkeää on saada oppilaat muuttumaan passiivisista tarkkailijoista aktiivisiksi osallistujiksi. Oleellista on myös, että oppitunnin taustalla on luova prosessi eli että opettaja on itse alusta loppuun suunnitellut ja valmistellut oppitunnin. Näin hän on myös saanut opettamaansa aiheeseen tutkimuksellisen otteen.[121]

Työvihkomenetelmällä voidaan korvata niin paperille painetut kuin sähköisessäkin muodossa olevat valmiit oppikirjat. Joskus vihko voi olla myös vain sähköisessä muodossa. Tutustuttaessa vaikkapa eläimiin esimerkiksi neljäsluokkalainen voi innostua valitsemaan itseään kiinnostavan eläimen, josta hän hankkii tietoa perehtymällä sopivaan lähdeaineistoon. Suullisen esityksen lisäksi oppilas tekee aiheestaan kirjallisen ja kuvitetun version joko vihkoon tai sähköisesti. Työvihkotyöskentely mahdollistaa oppilaan yksilölliset ratkaisut. Kyse on opetuksen omakohtaistamisesta ja taiteellistamisesta.

Steinerkoulua ei pidä tulkita kirjavastaiseksi kouluksi. Kyse on siitä, mikä on kirjojen rooli opetuksessa. Oppilaiden myönteinen suhde kirjoihin, kirjoittamiseen ja lukemiseen on koulun tärkeä tavoite. Kirjojen maailma on osa elämää rikastavaa kulttuuripääomaa, ja siksi kirjojen tulee olla vahvasti läsnä koulun elämässä. Kirjallisuus, kirjat ja kirjastot ovat luontevasti keskeisessä asemassa koulussa. Kirjasto (mediateekki) voi toimia jopa koulun keskipisteenä, oppimisen tilana, jossa on hyvä etsiä tietoa kirjoista ja digitaalisista verkkoympäristöistä, tehdä esitelmiä ja ryhmätöitä. Lähes kaikki oppimateriaali on itse hankittavissa tietoverkoista tai kirjastoista. Siksikin on viisasta antaa oppilaiden tuottaa oppimateriaalia itse ja samalla oppia[122].

Oppikirjaton opetus auttaa irrottautumaan liian tietopainotteisesta ja mitattavia oppimistuloksia korostavasta ajattelusta. Oppikirjattoman opetuksen vahvuus on oppimisprosessin korostumisessa sekä tietoa yksilöllistävässä ja omakohtaistavassa prosessissa. Tekstit kirjoitetaan

[121] Paalasmaa 2009; 2011.
[122] Jantunen & Haapaniemi 2013, Paalasmaa 2014.

usein yhdessä, joko koko ryhmän kanssa tai pienemmissä ryhmissä. Myös tarinat ja runot ovat tärkeitä. Teksteistä keskustellaan, niitä käsitellään ja arvioidaan yhdessä.

Oppivan yksilön oma kokemus. Kasvattajan ei kuitenkaan pidä vetäytyä liiaksi taustalle ja jättää lapsia työskentelemään keskenään erilaisin materiaalein. Ehdotusten, joiden mukaan oppilaat toimivat, on tultava jostakin. Opettaja on ryhmän toimintojen ohjaaja.[123]

Keskusteleva opetus

Dialogisessa opetuksessa oppilas ei ole niinkään sisällön vastaanottaja vaan myös sisällön rakentaja ja luoja. Oppilaiden kasvaessa osallistavuutta lisätään erityisesti keskustelun keinoin, joten dialoginen opetus lisääntyy vähittäin ja vuosittain. Kyselevä ja keskusteleva opetustyyli toimii hyvin esimerkiksi reaaliaineissa. Kyse on ajatusten vaihdosta, yhdessä ajattelusta ja ihmettelystä. Sokraattisessa metodissa opettaja on oppimisen kätilö. Hän miettii mielekkään kysymyksenasettelun, täydentää keskustelua lisäkysymyksillä, avaa ja määrittelee käsitteitä. Oppilas synnyttää itse ajatuksia. Opettaja on faktojen sijaan kiinnostuneempi faktojen perusteluista ja ajatusprosesseista. Hyvä kysymys aktivoi ja opettaa ajattelua, myös moraalista ajattelua. Kysymysten herättelyä ja omakohtaiseen pohdintaan kannustamista voi pitää yhtenä koulun päätehtävänä. Opettaja pyrkii vaihtelevilla ja innostavilla kysymyksillä herättelemään oppilaat ajattelemaan kulloistakin aihetta. Dialogia ei ole opettajan kuulustelu eli se, että oppilaiden pitää toistaa edellisen päivän opetus opettajan kysymyksiin vastaamalla.

Eräs opettajan apukeino on jaotella kysymykset avoimiin ja suljettuihin. Tilanteen mukaan eri kysymystyyppejä vaihdellen voi opetukseen luoda rytmiä ja hengittävyyttä. Avoimissa kysymyksissä on tilaa monenlaisille vastauksille. Niissä ihmettely saa ajattelun liikkeelle ja avaa väyliä mielikuvitukselle. Avoimet kysymykset myös synnyttävät helpommin uusia kysymyksiä ja antavat paremmin tilaa huumorille. Avoimissa kysymyksissä liikutaan tuntemattomammilla vesillä ja lähempänä olemassaolon mysteeriä. Suljetuissa kysymyksissä sen sijaan on yksi vastaus tai harvoja mahdollisia vastauksia. Selkeät, eksaktit ja tiiviit faktakysymykset luovat hedelmällisen kontrastin suurille avoimille ihmettelykysymyksille.

Erottelu ongelman ja mysteerin välillä on sukua tälle jaottelulle. Avoimet kysymykset ovat mysteerikysymyksiä. Ne käsittelevät elämän arvoituksellisuutta, eikä näitä kysymyksiä saa koskaan kokonaan ratkaistua. Ongelmakysymykset kuuluvat teknisempään ja rationaalisempaan ajattelutapaan. Kasvatuksessa sekä mysteerit että ongelmat ovat arvokkaita.[124] Opetuksessa kannattaa käyttää molempia kysymystyyppejä, vaikkeivät kaikki kysymykset tällaisiin jaotteluihin istukaan.

[123] Dewey 1998, Steiner 1989
[124] Mathisen 2012

Alaluokilla keskustelevan opetuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on oppilaan aktiivisuuden, motivaation ja tutkivan oppimisen edistämisen rinnalla kehittää oppilaan vuorovaikutustaitoja.

Rytmi oppimisessa

Rytmillä on keskeinen ja hyvin moninainen merkitys steinerpedagogiikassa sovellettavissa työtavoissa. Sen lisäksi, että tuetaan lapsen kasvamista omassa yksilöllisessä rytmissä ja oman ikävaiheensa mukaisesti, rytmillä on sitä tärkeämpi osa elämässä ja oppimisessa, mitä pienemmästä lapsesta on kyse. Niin yksittäisellä oppitunnilla, koulupäivässä, jakso-opetuksessa kuin kouluvuodessakin huomioidaan kokemuksellinen tasapaino kuuntelemisen ja osallistumisen, keskittymisen ja rentoutumisen, henkisen ja fyysisen työn, liikkeen ja levon sekä havainnoinnin ja tekemisen välillä. Jokaisen tunnin aikana lapsen tulisi voida käyttää ajatteluaan, tunnettaan ja tahtoaan.[125]

Myös eri aineiden opetuksessa hyödynnetään niin sanottua kolmen päivän rytmiä. Esimerkiksi kemian opetuksessa voidaan ensimmäisen päivänä tehdä koe, toisena päivänä kerätä oppilaiden havainnot ja keskustella niistä. Kolmantena päivänä voidaan yhdessä hakea syy–seuraus-ketjua ja oppilaat voivat kirjoittaa vihkoonsa olennaisen aiheesta. Myös vuodesta toiseen toistuvilla vuodenkiertoon liittyvillä juhlilla rytmitetään ja tasapainotetaan kouluvuotta.[126]

[125] Tyypillisesti esimerkiksi perusopetuksen keskivaiheilla historian oppitunnin kulku voi edetä esimerkiksi seuraavanlaisesti: Ensin palautetaan mieleen edellisenä päivänä opiskeltu asia. Oppilaat kertovat, miten ovat sisäistäneet asian ja mitä kysymyksiä siitä on mahdollisesti herännyt. Sitten opettaja tai joku oppilaista kertoo uuden käsiteltävän aiheen suullisesti ja mahdollisimman elävästi kuvaillen ja tarinanomaisesti. Kuuntelemisen jälkeen oppilaat voivat kysellä ja keskustella sisällöistä. Lopputunnista oppilaat piirtävät, maalaavat, muovailevat tai esimerkiksi suunnittelevat vihkotekstiä. Opetus tapahtuu siis niin sanotulla yön yli -rytmillä, jolla pyritään vahvistamaan asioiden sisäistämistä. Jokaisella oppitunnilla pyritään käyttämään ajattelua, tunnetta ja tahtoa. Oppitunnilla on myös oma rytminsä kuuntelemisen (ns. sisäänhengittämisen) ja tekemisen (ns. uloshengittämisen) välillä.

[126] Paalasmaa 2009, Rawson & Richter 2004, Taskinen 2004.

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Olipa oppimisen kohteena vesi, sähkö, avaruus, globalisaatio, ilmastonmuutos tai vaikka ihminen, aihetta on hyvä tarkastella monen eri aineen näkökulmasta. Ilmiölähtöinen ja eheyttävä ajattelutapa tehostaa ja elävöittää opetusta. Tuntijaolla ohjailtua ja oppiaineisiin paloiteltua lukujärjestystä viedään kohti laajempia kokonaisuuksia ja esimerkiksi arjen hallinnan ja itsestä huolehtimisen taitoja. Monialaiset oppimiskokonaisuudet tukevat myös opettajien pyrkimyksiä korvata yksin tekemistä yhteistyöllä.

Ihanteena on kokonaisvaltainen ja monipuolinen ihminen, joka löytää itseään motivoivia oppimisen tapoja ilman, että eri kykyjen monipuolinen harjoittaminen unohtuu. Steinerpedagoginen opetussuunnitelma rakentaa monessa kohdin eri oppiaineiden välille siltoja ja luo oppilaille yhtenäistä ja kokonaista kuvaa maailmasta. Monialaisia oppimiskokonaisuuksia kehittämällä vahvistetaan tämän suuntaista kehitystä.

Monialaisilla oppimiskokonaisuuksilla murretaan oppiainelähtöistä kouluperinnettä. Ilmiöoppiminen, ilmiöperustainen oppiminen, teemaoppiminen, aihelähtöinen oppiminen, eheyttäminen, tiedonalalähtöinen eheyttäminen, projektioppiminen ja tutkiva oppiminen kuvaavat kaikki irtautumista oppiainejakoisesta ajattelusta. Sirpalemaisen tiedon sijaan tavoitellaan eheää ja kokonaisvaltaista kokemusta ja ymmärrystä. Oppiaineiden välistä yhteistyötä tarvitaan, jotta oppilailla on mahdollisuus aiempaa mielekkäämpiin oppimiskokonaisuuksiin ja kokonaisuuksien hahmottamiseen. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat toimintakulttuuria kehittävä ja oppimista eheyttävä työkalu.

Koulu voi näyttäytyä oppilaalle liian oppiainejakoisena ja sirpalemaisena. Oppiainejakoisuutta murretaan sekä seitsemällä laaja-alaisen osaamisen alueella, jotka läpäisevät kaikkia oppiaineita että monialaisilla oppimiskokonaisuuksilla.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu on oppilas- ja elämälähtöistä kehitystyötä. Joskus tietoainesta voi joutua karsimaan keskittyessään olennaiseen. Hyvin toteutettu ilmiölähtöinen ja eheyttävä opetus vaatii aikaa, joten kunnollisen oppimisen takia on joskus karsittava määrällisesti sisältöjä.

Ilmiölähtöisessä oppimisessa hyödynnetään mitä moninaisimpia tapoja koko koulun yhteisestä teemasta yksittäisten oppiaineiden sisäisiin projekteihin. Oli aihe sitten hyvinvointi, valta, demokratia, globalisaatio, raha tai metsä, lähtökohta on monitieteinen ja tieteitä integroiva aiheesta käsin lähtevä oppiminen. Suurimpia rikkauksia tämän tyyppisen opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa on opettajien välinen aito yhteistyö. Innostus voi tarttua oppilaisiin, ja oppilaiden toimijuus ja osallisuus vahvistuu.

Eheyttävää oppimista voidaan toteuttaa esimerkiksi leirikoulujen, teemapäivien, -viikkojen ja -vuosien, opintokäyntien, vierailijoiden ja tapahtumien avulla. Myös johdonmukainen

portfoliometodin käyttö toimii oppimista eheyttävästi. Toisinaan voidaan opiskella samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti tai samaan teemaan liittyvät asiat voidaan suunnitella loogisesti toisiaan täydentäviksi, peräkkäin opiskeltaviksi jaksoiksi. Esimerkiksi parin kolmen opettajan yhteisellä monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelulla ja toteutuksella lisätään oppimisen mielekkyyttä ja yhteistyön kulttuuria. Oppilaiden aktiivisuutta tuetaan ottamalla heidät mukaan jo suunnitteluvaiheessa. Monialaisia oppimiskokonaisuuksia voidaan toteuttaa oppilaslähtöisesti, koko luokan tai koulun tasolla tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat pitkäkestoisia eheyttäviä projekteja, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita, opettajia ja oppilaita.
Sekä monialaisia oppimiskokonaisuuksia että eheyttämistä ylipäätään voidaan toteuttaa

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- toteuttamalla oppilaita yhdistäviä ja toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja

Lisäksi eheyttämistä toteutetaan

- muodostamalla oppiaineista integroituja kokonaisuuksia kuten valtioneuvoston asetuksessa määritelty ympäristöoppi-oppiaine, joka muodostuu viidestä eri oppiaineesta (fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto)
- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheytettynä kuten esiopetuksessa.

Silloin kun oppimiskokonaisuus liittyy kestävän kehityksen teemaan, voidaan esimerkiksi matematiikassa laskea tavallista enemmän ulkona. Pienten oppilaiden kanssa maasta voidaan poimia kolmasosa vihreitä ja kaksi kolmasosaa ruskeita kappaleita. Isompien oppilaiden kanssa voidaan tehdä kartoituslomakkeita, kulutusmittauksia, tulosten yhteenvetoja ja arvioida näin koulun luonnonvarojen kulutusta. Myös fysiikan ja kemian opinnoissa voidaan lähteä ulos tutkimaan eri menetelmin ja aistein ilmakehän, maaperän ja veden ominaisuuksia. Voidaan mitata veden ja sähkön kulutusta ja laskea vuosikulutusta kotona ja koulussa. Musiikissa voidaan tehdä omia lauluja, joissa otetaan kantaa kulutukseen ja kestävään kehitykseen. Lisäksi voidaan tutustua luonnon omaan musiikkiin tai rakentaa soittimia kierrätysmateriaaleista[127]. Melkeinpä mikä tahansa teema antaa paljon mahdollisuuksia jokaiseen oppiaineeseen.

Oppilaiden mielekkyyden kokemuksen, motivaation, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että koulussa yhä enemmän oikeasti tehdään oikeita asioita. Näin oppilaita myös

[127] Luomi ym. 2011

innostetaan ja saatetaan aktiiviseen oppimisen tilaan. Seuraavat steinerkouluissa tyypilliset monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat myös esimerkkejä oppimisympäristön laajentamisesta, kokemuksellista tietoa korostavasta, osallistavasta ja toiminnallisesta oppimisesta. Perinteisestä luokassa istumisen pedagogiikasta on päästy irti. Oppiminen ei ole eristetty neljän seinän sisälle.

Koulun toimintakulttuuri ja siihen kuuluvat monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat opetussuunnitelman koulukohtaisesti rakentunutta omaleimaista ja paikallisesti ideoitavaa kehitystyötä. Seuraavat kuvaukset rakentuvat steinerkoulujen perinteiden ja hyväksi havaittujen kokemusten pohjalta ja toimivat virikkeinä ja pohjana koulukohtaiseen monialaisten oppimiskokonaisuuksien kehittelytyöhön:

Vuosiluokka 1 ja 2: Metsäretket ja majanrakennus

Viikottaisiin kävely- ja luontoretkiin voi yhdistää majanrakennusprojektin. Oppilaat luontaisesti ryhtyvät johtamaan toimintaa, suunnittelevat ja ovat vähän kuin työnjohtajia. Työnjako, rakennustarvikkeiden hankinta ja toisaalta varsinainen rakentelu ohjautuvat keskinäisten sopimusten pohjalta. Samanaikaisesti saattaa olla kolme neljä majaa tekeillä. Oppilaat opettavat toinen toisiaan ja työ opettaa. Omat oivallukset ovat keskeisiä majanrakennuksessa: aina on useita oikeita ratkaisumahdollisuuksia, ja vuorovaikutuksessa niistä päästään yhteisymmärrykseen. Majanrakennuksella voidaan elävöittää ja eheyttää koulun opetussuunnitelmaa. Liikunnalliset, sosiaaliset, luontoon liittyvät ja työkasvatukselliset tavoitteet yhdistyvät. Omaperäiset majat voidaan dokumentoida kuvaamalla ja vaikkapa julkaista koulun viestintäkanavilla. Tällöin oppimiskokonaisuuteen liittyy myös tieto- ja viestintäteknologinen ulottuvuus. Majanrakennuksessa yhdistyvät työ ja leikki. Se johdattelee lapset tunnetäyteiselle mielikuvituksen alueelle, jolta oikea sosiaalisuus kasvaa.

Vuosiluokka 3: Talonrakennusprojekti

Steinerkoulun eräs perinteinen oppilaita aktivoiva, oppimisympäristöä laajentava ja monialainen oppimiskokonaisuus on kolmannen luokan talonrakennusjakso. Siinä yhdistyvät rakennushistoria, materiaalien käytännölliset ja ekologiset ulottuvuudet, mittaustekniikat, kädentaidot ja sosiaaliset prosessit. Projektissa lapset käyttävät kehoaan (kaikki työvaiheet), tunteitaan (suhde kokonaisprosessiin, innostus, sosiaalinen toiminta), mielikuvitustaan (suunnittelu, työnjako), älyään (mittaaminen ja arviointi) ja aistejaan. Talonrakennusprojektin tuotoksena syntyy esimerkiksi varastorakennus, leikkimökki tai muu rakennus, jolle löytyy käyttöä.

Projekti on erityisen suositeltava myös, koska se tarjoaa paljon mahdollisuuksia vanhempien ammattitaidon hyödyntämiseen ja yhteistyöhön.

Vuosiluokka 4: Kalevala

Steinerkouluissa osa neljännen luokan kertomusaineistoa on pohjoismainen mytologia, erityisesti Kalevala. Ikävaihe on hyvä ajankohta ensimmäiselle, mielikuvia muodostavalle tutustumiselle kalevalaiseen kansanrunouteen. Omaan kansanrunouteen tutustutaan toisaalta yleissivistyksen takia, toisaalta se tukee ja syventää kotiseutuhistorian opetusta. Oman kielen syntyyn tutustuminen vahvistaa myös lapsen identiteettiä. Erityisesti äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen liittyvään Kalevala-projektiin voi integroitua esimerkiksi käsityötä, musiikkia, kuvataidetta, draamaa ja historiaa. Lopputuotoksena voi olla esimerkiksi musiikkiesitys tai taidenäyttely.[128]

[128] Paalasmaa 2009

Vuosiluokka 4: Kotiseudun historia

Steinerkoulussa neljännellä luokalla luodaan kuva omasta kulttuurihistoriasta ja oman asuinalueen kehityksestä, jotta lapsi tuntee hyvin lähiympäristöään ja sen historiaa. Lähiseudun historia-projekti integroituu osittain esimerkiksi ympäristöoppiin ja maantietoon.

Kotiseudun historia oppimiskokonaisuuteen liittyen pyritään myös vierailemaan useissa historiallisissa kohteissa. Opetus on ikävaiheen mukaisesti mahdollisimman toiminnallista ja havainnollista. Esimerkiksi jääkautta käsiteltäessä voidaan oman alueen jääkauden jään paksuus osoittaa niin, että lapset kävelevät ensin noin 1–1,5 km:n matkan ja sitten käännetään suunta ylöspäin: ”niin korkealla oli jäämassa”[129]. Tällä tavoin historia ja liikunta ovat integroituneet ja opittu asia on konkretisoitunut.[130]

Vuosiluokka 5: Olympialaiset

Steinerkoulujen opetussuunnitelma rakentaa eri tavoin yhteyksiä oppiaineiden välille. Viidennen luokan historian opintoihin sisältyy antiikin Kreikka ja niinpä viidennen luokan liikunnan opetukseen kuuluvat myös perinteiset antiikin kreikan olympialaisten lajit, kuten juoksu, keihään- ja kiekonheitto, paini ja hyppylajit. Useiden steinerkoulujen yhteisessä tapahtumassa, viidensien luokkien olympialaisissa oppilaat pääsevät kamppailemaan näissä lajeissa.

Varsinainen tapahtuma on yleensä yksi tai kaksipäiväinen. Olympialaiset aloitetaan järjestäytymällä kaupunkien lippujen alle. Luokat on jo hyvissä ajoin jaettu eri kaupunkien edustajiin. Ateenalaiset, spartalaiset, Olympoksen edustajat jne. erottuvat omiksi ryhmikseen. Kaupunkijaolla pyritään myös häivyttämään eri koulujen välille mahdollisesti syntyvää kilpailua ja antamaan oppilaille mahdollisuuden tutustua muiden koulujen urheilijoihin.

Järjestäytymisen jälkeen siirrytään suureen piiriin juhlalliseen avajaisseremoniaan. Eri koulujen oppilaat voivat esittää ohjelmaa, esim. musiikkia ja runonlausuntaa. Koko tapahtumaan pyritään luomaan reilua tunnelmaa harjoituksista alkaen. Korostetaan sitä, että mitattavan tuloksen ohella kreikkalaiseen tapaan kaunis tyyli on tärkeää. Jokainen voi onnistua tekemään suorituksen hienolla tyylillä, vaikka ei pystyisikään heittämään pitkälle tai hyppäämään korkealle. Jokaisen osallistuminen on yhtä arvokasta.[131]

[129] Pärssinen 2002
[130] Paalasmaa 2009
[131] Lukkarila 2014

Vuosiluokka 5: Näytelmä

Useimmiten steinerkouissa toteutetaan mittavammat näytelmäprojektit ainakin 5. ja 8. luokalla sekä lukion päättövaiheessa. 5. luokan näytelmäprojektiin liittyen on hedelmällistä suunnitella monialainen oppimiskokonaisuus. Näytelmäprosessi on ennen kaikkea sosiaalisesti kehittävä. Koko ryhmän on yhdistettävä voimansa yhteiseen ponnistukseen ja sopeutettava omat ideansa kokonaisuuteen. Ilmaisutaidon lisäksi opitaan ryhmätyöskentelyä ja toisten huomioimista. Näytelmäprojektilla ja draamapedagogiikan keinoin voidaan monipuolisesti syventää oppimisprosessia. Draamassa yhdistyvät ihmisen tunne, tahto ja äly. Oppilailla on omat vastuutehtävänsä. Projektin yhteydessä oppilaiden on luontevaa harjoitella yhteistyötä eri tahojen kanssa. Näytelmän valinnasta ja toteutuksesta riippuen siihen voi integroitua luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, musiikin, kuvataiteen, käsityön, tieto- ja viestintäteknologian taitojen kehittämistä.

Vuosiluokka 6: Keskiaika

Kuudennen luokan historian opetukseen liittyvään keskiaikateemaa voi syventää monialaisella oppimiskokonaisuudella. Historian, uskonnon, kuvataiteen, musiikin, kotitalouden, kielten ja käsitöiden lisäksi keskiajan elämää ja kulttuuria väritetään mitä erilaisimmilla tavoilla ja mitä erilaisimpien aineiden tunneilla. Teemaa täydennetään erilaisilla opintoretkillä, museovierailuilla, keskiaikatapahtumaan osallistumalla tai sellaisen järjestämällä.

Vuosiluokka 6: Kosketus luonnon ilmiöihin

Yksi steinerkoulun perusajatuksista on tarjota oppilaille todellinen kosketus luonnonilmiöihin ja avata siten silmiä maailman kauneudelle.

Esimerkiksi purjehdusleiri siihen liittyvine valmisteluineen sisältää maantiedon ja biologian teemojen lisäksi usein esimerkiksi fysiikkaa, kotitaloutta, liikuntaa, musiikkia ja kuvataidetta. Purjehdusleirillä oppilaat oppivat luonnonilmiöiden lainalaisuuksia, veneiden hallintaa ja etäisyyyksien arviointia.[132]

[132] ks. esim. Peltonen 2007, Luotonen 2014

Vuosiluokka 7: Tähtitiede

Seitsemännen luokan tähtitieteen teemakokonaisuus voidaan liittää maantietoon ja historiaan. Oppilaille näytetään kopernikaaninen maailmankuva ja keskustellaan siitä, miten erilaiselta taivas näyttää eri puolilla maailmaa. Tähtitieteen opinnoissa lähtökohta on usein käytännönläheinen tähtien havainnoimiseen perustuva astronomia. Voidaan opettaa käytännöllistä navigointia, jolloin varhaisen löytöretket liittyvät yhteen tähtitieteen ja suunnistamisen kanssa.[133]

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia rakennetaan usein myös esimerkiksi yrittäjyys-teeman ympärille. Samoin renessanssi-teema sopii seitsemännelle luokalle.

Vuosiluokka 8: Tiedeprojekti

Tiedeprojekti voidaan järjestää myös kenttäolosuhteissa. Aktivoivassa ja toiminnallisessa fysiikan opetuksesta voi esimerkiksi vanha auton romu toimia projektin keskiössä muuntuvana laboratoriona, jossa opitaan fysiikkaa, historiaa, ekologiaa, kemiaa ja kulttuuria. Peltosen (2012) kuvaamassa esimerkissä moottoria kaasuteltiin, kuunneltiin ja katseltiin. Todettiin jarrujen toimivan. Auto sisälsi erilaisia sähkömoottoreita ja muita laitteita, esimerkiksi vaihtovirtageneraattorin. Siinä oli hydraulinen jarrujärjestelmä ja nestetoiminen jäähdytyslaitteisto. Bensiini höyrystyy kaasuttimessa, öljy vähentää kitkaa moottorissa ja voimansiirrossa. Vaihdelaatikon välitykset jakavat voiman ja matkan suhdetta halutulla tavalla. Ilmiöt liittyivät niin mekaniikkaan kuin sähkö- ja lämpöoppiin. Edellisenä vuonna oppilaiden kanssa taljalla, keinulaudalla, kangella ja polkupyörän vaihteistolla tehdyt ja sittemmin yhtälöinä käsitellyt vipusovellukset saivat nyt lisää ulottuvuuksia.

Projektin lopussa konkretisoituivat kierrätysprosessin käytännöt. Kolmen viikon aikana oppilaat välillä ruuvasivat ja nuijivat rasvaisissa haalareissa, välillä pesivät kädet ja opiskelivat neljän seinän sisällä. Näin tuli käsiteltyä koko polttomoottoriteknologia ja autoistumisen yhteiskunnallisia vaikutuksia sekä historian että ekologian näkökulmista. Samassa yhteydessä tuli pohdittua mielikuvamarkkinointia, autoilun iloja ja haittoja sekä sitä, missä ja miten polttomoottoriteknologia ja polttoainebisnes vaikuttavat niin globaalisti kuin paikallisesti.

[133] Rawson & Richter 2003

Vuosiluokka 9: Vaellus

Useissa steinerkouluissa toteutetaan etenemisvaellus Lapissa. Kyseessä on oppiainerajat ylittävä liikuntaa, biologiaa, maantietoa, kotitaloutta, elämänhallintaa ja sosiaalisia taitoja integroiva elämälähtöinen ja monialainen oppimiskokonaisuus. Kokemukset ovat olleet kasvattavampia ja elämää rikastavampia kuin tavanomainen Lapin asioiden opiskelu luokkahuoneessa ja valmiista oppimateriaalista. Biologian ekologiaosuus tulee eläväksi: on eri asia nähdä ja kokea porot, sopulit, kuukkelit ja tunturit Lapin luonnossa. Samalla kun rakennetaan luontosuhdetta, saadaan synnytettyä itsensä ylittämisen kokemuksia ja jokainen harjaantuu itsenäiseen ruoan valmistuksen maastossa.[134]

4.5 Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun käytännöt

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa monialaisia opintoja toteutetaan yhdysluokille soveltuvalla tavalla riippuen luokan rakenteesta. Luokanopettaja kirjaa tulevan lukuvuoden tavoitteet ja oppikokonaisuuksien sisällöt lukuvuosisuunnitelmassaan. Lukuvuoden päätteeksi oppikokonaisuudet arvioidaan yhdessä kyseisten oppiaineitten opettajien kanssa.

Ennen monialaisen projektin toteuttamista keskustellaan oppilaiden kanssa mahdollisista toteuttamistavoista ja mahdollisuuksien mukaan otetaan heidän ehdotuksensa huomioon.

Vuosiluokka 1 ja 2: Metsäretket ja majanrakennus

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa metsäretket ja majanrakennus liittyvät luontaisena osana koulun toimintaan, koska metsä sijaitsee koulun välittömässä läheisyydessä. Oppilaat luontaisesti ryhtyvät johtamaan toimintaa, suunnittelevat ja ovat vähän kuin työnjohtajia. Työnjako, rakennustarvikkeiden hankinta ja toisaalta varsinainen rakentelu ohjautuvat keskinäisten sopimusten pohjalta. Oppilaat opettavat toinen toisiaan ja työ opettaa. Omat oivallukset ovat keskeisiä majanrakennuksessa: aina on useita oikeita ratkaisumahdollisuuksia, ja vuorovaikutuksessa niistä päästään yhteisymmärrykseen. Majanrakennuksella voidaan elävöittää ja eheyttää koulun opetussuunnitelmaa. Liikunnalliset, sosiaaliset, luontoon liittyvät ja työkasvatukselliset tavoitteet yhdistyvät. Omaperäiset majat voidaan dokumentoida kuvaamalla ja vaikkapa julkaista koulun viestintäkanavilla. Tällöin oppimiskokonaisuuteen liittyy myös tieto- ja

[134] (Paalasmaa 2014, 110-111)

viestintäteknologinen ulottuvuus. Majanrakennuksessa yhdistyvät työ ja leikki. Se johdattelee lapset tunnetäyteiselle mielikuvituksen alueelle, jolta oikea sosiaalisuus kasvaa.

Vuosiluokka 3: Rakennusprojekti

Kolmannen luokan vanhojen ammattien- jaksoon liittyvä rakennusprojekti voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Steinerkoulun eräs perinteinen tapa on talonrakennusjakso. Siinä yhdistyvät rakennushistoria, materiaalien käytännölliset ja ekologiset ulottuvuudet, mittaustekniikat, kädentaidot ja sosiaaliset prosessit. Projektissa lapset käyttävät kehoaan (kaikki työvaiheet), tunteitaan (suhde kokonaisprosessiin, innostus, sosiaalinen toiminta), mielikuvitustaan (suunnittelu, työnjako), älyään (mittaaminen ja arviointi) ja aistejaan. Talonrakennusprojektin tuotoksena syntyy esimerkiksi varastorakennus, leikkimökki tai muu rakennus, jolle löytyy käyttöä. Projekti on erityisen suositeltava myös, koska se tarjoaa paljon mahdollisuuksia vanhempien ammattitaidon hyödyntämiseen ja yhteistyöhön.

Vuosiluokka 4: Kalevala ja kotiseudun historia

Etelä-Pohjanmaan Steinerkouluissa osa neljännen luokan kertomusaineistoa on pohjoismainen mytologia, erityisesti Kalevala. Omaan kansanrunouteen tutustutaan toisaalta yleissivistyksen takia, toisaalta se tukee ja syventää kotiseutuhistorian opetusta. Oman kielen syntyyn tutustuminen vahvistaa myös lapsen identiteettiä. Erityisesti äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen liittyvään Kalevala-projektiin voi integroitua esimerkiksi käsityötä, musiikkia, kuvataidetta, draamaa ja historiaa. Lopputuotoksena voi olla esimerkiksi musiikkiesitys, kalevala-juhla tai taidenäyttely.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa neljännellä luokalla tutustutaan Etelä-Pohjanmaan kulttuurihistoriaan. Lähiseudun historia-projekti integroituu osittain esimerkiksi ympäristöoppiin ja maantietoon.

Kotiseudun historia oppimiskokonaisuuteen liittyen pyritään myös vierailemaan useissa historiallisissa kohteissa, esimerkiksi Törnävän kartanon alueeseen. Opetus on ikävaiheen mukaisesti mahdollisimman toiminnallista ja havainnollista. Esimerkiksi jääkautta käsiteltäessä voidaan oman alueen jääkauden jään paksuus osoittaa niin, että lapset kävelevät ensin noin 1–1,5

km:n matkan ja sitten käännetään suunta ylöspäin: ”niin korkealla oli jäämassa”[135]. Tällä tavoin historia ja liikunta ovat integroituneet ja opittu asia on konkretisoitunut.[136]

Vuosiluokka 5: Olympialaiset ja näytelmä

Viidennen luokan oppilaat osallistuvat Tampereella järjestettäviin steinerkoulujen yhteisiin olympiakilpailuihin. Olympialaisissa yhdistyvät liikunnan ja historian oppikokonaisuudet.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa näytelmäprojekti toteutetaan 5. luokan paikkeilla. Näytelmäprosessi on ennen kaikkea sosiaalisesti kehittävä. Koko ryhmän on yhdistettävä voimansa yhteiseen ponnistukseen ja sopeutettava omat ideansa kokonaisuuteen. Ilmaisutaidon lisäksi opitaan ryhmätyöskentelyä ja toisten huomioimista. Oppilailla on omat vastuutehtävänsä. Projektin yhteydessä oppilaiden on luontevaa harjoitella yhteistyötä eri tahojen kanssa. Näytelmän valinnasta ja toteutuksesta riippuen siihen voi integroitua luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, musiikin, kuvataiteen, käsityön, tieto- ja viestintäteknologian taitojen kehittämistä.

Vuosiluokka 6: Keskiaika, kalaoppi ja kivioppi

Kuudennen luokan historian opetukseen liittyvään keskiaikateemaa voi syventää monialaisella oppimiskokonaisuudella. Historian, uskonnon, kuvataiteen, musiikin, kotitalouden, kielten ja käsitöiden lisäksi keskiajan elämää ja kulttuuria väritetään mitä erilaisimmilla tavoilla ja mitä erilaisimpien aineiden tunneilla. Teemaa voidaan täydentää erilaisilla opintoretkillä, museovierailuilla, keskiaikatapahtumaan osallistumalla tai sellaisen järjestämällä.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa voidaan toteuttaa myös kalaretki kalaopin jaksoon ja liikunnan opetukseen liittyen. Kiviopin jaksoon liittyen käydään usein retkellä Törnävän kartanon alueella sijaitsevassa geologisessa näyttelyssä.

Vuosiluokka 7: Tähtitiede, maantieto ja historia

Seitsemännen luokan tähtitieteen teemakokonaisuus voidaan liittää maantietoon ja historiaan. Oppilaille näytetään kopernikaaninen maailmankuva ja keskustellaan siitä, miten erilaiselta taivas

[135] Pärssinen 2002
[136] Paalasmaa 2009

näyttää eri puolilla maailmaa. Tähtitieteen opinnoissa lähtökohta on usein käytännönläheinen tähtien havainnoimiseen perustuva astronomia. Voidaan opettaa käytännöllistä navigointia, jolloin varhaisen löytöretket liittyvät yhteen tähtitieteen ja suunnistamisen kanssa.[137]

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia rakennetaan usein myös esimerkiksi yrittäjyys-teeman ympärille. Samoin renessanssi-teema sopii seitsemännelle luokalle.

Maantiedon opetuksen yhteydessä voidaan myös valmistaa karttapallo, jossa yhdistyvät myös kuvataiteen ja teknisen työn kokonaisuudet.

Vuosiluokka 8: Tiedeprojekti

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa voidaan fysiikan ja kemian opintojen yhteydessä valmistaa esimerkiksi saippuaa tai karamelleja, jolloin myös kotitalouden ja käsityön osaamista tarvitaan.

Vuosiluokka 9: Vaellus

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa 9.luokalla toteutetaan vaihtoehtoisilla tavoilla luontoretki. Kyseessä on oppiainerajat ylittävä liikuntaa, biologiaa, maantietoa, kotitaloutta, elämänhallintaa ja sosiaalisia taitoja integroiva elämälähtöinen ja monialainen oppimiskokonaisuus. Kokemukset ovat olleet kasvattavampia ja elämää rikastavampia kuin tavanomainen asioiden opiskelu luokkahuoneessa ja valmiista oppimateriaalista.

LUKU 5 OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN

[137] Rawson & Richter 2003

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Ihmiskäsitys, arvoperusta, oppimiskäsitys, kehitysvaiheteoria ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännöissä. Koulutyön käytäntöjen järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle, oppimiselle ja kestävälle elämäntavalle.

Lähtökohtana on yhteinen ja yhteisöllinen vastuu jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, oppilashuolto ja tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus.

Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjaukseen, oppilashuollon ja tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ennaltaehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista.

Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin omalla asenteellaan, pedagogisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä pedagogiseen ja oppilashuollollisen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja oppilashuollon henkilöstön kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on kouluyhteisön jäseninä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin. Työn, toisten oppijoiden kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.[138]

[138] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. ja perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013); Perusopetuslaki 35 § 2 mom.; Perusopetuslaki 35 § 1 mom.

5.2 Yhteistyö

Koulu tekee monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden ja eheyden varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden takaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaiden osallisuus

Koulutyötä järjestetään oppilaiden osallisuutta ja kuulluksi tulemisen kokemusta lisäävästi. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Autonomian kokemus eli asioiden omaksi kokeminen ja kokemus siitä, että omilla teoillaan voi vaikuttaa, on yhteenkuuluvuuden ja osaamisen kokemusten ohella keskeisiä oppilaan sisäisen motivaation lähteitä. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun[139]. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun muut osallisuutta tukevat rakenteet (esim. Vihreä Lippu-toiminta, Verso) ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötaitoja ja demokraattista päätöksentekoa käytännössä.

Kodin ja koulun yhteistyö

[139] ks. myös luku 8

Steinerkoulut toimivat yksityisinä opetuksen järjestäjinä ja ovat yleensä vanhempien perustamia, ja kodin ja koulun yhteistyö on tiivistä ja monipuolista. Tämä on tärkeää taloudellisistakin syistä, mutta se näkyy myös vanhempien aktiivisena talkootyönä koulun tapahtumissa ja retkissä. Yhteistyömuotoja ovat niin viestintä, talkoot, myyjäiset, retket, juhlat, avointen ovien päivät, vanhempainillat, yleisöluennot kuin julkaisutkin. Vanhemmat voivat myös hyödyntää omaa ammattiaan tai verkostojaan koulun toiminnassa. Luokka voi esimerkiksi tutustua eri ammatteihin tekemällä vierailuja vanhempien työpaikoille. Vanhempien rooli myös koulun johtokuntatyössä (hallitustyössä) on yksityisinä opetuksen järjestäjinä toimivissa steinerkouluissa keskeinen.

Luokanopettajan ja vanhempien yhteistyöhön kuuluvat opettajan kotikäynnit jokaisen oppilaan luona. Ensimmäisen luokan aikana tapahtuvassa vierailussa keskustellaan kasvatuksellisista pyrkimyksistä ja rakennetaan luottamukselliset suhteet opettajan ja vanhempien välille. Tutustuminen madaltaa lapsen ja vanhemman yhteydenottokynnystä opettajaan, ja opettajalle se voi syventää realistista kokonaiskuvaa lapsesta.

Luokan vanhempien ryhmästä muodostuu oma yhteisönsä, josta saa innostusta ja tukea kasvatukseen. Vanhempainilloissa kaikki aikuiset asettuvat tasa-arvoisina pohtimaan kulloisenkin ikäkauden tunnusomaisia piirteitä tietoisina siitä, ettei ole yhtä ainoata mallia tai tapaa niistä selviämiseen.[140]

Jo laki velvoittaa yhteistyöhön kotien kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää.

Huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun

[140] Dahlström & Teräsvirta 2014, 54

liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja kannustetaan vanhempainyhdistys-, johtokunta- ja varainhankintatyöhön. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyö on välttämätöntä erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä oppilashuollon toteuttamisessa. Suunnitelmallista yhteistyötä edellyttää myös saman luokanopettajan jatkaminen tavanomaista pitempään[141]. Yhteisopettajuudella voidaan yhdistää sekä luokanopetusvaiheen että aineenopetusvaiheen parhaat puolet[142]. Opetusmenetelmien ja opettajan roolin muuttuminen 6. - 7. - 8. luokilla ja painopisteen siirtyminen tutkivaan oppimiseen muuttaa opettajan luonnollisesta auktoriteetista asiantuntijaksi.

Steinerkoulut tekevät yhteistyötä sekä keskenään että laajemmin eri oppilaitosten ja organisaatioiden kanssa. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-,

[141] 6-8 luokille asti
[142] Paalasmaa 2015, 14-16

liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.[143]

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Steinerin[144] mukaan "rangaistuksen elettä ei saa käyttää" ja kaikki varsinainen rankaiseminen on turhaa ja jopa vahingollista. Steiner[145] muistuttaa, että paraskaan opettaja ei kokonaan vältä kurittomuuksia ja kuvailee runsaasti metodisia keinoja opettajille. Kuvauksissa tulee esiin opetuksen rytmisyys, temperamenttien huomioiminen, huumorin käyttö pikkurikkeiden yhteydessä sekä myös se, miten huomioidaan lasten vaikutus toisiinsa, miten opettaja keksii tilanteeseen sopivan moraalisen tarinan ja kertoo sen koko luokalle. Tämän jälkeen sosiaaliset suhteet paranevat ja lapset kohtaavat sympaattisemmin toisensa. Laajemmat kurinpidolliset ja työrauhaan liittyvät ongelmat luokassa johtuvat Steinerin[146] mukaan siitä, että lapset pitkästyvät eikä heillä ole hyvää suhdetta opettajaansa.

Toiminnallisuutta, yhteisöllistä oppimista ja oppilaiden aktiivisuutta painottavassa pedagogiikassa työrauha ei lähtökohtaisesti tarkoita hiljaisuutta. Hiljaisuus saattaa toisinaan olla merkki oppilaiden vähäisestä vuorovaikutuksesta ja jopa vähäisestä oppimisesta. Rawson & Richter[147] tulkitsevat järjestyksen olevan seurausta taiteellisuudesta. Alaluokilla järjestyksen kannalta ratkaisevaa on hyvin valmistellut tunnit, opetusstrategioiden oikeaan osuminen ja opettajan jatkuva pyrkimys itsensä kehittämiseen. Yläluokilla kyse on myös siitä, miten oppilailla painopiste siirtyy tietoiseen itsekuriin ja siitä, miten opettaja on murrosikäiselle tietyn aihepiirin innostava asiantuntija[148].

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Keskeisiä työrauhaan vaikuttavia keinoja ovat opettajan antama ohjaus, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä kunnioituksen, luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle.

[143] Perusopetuslaki 26 § 2 mom. (477/2003)
[144] 2008, 56
[145] 2008
[146] 2008, 55
[147] 2004, 33
[148] Rawson & Richter 2004, 32

Kasvatuskeskustelut ovat keskeinen keino työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen[149]. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä kuvaa tarkemmin, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Useissa steinerkouluissa sovelletaan erilaisiin mielipahatilanteisiin ja konflikteihin Suomen sovittelufoorumin kehittämään vertaissovittelua (VERSO-ohjelma). Oppilaiden keskinäisen sovittelukulttuurin lisäksi useat steinerkoulut ovat työskennelleet restoratiivisen koulun idean mukaisesti pyrkien kehittämään rakentavaa ratkaisukeskeisyyttä, kaikkien osallisuutta ja kohtaamiseen kulttuuria työyhteisössä. Oppivassa yhteisössä kaikki tahot oppivat toisiltaan.

Sovittelu on strukturoitu oppimisprosessi. Restoratiivisia toimintatapoja hyödyntävässä kouluyhteisössä koulutetut sovittelijat osaavat ohjata sovitteluprosessia niin, että osapuolet itse ottavat vastuuta käytöksestään. Vertaissovittelua voidaan käyttää ensisijaisena menettelynä kaikessa häiriökäyttäytymisessä ennen kuin mitkään kiusaamisen määritelmät täyttyvät.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista[150].

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan

[149] Rawson & Richter: “rangaistus on lähinnä viimeinen keino, keskustelu on ratkaisevassa asemassa” 2004, 33

[150] ks. järjestyssäännöistä myös luku 8

koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Käytetään keinoja, jotka ovat kunnioittavia, ratkaisukeskeisiä ja sovittelevia.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä. [151]

5.4 Opetuksen järjestämistapoja

5.4.1 Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa mahdollisuudet edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan oman opinto-ohjelman mukaisesti, tulee tästä päättää opetussuunnitelmassa. Tällöin opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa myös miten vuosiluokkiin sitomatonta eli oma n opinto-ohjelman mukaan etenevää opiskelua käytetään (koskeeko ratkaisu kaikkia vai joitakin kouluja, joitakin luokka-asteita, yksittäisiä oppilaita jne.), mitkä ovat oppimäärään sisältyvät opintokokonaisuudet, joista opinnot rakentuvat, mitkä ovat tuntijako sekä opetuksen tavoitteet ja sisällöt näille opintokokonaisuuksille, mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaalle pakollisia ja mitkä valinnaisia, miten opintojen etenemistä ja opintokokonaisuuksien suorittamista seurataan ja arvioidaan.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelua kuvataan perusteiden luvussa 5.4. Se on yksilöllisen opinnoissa etenemisen mahdollistava joustava järjestely, jota voidaan käyttää esimerkiksi yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana.

[151] Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 § (477/2003) ja 36 a § (1267/2013); Perusopetuslaki 36 (477/2003)ja 36 a - 36 i § (1267/2013); Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)

Yhdysluokkaopetus

Kohdassa Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun käytännöt (5.6) kerrotaan

- miten yhdysluokkaopetus järjestetään
- miten eri oppiaineiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille valtioneuvoston asetuksen määrittelemien nivelvaiheiden mukaisesti tai miten oppimäärä jaetaan opintokokonaisuuksiin, jos käytetään vuosiluokkiin sitomatonta opetusta.

Yhdysluokkaopetusta kuvataan opetussuunnitelman perusteissa luvussa 5.4. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Ne steinerkoulut, jotka hyödyntävät etäyhteyksiä perusopetuksessa, kuvaavat opetussuunnitelmassa minkä asioiden opetuksessa ja opiskelussa etäyhteyksiä hyödynnetään sekä sen mitkä ovat etäyhteyksien opetuskäyttöä ohjaavat tavoitteet, opetuksen järjestämisen käytännöt ja yhteiset toimintatavat sekä eri toimijoiden vastuut.

Opetus on pääsääntöisesti inhimilliseen kohtaamiseen perustuvaa lähiopetusta, mutta myös perusopetuksessa voidaan täydentää opetusta ja tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta. Opetusryhmällä tulee olla myös turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen turvataan.

Koulu pyrkii välittämään oppilaille perusopetuksen ajalta ohjatusti jonkin kokemuksen etäopetuksesta ennen toisen asteen opintoihin siirtymistä. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi eri steinerkoulujen välisessä yhteistyössä.

Perusteiden luvussa 5.4 kuvataan etäopetusta tarkemmin.

Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa annettavana opetuksena.[152]

5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta.

Perusopetuksen yhteydessä on suositeltavaa järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös esimerkiksi kouluruokailu, välituntitoiminta, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehittymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet.

Koulun kerhotoimintaa, kirjastotoimintaa, koulumatkoja ja koulukuljetuksia kuvataan tarkemmin perusteiden luvussa 5.5.

Kouluruokailu

Kouluruokailun merkitystä ja sen järjestämistä on kuvattu tarkemmin perusteiden 5.5 luvussa. Sen tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalle on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa pyritään tarjoamaan mahdollisuuksien mukaan luonnonmukaisesti tuotettua ravintoa. [153]

[152] Perusopetusasetus 9 b § 2 mom. (1768/2009); Perusopetusasetus 9 b § 1 mom. (1768/2009)
[153] Perusopetuslaki 31 § 2 mom.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin.60 Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella.

Alaluokilla päivänavauksena toimii jaksotunnin rytminen osuus. Tämä on luokan yhteinen taiteellinen aloitus. Luokka viritetään aktiiviseen oppimisen tilaan laulamalla, lausumalla ja leikkimällä hetki yhdessä. Aamuruno pysyy samana koko kouluvuoden. Musiikin osuus on suuri. Yleensä aamut alkavat yhteisellä huilun soitolla tai laululla. Rytminen osuus sisältää ikäkauteen sopivat peruselementit, joihin lisätään uusia, vaativia harjoituksia tilanteen mukaan.[154]

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria.

Lukujärjestyksiä laadittaessa pyritään ottamaan huomioon oppilaiden jaksaminen ja aktiviteettitason vaihtelut koulupäivän aikana. Steiner[155] suositteli järjestämään koulupäivän niin, että kaikki laulullis-musikaalinen ja liikunnallinen sijoitetaan iltapäivän tunneille. Päivät alkavat jaksotunnilla (yleensä kaksoistunti) niin, että oppilas keskittyy yhteen oppiaineeseen koko ajan usean viikon jaksossa. Jaksoaineen jälkeen noin klo 10-12 ovat vuorossa muun muassa kielten tunnit ja iltapäivällä kaikki taide- ja taitoaineet.

Jakso-opetus tarkoittaa 3–6 viikon mittaisina periodeina etenevää opetusta mm. äidinkielessä, matematiikassa, historiassa ja luonnontieteissä, jolloin kyseistä pääainetta

[154] Dahlström & Teräsvirta 2014, 76
[155] 1996, 143

opiskellaan kaksoistunti joka päivä. Syventyminen yhteen aineeseen kerrallaan auttaa pirstaleisen sirpaletiedon välttämisessä. Jakso-opetuksessa kokonaisuuksien hahmottaminen helpottuu ja tietoa on helpompi prosessoida muistijärjestelmissä. Syvempi kiinnostuksen herääminen aiheeseen on todennäköisempää, kun aihetta käsitellään perusteellisemmin. Jakso-opetuksella opiskellaan uusi oppiaines. Sen sijaan säännöllistä harjoittelua vaativia taitoja (kuten vieraat kielet, matematiikka ja musiikki) opiskellaan viikkotunneillakin. Pidetyn jakson jälkeen aihe jätetään lepäämään ja nostetaan tietoisuuteen myöhemmin. Tauot edistävät opitun syventymistä ja tiedon muuttumista kyvyksi. Intensiivisen opiskelun ja ”unohtamisen” vaihtelu antaa asioille ja oppimiselle tilaa elää prosessissa. [156]

5.6 Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun käytännöt

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, oppilashuolto ja tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat E-P:n steinerkoulun keskeiset tavoitteet ja toimintatavat hyvän ja turvallisen koulupäivän luomiseksi.

E-P:n Steinerkoulussa koulun ja kodin yhteistyötä pyritään kehittämään yhteisissä vanhempainilloissa yhdessä vanhempien kanssa. Luokittain järjestetään vanhempainiltoja säännöllisesti. Vanhempia tiedotetaan koulun tapahtumista sähköpostin, verkkosivujen, reppupostin ja tekstiviestien välityksellä.

Koulun henkilökunta seuraa opettajainhuoneessa sijaitsevaa infovihkoa päivittäin, jossa on kirjattuna kaikki koulun ajankohtaiset asiat.

Oppilashuoltoryhmä toimii yhteistyössä terveydenhoitajan, koulukuraattorin ja psykologin kanssa. Eheän oppilaspolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Yhteistyö iltapäiväkerhon kanssa on tiivistä.

Oppilaskunta koostuu yläluokkien oppilaista ja se kokoontuu säännöllisesti. Oppilaskunta voi tuoda ehdotuksia viikoittain kokoontuvaan opettajainkokoukseen. Koulun oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa koulun kehittämiseen niin omassa luokassa tapahtuvan ideoinnin ja keskustelun sekä oppilaskunnan kautta.

[156] Perusopetuslaki 3 § 2 mom. , 31 a § 1 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 13 §; Perusopetusasetus 3 § 4 ja 5 mom.; Perusopetusasetus 6 §; Perusopetuslaki 32 §; Perusopetuslaki 29 § 7 mom. (1267/2013)

E-P.n Steinerkoulussa pyritään turvaamaan turvallinen oppimisympäristö, jossa työrauha ja opiskelun sujuminen on tärkeää. Työrauhaan pyritään vaikuttamaan opettajan antaman ohjauksen ja palautteen, yhteistyön sekä yhteisen vastuunoton ja huolenpidon avulla. Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Kurinpidollisia keinoja ovat jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Henkilökunta perehdytetään koulun kurinpidollisiin toimintatapoihin opettajainkokouksissa. Lisäksi uudet opettajat tutustuvat koulun infokansioon.

Koulun järjestyssäännöt sekä kurinpidolliset tiedotetaan koulun vanhemmille syksyn ensimmäisessä yhteisessä vanhempainillassa.

Kurinpidollisten toimien toteutumista ja vaikuttavuuden arviointia seurataan yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä viikoittain.

E-P:n Steinerkoulussa on vuosittain vaihtuvaa kerhotoimintaa, joka järjestetään koulun tiloissa koulupäivän jälkeen. Kerhoihin voivat osallistua kaikki koulun oppilaat kerhon ikäsuositusten puitteissa. Kerhon tavoitteet asetetaan kerhon perustamisen yhteydessä yhdessä oppilaiden, vanhempien, opettajakunnan ja kerhonvetäjän kanssa.

Kaupungin kirjastoauto vierailee koulunpihassa kerran kuukaudessa.

E-P:n Steinerkoulussa toimii iltapäiväkerho Aurinkoinen.

KOULURUOKAILU

Kouluruokailussa on tavoitteena tottua ruokailemaan monipuolisesti ja terveellisesti, oppia kauniit ja kohteliaat ruokailutavat sekä luoda kunnioittava ja kiitollinen asenne koko ruokailutapahtumaa kohtaan. Ruokailutapahtuma luodaan kannustavaksi niin että oppilaat oppisivat suhtautumaan ennakkoluulottomasti erilaisiin ruokalajeihin.

Ruokailutapahtumaa valvovat luokanopettajat säännöllisesti ja vuorollaan myös aineenopettajat. Keittiöhenkilökunta osallistuu myös omalta osaltaan valvontaan.

Yläluokkalaisia autetaan ymmärtämään ravinnon terveellisyyteen vaikuttavia seikkoja ja toteuttamaan tietämäänsä valinnoissaan sekä koulussa että vapaa-aikana. Erityisesti terveystiedon, kemian ja kotitalouden opetuksella on mahdollisuuksia vaikuttaa ravitsemustietoisuuden syntymiseen ja sen käytäntöön soveltamiseen.

Oppilaita kuullaan mieltymyksistään eri ruokalajeihin ja heidän toiveitaan toteutetaan aika ajoin. Heitä ohjataan kestävään kehitykseen, lajitteluun sekä ottamaan ruokaa niin, ettei sitä menen haaskuuseen.

Jos nähdään oppilaan tarvitsevan tukea ruokailuun, niin luokanopettaja keskustelee ruokailun ongelmista oppilaan ja huoltajan kanssa sekä ottaa yhteyttä terveydenhoitajaan oppilaan kehityksen seuraamista varten.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

E-P:n Steinerkoulu ei tarjoa tällä hetkellä mahdollisuutta vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua.

Yhdysluokkaopetus

E-P:n Steinerkoulussa opetus tapahtuu tällä hetkellä pääsääntöisesti yhdysluokkaopetuksena oppilasmäärän pienuuden vuoksi. Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia.
Yhdysluokan opetussuunnitelmassa reaaliaineiden osalta noudatetaan pääsääntöisesti ylemmän vuosiluokan ohjelmaa, kuitenkin noudattaen valtioneuvoston säätämiä kutakin ainetta koskevia tuntimääriä. Opettajan harkinnan mukaan erityiset ikäkautta tukevat jaksot pyritään pitämään kevätlukukaudella.

5.6.3 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

E-P:n Steinerkoulussa ei tällä hetkellä järjestetä etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta.

5.6.4 Joustava perusopetus

E-P:n Steinerkoulu ei tällä hetkellä tarjoa joustavaa perusopetusta.

LUKU 6 OPPIMISEN ARVIOINTI - Steinerkoulujen arviointikulttuurin tavoitteet sekä keskeiset piirteet

6.1 Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri

Steinerpedagoginen arviointikulttuuri on oppimisorientoitunutta. Opetus ja koulunkäynti eivät tähtää numeroihin vaan ymmärtämiseen ja oppimiseen. Suoritusorientoituneessa arviointikulttuurissa korostetaan enemmän kokeita ja niihin lukemisen merkitystä, suositaan perinteisiä kirjallisia kokeita ja numeerista arviointia. Tällöin myös arvioidaan helposti enemmän lopputulosta kuin yrittämisen määrää. Steinerkouluilla on perinteisesti ollut kriittinen suhtautuminen oppimistulosten numeroarviointiin, ulkoiseen mittaamiseen ja valtakunnalliseen testaamiseen. Perinteinen numeerinen arviointi ja testaaminen voivat typistää oppimista liikaa tiedolliselle alueelle ja tuottaa psykososiaalisia haittoja oppilaille.[157]

Steinerpedagogiikassa lapsen oppimista ei mitata pelkästään suoritusten perusteella vaan korostetaan lapsen sisäisen oppimismotivaation merkitystä.[158] Steinerkouluissa sanallisilla, luonnehtivilla ja kuvailevilla lausunnoilla vähennetään oppilaiden keskinäistä kilpailua ja vertailua, tuetaan yhteistyöhenkeä, kannustetaan ja annetaan numeroarviointia yksilöllisempää palautetta[159].

Arvioinnin kehittämisessä kiinnitetään huomiota oikeudenmukaisuuteen ja eettisyyteen sekä siihen, tunnistammeko aina, minkälaisten pedagogisten ja yhteiskunnallisten arvojen pohjalta teemme oppimisen arviointia, haluammeko esimerkiksi enemmän aktiivista ja luovaa käytöstä vai enemmän sopeutuvaa ja rationaalista käytöstä. Erityisesti pyritään siihen, että arviointia käytetään edistämään oppimista, ei tuottamaan tottelevaisuutta. Parhaimmillaan oppimisen arvioinnissa on kyse sekä oppimistilaisuudesta, oppimisen ohjauksesta että dialogisesta ja osallistavuutta korostavasta tapahtumasta. Atjonen[160] korostaa feedforward-periaatetta feedback-periaatteen sijaan. Arvioinnilla tehdään näkyväksi oppilaan edistymistä koko oppimisprosessin ajan.

Arviointiin sisältyy yhteistyö kotien kanssa. Vanhemmille kerrotaan esimerkiksi vanhempainilloissa koulutyön tavoitteista sekä koulun arviointikäytänteistä. Oppilaan opintojen edistymisestä sekä oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä annetaan riittävän usein tietoa

[157] Ahmavaara, 2011, Atjonen 2013, Cantell 2010, Paalasmaa 2014

[158] Steinerpedagogiikan ohella myös muu 1900-luvun alussa syntynyt vaihtoehtopedagoginen kasvatustraditio on etsinyt vaihtoehtoa numeroarvioinnille. Yksi Celestin Freinet'n perusväittämistä on *"Arvosanat ja lasten luokittelu ovat aina väärin."* Freinet (1987) kirjoitti numerotyranniasta ja tarpeesta kehittää sellaisia arviointimenetelmiä, jotka eivät ruoki kilpailua, keskinäistä vertailua ja kateutta.

[159] Paalasmaa 2009

[160] (2011)

sekä oppilaalle itselleen että huoltajalle. Oppilaalla ja huoltajalla on myös oikeus saada tietoa arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin.

Opettajan, oppilaan ja huoltajan yhteiset keskustelut edistävät keskinäistä luottamusta sekä tietoa oppimisen tavoitteista ja oppilaan tilanteesta. Tukea tarvitsevien oppilaiden huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on erityisen tärkeää. Arviointi on myös opettajan itsearvioinnin ja oman työn reflektoinnin väline. Opettajat voivat hyödyntää arvioinnin avulla keräämäänsä informaatiota suunnatakseen toimintaansa ja opetusta oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin johdonmukaisuutta koulussa.

Tiivistetysti ilmaistuna arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin.

6.2 Arvioinnin luonne ja yleiset periaatteet

Arvioinnin perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen arvioinnin sekä palautteen antamisen oppilaille tulee perustua opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuihin tavoitteisiin. Oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Kaikessa arvioinnissa opettajan kyky tehdä havaintoja on ratkaisevaa. Opettaja pyrkii myös tunnistamaan oman arviointinsa sudenkuoppia. Joskus opettajat huomaamattaan arvostavat enemmän tietynlaista, usein heidän omaa temperamenttiaan muistuttavaa oppilaspersoonallisuutta[161]. Onnistunut arviointikulttuuri tarkoittaa, että kaikilla osapuolilla – opettajalla, oppilaalla ja vanhemmilla – on hyvä käsitys siitä, miksi, miten ja mitä arvioidaan. Tavoitteiden pohtiminen ja oman oppimisen edistymisen tarkastelu suhteessa tavoitteisiin on tärkeä osa myös oppilaan itsearviointitaitojen kehittämistä. Todistusten antamiseen liittyvässä oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu 6. ja 7. luokan nivelvaiheeseen sekä päättöarviointiin tukemaan opettajien työtä ja yhtenäistämään arviointia. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät hyvän osaamisen eli arvioon ”Hyvä” tai arvosanaan 8 vaadittavan tason.

[161] Keltikangas-Järvinen 2014

Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, että oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen. Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä.

Itsearvioinnin edellytysten kehittäminen

Opetuksessa kehitetään oppilaiden edellytyksiä itsearviointiin antamalla tilaa oppimisen ja opintojen edistymisen pohdintaan ja kehittämällä itsearviointitaitoja. Oppilaita ohjataan niin yksilöinä kuin ryhmänä havainnoimaan oppimistaan ja sen edistymistä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Tarkoitus on, että opettaja auttaa oppilaita ymmärtämään tavoitteet ja etsimään niiden saavuttamiseksi parhaita toimintatapoja. Itsearviointiin oppilas oppii keskustelemalla opettajan kanssa esimerkiksi työn tuloksista. Nuorempien oppilaiden kanssa itsearviointitaitoja lähdetään kehittämään auttamalla oppilaita tunnistamaan vain vahvuuksiaan ja onnistumisiaan koulutyössä sekä tulemaan tietoiseksi työlle sovittavista tavoitteista. Opetusryhmän yhteistä arviointikeskustelua käytetään paljon, annetaan kiitosta ja osoitetaan, miten monenlaisin tavoin jokainen voi onnistua työssään. Ylemmillä luokilla oman oppimisen ja opintojen edistymisen tarkastelu voi olla analyyttisempää, mikä ohjaa oppilaita toimimaan yhä itseohjautuvammin. Myös tällöin opettajan on tärkeä kehittää oppilaiden keskinäistä arviointikeskustelua eli vertaisarviointia osana ryhmän työskentelyä. Näin oppilailla on mahdollisuus tulla tietoisiksi edistymisestään ja ymmärtää, miten itse voi vaikuttaa oppimiseensa ja koulutyössä onnistumiseen.

Oppilaiden kasvaessa monipuolistetaan arviointia ja lisätään kirjallisessa muodossa olevan sanallisen ja luonnehtivan arvioinnin rinnalle menetelmiä, jotka tukevat oppilaan itsearviointitaitojen kehitystä. Neljänneltä luokalta lähtien lisätään yhteisiä arviointikeskusteluita ja seitsemänneltä luokalta lähtien arviointiin voi tulla mukaan esimerkiksi portfoliotyöskentely. Suositaan ja kehitetään vuorovaikutuksellisia ja oppilaan aktiiviseen rooliin ottavia arviointimenetelmiä oppilaan ikäkausi ja kehitysvaihe huomioiden. Esimerkiksi esi- ja alkuopetuksessa ei korosteta lasten itsearviointikykyä osana oppimisprosessia, vaan keskitytään itsearviointitaitojen edellytysten vahvistamiseen. Itsearviointitaitoihin liittyy olennaisesti kyky nähdä itsensä oppivana ja kehittyvänä yksilönä.

Oppilaiden ikäkauden ja edellytysten huomioon ottaminen sekä monipuoliset arviointikäytännöt

Arviointikäytännöt ja palautteen antaminen suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Palautetta annettaessa kiinnitetään huomiota oppilaiden vahvuuksiin sekä oppimisen edistymiseen suhteessa aiempaan osaamiseen. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä. Opettaja kerää tietoa oppilaiden edistymisestä oppimisen eri osa-alueilla ja erilaisissa oppimistilanteissa. Tällöin on tärkeää ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä. Oppilaiden tulee voida osoittaa osaamistaan heille soveltuvin tavoin.

Erilaisissa arviointi- ja näyttötilanteissa huolehditaan tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisen mahdollisuuksista, oppilaan tarvitsemien apuvälineiden saatavuudesta sekä mahdollisesti tarvittavista avustajapalveluista. Lievätkin oppimisvaikeudet ja oppilaiden mahdollisesti puutteellinen kielitaito tulee ottaa huomioon arviointi- ja näyttötilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Maahanmuuttajien ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan kielitausta, maassaoloaika sekä kehittyvä suomen tai ruotsin kielen taito. Tällöin pääpaino on oppilaan edistymisen arvioinnissa, jossa käytetään monipuolisia, joustavia ja oppilaan tilanteeseen sovitettuja arviointitapoja.

Vuorovaikutuksellinen arviointi lisää oppilaan motivaatiota ja osallisuuden tunnetta sekä keventää opettajan ja oppilaan välistä valtasuhdetta. Oppimista voidaan arvioida myös osana ryhmää eli esim. kuinka oppilaan/opiskelijan toiminta tukee tai ei tue myös muiden oppimista. Jatkuvaa palaute- ja arviointikulttuuria pidetään tärkeänä. Kevään kirjallisten lausuntojen lisäksi on rakentavaa, että oppilas oppii arvioimaan osaamistaan pitkin vuotta esim. jakson päätyttyä tai muissa opetuksen taitekohdissa. Oppilaiden edellytyksiä itsearviointiin ja itsearviointitaitoja kehitetään vähitellen perusopetuksen aikana.

Alemmilla luokilla opettaja arvioi yksittäisten oppilaiden osaamista tuntiaktiivisuuden pohjalta, kotitehtävien tarkastamisen yhteydessä tai vihkotyötä tarkastellessaan. Näillä keinoilla päästään lähemmäs oppilaan yksilöllisyyttä ja löydetään tavat oppilaan ohjaamiseen kasvamisessa ja kehittymisessä. Esimerkiksi maalaus, muotopiirustus, muovailu ja muut kuvataiteet antavat jatkuvan palautteen mahdollisuuden siten, että työt asetellaan näytteille ja niitä tarkastellaan yhteisesti opettajan kanssa mahdollisimman objektiivisesti ja jopa ilman nimiä. Tarkastelussa pyritään näkemään onnistuneet kohdat jokaisessa työssä yksilöitynä tai töitä tarkastellaan projektina/kokonaisuutena. Jatkuva palaute on kaikissa oppiaineissa tärkeä oppimista edistävä tekijä.

Steinerkouluissa oppimisen arvioinnin muotoina korostuvat

- Sanallinen luonnehtiva arviointi kirjallisessa muodossa
- Sanallinen arviointi suullisena keskusteluna

Perusopetusvaiheessa numeroihin tai sanalliseen asteikkoon perustavaa arviointia on korvattu suunnitelmallisella, numeroita yksilöllisemmällä ja henkilökohtaisemmalla sanallisella arvioinnilla. Tällöin jatkuvan päivittäisen koulutyön ohessa tapahtuvan arvioinnin lisäksi käydään tietyin väliajoin ja erilaisin kokoonpanoin yhteisiä suullisia arviointitapaamisia. Näissä korostuvat dialogisuus ja tulevaisuuteen suuntautuminen. Säännöllisillä arviointikeskusteluilla varmistetaan arvioinnin ajantasaisuus. Oppilaan, opettajien ja vanhempien yhteisesti luomat koulunkäynnin suuntaviivat auttavat oppilasta sitoutumaan tavoitteisiin. Kirjallinen arviointi on kuvailevaa, vapain sanankäänteinen tehtyä ja luonteeltaan auttavaa ja kannustavaa mutta silti rehellistä. Arviointi on yksilöllistä, mutta oppilaan luonteenpiirteitä ei kuitenkaan arvioida.

Opettajat huolehtivat siitä, että oppilaat saavat alusta lähtien onnistumisen kokemuksia sekä oppimista ohjaavaa ja kannustavaa palautetta. Epäonnistumiset tai virheelliset ratkaisut ovat osa oppimisprosessia ja niitä hyödynnetään opetuksessa oppimista edistävällä ja oppilaita kunnioittavalla tavalla. Oppilaita ohjataan myös vertaisarviointiin ja kannustetaan antamaan rakentavaa palautetta toisilleen ja opettajille.

Numeroarviointi

Numeroarviointi ei välttämättä kerro kehityksen suunnasta eikä siitä, onko oppilas alisuoriutunut vai yrittänyt parhaansa. Monipuolinen suullinen ja kirjallinen arviointi on vaativaa, työlästä ja aikaa vievää, mutta myös palkitsevaa. Yhden numeron sijaan oppilas saa sanallisen kirjallisen lausunnon, johon on muutamalla kappaleella kirjoitettu kehityksen suuntaa ja huomioita oppilaan tuntiaktiivisuudesta ja motivaatiosta, ehkä kuvailua ryhmätöihin, esitelmiin ja vihkotyöhön liittyvästä työskentelystä sekä maininta menestymisestä mahdollisessa kokeessa. Sanallisesti luonnehtien voidaan näin tuoda esiin ansioita ja kannustaa huomioimaan tiettyjä asioita työtavoissa. Mäenpään[162] laajassa artikkelissa todetaan, että tutkimusten mukaan koulunumerot ovat ongelma. Ne haittaavat oppimista ja motivoivat oppilaita menestymään eivätkä oppimaan. Ne vähentävät kiinnostusta opittavaan asiaan ja vastaavasti lisäävät kiinnostusta numeroon, saavat suosimaan helpompia tehtäviä ja välttämään älyllisten riskien ottamista. Oppilas oppii kysymään ”tuleeko tämä kokeeseen” sen sijaan, että pohtisi esimerkiksi, onko jokin tietty väite tosi.

Lainsäädäntö mahdollistaa pelkästään sanallisessa arvioinnissa pitäytymisen kahdeksannen luokan loppuun saakka. Steinerkoulussa vältetään myös sellaista numeroarviointia, joka on naamioitu sanalliseksi, arviointia jossa opettajat valitsevat sanoja valmiista listasta, merkkaavat erilaisia numeroihin rinnastettavia symbolisia merkkejä tai täyttävät rasti ruutuun -kaavakkeita, jotka vanhemmat ja oppilaat helposti muuttavat päässään numeroiksi.

[162] 2012

Arviointitapoihin (usein numeroarviointiin) liittyviä haasteita

- *Saatetaan lisätä oppilaiden keskinäistä vertailua.*
- *Käytetään helposti vallankäytön välineenä.*
- *Voi olla yksipuolista ja yksisuuntaista.*
- *Ei kerrota, mistä arvosana johtuu.*
- *Ei kerrota, mitä pitäisi tehdä.*
- *Ei kerro muutoksen suunnasta.*
- *Saatetaan arvioida vain lopputulosta.*
- *Arvosana voi vinouttaa oppimista ja tulla tavoitteen asemaan.*
- *Huono arvosana voi latistaa ja luoda negatiivista oppijakuvaa.*
- *Hyvä arvosana voi kääntyä itseään vastaan, kun ei tarvitse ponnistella.*
- *Ei välttämättä tueta ryhmäoppimista ja yhdessä työskentelyn taitoja.*

Numeroarviointia käytetään muun arvioinnin täydentäjänä lähinnä perusopetuksen päättövaiheessa ja lukiossa. Perinteinen numeroarviointi on pinnallinen: se ei kerro, miten numeroon on päädytty, eikä sitä, mitä oppilaan pitäisi vastaisuudessa tehdä. Koulunkäynti voi vinoutua niin, että vertailu lisääntyy ja joillekin numeroarviointi voi tulla tavoitteen asemaan. Numero ruokkii suorituskeskeisyyttä. Pinnallinen arviointi johtaa pinnalliseen oppimiseen. Halu saada parempi numero on oppimisen ulkoista motivaatiota. Halu oppia asioita oppimisen ilosta ja kiinnostuksesta on oppimisen sisäistä motivaatiota.

Käytettäessä numeroarvosanaa kuvataan sillä keskimääräisenä summatiivisena arviona vain oppilaan osaamisen tasoa suhteessa tavoitteisiin. Sanallisen arvioinnin avulla voidaan kuvata monipuolisesti paitsi oppilaan osaamisen tasoa myös hänen edistymistään, vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan. Sanallisella arvioinnilla annetaan yksityiskohtaisempaa palautetta osaamisesta ja oppimisen edistymisestä oppiaineen eri osa-alueilla.

Portfolioarviointi

Hyvin jäsennelty ja suunniteltu portfolioon perustuva arviointi sopii yläkouluun ja lukioon. Opiskelija valitsee esimerkiksi 5–10 onnistunutta työtä tai työn dokumenttia kansioon. Kansion sivutaskussa voi olla mukana esimerkiksi päättötodistus ja muita todistuksia. Kansio toimii ikään kuin ansioluettelona ja näyttää erityisesti ne yläkouluaikaiset projektit ja onnistumiset, joihin opiskelija itse haluaa kiinnittää huomiota. Eri aineiden kurssien lisäksi kansioon voi valikoitua juhlaesityksiä, erityisen onnistunut maalaustyö, kuvaus vertaissovittelijana toimimisesta, SPR:n ensiapukurssin suoritus, todistus aktiivisesta oppilaskuntatyöstä, työharjoittelu, urheilukilpailussa menestyminen

tai jokin laaja tutkielma. Tällöin oppiminen ja oppimisen arviointi ei rajaudu vain eri oppitunneille, oppiaineiden kurssien suorittamiseen ja niiden numeroarviointiin. Portfolioarviointi auttaa yhdistämään koulua ja muuta maailmaa.

Portfoliomenetelmällä aktivoidaan oppilaan tai opiskelijan positiivista itsearviointia: se osallistaa ja tuo valinnaisuutta ja vapautta oppiaineen ja kurssin sisälle. Nuori pysähtyy miettimään, mikä kaikki häneltä on onnistunut hyvin tähän mennessä.

Numeroarvioinnissa oppilas on vastaanottajan roolissa. Perinteistä kirjallista koetta ja numeroarviointia paremmin oppilasta aktivoivia arviointimenetelmiä ovat Atjosta[163] mukaillen esimerkiksi seuraavat:

- itsearviointi
- vertaisarviointi
- sanallinen arviointi kirjallisessa muodossa
- arviointikeskustelu oppilaan kanssa
- arviointikeskustelu oppilaan ja vanhemman kanssa
- kotiessee ja kirjoitelmat
- portfolio
- suullinen koe

> *Myös filosofi Maija-Riitta Ollila (2008) kritisoi arviointikulttuuria ja liittää sen vallalla olevaan ihmiskuvaan, johon kuuluu tehokkuuden ja mitattavuuden ajatus. Mittaaminen mahdollistaa arvioinnin, ja arviointi mahdollistaa kilpailun. Toisinaan ihmisen kehitykselle on eduksi arvioimisen sijasta vapaa tila ja neutraali havainnointi. Ollila korostaa, että kilpailu ei tuota oikeaa luovuutta vaan entistä parempia vanhojen latujen kulkijoita. Kilpailu tappaa luovuutta. Niin ikään professori Kari Uusikylä (2012) toteaa vahvan tutkimustiedon pohjalta, että luovuuden tappavat kilpailumentaliteetti ja kiire. Ulkoiset palkkiot ja tulosten arviointi eivät lisää luovuutta. Palkkiot ja rangaistukset ovat siis saman kolikon kaksi puolta. Uusikylän (2012) mukaan luovuus voidaan tappaa tulosvastuulla, arviointipuheilla, kilpailulla, valvonnalla ja suorittaja-sopeutujien palkitsemisella.*

[163] (2013)

6.3 Arvioinnin kohteet

Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Luotettava arviointi edellyttää näiden osa-alueiden monipuolista havainnointia ja dokumentointia. Ns. lapsihavainnoinnissa keskitytään puhtaisiin havaintoihin, jotka mahdollistavat oppilaan auttamisen ja positiivisen kehitykseen vaikuttamisen. Lähtökohtana on se, että “jokainen lapsi on arvoitus”, ja yhdessä havainnoista keskustellen luodaan positiivista kuvaa kehityksestä.

Oppiminen arvioinnin kohteena

Oppimisen arviointi sisältää sekä opinnoissa edistymisen että osaamisen tason arviointia ja palautteen antamista niistä. Edistymistä tarkastellaan sekä suhteessa aiempaan osaamiseen että asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tasolla tarkoitetaan oppilaan eri tavoin osoittamaa osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja arvioituna oppilaan suoritusten perusteella. Osaamisen tason arvioimiseksi oppilaan työn tuloksia tai suorituksia tarkastellaan mahdollisimman monipuolisesti. Tiedollisen ja taidollisen osaamisen tason arvioinnissa hyödynnetään valtakunnallisesti määriteltyjä arviointikriteerejä. Oppilaita ohjataan sekä itsenäisesti että ryhmänä tarkastelemaan edistymistään ja työnsä tuloksia suhteessa tavoitteisiin ja niihin onnistumisen kriteereihin, joista on yhdessä keskustellen sovittu työtä aloitettaessa.

Työskentely arvioinnin kohteena

Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää oppilaiden työskentelytaitoja. Palautetta annetaan sekä itsenäisen että yhdessä työskentelyn taidoista. Työskentelylle asetettavissa tavoitteissa keskeisiä ovat taito suunnitella, säädellä ja arvioida omaa työtään, taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taito toimia rakentavassa vuorovaikutuksessa.

Työskentelytaitoja harjoitellaan eri oppiaineissa, monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ja koulun muussa toiminnassa. Opettaja ohjaa oppilaita sekä yksilöinä että ryhmänä suunnittelemaan työtään ja käyttämään oppimista edistäviä työskentelytapoja. Jälkikäteen tarkastellaan suunnitelmien toteutumista ja arvioidaan työskentelyn onnistumista sekä siihen vaikuttaneita tekijöitä.

Työskentelyn arviointi on pääosin osa oppiaineissa tehtävää arviointia. Tällöin arviointi perustuu oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteiden sisältämiin työskentelyn tavoitteisiin.

Käyttäytyminen arvioinnin kohteena

Oppilaita ohjataan ottamaan huomioon muut ihmiset ja ympäristö sekä noudattamaan yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä. Heille opetetaan koulun erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiallista, tilannetietoista käyttäytymistä ja hyviä tapoja. Käyttäytymisen arvioinnissa erityisen tärkeä on huolehtia, että arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.
Oppilaille annetaan käyttäytymisestä ohjaavaa palautetta suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin. Käyttäytymisen tavoitteet perustuvat koulun kasvatustavoitteisiin, yhteisön toimintakulttuuria määrittäviin linjauksiin ja järjestyssääntöihin. Oppilailla ja huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun kasvatustavoitteita ja käyttäytymiselle asetettavia tavoitteita koskevaan keskusteluun ja tavoitteiden määrittelyyn. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa oman kokonaisuutena, eikä se vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai arvioon. Päättötodistukseen käyttäytymisen arviota ei merkitä.

6.4 Opintojen aikainen arviointi

Oppilaalle ja huoltajalle tulee antaa tietoa opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä riittävän usein. Kun oppilas kohdataan säännöllisesti arvioinnin merkeissä kasvotusten, hän pysyy opettajan tietoisuudessa ja on osallinen prosessissa. Sanallisen arvioinnin kautta lausunnossa tai kasvotusten rakennetaan oppilaan myönteistä minäkuvaa ja haetaan hyvän itsetunnon rakennusaineita. Kaikilla perusopetuksen vuosiluokilla korostuu opettajan, oppilaan ja huoltajan välinen vuorovaikutus, samalla kun oppilaita ohjataan ottamaan vähitellen yhä enemmän vastuuta omasta oppimisestaan.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetty tuntijako määrittää nivelkohdat, joiden mukaisesti perusopetus jakautuu vuosiluokkien 1-2, 3-6 sekä 7-9 muodostamiin kokonaisuuksiin. Nivelkohdissa varmistetaan, että oppilaan saaman opetuksen keskeiset tavoitteet ja sisällöt sekä vähimmäistuntimäärät ovat toteutuneet.

Arviointi lukuvuoden aikana

Pääosa opintojen aikaisesta arvioinnista on lukuvuoden aikana tapahtuvaa, päivittäisessä työskentelyssä annettavaa monipuolista palautetta. Se edellyttää opettajalta oppimisprosessiin liittyvää havainnointia, vuorovaikutusta ja arviointitiedon keräämistä. Tärkeätä on myös oppilaiden toimijuutta kehittävä vertaisarviointi ja itsearvioinnin valmiuksien kehittäminen ja vähittäinen muuntuminen itsearviointitaidoiksi. Opettajan tehtävänä on luoda tilanteita, joissa yhdessä pohtien annetaan ja saadaan oppimista edistävää ja motivoivaa palautetta. Palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa vuorovaikutusta. Se huomioi oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä. Oppilaita ohjataan palautteen avulla vähitellen ohjaamaan omaa oppimistaan ja asettamaan itselleen tavoitteita. Sanallinen arviointi ja jatkuva henkilökohtainen palaute tuo oppilaan lähemmäs, kontaktiin. Oppilaan osaamisen taso on yksilöllisen lausunnon kautta tarkkaan mietitty ja vaikka se on prosessina työläs, se voi vähentää monia mahdollisia ongelmia, kuten syrjäytymistä, luvattomia poissaoloja ja kiusaamista. Arvioinnissa yritetään päästä yhä enemmän kohti oppilaan oma-aloitteisuutta ja itsearviointia, luodaan myönteistä suhtautumista koulunkäyntiin ja oppimiseen, kasvatetaan itsetuntemusta ja omanarvontuntoa.

Oppimisprosessiin liittyvän palautteen tulee auttaa oppilaita hahmottamaan ja ymmärtämään mitä heidän on tarkoitus oppia, mitä he ovat jo oppineet ja miten he voivat edistää omaa oppimistaan ja parantaa suoriutumistaan.

Arviointi lukuvuoden päättyessä ja nivelkohdissa

Opintojen aikainen arviointi sisältää myös oppimisprosessin jälkeen tehtävää, oppilaiden osaamisen ja työskentelyn tason sekä käyttäytymisen summatiivista arviointia. Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, joka sisältää arvion siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistus on myös päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Vuosiluokat 1-3

Numerotodistusten sijaan oppilas saa lukuvuositodistuksen, joka sisältää sisältää listattuna oppiaineet ja sen onko oppilas saavuttanut kunkin oppiaineen tavoitteet hyväksyttävästi. Oppilas saa tällöin myös opettajan kullekin oppilaalle kirjoittaman tai valitseman runon tai kertomuksen. Usein oma runo tai kertomus opetellaan kesätehtävänä ja oppilaat lausuvat niitä luokassa toisilleen.

Lisäksi oppilaasta laaditaan kolmena ensimmäisenä vuotena hänen vanhemmilleen osoitettu luonnehtiva lausunto oppilaan oppimisesta. Kirjalliset lausunnot[164] antavat vanhemmille hyvän yleiskäsityksen oppilaan kehityksestä. Steiner kuvasi 1921 pitämässään esitelmässä miten lapsi saa lomalle lähtiessään todistuksen. Kyseessä on

> "*opettajan yksilöllisesti juuri tätä lasta varten laatima peilikuva, jotakin tästä vuodesta kertovaa… ...lapset lukevat siitä oman kuvansa, joka annetaan hänelle asiaan kuuluvalla hyväntahtoisuudella harjoittamatta missään tapauksessa jonkinlaista värittämistä, kaunomaalaamista. Lapset ottavat sen vastaan suurella tyydytyksellä. Ja tähän kirjoitetussa muodossa laadittuun todistukseen lisäämme vielä aivan yksilöllisesti jokaista lasta varten tehdyn runon. Tämä runo muodostaa seuraavaa vuotta varten eräänlaisen elämää johdattavan runoelman.*"[165]

<u>Toisen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi</u>

Koska valtioneuvoston asetus jakaa perusopetuksen 1-2 ja 3-6 luokkien kokonaisuuksiin, on toisen vuosiluokan lopussa olevassa nivelkohdan arvioinnissa (perusteet luku 6.4.4) annettava oppilaalle steinerkoululle perinteisen runon, lukuvuositodistuksen (maininta oppiaineiden tavoitteiden saavuttamisesta hyväksyttävästi) lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta, jossa tavoitteena on vahvistaa oppilaan itsetuntoa ja oppimismotivaatiota. Usein on tarpeen myös arvioida ja suunnitella yhdessä oppilaan tarvitsemaa ohjausta ja tukea. Siinä on tärkeää, että oppilaan omat arviot ja toiveet sekä huoltajan näkemykset tulevat kuulluiksi.

Toisen vuosiluokan päätteeksi annettavassa sanallisessa (joko suullinen tai kirjallinen) arvioinnissa huomioidaan oppilaan oppimisprosessin kannalta keskeisiä, laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin perustuvia näkökulmia. Opettaja kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin arvioidessaan oppilaan edistymistä ja antaessaan siitä palautetta oppilaalle ja huoltajalle:

- edistyminen kielellisissä valmiuksissa, erityisesti
  - kysymisen ja kuuntelemisen taidot
  - vuorovaikutustaidot ja taito ilmaista itseään eri keinoin
- edistyminen työskentelytaidoissa, erityisesti
  - taito työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä
- edistyminen taidossa huolehtia omista ja yhteisesti sovituista tehtävistä

Lisäksi annetaan palautetta oppilaan opiskelun etenemisestä eri oppiaineissa.

[164] 1-3. lk
[165] *Steiner 2004, 129*

Vuosiluokat 4-7

Neljänneltä luokalta lähtien oppilas saa lukuvuositodistuksena ainekohtaisen kirjallisen lausunnon. Luonteeltaan se on kannustava, yksilöllinen ja oppilaan omiin kykyihin suhteutettu. Tarkoitus on oppilaan kehityksen tukeminen eikä paremmuusjärjestykseen laittaminen. Neljänneltä luokalta lähtien kirjalliset lukuvuositodistukset antavat jokaisesta aineesta aiempaa tarkemman kuvan siinä etenemisestä.

Kuudennella ja seitsemännellä luokalla arviointia monipuolistetaan entisestään ja kehitetään oppilaiden itsearviointitaitoja myös harjoittelemalla.

<u>Kuudennen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi (lainaus perusteista 2014)</u>

Kuudennen vuosiluokan lopulla oppilaalle annetaan lukuvuositodistuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Palautteessa kiinnitetään huomiota erityisesti työskentelytaitojen ja oppimisen taitojen kehittymiseen. Oppilas tarvitsee tietoa myös edistymisestään oppiaineissa ja laaja-alaisessa osaamisessa. Arviointikäytänteet ja palautteen antaminen suunnitellaan niin, että oppilas ja huoltaja saavat monipuoliseen tietoon perustuvan käsityksen oppilaan oppimisen edistymisestä. Erityistä huomiota kiinnitetään opiskelumotivaation tukemiseen.

Kuudennen vuosiluokan lukuvuositodistuksessa annettavaa arviointia varten kaikkiin yhteisin oppiaineisiin on määritelty tavoitteista johdetut arviointikriteerit hyvää (8) osaamista kuvaavalle sanalliselle arviolle. Kriteerien avulla on kuvattu, millaista osaamista edellytetään kyseisen arvion saavuttamiseksi. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan opettajan arvioinnin apuvälineitä. Sanallista arviota antaessaan opettaja pohtii oppilaan edistymistä suhteessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin ja osaamisen tasoa suhteessa valtakunnallisesti määriteltyihin arviointikriteereihin. Opettajan tulee käyttää näitä kriteerejä antaessaan oppilaalle sanallisen arvion kuudennen vuosiluokan lukuvuositodistukseen. Oppilas saa hyvää (8) osaamista kuvaavan sanallisen arvion, mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen eri kriteerien kuvaamaa osaamista. Tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 8

Kahdeksannelta luokalta lähtien kirjallisia luonnehtivia arviointeja ja suullisia arviointikeskusteluita täydennetään numeroarvioinnilla. Numeroiden sekä luonnehtivien lausuntojen ja keskusteluiden yhteiskäyttö monipuolistaa ja siten parantaa arvioinnin kokonaisuutta, vaikka ei poistakaan numeroarvioinnin heikkouksia.

Numeroarvio annetaan ensimmäisen kerran viimeistään 8. luokalla. Myös sanallisen arvioinnin muodot säilyvät keskeisenä arvioinnin muotona päättöluokille asti. Ylemmillä luokilla lausuntojen kannustava sävy muuttuu toteavampaan suuntaan. Lausuntotodistuksella halutaan myös välttää kilpailua ja keskinäistä vertailua sekä tukea yhteistyöhenkeä.[166]

Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

Opetus suunnitellaan siten, että oppilaalla on riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Oppilaan kokonaistilannetta tulee tarkastella riittävän ajoissa. Oppilaalle tarjotaan tarpeen mukaan tukiopetusta ja muuta tukea tilanteessa, jossa hän on jäänyt tai on vaarassa jäädä jälkeen opinnoissaan. Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee asiasta keskustella hyvissä ajoin lukuvuoden aikana huoltajan ja oppilaan kanssa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi.

<u>Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain</u>

Oppilas, joka on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion, siirtyy seuraavalle vuosiluokalle.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on hylätty. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata ainakin yksi mahdollisuus opetukseen osallistumatta erillisessä kokeessa osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita näyttömahdollisuuksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa. Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistuksessa ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytys. Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

[166] Paalasmaa 2009, 86

Opintojen aikaisen ja päättöarvioinnin välinen ero

Arvioinnissa on tärkeätä korostaa opintojen aikaisen arvioinnin ja päättöarvioinnin eroa. Päättöarviointia ja opintojen aikaista arviointia ei sekoiteta keskenään. Perusopetuksen päättötodistuksena on numerotodistus, jolla haetaan toisen asteen koulutuksiin, joihin tarvitaan kriteeripohjainen yhdenmukainen summatiivinen arviointi.

6.5 Perusopetuksen päättöarviointi (lainaus perusteista 2014)

Päättöarviointi ajoittuu oppiaineesta ja paikallisesta opetussuunnitelmaratkaisusta riippuen vuosiluokille 7, 8 tai 9. Päättöarviointiin johtavien arviointikäytäntöjen tulee olla oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisia.

Päättöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppiaineen oppimäärän tavoitteet. Arvioinnin tuloksena annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan suoriutumisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin.

Päättöarvioinnin lähestyessä opettajien tehtävänä on lukuvuoden vielä ollessa käynnissä antaa oppilaille paitsi tietoa suoriutumisen nykytilasta ja -tasosta myös oppimista eteenpäin ohjaavaa arviointipalautetta. Samoin tulee huolehtia siitä, että oppilaat ja huoltajat ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Palautteen ja ohjauksen tulee olla riittävän yksityiskohtaista ja yksilöllistä. Mikäli ennakoidaan, että 9. luokan oppilas ei tukitoimista huolimatta suoriudu opinnoistaan ja on vaarassa jäädä luokalle, voidaan oman opinto-ohjelman mukaiseen etenemiseen siirtymisellä ehkäistä oppilaan kaikkien suoritusten raukeaminen. Oman opinto-ohjelman mukaan etenevää, vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käsitellään tarkemmin luvussa 5.

Päättöarvosanan muodostaminen (lainaus perusteista 2014)

Perusopetuksen päättöarvosanojen tulee olla annettu yhdenvertaisin perustein. Päättöarvosanan muodostamista varten on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin sekä vapaaehtoisen kielen A-oppimäärään valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit sekä päättöarvosanan muodostamisen periaatteet.
Perusopetuksessa oppilaan päättöarvosanaa ei muodosteta suoraan oppilaan aiempien kurssi-, jakso- tai lukuvuovuositodistusten arvosanoista lasketun keskiarvon perusteella. Koska osaamisen

kehittyminen on aina kumuloituvaa, päättöarvosanan muodostamisen tulee perustua oppilaan opintojen päättyessä osoittamaan osaamisen tasoon suhteessa oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin.

Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanaan kahdeksan (8) vaadittavan tieto- ja taitotason kussakin oppiaineessa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen eri kriteerien kuvaamaa osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta. Oppilas on saavuttanut perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet oppiaineessa välttävästi (5) mikäli hän osoittaa jossakin määrin oppiaineelle asetettujen tavoitteiden mukaista osaamista. Tällöin oppilas on suorittanut yleisen oppimäärän ko. oppiaineessa hyväksytysti. Arvosanan muodostaminen perustuu myös tässä tapauksessa oppilaan osoittamaan keskimääräiseen osaamiseen, eli välttävän tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida hylätyn (4) suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen näissä opetussuunnitelman perusteissa määriteltyä oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus- oppiaineen oppimäärät.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida[167].

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suoriutumista arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja arvioinnissa käytetään päättöarvioinnin kriteerejä. Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, että oppilas

[167] Perusopetuslaki 18 § 2 ja 3 mom.

opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin perustuen. Silloin arviointia ei tehdä suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päättöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan käyttää numeroarvioinnin sijasta sanallista arviota myös päättöarvioinnissa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin ja arviointi annetaan sanallisena.

6.6 Perusopetuksessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät (lainaus perusteista 2014)

Oppilaan todistukset ovat julkisia asiakirjoja. Jos niissä on oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, todistus on näiltä osin salassa pidettävä, ja se voidaan antaa vain oppilaalle ja hänen huoltajalleen.

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat:

1. Lukuvuositodistus
2. Välitodistus
3. Erotodistus
4. Päättötodistus

Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Todistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Sanallista arviota voidaan käyttää todistuksissa vuosiluokilla 1-7. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa. Merkittäessä arvio todistukseen numerona, todistukseen merkitään myös perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko. Muissa todistuksissa kuin päättötodistuksessa voidaan numeroarvosanaa aina täydentää sanallisilla arvioilla ja näin antaa palautetta sekä osaamisen tasosta että edistymisestä. Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, arvio annetaan aina todistuksen liitteellä.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon arvio tai arvosana merkitään lukuvuositodistukseen ja mahdollisiin välitodistuksiin muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään 25 % on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita opetuksessa käytetty kieli.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan todistuksessa käyttää numeroarvioinnin sijasta sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla. Toiminta-alueittain opiskeltaessa käytetään sanallista arviointia kaikilla vuosiluokilla. Sanallisesta arviosta on käytävä ilmi, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty. Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet

- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Välitodistus

Lukuvuoden aikana voidaan antaa välitodistuksia paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Välitodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus koskien sanallisen tai numeroarvosanan käyttöä, käyttäytymisen arviointimerkintää, uskonnon ja elämänkatsomustiedon arviointimerkintää, opetuskieltä sekä yksilöllisten oppimäärien mukaista opiskelua.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin pyrkimistä varten. Yhdeksännen luokan oppilaalle annettavaa välitodistusta varten oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättöarvioinnissa. Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä 9. vuosiluokalla annettavaan välitodistukseen.

Välitodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla annettavaa välitodistusta)
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus koskien sanallisen tai numeroarvosanan käyttöä, uskonnon ja elämänkatsomustiedon arviointimerkintää, opetuskieltä sekä yksilöllisten oppimäärien mukaista opiskelua. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.
Erotodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Perusopetuksen päättötodistus
Perusopetuksen päättötodistus annetaan oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.
Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin muihin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin täsmennyksin:

- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5-10) ja sanoin (välttävä – erinomainen)
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään suoritettu oppimäärä tai oppimäärät
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.
Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään 25% on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita käytetty kieli.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään todistukseen numeroarvosana. Numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään todistukseen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle.
Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä ”valinnaiset opinnot”, sen jälkeen kaikkien yhteen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä ”hyväksytty”.
Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” riippuen siitä, minkä laajuiseksi kyseinen valinnainen aine on koulun opetussuunnitelmassa määritelty sekä merkintä opetussuunnitelman mukaisesta tuntimäärästä.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja se arvioidaan numeroin.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon arvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on

opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.
Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

6.7 E-P Steinerkoulun käytännöt

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa formatiivinen arviointi on osa opetusta. Sen avulla seurataan oppimisen edistymistä päivittäin, sillä jatkuva palaute on kaikissa oppiaineissa tärkeä oppimista edistävä tekijä. Tarkoitus on, että yhdessä pohtien annetaan ja saadaan oppimista edistävää ja motivoivaa palautetta. Palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa vuorovaikutusta. Se huomioi oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä. Oppilaita ohjataan palautteen avulla vähitellen ohjaamaan omaa oppimistaan ja asettamaan itselleen tavoitteita. Näin pyritään pääsemään yhä enemmän kohti oppilaan oma-aloitteisuutta ja itsearviointia, ja luodaan myönteistä suhtautumista koulunkäyntiin ja oppimiseen, kasvatetaan itsetuntemusta ja omanarvontuntoa.

Oppimisprosessiin liittyvä palaute auttaa oppilaita hahmottamaan ja ymmärtämään mitä hänen on tarkoitus oppia, mitä hän on jo oppinut ja miten hän voi edistää omaa oppimistaan ja parantaa suoriutumistaan. Palautetta annettaessa kiinnitetään huomiota oppilaan vahvuuksiin sekä oppimisen edistymiseen suhteessa aiempaan osaamiseen.

Alemmilla luokilla opettaja arvioi yksittäisten oppilaiden osaamista tuntiaktiivisuuden pohjalta, kotitehtävien tarkastamisen yhteydessä tai vihkotyötä tarkastellessaan. Näin päästään lähemmäs oppilaan yksilöllisyyttä ja löydetään tavat oppilaan ohjaamiseen kasvamisessa ja kehittymisessä. Esimerkiksi maalaus, muotopiirustus, muovailu ja muut kuvataiteet antavat jatkuvan palautteen mahdollisuuden siten, että työt asetellaan näytteille ja niitä tarkastellaan yhteisesti opettajan kanssa mahdollisimman objektiivisesti. Tarkastelussa pyritään näkemään onnistuneet kohdat jokaisessa työssä yksilöitynä tai töitä tarkastellaan projektina/kokonaisuutena.

Yläluokilla (7-9) voidaan käyttää edellisen lisäksi portfoliomenetelmää, esim. kuvataiteessa. Portfoliomenetelmällä aktivoidaan oppilaan tai opiskelijan positiivista itsearviointia. Portfoliomenetelmä osallistaa ja tuo valinnaisuutta ja vapautta oppiaineen ja kurssin sisälle. Nuori

pysähtyy miettimään, mikä kaikki häneltä on onnistunut hyvin tähän mennessä. Tällöin oppiminen ja oppimisen arviointi ei rajaudu vain eri oppitunneille, oppiaineiden kurssien suorittamiseen ja niiden numeroarviointiin. Portfolioarviointi auttaa yhdistämään koulua ja muuta maailmaa. Nuori ei ole vain arvioinnin vastaanottaja.

Erilaisissa arviointi- ja näyttötilanteissa huolehditaan tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisen mahdollisuuksista, oppilaan tarvitsemien apuvälineiden saatavuudesta sekä mahdollisesti tarvittavista avustajapalveluista. Lievätkin oppimisvaikeudet ja oppilaiden mahdollisesti puutteellinen kielitaito otetaan huomioon arviointi- ja näyttötilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Maahanmuuttajien ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan kielitausta, maassaoloaika sekä kehittyvä suomen kielen taito. Tällöin pääpaino on oppilaan edistymisen arvioinnissa, jossa käytetään monipuolisia, joustavia ja oppilaan tilanteeseen sovitettuja arviointitapoja mm. suullinen arviointi.

Oppilaita ohjataan myös vertaisarviointiin ja kannustetaan antamaan rakentavaa palautetta toisilleen ja opettajille. Vertaisarviointi on hyvä arviointitapa, siinä oppimista arvioidaan osana ryhmää eli esim. kuinka oppilaan toiminta tukee tai ei tue myös muiden oppimista. Myös oppilaan opettajalle antava palaute on suotavaa, koska näin opettaja kykenee suhteuttamaan opetustaan ryhmälle. Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa jatkuvaa palaute- ja arviointikulttuuria pidetään tärkeänä.

Jatkuvan päivittäisen koulutyön ohessa tapahtuvan arvioinnin lisäksi käydään tietyin väliajoin ja erilaisin kokoonpanoin yhteisiä suullisia arviointitapaamisia. Näissä korostuvat dialogisuus ja tulevaisuuteen suuntautuminen. Säännöllisillä arviointikeskusteluilla (huoltajien kanssa vähintään kerran lukukaudessa) varmistetaan arvioinnin ajantasaisuus. Oppilaan, opettajien ja vanhempien yhteisesti luomat koulunkäynnin suuntaviivat auttavat oppilasta sitoutumaan tavoitteisiin.

Oppiminen arvioinnin kohteena

Oppimisen arviointi sisältää sekä opinnoissa edistymisen että osaamisen tason arviointia ja palautteen antamista niistä. Edistymistä tarkastellaan sekä suhteessa aiempaan osaamiseen että asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tasolla tarkoitetaan oppilaan eri tavoin osoittamaa osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja arvioituna oppilaan suoritusten perusteella. Osaamisen tason arvioimiseksi oppilaan työn tuloksia tai suorituksia tarkastellaan mahdollisimman monipuolisesti. Tiedollisen ja taidollisen osaamisen tason arvioinnissa hyödynnetään valtakunnallisesti määriteltyjä arviointikriteerejä. Oppilaita ohjataan sekä itsenäisesti että ryhmänä tarkastelemaan edistymistään ja työnsä tuloksia suhteessa tavoitteisiin ja niihin onnistumisen kriteereihin, joista on yhdessä keskustellen sovittu työtä aloitettaessa.

Työskentely arvioinnin kohteena

Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää oppilaiden työskentelytaitoja. Palautetta annetaan sekä itsenäisen että yhdessä työskentelyn taidoista. Työskentelylle asetettavissa tavoitteissa keskeisiä ovat taito suunnitella, säädellä ja arvioida omaa työtään, taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taito toimia rakentavassa vuorovaikutuksessa.

Työskentelytaitoja harjoitellaan eri oppiaineissa, monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ja koulun muussa toiminnassa. Opettaja ohjaa oppilaita sekä yksilöinä että ryhmänä suunnittelemaan työtään ja käyttämään oppimista edistäviä työskentelytapoja. Jälkikäteen tarkastellaan suunnitelmien toteutumista ja arvioidaan työskentelyn onnistumista sekä siihen vaikuttaneita tekijöitä.

Työskentelyn arviointi on pääosin osa oppiaineissa tehtävää arviointia. Tällöin arviointi perustuu oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteiden sisältämiin työskentelyn tavoitteisiin.

Käyttäytyminen arvioinnin kohteena

Oppilaita ohjataan ottamaan huomioon muut ihmiset ja ympäristö sekä noudattamaan yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä. Heille opetetaan koulun erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiallista, tilannetietoista käyttäytymistä ja hyviä tapoja. Käyttäytymisen huolehditaan siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käyttäytymisen tavoitteet perustuvat koulun kasvatustavoitteisiin, yhteisön toimintakulttuuria määrittäviin linjauksiin ja järjestyssääntöihin. Oppilaalla ja huoltaja on mahdollisuus osallistua tavoitteiden tarkasteluun. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä se vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai arvioon. Päättötodistukseen käyttäytymisen arviota ei merkitä. Koululla on selkeät ohjeistukset siitä, millainen käyttäytyminen on erinomaista , kiitettävää jne. Huoltajien kanssa käydään kriteerit läpi vanhempainvartissa ja oppilaiden kanssa lukuvuoden alukssa.

Käyttäytymistä arvioidessa otetaan huomioon, miten oppilas:

- miten oma-aloitteisesti auttaa muita.
- miten luo ja ylläpitää työrauhaa ja myönteistä ilmapiiriä.

- miten huolehtii ympäristöstä sekä yhteisistä tehtävistä ja välineistä tunnollisesti ja oma-aloitteisesti.
- miten noudattaa sääntöjä ja hyviä tapoja.
- miten tulee toimeen muiden kanssa.
- onko rehellinen.
- asennoituuko myönteisesti koulutyöhön.

LUKUVUODEN PÄÄTTEEKSI TEHTÄVÄ ARVIOINTI

Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, joka sisältää arvion siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistus on myös päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Vuosiluokat 1-3

Numerotodistusten sijaan oppilas saa lukuvuositodistuksen, joka sisältää listattuna oppiaineet ja sen onko oppilas saavuttanut kunkin oppiaineen tavoitteet hyväksyttävästi. Oppilas saa tällöin myös opettajan kullekin oppilaalle kirjoittaman tai valitseman runon tai kertomuksen. Runo tai kertomus opetellaan kesätehtävänä ja oppilaat lausuvat niitä luokassa toisilleen.

Lisäksi oppilaasta laaditaan kolmena ensimmäisenä vuotena hänen vanhemmilleen osoitettu luonnehtiva lausunto oppilaan oppimisesta. Kirjalliset lausunnot antavat vanhemmille hyvän yleiskäsityksen oppilaan kehityksestä.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa annetaan oppilaalle lukuvuositodistuksena runo. Tämän lisäksi annetaan maininta oppiaineiden tavoitteiden saavuttamisesta hyväksyttävästi sekä ohjaavaa palautetta, jossa tavoitteena on vahvistaa oppilaan itsetuntoa ja oppimismotivaatiota.
Opettaja kiinnittää huomiota seuraaviin keskeisiin laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin perustuvia näkökulmiin (voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti) arvioidessaan oppilaan edistymistä ja antaessaan siitä palautetta oppilaalle ja huoltajalle:

- edistyminen kielellisissä valmiuksissa, erityisesti
  - kysymisen ja kuuntelemisen taidot
  - vuorovaikutustaidot ja taito ilmaista itseään eri keinoin
- edistyminen työskentelytaidoissa, erityisesti
  - taito työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä

- edistyminen taidossa huolehtia omista ja yhteisesti sovituista tehtävistä

Lisäksi annetaan palautetta oppilaan opiskelun etenemisestä eri oppiaineissa.

Jos nähdään tarpeelliseksi arvioida ja suunnitella huoltajan ja oppilaan kanssa oppilaan tarvitsemaa ohjausta ja tukea, niin se tehdään suullisesti ja kirjataan oppimissuunnitelmaan lukuvuoden aikana.

Vuosiluokat 4-7

Neljänneltä luokalta lähtien oppilas saa lukuvuositodistuksena ainekohtaisen kirjallisen lausunnon. Luonteeltaan se on kannustava, yksilöllinen ja oppilaan omiin kykyihin suhteutettu. Tarkoitus on oppilaan kehityksen tukeminen eikä paremmuusjärjestykseen laittaminen. Neljänneltä luokalta lähtien kirjalliset lukuvuositodistukset antavat jokaisesta aineesta aiempaa tarkemman kuvan siinä etenemisestä.

Kuudennella ja seitsemännellä luokalla arviointia monipuolistetaan entisestään. 7. luokalta alkaen oppilaat tekevät syyslukukauden lopuksi itsearvion kuluneesta lukukaudesta. Myös luokanopettaja arvioi sen miten hänen näkökulmastaan asia näyttää. Tätä arviointia käytetään pohjana kevätlukukauden vanhempainvartissa, jossa on huoltajan lisäksi mukana myös oppilas. 7.luokan sanallisessa lukuvuositodistuksessa käytetään oppilaan arvioinnissa mainesanoja.

<u>Kuudennen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi (lainaus perusteista 2014)</u>

Kuudennen vuosiluokan lopulla oppilaalle annetaan lukuvuositodistuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Palautteessa kiinnitetään huomiota erityisesti työskentelytaitojen ja oppimisen taitojen kehittymiseen. Oppilas tarvitsee tietoa myös edistymisestään oppiaineissa ja laaja-alaisessa osaamisessa. Arviointikäytänteet ja palautteen antaminen suunnitellaan niin, että oppilas ja huoltaja saavat monipuoliseen tietoon perustuvan käsityksen oppilaan oppimisen edistymisestä. Erityistä huomiota kiinnitetään opiskelumotivaation tukemiseen.

Kuudennen vuosiluokan lukuvuositodistuksessa annettavaa arviointia varten kaikkiin yhteisin oppiaineisiin on määritelty tavoitteista johdetut arviointikriteerit hyvää (8) osaamista kuvaavalle sanalliselle arviolle. Kriteerien avulla on kuvattu, millaista osaamista edellytetään kyseisen arvion saavuttamiseksi. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan opettajan arvioinnin apuvälineitä. Sanallista arviota antaessaan opettaja pohtii oppilaan edistymistä suhteessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin ja osaamisen tasoa suhteessa valtakunnallisesti määriteltyihin arviointikriteereihin. Opettajan tulee käyttää näitä kriteerejä antaessaan oppilaalle sanallisen arvion kuudennen vuosiluokan lukuvuositodistukseen. Oppilas saa hyvää (8) osaamista kuvaavan sanallisen arvion, mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen eri kriteerien kuvaamaa

osaamista. Tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 8

Kahdeksannelta luokalta lähtien kirjallisia luonnehtivia arviointeja ja suullisia arviointikeskusteluita täydennetään numeroarvioinnilla. Numeroiden sekä luonnehtivien lausuntojen ja keskusteluiden yhteiskäyttö monipuolistaa ja siten parantaa arvioinnin kokonaisuutta, vaikka ei poistakaan numeroarvioinnin heikkouksia.

Numeroarvio annetaan ensimmäisen kerran viimeistään 8. luokalla. Myös sanallisen arvioinnin muodot säilyvät keskeisenä arvioinnin muotona päättöluokille asti. Ylemmillä luokilla lausuntojen kannustava sävy muuttuu toteavampaan suuntaan. Lausuntotodistuksella halutaan myös välttää kilpailua ja keskinäistä vertailua sekä tukea yhteistyöhenkeä.

Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa annetaan oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan (mm. suullisesti, kirjallisesti, muulla tavoin työskennellen) oppiaineeseen sopivalla tavalla, niin että eri tavoin oppivien oppilaiden vahvuudet tulevat huomioiduksi.

Oppilaan kokonaistilannetta tarkkaillaan koko lukuvuoden ajan ja hänelle tarjotaan tarpeen mukaan tukiopetusta ja muuta tukea tilanteessa, jossa hän on jäänyt tai on vaarassa jäädä jälkeen opinnoissaan. Mikäli hänen koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee asiasta keskustella hyvissä ajoin lukuvuoden aikana huoltajan ja oppilaan kanssa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi.

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas, joka on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion, siirtyy seuraavalle vuosiluokalle.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on hylätty. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varataan ainakin yksi

mahdollisuus opetukseen osallistumatta erillisessä kokeessa osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita näyttömahdollisuuksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa. On myös mahdollista, että suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Tällöin luokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistuksessa ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytys. Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle varataan mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

Valinnaisaineiden arviointi

Ne valinnaiset aineet arvioidaan kuten muutkin aineet, paitsi että numerotodistukseen alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaisaineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarviointi tehdään perusteiden 2014 perusteiden mukaisesti. (katso 6.5)

LUKU 7 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

7.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet[168]

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Kaikkien oppilaiden oppimista tuetaan laaja-alaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Lähtökohtana ovat kunkin oppilaan vahvuudet ja oppimis- sekä kehitystarpeet. Huomiota kiinnitetään oppimisen

[168] Osa steinerkouluista on yksityiskoulujen oppilas- ja opiskelijahuoltoyhteistyössä. Osa kouluista taas toteuttaa oppilas- ja opiskelijahuollon sijaintikuntansa kanssa. Ne muokkaavat opetussuunnitelmaa käytäntöönsä sopivaksi.

esteettömyyteen ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn sekä mahdollisimman varhaiseen tukitarpeen tunnistamiseen. Tuki annetaan ensisijaisesti omassa opetusryhmässä erilaisin joustavin opetusjärjestelyin.

Ohjaus tuen aikana

Ohjaustoiminnan tavoite, toimintatavat ja arviointi

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää oppilaiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa.

Ohjaustoiminnan muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.

Työelämään tutustumisen keskeisiä toteuttamismuotoja ovat työelämän ja yhteiskunnan eri osa-alueiden edustajien vierailut oppitunneilla, työpaikkakäynnit, erilaiset yhteistyöprojektit, eri alojen tiedotusmateriaalin käyttö opetuksessa sekä työelämään tutustumisjaksot (TET) tai työpaikalla tapahtuva opiskelu. Eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien opetukseen sisältyy ainesta, joka liittää opiskelun tuottamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin. Oppilaalle ja huoltajalle tiedotetaan perusopetuksen työtavoista, valinnanmahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle, opinnoille ja tulevaisuudelle. Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa huoltajalle ja oppilaalle järjestetään mahdollisuus keskustella opinto-ohjaajan kanssa oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä. TET-jaksoista tiedotetaan koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Työelämäjakso arvioidaan yhteistyössä TET-jakson toteuttajan kanssa ja kirjataan oppilaan todistukseen S-merkinnällä. Oppilas voi saada todistuksen liitteeksi diplomin erityisen hyvin suoritetusta TET-jaksosta.

Ohjaus osana yleistä tukea

Jokaisen Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun opettajan tehtävänä on ohjata oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa edellä esitettyjen tavoitteiden mukaisesti ja siten ehkäistä ennalta opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Opettajan tehtävänä on myös oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Monipuolista palautetta käytetään suunnitelmallisesti oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen.

Ohjaus tehostetun tuen aikana

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta tehostettuun tukeen. Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman ohjauksen riittävyys ja kohdentuminen oppilaan tarpeita vastaavasti. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan tarvittaessa myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Huomiota kiinnitetään oppilaan opiskelutavoissa ja -taidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin sekä taitoja vahvistaviin ja opiskelumotivaatiota lisääviin toimintatapoihin ja opiskelun sisältöihin. Ohjauksella vahvistetaan tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamusta ja ymmärrystä opiskelun merkityksestä omalle tulevaisuudelle.

Ohjaus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet yksilölliseen ja ryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen jatkossa. Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laadittavaan HOJKSiin kirjataan myös ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksen avulla jatketaan oppilaan opiskelu- ja yhteistyötaitojen sekä itseluottamuksen, opiskelumotivaation ja työelämätuntemuksen vahvistamista. Päättövaiheen ohjauksessa on tärkeä tuoda esille oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvittää oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon palveluista vastaavan henkilöstön ja oppilasta mahdollisesti avustavan muun henkilöstön asiantuntemusta.

Ohjauksellinen yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken

Esiopetus toteutetaan varhaiskasvatuksen yhteydessä, yhteistyö koulun kanssa järjestetään esiopetussuunnitelmassa kuvatulla tavalla niin, että siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen tapahtuu saumattomasti. Mikäli lapselle on laadittu oma oppimissuunnitelma tai hänellä on oppimisvaikeuksia tai muita kehitystä vaikeuttavia ongelmia, yhteistyö Etelä-Pohjanmaan steinerkoulun erityisopettajan kanssa aloitetaan jo esiopetuksen aikana. Jos koulutulokas on muussa kuin steinerpedagogisessa esiopetuksessa, perusopetukseen siirtymisen yhteydessä tai ennen sitä selvitetään oppilaan oppimisedellytyksiä huoltajien ja esiopettajan kanssa ja suunnitellaan tarvittavia tukitoimia.
Jos oppilas siirtyy muusta koulusta kesken steinerkouluun, lähettävän koulun opettajan tai opettajien kanssa selvitetään oppilaan oppimisen edellytyksiä opetuksen järjestämistä varten.
Koulu osallistuu eri luokka-asteille sopiviin koulujen yhteisiin tapahtumiin, kilpailuihin ja hankkeisiin omasta tai toisten oppilaitosten aloitteesta.
Koulu toimii yhteistyössä kouluhallinnon kanssa sekä oppilaiden asuinkuntien sivistys- tai opetuslautakuntien ja opetusvirastojen kanssa.
Oppilashuollon ja terveydenhuollon asioissa yhteistyötä tehdään ao. lautakuntien ja niiden alaisten toiminta yksiköiden kanssa, jotka vastaavat terveydenhuoltopalveluista tai kuraattori- ja psykologiapalveluista sekä niiden henkilöstöstä.
Opetukseen liittyvää yhteistyötä järjestetään tarvittaessa erilaisten virallisten laitosten, teollisuuden ja liike-elämän sekä epävirallisten toimijoiden kanssa. Tällaisia ovat mm. nuorisotoimi, oikeustoimi, poliisitoimi, palo- ja pelastustoimi, teatterit, orkesterit, museot, tehtaat, yritykset, maatilat jne.
Työvoimatoimiston kanssa sovitaan työharjoittelijoiden vastaanottamisesta ja sijoittamisesta erilaisiin tehtäviin kouluyhteisössä.

Oman koulun oppilaille järjestetään tutustumisvierailuja jatko-opintojen suunnittelemista varten muiden oppilaitosten vierailupäivinä.
Oppilaanohjaaja ja erityisopettaja ovat tarvittaessa yhteistyössä toisen asteen opintojenohjaajien kanssa oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toisen asteen oppilaitokseen.
Koulu ottaa vastaan erilaisten opettajainkoulutuslaitosten ja kasvatusalan muiden oppilaitosten opetusharjoittelijoita ja tutustujia sekä muidenkin alojen oppilaitosten harjoittelijoita ja tutustujia mahdollisuuksien mukaan tutustumaan steinerpedagogiikkaan. Tutustumisesta ja harjoittelusta on esitettävä hyväksytty kirjallinen suunnitelma opettajakunnalle.

Muun opetuksenjärjestäjän oppilaitoksen kanssa sovitaan sekä säännöllisesti että tilapäisesti yhteisesti käytettävistä tiloista, jos toimitaan toisen oppilaitoksen kanssa osittain yhteisissä tiloissa.

Ohjauksesta tiedottaminen

Oppilas ja hänen huoltajansa saavat tietoa oppilaanohjaukseen kuuluvista seikoista pääsääntöisesti henkilökohtaisissa ohjauspalavereissa, joita järjestetään vähintään kerran lukuvuodessa luokilla 7 – 9. Tarvittaessa ohjauspalavereita järjestetään useamminkin.

Tavoitteena on muodostaa yhtenäinen näkemys ohjauksen tarpeesta ja etenemistavasta sekä toteutumisen arvioinnista huoltajan kanssa.

Ohjauspalavereissa käsitellään mm. oppilaan opintojen suunnittelua ja suorittamistapoja, jatko-opinto- ja uravalintaa sekä elämänhallintaa, tuetaan oppilaan kasvua aktiiviseksi ja vastuulliseksi yhteiskunnan jäseneksi ja kannustetaan häntä elinikäiseen oppimiseen.

Ohjaus toteutetaan koulun henkilökunnan yhteisvastuullisena toimintana, jolla varmistetaan ohjauksen jatkuvuus perusopetuksen nivelkohdissa ja oppilaan siirtyessä koulusta toiseen. Jatko-opintoihin pääsyä ja niissä menestymistä tuetaan hyvien opiskeluvalmiuksien, perustietojen ja -taitojen kartuttamisella.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulu on luokkien 1–9 muodostama yhtenäiskoulu. Jokaista oppilasta ohjataan löytämään hänelle parhaiten soveltuva jatko-opintopaikka toisen asteen koulutuksessa tai lisäopetuksessa. Päävastuu jatko-opintoihin ohjauksesta on opinto-ohjaajalla. Perusasteen opinto-ohjaajan seurantavelvoite päättötodistuksen saaneiden oppilaiden osalta ulottuu seuraavan elokuun loppuun, jolloin kerätään tiedot jatko-opintoihin sijoittuneista ja sijoittumattomista oppilaista.

Arvioinnista, opinpolun valintatilanteista ja jatko-opinnoista tiedottaminen oppilaalle ja hänen huoltajalleen tapahtuu perusopetuksen hallinnon ja koulujen yhteistyöllä. Perusasteen ja toisen asteen ohjausyhteistyötä koordinoi koulussa oppilashuoltoryhmä. OHR:ssä sovitaan toiselle asteelle siirtymiseen liittyvä vuosittainen toiminta, aikataulu, työnjako ja vastuut ja sovitut asiat kirjataan oppilashuoltoryhmän muistioon ja tiedotetaan huoltajille.

Perusopetuksen oppilaiden työelämätietouden lisääminen on kaikkien oppiaineiden ja opettajien tehtävä. Yhteistoiminta työ- ja elinkeinoelämän kanssa laajentaa oppilaan oppimisympäristöä. Työelämään tutustumisen tarkoituksena on vahvistaa oppilaan urasuunnittelu-, jatko-opinto- ja työelämätietoja ja -taitoja. Työelämään tutustumista ohjaavat opinto-ohjaaja ja luokanvalvoja.

Yhdeksännen vuosiluokan TET-jakso on kahden viikon työpäivien pituinen. Oppilas voi olla joko keskitetysti järjestetyssä tai itse hankkimassaan ja koulun hyväksymässä TET-paikassa. Koululla jakson järjestelyistä vastaa pääasiassa opinto-ohjaaja. Myös muilla vuosiluokilla voidaan toteuttaa TET-jaksoja tai työssäopiskelua esim. koulun keittiössä, huoltajien työpaikalla tms. TET-toimintaa ja työssäopiskelua arvioidaan jaksojen jälkeen oppilaalta ja työnantajalta kerättävällä palautteella.

Vuosittainen aikataulu, vastuut ja työnjako kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa.

Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana

Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Koululla on vastuu kodin kanssa tehtävän yhteistyön edellytysten kehittämisestä. Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolten keskinäinen luottamus ja kunnioitus. Perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta otetaan huomioon yhteistyössä.

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kodin kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lapsen ja nuoren kasvatuksesta ja opetuksesta. Yhteistyön kautta huoltajat puolestaan voivat tukea lastensa kasvua ja oppimista. Luokanopettaja/-valvoja seuraa oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista huoltajalle. Koulu antaa huoltajille tietoa oppilashuollon toiminnasta sekä erilaisista toimintamalleista ja tiedotuskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Huoltajille luodaan mahdollisuuksia osallistua koulun kasvatus- ja oppimistavoitteiden asettamiseen, suunnittelun ja arviointiin yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa esim. vanhempainilloissa ja yhteisissä suunnittelupalavereissa. Koulu on yhteydessä huoltajiin säännöllisesti mm. järjestämällä vanhempainiltoja ja vanhempainvartteja. Tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuudet hyödynnetään yhteydenpidossa. Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Erityisesti nivelvaiheissa vanhempia informoidaan siirtymävaiheeseen liittyvistä asioista. Peruskoulun päättövaiheessa huoltajia informoidaan oppilaan jatkokoulutukseen ja toiselle asteelle siirtymiseen liittyvistä vaihtoehdoista.

Huoltajien kanssa käydyissä keskusteluissa otetaan esille kyseisen vuosiluokan tavoitteita, jolloin heidän on helpompi osallistua lapsensa koulunkäynnin ja oppimisen tukemiseen

Tuen tarpeen ilmetessä luokanopettaja /-valvoja on yhteydessä huoltajaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja neuvottelee asian viemisestä oppilashuoltoryhmän käsiteltäväksi tehostetun tuen aloittamista varten. Huoltaja kutsutaan palaveriin, mutta hänen läsnäolonsa ei ole pakollinen. Tavoitteena on, että jokaisen lapsen ja nuoren tuen tarve havaitaan mahdollisimman varhain, ja että lapsi ja nuori saa tarvitsemaansa pedagogista tai muuta tukea heti tuen tarpeen tultua ilmi.

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Oppilas elää samanaikaisesti kodin ja koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko kouluyhteisön hyvinvointia.

On tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus osallistua koulun kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa. Koulun on yhteistyössä huoltajan kanssa niin, että hän voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Huoltajat osallistuvat vanhempainilloissa ja työryhmissä koulun toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen ja ovat mukana projekteissa ja arjen koulutyössä lukuvuosisuunnitelmaan merkityillä tavoilla.

Yhteistyö edellyttää koulun henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Tiedottaminen tapahtuu pääsääntöisesti sähköisesti.

Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolien keskinäinen kunnioitus ja luottamus. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Kodin ja koulun yhteistyössä seurataan oppilaan poissaoloja. Luvattomista poissaoloista ilmoitetaan oppilaan huoltajalle. Koulu antaa huoltajille tietoa oppilashuollon toiminnasta sekä kouluyhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Käsiteltäessä yksittäisen oppilaan tukeen liittyvää asiaa, oppilaan huoltajalle annetaan tietoa oppilasta koskevien tietojen käsittelyyn, tietojensaantiin ja niiden luovuttamiseen sekä

salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Huoltajan kanssa tulee käydä läpi esimerkiksi huoltajan yksilöidyn kirjallisen suostumuksen merkitys oppilasta koskevan asian käsittelyssä sekä yhteistyön merkitys oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana syntynyttä yhteistyötä ja luodaan pohja myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle luokan vanhempainilloissa. Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja kehitetään koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. Tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään parantamaan ja monipuolistamaan tiedon kulkua ja yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä.

Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajalle annetaan tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa.

Kokonaisvaltainen tuki ja varhainen puuttuminen

Steinerkoulussa luokanopettaja tuntee luokkansa hyvin. Hän opettaa luokkaansa yleensä kuusi-kahdeksan vuotta ja vierailee kutsusta jokaisen oppilaan kodissa alaluokkien aikana ja tutustuu henkilökohtaisesti myös oppilaan huoltajiin. Tavoitteena on luoda luottamuksellinen ja toimiva pohja kodin ja koulun yhteistyölle sekä saavuttaa mahdollisimman monipuolinen ja laaja-alainen oppilaantuntemus.

Vanhempainvartit pidetään oppilaskohtaisesti joka lukuvuosi. Vanhempainvartin aikana selvitetään oppilaan henkilökohtaiset vahvuudet ja erityistarpeet, sovitaan yhteisesti koulutyöhön liittyvistä asioista. Mikäli oppilas kuuluu yleisen, tehostetun tai erityisen tuen piiriin, kirjataan yhteisesti sovitut asiat asianmukaisiin asiakirjoihin. Muussa tapauksessa opettaja ja huoltaja tekevät omat muistiinpanonsa yhdessä sovituista asioista.

Luokan yhteisiä vanhempainiltoja järjestetään noin kerran kuukaudessa. Vanhempainilloissa sovitaan huoltajien kanssa luokan yhteisistä pelisäännöistä ja käytännöistä, koulunkäynnin yleisistä tavoitteista tukimuodoista ko. lukuvuonna. Tavoitteena on, että huoltajien ja koulun välinen yhteistyö sujuu saumattomasti ja oppilaat saavat tarvitsemansa tuen opiskeluunsa sekä kotona että koulussa.

Erityisopettaja ja/tai muut koulussa olevat opetuksen tukihenkilöt vierailevat luokissa lukuvuoden alussa ja havainnoivat sekä kartoittavat luokan tilannetta yhteistyössä luokan- ja aineopettajien kanssa. Erityisopettaja ja muut opetuksen tukihenkilöt sekä luokanopettaja ja aineopettajat kokoontuvat suunnittelemaan lukuvuoden toimintaa ja tukitarpeita kokonaisvaltaisesti lukuvuoden alussa. Tavoitteena on madaltaa kynnystä osallistua opetuksen tukipalveluihin.

Periaatteena on, että toiset oppilaat osallistuvat tuen piiriin useammin kuin toiset ja että kaikki tuntevat tarjotut tukimuodot ja -henkilöt.
Jokainen luokka käydään läpi oppilashuoltoryhmässä lukuvuoden alussa. Esittelyyn pyydetään lupa huoltajilta. Esittelyssä kiinnitetään huomiota luokan oppimisilmapiiriin, käytettyihin tukimuotoihin, annetun tukiopetuksen määrään, oppilaiden vahvuuksiin ja erityistarpeisiin eri oppiaineissa, opiskelutaitoihin ja mahdolliseen tuen tarpeeseen jatkossa. Esittelyä täydentävät erityisopettajan ja muiden tukihenkilöiden havainnot luokan tilanteesta.

Varhaisen puuttumisen muotoja ovat mm. tukiopetus poissaolojen takia, yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, oppilaan kokonaisvaltaisen ajankäytön suunnittelu ja henkilökohtainen ohjaus koulupäivän aikana sekä uudet, yhdessä suunnitellut tavat lähestyä opittavaa asiaa.

7.2 Yleinen tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia pyritään ehkäisemään ennakolta esim. eriyttämisellä ja tiiviillä opettajien keskinäisellä sekä vanhempiin suuntautuvalla yhteistyöllä, ohjauksella sekä joustavilla opetusryhmäjärjestelyillä.

Opetuksen eriyttäminen

Opettaja eriyttää opetustaan oppilaan tarpeen mukaan joustavasti. Oppilaan koulunkäynnin kokonaistilanne huomioidaan eriyttämisessä. Luokanpettaja/-valvoja pitää henkilökohtaisesti kirjaa eriyttämisestä kunkin oppilaan kohdalla ja informoi huoltajia vanhempainvartissa eriyttämisen muodoista.

Mikäli opetuksen eriyttäminen ei riitä tai mikäli opettajalla tai huoltajalla herää laajempi huoli oppilaan koulunkäynnistä, ottaa hän huoltajan kanssa keskusteltuaan yhteyttä oppilashuoltoryhmän jäseneen ja varaa ajan oppilashuoltoryhmän kokouksesta.

Yleisen tuen käytännön järjestäminen

Yleinen tuki on osa päivittäistä koulutyötä, ja sen perustana on jokaisen oppilaan oikeus saada laadukasta opetusta, ohjausta ja tukea kaikkina koulupäivinä.

Yleisen tuen aikana huomioidaan oppilaiden valmiudet ja vahvuudet. Opetus ja mahdolliset tukitoimet suunnitellaan ja toteutetaan niiden mukaisesti. Oppimisen ja koulunkäynnin eri tukimuotoja ovat mm. tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, ohjaus, avustajan työpanos, oppilashuollollinen työ ja oppilashuollon tuki, opetuksen eriyttäminen, samanaikaisopetus ja opetusryhmien joustava ryhmittely. Tukimuotoja käytetään joustavasti. Oppilaalle voidaan laatia myös henkilökohtainen oppimissuunnitelma.

Luokan sisäinen vuorovaikutuskulttuuri on tärkeä osa yleistä tukea. Toimiva vuorovaikutus edistää jokaisen oppilaan oppimista.

Yhteistyö ja vastuut sekä työnjako

Yleisen tuen vaiheessa päävastuu tuen antamisesta on luokanopettajalla / -valvojalla tai ko. aineen aineopettajalla. Erityisopettaja tukee opettajaa yleisen tuen vaiheessa.

Yhteydenpito opettajan ja huoltajan välillä on tärkeää, sillä koulun ja huoltajien samansuuntainen toiminta tuen tarpeessa olevan oppilaan auttamiseksi edistää oppilaan oppimista. Oppilaalle annetulla tuella ja palautteella autetaan oppilasta tunnistamaan omia kehitystarpeitaan ja sitoutumaan työskentelyyn. Yleisen tuen vaiheessa yhteistyötä huoltajan kanssa tehdään vanhempainvarteissa, puhelimitse ja vanhempainilloissa. Yhteistyö on luonteeltaan jatkuvaa ja luottamuksellista. Yhteistyöpalavereita järjestetään tarvittaessa.

7.3 Tehostettu tuki

Jos oppiminen ei yleisestä tuesta huolimatta etene odotetulla tavalla, oppilaalle voidaan antaa tehostettua tukea. Tehostettu tuki on luonteeltaan intensiivisempää ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Käytössä olevat tukimuodot ovat samoja kuin yleisen tuen aikana.

Ennen tehostetun tuen alkamista oppilaalle laaditaan yhdessä huoltajien kanssa pedagoginen arvio.

Tehostetun tuen ensisijainen tavoite on ohjata ja opettaa oppilasta siten, että hän voi saadun tuen jälkeen palata yleisen tuen piiriin. Tehostetulla tuella pyritäänkin ehkäisemään ongelmien kasvaminen, monimuotoistuminen ja kasautuminen.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä

oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Pedagoginen arvio

Pedagogisen arvion sisältö

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu kirjalliseen pedagogiseen arvioon. Pedagogisessa arviossa kuvataan oppilaan vahvuudet, oppilaan koulunkäynnin ja oppimisen kokonaistilanne, mitä yleistä tukea oppilas on saanut, koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvät keskeiset vaikeudet ja arvio siitä, minkälaisilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea ja millainen tarve oppilaalla on tehostettuun tukeen.

Pedagogisen arvion laatiminen

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta. Tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille.

Tehostetun tuen oppimissuunnitelman laatiminen

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma laaditaan, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina oppilaan tilanteen muuttuessa.

Tehostetun tuen oppimissuunnitelman sisältö

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- opetukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat

- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Yhteistyö ja vastuut sekä työnjako tehostetun tuen vaiheessa

Kun oppilaan tuen tarve kasvaa säännölliseksi, laatii oppilaan luokanopettaja tai luokanvalvoja pedagogisen arvion. Rehtori arvioi moniammatillisesti, onko oppilaan tuki kasvanut tehostetuksi. Mikäli arvio on myönteinen, tekee rehtori päätöksen oppilaan siirtämisestä tehostetun tuen piiriin ja muuttaa tuen vaiheen oppilasluetteloon ja kirjaa muutospäivämäärän oppilasluetteloon. Noin kuukauden sisällä tästä päivämäärästä luokanopettaja tai luokanvalvoja laatii oppilaalle oppimissuunnitelman.

Oppilaan kasvun ja oppimisen tavoitteista ja toimintaperiaatteista tehostetun tuen vaiheessa sovitaan yhteisissä keskusteluissa ja niiden toteutumista myös arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa pidettävissä yhteistyö- sekä seurantapalavereissa ja tarpeen mukaan myös muissa tapaamisissa. Yhteistyötä kotien kanssa tehdään sekä yksilö- että ryhmätasolla. Periaatteena on, että huoltajat saavat riittävästi tietoa lapsensa koulunkäynnistä ja heillä on todellisia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Kuunteleva, kunnioittava ja luottamuksellinen yhteistyö kodin kanssa edesauttaa vuorovaikutusta tehostetun tuen vaiheessa.

7.4 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan oppilaalle, jonka kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Erityisen tuen tavoitteena on tukea oppilasta kokonaisvaltaisesti ja suunnitelmallisesti niin, että hän voi suorittaa oppivelvollisuutensa sekä saada jatko-opintokelpoisuuden.

Erityiseen tukeen siirrytään pääsääntöisesti niin, että oppilas on sitä ennen saanut yleistä ja tehostettua tukea. Ennen erityisen tuen päätöstä oppilaan oppimisen etenemisestä laaditaan pedagoginen selvitys. Sen laatimisessa hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppimissuunnitelmaa. Kaikille erityisen tuen päätöksen saaneille oppilaille laaditaan

henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), joka ohjaa oppilaalle annettavaa opetusta ja muuta tukea. Erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Kuitenkin erityisen tuen päätös tarkistetaan 2. ja 6. vuosiluokan aikana ennen nivelvaiheen siirtymää.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta erityisestä tuesta. Erityisopetuksen tehtävänä on tukea oppilaan oppimista. Sellaisen oppilaan, jolle on tehty erityisen tuen päätös, opetus ja muu tuki annetaan hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. HOJKS on erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja. Siinä ratkaistaan erityisopetuksen järjestämiseen liittyvät seikat ja opetuksen keskeiset tavoitteet, sisällöt sekä oppimisympäristöön ja opetusmenetelmiin liittyvät tekijät siten kuin HOJKSin laatimisen yhteydessä luvussa 4.5.2 on ohjeistettu.

Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin erityistä tukea koskevassa päätöksessä määrätään. Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa.

Pedagoginen selvitys

Pedagoginen selvitys on kirjallinen selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä. Se laaditaan, kun harkitaan, tarvitseeko oppilas erityisen tuen päätöstä. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppimissuunnitelmaa.

Pedagogisessa selvityksessä kuvataan mm.:

- oppilaan koulunkäynnin ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- oppilaan saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksesta
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisten tukijärjestelyiden avulla oppilasta tulisi tukea
- perusteltu arvio siitä, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän.
- Kuvaus tarvittavista opetus- ja ohjaushenkilömääristä, opetusmenetelmistä, työtavoista, oppilashuollollisesta toiminnasta sekä muista tarvittavista palveluista.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmisteluun liitetään tarvittaessa lausunto psykologilta, lääkäriltä tai kuraattorilta.

<u>Oppilaan ja huoltajan kuuleminen</u>

Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja huoltajaa tai oppilaan laillista edustajaa. Oppilaan ja huoltajan kuuleminen edellyttää, että heille selvitetään etukäteen kuulemisen tarkoitus, esimerkiksi keskustelu erityisen tuen päätöksen tekemisestä tai tarkistamisesta. Kuulemisen tarkoituksena on antaa heille mahdollisuus kertoa oma mielipiteensä tehtävästä ratkaisusta sekä selvittää mitä suunnitteilla oleva päätös käytännössä tarkoittaa. Asiat selitetään oppilaalle ja huoltajalle ymmärrettävästi, ja oppilaalle hänen ikäkautensa ja edellytystensä mukaisesti. Henkilökohtainen tapaaminen on suositeltavin tapa kuulemisen järjestämiseksi. Halutessaan huoltaja voi käyttää avustajaa tai valtuuttaa kuulemistilaisuuteen asiamiehensä. Kuultavat voivat myös esittää näkemyksensä määräaikaan mennessä kirjallisesti. Ennen kuulemistilaisuutta heillä tulee olla mahdollisuus perehtyä päätöksen perusteena oleviin asiakirjoihin ja tietoihin.

Tiedoksiannon kuulemistilaisuudesta lähetetään tavallisella kirjeellä. Kirjeen katsotaan tulleen perille kahdeksassa päivässä sen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Selkeintä on, että kutsu kuulemiseen esitetään tavalla, joka on todennettavissa jälkeenpäin. Puhelimitse esitetty tiedoksianto ei ole todisteellinen. Jos huoltaja ei saavu kuulemistilaisuuteen, huoltajalle on tarpeen tarjota toinen mahdollisuus.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä siitä huolimatta, vaikka huoltaja ei tulisi kuulemistilaisuuteen tai haluaisi tulla kuulluksi. Tällöin pyritään löytämään yhteisymmärrys oppilaan ja huoltajan kanssa, mutta koululla on myös oikeus ja velvollisuus tehdä päätös oppilaan

edun mukaisesti, vaikka vastoin huoltajan tahtoa. Kuuleminen ei siis tarkoita, että kuultavilta kaikissa tapauksissa täytyy saada suostumus menettelyyn. Lähtökohtana on aina hyvän yhteistyön ja luottamuksen ilmapiirin rakentaminen.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen päätökseen kirjataan oppilaan opetuksen järjestämispaikka, pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut 31 §:ssä tarkoitetut palvelut sekä tarvittaessa 1 momentissa tarkoitettu oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Oppimäärän yksilöllistämisestä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yksilöllistäminen on mahdollista vasta erityisen tuen päätöksen tekemisen jälkeen. Jos yksilöllistettävien oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, päätöksen tekee koulun rehtori oppilashuoltoryhmän esityksestä.

Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden vuoksi.

<u>Erityisen tuen päätöksen tarkistaminen</u>

Erityisen tuen antamiseksi tehdään kirjallinen päätös, joka tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Tarkistamista varten pedagogisen selvityksen laatiminen aloitetaan hyvissä ajoin viimeistään toisen ja kuudennen vuosiluokan keväällä. Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa Erityisen tuen päätöksen tekee rehtori oppilashuoltoryhmän esityksestä.

Erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina myös oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisen tuen jatkamisesta tehdään päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea. Päätöstä tehtäessä hyödynnetään aikaisempaa pedagogista selvitystä ja muita mahdollisia asiakirjoja.

Tarkistamispykälä koskee myös vaikeimmin vammaisia. Tällöin erityisen tuen päätöksessä päätettävät asiat, kuten pääsääntöinen opetusryhmä, tulkitsemis- ja avustajapalvelut tai opetuksen poikkeava järjestäminen, arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Tarkistaminen ei kuitenkaan useinkaan tarkoita oppilaan statuksen muuttumista.

Erityisen tuen päätöksen purkaminen

Jos pedagogisessa selvityksessä on todettu, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tuen antamisen lopettamisesta tehdään uusi päätös. Päätös erityisen tuen lopettamisesta tulee tehdä ja perustella vastaavin menettelyin kuin päätös sen aloittamisesta. Purkamisesta päättää rehtori oppilashuoltoryhmän esityksestä. Päätökseen liitetään valitusosoite.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) on pedagoginen asiakirja, joka laaditaan oppilaalle, joka on aloittamassa tai opiskelee erityisen tuen piirissä. HOJKS laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa, ja se perustuu oppilaalle tehtyyn pedagogiseen selvitykseen.

HOJKS:n tehtävänä on tukea oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvuprosessia pitkäjänteisesti. Se on oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma opetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista.

HOJKS tehdään lukuvuodeksi kerrallaan, mutta se tarkistetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. HOJKS:iin voidaan myös kirjata kokemuksia käytetyistä opetusjärjestelyistä, toimintatavoista ja tukipalveluista. Tätä tietoa voidaan hyödyntää suunnitelman toteutumista arvioitaessa.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisesta vastaa luokanopettaja/luokanvalvoja yhdessä erityisopettajan kanssa. HOJKS laaditaan yhdessä oppilasta opettavien opettajien ja huoltajan, edellytystensä mukaisesti oppilaan sekä tarvittaessa koulun oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa. Suunnitelmaan merkitään myös sen tarkistamis- ja arviointiaikataulu. Tarkistaminen ja arviointi tehdään yhdessä huoltajan ja tarvittaessa oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa.

HOJKS sisältää mm. seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin yleiset tavoitteet
- oppilaan muuhun kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi

- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen ja eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä ja/ tai erityisopetuksen ryhmässä
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet.

Yhteistyö ja vastuut sekä työnjako erityisen tuen vaiheessa

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa pedagogisen selvityksen laatimisprosessin vastuuhenkilönä alakoulussa on luokanopettaja ja tarvittaessa erityisopettaja. Luokanopettajavaiheen jälkeen vastuuhenkilönä on luokanvalvoja ja tarvittaessa erityisopettaja. Yhteistyö oppilaan ja huoltajien kanssa on välttämätöntä tarpeiden selvittämisen, tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Tarvittaessa arvion laatimiseen käytetään myös muita oppilaan opettajia sekä asiantuntijoita (psykologi, kuraattori yms.).

Pedagoginen selvitys käsitellään oppimisen tuen ryhmässä sekä yhdessä huoltajan ja oppilaan kanssa.

Asiantuntijalausunnot

Tarvittaessa hankitaan asiantuntijalausunto(ja) tehtäessä erityisen tuen päätöstä. Tällöin selvitetään oppilaan kokonaistilanne tarkemmin puheterapeutin, koulupsykologin, koululääkärin tai muun asiantuntijan kanssa.

Asiantuntijalausunto tarvitaan aina, mikäli oppilas tarvitsee koulunkäynninohjaajan tukipalveluita tai jos oppilaalle laaditaan omat tavoitteet jossakin oppiaineessa. Asiantuntijalausunnon perusteella oppilaalle voidaan tehdä erityisen tuen päätös myös muista syistä (sosiaalinen sopeutumattomuus, aistivamma, sairaus tms.)

Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajien tehtävänä on tukea oppilasta valvomalla ja ohjaamalla koulunkäyntiä ja kotitehtävien tekoa. Huoltajan vastuulla on edistää oppilaan terveellisiä elintapoja Tilanteessa, jossa oppilas tarvitsee erityistä tukea, kasvaa kodin ja koulun yhteistyön merkitys. Yhteistyömuotoja erityisen tuen vaiheessa ovat mm. henkilökohtaiset tapaamiset, yhteydenpito puhelimitse ja sähköpostitse

yhteiset projektit ja vanhempainillat. Huoltajilta pyydetään tiedonsiirtolupa nivelvaiheissa ja yhteistyössä noudatetaan salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia määräyksiä.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Jos oppilas on saanut opiskeluun ja koulunkäyntiin yleistä ja tehostettua tukea, muttei saamastaan tuesta huolimatta kykene saavuttamaan jonkin oppiaineen (tai useamman oppiaineen) ydinsisältöihin liittyviä tavoitteita, voidaan kyseisen aineen oppimäärä yksilöllistää. Oppiaineen yksilöllistäminen edellyttää pedagogista ja psykologista sekä tarvittaessa myös lääketieteellistä selvitystä siitä, ettei oppilaalla ole edellytyksiä selviytyä opiskelusta opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Oppiaineen vapauttamiseen tulee olla erityisen painava lääketieteellinen tai oppilaan oppimiskykyyn liittyvä peruste. Jos oppilas vapautetaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänelle järjestetään muuta opetusta tai ohjattua toimintaa niin, ettei opiskelun kokonaistuntimäärä pienene.

Esimerkiksi eriyttämisen avulla oppilaan opiskelua voidaan tukea keskittymällä oppiaineen ydinsisältöihin. Mikäli ydinsisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä yksilöllistetään. Kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute tai esimerkiksi puutteellinen opiskelutekniikka eivät sellaisenaan ole yksilöllistämisen syitä, vaan oppilasta tuetaan näissä asioissa muilla sopivilla tavoilla.

Oppimäärän yksilöllistämisessä opetus voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen omien edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppimäärän yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Oppimäärää ei voida yksilöllistää ilman erityisen tuen päätöstä. Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään pedagoginen selvitys, joka sisältää arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Jos pedagogisessa selvityksessä todetaan, että oppilaan ei tukitoimista huolimatta arvioida saavuttavan oppiaineessa yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita hyväksytysti, oppiaineen oppimäärä yksilöllistetään. Kunkin oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettävien oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Niiden oppiaineiden, joissa oppilaan oppimäärä on yksilöllistetty, tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppilaan edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan oppilaan HOJKSissa. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt. Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, usein myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä soveltamalla. Oppilaan opiskelua voidaan tukea lisäksi sopivilla opiskelumateriaaleilla, -välineillä ja -menetelmillä sekä pedagogisilla järjestelyillä.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistettyjen oppimäärien mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaalle ja huoltajalle selvitetään yksilöllistettyjen oppimäärien mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin.

Oppiaineen opetuksesta vapauttaminen

Ensisijaisesti pyritään selvittämään oppilaan mahdollisuudet opiskella painoalueittain tai yksilöllisiä oppimääriä. Jos oppilaan kokonaistilanteen ja jatko-opintojen kannalta on perusteltua, voidaan oppiaineen opiskelusta vapauttaa. Tämä harkitaan aina oppilas- ja oppiainekohtaisesti. Harkinta vapauttamisesta tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa. Oppiaineesta vapauttamisesta tehdään hallintopäätös PoL18 § perusteella pedagogisen arvion tai selvityksen pohjalta. Vapautetun oppiaineen tilalla oppilaalle järjestetään aina korvaavaa opetusta, joka kuvataan oppilaan oppimissuunnitelmassa tai HOJKS:ssa.

Perusopetuksen loppuvaiheessa (luokilla 6.-9.) maahan tullut oppilas voidaan vapauttaa B1-kielestä, kun oppilaalla on jo 2-3 vierasta kieltä opiskeltavana ja oppilaan kokonaistilanteessa B1-kielen opiskelu nähdään kohtuuttomana. Oppiaineen vapauttamisen seuraukset jatko-opintoihin nähden selvitetään oppilaalle ja huoltajille. Opetuksesta vapauttaminen tulee tehdä pääsääntöisesti 7.luokan alkaessa, kuitenkin ennen 9.luokalle siirtymistä. B1-kielen korvaavana opetuksena järjestetään suomen kielen tai muiden oppiaineiden opiskelua, joihin oppilas tarvitsee tukea.

Oppilas voidaan vapauttaa uskonnon opetuksesta huoltajan tekemän selvityksen pohjalta. Huoltajalle tulee selvittää millaisia vaikutuksia oppiaineen opetuksesta vapauttamisella voi olla jatko-opintoihin.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjaaminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta.
    - Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma esiopetuksen alkaessa (HOJKS).

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan tarvittaessa järjestää siten, ettei yhteisenä aineena opeteta toista kotimaista kieltä eikä vierasta kieltä, oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi ja jakaa osa-alueisiin siten kuin paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun puolelta ollaan tarvittaessa yhteistyössä esiopetuksen kanssa päätöstä tehtäessä. Mutta koska kouluyhdistys ei järjestä esiopetusta, kyseinen hallintopäätös tehdään esiopetuksen puolella.

Jos oppilaan tarve kuulua pidennetyn oppivelvollisuuden piirin loppuu, tulee tehdä päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jolloin oppilas siirtyy yleisen oppivelvollisuuden piiriin.

Oppiaineesta vapauttaminen pidennetyssä oppivelvollisuudessa

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan tarvittaessa järjestää siten, ettei yhteisenä aineena opeteta toista kotimaista kieltä eikä vierasta kieltä tai oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi ja jakaa osa-alueisiin siten kuin oppilaan HOJKS:ssa kuvataan. Jos oppilaalla on ilmeisiä vaikeuksia saavuttaa yleisen opetussuunnitelman tavoitteita, tulee ensisijaisesti selvittää oppilaan mahdollisuudet opiskella painoalueittain tai yksilöllisiä oppimääriä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas voidaan tarvittaessa vapauttaa vieraan kielen tai toisen kotimaisen kielen opiskelusta, jos se on oppilaan kokonaistilanteen ja jatko-opintojen kannalta perusteltua. Tämä harkitaan aina oppilas- ja oppiainekohtaisesti. Oppiaineesta vapauttamisesta päätetään erityisen tuen päätöksessä pedagogisen selvityksen perusteella. Rehtori tekee hallintopäätöksen vapauttamisesta oppilashuoltoryhmän esityksestä (perusopetuslain 18 §). Harkinta vapauttamisesta tehdään aina yhteistyössä huoltajien kanssa. Vapautetun oppiaineen tilalla oppilaalle järjestetään kielellisiä taitoja tai vuorovaikutustaitoja kehittävää korvaavaa opetusta, joka kuvataan oppilaan HOJKS:ssa.

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Opetussuunnitelmaan kuuluvat toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Opetuksen järjestäminen perustuu kokonaisvaltaisten tavoitteiden määrittelyyn, oppilasryhmässä tapahtuvan vuorovaikutuksen edistämiseen sekä toimivan ja motivoivan oppimisympäristön kehittämiseen. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet ja tavoitteena oppilaan koko potentiaalin käyttöön saaminen. Koulupäivän eri toimintoja hyödynnetään oppimisessa. Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan kunkin toiminta-alueen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. Tavoitteet asetetaan yksilöllisesti siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä.

Toiminta-alueet voivat sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia jossakin yksittäisessä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestettyyn opetukseen liittyy aina myös kuntouttavia ja hoitavia elementtejä.

Opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen edellyttää oppilaan opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa myös arviointi tapahtuu toiminta-alueittain. Arviointi annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyyden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on kontaktin muodostuminen oppilaan kanssa ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen luonteenomaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja

sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää sosiaalisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita. Oppiaineiden sisällöistä voidaan saada aineistoa kognitiivisten taitojen oppimiseen.

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista elinympäristön toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arkipäivän elämäntaitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa.

Toiminta-alueittain tapahtuvassa opetuksessa koulu tekee tiivistä yhteistyötä kotien kanssa.

7.5 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, annetaan tukiopetusta. Tukiopetus aloitetaan heti, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta järjestetään niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen. Tukiopetusta annetaan tuen kaikilla tasoilla. Pääsääntöisesti opettaja ohjaa oppilaan tukiopetukseen, mutta myös oppilas tai huoltaja voivat pyytää tukiopetusta. Tukiopetuksen tarpeesta tiedotetaan aina huoltajille.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa jokaiselle luokalle on merkitty työjärjestykseen pysyvä viikoittainen tukitunti. Tukitunnin ajankohdasta tiedotetaan huoltajille lukuvuoden alussa. Mikäli oppilas tarvitsee tukea opinnoissaan, ohjataan hänet tukitunnille välittömästi. Tukitunnille ohjaava opettaja ilmoittaa huoltajille tukitunnista. Oppilas on velvollinen jäämään tukitunnille, jos opettaja katsoo sen tarpeelliseksi. Tukitunteja voidaan antaa myös samanaikaisopetuksena oppilaan tavallisessa opetusryhmässä, pienryhmässä tai täysin yksilöllisesti.

Tukiopetuksen muotoja voivat olla mm. yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus sekä muut uudet tavat lähestyä opittavaa asiaa.

Tukiopetus yleisen tuen aikana

Jokainen opettaja seuraa oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tuen tarve voi johtua poissaoloista tai tilapäisistä oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvistä vaikeuksista.

Tukiopetus tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan yleisen tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen. Tukiopetuksella voidaan edelleen vastata esimerkiksi poissaoloista johtuviin tilapäisiin tuen tarpeisiin.

Tukiopetus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa. Erityisen tuen alkaessa oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKSiin. Tukiopetuksella voidaan edelleen vastata esimerkiksi poissaoloista johtuviin tilapäisiin tuen tarpeisiin.

Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaisella erityisopetuksella voidaan parantaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen eri alueisiin liittyvien ongelmien kasvua. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että osa-aikaista erityisopetusta varten on tarvittavaa ja riittävää erityispedagogista osaamista.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikainen erityisopetus suunnitellaan ja oppilaan oppimista arvioidaan opettajien yhteistyönä. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla tuen tasoilla. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Osa-aikainen erityisopetus pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Huoltajan tuki opetuksen onnistuneessa toteuttamisessa on keskeinen. Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisen suunnittelussa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös oppilashuollon palveluista vastaavien kanssa.

Osa-aikainen erityisopetus osana yleistä tukea

Osa-aikaisen erityisopetuksen avulla voidaan vahvistaa oppimiseen tarvittavia perustaitoja. Oppilaan oppimisen vaikeuksiin vaikuttavia tekijöitä tulee arvioida ja oppilaan tulee saada tarvitessaan osa-aikaista erityisopetusta.

Osa-aikainen erityisopetus tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen.

Osa-aikainen erityisopetus erityisen tuen aikana

Oppilaalle annetaan osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana riippumatta siitä opiskeleeko hän yleisopetuksen ryhmässä. Oppilaan aiemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen arvioidaan osana pedagogista selvitystä.

Oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKSiin.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut sekä erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkina koulupäivinä.
Oppilaalle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien oppilaiden kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten oppilaiden kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Oppilaan kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

<u>Opiskelun erityiset painoalueet</u>
Opetusta järjestettäessä huomioidaan oppilaan oppimisedellytykset, ja opetus voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Jos oppilaalla on vaikeuksia saavuttaa yleisen opetussuunnitelman tavoitteita, käytetään ensisijaisesti erityisiä painoalueita ennen oppiaineen yksilöllistämistä. Opiskelun erityiset painoalueet muodostetaan opetussuunnitelmassa määritellyistä, oppilaan oman vuosiluokan yleisen oppimäärän keskeisimmistä sisällöistä eli niin sanotuista ydinsisällöistä. Tavoitteena on auttaa oppilasta ottamaan haltuun etenemisen kannalta välttämättömät oppiainesisällöt. Oppilas pyrkii oman vuosiluokkansa tavoitteisiin. Opiskelun erityisiä painoalueita voidaan käyttää tehostetun tai erityisen tuen aikana. Painoalueet määritellään oppimissuunnitelmassa tai HOJKS;ssa niissä oppiaineissa, joiden oppimäärää ei ole yksilöllistetty. Painoalueiden määrittely on oppilasta opettavan opettajan tehtävä.

<u>Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen</u>
Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Oppilas voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen kaikkina koulupäivinä edistää oppilaan kehitystä, sosiaalista kasvua ja osallisuutta kouluyhteisössä. Tavoitteena on, että sekä toiset oppilaat että oppilaan kanssa toimivat aikuiset tuntevat oppilaan tavan kommunikoida. Oppilaan omien kommunikaatiotaitojen kehittäminen mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen muiden kanssa. Kieli on oppimisen keskeinen väline ja kielen kehittyminen vaikuttaa ajattelun ja tunteiden kehitykseen sekä oppilaan identiteetin muotoutumiseen.

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä kommunikoinnin tuen eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa eri asiantuntijoita. Lisäksi suunnitellaan muutkin tukitoimet, kuten oppilaan sijoittuminen luokkatilassa, yksilölliset oppi- ja opetusmateriaalit ja oppilaan mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet. Tulkitsemisessa avustava henkilö voi tukea oppimistilanteissa yhtä tai useampaa oppilasta samanaikaisesti. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antaman tuen tulee edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään.

Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle. Oppilaskohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja tukee oppilasta oppimiseen ja koulunkäyntiin sekä oppimista tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Hän ohjaa oppilasta koulun päivittäisissä tilanteissa.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää rehtori oppilashuoltoryhmän esityksestä. Oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan oppilaan opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen oppilaan huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Tulkitseminen ja avustaminen osana yleistä tukea

Oppilas saattaa tarvita tulkitsemis- tai avustajapalveluita ilman, että hänellä on tarvetta muuhun tukeen. Etenkin avustajapalvelun tarve saattaa olla myös lyhytaikainen.

Oikea-aikainen ja riittävä tulkitsemisapu ja mahdollisuus puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikaatiokeinoihin tukee oppilaan oppimista ja ehkäisee oppimisvaikeuksien syntymistä ja vaikeutumista. Avustajan antama tuki parantaa yksittäisen oppilaan tai opetusryhmän oppimisen ja

koulunkäynnin edellytyksiä. Sen avulla voidaan joskus ehkäistä kokonaan tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Tulkitseminen ja avustaminen tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve. Jos oppilas on saanut tulkitsemis- ja avustajapalveluja yleisen tuen aikana, arvioidaan niiden riittävyys ja vaikutus. Tehostetun tuen alkaessa laadittavaan oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsemat tulkitsemis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta. Tulkitsemis- ja avustamispalveluiden tarve saattaa lisääntyä tai tuen muodot tarvitsevat uudelleen arviointia tehostetun tuen aikana. Tarvittavat muutokset kirjataan oppimissuunnitelmaan.

Tulkitseminen ja avustaminen erityisen tuen aikana

Oppilaan tehostetun tuen aikana saamien tulkitsemis- ja avustajapalveluiden riittävyys ja vaikutus sekä tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve jatkossa arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluista. Oppilaalle laaditaan erityisen tuen päätöksen jälkeen HOJKS, jossa kuvataan oppilaalle järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalvelujen järjestämiseen, heidän vastuualueensa ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta. Tulkitsemisen ja avustamisen määrä ja laatu määritellään yksilöllisesti yhdessä muiden tukitoimien kanssa. Erityisen tuen aikana oppilas tarvitsee usein yksilöllisesti kohdennettuja tukipalveluja.

Koulun opetusryhmien ja oppilaiden tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve arvioidaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Koulun tasolla tulkitsemis- ja avustajapalveluiden kohdentamisesta tarpeen mukaan vastaa rehtori.

Toiminta ja yhteistyö nivelvaiheissa

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa on sama luokanopettaja opettaa useimpia oppiaineita usein kuudelle-kahdeksannelle luokalle asti, joten nuoren tukena siirtymävaiheessa ovat entuudestaan tutut aikuiset.

Luokanopettaja ja erityisopettaja käyvät yhdessä luokkaa opettavien aineopettajien kanssa 2. luokan ja 6. luokan päätteeksi nivelvaiheissa läpi oppilaan kokonaistilanteen ja arvioivat käytettyjen tukitoimien toteutumisen ja vaikutukset oppilaan opiskeluun.

Siirtäessään luokkansa kokonaan aineenopettajien hallintaan, luokanopettaja esittelee aineopettajille luokkansa oppilaat opettajainkokouksessa. Esittelyssä kiinnitetään erityistä huomiota tukitoimien toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointiin.

Nivelvaiheessa huomioidaan ainakin seuraavat tiedot soveltuvin osin luokka-astetta vastaavasti: opintojen järjestämisen kannalta välttämätön tieto, HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma), oppimissuunnitelma, pedagoginen selvitys,

oppilaan kouluhistoria, sosiaaliset taidot, kieli- ja kommunikaatiotaidot, matemaattiset taidot, taidot oppiaineissa, arjen taitojen hallinta, urasuunnitelmat (opintojen päättövaiheessa), työelämään ja koulutuksiin tutustuminen, käytetyt ja hyväksi todetut tukitoimet, oppilaan tavoitteet opinnoissaan ja jatko-opintosuunnitelmat.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeen seulonta

Erityisopettaja arvioi oppilaiden tuen tarvetta yhdessä luokanopettajan kanssa opintojen alkuvaiheessa. Tuen tarpeen arvioinnissa käytetään erilaisia tuen tarpeen tunnistamisen välineitä sekä oppimisen seurannan välineitä sekä ryhmä -ja yksilöarviointitehtäviä. Ryhmäarvioinnilla arvioidaan esimerkiksi koko ryhmän lukemisen sujuvuutta ja oikeinkirjoitusta. Yksilöarviointia käytetään tarvittaessa ryhmäarvioinnin lisänä taitojen lisäkartoitukseen. Oppimisen seurannan välineitä voidaan käyttää tarpeen mukaan ja ajankohdasta riippumatta taitojen kehityksen ja oppimisen seurantaan sekä taitojen tarkempaan arviointiin. Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa on käytössä mm. Niilo Mäki–instituutin laatimia oppimistaitoja kartoittavia testejä. Ryhmäarvioinnin tekee pääsääntöisesti luokanopettaja, yksilöarvioinneista vastaa erityisopettaja.

Tuen tarpeen tunnistamisen välineillä opettaja pystyy arvioimaan omaan ryhmäänsä kuuluvien lasten perustaitojen hallintaa pitkin kouluvuotta ja vertaamaan sitä oman luokkaansa osaamistasoon. Yhdessä lapsen oppimista koskevien muiden havaintojen kanssa opettaja pystyy arvioimaan oppilaan tuen riittävyyttä ja vaikuttavuutta. Välineillä on myös mahdollista saada tietoa siitä, mitkä taidot vaativat tarkempaa arviointia, mahdollista lisätukea ja oppimisen seurantaa.

Yhteistyö tuen eri vaiheissa

Luokanopettaja ja aineopettajat tekevät tiivistä yhteistyötä koulun muiden toimijoiden kanssa. Erityisopettaja ja muut koulun tukihenkilöt ovat yhteydessä päivittäin. Myös opettajainkokouksista varataan aikaa työskentelylle ja yhteissuunnittelulle.

Yhteisöllisen oppilashuollon henkilöstö kokoontuu viikoittain oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin varmistamiseksi. Huolenpito oppilaasta kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville aikuisille. Toimiva yhteistyö muodostuu avoimesta vuorovaikutuksesta, luottamuksesta ja suunnitelmallisuudesta. Koulun oppilashuoltotyötä koordinoidaan ja kehitetään moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä. Koulun oppilashuollollista toimintaa arvioidaan säännöllisesti.

Kodin ja koulun välisen yhteistyön merkitys on huomattava. On tärkeää, että lasten ja nuorten oppimisen ja kasvun vahvuudet huomioidaan ja pulmat tunnistetaan ajoissa. Oppilaan tarvitsema tuki suunnitellaan yhdessä vanhempien kanssa. Yhteistyöhön vanhempien kanssa varataan riittävästi aikaa (kotikäynnit, vanhempainvartit, vanhempainillat, yhteiset projektit jne.)

Luokanopettajan ja luokanvalvojan vastuualueina ovat

- kasvattaminen, opettaminen ja ohjaaminen,
- oppilaan edistymisen arvioiminen, tiedottaminen koulun henkilöstölle ja huoltajille,
- oppimisen kokonaisvaltainen seuraaminen,
- oppilaan oppimis- yms. vaikeuksien mahdollisimman varhainen tunnistaminen, huolen eteenpäin ilmaiseminen,
- tukiopetuksen tarjoaminen,
- moniammatillisen yhteistyön tekeminen oppilashuollon ja sosiaalitoimen kanssa,
- pedagogisten asiakirjojen kokoaminen ja palavereiden koolle kutsuminen sekä pedagogisten asiakirjojen esitteleminen palavereissa,
- ohjata oppilas tarvittaessa koulussa tarjottavan tuen piiriin,
- oppilashuoltoryhmän toimintaan osallistuminen oman oppilaan asioita käsiteltäessä,
- siirtymävaiheen yhteistyö lähettävän ja/tai vastaanottavan tahon kanssa,
- yhteistyö kodin kanssa,
- tarvittaessa yhteiset palaverit eri yhteistyöverkostojen kanssa,
- osallistuminen HOJKS:n laadintaan.

Erityisopettaja

- vastaa tehostetun ja erityisen tuen vaiheiden toteutumisesta.
- Erityisopettajan tehtävänä on opettaa psyykkisestä, fyysisestä tai muusta syystä erityisopetusta tarvitsevia lapsia ja nuoria yksilöllisesti, pienryhmää tai samanaikaisopettajana toisen opettajan kanssa.
- Erityisopettajan työhön kuuluu myös opetuksen ja opetusjärjestelyjen suunnittelu yhdessä luokan- tai aineopettajan kanssa, edistymisen arviointi ja seuranta sekä erilaisia kehittämis-, tuki- ja konsultointitehtäviä. Erityisopettaja vastaa HOJKS:n laatimisesta ja seurannasta. Yhteistyö oppilaan/opiskelijan sekä huoltajan ja muiden yhteistyötahojen kanssa on oleellinen osa erityisopettajan työtä.

Koulupsykologin työn tavoitteena on

- lasten ja nuorten koulunkäynnin, oppimisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen.
- Koulupsykologin työ sisältää oppilaan oppimisvalmiuksien, erilaisten koulunkäyntivaikeuksien ja psykososiaalisen tilanteen arviointia ja tukemista neuvottelujen, tukikeskustelujen ja psykologisten tutkimusvälineiden avulla. Keskeistä tässä arvioinnissa on monimuotoinen yhteistyö vanhempien ja koulun kanssa.
- Koulupsykologin työhön kuuluu myös koulujen oppilashuoltotyöryhmiin osallistuminen, konsultaatio ja verkostoyhteistyö.
- Koulupsykologiin voivat ottaa yhteyttä oppilas, vanhemmat ja yhteistyökumppanit.

- Tarvittaessa koulupsykologi ohjaa oppilaan ja hänen perheensä muiden tarjolla olevien palveluiden piiriin.

Koulukuraattorin työn tavoitteena on

- oppilaiden koulunkäynnin ja psykososiaalisen hyvinvoinnin tukeminen.
- Koulukuraattorin tehtävänkuvaan kuuluvat tukikeskustelut oppilaan kanssa, koulun ja kodin yhteistyö sekä vanhemmuuden tukeminen, koulujen oppilashuoltotyöryhmiin osallistuminen, konsultaatio sekä verkostoyhteistyö.
- Koulukuraattoriin voi ottaa yhteyttä erilaisissa koulunkäyntiin, käyttäytymiseen, ikävaiheen kasvuun, tunne-elämään, perhetilanteeseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvissä kysymyksissä.
- Yhteyttä voi ottaa oppilas, vanhemmat, opettajat tai yhteistyökumppanit.
- Tarvittaessa koulukuraattori ohjaa oppilaan muihin lapsille ja nuorille tarjolla oleviin palveluihin ja toimii yhteistyössä näiden tahojen kanssa.

Koulunkäyntiavustaja

- tukee oppilaan oppimista yhdessä koulun muiden toimijoiden kanssa joko ryhmässä tai yksilöllisesti.
- Koulunkäyntiavustajan tarve arvioidaan yhdessä vanhempien, koulun johtajan, oppilaan opettajan ja asiantuntijoiden kanssa.

Kouluterveydenhoitaja

- on kouluyhteisön terveyden edistämisen asiantuntija. Hän vastaa hoitotyön asiantuntijana kouluterveydenhuollosta ja toimii koululääkärin työparina.
- Kouluterveydenhoitaja edistää oppilaiden ja kouluyhteisön turvallisuutta ja osallistuu koulun kriisityöhön sekä kouluympäristön ja opiskeluyhteisön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastuksiin.
- Hän tiedottaa kouluterveydenhuollon palveluista ja käytännöistä oppilaille, vanhemmille, opettajille ja muille yhteistyötahoille ja osallistuu terveystiedon opetukseen tarvittaessa.
- Kouluterveydenhoitaja osallistuu oppilashuoltoryhmiin ja tarjoaa konsultaatiota opettajille sekä muulle oppilashuoltohenkilöstölle lapsen ja nuoren terveydentilan ja kehitysvaiheen merkityksestä ja osallistuu kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämiseen ja edistämiseen, oppilashuollon arviointi- ja kehittämistyöhön sekä viranomaisten ja hallinnonalojen väliseen yhteistyöhön ja verkostomaisen toimintatavan kehittämiseen lasten, nuorten sekä perheiden palveluissa.

Opettajan ja koulunkäyntiavustajan (koulunkäynnin ohjaajan) työnjako ja vastuut

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa muun henkilöstön kanssa. On tärkeää, että työn- ja vastuunjako on selkeä.

LUKU 8 OPPILASHUOLTO

8.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään kouluyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Oppilashuollon arvoperusta rakentuu erilaisuuden kunnioittamiselle ja jokaisen yksilön tasa-arvoiselle kohtelulle. Oppilashuolto tukee ja edistää lapsen / nuoren oppimista, osallisuutta, psyykkistä ja fyysistä kasvua ja kehitystä sekä sosiaalisuutta, luo terveen ja turvallisen oppimisympäristön ja ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Oppilashuoltotyö liittyy läheisesti koulun kasvatus- ja opetustehtävään ja kuuluu kaikille kouluyhteisössä toimiville. Oppilashuoltotyössä otetaan aina huomioon lapsen ja nuoren edun ensisijaisuus. Oppilashuoltotyöllä pyritään varmistamaan kaikille tasavertainen oppimisen mahdollisuus sekä turvaamaan oppilaiden yhdenvertaisuus saada tarvitsemiaan oppilashuollollisia palveluja ja tukimuotoja. Oppilashuoltotyö on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää. Varhainen puuttuminen, tukitoimien järjestäminen sekä niiden toteutumisen seuranta ovat keskeisiä oppilashuollon tehtäviä.

Oppilashuollon tavoitteena on edistää välittämisen ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria sekä koulun sisäisessä vuorovaikutuksessa että vuorovaikutuksessa koteihin ja muihin yhteistyötahoihin. Oppilashuoltoa toteutetaan sivistystoimialan ja sosiaali- ja

terveystoimialan monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Oppilashuollolla edistetään oppilaiden ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja viihtyvyyttä.

Oppilashuoltotyötä tehdään, kehitetään ja koordinoidaan moniammatillisena yhteistyönä tukien koko oppilaitoksen toimintaa (yhteisöllinen oppilashuolto) ja myös yksittäisten oppilaiden oikeuksiin kuuluvana yksilökohtaisena oppilashuoltona.

Oppilashuollon tehtävänä on osaltaan huolehtia oppilaiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista sekä tukea oppilaan tasapainoista kasvua, osallisuutta ja kehitystä. Oppilashuoltotyötä ohjaavia periaatteita opetustoimessa ovat oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, suunnitelmallisuuden vahvistaminen, ennaltaehkäisy, varhainen tunnistaminen ja puuttuminen, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen, luottamuksellisuus, moniammatillinen yhteistyö kaikilla tasoilla, oppilashuollon riittävän saatavuuden varmistaminen sekä koulun yhteisöllisyyden tukeminen ja kehittäminen.

Oppilashuoltoon sisältyvät psykologi- ja kuraattoripalvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä yksilökohtaiset oppilashuoltopalvelut. Oppilaalla on oikeus saada psykologin tai kuraattorin palveluja kiireellisessä tapauksessa samana tai seuraavana työpäivänä, muutoin 7 työpäivän kuluessa. Asian kiireellisyydestä päättää oppilashuollon ammattihenkilö.

Oppilashuoltoryhmät[169]

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kun käsiteltävä asia edellyttää.

Ohjausryhmä

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä on perusteltua käyttää nimitystä opiskeluhuollon ohjausryhmä.

[169] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 1 – 4 mom.

Oppilashuoltoryhmä

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu[170]. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

8.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään kouluyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä.[171] Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä.[172] Oppilashuolto luo kouluyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

[170] Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013
[171] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 § 1 mom.
[172] Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.[173] Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät kouluyhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä.[174] Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja tai rehtori ilmoittaa koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.[175]

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Kouluyhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Kouluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä kouluyhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa[176]. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

8.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on kokonaisvaltaisesti seurata ja edistää opiskelijan kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Tärkeää on taata oppilaalle varhainen tuki ja ennakoida ongelmien syntyminen. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, resurssit ja tarpeet pitää huomioida oppilashuoltoa suunniteltaessa sekä koulun arjessa. Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon eivät kuulu asiat, jotka koskevat opetuksen järjestämistä, pedagogisten asiakirjojen laatimista tai koulukiusaamisen selvittelyä.

---

[173] Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)
[174] Perusopetuslaki 29 § 4 ja 5 mom. (1267/2013)
[175] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 4-kohta ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (1267/2013)

[176] Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 16 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Oppilaalla on oikeus saada psykologin tai kuraattorin palveluja kiireellisessä tapauksessa samana tai seuraavana työpäivänä, muutoin 7 työpäivän kuluessa. Asian kiireellisyydestä päättää oppilashuollon ammattihenkilö. Oppilaalla on mahdollisuus käydä kouluterveydenhuollossa ilman ajanvarausta virka-aikana. Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon tarvitaan aina oppilaan ja tarvittaessa huoltajan suostumus. Huoltajat eivät voi kieltää alaikäistä oppilasta saamasta oppilashuoltopalveluja.

8.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[177]. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Lisäksi oppilaskuntaa kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten vahvistamista[178]. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus[179]
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta[180]
- koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma[181]

[177] Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)
[178] Perusopetuslaki 47 a § 1 ja 3 mom. (1267/2013)
[179] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom
[180] Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)
[181] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä koulukohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

8.5 Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun käytännöt

Opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta

Yleisperiaatteet

Oppilashuollon tehtävä on huolehtia oppilaan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista oppimisen ja opiskelun perusedellytyksinä sekä yhteisössä että yksilöllisesti. Tavoitteena on terve ja turvallinen koulu- ja oppimisympäristö, mielenterveys, osallisuus omaan ja ympäristön elämään sekä koko kouluyhteisön hyvinvointi.

Oppilashuollolla edistetään koulun toimintakulttuuria, jossa toteutuu toisesta välittäminen, huolenpito ja kaikinpuolinen vuorovaikutus. oppilashuolto turvaa yksilön ja yhteisön toimintakykyä myös fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa.

Oppilashuolto kuuluu kaikille koulussa työskenteleville henkilöille sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan yhteistyössä lasten ja nuorten huoltajien kanssa. Oppilasta koskevien oppilashuollollisten tukitoimien suunnittelussa kuullaan oppilasta ja huoltajaa. Oppilashuoltotyö on luottamuksellista, oppilaita ja huoltajia kunnioittava sekä salassapitosäädöksiä noudattavaa.

Oppilashuoltotyötä koordinoidaan ja kehitetään moniammatillisessa yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä, johon kuuluvat säännöllisesti rehtori, oppilaanohjaaja, erityisopettaja ja koulun vakinaiset opettajat tarvittaessa myös kuraattori ja/tai psykologi ja/tai kouluterveydenhoitaja. Jos huoli yksittäisestä oppilaasta herää, ohjaa ryhmä oppilaan asian yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.

Oppilashuollon suunnitelma laaditaan yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen

Koulun koko toimintakulttuuria pyritään suunnittelemaan terveyttä, hyvinvointia, turvallisuutta, vastuullisuutta ja vuorovaikutusta edistäväksi. Sen toteutumista arvioidaan erityisesti yhteisöllisessä oppilashuollossa, opettajakunnassa ja johtokunnassa, myös oppilaat otetaan mukaan toimintaan.

Koulutulokkaat ja uudet oppilaat tutustutetaan kouluun ja toisiinsa ennen kouluun tuloa. Ensimmäiselle luokalle tulijat tapaavat opettajansa ja toisensa kouluuntuloa edeltävän kevätlukukauden aikana sekä tutustuvat alustavasti koulutiloihin. He voivat tutustua vanhempineen kouluun myös erillisissä tapahtumissa, joita ovat esim. avoimien ovien päivät, myyjäiset ja niiden yhteyteen sijoitetut lastentapahtumat. Muille vuosiluokille tulevat oppilaat voivat tutustua koulunkäyntiin ottamalla osaa opetukseen ja luokan elämään ennen kuin huoltajat hakevat oppilaspaikkaa. Huoltajille annetaan tietoa koulusta, opetussuunnitelmasta ja opetusmenetelmistä. Jos oppilaaksi hakevalla lapsella tai nuorella on jo todettu oppimis- tai muita koulunkäyntiin vaikuttavia vaikeuksia, opettajakunta tekee rehtorille oppilaaksi ottamisesta myönteisen ehdotuksen, jos koulun edellytykset järjestää oppilaan opetus todetaan riittäviksi.

Koulun jokapäiväisen elämän sujumista edistetään seuraavasti:

- luokanopettajat ja luokanohjaajat sekä aineenopettajat opettaessaan seuraavat tiiviisti ja tukevat luokan elämää sekä auttavat myönteisen yhteishengen synnyttämisessä
- kaikki opettajat osallistuvat koulutiloissa valvontaan kaiken aikaa ja lisäksi vuorollaan määritellyissä valvontatehtävissä
- vahvistetaan yhteisessä elämässä käytäntöjä, joissa oppilaat ottavat edellytystensä mukaisesti vastuun teoistaan ja jossa vanhemmat oppilaat tukevat toisiaan ja ovat hyvänä esimerkkinä nuoremmilleen auttamalla näitä
- opettajat valmistelevat uusien oppilaiden liittymistä yhteisöön etukäteen ja auttavat erityisesti siirtymävaiheessa
- oppilaskunta saa ja ottaa vastuuta yläluokkien hyvistä toverisuhteista ja kouluyhteisön turvallisuudesta
- koko koulun henkilökunta toimii yhteistyössä oppimista suosivan ilmapiirin luomiseksi.

Koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulu on Etelä-Pohjanmaan steinerkouluyhdistyksen ylläpitämä yhtenäiskoulu vuosiluokille 1-9. Yhdistyksen kotikunta on Seinäjoki.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Etelä-Pohjanmaan steinerkouluyhdistys kuuluu Seinäjoen kaupungin organisoimaan opiskeluhuollon ohjausryhmään, johon kuuluvat kaikki kaupungin oppilaitokset. Yhteyshenkilönä koulun ja ryhmän välillä toimii kuraattori.

Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat:

Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulun opettajakunta kokoontuu viikoittain torstaisin huolehtimaan koulu- ja opiskeluympäristön ja – yhteisön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja yleisestä hyvinvoinnista.

Yhteisöllisessä oppilashuollossa voidaan käsitellä oppilaan koulunkäyntiin liittyviä asioita, joilla on yhteys esimerkiksi työrauhaan, kurinpitoon tai kiusaamisen ehkäisyyn. Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmässä käsitellään myös monialaisesti oppilaan pedagogisen tuen järjestäminen.

Oppilashuoltoryhmä on tietoinen koulussa tehtyjen kyselyjen tuloksista ja ryhtyy tarvittaessa tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Kokoontumisaikataulu kirjataan lukuvuosittain oppilashuoltosuunnitelmaan.

Oppilashuoltoryhmää vetää toiminnasta vastaava rehtori muina jäseninä ovat opettajakunnan jäsenet. Tarvittaessa voidaan kutsua paikalle myös koulukuraattori, ja/tai-psykologi, ja/tai-terveydenhoitaja sekä voidaan kuulla myös muita asiantuntijoita.

Oppilashuoltoryhmän kokoontumisista tehdään muistio, johon kirjataan käsitellyt asiat: päivämäärä, läsnäolijat, asia/aihe, sovitut toimenpiteet ja seuranta.

Yksittäisen oppilaan asian edetessä yksilökohtaiseen asiantuntijaryhmän käsittelyyn, muistioon kirjataan, että oppilaan tuen järjestämistä ehdotetaan aloitettavaksi yksilökohtaisessa työssä. Oppilaan ikä huomioiden työskentelyn aloittamiseen kysytään huoltajan suostumus.

Aikataulu oppilashuoltosuunnitelman täydentämiselle ja arvioinnille suunnitellaan oppilashuoltoryhmässä. Koulu tiedottaa suunnitelmasta asianomaisia sidosryhmiä.

Oppilaan siirtyessä toisen asteen opintoihin tai vaihtaessa kunnalliseen kouluun ollaan tulevaan kouluun yhteydessä, jotta oppilaan koulupolku on turvattu seuraavassa vaiheessakin. Yhteydenpidosta huolehtii rehtori/opinto-ohjaaja/kuraattori tai muu henkilö, joka oppilashuoltoryhmässä on valittu.

Terveellinen ja turvallinen kouluympäristö

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Koulun opetussuunnitelmasta ja turvallisuussuunnitelmasta löytyy suunnitelma oppilaan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Koulun turvallisuussuunnitelmasta löytyy toimintaohjeet äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa toimista varten. Henkilökunta perehtyy oheistukseen aina lukuvuoden alussa.

Järjestyssäännöt päivitetään aina lukuvuoden alussa yhteisöllisessä oppilashuollossa. Järjestyssäännöt annetaan myös oppilaiden käsiteltäviksi. Järjestyssäännöt vahvistaa kouluyhdistyksen hallitus.

Poissaolojen seuranta, kukin opettaja kirjaa oppilaiden poissaolot poissaolokirjaan. Jos epämääräisiä poissaoloja on paljon, keskustellaan oppijan ja hänen vanhempiensa kanssa asiasta. Tarpeen vaatiessa asia viedään yksilölliseen oppilashuoltoon.

Toiminta- ja turvallisuus ohjeistus tapaturmien ehkäisemisestä, ensiavun järjestämisestä ja hoitoonohjauksesta löytyy ohjeistus koulun omasta opetussuunnitelmasta.

Toiminta- ja turvallisuus ohjeistus päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja käyttöön puuttumisesta löytyy ohjeistus koulun omasta opetussuunnitelmasta.

Etelä-Pohjanmaan steinerkouluyhdistys ei järjestä koululaiskuljetusta. Omalta kotikunnalta voi kuljetusta anoa.

Laajat terveystarkastukset ja niiden antamaa informaatiota oppilaiden hyvinvoinnista hyödynnetään kehitettäessä oppilaiden hyvinvointia. Jos esille nousee huoli yksittäisestä oppilaasta, viedään asia yksilölliseen oppilashuoltoon.

Lukuvuoden alussa psykologi, kuraattori ja terveydenhoitaja vierailevat luokissa. Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän ensimmäiseen kokoontumiseen kutsutaan psykologi, kuraattori ja terveydenhoitaja.

Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppialasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5§1mom.)

Kun oppilaan tuen tarve on niin suuri, etteivät pedagogiset järjestelyt koulun keinoin riitä, käynnistetään monialainen yksilökohtainen asiantuntijaryhmän työ, yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän aloitteesta tai aloitteentekijä voi olla huoltaja, oppilas (ikä huomioiden).

Rehtori on ryhmän koolle kutsuja. Yksilökohtainen asiantuntijaryhmän kokoonpano vaihtelee tarpeen mukaan. Ryhmän jäsenillä on oikeus pyytää tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta neuvoa ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja.

Oppilaan ikä huomioiden työskentelyn aloittamiseen kysytään huoltajan suostumus. Lomake löytyy oppilashuollon lomakekansiosta.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu vapaaehtoisuuteen. Oppijan osallisuus ja omat toivomukset otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Oppijan edellytykset päättää itse omista asioista arvioidaan tapauskohtaisesti (esim. yksilökohtaisen oppilashuoltotyön aloittamisesta ja ryhmän jäsenistä). Nämä edellytykset voi todeta esim. terveydenhoitaja tai kuraattori. Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö tekee tarvittavat kirjaukset oppilashuoltokertomukseen. Myös muut ryhmän jäsenet voivat tehdä kirjauksia.

<u>Oppilashuoltokertomus pitää sisällään</u>

- oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta, yhteystiedot sekä alaikäisen oppijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä ja tekijä ja hänen ammatti tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja
- nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Laajat terveydenhuollon terveystarkastukset tehdään ikäryhmittäin, joista saatua informaatiota voidaan käyttää tukemaan yksittäisen oppilaan hyvinvointia. Jos oppilaalla on jokin sairaus, joka vaatii erityisruokavaliota, lääkitystä ym. toimenpiteitä, yhteistyössä vanhempien ja kouluterveydenhoidon, keittiöhenkilökunnan kanssa sovitaan käytännöistä, jotka kirjataan. Henkilökunta ohjeistetaan tilanteen mukaan.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden (poliisi, nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoito) toteutetaan tarpeen mukaan. Asiasta sovitaan oppilashuoltoryhmässä. Jos ratkaisu tarvitaan pikaisesti eikä ryhmä pääse kokoontumaan, niin rehtori voi olla yhteydessä yhteistyötahoihin ilman oppilashuollon yhteistä päätöstä.

Oppilashuoltokertomukset tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulu ylläpitää rekisteriä. Rekisterin ajan tasalla pitäjänä toimii rehtori.

Moniammatillinen oppilashuoltoryhmä arvioi lukuvuoden lopussa toimintaansa ja muuttaa toimintatapoja, jotka eivät ole lukuvuoden aikana toimineet. Arviointi kirjataan ja toteutumista seurataan lukuvuosittain.

Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun kasvatus- ja opetustehtävään. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Oppilaalla on oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkouluyhdistyksen hallitus tekee talouden huomioiden rehtorin esityksestä keväällä arvion koulun oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista seuraavaa lukuvuotta varten. Arviossa huomioidaan koulun oppilasmäärän lisäksi mm. tehostetun ja erityisen tuen oppilaat sekä asuinalueen erityispiirteet.

Oppilashuollon kokonaistarve arvioidaan lukuvuodeksi kerrallaan. Kokonaistarvetta arvioitaessa otetaan huomioon seuraavat asiat:

- koulun oppilasmäärä, edellisten kouluterveyskyselyiden tulokset, aikaisemmin tehdyt toimenpiteet ja arvio toimenpiteiden vaikuttavuudesta, käytettyjen oppilashuollon palveluiden määrä edellisenä vuonna sekä palveluiden vaikuttavuuden arvio

Oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa useamman koulutusmuodon yhteinen ohjausryhmä. Tähän ryhmään kuuluvat kaikki Seinäjoen koulut.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa rehtori. Opetuksen järjestäjä ja

oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa rehtori. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

Koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut ja koulunterveydenhoitaja- ja lääkäripalvelut on järjestetty yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa. Koulunterveydenhoitajat, -lääkärit, -kuraattorit ja -psykologit kohdentavat työpanostaan kouluihin ja oppilashuollon osa-alueisiin joustavasti ja tarpeen mukaan.

Koulun ohjausryhmän jäsenistä valitaan edustaja kaupungin oppilashuollon ohjausryhmään, joka tekee oppilashuoltopalveluiden kehittämis- ja arviointityötä laajemmin. Yhteistyötä tehdään kaikilla oppilashuoltotyön toteuttamisen tasoilla.

Oppilashuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin oppilaisiin, kouluyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan

Oppilashuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin oppilaisiin, kouluyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan kuvataan koulun oppilashuoltosuunnitelmassa.

Koulun turvallisuuskansio

Koulun turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat ja toimintaohjeet kootaan koulun turvallisuuskansioon. Turvallisuuskansio on henkilökunnan saatavilla ja se päivitetään säännöllisin väliajoin. Turvallisuuskansion sisältö käydään läpi henkilöstön kanssa lukuvuoden alkaessa ja aina tarvittaessa. Turvallisuuskansion sisältöön perehdyttäminen tapahtuu yleisen työhöntuloon liittyvän perehdytyksen yhteydessä. Perehdytys koskee myös sijaisia.

Koulun turvallisuuskansion tulee sisältää tärkeimmät yhteystiedot, riskienkartoituksen tuloksena syntyvät asiakirjat, koulun järjestyssäännöt, pelastussuunnitelman, kriisisuunnitelman,

kriisitilanteiden viestintämallin sekä suunnitelman kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi ja koulun toimintamallin kiusaamis-, väkivalta- ja häirintätilanteissa.

Koulun järjestyssäännöt[182]

Järjestyssääntöjen tarkoituksena on varmistaa opetukseen osallistuvan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön[183] sekä huolehtia siitä, että oppilas suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyy asiallisesti[184] Järjestyssäännöillä edistetään koulun sisäistä järjestystä opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä[185].

Järjestyssäännöillä annetaan kouluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä, asianmukaisesta käyttäytymisestä, tarkempia määräyksiä esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä, koulun omaisuuden käsittelystä, koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella[186].

Järjestyssäännöt ovat voimassa sen ajan, jolloin oppilas osallistuu opetussuunnitelman mukaiseen toimintaan tai perusopetuslain tai siihen liittyvien säädösten nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen toimintaan (esim. koulun ulkopuolinen toiminta kuten retket, leirikoulut ja kerhot)[187].

Järjestyssäännöt valmistellaan yhteistyössä koulun oppilaiden, henkilökunnan ja vanhempien kanssa. Lisäksi koulun oppilaskuntaa kuullaan järjestyssääntöjen laatimisessa.[188]

Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

Perusopetuslain mukaan oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä myönnetty vapautusta[189]. Koulu tiedottaa huoltajille koulun kotisivuilla ja vanhempainilloissa, miten oppilaan poissaoloista ilmoitetaan koululle.

---

[182] ks. myös luku 5.3
[183] POL 29 § 1 mom.
[184] POL 35 § 2 mom.
[185] POL 29 § 4 mom.
[186] POL 29 § 5 mom.
[187] POL 29 § 6 mom.
[188] POL 3 § 3 mom, 47 a § 1 ja 3 mom.
[189] POL 26§

Luvattomiin poissaoloihin puututaan nopeasti. Opetusryhmästä vastuussa oleva luokanopettaja tai luokanvalvoja seuraa säännöllisesti oppilaiden poissaoloja ja tiedottaa niistä huoltajille. Mikäli poissaolot edelleen jatkuvat, pyydetään huoltajat koulupalaveriin ja huoltajan kanssa suunnitellaan yhdessä, miten poissaolot saadaan loppumaan.

Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksessa

Kouluterveydenhoito voi tarjota erityisasiantuntemusta päihteistä, seksuaaliterveydestä, ravitsemustieteistä, liikunnasta. Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulu käyttävää mm. Kouluterveyskyselyn (THL) tarjoamaa tietoa kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisessä, vanhempainilloissa keskustelun pohjana, oppilashuoltotyössä sekä terveystiedon opetuksessa.

Tapaturmien ehkäisy, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Koulun oppilaat ja henkilökunta perehdytetään lukuvuosittain turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin syksyn henkilökunta ensimmäisissä kokouksissa. Oppilaille pidetään lukuvuoden ensimmäisen kouluviikon aikana turvallisuusinfo, jossa kerrataan liikennesääntöjä, koulun järjestyssäännöt ja siitä, miten toimitaan palohälytyksen ja muun hälytyksen sattuessa.

Koulutapaturma on perusopetuksen oppilaille koulussa tai koulumatkalla sattunut äkillinen, ulkoisen ruumiinvamman aiheuttava odottamaton tapahtuma. Koulutapaturmina korvataan myös sellaiset vammat, jotka ovat syntyneet opintokäynnillä, opintoretkellä, leirikoulussa, kerhossa tai välittömällä matkalla niihin, mikäli ne sisältyvät koulun toimintasuunnitelmaan.

Koulun käytännöt tapaturmien ehkäisemisessä on kirjattu koulun turvallisuussuunnitelmaan.

Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisy ja käyttöön puuttuminen

Tupakointi on kielletty koulun sisä- ja ulkotiloissa.[190] Koulun käytänteet tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteidenkäytön ehkäisemiseen ja käyttöön puuttumiseen on määritelty koulun turvallisuussuunnitelmassa.

Koulukuljetuksen odotusaikoja koskevat käytänteet, odotusajan turvallisuutta koskevat ohjeet sekä niistä tiedottaminen

Kuljetusta odottavalle oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan[191]. Etelä-Pohjanmaan Steinerkouluyhdistys ei järjestä koulukuljetuksia, mutta osa oppilaista joutuu odottamaan vanhempiaan koulupäivän jälkeen. Luokanopettaja ja –valvoja ohjeistaa odottavan oppilaan siitä, kuinka toimitaan.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun turvallisuussuunnitelmassa on määritelty keinot oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä kuvataan, kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen, edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla, yksilöllinen tuki, tarvittava hoito sekä muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta, yhteistyö huoltajien kanssa, yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa sekä suunnitelmaan perehdyttäminen sekä siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille, suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

[190] Tupakkalaki 12 §
[191] POL 32 § 4 mom.

Ojentamis-, kurinpito-, työrauhan varmistaminen ja henkilöturvallisuustilanteissa toimiminen[192]

Ojentamis- ja kurinpitotoimenpiteitä tehtäessä toiminta on oppilasta kunnioittavaa ja ammatillista. Toimenpiteillä on ennaltaehkäisevä ja kasvattava vaikutus, ja ne lisäävät oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta.

Ojentamis- ja kurinpitokeinona suositaan kasvatuskeskustelua. Pedagogisten keinojen loppuessa, lailla mahdollistettuja keinoja ovat myös luokasta poistaminen, kotitehtävien laiminlyönti, jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen keino puuttua rakentavasti oppilaan moitittavaan käyttäytymiseen. Oppilaan tulemisen kasvatuskeskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori. Kasvatuskeskustelu voidaan järjestää yhdessä tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen. Kesto on yhteensä enintään 2 tuntia. Kasvatuskeskustelussa yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa ja tarvittaessa selvitetään laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Huoltajalle ilmoitetaan asiasta ja varataan mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Kasvatuskeskustelu kirjataan ja ilmoitetaan kotiin. Kodilta pyydetään kuittaus ilmoitukseen.

Luokasta poistaminen voidaan määrätä, mikäli oppilas häiritsee oppimista ja opetusta. Poistamisen määrää rehtori tai opettaja. Jos oppilas vastustaa poistamista, opettaja/rehtori voi käyttää sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, jotka ovat puolustettavia huomioiden oppilaan ikä, kehitystaso ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Mitään välinettä ei saa käyttää. Läsnä on tällöin oltava toinen kouluyhteisön täysi-ikäinen työntekijä. Jos poistamisessa joudutaan käyttämään väkivaltaa, tehdään Wilmassa kirjallinen selvitys koulun johtokunnalle, jossa kerrotaan tapahtumien kulku ja läsnä olevien täysi-ikäisten henkilöiden nimet. Luokasta poistetun oppilaan valvonnasta huolehditaan. Luokasta poistaminen kirjataan ja ilmoitetaan kotiin. Kodilta pyydetään ilmoitukseen kuittaus.

Kotitehtävien laiminlyönti ja kotitehtävien suorittaminen

Oppilas voidaan määrätä koulun jälkeen suorittamaan kotitehtävänsä, mikäli hän on ne laiminlyönyt. Toimenpiteen määrää rehtori tai opettaja. Kotitehtävien suorittamishetki on kestoltaan enintään yksi tunti. Tapaus kirjataan ja ilmoitetaan kotiin. Kodilta pyydetään ilmoitukseen kuittaus.

[192] ks. myös luku 5.3

Jälki-istunto

voidaan määrätä, mikäli oppilas jatkaa epäasiallista käyttäytymistä kasvatuskeskustelun jälkeen. Jälki-istunnon määrää rehtori tai opettaja. Ennen määräämistä jälki-istuntoon yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko, oppilasta kuullaan ja hankitaan muu tarpeellinen selvitys. Jälki-istunto tulee järjestää niin, ettei oppilas joudu jäämään pois opetussuunnitelman mukaisesta opetuksesta. Jälki-istunto kestää enintään 2 tuntia. Jälki-istunnon aikana oppilaalla voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä, harjoituksia ja tehtäviä, jotka ovat kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia. Niiden on oltava oikeassa suhteessa tekoon tai laiminlyöntiin sekä ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaille sopivia. Oppilas voidaan myös velvoittaa istumaan hiljaa. Jälki-istunto kirjataan ja ilmoitetaan kotiin. Kodilta pyydetään kuittaus ilmoitukseen. Suorittamattomista jälki-istunnoista tehdään merkintä lukuvuositodistukseen.

Kirjallinen varoitus

Kirjallisesta varoituksesta päättää rehtori. Varoitus kirjataan Wilmaan ja ilmoitetaan kotiin. Kodilta pyydetään kuittaus varoitukseen.

Määräaikainen erottaminen

Määräaikaisesta erottamisesta koulun johtokunta rehtorin esityksestä. Määräaikainen erottaminen on kurinpitorangaistus. tällöin on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitorangaistus tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi, järjestetään tarvittava oppilashuolto. Oppilasta ei saa jättää tuolloin ilman valvontaa.

Oppilaan velvollisuus siivota tahallaan tai huolimattomuudella aiheutettu epäjärjestys tai likaaminen

Tämä koskee koulun omaisuutta ja tiloja. Tekijän on oltava tiedossa ja yksilöitävissä. Tehtävän suoritus valvotaan ja oppilaan ikä ja kehitystaso otetaan huomioon, kesto on enintään 2 tuntia. Oppilas ei voi tehtävän suorittamisen vuoksi jäädä pois opetuksesta. Mikäli tehtävä suoritetaan oppilaan työpäivän ulkopuolella, siitä ilmoitetaan oppilaan huoltajalle. Ilmoitus tehdään tekstiviesti, johon pyydetään huoltajan kuittaus. Tehtävän suorittaminen tulee huomioida päätettäessä ojentamisesta tai kurinpidollisista toimenpiteistä sekä vaadittaessa mahdollisia vahingonkorvauksia.

8.5.2.18 Puuttuminen koulumatkoilla tapahtuvaan kiusaamiseen

Koululla ei ole toimivaltaa määrätä rangaistusta koulumatkoilla tapahtuvassa kiusaamisessa, mutta opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, tai väkivallasta huoltajille. Ilmoitus tehdään kirjallisesti sekä tapahtuneeseen syyllistyneen että kohteeksi joutuneen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Kodilta pyydetään kuittaus ilmoitukseen.

8.5.2.19 Vaarallisten ja laittomien esineiden kielto ja toimivalta tarkastamiseen

Kouluun ei saa tuoda esinettä/ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty (alkoholi- ja huumausaineet, teräaseet, ym.). Kouluun ei saa myöskään tuoda ainetta/esinettä, joilla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta tai jotka erityisesti soveltuvat vahingoittamiseen ja joiden hallussapitoon ei ole hyväksyttävää syytä. Kielto koskee myös koulun koulupäivän ulkopuolella järjestämää ja valvottua toimintaa. Koulun opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen Perusopetuslain 29 §:n 2 momentissa tarkoitetun kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos tällaisen esineen tai aineen hallussapito on ilmeistä ja oppilas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole. Toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti, tarkastamisessa ei saa käyttää

voimakeinoja. Ensisijaisesti oppilasta pyydetään vapaaehtoisesti luovuttamaan ko. aine/esine. Tarkastukseen ryhdytään vain, jos oppilas kieltäytyy luovuttamasta ko. ainetta/esinettä. Tarkastaminen ja voimakeinojen käyttö ovat aina viimesijaisia ja poikkeuksellisia toimenpiteitä. Ennen tarkastamisen aloittamista on oppilaalle kerrottava tarkastuksen syy ja perustelu myös huoltajaan otetaan yhteyttä. Toimenpiteillä ei saa puuttua oppilaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Oppilaan tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta ja tarkastus tulee suorittaa tilassa, missä ei ole läsnä ulkopuolisia henkilöitä. Tarkastajan on oltava tarkastettavan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen koulun henkilökuntaan kuuluva. Oppilaan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa koulun henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla. Edellä kerrotusta tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä. Tarkastus kirjataan ja ilmoitetaan kotiin. Kodilta pyydetään kuittaus ilmoitukseen.

Aineiden tai esineiden haltuun ottaminen, säilytys ja luovutus

Jos vaarallista haltuun otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ottamisen, rehtorilla tai koulun opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oikeus käyttää voimakeinoja koskee vain oppilaan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita. Voimakeinojen käyttö oltava oikeassa suhteessa oppilaan ikään, kehitystasoon, tilanteen uhkaavuuteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin nähden. Oppilaiden turvallisuus ei saa vaarantua. Voimatoimien käytöstä on tehtävä kirjallinen ilmoitus koulun johtokunnalle (vrt luokasta poistaminen). Oppilaalta saa pyytää ja ottaa haltuun esineitä ja aineita, joita käytetään oppimisen tai opetuksen häiritsemiseen. Häirinnän on oltava tosiasiallista, mahdollinen epäily häirinnästä ei riitä. Häirintään käytetyt esineet luovutetaan heti tunnin päätyttyä tai koulun tilaisuuden päättymisen jälkeen. Jos on todennäköistä, että häirintä oppitunnin jälkeen jatkuu, häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle viimeistään työpäivän päättyessä. Vain huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle voidaan luovuttaa alaikäiseltä otetut tupakkatuotteet, alkoholi sekä tuotteet, joiden alaikäiselle luovuttaminen arvioidaan turvallisuutta vaarantavaksi niiden käyttötarkoitus huomioon ottaen. Luovutus kirjataan. Asiasta ilmoitetaan myös poliisille välittömästi, jos on kyse huumausaineista, ampuma-aseista, aseen osista tai muusta vastaavasta. Luovutettava esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti.

Lyhytaikaisesta säilytyksestä huolehtii esineen tai aineen talteen ottanut opettaja, yli vuorokauden säilytyksestä huolehtii rehtori. Haltuun ottaminen kirjataan ja ilmoitetaan kotiin. Kodilta pyydetään kuittaus ilmoitukseen. Ilmoitus voidaan yhdistää tarkastusilmoitukseen. Jos esinettä tai asiaa ei kolmen kuukauden kuluessa haltuunottoilmoituksesta noudeta, se voidaan hävittää. Rehtori huolehtii siitä, että hävittämisestä laaditaan pöytäkirja, jossa allekirjoittajina on vähintään kaksi täysi-ikäistä koulun työntekijää. Pöytäkirja säilytetään koulun arkistossa.

Oppilaiden omia matkapuhelimia ja mobiililaitteita voidaan hyödyntää oppimistapahtumassa ikäkausi ja pedagogiset näkökulmat huomioiden. Omien laitteiden muusta käytöstä tai auki pitämisestä oppituntien/koulupäivän aikana määrätään tarkemmin järjestyssäännöissä. Oppilas voi kuitenkin tuoda kännykän kouluun ja opettaja ei voi ottaa sitä pois, ellei siitä aiheudu häiriötä. Oppilaalla on oikeus itse päättää missä kännykkää säilyttää. Koulu tarjoaa kännykkäparkin, mutta se ei voi velvoittaa oppilasta pitämään kännykkäänsä siellä.

Vahingonkorvaus

Joka tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheuttaa vahingon, on velvollinen korvaamaan sen. Asiasta ilmoitetaan kirjallisesti oppilaan huoltajalle tai tämän muulle lailliselle edustajalle. Alaikäinen vahingon aiheuttaja on velvollinen korvaamaan vahingosta määrän, joka hänen ikänsä ja kehitystasonsa, teon laatuun, vahingon aiheuttajan tai vahingon kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin nähden katsoen harkitaan kohtuulliseksi. Korvaamisesta sovitaan tapauskohtaisesti. Rahallisessa korvauksessa puhevaltaa käyttää oppilaan huoltaja. Vahingonkorvausta ei saa käyttää rangaistuksenomaisesti.

Seuranta

Koulun opettajakunta ja rehtori seuraavat kasvatuskeskustelun, kurinpidollisten toimien, häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavanoppilaan poistamisen, esineiden ja aineiden haltuunotto-oikeuden sekä oppilaan tavaroiden haltuunotto-oikeuden käyttöä ja toimien kehittymistä. Seurantaa löytyy ohjeistusta seuraavista suunnitelmista: Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ja suunnitelma siitä, miten toimitaan äkillisessä kriisissä sekä uhka- ja vaaratilanteessa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Oppilashuollon asiakkaaksi ohjaaminen

Koulukuraattorin tai koulupsykologin tuki yksittäiselle oppilaalle käynnistyy oppilaan, huoltajan, koulun työntekijän tai lasten ja nuorten kanssa työskentelevän ammattihenkilön ottaessa yhteyttä edellä mainittuihin työntekijöihin. Oppilaan oppilashuollollisen tuen tarvetta arvioidaan yhteisessä keskustelussa yhteydenottajan kanssa. Yhteydenottaja keskustelee viipymättä asiasta myös oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Yksittäisen oppilaan oppilashuollollinen tuki voi käynnistyä myös monialaisen asiantuntijaryhmän tapaamisella. Oppilashuollon työntekijä arvioi tuen tarpeen kiireellisyyden. Oppilaan ja huoltajan kanssa sovitaan yhdessä asian hoitamisen aikataulusta.

Alaikäinen oppilas voi saada oppilashuollon palveluja myös huoltajan tietämättä, mikäli oppilashuollon työntekijä arvioi, että asian laatu hänen ikänsä, kehitystasonsa ja henkilökohtaiset ominaisuutensa sitä edellyttävät. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä oppilashuollon palveluja.

Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa

Laaja terveystarkastus tehdään 1.lk:lla, 5.lk:lla ja 8. lk:lla. Tarkastuksen tekevät terveydenhoitaja ja koululääkäri ja siihen kutsutaan oppilaan lisäksi myös hänen huoltajansa. Terveystarkastuksen jälkeen opettaja saa tarvittaessa huoltajan tai oppilaan suostumuksella palautteen terveystarkastuksessa esiin nousseista asioista. Laajoista terveystarkastuksista tehtyä yhteenvetoa käytetään arvioitaessa luokka- ja kouluyhteisön tilaa ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta. Yhteenveto ei saa sisältää henkilötietoja.

Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Oppilaan tarvitseman lääkityksen sekä hoidon tukeminen koulussa sovitaan monialaisesti ja tapauskohtaisesti yhdessä huoltajien, oppilaan, kouluterveydenhuollon, koulun henkilöstön ja hoitavan tahon kanssa suullisesti ja kirjallisesti. Kouluterveydenhuollolla on kokonaisvastuu oppilaan terveydenhuollosta, jolloin kouluterveydenhuollon tulee olla aina tietoinen oppilaan

yhteyksistä erikoissairaanhoitoon, saamastaan hoidosta sekä tehdyistä tutkimuksista. Terveydenhoitaja ylläpitää listaa terveydellisistä syistä erityisruokavaliota tarvitsevista oppilaista ja arvioi sekä varmistaa erityisruokavalioiden jatkamisen tarpeellisuuden huoltajalta/oppilaalta ja arvioi lääkärintodistuksen tarpeellisuuden. Terveydenhoitaja toimittaa tiedon erityisruokavalioista ruokapalvelun tarjoajalle, ruokahuollosta vastaavalle henkilökunnalle mahdollisimman pian lukuvuoden alettua, tiedottaa ruokapalvelun henkilökuntaa sekä luokanopettajalle/luokanvalvojaa oppilaan eettisistä syistä johtuvista erityisruokavalioista. Koululääkäri kartoittaa erityisruokavalion oikeellisuuden laajoissa terveystarkastuksissa ja aina tarvittaessa.

Yhteistyö tehostetun tuen, erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

Tehostetun ja erityisen tuen oppilaan oppimissuunnitelmassa, henkilökohtaisessa opetussuunnitelmassa (HOJKS) määritellään miten yhteistyötä tehdään koulun ja huoltajien välillä. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä sosiaalitoimen ja/tai nuorisotoimen kanssa. Etelä-Pohjanmaan Steiner-koulussa ei ole joustavaa opetusta. Jos koulun oppilas opiskelee sairaalakoulussa, hänen luokanopettajansa ja/tai koulun erityisopettaja sopivat käytänteistä sairaalakoulun henkilökunnan, oppilaan ja hänen vanhempiensa kanssa. Sovitut käytänteet kirjataan oppilashuoltokertomukseen.

Oppilashuollon tuki kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Oppilaalle, joka on erotettu määräajaksi tai jolta on evätty opetus jäljellä olevan oppitunnin tai työpäivä ajaksi, järjestään tarvittava oppilashuolto[193]. Mikäli rehtori epää oppilaalta oikeuden osallistua opetukseen loppupäivän ajaksi, hän ilmoittaa asiasta huoltajalle ja sopii käytännön järjestelyistä. Oppilaalle ja huoltajalle tiedotetaan mahdollisimman pian mahdollisuudesta oppilashuoltopalveluihin.

[193] POL 36 §

Asiantuntijaryhmän kokoaminen ja toimintatavat

Monialaiseen asiantuntijaryhmään kuuluvat rehtori, terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, lääkäri, oppilaanohjaaja, opettaja, erityisopettaja tai muu käsiteltävässä tilanteessa oleva keskeinen henkilö. Rehtori kutsuu ryhmän kokoon, toimii puheenjohtajana ja vastuuhenkilönä sekä hankkii oppilaan ja/tai huoltajan suostumuksen/kirjallisen luvan. Myös muut edellä mainituista voivat koota ryhmän. Ryhmän vastuuhenkilö vastaa siitä, että asian käsittely kirjataan oppilaan yksilökohtaiseen oppilashuoltokertomukseen ja että se säilytetään lain vaatimalla tavalla oppilashuoltorekisterissä.

Oppilashuoltokertomuksen laatiminen ja säilyttäminen

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot,
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa,
- asian aihe ja vireille panija,
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset,
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet,
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu. Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa

henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

Oppilashuoltokertomus on salassa pidettävä asiakirja, joka laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi.[194]

[194] OHL 20§

Yhteistyö koulun ulkopuolisten palveluiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa

Asiantuntijaryhmä voi tarvittaessa oppilaan ja/tai huoltajan luvalla konsultoida tai pyytää asian käsittelyyn mukaan oppilashuollon asiantuntijoiden lisäksi Kasvatus- ja perheneuvolan, nuorisopalveluiden, aamu- ja iltapäivätoiminnan tai muiden oppilaan kanssa toimivien tahojen edustajia.

Käsittely etenee seuraavasti: työntekijä arvioi tilanteen ja mahdollisen erityispalveluiden tarpeen a) Välitön kiireellisyysarvio (tarvittaessa pikainen konsultointi) b) Kuraattori vai koulupsykologi vai koulun ulkopuolinen muu taho? c) Kiireellinen: työntekijä ottaa yhteyttä saman tai seuraavan päivän aikana yhdessä oppilaan kanssa koulun ulkopuoliseen tahoon ja tarjoaa oppilaalle mahdollisuuden keskusteluun saman tai seuraavan päivän aikana. Huoltajalle annetaan tieto yhteydenotosta (huoltaja ei saa kieltää). Asiantuntijaryhmä valitsee keskuudestaan koulun vastuuhenkilön yhteistyön järjestämiseksi ja seurannan toteuttamiseksi.

Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta lukuvuoden aluksi lukuvuositiedotteesta ja koulun omilta kotisivulta. Heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja Oppilaan ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Oppilashuolto luo kouluyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Kuvaus oppilaiden ja huoltajien osallisuudesta ja toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä

Oppilaiden ja huoltajien työryhmä on mukana suunnittelemassa koulukohtaista oppilashuoltotyötä. Työryhmä kokoontuu n. 2 – 4 kertaa lukuvuoden aikana. Kevään viimeisessä kokoontumisessa arvioidaan toteutettujen palveluiden vaikuttavuutta ja arvioinnin perusteella suunnitellaan tulevan lukuvuoden toimenpideohjelma.

Yhteisöllisestä ja yksilökohtaisesta oppilashuollosta tiedottaminen

Lukuvuoden alussa huoltajille tiedotetaan yhteisöllisestä ja yksilökohtaisesta oppilashuollosta ja sen toiminnasta ja miten huoltajalla on mahdollisuus saada asian esille ryhmässä. Koulun kotisivuilta löytyy myös ohjeistus, miten toimia, jos haluaa yhteyden oppilashuoltoon.

Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa ja jatko-opintojen suunnittelussa

Tiedonsiirto esiopetuksesta perusopetukseen tapahtuu yhteistyössä huoltajien kanssa. Tiedonsiirrossa saatua tietoa koulut voivat käyttää ryhmien muodostamiseen, oppilaan tukitoimien suunnitteluun ja oikeaan kohdentamiseen sekä muiden oppilashuollollisten palvelujen järjestämiseen. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen osalta prosessin tavoitteena on moniammatillisena yhteistyönä suunnitella ja toteuttaa mahdollisimman toimiva ratkaisu koulunkäynnin aloitukselle ja sujuva siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen.

Oppilaan siirtyessä toiseen kouluun perusopetuksen sisällä, opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirretään uuteen kouluun. Tiedonsiirrosta tiedotetaan huoltajia ja oppilaita. Tiedonsiirron tavoitteena on varmistaa tarvitseman tuen toteutuminen myös seuraavassa koulussa.

Oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toisen kunnan järjestämään perusopetuslain mukaiseen opetukseen, toimitetaan uudelle opetuksen järjestäjälle viipymättä oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä.

Perusopetuksesta toiselle asteelle siirryttäessä oppilaan salassa pidettäviä henkilötietoja ei voi luovuttaa ilman huoltajan ja oppilaan suostumusta. Oppilaan turvallista siirtymistä perusopetuksesta toiselle asteelle tuetaan oppilaanohjaajien ja toisen asteen oppilaitosten ohjauksesta vastaavien opinto-ohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä.

Yhteistyö oppilaan ohjauksessa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Oppilashuollon näkökulmasta oppilaan ohjauksen tavoitteena on, että oppilaat saavat tarvitsemansa tuen ja ohjauksen opintojen eri vaiheissa. Tavoitteena on vastata oppilaiden yksilöllisiin ohjaustarpeisiin ja puuttua esiin tuleviin ongelmiin riittävän ajoissa. Ohjauksella on keskeinen rooli ennaltaehkäisevänä toimintana. Oppilashuollon tehtävänä on tukea oppilasta koulunkäynnissä, oppiaineiden opiskelussa ja opintoja koskevien valintojen sekä tulevaisuuden suunnittelussa.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä seuraa oppilaiden opintojen edistymistä koko koulun tasolla. Peruskoulun päättövaiheessa koulukohtainen oppilashuoltoryhmä seuraa erityisesti oppilaita, jotka ovat vaarassa jäädä ilman toisen asteen opiskelupaikkaa. Yhteishaun tulosten julkaisemisen jälkeen oppilaanohjaaja ottaa yhteyttä nuoriin, jotka eivät ole saaneet opiskelupaikkaa. Ilman opiskelupaikkaa jääneet ohjataan muihin tuen tarpeen mukaisiin palveluihin.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Perusopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut paikalliset lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa koulun opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa on kirjattuna oppilashuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet, arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta, toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä oppilashuoltoa ja varhaista tukea sekä tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä laadun arvioinnista.

Paikallinen oppilashuollon ohjausryhmä vastaa oppilashuollon osuuden kirjaamisesta hyvinvointisuunnitelmaan. Koulu tutustuu Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan ja laatii koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamiseen koulussa edellä olevissa luvuissa kuvatulla tavalla.
Koulu tiedottaa kotisivuillaan yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista.

Lukuvuosisuunnitelmassa määritellään, miten oppilaan osallisuus toteutuu a) yhteisöllisen ja b) yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa, miten huoltajan osallisuus toteutuu a) yhteisöllisen ja b) yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä miten yhteistyö toteutetaan muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilashuollon toteuttaminen ja seuranta

Opetuksen järjestäjä seuraa koulun oppilashuoltosuunnitelman toteutumista. Koulun vuosisuunnitelmassa on kuvaus oppilashuoltosuunnitelman arvioinnista lukuvuoden painopistealueiden mukaisesti. Rehtori vastaa koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman toteutumisen arvioinnista. Koulun oppilashuoltosuunnitelman arviointi, vastuuhenkilö, seurannan aikataulu, seurattavat asiat ja seurannassa käytettävät menetelmät (esim. kyselyt, seurantapalaverit ja projektit) sekä seurantatietojen tiedottaminen ja hyödyntäminen kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan ja arvioidaan kevään arviointikokouksissa. Saatuja seurantatuloksia hyödynnetään tulevan lukuvuoden oppilashuollon toteuttamisen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Oppilashuollon ohjausryhmä

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa yhteisöllisen oppilashuollon suunnittelusta, toimintatavoista, ohjauksesta, arvioinnista ja kehittämisestä. Ohjausryhmä kokoontuu tarvittaessa.

Ohjausryhmän tehtäviä ovat kuraattori- ja psykologipalvelujen saatavuuden seuranta, kuraattorien ja psykologien työpanoksen jakaminen yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön, oppilashuoltotyöstä vastaaminen ja koordinoinnista sekä tarpeen seurannasta ja arvioinnista huolehtiminen, koulukohtaisten oppilashuoltoryhmien johtajien nimeäminen sekä kokoonpanon vahvistaminen. Ohjausryhmä vastaa koulukohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien kuntakohtaisten osuuksien laatimisesta ja koulukohtaisten osuuksien ohjeistamisesta, seurannasta ja arvioinnista, sekä tiedottamisesta sivistyslautakunnalle, perustaa oppilashuoltorekisterin, nimeää vastuuhenkilön ja ohjeistaa hänet.

LUKU 9 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma, joka kuvataan osiossa "Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana".

Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

9.1. Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä. Silloin kun perusopetus on saamenkielistä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja kielen käyttöä. Opetus perustuu yhteisölliseen näkemykseen kielestä. Yhteisön jäsenyys ja osallisuus lujittuvat, kun oppilaat oppivat käyttämään kieltä yhteisölle ominaisella tavalla.

Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon eri saamen kielet ja niiden murteet sekä kielen sisältämä kulttuurinen tietous. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia ympäristöönsä sekä myönteisen viestintäilmapiirin rakentamisen tärkeyttä osana oman elämänsä hallintaa ja kielellistä tapakasvatusta. Kielellisten taitojen kehittyessä oppilaat saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta oman kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä sekä itselle, yhteisölle ja yhteiskunnalle että muille alkuperäiskansoille. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja arvostamaan myös muita kieliä ja kulttuureja.

9.2. Romanit

Romanien opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden identiteetin kehitystä ja tietoisuutta omasta historiasta ja kulttuurista. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetus vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaille pyritään tarjoamaan romanikielen opetusta. Mahdollisuuksien mukaan heille tarjotaan myös romanikielistä opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden ikä ja romanikielen taito ja hyödynnetään romanikielistä yhteisöä ja mediaa.

9.3. Viittomakieliset

Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Perusopetuslain mukaan kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä. Lain perusteluiden mukaan ainakin viittomakieltä ensimmäisenä kielenä oppineille kuuroille opetus tulee antaa viittomakielellä. Viittomakielinen perusopetus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä oppilaista. Viittomakielisen perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielen taitoa ja lisätä valmiuksia toimia erilaisissa ympäristöissä.

Viittomakielen ja kirjallisuuden opetuksessa oppilaat vahvistavat valmiuksiaan vuorovaikutukseen viittomakielellä osana oman elämänsä hallintaa. Vuorovaikutustaitojen kehittyessä he saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Viittomakielisille kuuleville annetaan viittomakielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä viittomakielisen kommunikaation merkityksestä itselle ja viittomakieliselle yhteisölle.

9.4. Muut monikieliset oppilaat

Muiden monikielisten oppilaiden opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden monikielisyyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Siten oppilaat saavat valmiudet tasapainoiseen ja aktiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika.

Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamiaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilas oppii viestimään koulun oppiainesisällöistä myös omalla äidinkielellään. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oppilaille pyritään tarjoamaan oppilaan oman äidinkielen opetusta.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Oppilas opiskelee suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei ole riittävää yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai oppilaan suomen kielen taito on muutoin riittämätön suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun (katso myös Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus).

Oppilaan oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen ohella oppilaille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.

9.5 Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun käytännöt

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa ei ole mahdollisuutta tarjota saamen - , romani – , viittoma- tai muulla vieraalla kielellä tapahtuvaa opetusta eikä myös kyseisten kielten oppitunteja.

Jos koulussa on oppilas, jolla on edellä mainittu kulttuuritausta, hän on mukana yleisopetuksessa ja hänen koulunkäyntiänsä tuetaan kolmiportaisen mallin mukaisesti. Luokka opetuksessa hänen identiteettiään tuetaan kaikin mahdollisin. Luokan-, aineen - ja erityisopettajan toimesta. Muun luokan kanssa käsitellään erialisuutta ja eri kulttuureja ja niiden suomia mahdollisuuksia rikastuttaa meidän omaa etelä-pohjalaista kulttuuriamme.

LUKU 10 KAKSIKIELINEN OPETUS

Kaksikielinen opetus Koulun opetuskieli on suomi tai ruotsi ja joissakin tapauksissa saame, romani tai viittomakieli. Opetuksessa voidaan perusopetuslain mukaan käyttää koulun varsinaisen opetuskielen lisäksi myös muuta kieltä, jos arvioidaan, että se ei vaaranna oppilaiden mahdollisuutta seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. Perusopetuslain mukainen opetuskieli määrittelee, millä kielellä äidinkielen ja kirjallisuuden opetus annetaan (PoL10§). Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän ja A1-kielen oppimäärän tunnit voidaan kuitenkin tarvittaessa yhdistää valtioneuvoston asetuksen mukaisesti. Yhdistetystä tuntimäärästä on tällöin vähintään puolet opetettava koulun varsinaisella opetuskielellä. Kodin ja koulun yhteistyön turvaamiseksi huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana koulun perusopetuslain mukaisella opetuskielellä sekä tarpeen mukaan myös koulun muulla tai muilla opetuskielillä. Opetus voidaan toteuttaa laajamittaisena kaksikielisenä opetuksena, joka voidaan jakaa kotimaisten kielten varhaiseen täydelliseen kielikylpyyn ja muuhun laajamittaiseen kaksikieliseen opetukseen. Sitä voidaan antaa myös suppeampana kaksikielisenä opetuksena, josta käytetään tässä nimitystä kielirikasteinen opetus. Joskus kaksikielistä opetusta toteutetaan muilla kuin kotimaisilla kielillä kielikylvyn tapaan. Tällainen opetus, samoin kuin mahdolliset kestoltaan lyhyemmät kielikylpyohjelmat katsotaan tässä kuuluvaksi muun kaksikielisen opetuksen piiriin.

10.1 Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun käytänteet

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa ei järjestetä kaksikielistä opetusta missään laajuudessa.

LUKU 11 ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA PERUSOPETUS

11.1 Opetuksen järjestämisen periaatteet

Steinerkoulujen opetus perustuu luvussa 11 mainittuun erityiseen kasvatusopilliseen (steinerpedagogiikka) järjestelmään. Steinerkoulun opetussuunnitelmarunko on laadittu luvun 11 mukaisesti niin, että perusteiden pedagogisia linjauksia täydennetään steinerpedagogisilla ratkaisuilla ja linjauksilla. Arvoperusta lukuun on lisätty erillinen ihmiskäsitys-luku. Oppimiskäsitysluku on täydennetty erillisellä kehitysvaiheet- ja ikäkausiopetus-luvulla.

Steinerkoulun periaatteita on kuvattu kansainvälisissä julkilausumissa (Pedagogisen osaston sisäisen steinerkoulujen kansainvälisen foorumin kuvaus steinerkoulun peruspiirteistä 2009, päivitetty 2015, Euroopan steinerkoulujen neuvoston steinerkoulujen ja -päiväkotien periaatteet 2011).

LUKU 12 VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

Valinnaisia opintoja on kahdenlaisia:

- Opetuksen järjestäjän valitsemat valinnaiset, joita oppilas ei itse valitse (12.1).
- Oppilaalle valinnaiset, jota oppilas itse valitsee (12.2.)

Oppilaan oppimiseen liittyvää autonomian kokemusta voidaan vahvistaa myös muilla keinoin (esim. portfoliometodi, erilaiset oppimisen ja suorittamisen tavat), kuin runsaalla eri oppiaineiden valinnaisuudella.

12.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Valtioneuvoston asetuksessa vuosiluokille 1-6 ja vuosiluokille 7-9 osoitetaan kullekin taide- ja taitoaineelle (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta, kotitalous) kaikille yhteisen opetuksen vähimmäistuntimäärä. Lisäksi näiden oppiaineiden opetukseen osoitetaan 1-6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokille 7−9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia, joista tuntijaossa käytetään nimeä taide- ja taitoaineiden valinnaiset. Valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden opetusta ja ne myös arvioidaan osana tätä opetusta. Valinnaisten tuntien käytöstä päätöksen tekee opetuksen järjestäjä.

Taide- ja taitoaineiden valinnaisiin osoitetut vuosiviikkotunnit voidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa jakaa musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden kesken opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti vuosiviikkotunnit tai osa niistä voidaan osoittaa oppilaiden valittaviksi taide- ja taitoaineiden opinnoiksi, jotka syventävät oppilaan osaamista. Valinnaisia tunteja voidaan käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen, mikäli paikallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan joitakin taide- ja taitoaineita tai niistä muodostettua oppiainekokonaisuutta.

12.2 Valinnaiset aineet (vähintään 9 vuosiviikkotuntia perusopetuksessa)

Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden yhteenlaskettu määrä on vähintään yhdeksän vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1-9. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetuksen yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia opintoja tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.[195]

Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden

[195] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 6 §

yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa, tieto- ja viestintäteknologiassa, kuluttaja- ja talouskasvatuksessa, globaalikasvatuksessa tai draamaopinnoissa.

Opetuksen järjestäjä päättää, mitä valinnaisia aineita tarjotaan. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessään huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle[196].

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyssä tuntijaossa on vuosiluokilla 1-9 varattu yhdeksän vuosiviikkotuntia opetusaikaa valinnaisille aineille. Mikäli opetuksen järjestäjän hyväksymässä tuntijaossa ylitetään perusopetusase-tuksen määrittelemä vähimmäisvuosiviikkotuntimäärä (222 vvt), voivat tunnit ylityk-sen osalta sisältää myös valinnaisia aineita. Valinnaisiin aineisiin osoitettuja vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen.

12.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät (lainaus perusteista 2014)

Vieraiden kielten osalta näissä perusteissa on määritelty A2- ja B2-kielinä opetettavien vapaaehtoisten ja valinnaisten kielten tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Mahdollisista muista valinnaisista kielistä sekä niiden tavoitteista ja sisällöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vapaaehtoisen A-kielen (A2-kieli) laajuus on vähintään 12 vuosiviikkotuntia. Opetuksen järjestämiseen voidaan käyttää valinnaisiin aineisiin varattuja vuosiviikkotunteja sekä perusopetuksen vähimmäistuntimäärän ylittäviä vuosiviikkotunteja. Mikäli A2-kieli on toinen kotimainen kieli, käytetään sen opetuksen järjestämiseen B1-kielelle varatut vuosiviikkotunnit. Vapaaehtoisen A-kielen vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit ovat samat kuin kaikille yhteisessä A-kielessä. Valinnaisen B-kielen (B-kieli) laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia.

[196] Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisesta ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013); Opetusministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa (856/2006)

12.4 Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun valinnaisaineet

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit (11 vvt)

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset:

- vuosiluokilla 3-9 vuosiviikkotunti käsityötä
- 4, 5 ja 8. luokalla draamakurssi, joka syventää äidinkielen ja puheopetuksen oppimäärää.
- 9. luokalla taidehistoria, joka syventää historian ja kuvataiteen oppimäärää.

Varsinaiset valinnaiset aineet oppilailla on valittavanaan joko retkeily tai arjen kokkaustaidot-kurssi

- Retkeilykurssi syventää liikunnan oppimäärää. Valinnaisaineen laajuus on 2 vuosiviikkotuntia. Tunnit jakautuvat tasaisesti luokille 4-8 (2,2,2,2,1)
- Kotitalouden vallinnaiskurssi syventää kotitalouden oppimäärää. Valinnaisaineen laajuus on 2 vuosiviikkotuntia. Tunnit jakautuvat tasaisesti luokille 4-8 (2,2,2,2,1)

LUKU 13 VUOSILUOKAT 1-9

13.1 Siirtymävaiheet

13.1.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1-2 tehtävä (lainattu perusteista 2014)

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen
Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeätä. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Vuosiluokat 1-2: Koululaiseksi kasvaminen
Vuosiluokkien 1-2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1-2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

On tärkeätä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan

tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisyys sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1-2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla luvun 4 mukaisia monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa.

- Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulussa ensimmäisen luokan vastaanottava opettaja tapaa esikoulun opettajan jo keväällä ns. siirtopalaverissa, jossa käydään läpi oppilaan kasvunkansio ja oppilaan sellaiset esikoulussa esiin tulleet asiat, joilla saattaa olla vaikutusta koulunkäyntiin. Esikoululaisen huoltajalta pyydetään lupa tiedonsiirtoon. Luokanopettaja ja esikoulun opettaja sopivat siirtopalaverin ajasta jommankumman aloitteesta.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

- Toisen luokan aikana jokainen oppilas käy erityisopettajan luona ja hänelle tehdään 2. luokan oppimistestejä. Erityisen tuen päätökset tarkistetaan 2. luokan keväällä.

13.1.2 Oppilaan ikävaiheen kuvaus, ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit ja kuvaus luokka-asteiden keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Vuosiluokka 1-2 (7–8 vuotta)

Lapsi oppii kahden tai kolmen ensimmäisen kouluvuoden aikana osittain vielä jäljitellen ympäristöään, ja hän kokee itsensä osaksi sitä. Opetus muuttuu esiopetuksen oppimiskokonaisuuksista oppiaineiksi, mutta opetus on edelleen pääosin eheytettyä ja koko perusopetuksen ajan ilmiöpohjaista. Myös monialaiset oppimiskokonaisuudet vähentävät jyrkkää oppiainerajaa ja tukevat näin asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä lapsen huoltajien kanssa.

Lapsen tilannemuisti on vielä vahva, ja siksi kokemuksellinen, toiminnallinen, emotiaalinen ja sosiaalinen oppiminen tukevat lapsen tapaa olla erottelematta itseään ja ympäristöään. Lapsi oppii ilman tarvetta muodostaa mielipiteitä, toiminnallisuuden, muistin, mielikuvituksen, rytmisen toiston, havainnollisuuden, leikin ja tarinoiden kautta kuvan muodossa tuotujen yleispätevien käsitteiden kautta. Opetuksen työtavat tukevat näitä lapsen oppimisen tapoja.

Lasta tuetaan oppimisen kaikissa vaiheissa antamalla oikea-aikaista tukea kehityksen ja oppimisen vaikeuksissa, kielellisten, sosiaalisten ja motoristen taitojen ja muistin kehittymisessä. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin omia ajatuksiaan ja ottamaan osaa yhteiseen toimintaan sekä ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja koulutehtävistään.

Oppilaita rohkaistaan positiivisella palautteella. Tavoitteena on, että lapselle syntyy myönteinen käsitys itsestä oppijana ja että hän saa oppimisesta iloa ja onnistumisen kokemuksia. Aikuinen on lapselle roolimalli, joka vaikuttaa kaikella toiminnallaan ja sanoillaan lapseen. Koulussa ei sallita kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä.

1. luokka: Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

Lapsen kokonaisvaltaista ympäristön kokemista tuetaan satujen ja tarinoiden avulla. Lapsi oppii suurimmaksi osaksi toiminnallisuuden ja jäljittelyn kautta, jolloin hän saa opittavasta asiasta kuvan, sisäistää sen ja nostaa uudelleen esiin muististaan yleistääkseen sen sovellettavaksi käsitteeksi. Mielikuvitusta käytetään siksi hyväksi kaikessa oppimisessa ja toimimisessa. Toiminta on rytmistä, elävää ja liikunnallista sekä sisäisesti että ulkoisesti. Tällä tavalla tuetaan lapsen tunnekasvatusta, jotta lapsi voi samaistua opetettavaan asiaan. Oppimisesta tehdään henkilökohtainen sisäinen kokemus, jotta lapsi voi kokea maailman. Taide ja musiikki tukevat opetuksen eläväksi tekemistä ja lapsen tunnetason puhuttelua. Muita ikävaihetta tukevia opintosisältöjä ovat käsityössä neulominen (molempien käsien vahvistaminen) sekä äidinkielessä ja kirjallisuudessa sekä matematiikassa kirjainten ja numeroiden symbolien muodot, äänteet ja peräkkäisyydet. Näitä opetellaan siten, että lapsi saa kokemuksen, jonka hän painaa mieleensä runsaan harjoittelun avulla. Harjoitteluun sisältyy liikkeitä, eleitä, loruja, piirtämistä ja kirjoittamista. Opetuksen toiminnallisuutta tukee luokkatilan muunneltavuus.

Kuvaus 1. luokka-asteen keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Pääpaino ensimmäisellä luokalla on oppilaaksi kasvamisessa ja luokkayhteisössä toimimisessa. Opettajan tehtävänä on ryhmäyttää oppilaat sosiaalisesti yhtäpitäväksi ryhmäksi, jossa toisia kuunnellaan ja heistä huolehditaan. Ensimmäinen vuosi luo näin perustan yhteiselle ajalle sekä luokanopettajavaiheessa että muussa oppimisessa. Toisten ihmisten lisäksi tärkeätä on luoda kunnioittava suhde luontoa kohtaan, huolehtia ympäristöstä ja herättää kiinnostus maailmaa kohtaan.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia

- metsäretket, retket lähiluontoon (ympäristöoppi, liikunta)

2. luokka: Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

Toisella luokalla oppilaat kehittävät ensimmäisellä luokalla oppimiaan motorisia ja hienomotorisia kykyjään, taitojaan ja valmiuksiaan taiteellisen lähestymistavan kautta. Esimerkiksi käsityössä virkkaaminen vahvistaa vahvemman käden työskentelyä. Äly ja ymmärrys heräävät taiteellisen lähestymistavan kautta. Opetussisällöt tuodaan esille edelleen kuvallisesti. Oppilaat jatkavat tutustumista laskemiseen ja lukemisen perusteisiin edelleen toiminnallisesti, mutta toisella luokalla aletaan opetuksessa vaatia jo yksilösuorituksia: omia vuorosanoja, runoja, nukketeatteria jne. Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan erityisesti aamuisin keskustellen kuulumisista, jolloin kehittyvät toisten kuuntelemisen ja toisten kanssa omien asioiden jakamisen taito.

Kuvaus 2. luokka-asteen keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Toisella luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja monipuolista. Tällä tuetaan sitä, että lapset pääsevät yli vaiheen, jossa esiin nousee vastakohtien kärjistymisen tunnelma. Tarinat vastakkaisista inhimillistä laaduista ja luonteenpiirteistä esimerkiksi legendoissa ja eläintarinoissa tukevat lasta toisen luokan ikävaiheessa. Kaikessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kunnioittavaan suhteeseen ihmistä ja luontoa kohtaan, ympäristöstä huolehtimiseen ja maailmaan kiinnostumista kohtaan.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia

- Nukketeatteriesitys (käsityö, musiikki, äidinkieli)

- Metsäretket, retket lähiluontoon (kuten ensimmäisellä luokalla)

13.1.3 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3-6 tehtävä (lainattu perusteista 2014)

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe
Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

Vuosiluokat 3-6: Oppijana kehittyminen
Vuosiluokkien 3-6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3-6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle

tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe
Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista sekä uusien työskentelytapojen ja arviointikäytäntöjen kohtaamista. Tällöin on tärkeää, että kotona ja koulussa huolehditaan oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Vastuu omasta opiskelusta lisääntyy ja monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

13.1.4 Oppilaan ikävaiheen kuvaus, ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit ja kuvaus luokka-asteiden keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Vuosiluokka 3 (9–10 vuotta)

Kolmannella luokalla 9-vuotias lapsi on käännekohdassa, ja hän alkaa nähdä itsensä erillään ympäristöstään. Fyysiset, psykologiset ja kognitiiviset muutokset johtavat siihen, että lapsi voimistuu kaikin puolin. Hän alkaa kyseenalaistaa, kokea subjektiivisuutta ja objektiivisuutta selkeämmin ja tuntea epävarmuutta, epäilyä ja yksinäisyyttäkin. Muutos ensimmäiseen ja toiseen luokkaan on hyvin näkyvä.

3. luokka: Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

Kolmannen luokan opetus on toiminnallista ja konkreettista. Erilaisilla työprojekteilla, kuten rakentamisella ja maanviljelyksellä tuetaan lasta löytämään vastuullinen suhde ympäristöönsä. Siihen kuuluu muun muassa projektit ravinnosta, viljelemisestä ja hyvinvoinnista. Talonpoikaismaailma ja vanhat ammatit luovat myös perustan tulevien vuosien historian

opiskelulle. Kaikissa projekteissa oppilas saa itse suunnitella ja toteuttaa yhdessä muiden kanssa suuriakin projekteja. Lukemisen ja laskemisen taitoja sovelletaan arkipäivän tilanteisiin, joissa tarvitaan mittaamista ja punnitsemista, yksinkertaisten pulmien ratkaisemista.

Kuvaus 3. luokka-asteen keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Kolmannella luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja monipuolista. Sisäisen varmuuden syntymistä tuetaan yhdeksän vuoden taitteen aikana erilaisilla projekteilla, joissa noudatetaan selkeitä ohjeita ja säännönmukaisuuksia. Projektien lisäksi yhdessä keskustellen harjoitellaan velvollisuuksien ja vastuun ymmärtämistä sekä pohditaan eettisiä ja moraalisia kysymyksiä niin ihmistä kuin luontoa kohtaan. Kolmannella luokalla kiinnitetään huomiota oppilaan omien oppimaan oppimisen taitojen kehittämiseen. Tästä eteenpäin oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa.

Monialainen oppimiskokonaisuus on

- Leipä, jo toisen luokan keväällä oppilaat käyvät kylvämässä viljan, jonka he leikkaavat, jauhavat ja leipovat leiväksi (ympäristöoppi, äidinkieli, kotitalous).

Vuosiluokka 4 (10–11 v)

Neljännellä luokalla lapsi oppii havainnoimaan ympäristöään objektiivisemmin kuin ennen. Hän alkaa luottaa itseensä enemmän, mikä ilmenee tarmokkuutena ja intona nähdä ja oppia tuntemaan maailma. Lapsessa kehittyy 10-11-vuotiaana tietoisuus omasta yksilöllisyydestä suhteessa maailmaan, jolloin tahdon elementti selkeästi vahvistuu. Luottamus uuteen olotilaan ilmenee tarmokkuutena, intona nähdä ja oppia uutta maailmasta, jolloin opetuksen tulisi olla riittävän haasteellista ja eloisaa.

4. luokka: Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

Neljännellä luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja monipuolista. Ympäristön objektiivista havainnointia harjoitellaan tutustumalla fenomenologisella tavalla eläinkuntaan, jota käsitellessä pohditaan myös ihmisen fyysistä rakennetta. Ristikkäisyydet, symmetria, murtoluvut ja musiikki tukevat lapsen kykyä havainnoida maailmaa. Monialaiset projektit, Kalevala, kotiseutuun tutustuminen ja karttapiirustus auttavat lasta näkemään itsensä suhteessa ympäristöönsä.

Kuvaus 4. luokka-asteen keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Opettajan päämääränä on vastata lasten kasvavaan konkreettisen tiedon janoon mielikuvitusta ruokkivilla tunneilla ja antaa heille mahdollisuuksia itsenäiseen työntekoon. Opetuksessa nostetaan esiin minän ja maailman välinen ero. Oppilailla pitää olla haasteita ja heidän täytyy saada venyä joka suuntaan tehdessään työtä. ”Töitä, töitä ja enemmän töitä!” onkin paras motto neljännelle luokalle. Lasten on itse löydettävä uusi suhde työskentelyyn, vertaisiinsa ja opettajiinsa. Kertomusaineisto tukee tätä, kun siinä esitellään suuri joukko yksilöitä vaikuttamassa sosiaaliseen kokonaisuuteen (esimerkiksi Kalevala ja skandinaaviset jumaltarut). Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Kaikessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kunnioittavaan suhteeseen ihmistä ja luontoa kohtaan sekä ympäristöstä huolehtimiseen.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia

- Kalevala-kuvaelma (musiikki, äidinkieli, ympäristöoppi T10)
- Kotiseutu (ympäristöoppi, historia, yhteiskuntaoppi: työnteko ja yrittäjyys, liikunta, äidinkieli)

Vuosiluokka 5 (11–12 v)

Viidennellä luokalla lapsi elää lapsuutensa kulta-aikaa. Hänellä on harmoninen suhde maailmaan ja hän hallitsee kehonsa liikkeet hyvin. Lapsella on kykyä ymmärtää maailman kysymyksiä ja ilmiöitä realistisesti ajattelunsa avulla ja taitoa pohtia moraalikysymyksiä. Hän alkaa ymmärtää abstrakteja käsitteitä, myös ajantaju on kehittynyt. Se sallii historiallisten tapahtumien tarkastelun ja tulevaisuuden suunnittelun, mikä syventyvään tunteeseen yhdistettynä mahdollistaa omantunnon ja vastuullisuuden heräämisen. Ikävaiheen päättyessä harmonia alkaa kadota murrosiän noustessa esiin, mutta tulee esiin taas viimeisinä kouluvuosina.

5. luokka: Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

Viidennellä luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja monipuolista. Tarkastelun kohteina ovat myytit, historia ja merkittävät yksilöt. Elämän ja elinympäristön moninainen vuorovaikutus tulee käsitellyksi, kun pohditaan esimerkiksi Suomen maantiedettä ja kasvillisuutta, erilaisia valtioiden hallintomalleja ja yksilön oikeuksia ja mahdollisuuksia. Lapsia kannustetaan vahvistamaan muistiaan opettelemalla ulkoa kielten sanoja, ja visualisoimaan tilaa karttoja apuna käyttäen.

Kuvaus 5. luokka-asteen keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Opettaja alkaa koetella oppilaiden kasvavaa älyä, kun heidän kriittinen harkintakykynsä kasvaa. Kaikessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kunnioittavaan suhteeseen ihmistä ja luontoa kohtaan sekä ympäristöstä huolehtimiseen.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia

- Demokratia - (historia, yhteiskuntaoppi, draama)
- Näytelmä - (musiikki, draama, äidinkieli)
- Olympialaiset - (historia, liikunta, käsityö)

Vuosiluokka 6 (12–13 v)

Kuudennella luokalla fyysisten muutosten lisäksi lapsi alkaa ymmärtää syy- ja seuraussuhteita ja oikeudentaju syvenee. Lapsuuden jäädessä taakse aikuisuudenajan ennakointi alkaa. Ajattelun kehittyminen voimistuu.

6. luokka: Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

Kuudennella luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja monipuolista. Oppilaiden muuttuvaa fyysistä, psyykkistä ja kognitiivista muutosta tuetaan ilmiöihin perustuvalla luonnontieteen opetuksella, talousmatematiikalla sekä erilaisilla käytännön töillä, esimerkiksi puutarhanhoidolla. Erityisesti kovien materiaalien työstäminen antaa oppilaalle vastusta, jota hän tarvitsee. Luontoa tarkastellaan elottoman luonnon näkökulmasta, kuvataiteessa otetaan valon ja varjon (hiilellä tai maalaten) esiin tuominen. Lisäksi pohditaan omia arvoja, ihmisen luomia lakeja ja siirrytään tarkastelemaan Eurooppaa osana maailmaa tehden yleiskatsaus kaikkiin mantereisiin.

Kuvaus 6. luokka-asteen keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Opettaja ohjaa oppilaita havainnoimaan luonnollista maailmaa tieteelliseltä kannalta ja ottamaan vastuuta omasta luokkayhteisöstä. Tavoitteena on muokata uusi sosiaalinen suhde oppilaisiin ja opettajaan. Ajattelun kehittyessä oppilaat johdatetaan ymmärtämään maailman kausaalisien syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen. Kaikessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kunnioittavaan suhteeseen ihmistä ja luontoa kohtaan sekä ympäristöstä huolehtimiseen.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia opettajan valinnan mukaan:

- Roomalaisuus ja eurooppalaisuus, Eurooppa osana maailmaa monialaisena teemana
- Kansainvaelluksista lähtien, Rooma läpäisee eri oppiaineet. Vahvoja oppimisen kokemuksia. (historia, ympäristöoppi, matematiikka) Talous ja raha, korkolaskut.
- Suomesta yhteys Eurooppaan
- Systemaattinen yleiskatsaus kaikkiin mantereisiin + tähtitiede, geologia ja kasvioppi, globaali kaupankäynti ja elinkeinot

13.1.5 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7–9 tehtävä (lainattu perusteista 2014)

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe
Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosiluokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

- Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä. Pääsääntöisesti Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun oppilailla jatkuu edelleen tuttu turvallinen ympäristö. Luokkayhteisö ja luokanopettaja pysyvät samoina. Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä ja huolehditaan murrosikään tulevan nuoren koulunkäynnistä. Jos oppilas siirtyy perusopetukseen kunnalliseen kouluun, käydään vanhempien kanssa keskustelu ja tarvittaessa tiedonsiirtopalaverin oppilaan uuden koulun kanssa.

Vuosiluokat 7-9: Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Vuosiluokkien 7-9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdollisimman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista.

Vuosiluokkien 7-9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valinnaisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun yhdistämiseen koulutyöhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa.

Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon merkitys korostuu. Oppilaat

tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

13.1.6 Oppilaan ikävaiheen kuvaus, ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit ja kuvaus luokka-asteiden keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Vuosiluokka 7 (13–14 vuotta)

Murrosiässä nuori kaipaa omaa rauhaa ja itsenäisyyttä, samalla hän kokee huolestuneisuutta, tunneherkkyyttä ja fyysisten muutostenkin kautta kiusaantuneisuutta, mikä näkyy energianpurkauksien ja itsetutkiskelun vuorotteluna. Ulospäin näkyy nuoren aktiivisuus, mutta sisäinen elämä on murroksessa. Nuori alkaa tiedostaa itseään enemmän ja osoittaa uudenlaista harkintakykyä.

7. luokka: Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

Seitsemännellä luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja ilmiöpohjaista. Opetuksessa tehdään löytöretkiä omaan itseen ja ulkomaailmaan. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Rajat laajenevat myös tähtioppiin. Oppilaiden kanssa tarkastellaan ulkoista maailmaa ilmiöpohjaisesti tutkien.

Kuvaus 7. luokka-asteen keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Opettaja tarjoaa oppilaille uusia näkökulmia ja ohjaa heidän huomionsa maailmaan, kannustaa tekemään aloitteita, arvostamaan loogisuutta ja kyseenalaistamaan auktoriteeteilta omaksuttuja asenteita. Omien näkemysten kertomista ja käsitysten muodostamista tuetaan vuorovaikutuksellisin menetelmin, jolloin myös yksilöllinen arviointikyky ja sosiaalinen vuorovaikutus ja vastuunkanto luokkayhteisössä kehittyvät. Oppilaalle tarjotaan mahdollisuus kokea itsensä sekä maailmankansalaisena että yksilönä, jolla on sosiaalista vastuuta. Luokka ikään kuin ryhmäytetään näin uudelleen.

Seitsemännestä luokasta eteenpäin oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä.

Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy kiusaamista, sukupuolista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden itsensä sekä heidän huoltajiensa kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista. Kaikessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kunnioittavaan suhteeseen ihmistä ja luontoa kohtaan sekä ympäristöstä huolehtimiseen.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia opettajan valinnan mukaan:

- Voima - fyysinen, konkreettinen työ. Hyvinvointi ja terveys (biologia, terveystieto)
- Vesi - lähiympäristön vesiekosysteemit ja suot, Itämeri, maapallon meret - merten valloitus, löytöretkien myötä kulttuurien kohtaaminen, erilaiset maatalouselinkeinot, viljelykasveja maailmalta... (maantieto, tähtitiede, biologia, yhteiskuntaoppi, historia)
- Kahvila - yrittäjyys, kestävä kehitys. Myyntiin mahdollisesti itseviljeltyjä ja myyntiartikkeleiksi jalostettuja juureksia/vihanneksia… poimittuja marjoja, tehtyjä mehuja, hilloja

Vuosiluokka 8 (14–15 vuotta)

Kahdeksannella luokalla nuoret alkavat etsiä uusia auktoriteetteja ja roolimalleja. Ideoiden maailman merkitys lisääntyy ja kriittisyys terävöityy. Vastapainona alkaa näkyä loogisuuteen ja järkevyyteen pyrkiminen.

8. luokka: Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

Opettaja auttaa nuoria kokoamaan kaiken tähän asti opitun mielekkääksi kuvaksi maailmasta, jossa ihmisellä toimivana yksilönä on keskeinen asema. Oppimisympäristöksi sopii erityisen hyvin niin verstas, paja kuin mikä tahansa autenttinen opittavaan ilmiöön kuuluva ympäristö.

Kuvaus 8. luokka-asteen keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Seitsemännellä luokalla työskentely on toiminnallista, vuorovaikutteista ja ilmiöpohjaista. Nuoria valmennetaan yläluokkien opetustapaa varten ja korostetaan osana yhteiskuntaa olemista, kestävän tulevaisuuden rakentamista ja ennen kaikkea omaa aktiivisuutta.

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia:

- Päättötyö: Itsenäisen työskentelyn pitäisi saavuttaa kulminaatiopiste kahdeksannen luokan projektissa, jossa kukin oppilas valitsee aiheen, tutkii sitä vuoden ajan ja sitten esittelee sen julkisesti.
- näytelmä

Vuosiluokka 9 (15–16 vuotta)

Oppilaat ovat 9. luokalla murrosiän kuohujen loppuvaiheessa astumassa aikuisten maailmaan. Opetuksessa halutaan tehdä tämä maailma heille läpinäkyväksi, ymmärrettäväksi. Aikaisemman seitsenvuotiskauden aikana he ymmärsivät maailman sydämellään, tunteellaan, kauniiksi. Nyt heidän on ymmärrettävä maailma ajattelullaan todeksi.[197]

9. luokka: Ikävaihetta tukevat opintosisällöt, toimintatavat ja opetusmetodit

Opetuksessa tärkeätä on ajattelun rakenteiden kehittäminen. Tämä tapahtuu vielä yksinkertaisien kausaalisten johtopäätöksien avulla. Opetuksessa harjoitellaan helposti käsitettävien yleiskatsauksien sisältöjen erittelyä, pyrkien analyyttisen menetelmän avulla kokonaisyhteyksien käsittämiseen. Maailman ilmiöistä havaintojen avulla tehtävistä löydöistä pyritään ajattelun avulla keksimään asioita. Tässä prosessissa pyritään kehittämään kiinnostusta maailmaa kohtaan. Opetuksessa ei saisi oppia vain kuivia faktoja, vaan faktoista päästä tietämiseen. Siksi opetuksen olisi pääosin hyvä tulla elävänä opettajalta, ei valmiiksi kuolleena esimerkiksi monisteista.[198]

Yksi puoli maailman läpinäkyväksi tekemisessä on nykymaailman tekniikan tunteminen ja ymmärtäminen. Koneet ja laitteet opitaan näkemään konkretisoituneiksi ajatuksiksi. Ihminen opitaan näkemään maailman muovaajana, kulttuurin luojana. Tärkeitä ovat yhä esikuvat, erilaiset sankarit ja idolit, kuten aiemmillakin murrosikäisten luokilla. Ideaalien tahdonluonne suojaa kehittyvän nuoren sielua liian kylmältä ajattelulta. Toisaalta hänen kehittyvä ajattelunsa saa ravintoa siitä ymmärryksestä, miten idea tai ideaali muotoutuu maailmassa käsin kosketeltaviksi tuloksiksi. Elämänkerrat ovat siis yhä tärkeätä oppimateriaalia. Yhdeksännellä luokalla yhtenä keskeisenä pyrkimyksenä on saada muotoutumattomalle sielulliselle harmonia ja rakenne. Maailman kiinnostavuuden esiintuominen nimenomaan älyllisenä haasteena ja ihmisen kyky tehdä maailmasta haluamansa niin taiteellisessa kuin teknisessäkin mielessä ovat keskeisessä osassa opetusta. Nuoren on hyvä tuntea ja kokea maailmaa konkreettisesti, jopa rajustikin. Raudan taonta, puutarhanhoito, paleleminen vaelluksella, korinpunonnassa korin pakottaminen tarkasti

[197] Karimo, A. Mikä tekee lukiosta steinerpedagogisen? Steinerkasvatus 1/2011
[198] Karimo, A. Mikä tekee lukiosta steinerpedagogisen? Steinerkasvatus 1/2011

haluttuun muotoon, mustan ja valkoisen polariteetit niin hiilipiirustuksessa kuin opetusaineistossa, vallankumoukset ja tulivuorenpurkaukset, kaikkea tämänkaltaista yhdeksäsluokkalainen kaipaa.[199]

Kuvaus 9. luokka-asteen keskeisestä toiminnasta ja tavoitteista

Siirrytään pääosin herätettyjä mielikuvia hyväksi käyttävästä, lasten tunnekokemusten kautta vaikuttamaan pyrkivästä opetustavasta toisenlaiseen, pääosin nuoren älyyn vetoamaan pyrkivään opetukseen opetuksen sisäisessä tavassa. Ulkoisissa puitteissa taas siirrytään tutun luokanopettajan huomasta asiantuntija–aineopettajien opetettavaksi. Opettajan tehtävä on pitää huolta, ettei opetus ole pelkkää älyä. Pääosin älyyn vetoavat opetusaineistot tuovat mukanaan myös syviä tunne-elämyksiä ja tahtoon vaikuttavia virikkeitä. Äly ja ajattelu pyritään opetuksessa saamaan myös mahdollisimman eläviksi.[200] “Oppilaita ohjataan ymmärtämään ympäröivän maailman prosesseja, erityisesti teknologian prosesseja.” (Kansainvälinen OPS fysiikka s. 129)

Monialaisia oppimiskokonaisuuksia:

Selviytyminen erilaisissa olosuhteissa, vaellus (biologia, kotitalous, liikunta, terveystieto)
Maan elämän kehittyminen, evoluutio, elämän jatkuminen, perinnöllisyys, elämän ja kuoleman kysymykset; historia ja yhteiskuntaoppi; fysiikka, kemia).

13.2 Laaja-alainen osaaminen

L1 - Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Steinerkoulun sivistyskäsityksen pohjana ovat holistinen ihmis- ja arvokäsitys, erityisesti perusarvot totuus, kauneus ja hyvyys. Steinerkoulun sivistyskäsitykseen kuuluvat sivistyksen eri ulottuvuudet. Tiedollisen osaamisen, ajattelun ja oppimaan oppimisen alueen rinnalla painotetaan yhtä tärkeänä tunteen sivistyksen (sydämen sivistys) aluetta, johon kuuluvat myös kauneuden kokemus ja kauneudentaju sekä tahdon ja toiminnan alueen sivistystä.

Oppimisprosessissa on tärkeää oikeus erehtyä, palata alkuun ja lähteä uuteen suuntaan. Tämä on helpompaa silloin kun opetus ei etene valmiin oppimateriaalin mukaisesti, vaan suositaan toiminnallisia oppimistehtäviä, joissa lopputulos ei ole ennalta tiedossa. Kokeilevaa

[199] Karimo, A. Mikä tekee lukiosta steinerpedagogisen? Steinerkasvatus 1/2011
[200] Karimo, A. Mikä tekee lukiosta steinerpedagogisen? Steinerkasvatus 1/2011

etsimisen ja hapuilun, erehtymisen ja virheistä oppimisen kulttuuria tuetaan myös välttämällä suoritusten numeroarviointia ja opettajakeskeistä monologiopetusta.

Alkuopetuksen aikana lapsen mielikuvitus ja ajattelu eivät ole samalla tavalla toisistaan eriytyneitä kuin aikuisella. Koska ensimmäisen ja toisen luokan oppilaan ajattelu on konkreettista, tulee myös opetuksen olla konkreettista. Ajattelun taitojen annetaan kehittyä vähitellen. Kolmannelle luokalle tultaessa looginen päättely alkaa vähitellen kehittyä ja toden ja kuvitellun raja vahvistuu. Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus sekä elävästi kerrotut opetuskuvat ovat tärkeitä. Tästä eteenpäin hyödynnetään oppimisessa myös oppilaiden metakognitiota eli kykyä arvioida omaa suoritustaan. Moraalin ja luovuuden kehittymiseksi alkuopetusikäisen annetaan elää mielikuvituksekasta satujen ja leikin täyttämää lapsuuden maailmaa. Luovan ajattelun ja oivaltamisen edellytyksiä vahvistetaan oppimisen ilon, leikin, fyysisen aktiivisuuden, toiminnallisten työtapojen ja taiteen eri muotojen avulla.

Oman suorituksen arvioinnin kehittämisen rinnalla kulkee yläkoulun opetuksessa tavoite auttaa oppilasta ja opiskelijaa löytämään perusteet omalle toiminnalle esimerkiksi keskustelujen kautta. Ihmisenä kasvaminen ja kehittyminen toteutuvat vain itsestä tietoiseksi tulemisen avulla.

Itsestään ja toiminnastaan voi tulla tietoiseksi dialogin kautta. Myös kaikenlaiset projektityöt ja omien työskentelyprosessien seuraaminen ja muokkaaminen tukevat tätä. Dialogi syntyy kommunikaatiosta, jonka kieli mahdollistaa. Yhdeksi vaihtoehdoksi jää siis ymmärtää oppiminen ”sosiaaliseksi ilmiöksi”[201] ja kokemaan oppimiseksi[202]. Sosiaalinen oppiminen toteutuu, kun opiskelija löytää oppisisältöjen ja oman kokemusmaailmansa välille merkityksellisen yhteyden. Kielen avulla voimme tulla tietoiseksi itsestämme. Kieli on yksi niistä asioista, jotka tekevät ihmisestä ihmisen[203].

Ihminen on vapaampi silloin, kun hän tiedostaa elämänsä konkreettiset tapahtumat monipuolisesti omien havaintojensa, tunteidensa, näkemystensä ja käsitystensä taustalla. Hän tuntee itsensä paremmin, kun hän tiedostaa, mihin hänen käsityksensä, näkemyksensä ja tunteensa pohjautuvat.

Kun ihminen tuntee ja tiedostaa itsensä, hän on vapaa toimimaan maailmassa omasta itsestään käsin, eikä ole toisten tai yhteiskunnan vaikutuksen alaisena. Kun opetuksessa pyritään keskustelemaan kokemuksista, toteutetaan steinerpedagogiikan pyrkimystä kasvattaa vapauteen[204]. Tämä tapahtuu opiskelijalähtöisyyden kautta. Ihminen on vapaa, kun hän tiedostaa oman toimintansa perusteet. Yhteistoiminnalliseen oppimiseen kuuluu vastavuoroisuus, jossa ajattelu tulee näkyväksi niin puhujalle itselleen kuin muille, mikä puolestaan luo edellytykset oppimiselle.[205]

[201] Kauppila 2007b, 114
[202] Marton & Booth 1997, 210
[203] Heidegger 2001, 187; Heikkinen 2007, 9; Mansikka 2012
[204] Paalasmaa 2012
[205] Rauste-von Wright, von Wright & Soini 2003, 61

Kaiken toiminnan taustalla onkin havainto ja ajattelu[206]. Opettajalla on mahdollisuus auttaa opiskelijaa havainnoimaan kokemuksia, tulemaan tietoiseksi niistä ja ajattelemaan niitä. Tätä kautta opiskelijan on mahdollista saavuttaa vapaus. Steiner[207] toteaa, että ”havainto ja ajattelu ovat ihmisen kaiken henkisen toiminnan lähtökohdat, sikäli kuin hän on tästä toiminnastaan tietoinen.” Jos opettaja voi kohdata ihmisen kokonaisuutena, ei pelkästään aineellisena tai sielullisena olentoa, vaan myös henkisenä, kaikki edellytykset ydinminän esiin saattamiseen kasvatuksen avulla ovat olemassa.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen toteutuvat vuorovaikutuksessa ympäristön ja muiden ihmisten kanssa. Asioita ei opita ainoastaan kuuntelemalla ja muistamalla, vaan mylläämällä mieli välillä täysin ylösalaisin ja kaivelemalla tieto ja tärkeimmät opit syvältä sisimmästä, toisinaan tuskan ja työn kautta, ja useimmiten ystävän kanssa yhteisvoimin. Oikeastaan voisi sanoa, että oppiminen on oppimaan oppimista itseltään. Sellainen prosessi kehittää ajattelua ja näkemyksiä paljon arvokkaammin kuin mihin pelkällä lukemisella ja ulkoa muistamisella pystyy. Päämääränä on sisältöjen oppimisen sijaan sisältöjen oikeanlainen soveltaminen siten, että ihminen ei pelkää tehdä omaa elämäänsä koskevia itsenäisiä ratkaisuja, vaan ymmärtää olevansa oman elämänsä kuljettaja. Ajattelun avulla hän voi kaiken kaaoksenkin keskellä tehdä maailmastaan mielekkään ja elämisen arvoisen. Jos omaa ajattelua on vähän, yksilön yhteiskuntaa muokkaava osuus elämänkulussa jää vähäiseksi. Kun ihminen pystyy muokkaamaan ympäristöään haluamallaan tavalla, edellytykset hyvään ja onnelliseen elämään ovat paremmat.

L2 - Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Maailma moninaistuu yhä enemmän kultturisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti. Monikulttuurisuus nähdään myönteisenä voimavarana, jonka merkitys tulee kasvamaan tulevaisuudessa.

Yksilöllistymisprosessissa kieli auttaa löytämään sellaisen identiteetin, jossa hän voi ilmaista itseään ja ajatuksiaan sekä löytämään oman äänensä.[208] Ihmisen minuus syntyy vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa[209]. Dialogin toteutumisen ehtona on hyväksyvä ilmapiiri. Hannula[210] puhuu rakkauden ja toivon ilmapiiristä. Jos oppilaat eivät koe, että heitä halutaan kuunnella, opetuskin muuttuu enemmän opettajakeskeiseksi. Opettajan tehtävänä on

[206] Paalasmaa 2009, 44.
[207] 1985, 25

[208] Rawson & Richter, 2004, 268–269.
[209] Gergen 2009, 204
[210] 2011, 258

luoda sellainen ilmapiiri, joka mahdollistaa dialogin[211]. Tähän liittyy myös Skinnarin[212] ajatus pedagogisesta rakkaudesta, kun hän sanoo, että koulussa ihmiset kohtaavat toisensa. Tarkoituksenmukaista on, että jokainen voi saada kokemuksen kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta täysin omana itsenään. Vain tätä kautta ihminen voi kasvaa ja tulla sellaiseksi, joka hän sisimmässään on.[213] Ei silti riitä, että asioista vain puhutaan, tarvitaan tarkoituksellisuutta ja rehellisyyttä, kykyä seistä sanojensa takana. Todellinen oppiminen on teorian ja käytännön vuorovaikutusta, jota varten tarvitaan totuuden ja vilpittömyyden asennetta dialogissa, muuten tekeminen jää touhuamiseksi ja sanat sanahelinäksi[214].

Keskustelu puolestaan linkittyy oppilaslähtöisyyteen, sillä opetuksen sisältö ja vuorovaikutus koetaan yhtä tärkeiksi. ”Vuorovaikutuksessa painottuu oppijan oman aktiivisuuden merkitys”[215]. Keskustelu on yksi vaikuttavimmista tavoista opettaa, sillä se aktivoi oppilaan osallistumaan[216]. Tätä kautta oppilaslähtöisyys ja keskustelu siis liittyvät toisiinsa. Lisäksi keskustelu on tapa toteuttaa oppilaslähtöisyyteen kuuluvaa kaksisuuntaisuutta ja yhteistyötä, jossa opettajallakin on mahdollisuus oppia[217].

Opiskelijat eroavat toisistaan myös vuorovaikutustaidoiltaan, mutta tärkeää on keskustelussa se, että kaikki saavat kokemuksen samassa ryhmässä ja samassa sosiaalisessa kentässä olemisesta[218]. Vuorovaikutus toisten kanssa voi alkaa vilkkaammin erilaisten leirikoulujen myötä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan muuallakin kuin perinteisessä luokkahuoneympäristössä, havainnoivan ja konkreettisen opetuksen lisäksi tavoitellaan ryhmässä kasvamista[219].

Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittämiseen kuuluu, tapahtukoon se millä luokka-asteella tahansa: sosiaalisen kyvykkyyden, yhteistoimintakyvyn, neuvottelutaitojen, luovuuden, esiintymistaidon, avoimuuden, viestintätaidon, sosiaalisen havaitsemisen, sosiaalisen herkkyyden ja empatian kehittäminen[220]. Ajattelu, kieli ja vuorovaikutus ovat oppimisen taustalla, ja ajattelu kehittyy kielenkehityksen myötä.

Kielenkehitys on puolestaan riippuvainen sosiaalisista yhteyksistä[221]. Kauppilan[222] mukaan yhteistoiminnallisuus tukee opiskelijan sosiaalista kehitystä ja itsetuntemusta. Yhteistoiminnallisuudesta voidaan puhua yläkäsitteenä, johon keskustelukin kuuluu.

---

211 Hannula 2011, 258
212 (2011)
213 Skinnari 2011, 300.
214 Hannula 2011, 259
215 Rauste-von Wright, von Wright & Soini 2003, 33
216 Kazepides 2010, 89
217 katso myös Kauppila 2007
218 Kauppila 2007, 111
219 Paalasmaa 2011, 162
220 Kauppila 2007, 170
221 Kauppila 2007, 150.
222 2007, 151, 156

Perusasioita ovat muun muassa puheenvuoron pyytäminen ja odottaminen sekä se, että on epäkohteliasta puhua toisen puheen päälle. Vuorovaikutustaitojen oppimisessa on kyse sosiaalistumisesta, ja sitä auttaa oppilaan tunne-elämän kehittymisestä[223]. Sosiaalisia taitoja tulisikin opettaa lapsille ja nuorille mahdollisimman varhain esimerkiksi draaman keinoin[224]. Oppilaita rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön, luovuuteen ja kekseliäisyyteen.

Steinerpedagogiikan mukaan ikävuodet koulukypsyydestä murrosikään ovat otollista aikaa tunne-elämän kehittymiselle, ja opetuksessa pyritään tukemaan tätä herkkyyskautta taiteellisesti, toisin sanoen muuntamaan opetussisällöt ”luovasti eläviksi mielikuviksi”. Opetuksessa suositaan vertauskuvia, joilla lapsen omaa mielikuvitusta aktivoidaan.[225] Kommunikaatiolla, näkemysten vaihtamisella, vuoropuhelulla ja väittelyllä on oma paikkansa oppitunneilla. Alaluokilla näille taidoille luodaan pohja, kun kertomusten avulla esitellään vuoropuhelun rakenne, näytetään, miten kokemukset voi sanallistaa ja kehitetään kuuntelun taitoa[226].

Myös opettajan pitää harjoittaa kuuntelun taitoaan. Opettajan kuuntelutaidon – kuten myös oppilaiden – voi määritellä empaattiseksi kuunteluksi, jossa ”omia tunteitamme ja ajatuksiamme viivästyttämällä voimme aidosti keskittyä toisen kuuntelemiseen ja osoittaa sanoilla ja eleillämme olevamme aidosti kiinnostuneita toisesta”[227].

Kauppila[228] toteaa, että vuorovaikutustaidot eroavat yksilöittäin niin paljon, että vuorovaikutustaitojen opetus on myös suunniteltava yksilöllisesti. Ryhmän tuki ja kannustava ilmapiiri auttavat erilaisia oppilaita liittymään vuorovaikutustilanteeseen ja luokka- sekä ryhmähengen syntymiselle on myös annettava aikaa. Oppilaan on helpompi puhua, kun hän kokee, että häntä halutaan kuunnella. Tunnekasvatukseen auttaa myös konkreettisten tapahtumien havainnointi ja se, että lapsi ja nuori oppii tunnistamaan kokemustensa avulla, mitkä tilanteet tuottavat minkäkinlaisia tunnereaktioita[229]. Oppiaineksen liittäminen oppilaan ja opiskelijan kokemusmaailmaan, siis oppilaaseen ja opiskelijaan itseensä, tuo aina tunteen mukaan opetukseen[230]. Monet tunteet syntyvät sosiaalisissa yhteyksissä ja yhteistoiminnallisuus voi hyvin olla areena, jossa tunne tunnistetaan ja käsitellään[231]. On tärkeää oppia tunnistamaan tunteensa, jolloin sitä voi myös työstää kokemusta prosessoimalla[232].

Luokanohjaaja kuuntelee viikoittaisella luokanohjaajan tunnillaan, mitä oppilaille kuuluu, miten opinnot etenevät ja ryhmädynamiikka toimii. Opettajat keskustelevat säännöllisesti luokkien

[223] Kauppila 2007, 164
[224] Kauppila 2011, 130
[225] Paalasmaa 2009, 57.
[226] Rawson & Richter 2006, 31
[227] Stenberg 2011, 72
[228] 2007, 164
[229] Lipman 2007, 134
[230] Steiner 1996, 24
[231] Järvenoja & Järvelä 2013, 177
[232] Nikkola, Rautiainen, Moilanen, Räihä & Löppönen 2013, 155

tilanteesta ja pohtivat, miten omassa opetuksessaan tukevat yhteistoiminnallisuutta ja tätä kautta nuoren kasvua.

L3 - Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Steinerkoulussa pyritään kaikin tavoin tukemaan ja kehittämään oppilaan aktiivisuutta kaikilla elämän osa-alueilla. Perusajatuksena on se, että oman aktiivisuuden kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan. Mitä enemmän ihminen pystyy vaikuttamaan siihen, mitä tässä maailmassa tekee, oppii hän tuntemaan itseään ja yhteiskuntaa ja tätä kautta kokee olonsa hyväksi ja turvalliseksi. Turvallisuuden tunnetta voi kokea osallistumiensa ryhmien lisäksi myös omassa ajattelussaan.

Aktiivisuutta tuetaan erityisesti yhteistoiminnallisin menetelmin. Esimerkiksi keskustelutaitoja harjoittaessaan opiskelijat kehittävät itseään ja kokevat olevansa ajattelevia yksilöitä. Vertaistensa joukossa, erilaisia mielipiteitä arvostavassa ympäristössä turvallisuuden tunne luo tilanteen, jossa omia näkemyksiä on helppo puolustaa tuntematta tulleensa tai edes tulematta tuomituksi mielipiteensä perusteella. ”Osallistuessaan rationaaliseen keskusteluun vertaistensa kanssa lapset oppivat, että he voivat olla eri mieltä myös riitelemättä keskenään ja että rauhanomaisessa yhteiselossa näkemyserot eivät taannu tunteenomaisiksi kiistoiksi. He oppivat kuuntelemaan toisiaan ja kunnioittamaan eroja.”[233]

Omien tunteiden tunnistamisen harjoittelu nähdään tärkeänä osana oman itsensä tuntemista. Esimerkiksi kieltenopetuksen yhtenä tavoitteena on saada oppilaat käsitteellistämään omat tunteensa ja ajatuksensa. Esimerkiksi humanistisissa aineissa keskustelujen pohjalta esseitä kirjoittamalla, draaman keinoin ja portfoliotyöskentelyllä opiskelijalle mahdollistuu keskustelu itsensä kanssa ja siten omien ajatusten selkiytyminen ja jäsentyminen. Näin opiskelija alkaa ymmärtää paremmin omia tunteitaan. On helpompaa katsoa muita, kun tunnistaa omat tunteensa ja tietää oman paikkansa ja tavoitteensa.

Steinerkoulussa pyritään inhimillisesti toimivaan kouluyhteisöön[234], mikä ohjaa pedagogisia ratkaisuja, jotka koskevat oppiaineiden tavoitteiden ja sisältöjen lisäksi myös yleistä hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Teknologia nähdään hyödyllisenä välineenä silloin, kun se aktivoi oppilasta. Vahvistetaan oppilaiden kuluttajataitoja ja kykyä toimia teknologisoituneessa arjessa.

[233] Tomperi & Juuso 2009, 46.
[234] Paalasmaa 2009, 49-50

L4 – Monilukutaito

Monilukutaito liittyy vahvasti ajattelu- ja tiedonhallintataitoihin. Näitä taitoja kehitetään kaikissa oppiaineissa kunkin oppiaineen luonteen mukaisesti. Jotta itsenäiseen ajatteluun päästään ja kriittinen ajattelu mahdollistuu, on opiskelijan kyettävä ajattelemaan kussakin oppiaineessa oman oppiaineensa luonteen mukaisesti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi matematiikassa matemaattista ajattelua, historiassa historiallista jne. Opiskelussa ei ole siis kyse tietojen muistamisesta, vaan ajattelusta, jossa tietoja sovelletaan tähän päivään ja omaan elämään. Opiskelijan tulee myös nähdä yhteyksiä ja suhteita eri oppiaineiden sisältöjen välillä[235]. "Ajattelun elävyyteen pyritään esimerkiksi tarkastelemalla asioita monesta eri näkökulmasta."[236]

Oppikirjaton opetus tukee sitä, että opetuksessa käytetään autenttisia tekstejä niiden oikeissa esiintymisympäristöissään. Tällä tavoin perinteistä luokkahuonetta oppimisympäristönä laajennetaan myös tekstilajien osalta. Erilaiset museokäynnit ja vierailut tuovat oppiaineksen lähelle oppilaan ja opiskelijan omaa kokemusta. Tekstin, kuvan, äänen ja niiden yhdistelmien tuottamisessa pyritään siihen, että ne tehdään aina jotain varten. Opiskelija kokee mielekkääksi aiheet, jotka hän voi liittää omaan henkilökohtaiseen elämäänsä[237]. Oppilaiden tulee voida harjoitella taitojaan myös monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Monilukutaitoon liittyy myös oppilaan ja opiskelijan käsitys kielestä, kielitietoisuus. Kielitietoinen ihminen ei ole tietoinen pelkästään siitä, miten kieltä ja tekstejä käytetään eri tilanteissa, hän osaa myös pohtia sitä, miten kieli vaikuttaa häneen itseensä. Steiner[238] toteaa, että kielen kehityksen voidaan ajatella ilmaisevan myös puhujiensa sielunelämää, vaikkakin ihmisten suhtautuminen kieleen vaihtelee vuosisadoista toiseen. Jos ajatellaan kielen ja ajattelun suhdetta toisiinsa ja sitä, että kielen avulla ihmiset muotoilevat ajatuksensa muiden kuultavaksi, on otettava huomioon se, että kielten rakenteellinen järjestelmä ei salli kaikissa kielissä sanojen liittymistä toisiinsa mielivaltaisessa järjestyksessä. On sääntöjä, joiden mukaan kielellä ilmaistaan asioita, ja nämä säännöt ohjaavat myös ajattelua. Ihmiset siis osittain ajattelevat stereotyyppisillä lauseilla, kun eivät voi ajatustaan ilmaista ihan millä tavalla tahansa[239]. Samoin kuin eri kielillä ilmaistaan asioita eri tavoin, eri oppiaineilla on oma tehtävänsä kuvata maailmaa "omalla kielellään". Näistä tavoista tietoiseksi tuleminen kuuluu monilukutaitoon.

Koska tarkoituksena ja tavoitteena opetuksessa on kasvattaa maailmaa muuttamaan kykeneviä ihmisiä, ei vain maailmassa eläviä ihmisiä, tarvitaan ajattelua, jossa on sisältöä.

---

[235] Juuso 2009, 103
[236] Paalasmaa 2009, 58.
[237] Rauste-von Wright, von Wright & Soini 2003, 163
[238] (1995)
[239] Steiner 1995, 15–17.

Sisällöllinen ajattelun taito tarkoittaa kykyä arvioida ympärillä olevaa maailmaa[240]. Ilman taitoa arvioida ympäristöään ihminen ei pysty muuttamaan elinpiiriään.

Ympäristön havainnointiin ja arviointiin kuljetaan oppilaiden lähimmistä tekstiympäristöistä kohti eri tieteen- ja taiteenalojen tekstiympäristöjä. Niitä lähestytään kokemuksellisuuden kautta. Steiner[241] esittää ajatuksen siitä, että ”rikkain kokemus on ihmisellä, jolla on suurin määrä yksilöityneitä käsitteitä. -- Todellisuus ilmenee meille havaintona ja käsitteenä; -- Ajattelumme yhdistää meidät maailmaan; tunteminen palauttaa meidät itseemme, ja se vasta tekee meistä yksilön. -- Täysin ajatukseton tunne-elämä kadottaisi välttämättä kaiken yhteyden muuhun maailmaan. Maailman tiedostaminen kulkee kuitenkin kokonaisihmisessä käsi kädessä tunne-elämän kehittymisen kanssa. Tunne on tie, jolla käsitteet saavat konkreettista elämää.” Steiner[242] toteaa, että ei ole parempaa metodia työntää lapsia kohti materialismia kuin antaa abstrakteja ohjeita; henkinen tapa opettaa on opettaa konkreettisten esimerkkien kautta, kun muistaa tuoda sielun laadut (tahto, tunne, ajattelu) ja hengen näihin konkreettisiin esimerkkeihin.

L5 - Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Laaja-alaisten osaamisalueiden kehittymistä tukevissa pedagogisissa ratkaisuissa ikäkausipedagoginen tulkinta korostuu erityisesti tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen alueessa. Tietoteknologiaa käytetään harkitusti ja lapsen ikävaihe huomioiden. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisessä suositaan oppilasta aktivoivia ja osallistavia tapoja.

Opetuksessa painotetaan teknologian välinearvoa pyrittäessä kohti itseisarvoa, hyvää elämää. Teknologian vaikutusta erityisesti oppilaan ja opiskelijan omaan elämään tutkitaan yhdessä muun muassa mediapäiväkirjojen avulla ja erilaisilla projektitöillä. Tieto- ja viestintäteknologialla on tärkeä tehtävänsä tiedon hankinnan ja jäsentelyn näkökulmasta. Chomsky[243] toteaa, että teknologian käytön pitäisi olla apuväline, ei itsetarkoitus, vaikkakin se helpottaa opetettavan aineen esiin tuomista, oppilaan arviointia ja nopeuttaa tiedonkäsittelyä. Mitä vähemmän tarjoamme nuorelle valmiiksi muotoiltuja kaavoja opetustilanteissa sitä parempi.[244]

Ihminen nähdään luovana ja taidetta tarvitsevana ihmisenä, jonka mielikuvitusta, kykyä eläytyä ja ajatella tilanteita nykyhetkeä pidemmälle tuetaan antamalla oppilaalle ja opiskelijalle mahdollisuus opiskella tiedon, taidon ja taiteen alueilla tasapainoisesti kaikkien lukuvuosien ajan. Jotta oppilaista ja opiskelijoista kasvaisi maailmaa muuttamaan kykeneviä ihmisiä, luovuus ja mielikuvitus ovat tärkeitä taitoja oppia. Ihmisen on pystyttävä mielessään näkemään valmis työ tai

[240] Tomperi 2009, 18
[241] 1985, 74–75
[242] 1995, 94
[243] (2006)
[244] Chomsky 2006, 89–90.

tilanne, jonka haluaa tehdä, jotta muutos voisi syntyä. Steinerkoulu ei ole tekniikkavastainen. Steiner totesi jo 1922, että *"Tärkeämpää kuin vanhan kouluperinteen kannalta luullaan, on perehtyminen nykyiseen tekniikan maailmaan"*[245].

Tieto- ja viestintäteknologiseen osaamiseen kuuluvat käytännön tvt-taidot omien tuotosten laadinnassa, vastuullinen käyttö, tvt tutkivassa ja luovassa työskentelyssä sekä tvt:n käyttö vuorovaikutuksessa, verkostoitumisessa ja vaikuttamisen keinona.
Tietoteknologista osaamista tukevia järjestelyitä ja painotuksia kuvataan tarkemmin oppimisympäristöt ja työtavat -luvuissa sekä ainekohtaisissa osioissa, mm. liikunnan kohdalla kuvataan, miten tietojenkäsittelytieteen/koodauksen perusasioita opetellaan toiminnallisesti ihmisiä ja ihmisryhmiä liikuttamalla.

L6 - Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys

Steinerkoulun käytännöt ja tavoitteet sekä työelämän perimmäiset edut ovat keskenään yhteneväiset. On tärkeämpää tukea aktiivista toimijuutta kuin kasvattaa sopeutujia. Luova, eettisesti toimiva yksilö sopii sekä humaanin sivistyskoulun että työelämän yhteiseksi tavoitteeksi. Yhä harvempi on koko työuransa samalla alalla, saati samoissa työtehtävissä. Siksi työelämässä tarvittavaan osaamiseen vastaa parhaiten laaja-alaisesti sivistynyt ja monipuolinen ihminen, jolla on vahva pohja luoda ja omaksua uutta sekä hyvät vuorovaikutustaidot. Erilaisten projektien avulla harjoitellaan itsensä työllistämisen taitoja ja hallittua riskien ottamista.

Vanhempien osaamista ja verkostoja hyödynnetään erityisesti työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys -alueella. Steinerkouluissa työelämään tutustumisen käytännöt liittyvät esimerkiksi kolmannen luokan vanhat ammatit -opintokokonaisuuteen, neljännen luokan kotiseudun historiaan liittyy oman perheen historian kartoitus, vanhempien ja isovanhempien ammatit jne.

Työelämässä tarvittavaa osaamista harjoitellaan läpi perusopetuksen erilaisilla talkootyön muodoilla. Varainhankinnalla, kahvilan pidolla, erilaisilla projekteilla tehdään työtä yhteiseksi hyväksi. Toisinaan työskentelyssä rajoitutaan oman luokan piiriin, toisinaan työprojekti tai varainhankinta liittyy koulun tasolle, toisinaan yleismaailmallisempaan hyväntekeväisyysprojektiin. Pidempiä työelämään tutustumisjaksoja toteutetaan yläkouluiässä ja lukiossa. Esimerkiksi maanviljelyyn tutustutaan konkreettisesti kolmannella luokalla.

Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään jatko-opintovalintansa omista lähtökohdistaan käsin perinteisten sukupuoliroolien vaikutukset tiedostaen.

[245] Steiner 1989, 26

L7 - Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Steinerkoulun peruslähtökohta tukee kestävän tulevaisuuden rakentamista, jossa ihminen ja lapsi ovat keskiössä. Koulun kehittämisessä kyse on pyrkimyksestä ymmärtää ihmistä, lapsen ja nuoren kehitysvaiheita. Sekä ihminen että luonto ovat itsessään arvokkaita lähtökohtia, eivätkä esimerkiksi jatkuvan talouskasvun mahdollistajia. Steinerpedagogiikka ei rakennu yhteiskunnan valtarakenteiden eikä erilaisten tehokkuus-, talous- tai hyötynäkökohtien mukaan. Kasvatustavoitteet eivät rakennu yksinomaan yhteiskunnallisen tarkoituksenmukaisuuden pohjalta.

Koulun arjessa pyritään tukemaan aktiivista kansalaisuutta ja toimijuutta. Vaikuttamista ja osallistumista harjoitellaan mitä moninaisimmin tavoin, ei pelkästään oppilaskuntatoiminnan avulla.

Vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia tarjotaan steinerkoulussa sekä oppilaille, huoltajille että koko koulun henkilökunnalle. Osallistamisen muotoja ovat esim. aktiiviset oppilas-, opettaja- ja vanhempaintoimikunnat, yhteistyöprojektit, kansalliset ja kansainväliset tapahtumat ja kouluyhteisöstä huolehtiminen arjessa.

Steinerkouluissa kunnioitetaan oppilaiden oikeutta osallistua päätöksentekoon kehitysvaiheensa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman oppimisensa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin ikäkautta vastaavalla tavalla. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat saavat myös tilaisuuksia harjoitella sovittelemista ja riitojen ratkaisua (esim. verso-ohjelma) ja neuvottelemista.

13.3 Oppiaineet vuosiluokilla 1–9

13.3.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä

sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua. Tämän tehtävän saavuttamista oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus tukee ja edistää kehittämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Opettajalla tulee olla päämääränä ihmisyyteen kasvattaminen, jonka hän toteuttaa opetuksessaan parhaaksi katsomillaan menetelmillä.

Äidinkieli ja kirjallisuus nähdään yksilöä kehittävänä oppiaineena. Identiteetin rakentuminen ja maailman hahmottaminen ja jäsentäminen kielen avulla osoittaa näkemystä siitä, että kieli ei ole oma yksikkönsä maailmasta ja irrallaan ihmisestä. Se on osa ihmisen liittymistä maailmaan, osa ihmistä itseään niin paljon, että sen varaan rakennetaan kuva itsestä maailmassa. Kielen avulla ihminen voi kertoa itselleen, kuka hän on. Tämän lisäksi kieli nähdään kommunikaation ja itseilmaisun mahdollistajana.

Sen lisäksi, että äidinkieli ja kirjallisuus opetuksen kautta vahvistaa oman kulttuurin ja kielen arvostamista ja ohjaa suvaitsevaisuuteen muita kansoja ja kulttuureja kohtaan, on tärkeätä saada oppilaat juurtumaan maailmaan ja löytämään oma paikkansa siinä. Muut huomioon ottaen ja erilaisuutta arvostaen löytyy näkemys itsestä muiden joukossa: en ole ainoa, mutta olen minä, kukaan muu ei voi sanoa minusta minä.

Itsensä kehittämiseen kuuluu ilmaisutapojen monipuolistaminen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa onkin tärkeätä näiden taitojen harjoittaminen, koska eri puhetilanteissa ja niiden tarkastelussa jälkikäteen voidaan parhaassa mahdollisessa tapauksessa havainnoida omaa käyttäytymistä suhteessa aiempaan. Puhetilanteissa käsitys itsestä viestijänä auttaa

näkemään, millä tavalla on kehittynyt vuosien aikana ja mitä valmiuksia on kohdata pelotta uusia tilanteita ja toimia niissä. Ihminen tarvitsee rohkeutta, jotta hän voisi muokata maailmaa siihen suuntaan, jossa hän haluaa elää. Tahdon lujuus voi löytyä pienistäkin harjoituksista, ja oppilaan/opiskelijan kehityksestä, henkisestä kasvusta, ei välttämättä näe merkkejä oppitunnin päätteeksi, vaan todennäköisesti vasta vuosia myöhemmin. Kirjallinen ilmaisutaito, sekä kaunokirjallisuus että muu kirjallisuus, auttavat jäsentämään ajatukset loogisiksi kokonaisuuksiksi. Toisin sanoen ilmaisutapojen monipuolistaminen auttaa hahmottamaan maailmaa yhä selkeämmällä tavalla itselle ymmärrettäväksi. Kun maailmaa ymmärtää, silloin siinä myös pystyy elämään ja sitä muokkaamaan. Aktiivinen kansalaisuus on edellytys sille, että pystyy muokkaamaan ympäristönsä itselleen sopivaksi. Jatko-opinnot, työ, sosiaalinen vuorovaikutus ja aktiivinen kansalaisuus näyttäytyvät itseisarvoina. Puhumamme kieli määrittää meitä ihmisenä ja kertoo, keitä olemme. Äidinkieltä ja kirjallisuutta opiskelemalla näiden arvojen toteutuminen mahdollistuu.

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen sisäinen integraatio on edellytys opetuksen hyvälle toteutukselle. Irrallisten palasten opettaminen ja oppiminen eivät ole mielekkäitä silloin, kun yhdistävänä tekijänä on kieli. Sisäisen integraation lisäksi opetuksessa otetaan huomioon oppiaineiden välinen yhteistyö ja integraatio. Tämä on yksi steinerpedagogiikkaan kuuluva ajatus: eri vuosiluokilla opetetaan kokonaisuuksia, johon kaikki oppiaineet liittyvät. Oppisisältöjen jako oppiaineisiin on lisäksi kaikin puolin keinotekoista. Koulun ulkopuolella kaikki aineet sulautuvat yhdeksi kokonaisuudeksi, vain koulussa elämä paloitellaan oppiaineiksi.

Oman ajattelun kehittyminen ja itsensä tunteminen ovat ihmisyyteen kasvattamisessa keskeisimpiä tavoitteita opetuksessa. Jos omaa ajattelua on vähän, yksilön yhteiskuntaa muokkaava osuus elämänkulussa jää vähäiseksi. Kun ihminen pystyy muokkaamaan ympäristöään haluamallaan tavalla, edellytykset hyvään ja onnelliseen elämään ovat paremmat. Perusopetuksen vuosiluokilla kuljetaan ikäkauden mukaisesti kohti oman ajattelun itsenäistymistä ja itsensä tuntemista, ihmisyyteen kasvamista.

Kieli nähdään yhtenä tärkeimmistä ihmisten välisen ymmärtämisen välineistä ja se on tämän vuoksi myös opetuksessa ensisijainen väline. Kieli vaikuttaa lapsen henkiseen ja psykologiseen kehitykseen ja sen vuoksi kielen opetuksella on keskeinen tehtävä koulussa. [246] Kieltä ei näin ollen opeteta vain sen käytön vuoksi, vaan myös sen vuoksi, että kielen avulla lapsi ja nuori kehittyy ja pystyy tulemaan ymmärretyksi ja ymmärtämään maailmaa ympärillään.

Kielen opetuksessa otetaan huomioon suullinen ja kirjallinen kielitaito. Äidinkielen tuntien tehtävänä on kehittää näitä molempia siten, että suullinen ja kirjallinen kielitaito muuntuu kaikenlaisten tekstien, kuvien ja tilanteiden monilukutaidoksi. Puhuttu kieli luonnehtii asioita kirjoitetun kielen keskittyessä jäsentämään ja määrittämään maailmaa. Puhuttu kieli liittyy vahvasti

[246] (Rawson & Richter 2006, 268.)

suulliseen perinteeseen, jossa ajattelu ja kollektiivinen kokemus ilmaistiin tilanteissa ja rituaaleissa. Kirjallinen perinne tai kulttuuri on yksilökeskeistä, jossa kirjailija tuo sisäisen kokemuksensa muiden nähtäväksi. Yksi äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävistä onkin vakiinnuttaa vahva suullisen kielen kulttuuri, josta kirjallisen taidon kulttuuri on riippuvainen.[247]

Suullinen kielitaito kuuluu vahvasti ihmisen tunnealueelle toisin kuin kirjoitettu kieli. Kun ihminen ilmaisee spontaanisti iloa, surua tai pelkoa, on tietoisuus tunteesta aivan toinen kuin näistä tunteista kirjoitettaessa. Kirjoittaessaan ihminen ottaa aiheesta askelen taaksepäin ja tarkastelee tunnettaan jäsentäen sitä ajattelussaan. Perusopetuksen alaluokilla painotetaan tunteen merkitystä kaikessa opetuksessa, mutta perusopetuksen yläluokilla painopiste siirtyy ajattelun alueelle vähitellen.

Steinerkoulun opetussuunnitelma perustuu ihmiskäsitykselle, joten opetuksella pyritään tukemaan lapsen ja nuoren kehitystä kullekin ikäkaudelle sopivalla tavalla. Kielellä nähdään olevan vaikutusta ihmisen kasvulle.[248] Yksilöllistymisprosessissa kieli auttaa ihmistä perheen ja kulttuuriryhmän identiteetin löytymisen jälkeen löytämään sellaisen identiteetin, jossa hän voi ilmaista itseään ja ajatuksiaan sekä löytämään oman äänensä.[249]

Äidinkieleen ja kirjallisuuteen kuuluu monitieteisiä taito-, tieto – ja kulttuurikokonaisuuksia, ja opetuksessa tekstit ymmärretään laajasti ja niitä käytetään monipuolisesti. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen, tiedon hankinnan ja jakamisen taitojen lisäksi kiinnitetään huomiota oppilaan omien kokemusten jakamiseen. Kirjallisuuden kautta oppilas ja opiskelija pystyy avartamaan käsitystään niin muista kulttuureista kuin itsestään. Kulttuurikokonaisuuksien sisällöissä sanataide nousee merkittäväksi osaksi, ja siihen kuuluu tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen lisäksi myös draama ja media.

Kaikessa opetuksessa pyritään kokemuksellisuuteen ja sisältöjen omakohtaistamiseen. Osallisuuden kokemusta vahvistetaan keskusteluilla ja muilla yhteistoiminnallisilla menetelmillä, jolloin oppilas ja opiskelija voivat saada kuulluksi tulemisen kokemuksia. Tällä tavoin tuetaan eettistä kasvua ja innostetaan elämysten jakamiseen ja saamiseen. Mediakasvatus nähdään yhtenä oppiaineen osa-alueena, jossa sisältöjä tulkitaan ja tuotetaan ikäkauden mukaisesti.

Rakentava ja vastuullinen vuorovaikutus tukevat kielitietoisuuden laajentumista. Kielitietoisuus ei ole pelkästään tietoa kielen rakenteista, vaan myös ymmärrystä kielestä maailman hahmottamisen välineenä, ymmärrystä kielestä identiteettiä rakentavana voimana ja filosofista pohdintaa siitä, mitä kieli on. Kielitietoisuuteen kuuluu käsitys kielestä kommunikoinnin mahdollistajana, käsitys kielen liittymisestä itseilmaisuun ja identiteettiin, sekä käsitys kielessä itsessään olevasta luonteesta ja sen vaikutuksesta ihmiseen. Oppiaineen tehtävänä on kaiken

[247] (Rawson & Richter 2006, 268.)
[248] (Rawson & Richter 2004, 268–269.)
[249] (Rawson & Richter, 2004, 268–269.)

mainitun lisäksi luoda henkilökohtainen suhde kieleen, mikä auttaa opiskelijaa sanallistamaan omia näkemyksiään, tunteitaan, havaintojaan ja elettyjä tapahtumia. Yhteistyötä tehdään kotien ja koulun välillä sekä muiden oppiaineiden välillä, mahdollisuuksien mukaan myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkielten opetuksen kanssa.

Oppilaiden erilaisuus, tasa-arvo ja sukupuolen moninaisuus huomioidaan oppimisympäristössä ja opetusmenetelmissä. Opetuksessa tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa eläviä oppilaita.

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 tehtävänä on edistää ikäkauden ja yksilöllisten edellytysten pohjalta itseilmaisua ja vuorovaikutustaitoja. Vuorovaikutustaidoissa kiinnitetään huomiota kuuntelemiseen, lukemiseen ja kirjoittamiseen. Kielitietoisuutta edistetään etenkin draaman ja tarinoiden jälleenkerronnan avulla. Opetuksessa pyritään aina kiinnostuksen ja innostuksen vahvistamiseen luomalla oppilaille tilaisuuksia mielikuvien kautta oppisisältöihin tutustumiseen ja sisältöjen oppimiseen. Ikäkauden mukainen oppimisprosessi jatkuu esiopetuksesta kouluun sekä perustaitojen että laaja-alaisen osaamisen osalta.

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen keskeinen osa-alue vuosiluokilla 1-2 on muotopiirustus. Se tukee lukemisen ja kirjoittamisen oppimista, lisäksi sen tarkoituksena on oppilaan muototajun herättäminen, tahdon kehittäminen ja kehontietoisuuden vahvistaminen. Se kehittää silmän ja käden yhteistyötä, käden koordinaatiota sekä silmän kykyä hahmottaa ja erotella eri muotoja. Muotopiirustuksen terapeuttiset mahdollisuudet auttavat hahmotusongelmissa, keskittymisessä, tehtävien loppuun saattamisessa sekä temperamenttien tasapainottamisessa. Muotopiirustusta toteutetaan piirtäen, kehollisesti ja tilassa liikkuen.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 tehtävänä on sujuvoittaa ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä lukemista ja tekstien tuottamista. Tekstilajivalikoimaa laajennetaan, tekstintuottamisessa aletaan kiinnittää huomiota kirjoittamisen vaiheittaiseen etenemiseen. Monimediaiset vuorovaikutustilanteet nostetaan yhteiseen keskusteluun ja opetuksen sisältöihin oppilaan ikäkauden mukaisesti siten, että harjoitellaan ja vahvistetaan median käsittelyyn tarvittavia tietoja ja taitoja suorissa vuorovaikutustilanteissa ensin ihmisenä ihmiselle, jotta voi myöhemmin olla ja toimia ihmisenä ihmiselle virtuaaliympäristössä. Tekstien tuottaminen, tulkitseminen ja arvioiminen harjaantuvat kielellisten taitojen kehittyessä. Opetuksessa pyritään aina kiinnostuksen ja innostuksen vahvistamiseen luomalla oppilaille tilaisuuksia kokea kieli ja omakohtaistaa se, jotta kiinnostus kielen havainnointiin kasvaa, lukemisesta syntyy harrastus ja itseilmaisu kielen avulla vahvistuu.

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 tehtävänä on edistää oppilaan kielellisiä taitoja niin, että hän pystyy olemaan vuorovaikutuksessa myönteisesti ja rakentavasti erilaisissa ja monimuotoisissa viestintätilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti. Oman viestijäkuvan hahmottamisen lisäksi oppilaita kannustetaan osallistumaan kielenkäyttötilanteisiin monipuolisesti yhteiskunnassa ja eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee ja opiskelijoita ohjataan pohtimaan erilaisten tekstisisältöjen ja oman elämän tapahtumien yhteyttä toisiinsa; tällä tavoin kirjallisuuden ja yhteiskunnallisten ja opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien analyysin taidot syvenevät.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan yhteisölliseksi, turvalliseksi ja oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta tukevaksi ympäristöksi, jossa on saatavilla lapsille soveltuvaa kirjallisuutta ja tekstejä ja jossa kasvokkainen vuorovaikutus onnistuu. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Opetuksen läpäisee leikinomaisuus, mielikuvaoppiminen ja draama. Oppiaineen sisäisen integraation lisäksi toteutetaan oppiaineiden välistä integraatiota nivomalla äidinkielen taitojen oppiminen osaksi muihinkin oppiaineisiin. Erityisesti draama liitetään kirjallisuuden lisäksi esim. musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin. Oppimisympäristöksi luetaan myös koululuokan ulkopuolinen ympäristö, kuten koti, kirjastot, museot, kulttuuritapahtumat ja teatteri. Kulttuurin monimuotoisuutta hyödynnetään ikäkauden mukaisesti. Media-aiheita nostetaan opetuksessa esille silloin, kun oppilaat nostavat median kautta tullutta sisältöä omaehtoisesti esiin. Viestintäteknologiassa lähdetään liikkeelle 1-2 luokilla kynästä ja paperista, jonka jälkeen laajennetaan 3-6 luokilla koneympäristöön ja taitojen hankinnan kautta, esim. 10-sormijärjestelmä ja tiedonhaku, tieto- ja viestintäteknologian välineenhallintanäkökulmaiseen hyödyntämiseen/käyttöön. Muotopiirustuksessa tärkeätä on tilava oppimisympäristö, jossa on mahdollisuus kokea muotoja liikkeestä käsin.

Vuosiluokilla 3-6

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan yhteisölliseksi, turvalliseksi ja oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta tukevaksi ympäristöksi, jossa on saatavilla lapsille soveltuvaa ja itse valittua kirjallisuutta ja tekstejä ja jossa lukukokemukset ja tarinakokemukset laajentuvat ja kasvokkainen vuorovaikutus mahdollistuu. Tavoitteena on yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaat voivat esittää näkemyksiään varmana siitä, että heidän

ajatuksiaan halutaan kuulla ja jossa tekstejä on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa yksin ja yhdessä. Viestintäteknologiaa hyödynnetään tekstintuottamisen ja tarkastelun välineenä silloin, kun välineestä on hyötyä oppimisessa. Työtavat valitaan siten, että yhdessä toimiminen on mahdollista, keskustelua voi käydä kasvokkain ja sisältöjä (esim. draamaa ja kirjallisuutta) integroidaan luontevasti muihinkin oppiaineisiin. Projektityöskentely ja prosessinomainen opiskelu eheyttävät opetusta. Esiintymistaitoja harjoitellaan draaman ja monipuolisten vuorovaikutustilanteiden avulla.

Vuosiluokilla 7-9

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan yhteisölliseksi, turvalliseksi ja oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta tukevaksi ympäristöksi, jossa oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja jossa vuorovaikutus oppilaiden ja opettajien kanssa luo virikkeitä etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa niin laajoista tekstikokonaisuuksista, keskusteluista kuin monimediaympäristöistä. Oppimisympäristöksi luetaan koko oppilaan elinpiiri, jossa kulttuuri- ja mediatarjonta ovat omana osanaan. Työtavat valitaan yhteisöllisiksi siten, että yksilösuoritukset on mahdollista nähdä ryhmässä kokonaisuuden osana. Esimerkiksi luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat, kun oppilaat yhteistoiminnallisesti ja prosessi- ja projektityöskentelyn avulla jakavat kokemuksiaan ja ajatuksiaan ja myös yhdessä tuottavat tekstejä ja suullisia esityksiä. Vuorovaikutusharjoituksia tehdään, jotta viestijäkuva vahvistuu ja jotta ymmärrys itsestä kielenkäyttäjänä kasvaa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueisiin sekä äidinkielen ja kirjallisuuden että muiden aineiden opetuksessa. Lisäksi kirjallisuudenopetus integroituu luontevasti vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään opetuksessa silloin, kun se tukee oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa

Vuosiluokilla 1-2

Oppilaita kannustetaan käyttämään kieltä kaikenlaisissa vuorovaikutustilanteissa niin koulussa kuin kotona. Yhteistyössä kotien kanssa tuetaan lukemaan ja kirjoittamaan oppimista niin, että lukemisesta tulee elinikäinen harrastus ja kirjoittamisesta muodostuu erilaisilla välineillä yksi luonnollinen vuorovaikutuksen muodoista. Vaikeudet puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Oppilaita ei saateta median äärelle, mutta mediavälineiden turvallista käyttöä koskevia asioita nostetaan esiin oppilaiden ikäkauden

mukaisesti silloin, kun oppilaat alkavat kiinnostua mediavälineistä tai itse nostavat kokemuksiaan esiin oppitunneilla. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin siten, että oppimisen tapa säilyy mielikuvaoppimisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.
Muotopiirustuksessa tavoitteena tukea oppilaan kirjoittamaan ja lukemaan oppimista, sekä kehittää hahmotuskykyä. Muotopiirustuksen terapeuttiset mahdollisuudet auttavat hahmotusongelmissa. Opettajan huolehtii, että muodot tehdään oikein ja että liike on virtaavaa.

Vuosiluokilla 3-6

Oppilaan kielellistä kehitystä tuetaan siten, että tekninen luku- ja kirjoitustaito muuttuu sujuvaksi taidoksi, ja lukutaito syvenee ymmärtäväksi lukemiseksi. Sanavaraston laajenemista, käsitteiden ja oppilaan omien ajatusten esiin tuomista erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tuetaan muun muassa kannustamalla oppilasta lukemaan omaa taitotasoaan vastaavaa kirjallisuutta ja muita tekstejä. Oppilaita ohjataan sujuvaan puheen ja kirjoitetun tekstin tuottamiseen siten, että huomio kohdistuu vastaanottajan mahdollisuuteen ymmärtää puhujan sanoma. Oppilasta ohjataan sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaan tekstien tuottamisen ja rakentamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilasta tuetaan löytämään omaan taitotasoon sopivaa kirjallisuutta ja tekstejä ja kannustetaan lukuharrastuksen jatkamiseen. Omien ajatusten ja kokemusten esiin tuomista ryhmässä kannustetaan vuorovaikutustaitojen edelleen kehittymisen vuoksi. Koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista tuetaan auttamalla löytämään ja käyttämään itselle sopivia opiskelustrategioita ja omia vahvuuksia oppijana. Turvallista ja vastuullista median käyttöä tuetaan keskustelemalla oppilaiden kokemuksista, tunteista ja median tuomista näkökulmista. Tavoitteena on tukea oppilasta toimimaan mediaympäristössä ihmisenä ihmiselle samalla tavalla kuin hän toimii muissakin ympäristöissä. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilas saa ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti

lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa

Vuosiluokalla 1

Opettaja arvioi lukemisen, kirjoittamisen ja luetun ymmärtämistä sekä suullista ilmaisutaitoa ja vihkotyötä. Opettaja arvioi oppilaan lukutaidon ja tekstien ymmärtämisen taitojen edistymistä kuuntelemalla oppilaan liukulukua ja/tai lukemista sekä jälleenkerrontaa luokkatilanteissa. Opettaja arvioi oppilaan kiinnostuneisuutta lukemista kohtaan. Opettaja seuraa kirjoittamisen ja hienomotoriikan kehittymistä oppilaan työskentelyä seuraamalla. Opettaja arvioi näppäintaitojen edistymistä sormileikkien, huilunsoiton ja neulomisen avulla. Opettaja seuraa oppilaan lukuharrastuneisuutta ja arvioi oppilaan lukutaitoa.

Huoltaja arvioi yhdessä opettajan kanssa oppilaan edistymistä arviointikeskustelussa kevätlukukauden aikana. Oppilas arvioi omia vihkojaan ja töitään säännöllisesti vuoden aikana opettajan ohjauksessa.

Vuosiluokalla 2

Opettaja arvioi lukemisen, kirjoittamisen, luetun ymmärtämisen perusteita sekä suullista ilmaisutaitoa ja vihkotyötä. Opettaja arvioi oppilaan lukutaidon ja tekstien ymmärtämisen taitojen edistymistä kuuntelemalla oppilaan liukulukua ja/tai lukemista, oman runon lausumista sekä jälleenkerrontaa luokkatilanteissa. Opettaja arvioi oppilaan kiinnostuneisuutta lukemista kohtaan erilaisten luetunymmärtämisen tehtävien ja pienimuotoisten kirjaesitelmien avulla. Opettaja seuraa kirjoittamisen ja hienomotoriikan kehittymistä oppilaan työskentelyä seuraamalla ja vihkotyötä arvioimalla. Opettaja arvioi näppäintaitojen edistymistä sormileikkien, huilunsoiton ja virkkauksen avulla. Opettaja seuraa oppilaan lukuharrastuneisuutta ja arvioi oppilaan lukutaitoa. Osallistumista draamatyöskentelyyn ja roolissa toimimiseen arvioidaan kysymys-vastaus-esitysten avulla.

Huoltaja arvioi yhdessä opettajan kanssa oppilaan edistymistä arviointikeskustelussa kevätlukukauden aikana (tämä 1.-3.lk:lla kaikissa aineissa).

Oppilas arvioi omia vihkojaan ja töitään säännöllisesti vuoden aikana opettajan ohjauksessa.

Vuosiluokalla 3

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
Opettaja arvioi oppilaan vuorovaikutustaitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kuten ryhmätöissä, kirjaesitelmissä ja luokkakeskusteluissa. Esiintymistilanteissa arvioidaan ensisijaisesti eläytymistä ja selkeää puheen tuottamista ja keskusteluissa lisäksi sisällön loogisuutta.
S2 Tekstien tulkitseminen
Lukutaidon sujuvoitumista arvioidaan kuuntelemalla oppilaan ääneen lukemista. Oppilas oppii arvioimaan omaa lukutaitoaan lukemalla yhdessä ja yksin ääneen luokassa. Tekstinymmärtämistä arvioidaan seuraamalla kirjallisten ohjeiden noudattamista ja luetunymmärtämisen tehtävien kautta.
Monimuotoisten tekstien erittelyn ja tulkitsemisen taitoja, sana- ja käsitevarannon laajuutta ja ajattelutaitoja arvioidaan oppilaan tuottamien tekstien kautta.

S3 Tekstien tuottaminen
Tekstien tuottamista arvioidaan erilaisten tekstien kautta. Tekstejä arvioidaan havainnoimalla oppilaan kykyä muokata omia tekstejä oikeinkirjoituksellisesti oikeaan suuntaan, vastaanottaja huomioiden, eettisesti, yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen opettajalta ja oppilailta saadun palautteen perusteella. Arvioidaan oppilaan käsialan kehittymistä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
Arvioidaan oppilaan taitoa eritellä kieltä, sen sisältöä ja kielen rakenteita keskustelujen ja erilaisten tehtävien avulla.

Vuosiluokalla 4

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
Opettaja arvioi oppilaan vuorovaikutustaitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kuten ryhmätöissä, esitelmissä ja luokkakeskusteluissa. Esiintymistilanteissa ja keskusteluissa arvioidaan eläytymistä ja selkeää puheen tuottamista ja lisäksi sisällön loogisuutta, kuulijoiden tarpeiden huomioimista ja oman esityksen vaikutusta yleisöön. Arvioidaan oppilaan esiintymisvalmiutta.
S2 Tekstien tulkitseminen
Lukutaidon sujuvoitumista arvioidaan kuuntelemalla oppilaan ääneen lukemista. Oppilas oppii arvioimaan omaa lukutaitoaan lukemalla yhdessä ja yksin ääneen luokassa. Tekstinymmärtämistä arvioidaan seuraamalla kirjallisten ohjeiden noudattamista ja luetunymmärtämisen tehtävien

kautta. Opettaja havainnoi oppilaan kykyä arvioida tiedon luotettavuutta esimerkiksi esitelmien valmistelun yhteydessä.

S3 Tekstien tuottaminen

Tekstien tuottamista arvioidaan oppilaan kirjoittamien (vihko)tekstien kautta. Tekstejä arvioidaan havainnoimalla oppilaan kykyä muokata omia tekstejä oikeinkirjoituksellisesti oikeaan suuntaan, vastaanottaja huomioiden, eettisesti, yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen opettajalta ja oppilailta saadun palautteen perusteella. Arvioidaan oppilaan käsialan kehittymistä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Arvioidaan oppilaan taitoa eritellä kieltä, sen sisältöä ja variantteja sekä kielen rakenteita keskustelujen ja erilaisten tehtävien avulla.

Vuosiluokalla 5

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opettaja arvioi oppilaan rakentavaa ja vastuullista vuorovaikutusta erilaisissa tilanteissa, kuten ryhmätöissä, esitelmissä ja luokkakeskusteluissa. Esiintymistilanteissa ja keskusteluissa arvioidaan eläytymistä ja selkeää puheen tuottamista ja lisäksi sisällön loogisuutta, kuulijoiden tarpeiden huomioimista ja oman esityksen vaikutusta yleisöön. Arvioidaan oppilaan monipuolista ilmaisua.

S2 Tekstien tulkitseminen

Arvioidaan lukutaidon kehittymistä oppilaan tekstiin eläytymisen ja tekstin sisällön ymmärtämisen kautta. Tekstinymmärtämistä arvioidaan edelleen seuraamalla kirjallisten ohjeiden noudattamista ja luetunymmärtämisen tehtävien kautta. Opettaja havainnoi oppilaan kykyä arvioida tiedon luotettavuutta ja olennaisen tiedon löytämistä esimerkiksi esitelmien valmistelun yhteydessä.

S3 Tekstien tuottaminen

Tekstien tuottamista arvioidaan oppilaan kirjoittamien (vihko)tekstien kautta. Tekstejä arvioidaan havainnoimalla oppilaan kykyä muokata omia tekstejä oikeinkirjoituksellisesti ja kieliopillisesti oikeaan suuntaan, vastaanottaja huomioiden, eettisesti, yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen opettajalta ja oppilailta saadun palautteen perusteella. Arvioidaan oppilaan käsialan kehittymistä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Arvioidaan oppilaan taitoa eritellä kieltä, sen sisältöä ja variantteja, kielen rakenteita sekä kirjallisuutta ja tarinakokemuksia keskustelujen ja erilaisten tehtävien avulla.

Vuosiluokalla 6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opettaja arvioi oppilaan rakentavaa ja vastuullista vuorovaikutusta erilaisissa tilanteissa, kuten ryhmätöissä, esitelmissä ja luokkakeskusteluissa. Esiintymistilanteissa ja keskusteluissa arvioidaan eläytymistä ja selkeää puheen tuottamista ja lisäksi sisällön loogisuutta, kuulijoiden tarpeiden huomioimista ja oman esityksen vaikutusta yleisöön. Arvioidaan oppilaan monipuolista ilmaisua myös monimediaisissa ympäristössä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Arvioidaan lukutaidon kehittymistä oppilaan tekstiin eläytymisen ja tekstin sisällön ymmärtämisen kautta. Tekstinymmärtämistä arvioidaan edelleen seuraamalla kirjallisten ohjeiden noudattamista ja luetunymmärtämisen tehtävien kautta. Opettaja havainnoi oppilaan kykyä arvioida tiedon luotettavuutta ja olennaisen tiedon löytämistä esimerkiksi esitelmien valmistelun yhteydessä.

S3 Tekstien tuottaminen

Tekstien tuottamista arvioidaan oppilaan kirjoittamien (vihko)tekstien kautta. Tekstejä arvioidaan havainnoimalla oppilaan kykyä muokata omia tekstejä käsin ja koneella oikeinkirjoituksellisesti ja kieliopillisesti oikeaan suuntaan, vastaanottaja huomioiden, eettisesti, yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen opettajalta ja oppilailta saadun palautteen perusteella.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Arvioidaan oppilaan taitoa eritellä kieltä, sen sisältöä ja variantteja, kielen rakenteita sekä kirjallisuutta ja tarinakokemuksia keskustelujen ja erilaisten tehtävien avulla.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai

			esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan,	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan

monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin			mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle,

ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä		tekstilajien käyttö	kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja

kunnioittaen			tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa

kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen			kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

Vuosiluokalla 7

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opettaja arvioi oppilaan ilmaisua: miten hän kertoo esimerkiksi esitelmiä pitäessään ja väittelyissä omista ajatuksistaan ja näkemyksistään ja miten hän perustelee näkökantaansa ja pystyykö liikkumaan näkökantojen välillä. Oppilaan kykyä ottaa vastaan palautetta ja antaa vertaispalautetta arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

S2 Tekstien tulkitseminen

Tiivistelmien ja referaattien avulla arvioidaan oppilaan kykyä löytää teksteistä olennaisin asia. Luetun tekstin omiksi sanoiksi muokkaamisen kautta arvioidaan, miten oppilas on ymmärtänyt lukemaansa.

S3 Tekstien tuottaminen

Arvioidaan oppilaan taitoa poimia olennainen puheesta ja opiskelumateriaalista sekä saattaa se ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi vihkotekstinä. Arvioinnissa huomioidaan myös oppilaan taito tuottaa omia ajatuksia tekstiksi oppisisällöistä. Arvioinnin kohteena ovat sekä tekstien sisällöt että oikeakielisyys, muoto ja rakenne.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Arvioidaan, miten oppilas osaa ilmaista itseään erilaisissa viestintätilanteissa ja erilaisilla viestintävälineillä ja monimediaisissa kanavissa. Arvioidaan oppilaan kykyä arvioida eri tekstilajien tuomaa tietoa maailman tapahtumista, että oppilas näkee, millä tavalla eri asioista puhutaan ja kirjoitetaan eri yhteyksissä. Arvioidaan oppilaan kykyä käsitellä kirjallisesti ja suullisesti elokuvan, kirjallisuuden, teatterin ja muiden kulttuurin muotojen herättämiä tarina- ja tunnekokemuksia.

Vuosiluokalla 8

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Kahdeksannen luokan iso projekti on näytelmän valmistaminen.Rooliin asettumisen ja ilmaisun taidon kehittymistä arvioidaan koko näytelmäprosessin ajan.Oppilaat saavat jatkuvaa palautetta prosessin aikana ja prosessin jälkeen sekä yksilötyöskentelyn että ryhmätyöskentelyn

näkökulmasta. Lisäksi ilmaisutaitoa arvioidaan esitelmien ja muiden vuorovaikutteisten oppimistilanteiden yhteydessä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Tiivistelmien ja referaattien avulla arvioidaan oppilaan kykyä löytää teksteistä olennaisin asia. Luetun tekstin omiksi sanoiksi muokkaamisen kautta arvioidaan, miten oppilas on ymmärtänyt lukemaansa.

S3 Tekstien tuottaminen

Arvioidaan oppilaan taitoa poimia olennainen puheesta ja opiskelumateriaalista sekä saattaa se ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi vihkotekstinä. Arvioinnissa huomioidaan myös oppilaan taito tuottaa omia ajatuksia tekstiksi oppisisällöistä. Arvioinnin kohteena ovat sekä tekstien sisällöt että oikeakielisyys, muoto ja rakenne. Arvioidaan oppilaan taitoa soveltaa tekstinteossa kirjoittamisen eri vaiheita: ideointia, luonnostelua, muokkausta ja viimeistely

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Arvioidaan, miten oppilas osaa ilmaista itseään erilaisissa viestintätilanteissa ja erilaisilla viestintävälineillä ja monimediaisissa kanavissa. Arvioidaan oppilaan kykyä arvioida eri tekstilajien tuomaa tietoa maailman tapahtumista, että oppilas näkee, millä tavalla eri asioista puhutaan ja kirjoitetaan eri yhteyksissä. Arvioidaan oppilaan kykyä käsitellä kirjallisesti ja suullisesti elokuvan, kirjallisuuden, teatterin ja muiden kulttuurin muotojen herättämiä tarina- ja tunnekokemuksia ja tuottaa esimerkiksi omia lyhyitä kaunokirjallisia tekstejä, lyhytelokuvia, ja pienimuotoisia kulttuuritapahtumia (esimerkiksi näytelmä).

Vuosiluokalla 9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Arvioidaan oppilaiden verbaalia ja nonverbaalia esiintymisen taitoa ja sisältöjen havainnollistamisen taitoa kohdeyleisölle mm. tilannepuheiden ja esitelmien kautta myös tieto- ja viestintätekniikkaa hyväksi käyttäen.

S2 Tekstien tulkitseminen

Tiivistelmien ja referaattien avulla arvioidaan oppilaan kykyä löytää teksteistä olennaisin asia. Luetun tekstin omiksi sanoiksi muokkaamisen kautta arvioidaan, miten oppilas on ymmärtänyt lukemaansa. Tekstien tulkitsemisen taidon arvioinnissa huomioidaan oppilaan taitoa analysoida ja eritellä tekstin kieltä ja sisältöä sekä pohtia merkityksiä suhteessa omiin kokemuksiinsa.

S3 Tekstien tuottaminen

Arvioidaan oppilaan taitoa poimia olennainen puheesta ja opiskelumateriaalista sekä saattaa se ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi kirjalliseen muotoon erilaisilla välineillä monimediaisiin ympäristöihin. Arvioinnissa huomioidaan myös oppilaan taito tuottaa omia ajatuksia tekstiksi oppisisällöistä. Arvioinnin kohteena ovat sekä tekstien sisällöt että oikeakielisyys, muoto ja

rakenne. Arvioidaan oppilaan taitoa soveltaa tekstinteossa kirjoittamisen eri vaiheita: ideointia, luonnostelua, muokkausta ja viimeistelyä. Oppilaalla tulisi olla taito perustella näkökulmansa objektiivisilla havainnoilla ja omilla kokemuksilla. Lisäksi oppilaalla tulisi olla taito ymmärtää kulttuurituotteen prosessiluonnetta sekä olla taitoa taltioida oma kulttuurituote ja esitellä prosessin eri vaiheet.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Arvioidaan, miten oppilas osaa ilmaista itseään erilaisissa viestintätilanteissa ja erilaisilla viestintävälineillä ja monimediaisissa kanavissa. Arvioidaan oppilaan kykyä arvioida eri tekstilajien ja -tyylien tuomaa tietoa maailman tapahtumista, että oppilas näkee, millä tavalla eri asioista puhutaan ja kirjoitetaan eri yhteyksissä. Arvioidaan oppilaan kykyä käsitellä kirjallisesti ja suullisesti elokuvan, kirjallisuuden, teatterin ja muiden kulttuurin muotojen herättämiä tarina- ja tunnekokemuksia.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja	S1	Vuorovaikutus ryhmässä	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen

kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan			uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta	S2	Tekstinymmärtämisen	Oppilas osaa käyttää

kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita		strategiat	tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja

hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla			miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti	S3	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja

pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja			kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Oppilas tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	S3	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa käyttää omissa teksteissään muualta hankittua tietoa. Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä	S4	Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaiheita ja suomalaisen kulttuurin

pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen			juuria. Oppilas tuntee kirjallisuuden päälajit ja on lukenut sovitut kirjat.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielten merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

Oppimäärän erityinen tehtävä (lainaus perusteista 2014)

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan

koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen S1

T1 tukea oppilaan taitoa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja ilmaista itseään

T2 tukea oppilaan kielen ja mielikuvituksen sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittymistä tarjoamalla mahdollisuuksia tutustua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja niiden sääntöihin

T3 tukea oppilaan ilmaisurohkeutta ohjaamalla osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti puhe- ja draamataiteen avulla.

T4 laajentaa oppilaan viestijäkuvaa arkikielen hallinnan pohjalta niin, että oppilas saa kokemuksia viestintätilanteista, kiinnostuu niistä ja ymmärtää, että ihmiset viestivät eri tavoin.

Tekstien tulkitseminen, S2

T5 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen ja strategioiden harjoittelussa
T8 herättää oppilaan kiinnostus kirjallisuutta ja muita tekstejä kohtaan luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonjanon tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen
Tekstien tuottaminen S3
T10 tarjota tilaisuuksia kertoa ja kuvata asioita, ajatuksia, kokemuksia, havaintoja ja mielipiteitä puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla myös graafisessa mediaympäristössä
T11 opettaa käsin kirjoittamisen taitoa ja tukea hienomotoriikan kehittymistä siinä
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen S4
T12 edistää oppilaan kielitietoisuutta tarinoiden, draaman, leikkien, kirjoittamisen ja puhumisen kautta ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielenkäytöstä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen
T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan kirjallisuutta sekä valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa
T14 innostaa oppilasta tuottamaan kulttuuria yhdessä muiden kanssa ja tutustumaan eri lastenkulttuurimuotoihin, ohjata oppilasta niiden käyttäjäksi ja arvostamaan omaa kieltä ja kulttuuria sekä kulttuurien monimuotoisuutta
Muotopiirustus S5
T15 oppia piirtämään kirjainmuodot oikein. Tavoitteena on hahmottaa suoran ja kaarevan viivan laatu

Vuosiluokka 2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
T1 tukea oppilaan taitoa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja ilmaista itseään
T2 tukea oppilaan kielen ja mielikuvituksen sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittymistä tarjoamalla mahdollisuuksia tutustua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja niiden sääntöihin
T3 tukea oppilaan ilmaisurohkeutta ohjaamalla osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti draaman avulla
T4 laajentaa oppilaan viestijäkuvaa arkikielen hallinnan pohjalta niin, että oppilas saa kokemuksia viestintätilanteista, kiinnostuu niistä ja ymmärtää, että ihmiset viestivät eri tavoin
S2 Tekstien tulkitseminen
T5 ohjata keskustelemaan teksteistä ja tarkastelemaan omaa luetun ymmärtämistään
T6 harjoituttaa tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentaa hänen sanavarantoaan tekstien tarkastelun avulla

T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin
T8 herättää oppilaan kiinnostus kirjallisuutta ja muita tekstejä kohtaan luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonjanon tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen
S3 Tekstien tuottaminen
T9 innostaa oppilaita tuottamaan monimuotoisia tekstejä eri tarkoituksiin ja luoda myönteisiä tekstien yhdessä tekemisen, työstämisen ja jakamisen kokemuksia
T10 tarjota tilaisuuksia kertoa ja kuvata asioita, ajatuksia, kokemuksia, havaintoja ja mielipiteitä puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla myös graafisessa mediaympäristössä
T11 ohjata vähitellen tekstien suunnittelua ja rakentamista sekä oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia
S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
T12 edistää oppilaan kielitietoisuutta tarinoiden, draaman, leikkien, kirjoittamisen ja puhumisen kautta ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielenkäytöstä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen
T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan kirjallisuutta sekä valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa
T14 innostaa oppilasta tuottamaan kulttuuria yhdessä muiden kanssa ja tutustumaan eri lastenkulttuurimuotoihin, ohjata oppilasta niiden käyttäjäksi ja arvostamaan omaa kieltä ja kulttuuria sekä kulttuurien monimuotoisuutta
S5 Muotopiirustus
T15 oppia piirtämään kirjainmuodot oikein. Tavoitteena on hahmottaa suoran ja kaarevan viivan laatu.

Vuosiluokka 3

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
T1 vahvistaa oppilaan taitoa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä siten, että hän pystyy rakentavaan ja vastuulliseen mielipiteen ilmaisemiseen ja vuorovaikutukseen
T2 ohjata oppilasta huomioimaan viestinnässään vuorovaikutuskumppanin tarpeita ja omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään aiempaa monipuolisemmin draaman avulla kehollisia ja äänellisiä ilmaisukeinoja käyttäen ja harjoittaa oppilaan taitoja toimia erilaisissa viestintä – ja esitystilanteissa
T4 vahvistaa oppilaan myönteistä viestijäkuvaa, halua ja kykyä toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

S2 Tekstien tulkitseminen
T5 edistää oppilaan lukutaidon sujuvoitumista, kehittää tekstin ymmärtämisen taitoja ja strategioita sekä harjaannuttaa tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan
T6 tutustuttaa oppilas lasten- ja nuortenkirjallisuuteen, kehittää monimuotoisten tekstien erittelyn ja tulkitsemisen taitoja, laajentaa oppilaan sana- ja käsitevarantoa sekä edistää hänen ajattelutaitojaan
S3 Tekstien tuottaminen
T8 rohkaista kokemusten ja ajatusten ilmaisemiseen ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana
T9 auttaa oppilasta kielentämään ajatuksiaan [TUKI] ja harjaannuttaa kertomaan ja selostamaan tapahtumia, kuvaamaan ilmiöitä ja esittämään omia näkemyksiään
T10 edistää oppilaan kirjoitustaidon sujuvoitumista käsin ja vahvistaa kirjoitetun kielen perusrakenteiden ja oikeinkirjoituksen tuntemusta
T11 kehittää oppilaan tekstin tuottamisen prosesseja ja tarjota mahdollisuuksia palautteen saamiseen ja antamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti erilaisissa tekstiympäristöissä (myös verkossa) yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen
S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
T12 vahvistaa oppilaan kielitietoisuutta, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista voidaan puhua
T13 vahvistaa oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä ja ohjata arvostamaan lähiympäristön kulttuureja ja kieliä ja luoda mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä omien esitysten tuottamiseen
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan ja arvostamaan lasten- ja nuortenkirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen
S5 Muotopiirustus
T15 muodon tajun kehittäminen, hallita ornamenteissa virtaavuus, ristiinmeno ja suunnanmuutokset

Vuosiluokka 4

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
T1 vahvistaa oppilaan taitoa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä siten, että hän pystyy rakentavaan ja vastuulliseen mielipiteen ilmaisemiseen ja vuorovaikutukseen
T2 ohjata oppilasta huomioimaan viestinnässään vuorovaikutuskumppanin tarpeita ja omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia

T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään aiempaa monipuolisemmin draaman avulla kehollisia ja äänellisiä ilmaisukeinoja käyttäen ja harjoittaa oppilaan taitoja toimia erilaisissa viestintä– ja esitystilanteissa
T4 vahvistaa oppilaan myönteistä viestijäkuvaa, halua ja kykyä toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
S2 Tekstien tulkitseminen
T5 edistää oppilaan lukutaidon sujuvoitumista, kehittää, tekstin ymmärtämisen taitoja ja strategioita sekä harjaannuttaa tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan
T6 tutustuttaa oppilas lasten- ja nuortenkirjallisuuteen, kehittää monimuotoisten tekstien erittelyn ja tulkitsemisen taitoja, laajentaa oppilaan sana- ja käsitevarantoa sekä edistää hänen ajattelutaitojaan
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tekstiympäristöjen käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin
S3 Tekstien tuottaminen
T8 rohkaista kokemusten ja ajatusten ilmaisemiseen ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana
T9 auttaa oppilasta kielentämään ajatuksiaan [TUKI] ja harjaannuttaa kertomaan ja selostamaan tapahtumia, kuvaamaan ilmiöitä ja esittämään omia näkemyksiään
T10 edistää oppilaan kirjoitustaidon sujuvoitumista käsin ja vahvistaa kirjoitetun kielen perusrakenteiden ja oikeinkirjoituksen tuntemusta
T11 kehittää oppilaan tekstin tuottamisen prosesseja ja tarjota mahdollisuuksia palautteen saamiseen ja antamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen
S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
T12 vahvistaa oppilaan kielitietoisuutta, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista voidaan puhua
T13 vahvistaa oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä ja ohjata arvostamaan lähiympäristön kulttuureja ja kieliä ja luoda mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä omien esitysten tuottamiseen
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan ja arvostamaan lasten- ja nuortenkirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen

Vuosiluokka 5

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 vahvistaa oppilaan taitoa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä siten, että hän pystyy rakentavaan ja vastuulliseen mielipiteen ilmaisemiseen ja vuorovaikutukseen
T2 ohjata oppilasta huomioimaan viestinnässään vuorovaikutuskumppanin tarpeita ja omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään aiempaa monipuolisemmin draaman avulla kehollisia ja äänellisiä ilmaisukeinoja käyttäen ja harjoittaa oppilaan taitoja toimia erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa
T4 vahvistaa oppilaan myönteistä viestijäkuvaa, halua ja kykyä toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
S2 Tekstien tulkitseminen
T5 edistää oppilaan lukutaidon sujuvoitumista, kehittää tekstin ymmärtämisen taitoja ja strategioita sekä harjaannuttaa tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan
T6 tutustuttaa oppilas lasten- ja nuortenkirjallisuuteen, kehittää monimuotoisten tekstien erittelyn ja tulkitsemisen taitoja, laajentaa oppilaan sana- ja käsitevarantoa sekä edistää hänen ajattelutaitojaan
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tekstiympäristöjen käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin
S3 Tekstien tuottaminen
T8 rohkaista kokemusten ja ajatusten ilmaisemiseen ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana
T9 auttaa oppilasta kielentämään ajatuksiaan [TUKI] ja harjaannuttaa kertomaan ja selostamaan tapahtumia, kuvaamaan ilmiöitä ja esittämään omia näkemyksiään
T10 edistää oppilaan kirjoitustaidon sujuvoitumista käsin kirjoitettaessa ja vahvistaa kirjoitetun kielen perusrakenteiden ja oikeinkirjoituksen tuntemusta
T11 kehittää oppilaan tekstin tuottamisen prosesseja ja tarjota mahdollisuuksia palautteen saamiseen ja antamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen
S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
T12 vahvistaa oppilaan kielitietoisuutta, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista voidaan puhua
T13 vahvistaa oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä ja ohjata arvostamaan lähiympäristön kulttuureja ja kieliä ja luoda mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä omien esitysten tuottamiseen
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan ja arvostamaan lasten- ja nuortenkirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen

Vuosiluokka 6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 vahvistaa oppilaan taitoa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä siten, että hän pystyy rakentavaan ja vastuulliseen mielipiteen ilmaisemiseen ja vuorovaikutukseen

T2 ohjata oppilasta huomioimaan viestinnässään vuorovaikutuskumppanin tarpeita ja omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia

T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään aiempaa monipuolisemmin draaman avulla kehollisia ja äänellisiä ilmaisukeinoja käyttäen ja harjoittaa oppilaan taitoja toimia erilaisissa viestintä – ja esitystilanteissa

T4 vahvistaa oppilaan myönteistä viestijäkuvaa, halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa

S2 Tekstien tulkitseminen

T5 edistää oppilaan lukutaidon sujuvoitumista, kehittää, tekstin ymmärtämisen taitoja ja strategioita sekä harjaannuttaa tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan

T6 tutustuttaa oppilas lasten- ja nuortenkirjallisuuteen, kehittää monimuotoisten tekstien erittelyn ja tulkitsemisen taitoja, laajentaa oppilaan sana- ja käsitevarantoa sekä edistää hänen ajattelutaitojaan

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tekstiympäristöjen käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin

S3 Tekstien tuottaminen

T8 rohkaista kokemusten ja ajatusten ilmaisemiseen ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestä tekstien tuottajana

T9 auttaa oppilasta kielentämään ajatuksiaan [TUKI] ja harjaannuttaa kertomaan ja selostamaan tapahtumia, kuvaamaan ilmiöitä ja esittämään omia näkemyksiään

T10 edistää oppilaan kirjoitustaidon sujuvoitumista käsin ja koneella kirjoitettaessa ja vahvistaa kirjoitetun kielen perusrakenteiden ja oikeinkirjoituksen tuntemusta

T11 kehittää oppilaan tekstin tuottamisen prosesseja ja tarjota mahdollisuuksia palautteen saamiseen ja antamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T12 vahvistaa oppilaan kielitietoisuutta, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista voidaan puhua

T13 vahvistaa oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä ja ohjata arvostamaan lähiympäristön kulttuureja ja kieliä ja luoda mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä omien esitysten tuottamiseen

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan ja arvostamaan lasten- ja nuortenkirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen

Vuosiluokka 7

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 tutustuttaa oppilas Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi

T3 monipuolistaa oppilaan taitoja ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa

S2 Tekstien tulkitseminen

T8 edistää oppilaan taitoa arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttää sitä tarkoituksenmukaisella tavalla

T9 laajentaa oppilaan kiinnostusta itselle uudenlaisia kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistaa oppilaan lukukokemuksia ja niiden jakamisen keinoja, syventää ymmärrystä maailmasta

S3 Tekstien tuottaminen

T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä erilaisissa viestintäympäristöissä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana

T11 tarjota tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia ja ohjaavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja

T12 vahvistaa tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa, vahvistaa taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta

T13 edistää kirjoittamisen sujuvoitumista ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventää ymmärrystä
kirjoittamisesta viestintänä ja antaa tietoa kirjoitetun kielen konventioista ja vahvistaa yleiskielen hallintaa

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T15 syventää oppilaan kielitietoisuutta ja ohjata häntä kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia

Vuosiluokka 8

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 tutustuttaa oppilas Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi
T2 monipuolistaa oppilaan ryhmäviestintätaitoja ja kehittää hänen taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan
T3 monipuolistaa oppilaan taitoja ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman ja teatterin keinoin
S2 Tekstien tulkitseminen
T5 kehittää tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia lukustrategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä oppilaan taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita
T6 tarjota monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia,asia- ja mediatekstejä tarkoituksenmukaisia
käsitteitä käyttäen
S3 Tekstien tuottaminen
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä erilaisissa viestintäympäristöissä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana
T11 tarjota tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaaottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja
auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja
T12 vahvistaa tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa, vahvistaa taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta
S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
T16 avartaa oppilaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystä, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään

Vuosiluokka 9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
T1 tutustuttaa oppilas Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi
T3 monipuolistaa oppilaan taitoja ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa
T4 syventää oppilaan viestijäkuvaa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

S2 Tekstien tulkitseminen
T7 kehittää oppilaan erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä sekä vakiinnuttaa sana- ja käsitevarantoa
S3 Tekstien tuottaminen
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä erilaisissa viestintäympäristöissä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana
T11 tarjota tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja erityisesti pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja
auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja
T12 vahvistaa tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa, vahvistaa taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta
T14 vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen
S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
T15 syventää oppilaan kielitietoisuutta ja ohjata häntä kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia
T17 tutustuttaa oppilas Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa.
- Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista.
- Osallistutaan draaman sekä muiden vuorovaikutusharjoitusten ja keskustelujen avulla satujen, tarinoiden, lorujen käsittelyyn.

- Opettajan kertomien satujen ja tarinoiden jälleenkerrontaa. Erilaisia puhe- ja artikulaatioharjoituksia sekä loruja, riimejä ja riimittelyä. Suullista ilmaisua erilaisissa tilanteissa. Tarkan kuuntelemisen harjoittelua. Pienet esitykset. ja muut ilmaisutaidon harjoitukset.

S2 Tekstien tulkitseminen

- Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva.
- Harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita kuten ennen kuuntelua, kuuntelun aikana ja sen jälkeen.
- Havainnoidaan ja pohditaan monimuotoisia ympäristön tekstejä sekä työskennellään muun muassa kuvien, kaunokirjallisuuden ja yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa.
- Opitaan kertomaan kuulluista ja luetuista saduista ja tarinoista kerronnan pääkäsitteiden (esim. päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni) avulla.
- Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin
- Keskustellaan satujen, tarinoiden ja muiden tekstien sisällöistä.
- Isojen kirjainten opetteleminen tarinan, liikkeen, eleen, puheen, kuvan, nimen ja symbolin keinoin. Äänne-kirjain-vastaavuuden ja tavutietoisuuden harjoittelua.

S3 Tekstien tuottaminen

- Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla.
- Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit.
- Kirjoittamisen opetteleminen jäljennöskirjoituksen kautta. Lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksien harjoittelua. Opetellaan tekstauskirjaimet isojen kirjainten opettelun rinnalla.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla.
- Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja käytetään kirjallisuutta ilmaisun virikkeenä.
- Tutustutaan monimuotoisiin teksteihin, kuten lastenkirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa.
- Osallistutaan yhdessä kulttuurin tuottamiseen.
- Tutustutaan lastenkulttuuriin, arkipäivän tapakulttuuriin, joihinkin kansanperinteen muotoihin sekä juhlaperinteisiin.
- Kertomusaineistona kansansadut, vuodenaikoihin ja ympäristöön liittyvät tarinat ja opetustarinat. Lukukirjan käyttö.

S5 Muotopiirustus

- suoran ja kaaren variaatioita käsivaraisesti, yksinkertaisia kokonaismuotoja, kuten ympyrä, lemniskaatta, spiraali, kolmio, neliö sekä näiden muunnoksia.
- Yksinkertaisia nauhaornamentteja avoimilla muodoilla (ei risteämistä). Muodon muutoksia

Vuosiluokka 2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista.
- Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa.
- Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja.
- Osallistutaan draaman sekä muiden vuorovaikutusharjoitusten ja keskustelujen avulla satujen, tarinoiden, lorujen, tietotekstien, mediatekstien ja pelien käsittelyyn.
- Puhe- ja artikulaatioharjoituksia. Oppilaita kannustetaan esiintymiseen luokassa
- esitettävien runojen ja lyhyiden näytelmien kautta. Tuetaan ja rohkaistaan itseilmaisuun keskustellen, näytellen, improvisoiden, leikkien, loruillen, lausuen ja laulaen.

S2 Tekstien tulkitseminen

- Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva.
- Harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita kuten ennen kuuntelua ja lukemista, kuuntelun ja lukemisen aikana ja sen jälkeen.
- Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä teksteissä ja tutustutaan pääsanaluokkien avulla erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa.
- Opitaan kertomaan kuulluista ja luetuista saduista ja tarinoista kerronnan pääkäsitteiden (esim. päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni) avulla.
- Keskustellaan satujen, tarinoiden ja muiden tekstien sisällöistä.
- Pohditaan sanojen merkityksiä ja sanavalintoja teksteissä.
- Omien kokemusten, havaintojen ja tapahtumien selostamista sekä tarinoiden kerrontaa. Jälleenkerrontaa.

S3 Tekstien tuottaminen

- Harjoitellaan tuottamaan tekstejä omien ajatusten, kokemusten, havaintojen ja mielikuvituksen sekä kuvien ja toisten tekstien, opettajan kertomien satujen ja tarinoiden, pohjalta.
- Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi.

- Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omissa teksteissä.
- Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja hienomotoriikkaharjoituksilla ennen tulevien vuosien koneella kirjoittamisen opettelua.
- Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.
- Lukemisen ja kirjoittamisen perustekniikoiden säännöllistä harjoitusta. Luetun ymmärtämisen harjoitusta, esim. lukukirjan avulla. Oikeinkirjoituksen harjoitusta, mm. tavutus. Vokaalit ja konsonantit. Aakkoset ja aakkosluetteloiden järjestäminen. Isot ja pienet alkukirjaimet. Pääsanaluokat ja perusvälimerkit alustavasti.op

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien.
- Tehdään havaintoja eri puhetavoista, murteista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin.
- Leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla.
- Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja käytetään kirjallisuutta ilmaisun virikkeenä.
- Tutustutaan monimuotoisiin teksteihin, kuten lastenkirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa.
- Osallistutaan yhdessä kulttuurin tuottamiseen.
- Tutustutaan lastenkulttuuriin, arkipäivän tapakulttuuriin, joihinkin kansanperinteen muotoihin sekä juhlaperinteisiin.
- Kirjastoon tutustuminen. Kertomusaineistona legendat, opetuksen sisältävät eläintarinat ja vuoden kiertokulkuun sekä ympäristöön liittyvät tarinat. Runoja ja arvoituksia.

S5 Muotopiirustus

- symmetriaharjoituksia ensin pysty- ja sitten vaaka-akselilla. Nauhaornamentteja jatketaan vaikeuttaen. Voidaan ottaa muodonmuutoksia.

Vuosiluokka 3

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1–T4

- Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia omien ajatusten, kokemusten ja näkemysten mielipiteiden jakamiseen, toisten kuuntelemiseen ja palautteen saamiseen ja antamiseen.

- Harjoitellaan ja havainnoidaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma näkemyksensä mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon.
- Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja ja osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.
- Tapakulttuuri ennen ja nyt.

S2 Tekstien tulkitseminen

T5–T6

- Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita.
- Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lasten- ja nuorten kirjallisuutta.
- Käytetään kirjastopalveluita.
- Luku- ja kirjoitustaidon varmentamista. Jaksovihkojen teksti jäljennöskirjoituksena. Lukemisharrastusta herätetään ja pyritään ohjaamaan.

S3 Tekstien tuottaminen

T8–T11

- Kirjoitetaan käsin tekstaus- ja kaunokirjaimilla
- Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten ja havaintojen sekä toisten tekstien pohjalta (TUKI).
- Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin.
- Opitaan tunnistamaan tekstistä virke ja päälause.
- Opitaan käyttämään oikeinkirjoituksen perusasioita omassa tekstissä (isot ja pienet alkukirjaimet, yhdyssanat, virkkeen loppumerkit, pilkku, repliikkiviiva (lainausmerkkien käyttö tulee 5. luokalla).
- Perusvälimerkkien käytön harjoittelua. Pieniä kirjoitelmia. Sanaluokkien tuntemuksen täydentämistä: numeraalit, , partikkelit; adjektiivin vertailumuodot; verbin persoonamuodot. Virkkeenmuodostusta. Välimerkit sanelukirjoitustehtävien yhteydessä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T12–T14

- Luokitellaan sanoja merkityksen perusteella (sanaluokat) ja opitaan verbien taipuminen persoonamuodoissa.
- Tutustutaan oppilaan omaan ja lähiympäristön kulttuureihin ja kieliin ja lasten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa.
- Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia ja teatteria.
- Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä.

- Luetaan koti- ja ulkomaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä ja teemoja.
- Kertomusaineistona kertomuksia ajasta ennen ajanlaskun alkua, kertomuksia ja tarinoita vanhoista ammateista. Sananlaskuja. Rytmisessä osassa edelleen runoutta taiteelliseen ilmaisuun, artikulaatioon sekä runokielen rytmillisyyteen ja kauneuteen huomiota kiinnittäen.
- Kirjallisuushistoria alkaa luomiskertomuksilla, niissä ilmenevät ihmiskunnan perustarinat, joihin nykyaikainen sivistys osaltaan pohjautuu ja joka luo perustaa myöhemmälle kulttuurin ja taiteen ymmärtämiselle.

S5 Muotopiirustus

T15

- Sidosteinen käsialakirjoitus

Vuosiluokka 4

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1–T4

- Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia omien ajatusten, kokemusten ja näkemysten mielipiteiden jakamiseen, toisten kuuntelemiseen ja palautteen saamiseen ja antamiseen.
- Harjoitellaan ja havainnoidaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma näkemyksensä mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon.
- Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja ja osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.
- Lukukokemusten jakamista; luetuista kirjoista muille kertomista ja
- keskustelua. Oppiaineisiin liittyen oppilaiden omia selostuksia ja esitelmiä. Puheharjoituksina käytetään vuodenaikoihin ja jaksoaineistoon liittyviä runoja sekä
- Kalevalaa.

S2 Tekstien tulkitseminen

T5–T7

- Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen sopivia tekstinymmärtämisen tapoja.
- Arvioidaan omaa lukutaitoa ja opitaan laajentamaan tietämystä luetun avulla.
- Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lasten- ja nuorten kirjallisuutta.

- Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita.
- Etsitään tietoa eri lähteistä ja käytetään kirjastopalveluita.
- Käsitellään verbien aikamuodot. Paikallissijat. Lauseenjäsennyksestä subjekti, predikaatti ja objekti. Virkerakenteista pää- ja sivulause.

S3 Tekstien tuottaminen

T8–T11

- Kirjoitetaan käsin tekstaus- ja kaunokirjaimilla
- Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten ja havaintojen sekä toisten tekstien pohjalta (TUKI).
- Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin.
- Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin.
- Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyypit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa.
- Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita: ideointia, suunnittelua, tekstin jäsentämistä ja muokkaamista sekä palautteen antamista ja vastaanottamista.
- Opitaan käyttämään oikeinkirjoituksen perusasioita omassa tekstissä (isot ja pienet alkukirjaimet, yhdyssanat, virkkeen loppumerkit, pilkku, repliikkiviiva).
- Kirjoitetaan aineita. Harjoitellaan sanelukirjoitusta. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T12–T14

- Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä.
- Laajennetaan tekstejä tutkimalla oppilaiden tietoja kielen piirteistä.
- Luokitellaan sanoja merkityksen perusteella (sanaluokat), tarkastellaan sijataivutusten vaikutuksia sanojen merkityksiin ja opitaan verbien taipuminen aikamuodoissa.
- Vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin.
- Tutustutaan oppilaan omaan ja lähiympäristön kulttuureihin ja kieliin ja lasten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa.
- Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia ja teatteria.
- Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä.
- Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa.

- Luetaan koti- ja ulkomaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä ja teemoja.
- Kertomusaineistona ja dramatisoin tien aiheena Kalevala. Eläimiin ja kotiseututuntemukseen liittyvää kirjallisuutta.

S5 Muotopiirustus

- Muotopiirustus muuttuu vapaan käden geometriaksi 4. luokasta lähtien osana matematiikan opetusta.

Vuosiluokka 5

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1–T4

- Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia omien ajatusten, kokemusten ja näkemysten mielipiteiden jakamiseen, toisten kuuntelemiseen ja palautteen saamiseen ja antamiseen.
- Harjoitellaan ja havainnoidaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma näkemyksensä mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon.
- Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja ja osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.
- Puheilmaisua harjoitellaan edelleen. Valmistellaan mahdollisesti näytelmä (kertoja, aihe, teema, repliikkiviiva).

S2 Tekstien tulkitseminen

T5–T7

- Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita.
- Arvioidaan omaa lukutaitoa ja opitaan laajentamaan tietämystä luetun avulla.
- Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä.
- Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lasten- ja nuorten kirjallisuutta.
- Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita.
- Etsitään tietoa eri lähteistä ja käytetään kirjastopalveluita.
- Harjoitellaan arvioimaan tekstien sisältöjen luotettavuutta.
- Luetun ymmärtämisen harjoittelua. Tiedon etsinnän harjoittelua esitelmien yhteydessä. Opitaan tuntemaan verbin pääluokat.

S3 Tekstien tuottaminen

T8–T11

- Kirjoitetaan käsin tekstaus- ja kaunokirjaimilla ja harjoitellaan näppäintaitoja ja sujuvaa koneella kirjoittamista.
- Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten ja havaintojen sekä toisten tekstien pohjalta (TUKI).
- Tutkitaan kertomiselle, selostamiselle, kuvaamiselle ja mielipiteen ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä.
- Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin.
- Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin.
- Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyypit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa.
- Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita: ideointia, suunnittelua, tekstin jäsentämistä ja muokkaamista sekä palautteen antamista ja vastaanottamista.
- Kirjoitetaan opiskelussa tarvittavia tekstejä ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää.
- Opitaan käyttämään oikeinkirjoituksen perusasioita omassa tekstissä (isot ja pienet alkukirjaimet, yhdyssanat, virkkeen loppumerkit, pilkku, repliikkiviiva, lainausmerkit).
- Oikeinkirjoitusta ja välimerkkien käyttöä harjoitellaan edelleen. Aineiden yhteydessä kappalejaon ja otsikoinnin harjoittelua. Tukisanalistan laatimista ja sen käytön harjoittelua. Suora ja epäsuora esitys, joiden yhteydessä harjoitellaan erityisesti lainausmerkkien käyttöä. Lauseenjäsennystä jatketaan.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T12–T14

- Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä.
- Laajennetaan tekstejä tutkimalla oppilaiden tietoja kielen piirteistä.
- Luokitellaan sanoja merkityksen perusteella (sanaluokat), tarkastellaan sijataivutusten vaikutuksia sanojen merkityksiin ja kerrataan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa.
- Vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin.
- Tutustutaan oppilaan omaan ja lähiympäristön kulttuureihin ja kieliin ja lasten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa.
- Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia ja teatteria.
- Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä.
- Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa.

- Luetaan koti- ja ulkomaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä ja teemoja.
- Harjoitellaan tekstilajimuunnoksia. (TUKI interventio)
- Lukuharrastusta aktivoidaan erilaisin kirjallisuustehtävin. Luetaan oppiaineisiin liittyvää kirjallisuutta, mm. antiikin tarinoita.

Vuosiluokka 6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1–T4

- Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia omien ajatusten, kokemusten ja näkemysten jakamiseen, toisten kuuntelemiseen ja palautteen saamiseen ja antamiseen.
- Harjoitellaan ja havainnoidaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma näkemyksensä mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon.
- Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja ja osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.
- Jatketaan tutustumista erilaisiin medioihin (mm. tv, internet, sosiaalinen media, lehdet). Puheessa harjoitellaan erityylisiä ja – sävyisiä ilmauksia runojen, lukuaineiston ja vuoropuhelujen avulla. Tavoitteena on huolellinen ja selkeä ilmaisu. Esitelmiä.

S2 Tekstien tulkitseminen

T5–T7

- Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita.
- Arvioidaan omaa lukutaitoa ja opitaan laajentamaan tietämystä luetun avulla.
- Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä.
- Opitaan tunnistamaan kertovien, selostavien, kuvailevien, vertailevien ja mielipidetekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.
- Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lasten- ja nuorten kirjallisuutta.
- Aiemmin opittujen kirjallisuuden käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema.
- Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita.
- Etsitään tietoa eri lähteistä ja käytetään kirjastopalveluita.
- Harjoitellaan arvioimaan tekstien sisältöjen luotettavuutta.

- Tuodaan esiin media- ja lähdekriittisyys, vastuu lähteiden käytössä. Tutustutaan referaattien tekemiseen. Lauseenjäsennys, sijamuodot ja modukset.

S3 Tekstien tuottaminen

T8–T11

- Kirjoitetaan käsin tekstaus- ja kaunokirjaimilla ja harjoitellaan näppäintaitoja ja sujuvaa koneella kirjoittamista.
- Harjoitellaan tuottamaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten ja havaintojen sekä toisten tekstien pohjalta (TUKI).
- Tutkitaan kertomiselle, selostamiselle, kuvaamiselle ja mielipiteen ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä.
- Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sanavalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin.
- Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin.
- Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyypit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa.
- Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita: ideointia, suunnittelua, tekstin jäsentämistä ja muokkaamista sekä palautteen antamista ja vastaanottamista.
- Kirjoitetaan opiskelussa tarvittavia tekstejä ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää.
- Opitaan käyttämään oikeinkirjoituksen perusasioita omassa tekstissä (isot ja pienet alkukirjaimet, yhdyssanat, virkkeen loppumerkit, pilkku, repliikkiviiva, lainausmerkit).
- Kirjallisessa esityksessä kiinnitetään huomiota tyylitajun herättämiseen.
- Harjoitellaan selostusten ja muistiinpanojen itsenäistä laatimista sekä asiakirjeiden ja sähköpostiviestien kirjoittamista. Tietotekstien käyttämistä harjoitellaan omien tekstien laatimisen yhteydessä. Harjoitellaan tekstinkäsittelyn perusteita ja tutustutaan kymmensormijärjestelmään esimerkiksi tekemällä luokkalehti.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T12–T14

- Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä.
- Laajennetaan tekstejä tutkimalla oppilaiden tietoja kielen piirteistä.
- Luokitellaan sanoja merkityksen perusteella (sanaluokat), tarkastellaan sijataivutusten vaikutuksia sanojen merkityksiin ja kerrataan verbien taipuminen aikamuodoissa.
- Vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin.
- Tutustutaan oppilaan omaan ja lähiympäristön kulttuureihin ja kieliin ja lasten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa.

- Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia ja teatteria.
- Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä.
- Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa.
- Luetaan koti- ja ulkomaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä ja teemoja.
- Harjoitellaan tekstilajimuunnoksia. (TUKI interventio)
- Oheislukemistona käytetään historiallista kaunokirjallisuutta historian opetukseen liittyen, varsinkin Rooman ja keskiajan aikakausilta.

Vuosiluokka 7

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä
- Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä, esimerkiksi projektityön esittelyä. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

S2 Tekstien tulkitseminen

- Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen.
- Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta erilaisin kriteerein.
- Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita: tekstin ydinajatusten tiivistämistä.
- Seurataan ymmärtävän lukutaidon kehittymistä.
- Tutustutaan kuvaa, ääntä ja tekstiä yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin.
- Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta erilaisin kriteerein.

S3 Tekstien tuottaminen

- Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä ja visuaalisina. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain: ideointi, suunnittelu, luonnostelu, kirjoittaminen, palaute, muokkaaminen, viimeistely ja julkaiseminen
- Opiskellaan kertoville ja kuvaaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä.

- Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi.
- Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, kuten erilajisille teksteille tyypillisiä kokonaisrakenteita, otsikointia, kappalejaon perusteita ja tekstin sidosteisuutta, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä.
- Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (esimerkiksi pää- ja sivulauseet,lauseen jäsenistä subjekti, predikaatti ja objekti,erilaiset kappalerakenteet), opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita.
- Tarkastellaan erilaisia tapoja ilmaista aikaa, kuten verbin aikamuotoja ja adverbejä, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omissa teksteissä .
- Tutkitaan sanastoon liittyviä tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat.
- Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita (esimerkiksi välimerkit, kongruenssi, omistusliite) omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa.
- Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä.
- Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kielestä voidaan puhua.
- Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse.

Vuosiluokka 8

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä
- Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri- ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa.

S2 Tekstien tulkitseminen

- Tutustutaan erilaisiin eritteleviin, pohtiviin, kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden kannalta keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin,

- referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen (esim. konjunktiot ja konnektiivit), perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin.
- Seurataan ymmärtävän lukutaidon kehittymistä.
- Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä.
- Tutustutaan kuvaa, ääntä ja tekstiä yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin.
- Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuuttaerilaisin kriteerein.
- Tunnistetaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta.

S3 Tekstien tuottaminen

- Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.
- Opiskellaan ohjaaville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä.
- Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi.
- Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi
- Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (esimerkiksi lauseke, kaikki lauseen jäsenet, lauseenvastikkeet), opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita.
- Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita (esimerkiksi välimerkit, kongruenssi, rektiot, omistusliite, numeroiden ja lyhenteiden taivutus) omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa.
- Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä.
- Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kielestä voidaan puhua.
- Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyleille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn.
- Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin sekä yleisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan klassikoita ja nykykirjailijoiden teoksia. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Vuosiluokka 9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä
- Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä, esimerkiksi alustusta, raportointia, projektityön esittelyä, sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.
- Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi- , väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa.
- Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä.
- Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

S2 Tekstien tulkitseminen

- Seurataan lukutaidon kehittymistä.
- Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media-
- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä, kuten verkkosivustoja ja viranomaistekstejä.
- Tutustutaan kuvaa, ääntä ja tekstiä yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin.
- Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta erilaisin kriteerein.
- Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta.

S3 Tekstien tuottaminen

- Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan, myös audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain: ideointi, suunnittelu, luonnostelu, kirjoittaminen, palaute, muokkaaminen, viimeistely ja julkaiseminen.
- Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.
- Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.
- Opiskellaan erityisesti pohtiville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä.
- Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat.

- Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita (esimerkiksi välimerkit, kongruenssi, rektiot, omistusliite, numeroiden ja lyhenteiden taivutus) omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa.
- Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä.
- Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kielestä voidaan puhua.
- Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin ja suomen kielen vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin, kuten vokaalisointuun, astevaihteluun, johtamiseen, taipumiseen ja sanajärjestykseen. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla.
- Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin sekä suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan klassikoita ja nykykirjailijoiden teoksia. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

- Satujen kuunteleminen ja jälleenkerronta, tarinan kokonaisuuden hahmottaminen (L1)
- Kaikkien sisältöjen yhteydessä omista kokemuksista keskustelu (L1, L2)
- Perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Runoja ja loruja leikkien (L1, L4)
- Kirjainten ja lukemisen oppiminen toiminnallisesti (L1)
- Kuvaopetus (L2)
- Yhteiset keskustelut huomioonottaen erilaisuus (esim. kulttuurit), toisen kunnioitus, arvostus, suvaitsevaisuus (L2)
- Hyvät tavat (L3)
- Omien ja toisen tunteiden tunnistaminen yhteisissä keskusteluissa (L3)
- Moraalitarinat (L3)
- Oman materiaalin tuottaminen alusta loppuun projektimaisesti (vihkotyöskentely/jaksot) (L6)
- Yhteisissä keskusteluissa oman näkökulman esiintuominen ja toisten mielipiteen huomioiminen (L7)
- Leikit, pelillisyys, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat edistävät sekä oppimisen iloa että edellytyksiä luovaan ajatteluun. (L1)

Vuosiluokka 2

- Kaikkien sisältöjen yhteydessä omista kokemuksista keskustelu (L1, L2)
- Perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Kysymys-vastausleikit (L1)
- Arvoitukset ja ongelmanratkaisu, innostus ratkaisujen löytämiseen (L1)
- Runoja ja loruja leikkien (L1, L4)
- Pienet oppilaiden valmistamat näytelmät (L1, L2)
- Oikeinkirjoitus/välimerkit toiminnallisesti (L1)
- Henkilökohtaisen runon harjoittelu ja esittäminen (L1, L2)
- Toisten oppilaiden runoesitysten kuuntelu (L2)
- Yhteiset keskustelut huomioonottaen erilaisuus (esim. kulttuurit), toisen kunnioitus, arvostus, suvaitsevaisuus (L2)

- Hyvät tavat (L3)
- Omien ja toisen tunteiden tunnistaminen yhteisissä keskusteluissa (L3)
- Moraalitarinat (L3)
- Oman materiaalin tuottaminen alusta loppuun projektimaisesti (vihkotyöskentely/jaksot) (L6)

- Yhteisissä keskusteluissa oman näkökulman esiintuominen ja toisten mielipiteen huomioiminen (L7)

Vuosiluokka 3

- Kaikkien sisältöjen yhteydessä omista kokemuksista keskustelu (L1, L2)
- Perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Runoja ja loruja toiminnallisesti (L1)
- Sanaluokat toiminnallisesti (L1)
- Henkilökohtaisen runon harjoittelu ja esittäminen (L1, L2, L4)
- Toisten oppilaiden runoesitysten kuuntelu (L2)
- Yhteiset keskustelut huomioonottaen erilaisuus (esim. kulttuurit), toisen kunnioitus, arvostus, suvaitsevaisuus (L2)
- Omien ja toisen tunteiden tunnistaminen yhteisissä keskusteluissa (L3)
- Kaunokirjallisten tekstien tuottaminen, omat tarinat (L3, L4)
- Tapakulttuuri ennen ja nyt (kulttuuri ja omien juurien tunteminen L2, työelämä ja yrittäjyys L6, osallistuminen yhteiskuntaan L7)
- Viestinnän kehittyminen ja viestinnän eri muodot (L5)

Vuosiluokka 4

- Kokemusten itsenäinen työstäminen ja jakaminen (L1)
- Kaikkien sisältöjen yhteydessä omista kokemuksista keskustelu (L1, L2)
- Perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Omista kokemuksista ja tunteista kirjoittaminen ja keskustelu (L4)
- Kalevalaa kokonaisvaltaisesti luovin harjoituksin (näytellen, lausuen, laulaen, kuvittaen ja kirjoittaen) (L2, L4)
- Henkilökohtaisen runon harjoittelu ja esittäminen (L1, L2)
- Toisten oppilaiden runoesitysten kuunteleminen (L2)
- Yhteiset keskustelut huomioonottaen erilaisuus (esim. kulttuurit), toisen kunnioitus, arvostus, suvaitsevaisuus (L2)

- Kaunokirjallisten tekstien tuottaminen, omat tarinat (L3)
- Omien ja toisen tunteiden tunnistaminen yhteisissä keskusteluissa (L3)
- Sähköistä tiedonhankintaa harjoitellaan (L5)
- Kirjoitelman suunnittelu (L6)
- Neuvottelu, sovittelu ja ristiriitojen ratkaisu arkipäivän tilanteiden pohjalta (L7)
- Kulttuuritapahtumiin osallistuminen, niiden toteuttaminen esim. oman koulun sisällä (L7)

Vuosiluokka 5

- Kaikkien sisältöjen yhteydessä omista kokemuksista keskustelu (L1, L2)
- Perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Omista kokemuksista ja tunteista kirjoittaminen ja keskustelu (L4)
- Kielioppia toiminnallisesti (esim. passiivi/aktiivi, päälause/sivulause) (L1)
- Näytelmä (L1, ilmaisu ja vuorovaikutustaidot L2, projekti ja suunnitelmallisuus L6)
- Yhteiset keskustelut huomioonottaen erilaisuus (esim. kulttuurit), toisen kunnioitus, arvostus, suvaitsevaisuus (L2)
- Kaunokirjallisten tekstien tuottaminen, omat tarinat (L3)
- Teknologian vastuullinen käyttö (L3, L5)
- Sosiaalisen median kieli (L3, L4, L5)
- Neuvottelu, sovittelu ja ristiriitojen ratkaisu arkipäivän tilanteiden pohjalta (L7)
- Luettujen tekstien liittäminen ja peilaaminen omaan ympäristöön ja elämään (L7)
- Kulttuuritapahtumiin osallistuminen, niiden toteuttaminen esim. oman koulun sisällä (L7)

Vuosiluokka 6

- Kaikkien sisältöjen yhteydessä omista kokemuksista keskustelu (L1, L2)
- Perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Omista kokemuksista ja tunteista kirjoittaminen ja keskustelu (L4)
- Kymmensormijärjestelmä (L5)
- Sijamuodot erilaisissa teksteissä (L4)
- Omien tekstien laatiminen, kaikkien sisältöjen yhteydessä omista kokemuksista keskustelu (L1, L2)
- Yhteiset keskustelut huomioonottaen erilaisuus (esim. kulttuurit), toisen kunnioitus, arvostus, suvaitsevaisuus (L2)

- Kaunokirjallisten tekstien tuottaminen, omat tarinat (L3)
- Omista kokemuksista ja tunteista kirjoittaminen ja keskustelu (L4)
- Teknologian vastuullinen käyttö (L3, L5)
- Sosiaalisen median kieli (L3, L4, L5)
- Viestintävalmiuksien kehittäminen (esim. luokkalehti projektityönä) (L5, L6)
- Vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja erilaisuuden hyväksyminen (L7)
- Kulttuuritapahtumiin osallistuminen, niiden toteuttaminen esim. oman koulun sisällä (L7)

Vuosiluokka 7

- Kirjallisuuskeskustelut (L1)
- Kaikkien sisältöjen yhteydessä omista kokemuksista keskustelu (L1, L2)
- Perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Pohtivat kirjoitelmat, esseet, kaunokirjallisten tekstien tuottaminen (L3)
- Sosiaalisen median maailma, verkkoviestintä (L3, L5)
- Omista kokemuksista ja tunteista kirjoittaminen ja keskustelu (L4)
- Omien näkökulmien perusteluharjoitukset (L6)
- Kulttuuritapahtumiin osallistuminen, niiden toteuttaminen esim. oman koulun sisällä (L7)

Vuosiluokka 8

- Kaikkien sisältöjen yhteydessä omista kokemuksista keskustelu (L1, L2)
- Perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Pohtivat kirjoitelmat, esseet, kaunokirjallisten tekstien tuottaminen (L3)
- Sosiaalisen median maailma, verkkoviestintä (L3, L5)
- Tarinoiden ja tapahtumien kirjoittaminen monilla eri tekstilajeilla (esim. mielipidetekstinä, dialogina, esseenä, uutisena, kirjeenä…) (L4)
- Kulttuuritapahtumiin osallistuminen, niiden toteuttaminen esim. oman koulun sisällä (L7) n
- Näytelmä (L2, L4, L5, L6, L7)
- Väittelyt (L2, L4, L6, L7)

Vuosiluokka 9

- Kirjallisuusanalyysit (L1)

- Kaikkien sisältöjen yhteydessä omista kokemuksista keskustelu (L1, L2)
- Perusvuorovaikutustaitojen harjoittelu esim. draaman keinoin (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Tilannepuheharjoitukset, kokoustekniikka, esitelmät, alustukset, draamaharjoitukset, ryhmätyöt, projektit, keskustelut (L2)
- Pohtivat kirjoitelmat, esseet, kaunokirjallisten tekstien tuottaminen (L3)
- Sosiaalisen median maailma, verkkoviestintä (L3, L5)
- Luokan yhteisen tarinan kirjoittaminen esimerkiksi tähänastisista kouluvuosista, pohtivat kirjoitelmat, jossa huomioidaan monet eri näkökulmat (L4)
- Mediapäiväkirja, median tekstilajiharjoitukset (L5)
- Työelämäviestintä (kirjallinen, esim. työhakemus, cv ja suullinen, esim. työhaastattelu, puheen eri rekisterit ja niiden käyttö) (L6)
- Kulttuuritapahtumiin osallistuminen, niiden toteuttaminen esim. oman koulun sisällä (L7)

13.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, A-OPPIMÄÄRÄ

KIELIKASVATUS (lainaus perusteista 2014)

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja kannustaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET (lainaus perusteista 2014)

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan tällöin kielikohtainen sovellus näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Englantiin on

opetussuunnitelman perusteissa laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman noudattaen näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin.

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

A-kielen opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua. Tämän tehtävän saavuttamista oppiaine tukee ja edistää kehittämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Opettajalla tulee olla päämääränä ihmisyyteen kasvattaminen, jonka hän toteuttaa opetuksessaan parhaaksi katsomillaan menetelmillä. Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys, joten se on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on omassa työssään myös kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä, mutta se lisää myös ymmärrystä ihmisyydestä ja sen eri olemuspuolista, sekä antaa ilmaisukeinoja ja mahdollistaa itsetiedostamista. Tärkeää on myös, että kielten opetus antaa aineksia monikielisen ja kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös lapsen vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle. Kielten oppitunneilla oppilas saa kehittää itseään eri tavoin.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja ohjaamista kielitietoisuuteen, oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita ymmärtämään ihmisten eri kielialueilla kuvastavan ihmisyyden eri osa-alueita eri kielillä ja eri tavoin.

Opetuksessa käytetään vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja huomioiden oppilaiden erilaiset oppimistavat, ja oppilaiden motivaatiota kielten opiskelemiseen vahvistetaan käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita. Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille annetaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto ja viestintätekniikka tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa.Samoin eri ikäkausien luomat mahdollisuudet ja velvollisuudet otetaan huomioon steinerkouluissa myös

kieltenopetuksessa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön.Oppilaat saavat kielenoppimisen lomassa, ja yhteydenpidollaan esim. toisen steinerkoulun kanssa toisessa maassa, oppia näkemään ihmisten ja kulttuurien moninaisuuden. Vähitellen oppilas oppii ilmaisemaan itseään ja hakemaan tietoa eri lähteistä osaamillaan vierailla kielillä. Vieraiden kielten opetuksessa edetään mahdollisimman paljon samaan tahtiin kuin luokanopettaja etenee äidinkielen opetuksessaan. Kaikki kieliopilliset termit, joita kielten tunneilla käytetään, tulisi olla oppilaille tuttuja jo oman äidinkielen tunneilta.

Ruotsin kielen opiskelu antaa oppilaille valmiudet käyttää maamme vähemmistökieltä. Lähtökohta kielenopetukselle on, että kieltä käytetään eri tilanteissa ja asiayhteyksissä. Oppilasta rohkaistaan käyttämään erilaisia oppimismenetelmiä, sekä hyödyntämään kielellisiä taitojaan kaikessa oppimisessa. Oppilaan ruotsin kielen opiskelu vahvistaa vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Opetuksessa korostetaan kokemuksellisuutta ja kielen laadun tavoittamista. Opetuksen tulisi kehittää kulttuurien välisen viestinnän taitoja.

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 luodaan myönteinen suhde ruotsin kieleen. Lasta kannetaan kielen virrassa suurimmalta osin kielisuihkuopetuksesssa. Oppiminen tapahtuu ulkoaoppimalla ja jäljittelemällä. Tehtävänä on ikäkauden ja yksilöllisten edellytysten pohjalta runojen, leikkien, laulujen ja muun materiaalin avulla tutustua ruotsin kieleen ja ruotsalaiseen kulttuuriin. Opetuksessa pyritään aina kiinnostuksen ja innostuksen vahvistamiseen, ja pääpaino opiskelussa on suullisilla harjoituksilla pienissä ryhmissä, pareittain tai koko luokan kanssa yhdessä.

Suullinen elementti säilyy tärkeimpänä kaikilla luokilla, mutta pari ensimmäistä vuotta opetus on puhtaasti suullista, jotta vieraan kielen äännemaailma ja intonaatio tulevat lapselle tutuiksi taiteellisena elämyksenä. Ensimmäisten kahden vuoden aikana kielten tunnit ovat enemmänkin kollektiivista kuorolausuntaa ja yhdessä leikkimistä ja lapsi oppii ymmärtämään vierasta kieltä (niin kuin äidinkieltään) välittömien asiayhteyksien kautta. Suullista esitystä harjoitellaan runsaasti ja toisto on oleellisessa asemassa. Yksilösuorituksia puheen suhteen tai kirjallista ilmaisua edellytetään vasta kolmannen luokan jälkeen. (Rawson & Richter 2004, 248-250.)

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 siirrytään puheesta kirjoitukseen ja kirjoituksesta lukemiseen. Kieltä pyritään tuottamaan rohkeasti. Opitaan myös kieliopin perusteita. Tehtävänä on totuttaa oppilas viestimään ruotsin kielellä ikäkaudelle tyypillisissä, arkisissa, konkreettisissa, itselle tutuissa kielenkäyttötilanteissa. Oppilaat siirtyvät suullisesta harjoittelusta vähitellen myös kirjalliseen

tuottamiseen sekä lukemiseen. Oppitunneilla voidaan käyttää erilaisia lukemistoja ruotsin kielellä ja lisäksi oppilas tekee vihkotyötä. Vihkoon voidaan kirjoittaa tekstejä ja rakenneasioille voi olla oma vihko tai tehtäväkirja. Oppitunneilla leikitään, lauletaan, lausutaan yhdessä ja erikseen ruotsia, harjoitellaan lausumista, kuuntelemista, puhumista ja kirjoittamista. Lisäksi pelataan pelejä, näytellään ja käytetään kaikkia aisteja kielen vahvistamiseen. Aihepiirit liittyvät oppilaan lähiympäristöön ja kiinnostuksen kohteisiin. Käyttämällä mahdollisimman monenlaisia työskentelytapoja mahdollistetaan jokaiselle oppilaalle positiivinen kokemus kielen opiskelusta.

Vuosiluokilla 7-9

Näillä luokilla herätetään tietoisuus kielten vertailevaan tarkasteluun ja opetellaan ottamaan vastuuta omasta oppimisesta. Oppilaiden taidot mahdollistavat vaativampien tekstikokonaisuuksien käsittelemisen, jolloin tutustutaan eri kielialueiden eroavaisuuksiin ja ymmärretään ruotsin kielen käyttölaajuus ja asema vähemmistökielenä. Oppilas oppii selviämään kohdekielellä harrastusten, palveluiden ja julkisen elämän alueilla. Kieltä harjoitellaan monipuolisesti ja luovasti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opitaan uusia, itseohjautuvia oppimistapoja, saadaan iloa kirjallisuuden lukemisesta, herätetään tietoisuus kielten vertailevaan tarkasteluun. Kielenkäyttötaitoa laajennetaan vaikuttamisen taitoon. Oppilaat kehittyvät oppijoina erilaisia työtapoja käyttäen ja kokeillen (mm. projektityöskentely). Lisäksi oppilaat oppivat käyttämään monipuolisia lähteitä ja etsimään tietoa itsenäisesti ja käyttämään sitä vastuullisesti.

Ruotsin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

- T8 Oppilas oppii jokapäiväiseen elämään ja lähiympäristöön liittyvää sanastoa ja rakenteita (tervehtiminen, yleisimmät toivotukset, luokkahuoneessa olevat esineet, ruumiinjäsenet, vaatteet, perhe).
- T5 Pyritään turvalliseen oppimisilmapiiriin, jossa uskalletaan käyttää ruotsia suulliseen ilmaisuun
- T7 Oppilas oppii ymmärtämään lyhyitä tarinoita ja runoja kuvien ja esittämisen avulla.
- T1 Oppilas oppii lähiympäristöön liittyviä substantiiveja runojen, laulujen, leikkien myötä ja esineiden, kuvien ja taulupiirrosten avulla

Vuosiluokka 2

- T1 Tavoitteena 2. luokalla on oppia eläimiin, luontoon ja säähän liittyvää sanastoa yhdessä harjoittelemalla runoina, lauluina ja leikkeinä.
- T7 Oppilas oppii ymmärtämään lyhyitä tarinoita ja runoja kuvien ja esittämisen avulla.
- T1 Opetellaan verbejä, käskymuoto ja adjektiiveja.

Vuosiluokka 3

- T1 Kolmannella luokalla oppilas oppii ammatti- ja työskentelysanastoa.
- T1 Tavoitteena on oppia asioimaan kaupassa, kertoa harrastuksista, perheestä ja jokapäiväiseen elämään liittyvistä asioista.
- T1 Oppilas oppii numeraaleja ja aikaan liittyviä ilmauksia
- T7[250]

Vuosiluokka 4

Tavoitteena oppia kertomaan itsestä ja omasta lähiympäristöstä laajemmin.[251]

- Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä
    - T11 ohjata oppilasta harjoittelemaan tekstien tuottamista sekä luokkahuonetilanteessa että sen ulkopuolella myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen

Oppilas oppii lisää kouluun, harrastuksiin ja vapaa-aikaan liittyvää sanastoa ja rakenteita

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
    - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta
    - T8 opettaa oppilasta käyttämään vuorovaikutustilanteisiin sopivia viestinnän keinoja
    - T9 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuuristen viestinnän käytänteiden tunnistamiseen ja vuorovaikutuksen asianmukaisuuteen

Rakenteissa kerrataan ja omaksutaan perusrakenteita, opitaan kulttuurisidonnaisista juhlista ja niiden viettämiseen liittyvistä traditioista

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
    - T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman

[250] Pelkällä koodilla kirjoitettu teksti viittaa tässä ja tästä eteenpäin perusteiden samaan koodiin.
[251] Kursiivilla kirjoitettu teksti tarkoittaa tässä ja tästä eteenpäin opetussuunnitelmarunkoon muotoiltua perusteiden tavoitekuvauksen täydennystä.

arvottavia ennakko-oletuksia (eri kielet, erilaiset tavat käyttää ruotsia, kansallisuudet, sukupuolet, kulttuuriset tavat jne.)

Osataan vastata jo vaativimpiin, itseä koskeviin kysymyksiin ja kysyä perusasioita toisilta.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
    - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta
    - T8 opettaa oppilasta käyttämään vuorovaikutustilanteisiin sopivia viestinnän keinoja

Vuosiluokka 5

Opitaan viestimään monipuolisemmin tutuissa tilanteissa sekä kirjallisesti että suullisesti.

- Kielenopiskelutaidot
    - T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti sekä miettiä, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten
    - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta

Jo opittu sanavarasto laajenee ja syvenee, opitaan arvioimaan omaa työskentelyä ja asetetaan tavoitteita.

- Kielenopiskelutaidot
    - T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti sekä miettiä, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Harjoitellaan keskusteluja ruotsiksi pareissa ja ryhmissä ja opettajan kanssa.

- Kielenopiskelutaidot
    - T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen
- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
    - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta
    - T8 opettaa oppilasta käyttämään vuorovaikutustilanteisiin sopivia viestinnän keinoja

Lausuminen ja ääntäminen kehittyy ja selkenee.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa

- T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta
- T8 opettaa oppilasta käyttämään vuorovaikutustilanteisiin sopivia viestinnän keinoja
- T9 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuuristen viestinnän käytänteiden tunnistamiseen ja vuorovaikutuksen asianmukaisuuteen

- Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä
  - T11 ohjata oppilasta harjoittelemaan tekstien tuottamista sekä luokkahuonetilanteessa että sen ulkopuolella myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen

Lisäksi:
Perusrakenteiden tuntemusta laajennetaan ja syvennetään.

Vuosiluokka 6

Oppilas osaa käyttää ruotsin kieltä arkipäivään liittyvissä tilanteissa ja on harjoitellut tehtävien tekemistä myös eri medioita hyväksikäyttäen.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T4

Opitaan menneen aikamuodon käyttöä ja perusrakenteet kertautuvat.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T1
  - T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä
- Kielenopiskelutaidot
  - T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti sekä miettiä, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Oppilas oppii jäsentämään oppimaansa selkeiksi kokonaisuuksiksi. Ymmärretään kielellinen moninaisuus.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T1
  - T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman

arvottavia ennakko-oletuksia (eri kielet, erilaiset tavat käyttää ruotsia, kansallisuudet, sukupuolet, kulttuuriset tavat jne.)

Oppilas osaa kertoa itsestään asiallisesti ja käyttää ruotsin kieltä rohkeasti useassa tilanteessa.

- Kielenopiskelutaidot
    - T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen
    - T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti sekä miettiä, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten
- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
    - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta
    - T9 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuuristen viestinnän käytänteiden tunnistamiseen ja vuorovaikutuksen asianmukaisuuteen
- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
    - T10 ohjata oppilas työskentelemään monentyyppisten tekstien parissa eri tavoin edistyvien oppilaiden kannalta sopivimmalla vaikeustasolla

Kirjoittamista on harjoiteltu ja oppilas osaa kertoa itsestään ja lähiympäristöstään myös kirjallisesti.

- Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä
    - T11 ohjata oppilasta harjoittelemaan tekstien tuottamista sekä luokkahuonetilanteessa että sen ulkopuolella myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen

Vuosiluokka 7

Oppilas oppii edelleen vertailemaan eri kulttuurien ominaispiirteitä ja osaa etsiä tietoa itsenäisesti erilaisista lähteistä ja eri medioita hyväksikäyttäen.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
    - T1
- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
    - T10 etsiä yhdessä tekstejä, joista hankitaan tietoa, joita tulkitaan, joista tuotettuja tekstejä jaetaan ja julkaistaan

Oppilas osaa käyttää ruotsin kieltä sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen ja globaalissa maailmassa toimimiseen (matkustaminen, eri maat ja maanosat sekä asioiminen julkisissa palveluissa).

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
    - T2

Oppilas osaa käyttää muita harjoittamiansa kieliä vertailupohjana ruotsille.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
    - T3

Oppilas osaa asettaa itselleen tavoitteita ja arvioida osaamistaan ja tavoitteidensa täyttymistä.

- Kielenopiskelutaidot
    - T4 vahvistaa oppilaan taitoa asettaa tavoitteita, hyödyntää monipuolisia tapoja oppia kieliä itsenäisesti ja yhteistyössä sekä arvioida oppimista

Oppilas on oppinut perusaikamuodot, perfektin, persoonapronominien taivutuksen sekä hallitsee muunmuassa matkustamiseen liittyvän välittömän kanssakäymisen sanaston.

- Kielenopiskelutaidot
    - T5 kehittää oppilaan omaa toimijuutta opitun kielitaidon luovassa soveltamisessa sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia
- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
    - T6 rohkaista oppilaita vahvistamaan ja laajentamaan kielitaitoaan ja soveltamaan sitä uusissakin tilanteissa

Oppilas osaa rakentaa keskustelun itsenäisesti ja parin kanssa, ja esittää sen rohkeasti ja selkeästi kuuntelijalle.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
    - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti
    - T8

Vuosiluokka 8

Oppilas on tietoinen kulttuurieroista ja tunnistaa eri maita, joissa ruotsia käytetään pääasiallisena kielenä.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
    - T1

Oppilas osaa lukea melko vaativaa tekstiä, poimia siitä pääkohtia, selittää lukemaansa.

- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
    - T9 käyttää erityyppisiä tekstejä ilmaisuvaraston kartuttamiseen

Oppilas osaa kirjoittaa tekstiä ruotsiksi ja käsitellä siinä muitakin kuin pelkästään omaa lähiympäristöään koskettavia aiheita.

- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
    - T10 etsiä yhdessä tekstejä, joista hankitaan tietoa, joita tulkitaan, joista tuotettuja tekstejä jaetaan ja julkaistaan

Tavoitteena on, että oppilas osaa keskustella rohkeasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa ruotsin kielellä.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
    - T6 rohkaista oppilaita vahvistamaan ja laajentamaan kielitaitoaan ja soveltamaan sitä uusissakin tilanteissa
    - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti
    - T8

Oppilas osaa opiskella kieltä pitkäjänteisesti sekä itsenäisesti että yhteistyössä ja osaa hyödyntää sujuvasti erilaisia metodeita ja välineitä tiedon haussa ja oppimisen tukena.

- Kielenopiskelutaidot
    - T4 vahvistaa oppilaan taitoa asettaa tavoitteita, hyödyntää monipuolisia tapoja oppia kieliä itsenäisesti ja yhteistyössä sekä arvioida oppimista
- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
    - T10 etsiä yhdessä tekstejä, joista hankitaan tietoa, joita tulkitaan, joista tuotettuja tekstejä jaetaan ja julkaistaan

Vuosiluokka 9

Oppilas hallitsee useita aihekokonaisuuksia elämän eri alueilta sekä suullisesti että kirjallisesti ja hallitsee sanastoa laajasti.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
    - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti

Oppilas käyttää kieltä luovasti ja ennakkoluulottomasti uusissakin kielenkäyttötilanteissa.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa

- T6 rohkaista oppilaita vahvistamaan ja laajentamaan kielitaitoaan ja soveltamaan sitä uusissakin tilanteissa
- T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti

Oppilas ymmärtää pääasiat puheesta ja pystyy seuraamaan keskustelua eri medioissa.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T1
  - T2

Oppilas osaa käyttää yleisiä fraaseja ja idiomeja sekä arkipäivän sanastoa ruotsin kielellä.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti

Oppilaan ääntäminen on selkeää ja hän osaa ääntämissäännöt myös uutta tekstiä lukiessaan.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T8
- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
  - T10 etsiä yhdessä tekstejä, joista hankitaan tietoa, joita tulkitaan, joista tuotettuja tekstejä jaetaan ja julkaistaan

Oppilas on motivoitunut opiskelemaan vieraita kieliä ja valitsee ehkä myös vapaa-aikanaan lukemistoja kohdekielellä. Oppilas osaa käyttää vakiintuneita fraaseja ja kompensoida kielitaitoaan kierto- ja täyteilmaisuilla.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T2
- Kielenopiskelutaidot
  - T5 kehittää oppilaan omaa toimijuutta opitun kielitaidon luovassa soveltamisessa sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia
- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti
- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
  - T10 etsiä yhdessä tekstejä, joista hankitaan tietoa, joita tulkitaan, joista tuotettuja tekstejä jaetaan ja julkaistaan

Ruotsin kielen A-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

Ensimmäisen luokan loppuun mennessä sanastosta on käsitelty seuraavat aihepiirit: perheenjäsenet, perusvärit, luokkahuoneen tärkeimmät esineet ja asiat, kehonosat, viikonpäivät ja vuodenajat, numerot 20:een saakka. Oppilaat pystyvät reagoimaan yksinkertaisiin käskyihin ja vastaamaan peruskysymyksiin. Opetussisältöinä ensimmäisellä luokalla ovat jokapäiväiseen elämään ja lähiympäristöön liittyvät sanastot ja rakenteet (tervehtiminen, yleisimmät toivotukset, luokkahuoneessa olevat esineet, ruumiinjäsenet, vaatteet, perhe).

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

Lyhyitä tarinoita, satuja ja runoja harjoitellaan yhdessä ja kuunnellen (kuvat ja esittäminen helpottavat ymmärtämistä).

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S6

Lähiympäristöön liittyviä aihealueita, kuten ruumiinjäsenet, luokkahuoneen tavarat, värit, mitä ulkona näkyy, lukusanat 1 -31, tavallisimpia verbejä liittyen arjen toimiin

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

Vuosiluokka 2

Toisen luokan loppuun mennessä lapset osaavat: kuukaudet, erilaisia luontoon ja eläimiin liittyviä sanoja, numerot 1-100, järjestysluvut 1.-10., vastata yksinkertaisiin heitä itseään koskeviin kysymyksiin (esim. Kuinka vanha olet?, Onko sinulla veljiä/siskoja? jne.), käyttää ja soveltaa yksinkertaisia rakenteita (esim. Är den? Har du? jne.), seurata yksinkertaista tarinaa, osoittaa/nimetä erilaisia esineitä ja asioita ympäristössään, ulkoa lauluja, loruja, runoja ja riimejä.

Eläimiin ja eläinten toimintaan liittyviä adjektiiveja ja verbejä harjoitellaan tarinoina, runoina, lauluina ja leikkeinä.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S6

Harjoitellaan ajanilmauksia (kello, kuukaudet, vuodenajat)

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

Käskeminen ja pyytäminen.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

Tilaisuuden tullen huomioidaan kielten samankaltaisuuksia ja eroavuuksia.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S2

Vuosiluokka 3

Kielenkäyttöön tulee lisää tietoisuutta. Lapset oppivat: perusruokasanoja, vaatteita, huonekaluja, kulkuvälineitä, paikkoja ja suuntaa ilmaisevia sanoja, vuorokaudenajat, kellonaikoja, substantiivien eri suvut, osallistumaan aktiivisemmin tarinan kerrontaan (esim. täydentää seuraava kohta tarinasta, jota opettaja on uudelleen kertomassa), soveltamaan vapaammin harjoiteltuja rakenteita, tunnistamaan yleisimmät kysymyssanat, käyttämään tärkeimpiä paikkaa ilmaisevia prepositioita asiayhteydessä, tunnistamaan tärkeimmät persoona- ja possessiivipronominit.

Kolmannella luokalla kirjoitetaan vihkoon aikaisemmin suullisesti opittuja asioita.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S2

Suulliset harjoitteet jatkuvat

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S6

Tutustutaan eri kielten kirjoitusasun eroihin ja yhtäläisyyksiin.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN

- S2

Sisältöinä ovat ammatteihin ja töihin liittyvät sanastot ja fraasit, kaupassa asiointi, harrastuksista ja jokapäiväiseen elämään liittyvistä asioista sekä perheestä kertominen.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4

Harjoitellaan ajanilmauksia (juhlat yms.) sekä säätilasta puhumista, opetellaan verbin taivutusmuotoja sekä olla-verbin taivutus persoonapronomien kanssa rytmisesti toistamalla.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4

Kannustetaan kielelliseen uteliaisuuteen ja yhdessä oppimiseen sekä rohkeuteen käyttää kieltä.

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3

Harjoitellaan yksinkertaisia kielenkäyttötilanteita ryhmässä.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4

Opastetaan oppilas ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja tavoitteistaan (vihkotyön täsmällisyys ja siisteys, tehtävien tekeminen ajallaan, osallistuminen yhteiseen opiskeluun).

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3

Vuosiluokka 4

Vuoden loppuun mennessä lapset osaavat: vieraan kielen aakkoset, kuvailla yksinkertaisia ympäristöön liittyviä asioita, tunnistaa substantiiveja, verbejä ja adjektiiveja myös kirjoitetussa kielessä, verbimuodot preesensissä, joidenkin tavallisten substantiivien suvut ja monikkomuodot, muodostaa yksinkertaisia omia lauseita.

Syvennetään ja laajennetaan aikaisemmin opittua.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S1
- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S6

Harjoitellaan sanastoa itselle tutuissa vuorovaikutustilanteissa, tehdään haastatteluja ja dialogeja, harjoitellaan kertomaan itsestä ja omasta lähiympäristöstä: kotona, koulussa, kaupassa, harrastuksissa, vapaa-aikana.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

Otetaan käyttöön kielioppivihot. Kielioppiasioita muun muassa substantiivi, verbi ja adjektiivi, persoonapronominit, paikan ja ajan prepositiot, artikkelit.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S2
- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3

Aletaan lukea painettua tekstiä erilaisista lähteistä

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S5

Vuosiluokka 5

Vuoden loppuun mennessä lapset osaavat: vastata yksinkertaisiin tekstiä koskeviin kysymyksiin, kertoa pieniä osia tarinasta vapaasti, käyttää yllä mainittuja kohdekielen rakenteita sekä lisäksi apuverbejä ja verbin perusmuotoa, tunnistaa äidinkielen ja kohdekielen rakenteellisia eroja.

Viidennellä luokalla lisätään painettujen tekstien lukemista

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4
    - S5

Tutustutaan ruotsin kielen käyttöön eri puolilla maailmaa

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S1
    - S2

Oppilaat kirjoittavat lyhyitä tekstejä itseään kiinnostavista aiheista, tekevät lyhennelmiä ja hakevat tietoa erilaisista lähteitä käyttäen.

- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3
- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4
    - S6

Voidaan ottaa käyttöön Eurooppalainen kielisalkku. Kieliopissa tutustutaan mm. säännöllisiin ja epäsäännöllisiin verbeihin, adjektiivien vertailuun, yleisimpiin prepositioihin, konjunktioihin sekä adverbeihin. Käsitellään edelleen artikkelien käyttöä, kysymyssanoja ja pronomineja.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S2
- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

Tehdään omia kieleen liittyen lautapelejä- ja muita tehtäviä, joita sitten käytetään oppimisessa hyödyksi

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S2
- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3
- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

Vuosiluokka 6

Vuoden loppuun mennessä lapset osaavat: puhua vapaammin itsestään ja ympäristöstään, tunnistaa ja antaa esimerkkejä tähän asti käsitellyistä kielioppiasioista ja ymmärtää niihin liittyvää

kieliopillista terminologiaa. Uutena asiana tulevat verbin imperfektimuoto ja adjektiivien vertailumuodot.

Kuudennella luokalla teemana voi olla mm. keskiaika ja sen lisäksi edelleen ruotsin eri kielialueet.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S1

Lukemistojen aiheina ovat elämäkerrat (keksijät, filosofit ja runoilijat sekä muut suurmiehet), arjen perustaidot, ihmissuhteet ja ihmisten erilaisuus.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S1
- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S5

Lukemistojen ohella harjoitellaan kieltä monipuolisesti (harjoitusvihko, kielioppivihko), tehdään sanastoja sekä harjoitellaan ääntämistä ja puhumista. Tutkitaan mm. luonnontieteisiin liittyvää sanastoa, kielet ja kansallisuudet,

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

Tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään opiskelun tukena tiedon hankkimiseen, esim. Helmet.fi-palvelu ja omien tekstien tuottamiseen.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S2

Pelataan pelejä ja järjestetään tietovisoja, pidetään hauskaa kielen kanssa

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S6

Tuttujen kielioppiasioiden lisäksi: järjestysluvut, persoonapronominien taivutus, adverbit. Kirjoitetaan kirje, joka voidaan mahdollisesti lähettää ruotsinkieliselle kirjeystävälle

- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3

Vuosiluokka 7

Seitsemännellä luokalla laajennetaan ruotsinkielisen kielialueen tuntemusta.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S1
    - S2

Teemana seitsemännellä luokalla ovat sosiaaliset suhteet ja monipuolinen yhteistyö muiden luokkien, koulujen ja kulttuurien kanssa, matkustaminen, liikenne, asioiminen eri tilanteissa, mielipiteen ilmaisu, opiskelu sekä maantieteelliset nimet ja eri viestintäkeinot kirjeen lisäksi, ja niiden harjoittaminen.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S1
    - S2
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4
    - S5

Vertaillaan kielten eroja ja yhtäläisyyksiä (myös kotikielenä vierasta kieltä puhuvien oppilaiden kielet ovat tarkastelun kohteena).

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
- S1
    - S2

Harjoitellaan kriittistä asioiden tarkastelemista (esim. taideteoksen arviointi)

- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3

Voidaan pitää yhteyttä ruotsinkieliselle kielialueelle eri viestintäkanavien avulla konkreettisesti.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S1
    - S2

- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S5

Voidaan tehdä laajempia tuotoksia, useasta lähteestä koottujen tietojen perusteella

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S1
- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

Kieliopissa aiheina mm. futuuri, genetiivi, perfekti, indefiniittipronominit, paljoussanat, ainesanat

- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S5

Vuosiluokka 8

Kahdeksannen luokan loppuun mennessä oppilaat osaavat: aikamuodot, käskymuodon, man-passiivin, konditionaalin, keskeisimmät prepositiot ja niiden oikean käytön, kirjoittaa lyhyitä kirjoitelmia riittävän täsmällisesti, keskeiset lauserakenteet, ilmaista itseään yksinkertaisilla lauseilla erilaisissa jokapäiväisissä tilanteissa. Lisäksi oppilaat harjaantuvat luetun ymmärtämisessä erilaisia oppimistapoja ja -strategioita hyödyntäen.

Kahdeksannella luokalla luetaan vaativampia nuorten elämään liittyviä tekstejä ruotsinkielisestä ympäristöstä, harjoitellaan kieltä monipuolisesti erilaisissa viestintätilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti, tehdään itse tekstejä ja voidaan myös toteuttaa laajempia kielellisiä projekteja.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S1
    - S2
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4

Opitaan erilaisia tapoja käsitellä tekstiä

- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3

Edellisten lisäksi kieliopissa tutustutaan alustavasti konditionaaleihin ja ehtolauseisiin. Esitellään myös erilaiset pronominit, epäsuorat kysymykset ja liitekysymykset

- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S5

Vuosiluokka 9

9. luokan loppuun mennessä on käsitelty seuraavat asiakokonaisuudet: verbien aikamuodot, substantiivien ja adjektiivien taivutus, yleisimpien pronominien ja prepositioiden käyttö, keskeinen lauseoppi. 9. luokan oppisisältöihin kuuluu myös sanavaraston kertaaminen ja vahvistaminen, niin että siinäkin syntyy laajempia kokonaisuuksia. 9. luokalla mahdollisesti käsiteltävän kirjallisuuden teemoja ovat ikäkaudelle tyypilliset kysymykset oikeasta ja väärästä. Käsiteltäväksi voidaan ottaa lyhyitä draamallisia tekstejä, muita kirjallisuusotteita ja sanomalehtiartikkeleita. Mustavalkoisen ajattelun vastapainona huumori on hyvä lisä sekä kieliopin käsittelyssä että kirjallisuusotteissa. Suullista taitoa harjoitellaan esim. keskustelujen ja väittelyiden avulla, pitkäjänteisyyttä projektitöiden avulla.

Yhdeksännellä luokalla kerrataan ruotsin kielen rakenteita, sanastoa ja aikaisemmin opittuja asioita monipuolisesti harjoitellen.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S2
- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S5

Lisäksi opetellaan luontoon ja sen suojeluun liittyvää sanastoa ja käsitteistöä.Työelämä sekä jatko-opiskelu tulevat tutuksi sanastollisesti.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S1

- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S5

Oppilaan kielenopiskelutaitoja ja rohkeutta käyttää kieltä vahvistetaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
    - S2
- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S5

Tehdään tiivistelmiä, hahmotetaan kokonaisuuksia, haetaan ajankohtaista tietoa sekä ryhmitellään oppimateriaalia itseä kiinnostavalla tavalla ja arvioidaan hankitun tiedon luotettavuutta. Kirjoitetaan itse kieltä ja tehdään erilaisia projekteja.
S5,S4

Uusina asioina kieliopissa käsitellään epäsuora esitys, passiivi, infinitiivi, -ing-muoto.

- KIELENOPISKELUTAIDOT
    - S3
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S5

Ruotsin kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppiaineen tavoitteena on eläytyä ruotsin kielen laatuun ja omaksua kieltä kokonaisvaltaisesti jäljittelemällä. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Työtapoina ovat kuorolausunta, laulut, runot, leikit, sanastoharjoitukset teemoittain sekä pelit ulkona ja sisällä. On suotavaa niveltää vieraiden kielten opetus muiden aineiden, kuten äidinkielen, historian, eurytmian ja taideaineiden opetukseen. Kieltä opiskellaan mahdollisimman paljon opettavalla kielellä, kääntämistä kielestä toiseen vältetään. Ymmärrettävään ääntämiseen

kiinnitetään erityistä huomiota ja hyvää ääntämistä harjoitellaan pääasiassa yhdessä lausuen. Tunnit rytmitetään musikaalisesti kuuntelun ja tekemisen vuorottelulla.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita suullisen ilmaisun lisäksi kirjoittamaan ja lukemaan kieltä oikein, kasvattaa sanastoa ja oppia tuntemaan omia vahvuuksiaan kielenoppijana. Tavoitellaan edelleen mahdollisimman luonnollista, oppilaalle merkityksellistä ja iloa tuottavaa oppimisympäristöä opiskelussa. Työskentelytapoina käytetään pari/ryhmä/sekä yksilötyöskentelyä. Oppitunneilla leikitään, lauletaan, pelataan ja näytellään. Opetuksessa käytetään monipuolisia materiaaleja. Tavoitellaan oman osaamisen arviointia ja opitaan ottamaan vastuuta omista tavaroista sekä oppimisesta. Ruotsia käytetään mahdollisimman paljon oppitunneilla. On suotavaa niveltää vieraiden kielten opetus muiden aineiden, kuten äidinkielen, historian, yhteiskuntaopin, eurytmian ja taideaineiden opetukseen.

Kolmannella luokalla suullinen harjoittelu etenee ryhmätasolta yhä enemmän myös yksilötasolle. Erityisesti opetellaan arkipäivän puheenparsia. Runot, riimit ja rytmit ovat edelleen olennainen osa opetusta. Myös näytteleminen on näilläkin vuosiluokilla tärkeä kielenoppimismuoto. Jäljittelyvaiheen päätyttyä työstetään kieltä myös enenemässä määrin kirjallisesti. Kielten opetuksessa ryhdytään tekemään huolellista vihkotyötä ja myös oppikirjoja ja lukukirjoja voidaan käyttää opetuksen tukena. Kirjoittaminen aloitetaan kolmannella luokalla oppilaalle tutuista asioista: runoista, loruista, lauluista tai näytelmäotteista, jotka hän osaa ulkoa. Kiinnitetään huomiota kirjoittamisen ja ääntämisen erilaisuuteen.

Lukeminen aloitetaan omasta kirjoituksesta. Teksteinä käytetään mieluiten myös otteita autenttisesta ruotsinkielisestä kirjallisuudesta. Lukemistojen ja/tai oppikirjojen avulla vahvistetaan kielitaidon kehittymistä. Luetuista teksteistä voidaan laatia myös itse aiheisiin liittyviä sanastoja tai kuvasanastoja. Sanaston harjoittelua tuetaan myös sanakokein. Luettua käsitellään etupäässä opetettavalla kielellä ja kielioppia äidinkielellä.

Kieliopin opetuksessa noudatellaan äidinkielen kieliopin etenemisjärjestystä. Oppilaita autetaan 4. luokalta alkaen johtamaan kieliopin säännöt itse annetuista esimerkkilauseista tehtyjen omien havaintojen pohjalta. Kun uusia kielioppirakenteita on opittu, ne voidaan kirjoittaa vihkoon, joka on erityisesti tätä tarkoitusta varten.

Oppilaita kannustetaan kielitaidon kehittämiseen myös luokkatilanteiden ulkopuolella.

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on oppia erityyppisten tekstien kautta kartuttamaan ilmaisuvarastoa lisää kirjallisesti ja suullisesti oppilaille merkityksellisissä yhteyksissä. Tavoitellaan mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaalle merkityksellistä kielenkäyttöä. Työskentelytavoissa

korostuvat itsenäinen työskentely ja pari/ryhmätyöskentely, sekä kieltenopettajien yhteistyö. Kehittyvä kielitaito antaa mahdollisuuden käsitellä asenteita sekä erilaiset draamalliset harjoitukset tuovat rohkeutta ja kykyjä keskustella vieraalla kielellä haastavistakin aiheista. Eri viestintäkanavia käytetään monipuolisesti. Itsenäinen vastuunotto omasta oppimisesta sekä aktiivinen toimijuus ovat tavoitteita tulevaisuutta varten. Ruotsia käytetään aina kun se on mahdollista ja oppilaita rohkaistaan pitämään kansainvälisesti yhteyttä ikätovereihiinsa eri viestintäkanavien avulla. On suotavaa niveltää vieraiden kielten opetus muiden aineiden, kuten äidinkielen, historian, eurytmian ja taideaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen A-oppimäärässä

Vuosiluokilla 1 - 2

Oppilasta kannustetaan käyttämään kieltä rohkeasti erilaisten äänneharjoitusten avulla. Yhdessä harjoitellaan ääntämistä aakkosia opeteltaessa. Opettaja varmentaa oikeaa ääntämistä joko kiertämällä luokassa yhteisten laulujen, leikkien ja runojen aikana tai 2.luokalla myös kuuntelemalla pienryhmien tai yksittäisten oppilaiden ääntämistä. Vaikeimpien äänteiden harjoitteluväliä tihennetään. Opetuksen tulee vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Vuosiluokilla 3 - 6

Oppilasta ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Kielenkäyttöä harjoitellaan suullisesti sekä yhdessä ryhmässä että yksilöllisesti leikkien, runojen, laulujen ja pienimuotoisten esitysten avulla. Kolmannella luokalla huomio kiinnitetään kirjoitetun kielen alkeisiin, myöhemmin kiinnitetään tietoisesti entistä enemmän huomiota oikeanlaiseen ääntämykseen. Ääntämyksen ohjauksessa pidetään edelleen runot, laulut ja muut toiminnalliset menetelmät oleellisena osana opetusta. Oppimisvaikeuksiin annetaan tukea oppitunnin aikana, pienryhmä- ja yksilöllisillä tukitunneilla. Nopeammin edistyviä tuetaan omaa taitotasoa vaativilla tehtävillä. Myös nopeasti edistyvälle voidaan antaa lisäopetustuokioita. Oppilasta kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Opetuksen tulee vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Vuosiluokilla 7 - 9

Oppilasta ohjataan käyttämään ruotsin kieltä rohkeasti ja ennakkoluulottomasti itselleen tutuissa tilanteissa. Oppimisvaikeuksiin annetaan tukea oppitunnin aikana, pienryhmä- ja yksilöllisillä tukitunneilla. Nopeammin edistyviä tuetaan omaa taitotasoa vaativilla tehtävillä. Myös nopeasti edistyvälle voidaan antaa lisäopetustuokioita. Oppilasta kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Opetusta eriytetään monipuolisin keinoin. Opetuksen tulee vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen A-oppimäärässä

Vuosiluokka 1

- Jokapäiväiseen elämään ja lähiympäristöön liittyvän sanaston ja rakenteiden harjoitteleminen aktiivisesti ryhmässä toimien sekä keskittyminen kulloiseenkin tehtävään täysipainoisesti.
- Jatkuvaa palautetta annetaan ryhmälle yhteisesti. Toivottua käyttäytymistä vahvistetaan. Tarinoita ja leikkejä valitaan sen mukaan, millä toiminnan alueella ryhmässä tarvitaan vahvistamista.

Vuosiluokka 2

- Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota leikkeihin, lauluihin, tarinoihin ja runoihin eläytymiseen, toisten huomioimiseen ja ryhmässä toimimiseen.
- Jatkuvaa palautetta annetaan koko ryhmälle yhteisesti kannustaen.

Vuosiluokka 3

- Kolmannella luokalla arvioidaan oppilaan innostusta ja kiinnostusta ruotsin kieleen ja kielen käyttämiseen, ääntämistä ja rohkeutta käyttää kieltä.
- Huomiota arvioinnissa kiinnitetään myös töihin tarttumiseen, keskittymiseen, pitkäjänteisyyteen ja yhteistyön tekemiseen ryhmässä.
- Oppilaan tunti- ja vihkotyöskentelystä annetaan jatkuvaa palautetta oppitunneilla kannustavasti ja monipuolisesti.

Vuosiluokka 4

- Oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta opiskelusta suullisesti lukuvuoden aikana

- Arviointi on kannustavaa ja se keskittyy oppilaan vahvuuksiin kielen oppijana ja ryhmässä toimijana kokonaisvaltaisesti.
- Oppilaan opiskelumotivaatio ja hyvien opiskelutapojen syntyminen ja ylläpitäminen otetaan huomioon arvioinnissa.

Vuosiluokka 5

- Oppilaan arvioinnissa huomioidaan rohkeus käyttää kieltä ja toimia ryhmässä. Hyvät oppimistavat otetaan myös huomioon arvioinnissa.
- Oppilaan kykyä viestiä monipuolisesti tutuissa tilanteissa sekä taitoa soveltaa oppimaansa tietoa uusissa tilanteissa arvioidaan sekä kirjallisesti että suullisesti.
- Eurooppalainen kielisalkku voidaan ottaa käyttöön arvioinnin osalta.
- Opettajan antama palaute on jatkuvaa sekä kirjallisesti että suullisesti. Lukuvuoden lopussa oppilaat voivat saavat kirjallisen arvioinnin osaamisestaan.

Vuosiluokka 6

- Kuudennella luokalla arvioinnissa huomioidaan oppilaan kykyä käyttää kieltä arkipäivään liittyvissä tilanteissa asianmukaisesti ja itsenäisesti. Arvioitavia kykyjä ovat mm. kohtelias viestintä tervehtiminen,hyvästeleminen, kiittäminen ja luontaisesti reagoiminen keskustelutilanteissa.
- Arvioinnissa otetaan huomioon myös oppilaan taito opiskella vastuullisesti ja käyttää kieltä rohkeasti eri tilanteissa.
- Oppilas arvioi taitojaan itse lukuvuoden aikana sekä suullisesti että kirjallisesti ja muuttaa arviointinsa perusteella opiskeluaan ja asettaa itselleen uusia tavoitteita.
- Opettaja arvioi oppilaan taidot sanallisesti kuudennen luokan päätteeksi valtakunnallisia hyvän osaamisen kriteerejä hyödyntäen.

Ruotsin kielen A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	*Sisältö-alueet*	*Arvioinnin kohteet oppiaineessa*	*Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen*
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			

T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lähiympäristön, Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta sekä suomen ja ruotsin asemasta kansalliskielinä	*S1*	*Kielellisen ympäristön hahmottaminen*	*Oppilas osaa kertoa syitä, miksi Suomessa puhutaan ruotsia ja kuvailla Pohjoismaiden kielellistä moninaisuutta*
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	*S1*		*Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.*
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	*S1*	*Kielellinen päättely*	*Oppilas osaa tehdä havaintoja ruotsin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.*
T4 ohjata oppilasta löytämään ruotsinkielistä aineistoa	*S1*	*Ruotsin kielen havaitseminen ympäristössä*	*Oppilas osaa kertoa, missä ruotsin kieltä voi nähdä tai kuulla.*
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja	*S2*	*Tietoisuus tavoitteista ja*	*Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja*

luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen		*toiminta ryhmässä*	*osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.*
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten	*S2*	*Omien kielenopiskelutavoit-teiden asettaminen ja hyvien opiskelutottumusten löytäminen*	*Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan*
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			***Taitotaso A1.3*** *T7 – T9*
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	*S3*	*Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa*	*Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.*
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	*S3*	*Viestintästrategioiden käyttö*	*Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein*

			(esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	*S3*	*Viestinnän kulttuurinen sopivuus*	*Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.*
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			***Taitotaso A1.3***
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	*S3*	*Tekstien tulkintataidot*	*Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.*
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			***Taitotaso A1.2***
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen	*S3*	*Tekstien tuottamistaidot*	*Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista*

huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin			*aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.*

Vuosiluokka 7

- Seitsemännellä luokalla arvioidaan oppilaan taitoa käyttää kieltä itselle tutuissa tilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti, ja kykyä vertailla eri kulttuurien ominaispiirteitä ja etsiä tietoa itsenäisesti eri medioita hyväksikäyttäen.
- Oppilaan kyky hyödyntää vahvuuksiaan kielen oppijana sekä pitkäjänteinen harjoitteleminen ja yhteistyötaidot huomioidaan arvioinnissa.
- Arviointitapoja ovat oppilaan tavoitteellinen itsearviointi, opettajan jatkuva suullinen ja kirjallinen palaute tehdyistä töistä, sekä lukuvuoden lopussa annettava kirjallinen palaute.

Vuosiluokka 8

- Kahdeksannella luokalla arvioidaan oppilaan kykyä etsiä tekstejä, kertoa tekstin ydinkohdat ja tulkita tekstin sisältöä sekä tuottaa tekstiä ruotsiksi.Oppilaan rohkeus käyttää kieltä jokapäiväisissä viestintätilanteissa, taito opiskella pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä ja kyky hyödyntää sujuvasti eri opiskeluvälineitä huomioidaan arvioinnissa.
- Oppilas arvioi omaa oppimistaan lukuvuoden alussa asettamiensa tavoitteiden mukaisesti lukuvuoden aikana. Opettaja arvioi oppilaan etenemistä sekä kirjallisesti että suullisesti lukuvuoden aikana.Myös ryhmä-sekä pariarviointia käytetään yhtenä arviointitapana.
- Lukuvuoden lopussa opettaja arvioi oppilaan työskentelyä päättöarvioinnin kriteereitä soveltaen ja antaen suuntaa yhdeksännellä luokalla tehtävään päättöarviointiin. Oppilas saa kirjallisen arvioinnin.

Vuosiluokka 9

- Yhdeksännen luokan aikana arvioinnin kohteena on oppilaan kielitaito eri aihealueilta monipuolisesti ja laaja-alaisesti katsottuna. Arviointi toteutuu itsearvioinnin, vertaispalautteiden sekä opettajan palautteen avulla.
- Arvioinnissa kiinnitetään huomiota oppilaan taitoon käyttää ruotsia ennakkoluulottomasti ja luovasti sekä hänen kykyynsä ymmärtää pääasiat normaalitempoisesta puheesta itselleen tutuissa sekä uusissa, harjoitelluissa aihealueissa.
- Oppilaan yleisten fraasien ja idiomien, ääntämisen sekä arkipäivän sanaston tuntemus arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti.
- Arviointiin vaikuttaa myös oppilaan kieltä sekä kyky kompensoida kielitaitoaan kierto- ja täyteilmaisuilla.
- Yhdeksännen luokan lopussa arvioidaan opiskelijan ruotsin kielen taitoja laaja-alaisesti suhteessa eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Valtakunnallista kielikoetta voidaan käyttää yhtenä osaamisen osoittajana.

Ruotsin kielen A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään	S1	Kieli- ja kulttuuriympäristön ja kielen merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla ruotsin kielen asemaa Suomessa ja Pohjoismaissa ja maailman kielten joukossa ja pohtia kielen merkitystä yksilölle.
T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	S1	Maailmankansalaisen taitojen kehittyminen ruotsin taitoa hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista oppia ruotsinkielisissä toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on,	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään

miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena			sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen
T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuoro-vaikutuksessa			**Taitotaso A2.2** T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta	S3	Vuorovaikutus	Oppilas selviää kohtalaisesti

harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti		erilaisissa tilanteissa	monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen käyttää tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki)
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso A2.2**
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti

tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä			selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso A2.1**
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen ja kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

- Opetus on konkreettista, oppilaan lähipiiriin liittyvää harjoittelua ryhmässä yhdessä ääntäen opettajan mallin mukaan. (L2)
- Elävästi kerrotut, kuvilla ja esittämisellä havainnollistetut opetuskuvat ovat tärkeä osa ruotsin kielen oppimista. (L2)

- Moraalin ja luovuuden kehittymiseksi alkuopetusikäisen annetaan elää mielikuvitusta rikastavaa, satujen ja leikin täyttämää lapsuuden maailmaa (L1).
- Harjoitellaan sosiaalisuutta ja toisen huomioon ottamista kaikessa viestinnässä (L5).
- Oppilas on osallisena ruotsin tunneilla yhtenä ryhmän täysivaltaisena jäsenenä. Erityistä huomiota kiinnitetään suvaitsevaan ilmapiiriin ja jokaisen yhtäläiseen oikeuteen saada äänensä kuuluviin (L7).

Vuosiluokka 2

- Vuorovaikutustaitoja kehitetään harjoittelemalla puheenvuoron pyytämistä ja odottamista sekä sitä, että on epäkohteliasta puhua toisen puheen päälle (L2).
- Opetus on taiteellista: opetussisällöt muutetaan eläviksi mielikuviksi, suositaan vertauskuvia, joilla lapsen omaa mielikuvitusta aktivoidaan (L2).
- Harjoitellaan toisen auttamista ja tukemista erilaisissa viestintätilanteissa (L5).
- Harjoitellaan yhteisten sääntöjen laatimista ja sääntöjen noudattamista (L7).

Vuosiluokka 3

- Loogista päättelyä aletaan vähitellen harjoitella ja toden sekä kuvitellun raja selkiytyy. (L1)
- Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa. (L1)
- Harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin. (L1)
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin (L2).
- Tutustutaan entisajan viestintään ja teknologioihin (L5).
- Kiinnostus eri ammatteja ja työn tekemistä kohtaan herätetään tutustumalla kohdekielellä ammatteihin leikkimielisesti. Vihkotyöskentelyn avulla harjoitellaan itsenäisten kuvien ja sanastojen suunnittelua ja toteutusta (L6).
- Vaalitaan oppilaiden kiinnostusta toisten työtä ja työn tuloksia kohtaan (L7).

Vuosiluokka 4

- Opettajan tehtävänä on luoda sellainen ilmapiiri, joka mahdollistaa todellisen dialogin käsiteltävästä aihepiiristä, jokainen oppilas saa kokemuksen kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta täysin omana itsenään (L2).
- Keskitytään sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittämiseen yhteistoimintakyvyn, neuvottelutaitojen, luovuuden, esiintymistaidon, avoimuuden, viestintätaitojen, sosiaalisen havaitsemisen, sosiaalisen herkkyyden sekä empatian kehittämisen avulla (L2).

- Oppiminen on opiskelijalähtöistä ja vastavuoroista, oppilaat saavat vaikuttaa oppisisältöihin ja niiden käsittelemistapaan (L1).

Vuosiluokka 5

- Oppilas voi vaikuttaa käsiteltävien dialogien aihepiireihin ja sisältöihin, ilmaista omia näkemyksiään ja suunnitella omaa työskentelyään pitkäjänteisesti (L7)
- Monilukutaitoa harjoitellaan viestien ymmärtämisessä ja tuottamisessa, tiedon hakemisessa ja esittämisessä jne. (L4)
- Oppilas ilmaisee omia näkemyksiään rakentavasti, harjoittelee yhteistyötaitoja monipuolisesti pienemmissä ja isommissa ryhmissä. (L7)

Vuosiluokka 6

- Pienimuotoiset esitykset ja ryhmätyöt kannustavat oppilasta kokeilemaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin ryhmässä. Työn loppuun saattamisen ja vastavuoroisuuden tärkeys korostuu (L6).
- Oppimateriaalina hyödynnetään erilaisia tekstejä ja lukemistoja (L4).
- Ihmisten erilaisuuden sekä elämäkertojen käsittelyssä kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuteen ja siihen, että jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä (L3).
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten elämäkertoja (L4).
- Oppimateriaalin jäsentäminen, uusien ratkaisujen löytäminen ja yhteistyötaidot korostuvat kuudennella luokalla (L6).

Vuosiluokka 7

- Oppilas kokeilee erilaisia työskentelyvaihtoehtoja (vihkotyö, projektit, pienimuotoiset esitykset jne.) ja työskentelee pitkäjänteisesti omien tekstien ja aihepiirien kanssa. Erityistä huomiota kiinnitetään ajankäyttöön, täsmällisyyteen, työskentelyn siisteyteen ja oma-aloitteisuuteen (L6).
- Oppilaat oppivat arvioimaan hankkimaansa tietoa ja jäsentämään sekä muokkaamaan sitä (L4).
- Harjoitellaan lyhyiden tekstien tuottamista ja tiedon hakua myös sähköisesti (L5).
- Matkustamisen ja liikkumisen aihepiirien käsittelemisen yhteydessä kiinnitetään huomiota turvallisuuteen ja teknologian hyödyntämiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti (L3).

- Oppilas omaksuu kriittistä ja eettistä ajattelua vertailemalla eri kulttuureja, tarkastelemalla erilaisia toimintatapoja eri ympäristöissä (L4). Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten nuoria kiinnostavia lehtiartikkeleita, laulujen sanoituksia, kyselyitä ja testejä (L4).
- Oppilas oppii kehittämään kuluttajataitojaan (kohtuullisuutta, jakamista ja säästäväisyyttä) sekä huolehtimaan taloudestaan (L3).

Vuosiluokka 8

- Terveellisten elämäntapojen ja terveyden aihepiireihin liittyvien asiakokonaisuuksien käsittelemisessä pyritään siihen, että oman aktiivisuuden kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan (L3).
- Harjoitellaan mediakriittisyyttä: Miten mainokset vaikuttavat, miten ympäristön painostus voi vaikuttaa omiin ratkaisuihin jne. (L5)
- Oppilasta tuetaan löytämään perusteet omalle toiminnalle keskustelujen kautta. Projektityöt ja omien työskentelyprosessien seuraaminen sekä muokkaaminen tukevat tätä (L1).
- Pidetään yhteyttä kansainvälisesti myös sähköisin apuvälinein (L5).
- Oppilas löytää oppisisältöjen ja oman kokemusmaailmansa välille merkityksellisen yhteyden keskustelemalla kokemuksistaan muiden kanssa (L1).
- Oppilas oppii tarkastelemaan itseään ja omia oppimistaitojaan kriittisesti sekä kehittämään omaa toimintaansa luovasti ja ennakkoluulottomasti (L4).
- Oppilas suunnittelee itse oman ajankäyttönsä ja työtehtävänsä, asettaa oppimiselleen tavoitteet ja arvioi suoritustaan suhteessa tavoitteisiin (L6).
- Korostetaan oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa (L7).

Vuosiluokka 9

- Oppilasta ohjataan tekemään kestävän tulevaisuuden edellyttämiä valintoja (L7).
- Kommunikaatiolla, näkemysten vaihtamisella, vuoropuhelulla ja väittelyllä on oma paikkansa oppitunneilla (L2)
- Oppilas osaa valita itselleen sopivan työskentelytavan asiayhteyden mukaan (vihko, portfolio, kuva, esitys tms.) ja arvioida työskentelyn onnistumista (L7).
- Oppilas oppii suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan joustavasti erilaisissa kielenkäyttötilanteissa (L6), hän osaa ratkaista ristiriitoja joustavasti ja ennakkoluulottomasti sekä tarkastella asioita kriittisesti (L7).
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten novelleja, runoja ja aforismeja (L4).

- Harjoitellaan sosiaalisen median käyttöä, esim. asiantuntijoita haastatellaan ruotsiksi, katsotaan lyhytfilmejä ja kommentoidaan niitä, kuvataan eri kielenkäyttötilanteita ja analysoidaan niitä jne. (L5).
- Oppilaan oppiminen perustuu hänen omiin laaja-alaisiin havaintoihin konkreettisista viestintätilanteista, hän on tietoinen itsestään ruotsin kielen käyttäjänä ja hän tiedostaa, mihin hänen käsityksensä, näkemyksensä ja tunteensa pohjautuvat (L1).
- Oppilas osaa toimia kulttuurisesti moninaisessa maailmassa sekä perinteisesti että monimediaa hyödyntäen itsenäisesti (L4)
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten nettimateriaalia, kirjoja, tutkielmia yms. oppilasta kiinnostavia aihepiirejä (L4).
- Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään johdonmukaisesti ja monipuolisesti hyväksi kaikessa ruotsin kielen opiskelussa. (L5).
- Oppilas tunnistaa kiinnostuksen kohteensa ja osaa tehdä valintoja perustellusti (L6) sekä tunnistaa omien valintojen vaikutuksia omaan ja lähiympäristönsä elämään (L7).
- Oppilas osaa arvioida laajempia yhteiskunnallisia kokonaisuuksia. Hän edistää omalta osaltaan kestävän tulevaisuuden rakentamista. (L7).

13.4.3 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI, B1-OPPIMÄÄRÄ

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 6

S1 Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen

- T1 tukea oppilasta hänen monikielisen osaamisensa kasvattamisessa ja arvostamisessa, auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien opiskelemiensa kielten keskinäisestä suhteesta
- T2 auttaa oppilasta hahmottamaan Suomen ja Ruotsin historiallisia ja kulttuurisia yhtymäkohtia sekä tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä (kuuluu myös sisältöalueeseen S2)

S2 Kieltenopiskelutaidot

- T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan
- perustaitojaan ruotsin kielessä sallivassa opiskeluilmapiirissä sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan
- T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista. ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella (kuuluu myös sisältöalueeseen S3)

S3 Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa

- T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella monipuolisesti yksinkertaisia viestejä ja käyttää apukeinoja kielellisesti haastavammissa tilanteissa sekä pyytää apua pulmatilanteissa.
- S3 Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
- T6 ohjata oppilaita tutustumaan erityyppisiin ruotsinkielisiin teksteihin ja löytämään niistä tuttuja sanoja ja ilmauksia. tekstejä

S3 Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä

- T8 ohjata oppilaita harjoittelemaan arkipäiväisiä kielenkäyttätilanteita omalle ikäkaudelle sopivissa tilanteissa.
- T9 ohjata oppilasta harjoittelemaan ääntämistä tavoitteena mahdollisimman ymmärrettävä ja luonteva puhe.

Vuosiluokka 7

S1 Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen

- T2 ohjata oppilasta havaitsemaan ja pohtimaan pohjoismaisia kulttuurisia arvoja ja tukea oppilaan pohjoismaisen identiteetin kehittymistä
- S3 Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
- T7 ohjata oppilasta työskentelemään monentyyppisten tekstien parissa oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla sekä kannustaa oppilasta etsimään kiinnostavaa autenttista ruotsinkielistä aineistoa

S3 Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä

- T9 ohjata oppilasta ääntämään ymmärrettävästi

Vuosiluokka 8

S2 Kielenopiskelutaidot

- T4 kannustaa ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti ja vastuullisesti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.
- S3 Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
- T6 opettaa oppilasta käyttämään vuorovaikutustilanteisiin sopivia viestinnän keinoja sekä ohjata viestimään kulttuurisesti ja kielellisesti asianmukaisesti

S3 Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä

- T7 ohjata oppilasta työskentelemään monentyyppisten tekstien parissa oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla sekä kannustaa oppilasta etsimään kiinnostavaa autenttista ruotsinkielistä aineistoa

S3 Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä

- T8 ohjata oppilaita harjoittelemaan erityyppisten tekstien tuottamista koulussa ja sen ulkopuolella myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen
- T9 ohjata oppilasta ääntämään ymmärrettävästi ja kauniisti.

Vuosiluokka 9

S2 Kielenopiskelutaidot

- T4 kannustaa ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti ja vastuullisesti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.

S3 Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä

- T6 opettaa oppilasta käyttämään vuorovaikutustilanteisiin sopivia viestinnän keinoja sekä ohjata viestimään kulttuurisesti ja kielellisesti asianmukaisesti. Oppilasta rohkaistaan

ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella

- T4

S3 Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä

- T7 ohjata oppilasta työskentelemään monentyyppisten tekstien parissa oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla sekä kannustaa oppilasta etsimään kiinnostavaa autenttista ruotsinkielistä aineistoa.

S3 Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä

- T8 ohjata oppilaita harjoittelemaan ruotsin kielen tuottamista ja ymmärtämistä koulussa ja sen ulkopuolella eri medioita monipuolisesti hyödyntäen.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 6

KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN

S1 Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Tutustutaan kielen näkökulmasta Suomen ja Ruotsin yhteiseen historiaan ja kulttuuriin.

KIELENOPISKELUTAIDOT

S2 Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ

S3 Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä ja me Pohjoismaissa. Sanastoa opetellaan aihepiiriltään tuttujen tekstien yhteydessä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät äidinkielestä poikkeavat äänteet.

Vuosiluokka 7

KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN

S1 Tutustutaan pohjoismaisiin kielenkäyttöympäristöihin, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteisiin sekä Pohjoismaita yhdistäviin tekijöihin.

KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ

S3 Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä toimijana Pohjoismaissa. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Vuosiluokka 8

KIELENOPISKELUTAIDOT

S2 Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ

S3 Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. . Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista. Harjoitellaan erilaisia käytännön kielenkäyttötilanteita ja ongelmanratkaisua.

Vuosiluokka 9

KIELENOPISKELUTAIDOT

S2 Opiskelustrategioita hyödynnetään monipuolisesti. Oppimateriaalit ovat autenttisia ja monipuolisia, oppimisympäristöt tukevat ruotsin kielen oppimista ja lisäävät opiskelumotivaatiota. Rohkaistaan oppilaita käyttämään ruotsin kieltä itselleen tutuissa tilanteissa.

KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ

S3 Oppilas käyttää kieltä todellisissa kielenkäyttötilanteissa eri yhteisöissä ja eri viestintäkanavia hyödyntäen. Harjoitellaan työelämässä ja opiskelussa tarvittavaa sanastoa.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita suullisen ilmaisun lisäksi kirjoittamaan ja lukemaan kieltä oikein, kasvattaa sanastoa tuottamisen ja ymmärtämisen helpottamiseksi ja oppia tuntemaan omia vahvuuksiaan kielenoppijana. Tavoitellaan mahdollisimman luonnollista, oppilaalle merkityksellistä ja iloa tuottavaa oppimisympäristöä opiskelussa. Työskentelytapoina käytetään yksilö-, pari- ja ryhmätyöskentelyä. Oppitunneilla leikitään, lauletaan, pelataan ja näytellään perinteisten kieltenopiskelutapojen rinnalla. Opetuksessa käytetään monipuolisia oppimateriaaleja. Tavoitellaan oman osaamisen arviointia ja opitaan ottamaan vastuuta omista tavaroista sekä oppimisesta. Ruotsia käytetään mahdollisimman paljon oppitunneilla.

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on oppia erityyppisten tekstien kautta kartuttamaan ilmaisuvarastoa lisää kirjallisesti ja suullisesti oppilaille merkityksellisissä yhteyksissä. Tavoitellaan mahdollisimman luonnollista ja oppilaalle merkityksellistä kielenkäyttöä. Työskentelytavoissa korostuvat itsenäinen työskentely ja pari/ryhmätyöskentely, sekä kieltenopettajien yhteistyö. Kehittyvä kielitaito antaa mahdollisuuden käsitellä asenteita sekä erilaiset draamalliset harjoitukset tuovat rohkeutta ja kykyjä keskustella vieraalla kielellä. Eri viestintäkanavia käytetään monipuolisesti. Itsenäinen vastuunotto omasta oppimisesta sekä aktiivinen toimijuus ovat tavoitteita tulevaisuutta varten. Ruotsia käytetään aina kun se on mahdollista ja oppilaita rohkaistaan pitämään kansainvälisesti yhteyttä ikätovereihinsa eri viestintäkanavien avulla. Opetuksessa pyritään yhteistyöhön muiden oppiaineiden.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä

Vuosiluokalla 6

Oppilasta ohjataan käyttämään kieltä rohkeasti. Runsas suullinen harjoittelu tukee oppilaan kielitaidon kehittymistä. Kielenkäyttöä harjoitellaan suullisesti sekä yhdessä ryhmässä että yksilöllisesti leikkien, runojen, laulujen ja pienimuotoisten esitysten avulla. Ääntämisen ohjauksessa pidetään runot, laulut ja muut toiminnalliset menetelmät oleellisena osana opetusta. Oppimisvaikeuksiin annetaan tukea oppitunnin aikana, pienryhmä- ja yksilöllisillä tukitunneilla.

Nopeammin edistyviä tuetaan omaa taitotasoa vaativilla tehtävillä ja henkilökohtaisella ohjauksella. Oppilasta kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä.

Vuosiluokilla 7 - 9

Oppilasta ohjataan käyttämään ruotsin kieltä rohkeasti ja ennakkoluulottomasti itselleen tutuissa tilanteissa. Oppimisvaikeuksiin annetaan tukea oppitunnin aikana, pienryhmä- ja yksilöllisillä tukitunneilla, jolloin kielenoppimisessa keskitytään perusasioihin. Nopeammin edistyviä tuetaan omaa taitotasoa vaativilla tehtävillä. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille. Oppilasta kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Opetusta eriytetään monipuolisin keinoin.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä

Yleistä

Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Arvioinnin tulee olla luonteeltaan kannustavaa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Kaikki näytöt huomioidaan. Kaikilla vuosiluokilla käytetään itsearviointia ja vertaisarviointia rinnakkain muun arvioinnin ohella ja näiden arviointimenetelmien merkitys kasvaa ylemmillä vuosiluokilla.

Vuosiluokka 6

Kuudennella luokalla arvioidaan oppilaan tapoja opiskella ruotsin kieltä, kulttuurin tuntemusta ja aktiivista osallistumista suulliseen harjoitteluun. Oppilas myös arvioi itse omaa oppimistaan ja edistymistään sekä kiinnostustaan ruotsin kieltä kohtaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota /arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	S1	Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.
T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista	S2	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja –mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.

ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella			
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso: A1.2**
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito			**Taitotaso A1.2**

tulkita tekstejä			
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso A1.1**
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

Vuosiluokka 7

Seitsemännellä luokalla arviointi perustuu edelleen pääosin suulliseen näyttöön, mutta myös lyhyitä ruotsinkielisiä kirjallisia tuotoksia ja testejä arvioidaan monipuolisesti. Oppilas arvioi itse omaa työskentelyään sekä kotona että oppitunneilla, edistymistään kielen eri osa-alueilla, aktiivisuuttaan sekä mahdollisia oppimisen haasteita.

Vuosiluokka 8

Kahdeksannella luokalla arvioidaan kielioppirakenteiden hallintaa, omia kirjallisia ja suullisia tuotoksia sekä kykyä ymmärtää ruotsinkielisiä kuullunymmärtämis- ja tekstinymmärtämistehtäviä. Oppilas arvioi omaa työskentelyään itselleen lukuvuoden alussa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Vuosiluokka 9

Yhdeksännellä luokalla arvioidaan monipuolisesti oppilaan peruskielitaitoa kokonaisuutena sekä rakenteiden, sanaston että kielenkäyttötilanteiden hallinnan suhteen. Oppilas arvioi ruotsin kielen osaamistaan, päättelykykyään sekä kehittymistään oppijana perusopetuksen päättövaiheessa ja jatko-opintojen kannalta. Arvioidaan oppilaan pohjoismaisen kulttuurin ja arvojen hahmottamista. Arviointi yhdeksännellä luokalla on monipuolista ja jatkuvaa, jotta jokainen oppilas voi osoittaa oman vahvuusalueensa ruotsin kielen oppijana ja kompensoida erityisen vahvoilla näytöillään itselleen haasteellisia alueita.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	S1	Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on,	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen

miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena			säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso: A1.3** T6 – T7

T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**A1.3** T7
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon

			lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**A1.3**
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 6

- Tutustutaan ruotsinkieliseen ja pohjoismaiseen kulttuuriin yleisesti. Harjoitellaan tervehtimistä, itsensä esittelyä ja peruskysymysten tekoa sekä niihin vastaamista. (L2).
- Käydään läpi ruumiinjäsenet ja perusarjen sanastoa, kuten vaatetus, ruoka-aineet (L3).
- Oppilas ilmaisee omia näkemyksiään aihepiireistä ja sisällöistä sekä harjoittelee monipuolisesti ruotsin kieltä isommissa ja pienemmissä ryhmissä. Oppilas suunnittelee omaa työskentelyään pitkäjänteisesti (L7).

Vuosiluokka 7

- Oppilas hyödyntää aikaisemmin oppimiaan rakenteita ja sanastoa uusissa kielenkäyttötilanteissa (L1).

- Tutustutaan perusteellisesti pohjoismaiden pääkaupunkeihin itsehallintoalueita unohtamatta. Käytetään ruotsin kieltä autenttisissa kielenkäyttötilanteissa mahdollisuuksien mukaan monipuolisesti. Valmistetaan kotitalouden kanssa yhteistyössä ruotsalaisia ruokia (L2).
- Harjoitellaan tuttuja arjen kielenkäyttötilanteita pienryhmissä ja pareittain (L3).
- Aloitetaan TVT:n hyödyntäminen varsinkin sanaston opettelussa.
- Oppilas valitsee tilanteeseen parhaiten sopivan työtavan ja arvioi työskentelynsä onnistumista (L7).

Vuosiluokka 8

- Tarkastellaan pohjoismaista hallintoaluetta kokonaisuutena esim. elinkeinojen kannalta ja tutustutaan eri kulttuurihenkilöihin ja taidelajien merkkihenkilöihin (L2).
- Haetaan netistä tietoa Pohjoismaista ja tutustutaan kuunnellen ruotsin kielen eri murteisiin (L4).
- Haastatellaan ruotsinkielisiä henkilöitä, harjoitellaan lyhyiden viestien lähettämistä, kuvataan lyhyitä kielenkäyttötilanteita sekä harjoitellaan sanastoharjoituksia erilaisten sanaston opettelua tukevien ohjelmien esim. Quizletin avulla (L5).
- Käytetään ruotsin kieltä vaihtelevasti hyödyntäen eri rakenteita aiempaa vaativammissa kielenkäyttötilanteissa. Pyritään löytämään oman ikäinen ruotsinkielinen keskustelu- tai kirjeenvaihtokaveri (L7)

Vuosiluokka 9

- Muodostetaan kokonaiskuva ja syvennetään tietämystä Pohjoismaista ja pohjoismaisesta kulttuurista (L2).
- Oppimisessa hyödynnetään monipuolisia, nuoria kiinnostavia ja ajankohtaisia ruotsinkielisiä tekstejä, kuten esim. artikkeleita, laulujen sanoituksia, kyselyitä, novelleja, runoutta sekä tehdään tutkielmia itseä kiinnostavista aihepiireistä (L4).
- Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään johdonmukaisesti ja monipuolisesti hyväksi ruotsin kielen opiskelussa (L5)
- Oppilas ymmärtää pohjoismaisen yhteistyön ja kulttuurin merkityksen Suomelle (L7).

13.4.4 VIERAAT KIELET, ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ

KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

A-kielen opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan ihmisenä kasvua. Tämän tehtävän saavuttamista oppiaine tukee ja edistää kehittämällä oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja. Opettajalla tulee olla päämääränä ihmisyyteen kasvattaminen, jonka hän toteuttaa opetuksessaan parhaaksi katsomillaan menetelmillä. Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys, joten se on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on omassa työssään myös kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä, mutta se lisää myös ymmärrystä ihmisyydestä ja sen eri olemuspuolista, sekä antaa ilmaisukeinoja ja mahdollistaa itsetiedostamista. Tärkeää on myös, että kielten opetus antaa aineksia monikielisen ja kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös lapsen vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle. Kielten oppitunneilla oppilas saa kehittää itseään eri tavoin.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja ohjaamista kielitietoisuuteen, oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita ymmärtämään ihmisten eri kielialueilla kuvastavan ihmisyyden eri osa-alueita eri kielillä ja eri tavoin.

Opetuksessa käytetään vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja huomioiden oppilaiden erilaiset oppimistavat, ja oppilaiden motivaatiota kielten opiskelemiseen vahvistetaan käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita. Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja

oppilasryhmille annetaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto ja viestintätekniikka tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetuksen tulee vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Samoin eri ikäkausien luomat mahdollisuudet ja velvollisuudet otetaan huomioon steinerkouluissa myös kieltenopetuksessa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaat saavat kielenoppimisen lomassa, ja yhteydenpidollaan esim. toisen steinerkoulun kanssa toisessa maassa, oppia näkemään ihmisten ja kulttuurien moninaisuuden. Vähitellen oppilas oppii ilmaisemaan itseään ja hakemaan tietoa eri lähteistä osaamillaan vierailla kielillä. Vieraiden kielten opetuksessa edetään samaan tahtiin kuin luokan opettaja etenee äidinkielen opetuksessaan. Kaikki kieliopilliset termit, joita kielten tunneilla käytetään, tulisi olla oppilaille tuttuja jo oman äidinkielen tunneilta.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 tehtävänä on ikäkauden ja yksilöllisten edellytysten pohjalta runojen, leikkien, laulujen ja muun materiaalin avulla tutustua englannin kieleen ja englannin kielisten maiden kulttuureihin. Opetuksessa pyritään aina kiinnostuksen ja innostuksen vahvistamiseen, ja pääpaino opiskelussa on suullisilla harjoituksilla pienissä ryhmissä, pareittain tai koko luokan kanssa yhdessä.

Suullinen elementti säilyy tärkeimpänä kaikilla luokilla, mutta pari ensimmäistä vuotta opetus on puhtaasti suullista, jotta vieraan kielen äännemaailma ja intonaatio tulevat lapselle tutuiksi taiteellisena elämyksenä. Ensimmäisten kahden vuoden aikana kielten tunnit ovat enemmänkin kollektiivista kuorolausuntaa ja yhdessä leikkimistä ja lapsi oppii ymmärtämään vierasta kieltä (niin kuin äidinkieltään) välittömien asiayhteyksien kautta. Suullista esitystä

harjoitellaan runsaasti ja toisto on oleellisessa asemassa. Yksilösuorituksia puheen suhteen tai kirjallista ilmaisua edellytetään vasta kolmannen luokan alkaen.[252]

Vuosiluokilla 3-6

Englannin kielen opetuksen tehtävänä vuosiluokilla 3 - 6 on totuttaa oppilas viestimään englannin kielellä ikäkaudelle tyypillisissä, arkisissa, konkreettisissa, itselle tutuissa kielenkäyttötilanteissa. Oppilaat siirtyvät suullisesta harjoittelusta vähitellen myös kirjalliseen tuottamiseen sekä lukemiseen. Oppitunneilla voidaan käyttää erilaisia lukemistoja englannin kielellä ja lisäksi oppilas tekee vihkotyötä. Vihkoon voidaan kirjoittaa tekstejä ja rakenneasioille voi olla oma vihko tai tehtäväkirja. Oppitunneilla leikitään, lauletaan, lausutaan yhdessä ja erikseen englantia, harjoitellaan lausumista, kuuntelemista, puhumista ja kirjoittamista. Lisäksi pelataan pelejä, näytellään ja käytetään kaikkia aisteja kielen vahvistamiseen. Aihepiirit liittyvät oppilaan lähiympäristöön ja kiinnostuksen kohteisiin. Käyttämällä mahdollisimman monenlaisia työskentelytapoja mahdollistetaan jokaiselle oppilaalle positiivinen kokemus kielen opiskelusta.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilaiden taidot mahdollistavat vaativampien tekstikokonaisuuksien käsittelemisen, jolloin tutustutaan eri kielialueiden eroavaisuuksiin ja ymmärretään englannin kielen käyttölaajuus ja asema yhtenä maailman yhteisenä kielenä. Oppilas oppii selviämään kohdekielellä harrastusten, palveluiden ja julkisen elämän alueilla. Kieltä harjoitellaan monipuolisesti ja luovasti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opitaan uusia, itseohjautuvia oppimistapoja, saadaan iloa kirjallisuuden lukemisesta, herätetään tietoisuus kielten vertailevaan tarkasteluun, ”löydetään” esim. englantia puhuvien kansojen maita, historiaa ja kulttuureja. Kielenkäyttötaitoa laajennetaan vaikuttamisen taitoon. Oppilaat kehittyvät oppijoina erilaisia työtapoja käyttäen ja kokeillen (mm. projektityöskentely). Lisäksi oppilaat oppivat käyttämään monipuolisia lähteitä ja etsimään tietoa itsenäisesti ja käyttämään sitä vastuullisesti.

[252] (Rawson & Richter 2004, 248-250.)

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

- 8 Oppilas oppii jokapäiväiseen elämään ja lähiympäristöön liittyvää sanastoa ja rakenteita (tervehtiminen, yleisimmät toivotukset, luokkahuoneessa olevat esineet, ruumiinjäsenet, vaatteet, perhe).
- T5 Pyritään turvalliseen oppimisilmapiiriin, jossa uskalletaan käyttää englantia suulliseen ilmaisuun
- T7 Oppilas oppii ymmärtämään lyhyitä tarinoita ja runoja kuvien ja esittämisen avulla.
- T1 Oppilas oppii lähiympäristöön liittyviä substantiiveja runojen, laulujen, leikkien myötä ja esineiden, kuvien ja taulupiirrosten avulla

Vuosiluokka 2

- T1 Tavoitteena 2. luokalla on oppia eläimiin, luontoon ja säähän liittyvää sanastoa yhdessä harjoittelemalla runoina, lauluina ja leikkeinä.
- T7 Oppilas oppii ymmärtämään lyhyitä tarinoita ja runoja kuvien ja esittämisen avulla.
- T1 Opetellaan verbejä, käskymuoto ja adjektiiveja.

Vuosiluokka 3

- T1 Kolmannella luokalla oppilas oppii ammatti- ja työskentelysanastoa.
- T1 Tavoitteena on oppia asioimaan kaupassa, kertoa harrastuksista, perheestä ja jokapäiväiseen elämään liittyvistä asioista.
- T1 Oppilas oppii numeraaleja ja aikaan liittyviä ilmauksia
- T7 Englannin kielen kirjoittamiseen käytetään paljon aikaa, tavoitteena on, että oppilas oivaltaa äänne- ja kirjoitusasun eroja englannin kielessä.

Vuosiluokka 4

Tavoitteena oppia kertomaan itsestä ja omasta lähiympäristöstä laajemmin.

- Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä
  - T11 ohjata oppilasta harjoittelemaan tekstien tuottamista sekä luokkahuonetilanteessa että sen ulkopuolella myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen

Oppilas oppii lisää kouluun, harrastuksiin ja vapaa-aikaan liittyvää sanastoa ja rakenteita

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta
  - T8 opettaa oppilasta käyttämään vuorovaikutustilanteisiin sopivia viestinnän keinoja
  - T9 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuuristen viestinnän käytänteiden tunnistamiseen ja vuorovaikutuksen asianmukaisuuteen

Rakenteissa kerrataan ja omaksutaan perusrakenteita, opitaan kulttuurisidonnaisista juhlista ja niiden viettämiseen liittyvistä traditioista.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia (eri kielet, erilaiset tavat käyttää englantia, kansallisuudet, sukupuolet, kulttuuriset tavat jne.)

Osataan vastata jo vaativimpiin, itseä koskeviin kysymyksiin ja kysyä perusasioita toisilta.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta
  - T8 opettaa oppilasta käyttämään vuorovaikutustilanteisiin sopivia viestinnän keinoja

Vuosiluokka 5

Opitaan viestimään monipuolisemmin tutuissa tilanteissa sekä kirjallisesti että suullisesti.

- Kielenopiskelutaidot
  - T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti sekä miettiä, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten
  - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta

Jo opittu sanavarasto laajenee ja syvenee, opitaan arvioimaan omaa työskentelyä ja asetetaan tavoitteita.

- Kielenopiskelutaidot

- T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti sekä miettiä, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Harjoitellaan keskusteluja englanniksi pareissa ja ryhmissä ja opettajan kanssa.

- Kielenopiskelutaidot
  - T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen
- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta
  - T8 opettaa oppilasta käyttämään vuorovaikutustilanteisiin sopivia viestinnän keinoja

Lausuminen ja ääntäminen kehittyy ja selkenee.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta
  - T8 opettaa oppilasta käyttämään vuorovaikutustilanteisiin sopivia viestinnän keinoja
  - T9 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuuristen viestinnän käytänteiden tunnistamiseen ja vuorovaikutuksen asianmukaisuuteen
- Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä
  - T11 ohjata oppilasta harjoittelemaan tekstien tuottamista sekä luokkahuonetilanteessa että sen ulkopuolella myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen

Lisäksi:
Perusrakenteiden tuntemusta laajennetaan ja syvennetään.

Vuosiluokka 6

Oppilas osaa käyttää englannin kieltä arkipäivään liittyvissä tilanteissa ja on harjoitellut tehtävien tekemistä myös eri medioita hyväksikäyttäen.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa kasvuaan tukevat

Opitaan menneen aikamuodon käyttöä ja perusrakenteet kertautuvat.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielen
  - T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä
- Kielenopiskelutaidot
  - T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti sekä miettiä, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten

Oppilas oppii jäsentämään oppimaansa selkeiksi kokonaisuuksiksi. Ymmärretään kielellinen moninaisuus ja on käsitelty anglo-saksisen kulttuurin erityispiirteitä.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä
  - T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia (eri kielet, erilaiset tavat käyttää englantia, kansallisuudet, sukupuolet, kulttuuriset tavat jne.)

Oppilas osaa kertoa itsestään asiallisesti ja käyttää englannin kieltä rohkeasti useassa tilanteessa.

- Kielenopiskelutaidot
  - T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen
  - T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti sekä miettiä, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten
- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta
  - T9 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuuristen viestinnän käytänteiden tunnistamiseen ja vuorovaikutuksen asianmukaisuuteen
- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
  - T10 ohjata oppilas työskentelemään monentyyppisten tekstien parissa eri tavoin edistyvien oppilaiden kannalta sopivimmalla vaikeustasolla

Kirjoittamista on harjoiteltu ja oppilas osaa kertoa itsestään ja lähiympäristöstään myös kirjallisesti.

- Karttuva kielitaito, taito tuottaa tekstejä
  - T11 ohjata oppilasta harjoittelemaan tekstien tuottamista sekä luokkahuonetilanteessa että sen ulkopuolella myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen

Vuosiluokka 7

Oppilas oppii edelleen vertailemaan eri kulttuurien ominaispiirteitä ja osaa etsiä tietoa itsenäisesti erilaisista lähteistä ja eri medioita hyväksikäyttäen.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan liittyviä ilmiöitä ja arvoja suhteessa Suomen ja maailman monikielisyyteen sekä vahvistaa oppilaan taitoa ja halukkuutta toimia monikielisissä ja -kulttuurisissa ympäristöissä
- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
  - T10 etsiä yhdessä tekstejä, joista hankitaan tietoa, joita tulkitaan, joista tuotettuja tekstejä jaetaan ja julkaistaan

Oppilas osaa käyttää englannin kieltä sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen ja globaalissa maailmassa toimimiseen (matkustaminen, eri maat ja maanosat sekä asioiminen julkisissa palveluissa).

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista sekä hyödyntämään ja jakamaan niitä

Oppilas osaa käyttää muita harjoittamiansa kieliä vertailupohjana englannille.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T3 ohjata oppilasta havaitsemaan englannin kielen sanastollisia ja rakenteellisia eroja ja yhtäläisyyksiä muihin kieliin verrattuna sekä tunnistamaan yleisimpiä englannin kielen variantteja

Oppilas osaa asettaa itselleen tavoitteita ja arvioida osaamistaan ja tavoitteidensa täyttymistä.

- Kielenopiskelutaidot
  - T4 vahvistaa oppilaan taitoa asettaa tavoitteita, hyödyntää monipuolisia tapoja oppia kieliä itsenäisesti ja yhteistyössä sekä arvioida oppimista

Oppilas on oppinut perusaikamuodot, perfektin, persoonapronominien taivutuksen sekä hallitsee muun muassa matkustamiseen liittyvän välittömän kanssakäymisen sanaston.

- Kielenopiskelutaidot
  - T5 kehittää oppilaan omaa toimijuutta opitun kielitaidon luovassa soveltamisessa sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia
- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T6 rohkaista oppilaita vahvistamaan ja laajentamaan kielitaitoaan ja soveltamaan sitä uusissakin tilanteissa

Oppilas osaa rakentaa keskustelun itsenäisesti ja parin kanssa, ja esittää sen rohkeasti ja selkeästi kuuntelijalle.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti
  - T8 opettaa oppilasta syventämään taitoaan käyttää englanninkielisen viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota.

Vuosiluokka 8

Oppilas on tietoinen kulttuurieroista ja tunnistaa eri maita, joissa englantia käytetään pääasiallisena kielenä.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan liittyviä ilmiöitä ja arvoja suhteessa Suomen ja maailman monikielisyyteen sekä vahvistaa oppilaan taitoa ja halukkuutta toimia monikielisissä ja -kulttuurisissa ympäristöissä

Oppilas osaa lukea melko vaativaa tekstiä, poimia siitä pääkohtia, selittää lukemaansa.

- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
  - T9 käyttää erityyppisiä tekstejä ilmaisuvaraston kartuttamiseen

Oppilas osaa kirjoittaa tekstiä englanniksi ja käsitellä siinä muitakin kuin pelkästään omaa lähiympäristöään koskettavia aiheita.

- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
  - T10 etsiä yhdessä tekstejä, joista hankitaan tietoa, joita tulkitaan, joista tuotettuja tekstejä jaetaan ja julkaistaan

Tavoitteena on, että oppilas osaa keskustella rohkeasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa englannin kielellä.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T6 rohkaista oppilaita vahvistamaan ja laajentamaan kielitaitoaan ja soveltamaan sitä uusissakin tilanteissa
  - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti
  - T8 opettaa oppilasta syventämään taitoaan käyttää englanninkielisen viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota.

Oppilas osaa opiskella kieltä pitkäjänteisesti sekä itsenäisesti että yhteistyössä ja osaa hyödyntää sujuvasti erilaisia metodeita ja välineitä tiedon haussa ja oppimisen tukena.

- Kielenopiskelutaidot
  - T4 vahvistaa oppilaan taitoa asettaa tavoitteita, hyödyntää monipuolisia tapoja oppia kieliä itsenäisesti ja yhteistyössä sekä arvioida oppimista
- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
  - T10 etsiä yhdessä tekstejä, joista hankitaan tietoa, joita tulkitaan, joista tuotettuja tekstejä jaetaan ja julkaistaan

Vuosiluokka 9

Oppilas hallitsee useita aihekokonaisuuksia elämän eri alueilta sekä suullisesti että kirjallisesti ja hallitsee sanastoa laajasti

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti

Oppilas käyttää kieltä luovasti ja ennakkoluulottomasti uusissakin kielenkäyttötilanteissa.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T6 rohkaista oppilaita vahvistamaan ja laajentamaan kielitaitoaan ja soveltamaan sitä uusissakin tilanteissa
  - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti

Oppilas ymmärtää pääasiat puheesta ja pystyy seuraamaan keskustelua eri medioissa.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan liittyviä ilmiöitä ja arvoja suhteessa Suomen ja maailman monikielisyyteen sekä vahvistaa oppilaan taitoa ja halukkuutta toimia monikielisissä ja -kulttuurisissa ympäristöissä
  - T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista sekä hyödyntämään ja jakamaan niitä

Oppilas osaa käyttää yleisiä fraaseja ja idiomeja sekä arkipäivän sanastoa englannin kielellä.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti

Oppilaan ääntäminen on selkeää ja hän osaa ääntämissäännöt myös uutta tekstiä lukiessaan.

- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T8 opettaa oppilasta syventämään taitoaan käyttää englanninkielisen viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota.
- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
  - T10 etsiä yhdessä tekstejä, joista hankitaan tietoa, joita tulkitaan, joista tuotettuja tekstejä jaetaan ja julkaistaan

Oppilas on motivoitunut opiskelemaan vieraita kieliä ja valitsee ehkä myös vapaa-aikanaan lukemistoja kohdekielellä. Oppilas osaa käyttää vakiintuneita fraaseja ja kompensoida kielitaitoaan kierto- ja täyteilmaisuilla.

- Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen
  - T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista sekä hyödyntämään ja jakamaan niitä
- Kielenopiskelutaidot
  - T5 kehittää oppilaan omaa toimijuutta opitun kielitaidon luovassa soveltamisessa sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia
- Karttuva kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa
  - T7 lisätä oppilaan taitoa viestiä kielellisesti ja kulttuurisesti asianmukaisesti
- Karttuva kielitaito, taito tulkita tekstejä
  - T10 etsiä yhdessä tekstejä, joista hankitaan tietoa, joita tulkitaan, joista tuotettuja tekstejä jaetaan ja julkaistaan

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

Opetussisältöinä ensimmäisellä luokalla ovat jokapäiväiseen elämään ja lähiympäristöön liittyvät sanastot ja rakenteet (tervehtiminen, yleisimmät toivotukset, luokkahuoneessa olevat esineet, ruumiinjäsenet, vaatteet, perhe).

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Lyhyitä tarinoita, satuja ja runoja harjoitellaan yhdessä ja kuunnellen (kuvat ja esittäminen helpottavat ymmärtämistä).

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S6 Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkit. (tukiaineistoa)

Lähiympäristöön liittyviä aihealueita, kuten ruumiinjäsenet, luokkahuoneen tavarat, värit, mitä ulkona näkyy, lukusanat 1 -31, tavallisimpia verbejä liittyen arjen toimiin

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
    - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Vuosiluokka 2

Eläimiin ja eläinten toimintaan liittyviä adjektiiveja ja verbejä harjoitellaan tarinoina, runoina, lauluina ja leikkeinä.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ

- S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Englannin kielen fraaseja ja verbimuotoja harjoitellaan draamaleikkeinä ja rytmeinä.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S6 Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkit. (tukiaineistoa)

Harjoitellaan ajanilmauksia (kello, kuukaudet, vuodenajat)

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Käskeminen ja pyytäminen.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Tilaisuuden tullen huomioidaan kielten samankaltaisuuksia ja eroavuuksia.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S2 Mietitään, mikä on yhteistä kaikille kielille. Kiinnitetään huomiota siihen, miten paljon pystyy päättelemään osaamansa perusteella ja miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Kiinnitetään huomiota sanattomaan viestintään ja tapakulttuuriin.

Vuosiluokka 3

Kolmannella luokalla kirjoitetaan vihkoon aikaisemmin suullisesti opittuja asioita.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S2 Mietitään, mikä on yhteistä kaikille kielille. Kiinnitetään huomiota siihen, miten paljon pystyy päättelemään osaamansa perusteella ja miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Kiinnitetään huomiota sanattomaan viestintään ja tapakulttuuriin.

Suulliset harjoitteet jatkuvat

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S6 Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkit. (tukiaineistoa)

Tutustutaan eri kielten kirjoitusasun eroihin ja yhtäläisyyksiin.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S2 Mietitään, mikä on yhteistä kaikille kielille. Kiinnitetään huomiota siihen, miten paljon pystyy päättelemään osaamansa perusteella ja miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Kiinnitetään huomiota sanattomaan viestintään ja tapakulttuuriin.

Sisältöinä ovat ammatteihin ja töihin liittyvät sanastot ja fraasit, kaupassa asiointi, harrastuksista ja jokapäiväiseen elämään liittyvistä asioista sekä perheestä kertominen.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Harjoitellaan ajanilmauksia (juhlat yms.) sekä säätilasta puhumista, opetellaan verbin taivutusmuotoja sekä olla-verbin taivutus persoonapronomien kanssa rytmisesti toistamalla.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan

monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Kannustetaan kielelliseen uteliaisuuteen ja yhdessä oppimiseen sekä rohkeuteen käyttää kieltä.

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.

Harjoitellaan yksinkertaisia kielenkäyttötilanteita ryhmässä.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Opastetaan oppilas ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja tavoitteistaan (vihkotyön täsmällisyys ja siisteys, tehtävien tekeminen ajallaan, osallistuminen yhteiseen opiskeluun).

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.

Vuosiluokka 4

Syvennetään ja laajennetaan aikaisemmin opittua.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S1 Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Havainnoidaan yleisimpiä englannin kielen variantteja. (tukiaineistoa) Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin me rkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Kiinnitetään huomiota arvostavaan kielenkäyttöön.
- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ

- S6 Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkit. (tukiaineistoa)

Harjoitellaan sanastoa itselle tutuissa vuorovaikutustilanteissa, tehdään haastatteluja ja dialogeja, harjoitellaan kertomaan itsestä ja omasta lähiympäristöstä: kotona, koulussa, kaupassa, harrastuksissa, vapaa-aikana.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Otetaan käyttöön kielioppivihot. Kielioppiasioita muun muassa substantiivi, verbi ja adjektiivi, persoonapronominit, paikan ja ajan prepositiot, artikkelit.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S2 Mietitään, mikä on yhteistä kaikille kielille. Kiinnitetään huomiota siihen, miten paljon pystyy päättelemään osaamansa perusteella ja miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Kiinnitetään huomiota sanattomaan viestintään ja tapakulttuuriin.
- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.

Aletaan lukea painettua tekstiä erilaisista lähteistä.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S5 Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.

Vuosiluokka 5

Viidennellä luokalla lisätään painettujen tekstien lukemista.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ

- S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.
- S5 Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.

Tutustutaan englannin kielen käyttöön eri puolilla maailmaa.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S1 Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Havainnoidaan yleisimpiä englannin kielen variantteja. (tukiaineistoa) Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin me rkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Kiinnitetään huomiota arvostavaan kielenkäyttöön.
  - S2 Mietitään, mikä on yhteistä kaikille kielille. Kiinnitetään huomiota siihen, miten paljon pystyy päättelemään osaamansa perusteella ja miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Kiinnitetään huomiota sanattomaan viestintään ja tapakulttuuriin.

Oppilaat kirjoittavat lyhyitä tekstejä itseään kiinnostavista aiheista, tekevät lyhennelmiä ja hakevat tietoa erilaisista lähteitä käyttäen.

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.
- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.
  - S6 Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkit. (tukiaineistoa)

Voidaan ottaa käyttöön Eurooppalainen kielisalkku. Kieliopissa tutustutaan mm. säännöllisiin ja epäsäännöllisiin verbeihin, adjektiivien vertailuun, yleisimpiin prepositioihin, konjunktioihin, adverbeihin ja s-genetiiviin. Käsitellään edelleen artikkelien käyttöä, kysymyssanoja ja pronomineja.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S2 Mietitään, mikä on yhteistä kaikille kielille. Kiinnitetään huomiota siihen, miten paljon pystyy päättelemään osaamansa perusteella ja miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Kiinnitetään huomiota sanattomaan viestintään ja tapakulttuuriin.
- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Tehdään omia kieleen liittyen lautapelejä- ja muita tehtäviä, joita sitten käytetään oppimisessa hyödyksi.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S2 Mietitään, mikä on yhteistä kaikille kielille. Kiinnitetään huomiota siihen, miten paljon pystyy päättelemään osaamansa perusteella ja miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Kiinnitetään huomiota sanattomaan viestintään ja tapakulttuuriin.
- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.
- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Vuosiluokka 6

Kuudennella luokalla teemana voi olla mm. keskiaika ja sen lisäksi edelleen englannin eri kielialueet.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S1 Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Havainnoidaan yleisimpiä englannin kielen variantteja. (tukiaineistoa) Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin me rkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Kiinnitetään huomiota arvostavaan kielenkäyttöön.

Lukemistojen aiheina ovat elämäkerrat (keksijät, filosofit ja runoilijat sekä muut suurmiehet), arjen perustaidot, ihmissuhteet ja ihmisten erilaisuus.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S1 Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Havainnoidaan yleisimpiä englannin kielen variantteja. (tukiaineistoa) Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin me rkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Kiinnitetään huomiota arvostavaan kielenkäyttöön.
- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S5 Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.

Lukemistojen ohella harjoitellaan kieltä monipuolisesti (harjoitusvihko, kielioppivihko), tehdään sanastoja sekä harjoitellaan ääntämistä ja puhumista. Tutkitaan mm. luonnontieteisiin liittyvää sanastoa, kielet ja kansallisuudet.

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on kiinnostavuus ja ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja englanninkielinen maailma (tukiaineisto). Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineisto). Tarjotaan mahdollisuus harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään opiskelun tukena tiedon hankkimiseen, esim. Helmet.fi-palvelu ja omien tekstien tuottamiseen.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S2 Mietitään, mikä on yhteistä kaikille kielille. Kiinnitetään huomiota siihen, miten paljon pystyy päättelemään osaamansa perusteella ja miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Kiinnitetään huomiota sanattomaan viestintään ja tapakulttuuriin.

Pelataan pelejä ja järjestetään tietovisoja, pidetään hauskaa kielen kanssa

- KARTTUVA KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S6 Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkit. (tukiaineistoa)

Tuttujen kielioppiasioiden lisäksi: järjestysluvut, persoonapronominien taivutus, adverbit. Kirjoitetaan kirje, joka voidaan mahdollisesti lähettää englanninkieliselle kirjeystävälle.

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.

Vuosiluokka 7

Seitsemännellä luokalla käsitellään tarkemmin Englannin ulkopuolista maailmaa: Ison-Britannian muut kulttuurit, kuten Wales ja Skotlanti, Kanada.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S1 Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista (tukiaineisto). Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa niiden maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joiden virallisiin kieliin englanti kuuluu.
  - S2 Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilasta englannin kielen opiskelussa. Hankitaan tietoa englannin kielen varianteista.

Teemana seitsemännellä luokalla ovat sosiaaliset suhteet ja monipuolinen yhteistyö muiden luokkien, koulujen ja kulttuurien kanssa, matkustaminen, liikenne, asioiminen eri tilanteissa, mielipiteen ilmaisu, opiskelu sekä maantieteelliset nimet ja eri viestintäkeinot kirjeen lisäksi, ja niiden harjoittaminen.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN

- S1 Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista (tukiaineisto). Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa niiden maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joiden virallisiin kieliin englanti kuuluu.
- S2 Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilasta englannin kielen opiskelussa. Hankitaan tietoa englannin kielen varianteista.

- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on ajankohtaisuus sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.
  - S5 Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia aihepiirejä (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineistoon tekstiehdotuksia). Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista sekä erilaisia vuorovaikutustilanteita, (tukiaineisto kielenkäyttötarkoituksista).

Vertaillaan kielten eroja ja yhtäläisyyksiä (myös kotikielenä vierasta kieltä puhuvien oppilaiden kielet ovat tarkastelun kohteena).

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S1 Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista (tukiaineisto). Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa niiden maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joiden virallisiin kieliin englanti kuuluu.
  - S2 Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilasta englannin kielen opiskelussa. Hankitaan tietoa englannin kielen varianteista.

Harjoitellaan kriittistä asioiden tarkastelemista (esim. taideteoksen arviointi)

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

Voidaan pitää yhteyttä anglo-saksiselle kielialueelle eri viestintäkanavien avulla konkreettisesti.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S1 Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista (tukiaineisto). Tutkitaan englannin kielen kehittymistä

globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa niiden maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joiden virallisiin kieliin englanti kuuluu.

- S2 Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilasta englannin kielen opiskelussa. Hankitaan tietoa englannin kielen varianteista.

- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S5 Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia aihepiirejä (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineistoon tekstiehdotuksia). Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista sekä erilaisia vuorovaikutustilanteita, (tukiaineisto kielenkäyttötarkoituksista).

Voidaan tehdä laajempia tuotoksia, useasta lähteestä koottujen tietojen perusteella.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S1 Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista (tukiaineisto). Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa niiden maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joiden virallisiin kieliin englanti kuuluu.
- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on ajankohtaisuus sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.

Kieliopissa aiheina mm. futuuri, genetiivi, perfekti, indefiniittipronominit, paljoussanat, ainesanat.

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S5 Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia aihepiirejä (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineistoon

tekstiehdotuksia). Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista sekä erilaisia vuorovaikutustilanteita, (tukiaineisto kielenkäyttötarkoituksista).

Vuosiluokka 8

Kahdeksannella luokalla luetaan vaativampia nuorten elämään liittyviä tekstejä kaikkialta anglo-saksisesta maailmasta, harjoitellaan kieltä monipuolisesti erilaisissa viestintätilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti, tehdään itse tekstejä ja voidaan myös toteuttaa laajempia kielellisiä projekteja.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S1 Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista (tukiaineisto). Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa niiden maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joiden virallisiin kieliin englanti kuuluu.
  - S2 Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilasta englannin kielen opiskelussa. Hankitaan tietoa englannin kielen varianteista.
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S4 Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on ajankohtaisuus sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.

Opitaan erilaisia tapoja käsitellä tekstiä.

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

Edellisten lisäksi kieliopissa tutustutaan alustavasti konditionaaleihin ja ehtolauseisiin. Esitellään myös erilaiset pronominit, epäsuorat kysymykset ja liitekysymykset.

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ

- S5 Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia aihepiirejä (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineistoon tekstiehdotuksia). Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista sekä erilaisia vuorovaikutustilanteita, (tukiaineisto kielenkäyttötarkoituksista).

Vuosiluokka 9

Yhdeksännellä luokalla kerrataan englannin kielen rakenteita, sanastoa ja aikaisemmin opittuja asioita monipuolisesti harjoitellen.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S2 Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilasta englannin kielen opiskelussa. Hankitaan tietoa englannin kielen varianteista.
- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S5 Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia aihepiirejä (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineistoon tekstiehdotuksia). Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista sekä erilaisia vuorovaikutustilanteita, (tukiaineisto kielenkäyttötarkoituksista).

Lisäksi opetellaan luontoon ja sen suojeluun liittyvää sanastoa ja käsitteistöä.Työelämä sekä jatko-opiskelu tulevat tutuksi sanastollisesti.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S1 Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista (tukiaineisto). Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa niiden maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joiden virallisiin kieliin englanti kuuluu.
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S5 Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia aihepiirejä (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineistoon tekstiehdotuksia). Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista sekä erilaisia vuorovaikutustilanteita, (tukiaineisto kielenkäyttötarkoituksista).

Oppilaan kielenopiskelutaitoja ja rohkeutta käyttää kieltä vahvistetaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

- KASVU KULTTUURISEEN MONIMUOTOISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN
  - S2 Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilasta englannin kielen opiskelussa. Hankitaan tietoa englannin kielen varianteista.
- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S5 Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia aihepiirejä (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineistoon tekstiehdotuksia). Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista sekä erilaisia vuorovaikutustilanteita, (tukiaineisto kielenkäyttötarkoituksista).

Tehdään tiivistelmiä, hahmotetaan kokonaisuuksia, haetaan ajankohtaista tietoa sekä ryhmitellään oppimateriaalia itseä kiinnostavalla tavalla ja arvioidaan hankitun tiedon luotettavuutta. Kirjoitetaan itse kieltä ja tehdään erilaisia projekteja.
S5,S4

Uusina asioina kieliopissa käsitellään epäsuora esitys, passiivi, infinitiivi, -ing-muoto.

- KIELENOPISKELUTAIDOT
  - S3 Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.
- KARTTUVA KIELITAITO: TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUSTILANTEISSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ
  - S5 Valitaan yhdessä oppilaita kiinnostavia aihepiirejä (tukiaineisto). Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä (tukiaineistoon tekstiehdotuksia). Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä ja puhumista sekä erilaisia vuorovaikutustilanteita, (tukiaineisto kielenkäyttötarkoituksista).

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppiaineen tavoitteena on eläytyä englannin kielen laatuun ja omaksua kieltä kokonaisvaltaisesti jäljittelemällä. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Työtapoina ovat kuorolausunta, laulut, runot, leikit, sanastoharjoitukset teemoittain sekä pelit ulkona ja sisällä.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita suullisen ilmaisun lisäksi kirjoittamaan ja lukemaan kieltä oikein, kasvattaa sanastoa ja oppia tuntemaan omia vahvuuksiaan kielenoppijana. Tavoitellaan edelleen mahdollisimman luonnollista, oppilaalle merkityksellistä ja iloa tuottavaa oppimisympäristöä opiskelussa. Työskentelytapoina käytetään pari/ryhmä/sekä yksilötyöskentelyä. Oppitunneilla leikitään, lauletaan, pelataan ja näytellään. Opetuksessa käytetään monipuolisia materiaaleja. Tavoitellaan oman osaamisen arviointia ja opitaan ottamaan vastuuta omista tavaroista sekä oppimisesta. Englantia käytetään mahdollisimman paljon oppitunneilla. Harjoitellaan kirjeenkirjoitusta ja yhteydenpitoa muihin kieltäopiskeleviin lapsiin eri maissa

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on oppia erityyppisten tekstien kautta kartuttamaan ilmaisuvarastoa lisää kirjallisesti ja suullisesti oppilaille merkityksellisissä yhteyksissä. Tavoitellaan mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaalle merkityksellistä kielenkäyttöä. Työskentelytavoissa korostuvat itsenäinen työskentely ja pari/ryhmätyöskentely, sekä kieltenopettajien yhteistyö. Kehittyvä kielitaito antaa mahdollisuuden käsitellä asenteita sekä erilaiset draamalliset harjoitukset tuovat rohkeutta ja kykyjä keskustella vieraalla kielellä haastavistakin aiheista. Eri viestintäkanavia käytetään monipuolisesti. Itsenäinen vastuunotto omasta oppimisesta sekä aktiivinen toimijuus ovat tavoitteita tulevaisuutta varten. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista ja oppilaita rohkaistaan pitämään kansainvälisesti yhteyttä ikätovereihiinsa eri viestintäkanavien avulla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä

Vuosiluokilla 1-2

Oppilasta kannustetaan käyttämään kieltä rohkeasti erilaisten äänneharjoitusten avulla. Opettaja varmentaa oikeaa ääntämistä joko kiertämällä luokassa yhteisten laulujen, leikkien ja runojen aikana tai 2.luokalla myös kuuntelemalla pienryhmien tai yksittäisten oppilaiden ääntämistä. Yhdessä harjoitellaan ääntämistä aakkosia opeteltaessa ja tongue twisterien avulla. Vaikeimpien äänteiden harjoitteluväliä tihennetään.

Vuosiluokilla 3-6

Oppilasta ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Kielenkäyttöä harjoitellaan sekä yhdessä ryhmässä että yksilöllisesti leikkien, runojen, laulujen ja pienimuotoisten esitysten avulla. Kolmannella luokalla huomio kiinnitetään kirjoitetun kielen alkeisiin, myöhemmin kiinnitetään tietoisesti entistä enemmän huomiota oikeanlaiseen ääntämykseen. Ääntämyksen ohjauksessa pidetään edelleen runot, laulut ja muut toiminnalliset menetelmät oleellisena osana opetusta. Oppimisvaikeuksiin annetaan tukea oppitunnin aikana, pienryhmä- ja yksilöllisillä tukitunneilla. Nopeammin edistyviä tuetaan omaa taitotasoa vaativilla tehtävillä. Myös nopeasti edistyvälle voidaan antaa lisäopetustuokioita. Oppilasta kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilasta ohjataan käyttämään englannin kieltä rohkeasti ja ennakkoluulottomasti itselleen tutuissa tilanteissa. Oppimisvaikeuksiin annetaan tukea oppitunnin aikana, pienryhmä- ja yksilöllisillä tukitunneilla. Nopeammin edistyviä tuetaan omaa taitotasoa vaativilla tehtävillä. Myös nopeasti edistyvälle voidaan antaa lisäopetustuokioita. Oppilasta kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Opetusta eriytetään monipuolisin keinoin.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä

Vuosiluokka 1

- Jokapäiväiseen elämään ja lähiympäristöön liittyvän sanaston ja rakenteiden harjoitteleminen aktiivisesti ryhmässä toimien sekä keskittyminen kulloiseenkin tehtävään täysipainoisesti.
- Jatkuvaa palautetta annetaan ryhmälle yhteisesti. Toivottua käyttäytymistä vahvistetaan. Tarinoita ja leikkejä valitaan sen mukaan, millä toiminnan alueella ryhmässä tarvitaan vahvistamista.

Vuosiluokka 2

- Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota leikkeihin, lauluihin, tarinoihin ja runoihin eläytymiseen, toisten huomioimiseen ja ryhmässä toimimiseen.
- Jatkuvaa palautetta annetaan koko ryhmälle yhteisesti kannustaen.

Vuosiluokka 3

- Kolmannella luokalla arvioidaan oppilaan innostusta ja kiinnostusta englannin kieleen ja kielen käyttämiseen, ääntämistä ja rohkeutta käyttää kieltä.
- Huomiota arvioinnissa kiinnitetään myös töihin tarttumiseen, keskittymiseen, pitkäjänteisyyteen ja yhteistyön tekemiseen ryhmässä.
- Oppilaan tunti- ja vihkotyöskentelystä annetaan jatkuvaa palautetta oppitunneilla kannustavasti ja monipuolisesti.

Vuosiluokka 4

- Oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta opiskelusta suullisesti lukuvuoden aikana
- Arviointi on kannustavaa ja se keskittyy oppilaan vahvuuksiin kielen oppijana ja ryhmässä toimijana kokonaisvaltaisesti.
- Oppilaan opiskelumotivaatio ja hyvien opiskelutapojen syntyminen ja ylläpitäminen otetaan huomioon arvioinnissa.

Vuosiluokka 5

- Oppilaan arvioinnissa huomioidaan rohkeus käyttää kieltä ja toimia ryhmässä. Hyvät oppimistavat otetaan myös huomioon arvioinnissa.
- Oppilaan kykyä viestiä monipuolisesti tutuissa tilanteissa sekä taitoa soveltaa oppimaansa tietoa uusissa tilanteissa arvioidaan sekä kirjallisesti että suullisesti.

- Eurooppalainen kielisalkku voidaan ottaa käyttöön arvioinnin osalta.
- Opettajan antama palaute on jatkuvaa sekä kirjallisesti että suullisesti. Lukuvuoden lopussa oppilaat voivat saavat kirjallisen arvioinnin osaamisestaan.

Vuosiluokka 6

- Kuudennella luokalla arvioinnissa huomioidaan oppilaan kykyä käyttää kieltä arkipäivään liittyvissä tilanteissa asianmukaisesti ja itsenäisesti. Arvioitavia kykyjä ovat mm. kohtelias viestintä tervehtiminen,hyvästeleminen, kiittäminen ja luontaisesti reagoiminen keskustelutilanteissa.
- Arvioinnissa otetaan huomioon myös oppilaan taito opiskella vastuullisesti ja käyttää kieltä rohkeasti eri tilanteissa.
- Oppilas arvioi taitojaan itse lukuvuoden aikana sekä suullisesti että kirjallisesti ja muuttaa arviointinsa perusteella opiskeluaan ja asettaa itselleen uusia tavoitteita.
- Opettaja arvioi oppilaan taidot sanallisesti kuudennen luokan päätteeksi valtakunnallisia hyvän osaamisen kriteerejä hyödyntäen.

Englannin A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten

kielenä.			puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.

sopivaa aineistoa			
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso A2.1**
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä

viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta			toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso A2.1**
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso A2.1**
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia

kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin			lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Vuosiluokka 7

- Seitsemännellä luokalla arvioidaan oppilaan taitoa käyttää kieltä itselle tutuissa tilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti, ja kykyä vertailla eri kulttuurien ominaispiirteitä ja etsiä tietoa itsenäisesti eri medioita hyväksikäyttäen.
- Oppilaan kyky hyödyntää vahvuuksiaan kielen oppijana sekä pitkäjänteinen harjoitteleminen ja yhteistyötaidot huomioidaan arvioinnissa.
- Arviointitapoja ovat oppilaan tavoitteellinen itsearviointi, opettajan jatkuva suullinen ja kirjallinen palaute tehdyistä töistä, sekä lukuvuoden lopussa annettava kirjallinen palaute.

Vuosiluokka 8

- Kahdeksannella luokalla arvioidaan oppilaan kykyä etsiä tekstejä, kertoa tekstin ydinkohdat ja tulkita tekstin sisältöä sekä tuottaa tekstiä englanniksi.Oppilaan rohkeus käyttää kieltä jokapäiväisissä viestintätilanteissa, taito opiskella pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä ja kyky hyödyntää sujuvasti eri opiskeluvälineitä huomioidaan arvioinnissa.
- Oppilas arvioi omaa oppimistaan lukuvuoden alussa asettamiensa tavoitteiden mukaisesti lukuvuoden aikana. Opettaja arvioi oppilaan etenemistä sekä kirjallisesti että suullisesti lukuvuoden aikana.Myös ryhmä-sekä pariarviointia käytetään yhtenä arviointitapana.

- Lukuvuoden lopussa opettaja arvioi oppilaan työskentelyä päättöarvioinnin kriteereitä soveltaen ja antaen suuntaa yhdeksännellä luokalla tehtävään päättöarviointiin. Oppilas saa kirjallisen arvioinnin.

Vuosiluokka 9

- Yhdeksännen luokan aikana arvioinnin kohteena on oppilaan kielitaito eri aihealueilta monipuolisesti ja laaja-alaisesti katsottuna. Arviointi toteutuu itsearvioinnin, vertaispalautteiden sekä opettajan palautteen avulla.
- Arvioinnissa kiinnitetään huomiota oppilaan taitoon käyttää englantia ennakkoluulottomasti ja luovasti sekä hänen kykyynsä ymmärtää pääasiat normaalitempoisesta puheesta itselleen tutuissa sekä uusissa, harjoitelluissa aihealueissa.
- Oppilaan yleisten fraasien ja idiomien, ääntämisen sekä arkipäivän sanaston tuntemus arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti.
- Arviointiin vaikuttaa myös oppilaan kieltä sekä kyky kompensoida kielitaitoaan kierto- ja täyteilmaisuilla.
- Yhdeksännen luokan lopussa arvioidaan opiskelijan englannin kielen taitoja laaja-alaisesti suhteessa eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Valtakunnallista kielikoetta voidaan käyttää yhtenä osaamisen osoittajana.

Englannin A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää	S1	Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä

kulttuurienvälistä toimintakykyä			ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta. Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	S1	Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita,	S2	Tavoitteiden asettaminen,	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja

hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen		oppimisen reflektointi ja yhteistyö	arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso B1.1** T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatiokeinojen	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko

käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä			viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso B1.1**
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito,			**Taitotaso B1.1**

taito tuottaa tekstejä			
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

- Opetus on konkreettista, oppilaan lähipiiriin liittyvää harjoittelua ryhmässä yhdessä ääntäen opettajan mallin mukaan. (L2)
- Elävästi kerrotut, kuvilla ja esittämisellä havainnollistetut opetuskuvat ovat tärkeä osa englannin kielen oppimista. (L2)
- Moraalin ja luovuuden kehittymiseksi alkuopetusikäisen annetaan elää mielikuvitusta rikastavaa, satujen ja leikin täyttämää lapsuuden maailmaa (L1).
- Harjoitellaan sosiaalisuutta ja toisen huomioon ottamista kaikessa viestinnässä (L5).
- Oppilas on osallisena englannin tunneilla yhtenä ryhmän täysivaltaisena jäsenenä. Erityistä huomiota kiinnitetään suvaitsevaan ilmapiiriin ja jokaisen yhtäläiseen oikeuteen saada äänensä kuuluviin (L7).

Vuosiluokka 2

- Vuorovaikutustaitoja kehitetään harjoittelemalla puheenvuoron pyytämistä ja odottamista sekä sitä, että on epäkohteliasta puhua toisen puheen päälle (L2).
- Opetus on taiteellista: opetussisällöt muutetaan eläviksi mielikuviksi, suositaan vertauskuvia, joilla lapsen omaa mielikuvitusta aktivoidaan (L2).
- Harjoitellaan toisen auttamista ja tukemista erilaisissa viestintätilanteissa (L5).
- Harjoitellaan yhteisten sääntöjen laatimista ja sääntöjen noudattamista (L7).

Vuosiluokka 3

- Loogista päättelyä aletaan vähitellen harjoitella ja toden sekä kuvitellun raja selkiytyy. (L1)
- Edelleen konkreettinen ja havainnollistava opetus on keskeisellä sijalla kaikessa harjoittelussa. (L1)
- Harjoitellaan kykyä arvioida omia suorituksia suhteessa aikaisempiin suorituksiin. (L1)
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan esimerkiksi draaman keinoin (L2).
- Tutustutaan entisajan viestintään ja teknologioihin (L5).
- Kiinnostus eri ammatteja ja työn tekemistä kohtaan herätetään tutustumalla kohdekielellä ammatteihin leikkimielisesti. Vihkotyöskentelyn avulla harjoitellaan itsenäisten kuvien ja sanastojen suunnittelua ja toteutusta (L6).
- Vaalitaan oppilaiden kiinnostusta toisten työtä ja työn tuloksia kohtaan (L7).

Vuosiluokka 4

- Opettajan tehtävänä on luoda sellainen ilmapiiri, joka mahdollistaa todellisen dialogin käsiteltävästä aihepiiristä, jokainen oppilas saa kokemuksen kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta täysin omana itsenään (L2).
- Keskitytään sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittämiseen yhteistoimintakyvyn, neuvottelutaitojen, luovuuden, esiintymistaidon, avoimuuden, viestintätaitojen, sosiaalisen havaitsemisen, sosiaalisen herkkyyden sekä empatian kehittämisen avulla (L2).
- Oppiminen on opiskelijalähtöistä ja vastavuoroista, oppilaat saavat vaikuttaa oppisisältöihin ja niiden käsittelemistapaan (L1).

Vuosiluokka 5

- Oppilas voi vaikuttaa käsiteltävien dialogien aihepiireihin ja sisältöihin, ilmaista omia näkemyksiään ja suunnitella omaa työskentelyään pitkäjänteisesti (L7)

- Monilukutaitoa harjoitellaan viestien ymmärtämisessä ja tuottamisessa, tiedon hakemisessa ja esittämisessä jne. (L4)
- Oppilas ilmaisee omia näkemyksiään rakentavasti, harjoittelee yhteistyötaitoja monipuolisesti pienemmissä ja isommissa ryhmissä. (L7)

Vuosiluokka 6

- Pienimuotoiset esitykset ja ryhmätyöt kannustavat oppilasta kokeilemaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan projektin ryhmässä. Työn loppuun saattamisen ja vastavuoroisuuden tärkeys korostuu (L6).
- Oppimateriaalina hyödynnetään erilaisia tekstejä ja lukemistoja (L4).
- Ihmisten erilaisuuden sekä elämäkertojen käsittelyssä kiinnitetään huomiota suvaitsevaisuuteen ja siihen, että jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä (L3).
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten elämäkertoja (L4).
- Oppimateriaalin jäsentäminen, uusien ratkaisujen löytäminen ja yhteistyötaidot korostuvat kuudennella luokalla (L6).

Vuosiluokka 7

- Oppilas kokeilee erilaisia työskentelyvaihtoehtoja (vihkotyö, projektit, pienimuotoiset esitykset jne.) ja työskentelee pitkäjänteisesti omien tekstien ja aihepiirien kanssa. Erityistä huomiota kiinnitetään ajankäyttöön, täsmällisyyteen, työskentelyn siisteyteen ja oma-aloitteisuuteen (L6).
- Oppilaat oppivat arvioimaan hankkimaansa tietoa ja jäsentämään sekä muokkaamaan sitä (L4).
- Harjoitellaan lyhyiden tekstien tuottamista ja tiedon hakua myös sähköisesti (L5).
- Matkustamisen ja liikkumisen aihepiirien käsittelemisen yhteydessä kiinnitetään huomiota turvallisuuteen ja teknologian hyödyntämiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti (L3).
- Oppilas omaksuu kriittistä ja eettistä ajattelua vertailemalla eri kulttuureja, tarkastelemalla erilaisia toimintatapoja eri ympäristöissä (L4). Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten nuoria kiinnostavia lehtiartikkeleita, laulujen sanoituksia, kyselyitä ja testejä (L4).
- Oppilas oppii kehittämään kuluttajataitojaan (kohtuullisuutta, jakamista ja säästäväisyyttä) sekä huolehtimaan taloudestaan (L3).

Vuosiluokka 8

- Terveellisten elämäntapojen ja terveyden aihepiireihin liittyvien asiakokonaisuuksien käsittelemisessä pyritään siihen, että oman aktiivisuuden kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan (L3).
- Harjoitellaan mediakriittisyyttä: Miten mainokset vaikuttavat, miten ympäristön painostus voi vaikuttaa omiin ratkaisuihin jne. (L5)
- Oppilasta tuetaan löytämään perusteet omalle toiminnalle keskustelujen kautta. Projektityöt ja omien työskentelyprosessien seuraaminen sekä muokkaaminen tukevat tätä (L1).
- Pidetään yhteyttä kansainvälisesti myös sähköisin apuvälinein (L5).
- Oppilas löytää oppisisältöjen ja oman kokemusmaailmansa välille merkityksellisen yhteyden keskustelemalla kokemuksistaan muiden kanssa (L1).
- Oppilas oppii tarkastelemaan itseään ja omia oppimistaitojaan kriittisesti sekä kehittämään omaa toimintaansa luovasti ja ennakkoluulottomasti (L4).
- Oppilas suunnittelee itse oman ajankäyttönsä ja työtehtävänsä, asettaa oppimiselleen tavoitteet ja arvioi suoritustaan suhteessa tavoitteisiin (L6).
- Korostetaan oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa (L7).

Vuosiluokka 9

- Oppilasta ohjataan tekemään kestävän tulevaisuuden edellyttämiä valintoja (L7).
- Kommunikaatiolla, näkemysten vaihtamisella, vuoropuhelulla ja väittelyllä on oma paikkansa oppitunneilla (L2)
- Oppilas osaa valita itselleen sopivan työskentelytavan asiayhteyden mukaan (vihko, portfolio, kuva, esitys tms.) ja arvioida työskentelyn onnistumista (L7).
- Oppilas oppii suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan joustavasti erilaisissa kielenkäyttötilanteissa (L6), hän osaa ratkaista ristiriitoja joustavasti ja ennakkoluulottomasti sekä tarkastella asioita kriittisesti (L7).
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten novelleja, runoja ja aforismeja (L4).
- Harjoitellaan sosiaalisen median käyttöä, esim. asiantuntijoita haastatellaan englanniksi, katsotaan lyhytfilmejä ja kommentoidaan niitä, kuvataan eri kielenkäyttötilanteita ja analysoidaan niitä jne. (L5).
- Oppilaan oppiminen perustuu hänen omiin laaja-alaisiin havaintoihin konkreettisista viestintätilanteista, hän on tietoinen itsestään englannin kielen käyttäjänä ja hän tiedostaa, mihin hänen käsityksensä, näkemyksensä ja tunteensa pohjautuvat (L1).

- Oppilas osaa toimia kulttuurisesti moninaisessa maailmassa sekä perinteisesti että monimediaa hyödyntäen itsenäisesti (L4)
- Oppimateriaalina hyödynnetään monimuotoisia tekstejä, kuten nettimateriaalia, kirjoja, tutkielmia yms. oppilasta kiinnostavia aihepiirejä (L4).
- Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään johdonmukaisesti ja monipuolisesti hyväksi kaikessa englannin kielen opiskelussa. (L5).
- Oppilas tunnistaa kiinnostuksen kohteensa ja osaa tehdä valintoja perustellusti (L6) sekä tunnistaa omien valintojen vaikutuksia omaan ja lähiympäristönsä elämään (L7).
- Oppilas osaa arvioida laajempia yhteiskunnallisia kokonaisuuksia. Hän edistää omalta osaltaan kestävän tulevaisuuden rakentamista. (L7).

13.4.5 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaan loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaan kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan opetus lähtee liikkeelle lukujen laatujen kokemuksen kautta, jolloin lapset saavat kokea luottamusta ja turvallisuutta: luku, maailma ja ihminen kuuluvat yhteen. Lukujen laatujen kokemuksella tarkoitetaan opetuksessa esimerkiksi laadullisten lukukäsitteiden esittelyä. Lukujen laatuja lähestytään, kun tutkitaan luonnossa esiintyviä monia esimerkkejä, joissa kyseessä oleva luku todella toimii maailmassa, kuten esimerkiksi luku 5 ruusunkukissa. Tässä käytetään lapsen halua esittää kysymyksiä siitä, mitä on maailman ja ihmisten luomusten taustalla, toisin sanoen tutkia, mitä ilmiöiden taustalla on. Tämänkaltainen laadullinen lähestymistapa johtaa sisäiseen liikkuvuuteen, joka puolestaan tukee mielikuvituksen kykyä matemaattisten ongelmien ratkaisussa.

Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Matematiikan opetus tukee oppilaan myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijana. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opettaja ottaa vastuuta oppilaan oppimisesta.

Opetus ohjaa oppilasta ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään. Opetus kehittää oppilaan kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineisiin liittyvien taitojen, tietojen ja tekniikan vahvistamista opetetaan lisäämällä tehtävien vaikeusastetta iän karttuessa ja osittain oppiaineiden rajoja ylittäen. Esimerkiksi tietojenkäsittelyn perusasioita opetellaan eurytmiassa toiminnallisin leikein ja harjoittein 1.-6.luokilla. Eurytmianopettajan ja luokan-/matematiikanopettajan on hyvä tehdä yhteistyötä ja luokanopettajan esimerkiksi käydä eurytmiatunneilla katsomassa tätä harjoittelua.

Laskeminen ei ole mahdollista ilman säännöllistä harjoitusta, mikä tekee siitä erinomaisen välineen tahdon kasvatukselle. Sisäinen liikkuvuus johtaa mielikuvituksen kykyyn matemaattisten probleemoiden ratkaisemiseksi.

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokkien 1−2 matematiikan opetuksessa oppilaalle tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Luvut opetellaan lukujen laatujen kautta, opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaan kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä kuvia tulkiten. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokkien 3−6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilas hyödyntää matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaan taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Muotopiirustus tukee matematiikan taitojen oppimista. Se kehittää käden koordinaatiota ja silmän kykyä hahmottaa ja erotella eri muotoja. Muotopiirustus on rinnastettavissa matemaattisiin ongelmanasetteluihin, ja sen avulla oppilas oppii keskittymään, tekemään tehtävän loppuun asti ja viimeistelemään sen. Muotopiirustuksesta siirrytään vapaan käden geometriaan ja geometriaan.

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokkien 7−9 matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilasta löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaan valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilasta tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilasta rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaan yhteistyötaitoja. Geometristen kuvioiden tarkkuus ja kauneus johdattavat oppilaat yhä suurempaan tietoisuuteen. Se, mitä on koettu 5. ja 6. luokalla geometriassa ihmetyksen kautta, työstetään edelleen ajatteluksi luokilla 7, 8 ja 9.

Algebrassa siirrytään laskemisesta prosessien havainnointiin ja sieltä yleisten suhteiden löytämiseen. Käytännön harjoitukset tuovat oppilaat kohti elämää ja todellisuutta ja myös perusyhteyksien kuvausta. Laskeminen on tahdon kasvatusta ajattelun alueella. On tärkeää liittää

ajattelu maailmassa oleviin mielenkiinnon kohteisiin käytännöllisissä ja tarpeellisissa elämäntilanteissa. Matematiikka vetää oppilaiden huomionsa paitsi numeeriseen aineistoon niin myös heidän omaan ajatteluunsa. Jos oppilaat alkavat luottaa matemaattisiin lakeihin, he oppivat itsevarmuutta. Kun tämä saavutetaan, nuoret ihmiset ovat matkalla kohti matematiikan opetuksen tärkeintä tavoitetta: ajatteluun luottamisen saavuttamista.

Matematiikan opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

Merkitys, arvot ja asenteet S1-S4

T1 *tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä*[253]

Tukemisen lisäksi tavoitteena on herättää kiinnostus ja innostus matematiikkaa kohtaan.

Työskentelyn taidot S1-S4

2 *ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa*

Ohjata oppilasta tekemään havaintoja matematiikasta L4

T3 *kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti.*

Ohjata oppilasta tekemään ratkaisuja ja päätelmiä konkreettisin välinein, piirroksin, suullisin ja kirjallisin keinoin L2, L4, (L5)

T4 *ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan*

Ohjata oppilasta alustavasti päättely- ja ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä L1, L4, L6

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet S1-S4

T5 *ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja*

T6 *tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä*

T7 *perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin*

T9 *tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia*

Tutustuttaa geometrisiin muotoihin ja ohjaa havainnoimaan niiden ominaisuuksia esimerkiksi hahmottamalla suoran ja kaarevan viivan laadun.S3 L1, L4, L5

[253] Kursiivilla kirjoitettu teksti on perusteiden tekstiä, normaalityyli on opetussuunnitelmarungon lisäystä.

T12 *harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan*
Harjaannuttaa oppilasta erilaisten leikkien kautta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan S1 L1, L2, L4, L5

Vuosiluokka 2

Merkitys, arvot ja asenteet S1-S4
T1 *tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä*
Lisäksi tavoitteena on pitää yllä oppilaan kiinnostusta ja innostusta matematiikkaa kohtaan S1-S4 L1, L3, (L5)

Työskentelyn taidot S1-S4
T2 *ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa*
T3 *kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti.*
T4 *ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan*

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet S1-S4
T5 *ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja*
Ohjaamisen lisäksi tavoitteena on vahvistaa oppilaan ymmärrystä matemaattisista käsitteistä ja merkintätavoista L1, L4
T6 *tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä*
T7 *perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin*
T8 *ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita*
Kehittää sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla sekä ohjaa käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita S2 L1, L4
T9 *tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia*
Lisäksi tavoitteena on kehittää oppilaan sisäistä havainnointia siten, että hän pystyy täydentämään puolikkaan symmetriseksi muodoksi ja tekemään myös virtaavia ornamenttimuotoja. S3 L1, L4, L5
T10 *ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate*
T11 *tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin*
T12 *harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan*

Harjaannuttaa oppilasta erilaisten leikkien kautta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan S1 L1, L2, L4, L5

Vuosiluokka 3

Merkitys, arvot ja asenteet S5-S9

T1 *Pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukee positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta*

Työskentelyn taidot S5-S9

T2 *ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä*

Lisäksi tavoitteena on kehittää tietoisuutta muodosta. L1, L4

T3 *T*avoitteena on kehittää oppilaan taitoa esittää kysymyksiä L1, L3, L4, L5

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet S5-S9

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.

3 - 6 luokalla tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä *esim. pituus-, paino- ja tilavuusmitoissa*

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.

T 14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita ohjelmointikieltä simuloiden myös yhteistyössä toisten kanssa. Tämä voi alkaa eurytmian- ja luokan/matematiikanopettajan yhteistyöstä eurytmia/eurytmialiikuntatuntien koodauksen puitteissa.

Vuosiluokka 4

Merkitys, arvot ja asenteet S5-S9

T1 *Pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukee positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta*

Työskentelyn taidot S5-S9

T2 *ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä*
Lisäksi tavoitteena on harjaannuttaa keskittymiskykyä vaativissa solmupiirustuksissa ja toisiaan leikkaavissa muodoissa. L1, L4
T3 *ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta*
Lisäksi tavoitteena on kehittää oppilaan taitoa esittää kysymyksiä L1, L3, L4, L5
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet S5-S9
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.
3 - 6 luokalla tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä *esim. pituus-, paino- ja tilavuusmitoissa*
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.
T 14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita ohjelmointikieltä simuloiden myös yhteistyössä toisten kanssa. Tämä voi jatkua eurytmian- ja luokan/matematiikanopettajan yhteistyössä eurytmia/eurytmialiikuntatuntien koodauksen puitteissa

Vuosiluokka 5

Merkitys, arvot ja asenteet S5-S9
T1 *Pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukee positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta*

Työskentelyn taidot S5-S9
T2 *ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä*
T3 *ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta*
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein esim. piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet S5-S9

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.
3 - 6 luokalla tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä *esim. pituus-, paino- ja tilavuusmitoissa.*
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin
Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta piirtämään geometrisia kuvioita sekä tiedostamaan käsitteet mm. piste, suora, ympyrä (halkaisija, säde), nelikulmio ja kolmio.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä
ohjata oppilasta alustavasti laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita sekä diagrammeja
T14 ohjata ja innostaa oppilasta käyttämään tietokonetta myös matematiikan tehtävissä sekä innostaa oppilaita yhdistämään oppimiaan ja- tai-, ei- portteja kokonaisuuksiksi eurytmian- tai/ja matematiikkantunnilla.

Vuosiluokka 6

Merkitys, arvot ja asenteet S5-S9
T1 *Pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukee positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta*

Työskentelyn taidot S5-S9
T2 *ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä*
T3 *ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta*
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet S5-S9
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.

3 - 6 luokalla tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä *esim. pituus-, paino- ja tilavuusmitoissa*

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä

T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia

T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.

T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä

ohjata oppilasta alustavasti laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita sekä diagrammeja sekä alustavasti tarjota kokemuksia todennäköisyydestä

T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä

ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään tietokoneohjelmia matematiikan tehtävissä myös graafisessa ohjelmointiympäristössä

Vuosiluokka 7

Merkitys, arvot ja asenteet S10-S15

T1 *vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.*

T2 *kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien*

Työskentelyn taidot S10-S15

T3 *ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä*

T4 *kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti*

T5 *tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä*

T6 *ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä*

T7 *rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa*
T8 *ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun*
T9 *opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa*

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet S10-S15
T10 *ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa*
T11 *ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla*
Kehittämisen lisäksi tavoitteena on vahvistaa oppilaan kykyä laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla S11 L1, L4
T12 *tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin*
T13 *tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta*
T14 *ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan*
T15 *ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista*
T16 *tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä*
Tavoitteena on laajentaa oppilaan ymmärrystä geometrian käsitteistä ja niiden välisistä yhteyksistä. S14 L1, L4, L5
T17 *ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia*
T18 *kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia*
*T*avoitteena on kehittää oppilaan taitoja laskea pinta-aloja S 14 L1 L4
T20 *ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen*

Vuosiluokka 8

Merkitys, arvot ja asenteet S10-S15
T1 *vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.*
T2 *kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien*

Työskentelyn taidot S10-S15

T3 *ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä*
T4 *kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti*
T5 *tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä*
Tukemisen lisäksi tavoitteena on kehittää oppilaan taitoa ratkaista loogista ja luovaa ajattelua vaativia matemaattisia ongelmia. L1, L3, L4, L5, L6
T6 *ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä*
T7 *rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa*
T8 *ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun*
T9 *opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa*

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet S10-S15
T10 *ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa*
T11 *ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla*
Kehittämisen lisäksi tavoitteena on vahvistaa oppilaan kykyä laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla S11 L1, L4
T12 *tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin*
T14 *kehitetään oppilaan yhtälönratkaisutaitoja*
T15 *ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista*
T16 *tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä*
Tukemisen lisäksi tavoitteena on laajentaa oppilaan ymmärrystä geometrian käsitteistä ja niiden välisistä yhteyksistä. S14 L1, L4, L5
T17 *ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia*
T18 *kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia*
Tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä laskea tilavuuksia ja vahvistaa ja laajentaa oppilaan taitoa laskea pinta-aloja. S14 L1, L4
T20 *ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen*

Vuosiluokka 9

Merkitys, arvot ja asenteet S10-S15

T1 *vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.*

T2 *kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien*

Työskentelyn taidot S10-S15

T3 *ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä*

T4 *kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti*

T5 *tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä*

Tukemisen lisäksi tavoitteena on kehittää oppilaan taitoa ratkaista loogista ja luovaa ajattelua vaativia matemaattisia ongelmia. L1, L3, L4, L5, L6

T6 *ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä*

T7 *rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa*

T8 *ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun*

T9 *opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa*

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet S10-S15

T10 *ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa*

T11 *ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla*

Kehittämisen lisäksi tavoitteena on vahvistaa oppilaan kykyä laskea peruslaskutoimituksia reaaliiluvuilla S11 L1, L4

T12 *tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalluvuilla*

T14 *kehittää oppilaan yhtälönratkaisutaitoja laajentaen yhtälöpareihin*

T15 *ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista*

T16 *tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä*

Kerrataan geometriaa ja perehdytään trigonometriaan. S14 L1, L4, L5

T19 *ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä*

T20 *ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen*

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

S1 Ajattelu

Tarjotaan oppilaalle mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Muotopiirustuksessa lähdetään liikekokemuksesta, jossa lähtökohtana on suora ja kaari sekä tehdään erilaisia harjoituksia niiden muunnelmista. Muoto hahmotetaan ensin tilassa liikkuen, sitten kokonaisvaltaisena kädenliikkeenä, ja lopuksi muoto piirretään paperille.

Tutustutaan yksinkertaisiin perusmuotoihin, kuten ympyrään, lemniskaattaan, spiraaliin, kolmioon, neliöön jne. Lisäksi tehdään ornamentteja avoimilla muodoilla, joissa muoto vaihtuu sisäisestä ulkoiseen ja ulkoisesta sisäiseen.

S2 Laskutoimitukset

Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilas hallitsee lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Kehitetään oppilaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin.

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa. Kehitetään oppilaan yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 1 – 24. Tarjotaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilas alustavasti ymmärtämään konkretian avulla kertolaskun käsite ja opetellaan kertotauluja. Luodaan pohja jakolaskun ymmärtämiselle ja kerto- ja jakolaskun yhteydelle. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Kehitetään oppilaan taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaitsemaan siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.
Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään niitä. Ohjataan oppilasta löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuviota myös luokitellaan. Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilasta oivaltamaan mittaamisen periaate. Lähdetään liikkeelle kehon mitoista. Pohjustetaan oppilaan taitoja kerätä ja

tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Luokan-/matematiikan opettaja voi olla mukana eurytmia-/eurytmialiikunnan tunneilla, kun käsitellään tietojenkäsittelytieteen peruskäsitteitä: peräkkäisyys, valinta ja toisto, bitti ja algoritmi toiminnallisin leikein ja harjoittein.

Vuosiluokka 2

S1 Ajattelu

Tarjotaan oppilaalle mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Muotopiirustuksessa tehdään symmetriaharjoituksia ensin pysty- ja sitten vaaka-akselilla avoimilla muodoilla sekä rytmisesti eteneviä, jatkuvia tai muuntuvia muotoja ja ornamentteja.

S2 Laskutoimitukset

Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilas hallitsee lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Kehitetään oppilaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin.

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa. Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.
Kehitetään oppilaan yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 1 – 100. Tarjotaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilas ymmärtämään konkretian avulla kertolaskun käsite ja opetellaan kertotauluja. Luodaan pohja jakolaskun ymmärtämiselle ja kerto- ja jakolaskun yhteydelle. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Kehitetään oppilaan taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaitsemaan siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.
Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilasta löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuviota myös luokitellaan.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilasta oivaltamaan mittaamisen periaate. Lähdetään liikkeelle kehon mitoista. Tutustutaan alustavasti myös keskeisiin mittayksiköihin. Opitaan kellonaikoja ja ajan yksiköitä (vuorokausi, viikko, kuukausi ja vuosi). Pohjustetaan

oppilaan taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Luokan-/matematiikan opettaja voi olla mukana eurytmia-/eurytmialiikunnan tunneilla, kun käsitellään tietojenkäsittelytieteen peruskäsitteitä: peräkkäisyys, valinta ja toisto, bitti ja algoritmi toiminnallisin leikein ja harjoittein.

Vuosiluokka 3

S5 Ajattelu

Opitaan taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.

S6 Laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaan ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Oppilaan käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Opitaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmit. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut. Opitaan kertolaskualgoritmi (allekkain kertomalla). Opiskellaan jakolaskua ja harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

S8 Geometria

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Ohjataan oppilasta ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

Geometriassa ja muotopiirustuksessa opitaan symmetria suoran suhteen ja harjoitellaan nelitahoista symmetriapiirustusta risteävällä pysty- ja vaaka-akselilla. Lisäksi harjoitellaan risteämistä 3- ja 4-symmetriassa, ornamenteissa ja muodonmuutoksissa. Luokan-/matematiikan opettaja voi olla mukana eurytmia-/eurytmialiikunnan tunneilla, kun käsitellään tietojenkäsittelytieteen peruskäsitteitä: peräkkäisyys, valinta ja toisto, bitti ja algoritmi sekä Boolen algoritmit: ja-, tai-sekä ei-portit toiminnallisin leikein ja harjoittein.

Vuosiluokka 4

S5 Ajattelu

Opitaan taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.

S6 Laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaan ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Oppilaan käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan edelleen peruslaskutoimituksia päässä sekä kertotauluja. Kerrataan kertolaskualgoritmia allekkain kertomalla sekä jakolaskua. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Opitaan murtoluvun käsite. Harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Luokan-/matematiikan opettaja voi olla mukana eurytmia-/eurytmialiikunnan tunneilla, kun käsitellään murtolukuja toiminnallisin leikein ja harjoittein.

S8 Geometria

Jatketaan symmetriaharjoituksia. Ohjataan oppilasta havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta, mm. kansanomaiset ornamenttikuviot. Muotopiirustuksessa tehtävät johdetaan mallista, ei enää välittömästä liikkeestä. Piirretään muodonmuutoksia ja solmukuvioita.

Kerrataan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Ohjataan oppilasta ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Kerrataan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S9 Tietojenkäsittely

Kehitetään oppilaan taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä ja esitellään alustavasti taulukoita sekä diagrammeja.

Vuosiluokka 5

S5 Ajattelu

Opitaan taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.

S6 Laskutoimitukset

Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilasta ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että hän oppii arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa.Opitaan desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää. Harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Luokan-/matematiikan opettaja voi myös olla mukana eurytmiatunneilla, kun käsitellään desimaalilukuja toiminnallisin leikein ja harjoittein.

S8 Geometria

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennyksissä. Muotopiirustus on vapaalla kädellä sekä välineillä tehtäviä geometrisia piirustuksia. Opetellaan ympyrän jakaminen keskipisteen kautta 4, 5, 6, 8 ja 12:een yhtä suureen osaan, joista voidaan värittämällä nostaa esiin erilaisia kuvioita. Esitetään Pythagoraan lause visuaalisesti käyttäen esimerkiksi solmittuja lankoja sekä kateettien ja hypotenuusan neliöiden alojen toteaminen yhtä suuriksi jonkin havainnollisen esimerkin avulla.

S9 Tietojenkäsittely

Jatketaan tietojen keräämisen harjoittelua oppilaita kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.

Vuosiluokka 6

S5 Ajattelu

Jatketaan matemaattisen ajattelun kehittämistä.

S6 Laskutoimitukset

Kerrataan murto- ja desimaaliluvuilla laskemista. Opitaan prosentin käsite. Pohjustetaan prosenttiluvun ja –arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Opitaan hyödyntämään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä. Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla.

Oppilasta ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että hän oppii arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

S7 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen (alustavasti sanallisissa laskutehtävissä). Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla

S8 Geometria
Rakennetaan, piirretään (viivoitinta ja harppia käyttäen), tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Tutustutaan tarkemmin platonisiin kappaleisiin.Tutustutaan alustavasti lieriöihin ja kartioihin ja muihin kappaleisiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Opitaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteet. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tutustutaan alustavasti koordinaatistoon.

Käytetään mittakaavaa suurennoksissa ja pienennöksissä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia.

S9 Tietojenkäsittely
Jatketaan edelleen tietojen keräämistä, tallentamista ja esittämistä taulukoiden, diagrammien ja tietokoneohjelmien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo. Luokan-/matematiikan opettaja voi myös olla mukana eurytmiantunneilla, kun käsitellään tietojenkäsittelytieteen peruskäsitteitä, joista uutena kuudennella luokalla tulee binäärihaku, toiminnallisin leikein ja harjoittein.

Vuosiluokka 7

S10 Ajattelu
Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Opitaan määrittämään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaan päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista.

S11 Laskutoimitukset
Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja opitaan jakamaan luku alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan

ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärrys. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Opitaan neliöjuuren käsite ja käytetään sitä laskutoimituksissa.

S12 Algebra
Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Syvennetään oppilaan taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.

S14 Geometria
Laajennetaan pisteen, viivan, janan, puolisuoran, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Tutustutaan pinta-aloihin ja lasketaan niitä.Opitaan laskemaan ympyrän kehän pituus ja pinta-ala. Lisäksi opitaan laskemaan ympyrän kaaren pituus ja sektorin pinta-ala.

Vuosiluokka 8

S10 Ajattelu
Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Opitaan määrittämään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaan päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista ja ohjelmoidaan.

S11 Laskutoimitukset
Harjoitellaan edelleen peruslaskutoimituksia negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja kerrataan murtoluvun kertomista ja jakamista murtoluvulla.. Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Harjoitellaan edelleen prosenttilaskentaa sekä potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku.

S12 Algebra

Jatketaan muuttujan sisältävän lausekkeen arvon laskemista. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä, sekä niiden yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan edelleen lausekkeiden muodostamista ja sieventämistä. Syvennetään oppilaan taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

S14 Geometria
Laajennetaan edelleen pisteen, viivan, janan, puolisuoran, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Kerrataan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa. Harjoitellaan geometrista konstruointia, kuten platonisia kappaleita.. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta ja Pythagoraan käänteislausetta. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.
Tutustutaan tilavuuden käsitteeseen ja opitaan laskemaan erilaisten kappaleiden tilavuuksia. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-ala ja tilavuus

Vuosiluokka 9

S10 Ajattelu
Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja ja vahvistetaan edelleen oppilaan päättelykykyä ja taitoa perustella sekä harjoitellaan yhä matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä ja valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S11 Laskutoimitukset
Lukualueena laskutoimituksissa käytetään reaalilukuja. Vahvistetaan edelleen ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämis- ja likiarvossäännöistä. Kerrataan prosenttilaskentaa sekä potenssien ja neliöjuuren käyttöä laskutoimituksissa.

S12 Algebra
Kerrataan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua sekä lausekkeiden muodostusta ja sievennystä. Syvennetään oppilaan taitoa tutkia lukujonoja. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan ensimmäisen

asteen epäyhtälöitä. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.

S13 Funktiot

Opitaan kuvaamaan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Opitaan määrittämään funktioiden nollakohtia.

S14 Geometria

Kerrataan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Kerrataan tarvittaessa mittayksikköjä ja yksikkömuunnoksia. Opitaan trigonometristen funktioiden käsite sekä niiden käyttö.

S15 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Syvennetään oppilaan taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Opitaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Opitaan tulkitsemaan ja tuottamaan erilaisia diagrammeja. Opitaan laskemaan todennäköisyyksiä klassisesti ja tutustutaan muutamiin todennäköisyyslaskennan sääntöihin: kerto- ja yhteenlaskusääntöön sekä komplementtiin.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaalle tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilasta kannustetaan työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapa. Luokan-/matematiikan opettaja voi myös käydä eurytmiatunnilla seuraamassa tietojenkäsittelyn peruskäsitteiden opettamista toiminnallisin harjoittein ja leikein: peräkkäisyys, valinta ja toisto, bitti ja erilaisia algoritmileikkejä.
Muotopiirustuksessa on tilava oppimisympäristö, jossa on mahdollisuus kokea muotoja liikkeestä käsin. Voi hyödyntää myös ulkomahdollisuuksia. Muotoja voi tehdä esimerkiksi lumeen, hiekkaan tai liidulla asfalttiin.

Vuosiluokilla 3-6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaalle tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja –leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa ikäkauden mukaisesti.

Luokan-/matematiikan opettaja voi tehdä yhteistyötä eurytmian opettajan kanssa ja käydä eurytmiatunnilla seuraamassa tietojenkäsittelyn peruskäsitteiden opettamista toiminnallisin harjoittein ja leikein:uusina harjoitteina esimerkiksi 3.luokalla Boolen algoritmit: ja, tai ja ei ja 6.luokalla binäärihaku leikkinä. Matematiikan opettaja voi palata esim. binäärihaku-leikkiin lukion 1. luokalla, leikkiä sen kerran oppitunnilla oppilaiden/opiskelijoiden kanssa ja viedä sen sitten logaritmin käsitteeseen.

Vuosiluokilla 7-9

Opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan oppilaita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Oppimispelit ovat yksi motivoiva

työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa

Vuosiluokilla 1-2

Ensimmäisen luokan aikana selvitetään, mitä oppilaat osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Kumulatiivisena oppiaineena matematiikan perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaalle tarjotaan tukea aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiselle ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja systemaattista tukea. Oppilaan matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaalle mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaalle tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja hänelle luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun. Taitavalle oppilaalle tarjotaan mahdollisuus erilaisten lisätehtävien tekemiseen. Muotopiirustuksella tuetaan hahmottamisen taitojen lisäksi oppilaan kirjoittamaan ja lukemaan oppimista.

Vuosiluokilla 3-6

Tuetaan oppilaan mahdollisuutta saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja systemaattista tukea. Oppilaan matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaalle mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaalle tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja hänelle tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun. Taitavaa oppilasta tuetaan tarjoamalla hänelle vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaan matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaan kanssa. Oppilaalle korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilasta tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin. Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaan kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavaa oppilasta tuetaan tarjoamalla hänelle vaihtoehtoisia työskentelymuotoja.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa

Vuosiluokka 1

- Matematiikan oppimisen arviointi on kannustavaa. Oppilasta rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen.
- Arvioidaan oppilaan kykyjä ja minäkuvaa oppijana.
- Arvioinnin kohteena on sekä keskeisten sisältöjen oppiminen että soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen.
- Oppilaan matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilaalla on oltava mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.
- Arvioidaan oppilaan kykyä noudattaa annettuja toimintaohjeita.
- Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat: lukukäsitteen ymmärtäminen ja lukujonotaidot, kymmenjärjestelmän ymmärtäminen, laskutaidon sujuvuus.

Vuosiluokka 2

- Matematiikan oppimisen arviointi on kannustavaa. Oppilasta rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen.
- Arvioidaan oppilaan kykyjä ja minäkuvaa oppijana.

- Arvioinnin kohteena on sekä keskeisten sisältöjen oppiminen että soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen.
- Oppilaan matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilaalla on oltava mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.
- Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat: lukujonotaidot, kymmenjärjestelmän ymmärtäminen, laskutaidon sujuvuus, kappaleiden ja kuvioiden luokittelutaito ja matematiikan käyttäminen ongelmanratkaisussa.
- Arvioidaan oppilaan kykyä ymmärtää neljää peruslaskutapaa.
- Arvioidaan oppilaan kykyä mittaamisen perusperiaatteita.

Vuosiluokka 3

- Arvioinnin on oltava rakentavaa. Sen tulee tukea oppilaan matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaista tarvittaessa uuteen yrittämiseen.
- Arvioinnin kohteena on sekä keskeisten sisältöjen oppiminen että soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen.
- Oppilasta ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tarvittaessa tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.
- Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa ja ratkaisujen oikeellisuus.
- Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.
- Arvioidaan oppilaat taitoja piirtää erilaisia muotoja.
- Arvioidaan oppilaan kykyä antaa tarkkoja toimintaohjeita ja toimia itse muiden antamien ohjeiden mukaisesti (T14).

Vuosiluokka 4

- Arvioinnin on oltava rakentavaa. Sen tulee tukea oppilaan matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaista tarvittaessa uuteen yrittämiseen.

- Arvioinnin kohteena on sekä keskeisten sisältöjen oppiminen ja opitun soveltaminen että soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen.
- Oppilasta ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.
- Aletaan arvioida matemaattisen ajattelun esille tuomista. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa oppimaansa.
- Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.
- Arvioidaan oppilaat taitoja piirtää erilaisia muotoja, esim. solmuja.
- Arvioidaan oppilaan kykyä antaa tarkkoja toimintaohjeita ja toimia itse muiden antamien ohjeiden mukaisesti (T14).

Vuosiluokka 5

- Arvioinnin on oltava rakentavaa. Sen tulee tukea oppilaan matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaista tarvittaessa uuteen yrittämiseen.
- Arvioinnin kohteena on keskeisten sisältöjen oppiminen, opitun soveltaminen ja ratkaisun mielekkyyden arvioiminen sekä soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen.
- Oppilasta ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.
- Arvioidaan matemaattisen ajattelun esille tuomista. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa oppimaansa.
- Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.
- Arvioidaan oppilaan taitoja piirtää ja nimetä erilaisia geometrisia muotoja.
- Arvioidaan oppilaan kykyä tarttua matematiikan tehtäviin myös tietokonetta apuna käyttäen.

Vuosiluokka 6

- Arvioinnin on oltava rakentavaa. Sen tulee tukea oppilaan matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaista tarvittaessa uuteen yrittämiseen.
- Arvioinnin kohteena on keskeisten sisältöjen oppiminen, opitun soveltaminen ja ratkaisun mielekkyyden arvioiminen sekä soveltuvin osin laaja-alaisten taitojen kehittyminen.
- Oppilasta ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.
- Oppilaalta edellytetään aiempaa enemmän kykyä matemaattisen ajattelunsa esilletuomiseen puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa oppimaansa.
- Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.
- Arvioidaan oppilaan kykyä tarttua matematiikan tehtäviin myös tietokonetta apuna käyttäen ja ymmärtää yksinkertaisia tietokoneohjelmia.

Matematiikan arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota / arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T7 ohjata oppilasta	S1-S5	Matemaattisten	Oppilas käyttää

käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä		käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	Kymmenjärjes-telmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	S4	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida

suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä			mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

Vuosiluokka 7

- Arvioinnin on oltava rakentavaa. Arviointi ohjaa oppilasta kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä ohjaa pitkäjänteiseen työskentelyyn. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi palaute tukee oppilaan positiivista minäkuvaa matematiikan oppijana.
- Oppilaalla tulee olla aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen.
- Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.
- Oppilaalla on oltava mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot, erityisesti yhtälönratkaisun ymmärtäminen sekä tietojen

soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Vuosiluokka 8

- Arvioinnin on oltava rakentavaa. Arviointi ohjaa oppilasta kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä ohjaa pitkäjänteiseen työskentelyyn. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi palaute tukee oppilaan positiivista minäkuvaa matematiikan oppijana.
- Oppilaalla tulee olla aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen.
- Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.
- Oppilaalla on oltava mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot, erityisesti geometria sekä tietojen soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Vuosiluokka 9

- Arvioinnin on oltava rakentavaa. Arviointi ohjaa oppilasta kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä ohjaa pitkäjänteiseen työskentelyyn. Palaute auttaa oppilasta ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi palaute tukee oppilaan positiivista minäkuvaa matematiikan oppijana.

- Oppilaalla tulee olla aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen.
- Lisäksi oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.
- Oppilaalla on oltava mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot kokonaisvaltaisesti sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilasta ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilasta ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Matematiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	S1 – S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1 – S6	Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.
Työskentelyn taidot			
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1 – S6	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja	S1 – S6	Matemaattinen ilmaisu	Oppilas osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

kirjallisesti			
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1 – S6	Ongelmanratkaisutaito	Oppilas osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1 – S6	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	S1 – S6	Matematiikan soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan	S1 – S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan

opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa			opiskelussa
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2	Päättely- ja laskutaito	Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	S2	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas tunnistaa reaaliluvut ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Oppilas osaa kertoa prosentin käsitteen käytöstä. Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin.

			Oppilas osaa käyttää tietojaan eri tilanteissa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	S3, S4	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päättelemällä tai symbolisesti.
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	S3, S4	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään	S5	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas ymmärtää

liittyviä ominaisuuksia			kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.
T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Oppilas osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	S6	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Oppilas osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen.	S1	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

- L 1 Elävästi kerrotut, kuvilla ja esittämisellä havainnollistetut opetuskuvat ovat tärkeä osa matematiikan oppimista

- L 3 ja 4. Numeroiden ja lukujen tunnistaminen sujuvoittaa arkielämää.

Vuosiluokka 2

- *L* 3 ja 4. Aikakäsitteen oppiminen ja alustavat taidot mittaamisessa sujuvoittavat arkielämää.

Vuosiluokka 3

- L 2, 6 ja 7. Talonpoikaiselämään ja vanhoihin ammatteihin tutustumisen yhteydessä voidaan harjoitella yhteistyötä, mittaamista ja laskemista.
- L 5. Kirjastokäynnit.

Vuosiluokka 4

- L 4. Karttojen ja ilmansuuntien ymmärtämistä hyödynnetään kotiseutuopin yhteydessä.
- L 5. Esitelmien tekemisen yhteydessä tiedon hankkiminen.

Vuosiluokka 5

- L 2. Pidempien aikajaksojen ymmärtäminen historian kautta.
- L 4. Karttataitoja syvennetään maantiedossa ja historiassa.

Vuosiluokka 6

- L1 Matemaattisen ajattelun syveneminen jatkuu esimerkiksi prosentin ja negatiivisen luvun käsitteiden kautta

Vuosiluokka 7

- L 1. Tuntemattoman käsite johdattaa abstraktiin ajatteluun.

Vuosiluokka 8

- L1 Abstraktia ajattelua harjoitetaan mm. yhtälönratkaisussa
- L3 Geometrian merkitys historiallisesti ja edelleen mm. rakentamisessa

Vuosiluokka 9

- L1 Todennäköisyyden käsite kehittää ajattelua
- L3 ja L4 Tilastojen perusteellinen lukutaito kuuluu kansalaistaitoihin

13.4.7 YMPÄRISTÖOPPI

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Tietoisuus omasta elinympäristöstä ja omasta paikasta on tärkeää itsetuntemuksen ja hyvinvoinnin kannalta. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa. Ympäristöopissa nousee esiin kestävän kehityksen ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen ulottuvuus. Hyvä luontosuhde on eräs inhimillisen kasvun peruslähtökohdista ja ilman sitä ei saavuteta ymmärrystä ympäristöstä. Ihminen, jolla on hyvä luontosuhde, tuntee kunnioitusta ja kiitollisuutta luontoa kohtaan ja ymmärtää muun muassa ekosysteemipalvelujen keskeisen merkityksen.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan.

Vuosiluokilla 1-2

Luontoon ja muihin ympäristön ilmiöihin perehtymisessä painotetaan erityisesti kokemuksellista lähestymistapaa, lähtökohtana ovat omat havainnot ja elämykset. Tämä lähestymistapa tässä iässä tukee ympäristöherkkyyteen kasvamista, luontosuhteen syventymistä ja myös luonnontieteellisen yleissivistyksen rakentumista.

Opetuksessa on suuri merkitys omilla havainnoilla ja asioita lähestytään ilmiöstä itsestään käsin. Nämä kasvattavat ympäristöherkkyyttä ja lisäävät ymmärrystä luonnonilmiöistä ja niiden vaikutuksesta. Luonnonmukainen moniaistinen ympäristö lisää optimismia, luovuutta, itsenäisyyttä, itseluottamusta, keskittymiskykyä, yhteistyökykyä, myötätuntoa ja turvallisuuden tunnetta. Luonnonympäristössä leikit - ja myös oppiminen - perustuvat luovuuteen ja kekseliäisyyteen. Leikkeihin perustuvien ongelmanratkaisujen ja tutkimustehtävien avulla herätetään kiinnostusta ja uteliaisuutta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön nimeämistä ja jäsentämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 ympäristöopissa tarkastellaan ympäröivää monimuotoista maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

Merkitys arvot ja asenteet
T1 Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen, S1-S6
T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta,omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä, S1-S6
T3 tukea oppilaan ympäristön tuntemuksen kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestävällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä, S1-S6

Tutkimisen ja toimimisen taidot
T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään , S2-S4, S6
T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana , S1-S6

T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin, S1-S6
T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä, S2-S6
T8 ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita, S1-S6
T9 ohjata oppilasta tutustumaan arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien, S1-S6
T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista, S1-S6
T11 ohjata oppilasta hankkimaan tietoa, tekemään arjen havaintoja ja esittämään niitä.

Käsitteelliset tavoitteet
T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään, S1-S6
T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä, S1-S2,S5

Vuosiluokka 2

Merkitys arvot ja asenteet
T1 Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen, S1-S6
T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta,omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä, S1-S6
T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestävällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä, S1-S6

Tutkimisen ja toimimisen taidot
T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään , S2- S6
T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä pohtimaan asioita ja ilmiöitä yhdessä. S1-S6
T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin, S1-S6
T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä, S1-S6

T8 ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita, S1-S6
T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien, S1-S6
T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista, S1-S6
T11 ohjata oppilasta hankkimaan tietoa, tekemään havaintoja ja esittämään niitä

Käsitteelliset tavoitteet
T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla, S1-S6
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina, S2-S6
T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista, S1-S6
T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä, S1-S2,S5

Vuosiluokka 3

Merkitys, arvot, asenteet
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin alat merkityksellisiksi itselleen, S1-S6
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle,S1-S6

Tutkimisen ja toimimisen taidot
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana, S1-S6
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen, S2,S4-S5
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin, S2,S4-S5

T7 ohjata oppilasta käyttämään arjen teknologisia sovelluksia ja ymmärtämään niiden merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien, S2-S5
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen, S1-S6
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä, S2,S4-S6
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan, S1-S6
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti,S2-S5

Tiedot ja ymmärrys
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä,S4-S5
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä,S2,S4-S5
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen sekä eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen,S5
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle,S4-S5
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle, S5
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä (mm. seksuaaliterveyden osalta) sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa, S1-S2,S6

Vuosiluokka 4

Merkitys, arvot, asenteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen, S1-S6
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle,S2-S6

Tutkimisen ja toimimisen taidot
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana, S1-S6
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen, S1-S6
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin, S1-S6
T7 ohjata oppilasta käyttämään arjen teknologisia sovelluksia ja ymmärtämään niiden merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien, S2-S6
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen, S1-S6
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä, S2-S6
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan, S1-S6
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti,S2-S5

Tiedot ja ymmärrys
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä,S1-S6
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä,S1-S6
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen sekä eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen,S1, S3-S5

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja,S3
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä (mm. seksuaaliterveyden osalta) sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa, S1-S2,S6

Vuosiluokka 5

Merkitys, arvot, asenteet
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen, S1-S6
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan,S1-S6
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle,S1-S6

Tutkimisen ja toimimisen taidot
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana, S1-S6
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen, S1-S6
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin, S1-S6
T7 ohjata oppilasta käyttämään arjen teknologisia sovelluksia ja ymmärtämään niiden merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien, S1-S6
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen, S1-S6
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä, S2-S6

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan, S1-S6
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti,S1-S6

Tiedot ja ymmärrys
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä,S1-S6
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä,S1-S6
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen sekä eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen,S1, S3-S6
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja,S3-S5
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle,S2-S5
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle, S4-S5
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä (mm. seksuaaliterveyden osalta) sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa, S1-S2,S6

Vuosiluokka 6

Merkitys, arvot, asenteet
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen, S1-S6
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan,S1-S6

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle,S1-S6

Tutkimisen ja toimimisen taidot
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana, S1-S6
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen, S1-S6
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin, S1-S6
T7 ohjata oppilasta käyttämään arjen teknologisia sovelluksia ja ymmärtämään niiden merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien, S2-S6
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen, S1-S6
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä, S2-S6
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan, S1-S6
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti,S1-S6

Tiedot ja ymmärrys
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä,S1-S6
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä,S1-S6
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia,S1-S6
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen sekä eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen,S1-S6

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja,S3-S6
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle,S2-S6
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle, S2, S4-S6
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä (mm. seksuaaliterveyden osalta) sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa, S1-S2,S6

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

S1 Kasvu ja kehitys (T 1, T 3, T 4, T 5, T 6)
Leikitään leikkejä, joissa oppilas oppii hahmottamaan omaa kehoaan ja sen toimintaa. Tunnetaitojen harjoittelu yhdessä toimien, kokemusten, elämysten, satujen ja leikkien avulla.

S2 Kotona ja koulussa toimiminen (T 1, T 2, T 3, T 5)
Kiinnitetään huomiota sään mukaiseen pukeutumiseen ja omista koulutavaroista huolehtimiseen. Harjoitellaan turvallista työskentelyä ja liikkumista liikenteessä esim. koulumatkoilla. Harjoitellaan myös avun pyytämistä/hakemista sekä yksinkertaisia itsehoitotaitoja. Oppilaat osallistuvat mahdollisiin koulun poistumisharjoituksiin ja niissä toimimiseen.

Harjoitellaan hyviä tapoja, toisten huomioon ottamista, luokan omia ja koulun sääntöjä, yhteistyötaitoja sekä arjessa toimimista. Kiinnitetään huomiota siihen, että oppilaat oppivat kunnioittamaan toisiaan kaikin tavoin. (Tarvittaessa esim. Kiva-koulu tai Verso-toiminta auttavat ristiriitatilanteissa.)

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi
Tehdään retkiä lähiympäristöön ja opitaan havainnoimaan sitä. Vieraillaan esim. lähipuistossa. Tutustutaan luontoon eri vuodenaikoina ja tehdään havaintoja lähiympäristön kasveista ja eläimistä. Harjoitellaan kertomaan omista luontohavainnoista ja kuuntelemaan toisten kertomia

havaintoja. Luokkaan voidaan rakentaa vuodenaikapöytä, jonka äärellä voi tarkentaa havaintoja, käydä keskusteluja ja ihailla luonnon monimuotoisuutta.

S4 Tutkiminen ja kokeileminen
Tutkimuksen tekemisen harjoittelu (sisältönä luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin, teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä tutkimustehtäviä). Voidaan kasvattaa siemenestä kasvi/kasveja ja havainnoida kasvun eri vaiheita. Pyritään löytämään arjen pulmiin yhdessä eri ratkaisuvaihtoehtoja.

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen
Kiinnitetään huomiota elämän perusedellytyksiin: ravintoon, veteen, ilmaan, lämpöön ja huolenpitoon. Keskustellaan arjen terveystottumuksista ja harjoitellaan niitä. Tarkastellaan koulupäivän toimintoja terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta. Keskustellaan myös asioista, jotka tuottavat ihmiselle hyvää mieltä.

S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu
Harjoitellaan omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista. Harjoitellaan myös lajittelua, uusiokäyttöä ja kierrätystä omassa luokassa. Voidaan osallistua oman lähiympäristön tilan ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen: kunnostustalkoot, pihatalkoot, yhteiset juhlat. Kiinnitetään huomiota omien tekojen merkitykseen itselle, toisille ja lähiympäristölle.

Vuosiluokka 2

S1 Kasvu ja kehitys
Käydään läpi omaa kehitystä ja kasvua ikäkaudelle sopivalla tavalla. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti.

S2 Kotona ja koulussa toimiminen
Jatketaan edelleen harjoittelua turvallisesti toimimisesta sekä koulussa että kotona. Harjoitellaan liikenteessä liikkumista. Kiinnitetään edelleen huomiota luokan omiin ja koulun sääntöihin, pyritään ehkäisemään kiusaamista sekä kunnioitetaan toisen fyysistä koskemattomuutta. Osallistutaan koulun poistumisharjoituksiin.
S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi
Tehdään retkiä lähiympäristöön ja kiinnitetään huomiota luontoon eri vuodenaikoina. Laajennetaan lähiympäristön kasvien ja eläinten tuntemusta. Tehdään havaintoja ja jaetaan kokemuksia sekä elämyksiä. Harjoitellaan kertomista sekä kuvailua omista luonto- ja säähavainnoista. Harjoitellaan kartan piirtämistä sekä voidaan jatkaa vuodenaikapöydän ylläpitoa ja seuraamista.

S4 Tutkiminen ja kokeileminen
Harjoitellaan pienten tutkimusten tekemistä liittyen luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin, ihmisen toimintaan tai eri ongelmanratkaisutehtäviin. Havainnoidaan liikennettä ja pohditaan syitä liikenteen muutoksiin.

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen
Jatketaan perehtymistä elämän perusedellytyksiin. Keskustellaan ravinnon tuotannosta ja veden merkityksestä kasvien kasvulle. Kiinnitetään huomiota asioihin, jotka edistävät hyvinvointia ja viihtyvyyttä koulussa.

S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu
Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta ensimmäisen luokan sisältöjä ja työskentely-ympäristöä laajentaen.

Vuosiluokka 3

S1 Minä ihmisenä
Keskustellaan ihmisen rakenteeseesta, keskeisistä elintoiminnoista sekä ihmisen kasvusta ja kehityksen eri vaiheista. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan omia ajatuksia ja tunteita. Keskustellaan terveellisistä elämäntavoista sekä terveellisestä ravinnosta. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen
Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne- ja paloturvallisuus, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille esimerkiksi erilaisissa rakennusprojekteissa. Rakennusprojekteissa kiinnitetään huomiota turvallisuuteen ja asianmukaisiin työvälineisiin.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan
Oppilaat tutustutetaan monimuotoiseen maailmaan perehdyttämällä heidät entisajan maanviljelyskulttuuriin sekä vanhoihin käsityöammatteihin. Näistä johdetaan silta nykyajan vastaavien ilmiöiden hahmottamiseen. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja vanhan kulttuurin moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Karttataitoja voidaan harjoitella esimerkiksi piirtämällä vanhoja pihapiirejä ja peltoalueita.

S4 Ympäristön tutkiminen
Tutkitaan ympäristöä ja kasvien kasvua perehtymällä esimerkiksi viljelyyn, jolloin tarkastelllaan myös mm. sään ja maaperän vaikutuksesta sadon onnistumiseen. Laajennetaan kasvilajiston tuntemusta hyötykasveilla. Verrataan, kuinka nykyajan rakentaminen on muuttunut entisajan talonpoikaisrakentamisesta. Rakennusprojektissa voidaan konkreettisesti havaita, kuinka paljon voimaa on tarvittu eri työvaiheissa, kun koneita ei ole ollut koneita. Katsotaan, kuinka nykyiset juhlat/tapahtumat ovat muodostaneet vanhoista juhlatraditioista, esimerkiksi sadonkorjuujuhlasta ovat muotoutuneet syysmarkkinat.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut
Tarkastellaan erilaisten materiaalien ja aineiden avulla niiden käyttäytymistä esimerkiksi sepän työstäessä metalleja, Seurataan, kuinka vesi ja lämpötila vaikuttavat esimerkiksi viljelyssä. Seurataan edelleen vuodenaikoja, vuorokausirytmiä ja niiden vaikutusta kasveihin, eläimiin ja ihmisiin. Tutustutaan viljelyn kautta ravinnontuotantoon ja ruoan reitteihin esim. jauhamalla jyvistä jauhot ja leipomalla niistä leipää sekä valmistamalla kermasta voita. Mahdollisuuksien mukaan metsien hyötykäyttöön tutustutaan esimerkiksi marjastamalla.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen
Kiinnitetään huomiota oman toiminnan vaikutukseen lähiympäristössä esimerkiksi kierrätystä harjoittelemalla. Vaalitaan kulttuuriperintöä mm. talonpoikais- ja vanhojen ammattien jaksolla.

Vuosiluokka 4

S1 Minä ihmisenä
Keskustellaan ihmisen monipuolisuudesta eri fyysisten toimintojen ja aistien alueella. Tuodaan esille kuinka eläimet ovat erikoistuneet tietyillä elintoimintojen ja aistien alueilla. Tutustutaan esim. lehmän. leijonan, hiiren ja mustekalan laadullisiin ominaisuuksiin.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen
Harjoitellaan itsenäistä työskentelyä, yhteistyötä ja tiedon hakemista. Kiinnitetään edelleen huomiota turvallisuuden ja liikennetaitojen edistämiseen.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan
Perehdytään laajasti ja monipuolisesti Kalevalaan sekä mahdollisesti Eddaan ja Niebelungin tarinaan.

S4 Ympäristön tutkiminen
Tutustutaan monipuolisten esimerkkien kautta kotiseutuun, sen historiaan, kulttuuriin sekä liikenteeseen. Käytetään ja laaditaan karttoja.

Tutustutaan elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Laajennetaan lähiympäristön lajituntemusta.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut
Tässä kopio perusteista, emme osanneet muokata sitä tässä kohtaa stops-malliin.
Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmiöitä. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen
Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä. Kiinnitetään huomiota oman toiminnan vaikutuksiin itseen, muihin ihmisiin ja luontoon.

Vuosiluokka 5

S1 Minä ihmisenä
Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Viidennellä luokalla perinteisesti tehtävässä näytelmässä harjoitellaan yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Harjoitellaan itsenäisempää ja vastuullisempaa liikkumista luonnossa. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan
Tutustutaan muinaisiin kulttuurikausiin esim. Intia, Egypti ja Kreikka.

S4 Ympäristön tutkiminen
Perehdytään Suomen sekä Pohjoismaiden maantietoon. Tutustutaan Suomen maaperään, vesistöihin, kasvillisuuteen (levät, sammalet, jäkälät, sanikkaiset, yksisirkkaiset kasvit sekä kukkakasvit), sieniin ja eläimistöön. Mahdollisuuksien mukaan voidaan laatia perinteinen tai digikasvio. Käydään läpi suurimpia kaupunkeja sekä maakuntien ominaispiirteitä.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Vuosiluokka 6

S1 Minä ihmisenä
Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen
Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan tarvittaessa laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan
Tutustutaan maapallon meriin ja mantereisiin. Käydään läpi esimerkiksi ilmastoa, merivirtoja, kasvillisuusvyöhykkeitä, vuoristoja, aavikoita, pisimpiä jokia ja suurimpia järviä. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa.

S4 Ympäristön tutkiminen
Tutustutaan lintuihin ja niiden elintapoihin. Laajennetaan lintujen lajituntemusta.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut:
Tutustutaan eri metsätyyppeihin sekä mahdollisuuksien mukaan metsänhoitoon ja hyötykäyttöön sekä metsän merkitykseen hyvinvoinnille. Opetellaan tunnistamaan eri puulajeja.

Perehdytään eri kivilajien syntyyn. Tutustutaan mineraaleihin, malmeihin ja jalokiviin. Tutustutaan Auringon, Maan ja Kuun liikkeiden suhteista johtuviin havaittaviin vaikutuksiin Maapallolla (esim. vuorokausi ja vuodenajat). Käydään läpi Aurinkokuntamme planeetat. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmiöitä.

Palaminen ja veden kiertokulku. Lämpö: lämpötilan mittaaminen, lämpöenergian ja energialajien muuntuminen. Ääni ja valo
Sähköopin ja magnetismin perusteita.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Ympäristöopin opetuksessa tavoitteena on tutustua sekä luontoon että rakennettuun ympäristöön aisteja kokonaisvaltaisesti käyttäen. Oppilaat tekevät säännöllisesti retkiä lähiympäristöön, jossa tutkivat yksinkertaisia luonnonilmiöitä. Työtapoina ovat luonnon havainnoista keskusteleminen, erilaiset leikit sekä luonnon kiertokulun seuraaminen.

Vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena ympäristöopin opetuksessa on syventää ymmärrystä lähiluontoon ja rakennettuun ympäristöön liittyvistä ilmiöistä ja niiden perusteista. Oppimista tuetaan kokonaisvaltaisesti taiteen avulla. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Rakennettuun ympäristöön pyritään perehtymään yhteistyössä erilaisten yhteisöjen ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Oppilaat tutkivat ja tekevät havaintoja luonnossa ja keskustelevat havainnoistaan. Keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Tieto- ja viestintätekniikkaa ja -välineitä hyödynnetään monipuolisesti oppilaiden ikäkauden mukaan. Oppimistilanteita ja -ympäristöjä järjestetään yhteistyössä erilaisten yhteisöjen ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Oppilaat tekevät itse oppikirjan oppimistaan asioista, havainnoista, ilmiöis tä ja niiden perusteita sekä selostuksia erilaisten projektien ja tapahtumien etenemisestä. Luonnon ja rakennetun ympäristön suhdetta tutkitaan projektilähtöisesti oppilaiden kanssa yhteistyössä sekä kirjallisesti pari- ja ryhmätyönä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa

Vuosiluokilla 1-2

Oppilaita ohjataan turvalliseen ja toiset huomioon ottavaan toimintaan erilaisten leikkien, pelien ja ryhmätehtävien avulla. Opetuksessa suositaan yhteistoiminnallista oppimista, joka mahdollistaa asioiden oppimisen yhdessä, mutta oppilaan omassa tahdissa ja omien edellytysten mukaan. Lähiympäristöön ja eri luontokohteisiin tehtävillä retkillä vahvistetaan yhteistyötaitoja ja ympäristön sekä toisten kunnioittamista. Oppilaan kiinnostuksen heräämistä ympäristöä kohtaan tuetaan luokassa säännöllisillä luontoretkillä ja luokassa muun muassa vuodenaikapöydän ylläpidolla. Samalla opetellaan kantamaan vastuu yhteisten tilojen siisteydestä. Ristiriitatilanteita pyritään ensisijaisesti käsittelemään draamaharjoitusten ja satujen avulla niin, että lapsissa herää myötätunto ja ymmärrys toisia kohtaan. Yhdessä luotu fyysinen ja henkinen oppimisympäristö antaa oppilaalle onnistumisen kokemuksia ja vahvistaa positiivista minäkuvaa ja yhteisöllisyyttä.

Vuosiluokilla 3-6

Ympäristöopin tunneilla tehtävissä projekteissa ohjataan turvalliseen työskentelyyn sekä yksin että ryhmässä. Projekteissa kokeileva oppiminen ja itse tekeminen sekä töiden valmiiksi saattaminen ja niiden yhteinen tarkastelu tukevat positiivisen oppijaminäkuvan vahvistumista. Säännölliset luontoretket tukevat monikanavaista oppimista ja vahvistavat luokan yhteishenkeä sekä oppilaan luovuutta, itsenäisyyttä, itseluottamusta, keskittymiskykyä, myötätuntoa ja turvallisuuden tunnetta. Suosimalla yhteistoiminnallisia oppimismenetelmiä oppiaine voidaan eriyttää jokaiselle oppilaalle sopivaksi.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa

Vuosiluokka 1

- Palautetta annetaan koko ryhmälle.
- Toivottua käyttäytymistä vahvistetaan kannustamalla.
- Turvallinen toimiminen sekä koulun lähiympäristössä että koulumatkoilla.
- Aktiivinen tutkiminen, havaintojen tekeminen ja kokeileminen jokapäiväisessä elämässä.
- Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa.

Vuosiluokka 2

- Palautetta annetaan koko ryhmälle ja palaute on kannustavaa.
- Aktiivinen ryhmässä toimiminen ja toisten kunnioittaminen myös fyysisen koskemattomuuden alueella.
- Eri vuodenaikojen ilmiöiden havainnoiminen ja erojen ymmärtäminen.

Vuosiluokka 3

- Omien tunteiden tunnistaminen ja niiden ilmaisu ja säätely.
- Ymmärrys oman toiminnan vaikutuksesta ympäristöön ja muihin ihmisiin.
- Osallistuminen luokan yhteiseen rakennusprojektiin.
- Oppilaan tunti- ja vihkotyöskentelystä annetaan jatkuvaa palautetta oppitunneilla kannustavasti ja monipuolisesti.

Vuosiluokka 4

- Oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta suullisesti lukuvuoden aikana ja kirjallinen palaute lukuvuoden lopussa.
- Kiinnostus ja motivaatio opetettaviin oppisisältöihin.
- Esitelmään liittyvän tiedon hankkiminen ja työn toteutus.

Vuosiluokka 5

- Oppilaan arvioinnissa viidennellä luokalla huomioidaan tiedon hakemiseen, tavoitteiden asettamiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn liittyvät taidot.
- Erilaisten kertausten ja kokeiden avulla arvioidaan tietojen omaksumista.

- Opettajan antama palaute on jatkuvaa sekä kirjallisesti että suullisesti.
- Oppilas harjoittelee arvioimaan omaa osaamistaan ja työskentelyään

Vuosiluokka 6

- Erilaisten kertausten ja kokeiden avulla arvioidaan tietojen omaksumista.
- Opettajan antama palaute on jatkuvaa sekä kirjallisesti että suullisesti.
- Opettaja arvioi oppilaan taidot kirjallisesti kuudennen luokan päätteeksi valtakunnallisia hyvän osaamisen kriteerejä hyödyntäen.

Ympäristöopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.
Tutkimisen ja toimimisen taidot			
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-	S1-S6	Tutkimisen taidot: johtopäätösten	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-

seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin		tekeminen ja tulosten esittäminen	seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan	S2-S6	Ympäristössä toimiminen ja	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä

sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä		tutkiminen	luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.
Tiedot ja ymmärrys			
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä

toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä			ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen,	S1, S3-S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien

elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen			kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemiaan alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.
T18 ohjata oppilasta	S2, S4-	Kemian tiedonala:	Oppilas osaa havainnoida

tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S6	Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa.	S1-S3, S6	Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämänkulun eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.

13.4.8 BIOLOGIA

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksessa työskennellään luonnossa ja ohjataan oppilasta tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa painotetaan ilmiöitä ja sitä, miten ne voidaan kokea. Esimerkiksi puutarhanhoito on toimintaa luokkahuoneen kasvien hoidosta lähtien aina viljelyyn maapalstalla, jossa voidaan kasvattaa kukkia ja vihanneksia, perustaa komposti ja herättää vastuuta maata kohtaan käytännöllisellä tavalla.

Biologian opetus kehittää oppilaan ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilas saa valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilasta ohjataan kestävään elämäntapaan.

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilasta ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä ja ihmisen rakennetta ja elintoimintoja sekä kartuttaa luonnon tuntemusta monipuolisesti. Kestävä kehitys ja ilmastonmuutos ovat tärkeitä näkökulmia. Opetuksen tulee vahvistaa mielenkiintoa luontoa kohtaan ja kasvattaa ymmärrystä ihmisen vastuusta, korostaen toiminnallisuutta ja järkevien valintojen tekemistä.

Biologian opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 7

Tavoitteena on:

- *Ohjata oppilas ymmärtämään ihmisen anatomiaa ja fysiologiaa, erityisesti ravitsemusbiologiaa, sisäelinten toimintaa, aisteja ja lisääntymistä sekä tuntemaan ravinto- ja muita hyötykasveja ja niiden tuotantoa (T1, T2, T3, T5, T7, T8, T10, T11, T12, T13, T14)*

- *Ohjata oppilas ymmärtämään vesiekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa ja tunnistaa lajeja, niiden rakenteita ja elintoimintoja ja eliökunnan rakennetta sekä ihmisen vaikutusta vesiympäristöihin (T1, T2, T3, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T12, T13, T14)*

Vuosiluokka 8

Tavoitteena on:

- *Ohjata oppilas ymmärtämään ihmisen anatomiaa ja fysiologiaa, erityisesti luuston ja lihaksiston rakennetta ja toimintaa (T2, T5, T7, T8, T10, T11, T12, T13, T14)*
- *Ohjata oppilasta ymmärtämään hyönteisten rakennetta ja merkitystä ekosysteemeissä sekä kasvifysiologiaa, systematiikkaa ja kasvijalostusta (T1, T2, T3, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T12, T13, T14)*

Vuosiluokka 9

Tavoitteena on:

- *ohjata ymmärtämään ihmisen varhaiskehitystä, pystyasennon kehitystä ja aistien ja hermojärjestelmän toimintaa sekä perinnöllisyyttä ja evoluutiota (T2, T4, T5, T7, T8, T10, T11, T12, T13, T14)*
- *ohjata oppilasta ymmärtämään luonnon monimuotoisuutta ja eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin sekä erilaisten ekosysteemien toimintaperiaatteita (T1, T2, T3, T4, T6, T7, T8, T10, T11, T12, T13, T14)*

Biologian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 7

1. *Ihmisen biologia: Ihmisen anatomian ja fysiologian opinnoissa paneudutaan seitsemännellä luokalla ruuansulatuksen toimintaan ja aineenvaihduntaan, sisäelinten toimintaan, aisteihin, verenkiertoon, hengitykseen sekä sukuelimiin. Painotus on ravitsemusbiologiassa, joka linkittyy myös kemian, terveystiedon ja maantiedon teemoihin. Valitaan tarkasteluun ravinto- ja muita hyötykasveja ja tutkitaan erilaisia ravintoketjuja ja -verkkoja. Opiskellaan yhteyttäminen ekosysteemien toiminnan perustana. Tutustutaan erilaisiin ravinnontuotantomuotoihin, tehotuotantoon, luomutuotantoon, lähiruokaan ja vertaillaan eri ruokien hiilijalanjälkiä ym. ympäristövaikutuksia.*

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.
S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön: Tutustutaan paikalliseen maatilaan / -tiloihin, ravinnontuotantoon. Havainnoidaan erilaisia viljelytapoja ja niiden vaikutuksia ympäristöön ja eliöihin ja ihmiseen.
S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Hyöty- ja ravintokasvien kasvatusta sisällytetään opetukseen. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita esim. hiilijalanjäljen pienentämisessä.
S5 Ihminen: Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan esimerkein, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen ominaisuuksien kehittymiseen.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta: Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta.

2. Ekosysteemit: Tarkastellaan ja tutkitaan erilaisia vesiekosysteemejä toimivina kokonaisuuksina: veden eliöstöä, erityisesti kaloja ja ihmisen toiminnan vaikutusta vesiympäristöihin. Painotetaan omasta lähiluonnosta löytyvää vesiluontoa: merta ja/tai järveä, lampea, jokea, puroa, lähdettä sekä erilaisia soita.

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.
S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön: Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä vesiekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.
S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta: Sisällöt painottuvat suomalaisen vesiekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja suoekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin, esim. vesinäytteiden otto ja vertailu. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. S6 Kohti kestävää tulevaisuutta: Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähivesissä. Pohditaan vesivarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa ja sen vaikutuksia vesistöihin sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Vuosiluokka 8

2. *Ihmisen biologia: Ihmisen anatomian ja fysiologian aiheina ovat kahdeksannella luokalla erityisesti luusto ja lihaksisto.*

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla ihmisen ja muiden eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä.

S5 Ihminen: Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä erityisesti luuston ja lihaksiston toimintaperiaatteita. Tarkastellaan luuston ja lihaksiston kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat kehittymiseen.

2. Ekosysteemit: Tarkastellaan ja tutkitaan hyönteisiä sekä muita selkärangattomia ja niiden merkitystä ekosysteemeissään. Tutustutaan mehiläisten ja muiden pölyttäjien merkitykseen luonnolle ja ihmiselle. Tutustutaan kasvimorfologiaan ja systematiikkaan, kasvien lisääntymiseen ja jalostukseen.

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön: Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsien, kaupunkiympäristöjen, niittyjen ja muiden perinnebiotooppien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.
S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta: Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja perinneympäristöistä sekä kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.
S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden, erityisesti selkärangattomien, rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.
S6 Kohti kestävää tulevaisuutta: Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Vuosiluokka 9

1. *Ihmisen biologia: Yhdeksännellä luokalla aiheina ovat lisääntyminen ja ihmisyksilön varhaiset kehitysvaiheet, solujen jakaantuminen ja erilaistuminen, silmän ja korvan varhaisten kehitysvaiheiden vertailu, pystysuoruuden kehitys, hermoston ja aivojen kehitys, niiden rakenne ja toiminta, kokonaiskatsaus aisteihin, aivojen hyvinvoinnin vaaliminen ja sen vaikutus ihmisen terveyteen sekä perinnöllisyyden perusteet.*

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla ihmisen ja muiden selkärankaisten rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden perusteisiin ja ihmisen evoluutioon. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

S5 Ihminen: Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen yksilönkehityksestä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

2. Ekologia ja evoluutio: Ekologiassa perehdytään luonnon monimuotoisuuteen, suomalaisiin ekosysteemeihin - etenkin niihin joihin mennään retkille tai vaellukselle, (esim. tuntureihin), ekosysteemin osatekijöihin, ekosysteemin energiatalouteen sekä aineiden, kuten hapen ja hiilen kiertoon luonnossa. Eliöiden selviytymisen ja sopeutumisen kautta perehdytään evoluution perusteisiin.

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön: Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän, tuntureiden ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta: Sisällöt painottuvat suomalaisten ekosysteemien rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta: Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 7-9

Biologian oppimisympäristö ymmärretään laajasti. Oppilaat oppivat luokassa, luonnossa eri ympäristöissä ja laboratoriossa. Apuna oppimisessa ovat biologian oppiaineeseen soveltuvat välineet ja materiaalit. Työtapa on tutkiva, tarkasteleva ja havainnoiva. Tarkastelu on kokonaisvaltaista, toisaalta ilmiö- ja ongelmalähtöistä, mutta aina luontoa kunnioittava. Oppimisessa korostetaan oppilaan omaa aktiivisuutta. Opetus on parhaimmillaan eheyttävää ja voimaannuttavaa, jossa mahdollistetaan omakohtaiset kokemukset ja vahvistetaan kiinnostusta ja kunnioitusta luontoon.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon erilaisten oppijoiden tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Myös taiteen käyttö kuuluun biologiaan: oppilas oppii ymmärtämään ihmisen fysiologiaa ja anatomiaa taiteellisen toiminnallisuuden kautta maalaten, piirtäen ja muovaillen.

Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaan taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaalle kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa

Vuosiluokilla 7-9

Oppilaiden työskentelyssä huomioidaan oppilaiden erilaiset kyvyt havainnoida asioita. Oppilaita ohjataan turvallisuusnäkökulmat huomioiden tarkkaan havainnointiin niin maasto- kuin laboratoriotyöskentelyssä. Opetuksen tutkimuksellisuus, kokemuksellisuus ja yhteistoiminnallisuus tukevat yksilöllisiä oppimistapoja, luontosuhteen syvenemistä ja opittavan asian liittymistä omaan kokemusmaailmaan. Oppilasta tuetaan työskentelyssä hänen omien vahvuuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja tuen eri portaita hyödyntäen.

Oppilaan oppimisen arviointi biologiassa

Vuosiluokalla 7

- Arvioinnin kohteet: oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, opitun soveltamisen taidot, välineistön käyttäminen luokassa, laboratoriossa ja maastossa, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, lähdekritiikki, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, kysymisen taidot, biologisten käsitteiden käyttö.
- Käytännöt: ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, maastotyöt ja omat tutkimukset, kokeellinen työskentely, kokeet ja tuntiaktiivisuus.

Vuosiluokalla 8

- Arvioinnin kohteet: oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, opitun soveltamisen taidot, välineistön käyttäminen luokassa, laboratoriossa ja maastossa, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, kysymisen taidot, biologisten käsitteiden käyttö.
- Käytännöt: ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, maastotyöt ja omat tutkimukset, kokeellinen työskentely, kokeet ja tuntiaktiivisuus.

Vuosiluokalla 9

- Arvioinnin kohteet: oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, opitun soveltamisen taidot, välineistön käyttäminen luokassa, laboratoriossa ja maastossa, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, lähdekritiikki, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, kysymisen taidot, biologisten käsitteiden käyttö.
- Käytännöt: ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, oppimispäiväkirjat, portfolio, maastotyöt ja omat tutkimukset, kokeellinen työskentely, kokeet ja tuntiaktiivisuus

Biologian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Biologian opetuksen	Sisältö-	Arvioinnin kohteet	Arvosanan kahdeksan

tavoitteena on	alueet	oppiaineessa	osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1-S4, S6	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Oppilas osaa kuvata monimuotoisuuden merkitystä ekosysteemien toiminnalle sekä pohtia metsien kestävän käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1-S5	Eliökunnan rakenteen jaa eliöiden rakenteen ja elintoimintojen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokittelee ja vertailee eliöryhmiä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään	S1-S4, S6	Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin.

erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle			Oppilas tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	S1, S4, S5	Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen	Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutusta eliöiden yksilönkehityksessä. Oppilas osaa kuvata miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	S5	Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmiselimistön perusrakenteita ja elintoimintoja sekä osaa selostaa ihmisen kasvun ja kehittymisen pääperiaatteita.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys	S6	Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista. Oppilas ymmärtää maapallon luonnonvarojen

			rajallisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1-S6	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedon-hankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	S1-S5	Biologisen tutkimusvälineistön ja teknologian käyttö	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1-S4, S6	Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti

			kasvatuskokeen.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1-S6	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa esittää hypoteeseja ja tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia.
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	S6	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kuvata, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa sekä osaa perustella näkemyksiä biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu lähiluonnon vaalimisprojektiin, sen toteuttamiseen ja tulosten raportointiin.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet			
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1-S6	Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen	Oppilaan osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.

T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	Eettisten kysymysten pohdinta	Oppilas osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja esittää perusteluja eettisesti kestäville valinnoille.
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata, miten toimitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 7

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: biologisen tutkimuksen vaiheiden läpiajattelu omien pienten tutkimustöiden kautta, havaintojen teko ja havaitun sanoittaminen, kirjoittaminen, pohdinta-aiheet
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: vierailut, retket, ryhmätyöt, esitykset, omat kirjalliset tuotokset
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: retket, toimintakulttuuri luokassa
- L4 Monilukutaito: havainnot erilaisista luonnonilmiöistä
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: tiedonhaku, oppimisalustojen käyttö esim. ryhmä- ja yksilöllisten töiden jakamisessa, mahdolliset ilmiöiden äärelle ohjaavat ja niiden tarkastelua auttavat sovellukset
- L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: oma aktiviteetti, osallistuminen luokan tutkimusprojektiin tai -projekteihin, itsenäisen työskentelyn ja ryhmässä toimimisen taidot
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: oma aktiviteetti, oman koulun kestävän kehityksen toimiin vaikuttaminen, sisällöllisesti kestävän kehityksen teemoihin liittyvät työt, keskustelut, projektit

Vuosiluokka 8

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: biologisen tutkimuksen vaiheiden läpiajattelu omien pienten tutkimustöiden kautta, havaintojen teko ja havaitun sanoittaminen, kirjoittaminen, pohdinta-aiheet
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: vierailut, retket, ryhmätyöt, esitykset, omat kirjalliset tuotokset
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: retket, toimintakulttuuri luokassa
- L4 Monilukutaito: havainnot erilaisista luonnonilmiöistä
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: tiedonhaku, oppimisalustojen käyttö esim. ryhmä- ja yksilöllisten töiden jakamisessa, mahdolliset ilmiöiden äärelle ohjaavat ja niiden tarkastelua auttavat sovellukset
- L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: oma aktiviteetti, osallistuminen luokan tutkimusprojektiin tai -projekteihin, itsenäisen työskentelyn ja ryhmässä toimimisen taidot
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: oma aktiviteetti, oman koulun kestävän kehityksen toimiin vaikuttaminen, sisällöllisesti kestävän kehityksen teemoihin liittyvät työt, keskustelut, projektit

Vuosiluokka 9

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: biologisen tutkimuksen vaiheiden läpiajattelu omien pienten tutkimustöiden kautta, havaintojen teko ja havaitun sanoittaminen, kirjoittaminen, pohdinta-aiheet
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: vierailut, retket, ryhmätyöt, esitykset, omat kirjalliset tuotokset
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: retket, toimintakulttuuri luokassa
- L4 Monilukutaito: havainnot erilaisista luonnonilmiöistä
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: tiedonhaku, oppimisalustojen käyttö esim. ryhmä- ja yksilöllisten töiden jakamisessa, mahdolliset ilmiöiden äärelle ohjaavat ja niiden tarkastelua auttavat sovellukset
- L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: oma aktiviteetti, osallistuminen luokan tutkimusprojektiin tai -projekteihin, itsenäisen työskentelyn ja ryhmässä toimimisen taidot
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: oma aktiviteetti, oman koulun kestävän kehityksen toimiin vaikuttaminen, sisällöllisesti kestävän kehityksen teemoihin liittyvät työt, keskustelut, projektit

13.4.9 MAANTIETO

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 maantiedon tehtävänä on herättää kiinnostus maailmaa ja sen ilmiöitä kohtaan, antaa mahdollisuus harjoittaa havainnoinnin taitoja ja valaa rohkeutta elämää varten. Maantiedon erityistehtävä on tukea ihmisten, asioiden ja ilmiöiden sijoittamista paikkaan, kartalle. Maantieto auttaa nuorta hahmottamaan maailmaa kokonaisuutena yli oppiainerajojen, pohtimaan itseä osana maailmaa sekä ihmisen ja maailman keskinäistä suhdetta erityisesti kestävän kehityksen ja tulevaisuuden näkökulmasta. Tähtiopissa laajennetaan perspektiivi osaksi maailmankaikkeutta.

Maantiedossa harjoitellaan ajankohtaisten asioiden ja uutisten seuraamista ja näiden sijoittamista maailmankartalle.

Kestävän tulevaisuuden rakentaminen on maantieteessä ydinteema. Oppiaineen avulla harjoitetaan kasvamista aktiiviseksi, osallistuvaksi, rohkeaksi ja vastuuntuntoiseksi nuoreksi ja aikuiseksi. Maantieto antaa näkökulmia ihmisten ja omien valintojen vaikutuksen ja Steinerin sanoin elämänyhteyksien ymmärtämiselle. Perusta vastuulle ja ekologinen tietoisuus luodaan varhaisessa vaiheessa.

Maantiedon opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 7

Maantieteellinen tieto ja ymmärrys

T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta erityisesti lämpö- ja kasvillisuusvyöhyketarkasteluin, teemakartoin, uutisseurannalla, pituus- ja leveyspiirien avulla (S1-S6, L1, L4, L5)

T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla (S1-S4, L4, L5)

T3 ohjata oppilasta tutkimaan kultturimaantieteellisiä ilmiöitä ja maisemia Suomessa ja maapallon eri alueilla (S1, S2, S4-S6, L2, L4, L5)
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys sekä omassa lähiympäristössä että muualla erityisesti ravintokysymyksien, ruuan alkuperän ja eri alueiden ihmisten, myös alkuperäiskansojen elämään tutustumisen kautta. (S1, S2, S4, S6, L5, L7)

Maantieteelliset taidot
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä kaikissa opetussisällöissä ja erityisesti ajankohtaisia uutisia seuraamalla (S1-S6, L1)
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä: pöytämaapallon teko itse, maasto- ja teemakarttojen lukeminen ja laatiminen (S1-S6, L4, L5, L6)
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä: maasto- ja teemakarttojen lukeminen ja laatiminen ja lähiseutuun tutustumisen ja tutkimuksien avulla sekä ajankohtaisia uutisia seuraamalla (S1-S6, L1, L4, L5, L6)
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja esimerkiksi koulun lähiympäristössä (S1-S6, L1, L2, L4, L5, L6)
T9 harjaannuttaa oppilasta arvioimaan ympäristönmuutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa. Osallistuminen johonkin kunnostusprojektiin tai sellaisen suunnittelu ja toteutus (S1-S6, L4, L5, L7)
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa (S1-S6, L2, L3, L5, L6, L7)
T11 kannustaa oppilasta kehittämään ympäristölukutaitoa, ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja (S1-S6, L2, L3, L4, L5, L6, L7)

Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi konkreettisen ympäristönkunnostus- ja tutkimusprojektin avulla (S1-S6, L2, L7)
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa (S1-S6, L2, L3, L4, L6, L7)

Vuosiluokka 8

Maantieteellinen tieto ja ymmärrys

T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta erityisesti lämpö- ja ilmastovyöhyketarkasteluin sekä säätilaseurannan avulla, teemakartoin sekä uutisia seuraamalla (liittyen sisältöihin S1-S6 sekä laaja-alaisiin oppimiskokonaisuuksiin L1, L4, L5)

T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla (S1-S4, L4, L5)

T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla (S1, S2, S4-S6, L2, L4, L5)

T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys sekä omassa lähiympäristössä että muualla erityisesti ravintokysymyksien, ruuan ja muiden luonnonvarojen alkuperän ja eri alueiden ihmisten, myös alkuperäiskansojen elämään tutustumisen kautta. (S1, S2, S4, S6, L5, L7)

Maantieteelliset taidot

T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä kaikissa opetussisällöissä ja erityisesti ajankohtaisia uutisia seuraamalla (S1-S6, L1)

T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä: maasto- ja teemakarttojen lukeminen ja laatiminen (S1-S6, L4, L5, L6)

T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä: maasto- ja teemakarttojen lukeminen ja laatiminen ja lähiseutuun tutustumisen ja tutkimuksien avulla sekä ajankohtaisia uutisia seuraamalla (S1-S6, L1, L4, L5, L6)

T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja esimerkiksi koulun lähiympäristössä (S1-S6, L1, L2, L4, L5, L6)

T9 harjaannuttaa oppilasta arvioimaan ympäristönmuutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa. (S1-S6, L4, L5, L7)

T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa (S1-S6, L2, L3, L5, L6, L7)

T11 kannustaa oppilasta kehittämään ympäristölukutaitoa, ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja

vaikuttamisen taitoja globaaleihin ajankohtaisiin ympäristökysymyksiin. (S1-S6, L2, L3, L4, L5, L6, L7)
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet

T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi konkreettisen ympäristönkunnostus- ja tutkimusprojektin avulla (S1-S6, L2, L7)
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa (S1-S6, L2, L3, L4, L6, L7)

Vuosiluokka 9

Maantieteellinen tieto ja ymmärrys
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta erityisesti Maan pinnanmuotojen ja maisemien tarkastelulla, teemakartoin, uutisseurannalla (liittyen sisältöihin S1-S6 sekä laaja-alaisiin oppimiskokonaisuuksiin L1, L4, L5)
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla (S1-S4, L4, L5)
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla (S1, S2, S4-S6, L2, L4, L5)
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys sekä omassa lähiympäristössä että muualla erityisesti kaivannaisteollisuustuotteiden ja jalostuksen sekä globaalin kaupankäynnin valossa. (S1, S2, S4, S6, L5, L7)

Maantieteelliset taidot
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä kaikissa opetussisällöissä ja erityisesti ajankohtaisia uutisia seuraamalla (S1-S6, L1)
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä: maasto- ja teemakarttojen lukeminen ja laatiminen (S1-S6, L4, L5, L6)
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä: maasto- ja teemakarttojen lukeminen ja laatiminen ja lähiseutuun tutustumisen ja tutkimuksien avulla sekä ajankohtaisia uutisia seuraamalla (S1-S6, L1, L4, L5, L6)

T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja esimerkiksi koulun lähiympäristössä (S1-S6, L1, L2, L4, L5, L6)
T9 harjaannuttaa oppilasta arvioimaan ympäristönmuutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa. Osallistuminen johonkin kunnostusprojektiin tai sellaisen suunnittelu ja toteutus (S1-S6, L4, L5, L7)
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa (S1-S6, L2, L3, L5, L6, L7)
T11 kannustaa oppilasta kehittämään ympäristölukutaitoa, ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja (S1-S6, L2, L3, L4, L5, L6, L7)

Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi oman tutkimusprojektin avulla (S1-S6, L2, L7)
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa (S1-S6, L2, L3, L4, L6, L7)

Maantiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 7

Oman kotiseudun tuntemusta syvennetään itse tutkien ja hyödyntäen paikkatietoa esim. koulun lähiympäristöstä; toteutetaan omavalintainen konkreettinen lähiympäristön kunnostusprojekti vaikkapa monimuotoisuuden vaalimiseen tai viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen liittyen. Omia kulutustottumuksia ja -valintoja, jätteitä, kestävää elämäntapaa ja toimintaa vastuullisena kansalaisena pohditaan läpi käsiteltävien teemojen luonnonvarojen riittävyyden ja kestävän käytön näkökulmasta (S1, S4, S6, T2, T3, T4, T5, T8, T9, T11, T12, T13, L1-7).

Maailmaa tarkastellaan kokonaisuutena, ydinilmiönä seitsemännellä luokalla vesi: erityisesti lämpö- ja kasvillisuusvyöhykkeet, meret ja vesistöt sekä polariteettina kuivuusalueet. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä. Milloin mahdollista, Suomen maantieto pidetään vertailun

pohjana: Miten meillä ilmiöt näkyvät ja ilmentyvät, entä miten muualla (S1, S3, T1, T5, T6, L1, L4, L5).

Maanosista keskitytään esim. “vanhaan maailmaan”, Aasiaan ja Afrikkaan, joista luonnon- ja kulttuurimaantieteen keskeinen nimistö (S1, T1, L4), luonnon- ja kulttuurimaisemia (S4, T1, T2, T9, L1, L2, L4), kasvillisuutta ja eläimistöä, kasvillisuusvyöhykkeet ja ravinto (S1, S3, T1, T4, T5, L1, L4, L5, L7), ihmisten elämää, kulttuureja, luonnonvarojen käyttöä ja vaikutusta, sekä esimerkkejä alkuperäiskansojen elämäntavoista. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta (S5, S6, T4, T5, T12, T13, L1, L2, L3, L5, L7).

Teemoihin liittyen harjoitetaan ja syvennetään geomediataitoja, teema- ja maastokarttojen lukutaitoa ja tekemistä. Tehdään pöytämaapallo (S1, T1, T6, T7, T10, L1, L2, L4, L5). Seurataan uutisia ja sijoitetaan ne kartalle. Pohditaan uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen (S2, T5, T7 T9, T12, L1-7).

Tähtiopissa tarkastellaan Maan planetaarisuutta, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua. Havainnoidaan auringon, kuun ja planeettojen liikettä sekä tähtiä (S3, T1, T5, L1, L4).

Vuosiluokka 8

Oman kotiseudun erityispiirteiden tuntemusta ja tutkimusta syvennetään aiheina työ, kaupankäynti, palvelut ja teollisuus, sekä tuotteiden elinkaari- ja alkuperäkysymykset. Omia havaintoja tehdään ja tutkimuksia aiheista toteutetaan paikkatietoaineistojen hyödyntäen. Omia kulutustottumuksia ja -valintoja, jätteitä, kestävää elämäntapaa ja toimintaa vastuullisena kansalaisena pohditaan läpi käsiteltävien teemojen luonnonvarojen riittävyyden ja kestävän käytön näkökulmasta (S2, S4, S5, S6, T3, T4, T5, T8, T9, T11, T12, T13, L1-7).

Maailmaa tarkastellaan kokonaisuutena, erityisenä kahdeksannen luokan teemana ilma, ilmastovyöhykkeet sekä sääilmiöt (S1, S3, T1, T5, T7, L1, L4, L5).
Maanosista keskitytään esim. Amerikkaan ja Australiaan, Oseaniaan ja napaseutuihin, joista luonnon- ja kulttuurimaantieteen keskeinen nimistö, luonnon- ja kulttuurimaisemia (S1, S4, T1, T2, T9, L1, L2, L4), kasvillisuutta ja eläimistöä, kasvillisuus- ja ilmastovyöhykkeet sekä ravinto (S3, T1, T4, T5, L1, L4, L5, L7); ihmisten elämää, kulttuuria, luonnonvarojen käyttöä ja vaikutusta - myös alkuperäiskansoja sekä ihmisoikeudet (S5, S6, T4, T5, T12, T13, L1, L2, L3, L5, L7).
Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä (S5, S6, T4, T5, T12, T13, L1, L2, L3, L5, L7).

Teemoihin liittyen harjoitetaan ja syvennetään geomediataitoja, teema- ja maastokarttojen lukutaitoa ja tekemistä (S1, T1, T6, T7, T10, L1, L2, L4, L5). Seurataan uutisia ja sijoitetaan ne kartalle. Pohditaan uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen (S2, T5, T7 T9, T12, L1-7).

Vuosiluokka 9

Yhdeksännellä luokalla tarkastellaan Suomen luonnon- ja kulttuurimaantiedettä, maisemia ja prosesseja, jotka maisemat ovat muovanneet (S1, S6, T2, T3, T5, T6, T13, L1, L2, L4) sekä laajemmin *maapallon pinnanmuotojen muutosprosesseja.*

Endogenia tuo tutuksi maapallon geologiset kehitysvaiheet ja kiviaineksen geologisen kierron, ydinilmiöinä maa ja tuli. Aiheen opiskelussa tarkastellaan ihmisiä ja kulttuureita mannerlaattojen reunoilla (S1, S3, S5, T1, T5, T7, L1, L2, L4, L5).
Pohditaan myös kaivannaisia ja niiden käyttöä, omia kulutustottumuksia, tuotteiden elinkaari- ja alkuperäkysymyksiä, energiakaivannaisia ja biotaloutta, kestävä kehitystä ja erilaisia elämäntapoja (S6, T4, T8, T11, T12, L1-7). *Ilmastonmuutos ja sen hillitseminen* nostetaan keskeiseksi kysymykseksi. Perehdytään muihinkin ympäristönmuutoksiin kuten luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen ja ympäristön pilaantumiseen. (S6, T4, T12, L1, L2, L7). Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä (S5, S6, T4, T5, T12, T13, L1, L2, L3, L5, L7). Keskitytään luonnonvarojen riittävyyteen ja kestävään käyttöön Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä (S6, T4, T5, T11, T12, T13, L1-7).

Eksogenian opiskelussa tarkastellaan Suomen nykyisiä pinnanmuotoja erityisesti viimeisimmän jääkauden muotoilemana. Suomen maantietoa ja maisemia, maisemien muutoksia ja ihmisen vaikutusta muutokseen havainnoidaan ja pohditaan (S1, S4, S6, T2, T4, T5, T8, T9, T11, L1, L2, L4, L5).

Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen (S2, T5, T7, T9, T12, T13, L1-7).

Teemoihin liittyen harjoitetaan ja syvennetään geomediataitoja, teema- ja maastokarttojen lukutaitoa ja tekemistä (S1, T1, T6, T7, T10, L1, L2, L4, L5). Seurataan uutisia ja sijoitetaan ne kartalle. Pohditaan uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Tutustutaan työelämässä

ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen (S2, T5, T7 T9, T12, L1-7).

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 7-9

Maantieto mahdollistaa monenlaiset toiminnalliset, osallistavat ja yhteisölliset toimintatavat huomioiden oppilaiden omat kokemukset, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa sekä oppimisympäristöjen laajentamisen luokkahuoneesta ulos pihalle, kaupungille ja luontoon. Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Maantieto on luonteva ydinaine oppiainerajat ylittävälle ilmiöpohjaiselle oppimiselle, jossa annetaan aikaa oppilaan omalle ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle ja jossa tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa

Vuosiluokilla 7-9

Maantiedon erityistehtävä on tukea maailmankuvan rakentumista, ihmisten, asioiden ja ilmiöiden sijoittamista paikkaan, kartalle. Opettajan tehtävänä on tunnistaa, missä oppilaat ovat menossa hahmottamisen oppimisprosessissaan ja tukea tätä kehittymistä yksilöllisten vahvuuksien pohjalta. Eriyttäminen mahdollistuu mm. havainnointi- ja tutkimusprojekteissa sekä jaksovihkon tai oppimispäiväkirjan teossa.

- Spatiaalinen hahmottaminen: mittasuhteet, etäisyydet, suunnat; maasto- ja teemakarttojen tulkitseminen ja piirtäminen, kokonaiskuvan hahmottaminen maapallosta
- Uutistapahtumien liittäminen paikkaan ja paikan liittäminen tapahtumiin ja asioihin.
- Ilmiöiden keskinäisten suhteiden ymmärtämisessä auttaminen, esim. sääilmiöt, planetaarisuus, kestävä kehitys

Oppilaan oppimisen arviointi maantiedossa

Vuosiluokka 7

- Arvioinnin kohteet: oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, karttataidot, välineistön käyttäminen, tieto-ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, maantieteellisten käsitteiden käyttö.
- Käytännöt: ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, karttatyöskentely, kokeet ja tuntiaktiivisuus

Vuosiluokka 8

- Arvioinnin kohteet: oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, karttataidot, välineistön käyttäminen, tieto-ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, lähdekritiikki, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, maantieteellisten käsitteiden käyttö.
- Käytännöt: ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, karttatyöskentely, kokeet ja, tuntiaktiivisuus.

Vuosiluokka 9

- Arvioinnin kohteet: oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, karttataidot, välineistön käyttäminen, tieto-ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyky, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhaku, lähdekritiikki, kirjallinen ja suullinen tuottaminen, maantieteellisten käsitteiden käyttö.
- Käytännöt: ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, karttatyöskentely, kokeet ja, tuntiaktiivisuus

Maantiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 tukea oppilaan	S1-S6	Maapallon karttakuvan	Oppilas hahmottaa

jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta		hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen	maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	S1-S4, S6	Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hahmottaa maapallon kehät ja vyöhykkeisyyden. Oppilas osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla sekä osaa tuoda esille joitakin niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	S1-S6	Ihmismaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta	S1-S6	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä	Oppilas osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia

sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys		käyttö	ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	S1-S6	Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa selittää että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä eroja sekä hahmottaa kartoilta eri aluetasot: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1-S6	Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan,	S1-S6	Geomediataidot	Oppilas osaa käyttää kuvia, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediaa maantiedon sisältöjen

tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä			opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1-S6	Tutkimustaidot	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	S1-S6	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Oppilas osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.
T10 tukea oppilasta	S1-S6	Ryhmässä työskentelyn	Oppilas osaa toimia

kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa		ja argumentoinnin taidot	ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä. Oppilas osaa esittää mielipiteitä maantieteellisistä asioista sekä kuunnella ja suhtautua rakentavasti erilaisiin näkemyksiin.
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	S1-S6	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Oppilas toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1-S6	Kestävän kehityksen edistäminen	Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas osaa ottaa kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä miten toimitaan kestävän elämäntavan mukaisesti.

T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	S1-S6	Alueellisen identiteetin sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen	Oppilas osaa luonnehtia omaan alueelliseen identiteettiinsä vaikuttavia tekijöitä sekä osaa kuvata lähiympäristön ja sen monimuotoisuuden merkitystä. Oppilas osaa kuvata kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden merkitystä sekä osaa tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 7

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Maapallon kokonaistarkastelu, lämpö- ja kasvillisuusvyöhykkeet, kosteus - kuivuus-polariteetti, karttojen tulkinta ja laatiminen, elämisen mahdollisuudet eri ympäristöissä, maisemien muodostuminen, uutisten seuraaminen, planetaariset ilmiöt
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: karttojen tulkinta ja laatiminen, ihmisten eläminen ja luonnonvarojen käyttö eri puolilla maailmaa, kulttuurimaisemien muodostuminen, mediaseuranta, kunnostusprojektiin osallistuminen
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: ihmisten elämä eri kulttuureissa, luonnonvarojen käyttö, mediaseuranta, omat kulutustottumukset, kestävä elämäntapa
- L4 Monilukutaito: maantieteelliset ilmiöt, maisemat, maasto- ja teemakartat, taide, omat havainnot ja niiden tulkinta, paikkatietoaineistot

- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: sähköisten tietolähteiden käyttö, paikkatietoaineistojen hyödyntäminen, interaktiiviset oppimisalustat
- L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: oma aktiviteetti, osallistuminen kunnostusprojektiin, itsenäisen työskentelyn ja ryhmätyötaidot
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kunnostusprojekti, omat tutkimukset lähiympäristöstä, ihmisten elämä eri puolilla maailmaa, ruuan alkuperäkysymykset, omien kulutustottumusten tarkastelu

Vuosiluokka 8

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Maapallon kokonaistarkastelu, ilmastovyöhykkeet, sääilmiöt, karttojen tulkinta ja laatiminen, elämisen mahdollisuudet eri ympäristöissä maisemien muodostuminen, uutisten seuraaminen, planetaariset ilmiöt
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: karttojen tulkinta ja laatiminen, ihmisten eläminen ja luonnonvarojen käyttö eri puolilla maailmaa, ihmisoikeudet, kulttuurimaisemien muodostuminen, mediaseuranta, kunnostusprojektiin osallistuminen
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: ihmisten elämä eri kulttuureissa, luonnonvarojen käyttö, mediaseuranta, omat kulutustottumukset, kestävä elämäntapa
- L4 Monilukutaito: maantieteelliset ilmiöt, maisemat, maasto- ja teemakartat, taide, omat havainnot ja niiden tulkinta, paikkatietoaineistot
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: sähköisten tietolähteiden käyttö, paikkatietoaineistojen hyödyntäminen, interaktiiviset oppimisalustat
- L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: oma aktiviteetti, osallistuminen kunnostusprojektiin, itsenäisen työskentelyn ja ryhmätyötaidot
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kunnostusprojekti, omat tutkimukset lähiympäristöstä, ihmisten elämä eri puolilla maailmaa, ruuan ja luonnonvarojen alkuperäkysymyksiä, omien kulutustottumusten tarkastelu

Vuosiluokka 9

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Maapallon kokonaistarkastelu, endo- ja eksogeeniset prosessit, karttojen tulkinta ja laatiminen, elämisen mahdollisuudet eri ympäristöissä maisemien muodostuminen, uutisten seuraaminen
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: karttojen tulkinta ja laatiminen, ihmisten eläminen ja luonnonvarojen käyttö eri puolilla maailmaa, ihmisoikeudet, kulttuurimaisemien muodostuminen, mediaseuranta, kestävä kehitys kaikilta osa-alueiltaan

- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: ihmisten elämä eri kulttuureissa, luonnonvarojen käyttö, mediaseuranta, omat kulutustottumukset, kestävä elämäntapa
- L4 Monilukutaito: maantieteelliset ilmiöt, maisemat, maasto- ja teemakartat, taide, omat havainnot ja niiden tulkinta, verkon tilastomateriaalit
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: sähköisten tietolähteiden käyttö, paikkatietoaineistojen hyödyntäminen, interaktiiviset oppimisalustat
- L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: oma aktiviteetti, osallistuminen, itsenäisen työskentelyn ja ryhmätyötaidot
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: globalisaatio, omat tutkimukset, ihmisten elämä eri puolilla maailmaa, luonnonvarojen alkuperäkysymyksiä, omien kulutustottumusten tarkastelu.

13.4.10 FYSIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 7-9

Fysiikan opetuksen tehtävänä on herättää oppilaiden mielenkiinto ja huomio jokapäiväisessä elämässä koettujen ja havaittujen ilmiöiden tutkimiseen. Ilmiöitä lähestytään konkreettisesti, selkeitä, yksinkertaisia demonstraatioita käyttäen. Oppilas tekee kokeita ja niistä mahdollisimman tarkkoja havaintoja ja kirjaa ne itselleen ylös myöhempää tarkastelua, keskusteluja ja johtopäätösten tekemistä varten. Omien havaintojen tekemisen ja niiden kokoamisen avulla harjoitellaan tutkivaa työskentelytapaa ja vahvistetaan ilmiöiden omakohtaista ymmärtämistä. Omia työselostuksia syvennetään ja laajennetaan keskusteluissa, jotta löydetään ilmiöille käsitteet ja ymmärretään asiakokonaisuuksien yhteydet, muotoillaan johtopäätökset ja lainalaisuudet. Havaintoja kokoamalla päästään fysikaalisiin malleihin. Opetuskeskusteluissa perusilmiöitä opitaan tarkastelemaan suhteessa ihmiseen, ympäristöön ja luontoon, laitesovelluksiin ja teknologiaan.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikka on yksi keskeisistä luonnontieteistä, jonka osaamista tarvitaan ongelmien ymmärtämisessä, ehkäisemisessä ja ratkaisemisessa. Opetus ohjaa oppilasta ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 7

Opetuksessa ohjataan oppilasta ymmärtämään fysiikan lainalaisuuksien, yhteys omaan kehoon ja liikkumiseen sekä mekaanisten laitteiden toimintaan.
Oppilaille opetetaan miten fysiikan lainalaisuudet toimivat työvälineiden ja laitteiden käytössä.
Oppilaita opastetaan hyödyntämään opetettuja sisältöjä arkielämän toimissa.

- Merkitys, arvot ja asenteet
- T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun

- T3 ohjata oppilasta ymmärtämään, että kestävän tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan fysiikan osaamista sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta

Työturvallisuus on jatkuvasti osa opetusta ja sen merkitys tulee esille myös yhteistoiminnassa ja käytännön työtehtävissä.

- Merkitys, arvot ja asenteet
- T3 ohjata oppilasta ymmärtämään, että kestävän tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan fysiikan osaamista sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta
- Tutkimisen taidot
- T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti

Oppilaita opetetaan kehittämään tarkkuutta havainnoimisessa ja ilmiöiden kuvaamisessa seuraavin keinoin: vertailu, luokittelu, mittaaminen ja omien tutkimustulosten tulkinta.

- Tutkimisen taidot
- T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi
- T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti
- T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan tutkimusprosessia ja -tuloksia
- T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa
- T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea havainnollistavien simulaatioiden avulla oppilaan oppimista
- Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen
- T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä
- T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla

- T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Oppilasta ohjataan arvioimaan tutkimusprosessin ja tutkimustulosten luotettavuutta.

- Merkitys, arvot ja asenteet
- T2 ohjata oppilasta arvioimaan fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa sekä oman tulevaisuutensa, erityisesti ammatinvalinnan ja jatko- opintojen kannalta
- Tutkimisen taidot
- T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi
- T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti
- T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan tutkimusprosessia ja -tuloksia
- T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa
- T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea havainnollistavien simulaatioiden avulla oppilaan oppimista
- Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen
- T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä
- T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla
- T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Vuosiluokka 8

Ohjataan oppilasta ymmärtämään ja käyttämään fysiikan ilmiöiden sovelluksia erilaisissa oppimiskokonaisuuksissa.

- Tutkimisen taidot

- T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti
    - Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen
- T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan käyttämiseen elinkeinoelämässä, tiedeyhteisöissä tai muissa luokkahuoneen ulkopuolisissa ympäristöissä

Opetetaan oppilasta kuvaamaan fysikaalisia ilmiöitä piirroksin ja kaavioin sekä käyttämään graafisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa.

- Tutkimisen taidot
- T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan tutkimusprosessia ja -tuloksia
- T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa
- T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea havainnollistavien simulaatioiden avulla oppilaan oppimista
    - Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen
- T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä
- T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä

Ohjataan oppilasta vahvistamaan taitojaan vertailussa, mittaamisessa, luokittelussa ja testaamisessa sekä käyttämään ja arvioimaan erilaisia tietolähteitä.

- Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen
- T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla

Opetetaan huomaamaan ja ymmärtämään luonnonvoimiin ja erilaisiin laitteisiin liittyviä turvallisuusriskejä.

- Tutkimisen taidot
- T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti

Ohjataan oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.

- Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen
- T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Vuosiluokka 9

Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän kehityksen kannalta.

- Merkitys, arvot ja asenteet
- T4 ohjata oppilasta asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelemään pitkäjänteisesti sekä kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan

Ohjataan oppilasta käsittelemään, esittämään ja tulkitsemaan omien tutkimuksiensa tuloksia, sekä arvioimaan niiden luotettavuutta.

- Tutkimisen taidot
- T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan tutkimusprosessia ja - tuloksia

Ohjataan oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.

- Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen
- T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Annetaan riittävät tiedot ja taidot jatko-opintojen kannalta.

- Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen
- T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoihin erityisesti sisältöalueilla S5 ja S6

Ohjataan oppilasta soveltamaan fysiikan osaamistaan erilaisissa käytännön tilanteissa sekä mahdollisuuksien mukaan tutustutaan fysiikan soveltamiseen erilaisissa käytännön tilanteissa.

- Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen
- T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan käyttämiseen elinkeinoelämässä, tiedeyhteisöissä tai muissa luokkahuoneen ulkopuolisissa ympäristöissä

Fysiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 7

Perehdytään mekaniikan peruslainalaisuuksiin. Laajennetaan akustiikan, optiikan, lämpöopin, sähköopin ja magnetismin tuntemusta. Harjoitellaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessissa.

Mekaniikassa kokeillaan yksinkertaisten työvälineiden ja laitteiden käyttöä ja tutustutaan kokeilun kautta mekaniikan peruskäsitteistöön. Havainnollistetaan kappaleiden liiketiloja, kappaleisiin vaikuttavia voimia ja niiden vaikutusta kappaleen liikkeeseen demonstroimalla mekaanisilla laitteilla.

Lämpöopissa käsitellään lämpötila, lämpötilan mittaaminen, lämpöenergian lähteet ja lämmitysjärjestelmät.

Akustiikassa tutkitaan oman elinympäristön ilmiöitä ottaen huomioon terveyden ja turvallisuuden näkökohdat.

Optiikassa tarkastellaan optiikan ilmiöitä syventyen neulanreikäkameran ja tasopeilin muodostamiin kuviin kokeellisesti ja käsitellään todellinen kuva ja valekuva.

- S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä
  - Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallin en toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

Tarkastellaan sähköön liittyviä ilmiöitä ja peruskäsitteitä. Tutustutaan sähkötekniikan historiaan, sähköpariin ja yksinkertaisiin virtapiireihin. Käsitellään sähköturvallisuutta.

- S1 Luonnontieteellinen tutkimus
  - Ohjeistettujen ja avoimien tutkimusten aihepiirejä valitaan eri sisältöalueista sekä oppilaiden ja opettajan yhteistyönä. Eri tutkimuksissa painotetaan tutkimisprosessin vaiheita tarkoituksenmukaisesti (mm. ongelman tai ilmiön pohtiminen, suunnittelu, koejärjestelyjen rakentaminen, havainnointi ja mittaaminen, tulosten käsittely, arviointi, esittäminen). Harjoitellaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusten eri vaiheissa.
- S6 Sähkö

- Virtapiirin perusilmiöissä käytetään sähkövirran ja jännitteen välistä yhteyttä lähtökohtana. Sisältöjä valitaan myös kodin sähkötu rvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Tutustutaan magneettikentän käsitteeseen.

- S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä
  - Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallin en toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

Vuosiluokka 8

Perehdytään hydrauliikkaan, aeromekaniikkaan, termodynamiikkaan, meteorologiaan ja sähköisiin prosesseihin. Harjoitellaan käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tutkitaan hydrauliikan ja aeromekaniikan sisältöjä ja käytännön sovelluksia:(S3 ja S5)

Lämpöopissa käsitellään aineen olomuodot ja niiden muutokset, lämpöenergian siirtyminen ja eristäminen. Käsitellään meteorologiaa.

Tutkitaan sähkön lämpövaikutusta ja sähkökemiallista ilmiöitä. Tutustutaan sähkömagneettiseen induktioon. Tarkastellaan sähkövirran magneettista vaikutusta sovelluksineen ja rakennetaan jokin yksinkertainen sähkömagneettinen laite (lennätin, soittokello, sähkömoottori, dynamo).

- S3 Fysiikka yhteiskunnassa
  - Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on kestävässä energiavarojen käytössä ja energiantuotannossa. Pohditaan fysiikan osaamisen merkitystä jatko-opinnoissa ja eri ammateissa.

- S6 Sähkö
  - Virtapiirin perusilmiöissä käytetään sähkövirran ja jännitteen välistä yhteyttä lähtökohtana. Sisältöjä valitaan myös kodin sähkötu rvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Optiikassa tutustutaan valon taittumiseen ja kokonaisheijastumiseen. Käsitellään linssit ja prismat.

Vuosiluokka 9

Mekaniikassa perehdytään tasaiseen ja tasaisesti kiihtyvään liikkeeseen niihin liittyvine laskuineen. Käsitellään mekaanisen työn ja tehon yhteys energiaan.

- S5 Vuorovaikutus ja liike
  - Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiakäsitteeseen.

Lämpöopissa syvennetään oppilaan käsitystä aineen olomuotojen ominaisuuksista ja olomuotojen muuntumisesta.Käsitellään erilaiset lämpötila-asteikot. Tutkitaan suolan ja paineen vaikutusta sulamis- ja kiehumispisteisiin.Käsitellään tarkemmin lämpölaajenemista.

- S1 Luonnontieteellinen tutkimus
  - Ohjeistettujen ja avoimien tutkimusten aihepiirejä valitaan eri sisältöalueista sekä oppilaiden ja opettajan yhteistyönä. Eri tutkimuksissa painotetaan tutkimusprosessin vaiheita tarkoituksenmukaisesti (mm. ongelman tai ilmiön pohtiminen, suunnittelu, koejärjestelyjen rakentaminen, havainnointi ja mittaaminen, tulosten käsittely, arviointi, esittäminen).
- S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä
  - Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallin en toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

Tutkitaan lämpömäärää ja tutustutaan sulamislämmön, höyrystymislämmön, ominaislämpökapasiteetin ja liukenemislämmön käsitteisiin. Käsitellään yleiset kaasulait.

- S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä
  - Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallin en toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

Energian tuotannossa perehdytään lämpövoimakoneisiin. Tutustutaan erilaisiin energian tuotantotapoihin ja annetaan valmiuksia ymmärtää ja arvioida energiavarojen käyttöä kestävän kehityksen kannalta

- S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

- Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallin en toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

- S3 Fysiikka yhteiskunnassa
  - Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on kestävässä energiavarojen käytössä ja energiantuotannossa. Pohditaan fysiikan osaamisen merkitystä jatko-opinnoissa ja eri ammateissa.

Atomi- ja ydinfysiikassa käsitellään perusteita. Perehdytään aineen ja maailmankaikkeuden rakenteisiin ja kehitykseen sekä aineen ja energian väliseen yhteyteen.

- S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana
  - Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevan esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluu myös joidenkin ajankohtaisten ilmiön tai uutisten käsittely sekä tutustuminen joihinkin nykypäivän fysiikan tutkimuksiin tai sovelluksiin.

Tutustutaan sähkömagneettiseen säteilyyn, hiukkassäteilyyn ja radioaktiivisuuteen.

- S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä
  - Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallin en toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia, kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa

Vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan itsenäiseen, aktiiviseen havainnointiin demonstraatiotilanteissa sekä havaintojen tarkkaan kirjaamiseen. Muistiinmerkitsemistaitoja harjoitellaan opetusjakson aikana päivittäin aina havainnointitilanteiden jälkeen. Muistiinpanojen laatimista varten oppilaita ohjataan kysymyksin, jotka auttavat huomioimaan demonstraation eri vaiheet:
Mitä välineitä käytimme? Mitä teimme? Mitä havaitsimme?

Havaintoihin palataan seuraavina päivinä, kootaan niitä yhteen keskustellen ja tuetaan oppilaita täydentämään laatimiaan työselostuksia. Demonstraatiot, keskustelut ja yhdessä kertaaminen vahvistavat kokonaiskuvan hahmottamista kustakin aihealueesta tai ilmiöstä. Keskustelujen kautta löydetään ilmiöille käsitteet, muotoillaan johtopäätökset ja löydetään lainalaisuuksia.

Oppilaita ohjataan järjestelmälliseen, turvalliseen, suunnitelmalliseen ja sujuvaan työskentelyyn demonstraatioissa ja tutkimustehtävissä. Oppilaat tekevät kokeita opettajan ohjaamina sekä suorittavat yksin tai ryhmissä tutkimustehtäviä joko ohjeiden mukaan tai yhdessä suunnitellen tai kokeillen. Demonstraatioiden ja tutkimustehtävien aikana oppilasta ohjataan ottamaan ja jakamaan vastuuta ja kokeilemaan erilaisia rooleja tehtäviä jaettaessa tai tehtävän edetessä. Työtehtävien valintaa ohjaamalla voidaan toisaalta tukea ja toisaalta haastaa oppilasta valitsemaan itselleen taitoja kehittävät tehtävät. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan tukea oppilaan kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja.

Oppilaan oppimisen arviointi fysiikassa

Vuosiluokka 7

Arvioinnin pääpaino on tutkimuksellisen työtavan omaksumisessa.

- havainnointi
- mittaaminen
- tulosten kirjaaminen
- vihkotyö

Arvioidaan tuntityöskentelyssä kokeellisista tehtävistä suoriutumista ja osallistumista keskusteluihin.

- ohjeiden ymmärtäminen
- välineiden asianmukainen ja turvallinen käyttö
- tavoitteellinen ja pitkäjänteinen työskentely

Kokonaisuuksien lopussa voidaan arvioida asetettujen tavoitteiden saavuttamista kirjallisin kokein tai käytännöllisin tehtävin. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Vuosiluokka 8

Arvioinnissa painotetaan aiempaa enemmän itsenäistä työskentelyotetta.

- ryhmätyötaidot, oma-aloitteisuus, vastuunotto
- kokeen kannalta olennaisen sisällön tunnistaminen ja kirjaaminen

Arvioidaan tuntityöskentelyssä projektiluonteisista tehtävistä suoriutumista ja osallistumista keskusteluihin.

- kirjallisten ohjeiden ymmärtäminen
- välineiden sujuva, asianmukainen ja turvallinen käyttö
- mittaaminen ja laskeminen
- tavoitteellinen ja pitkäjänteinen työskentely
- osallistuminen johtopäätösten tekoon yhteisten havaintojen pohjalta

Vuosiluokka 9

Aikaisempien lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä, keskusteluihin osallistumista, oppilaan itsenäisiä kirjallisia tehtäviä ja työselostuksia, itsenäistä kysymysten asettelua, omien johtopäätösten tekemistä ja ryhmässä toimimista. Lisäksi otetaan huomioon pitkäjänteinen itsenäinen ja ryhmätyöskentely entistä laajemmissa projekteissa.

Päättöarviointi tehdään valtakunnallisten päättöarvioinnin kriteerien mukaisesti. Päättöarvioinnissa otetaan huomioon oppilaan kehittyminen kaikilla tavoitealueilla.

Fysiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1-S6		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	Fysiikan merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta	S1-S6	Kestävän kehityksen	Oppilas osaa kuvata

käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta		tiedot ja taidot fysiikan kannalta	esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin

			toimivuutta.
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin teknologisia sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	S1-S6	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat

			suureet.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	S1-S6	Argumentointi-taidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Luonnontieteel-lisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	S5, S6	Tiedollisten jatko-opinto-valmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.

T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 7

- L1 Fysiikan opetuksen eräs ydin on opettajan johdattaman ilmiön tarkka aistiminen, koetapahtuman muistiin merkitseminen, mieleen palauttaminen ja muistikuvan vahvistaminen. Opetuksessa yhdistetään opittua arkielämän ilmiöihin ja opitaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä. Opetuksessa korostuu oppilaan arkiympäristössä tapahtuvien fysiikan ilmiöiden tiedostava ymmärtäminen. Mekaniikan opiskelu pohjustaa kahdeksannen luokan ihmisopin opintoja.
- L2 Fysiikan opetukseen sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään huomionsa rakentavasti. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja monipuolisten mahdollisuuksien käyttämiseen erilaiseen käsillä tekemiseen. Koulutyössä rohkaistaan käytännön kekseliäisyyteen ja ideoiden ilmaisemiseen.
- L3 Oppilaat saavat perustiedot teknologiasta ja opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Työkalujen ja apuvälineiden käyttötaidot kehittyvät. Oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä.
- L4 Monilukutaidossa huomioidaan numeraalinen ja kuvanlukutaito. Työohjeiden noudattaminen kehittää näitä taitoja.
- L7 Ryhmässä toimiminen kehittää yhteisöllisiä taitoja, järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostuksen heräämiselle kouluyhteisöään kohtaan.

Vuosiluokka 8

- L1 Tehdään asioista johtopäätökset ja tiedostetaan niihin liittyvät lainalaisuudet ja sovellukset. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa, heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja rakentamaan uutta tietoa. Opetusta integroidaan mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä.
- L2 Fysiikan opetuksessa harjaannutaan omin käsin tekemiseen.
- L3 Opetuksessa perehdytään sähköturvallisuuteen. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset sähköturvallisuuteen liittyvät symbolit. Oppilaita ohjataan kehittämään kuluttajataitojaan sekä omien oikeuksien ja toisaalta vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön.
- L7 Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostuksen heräämiselle yhteiskunnan asioita kohtaan.

Vuosiluokka 9

- L1 Fysiikan opetuksessa korostuu sovellusten historiallinen ja nykyinen merkitys erityisesti liikenteessä ja energiantuotannossa.
- L2 Fysiikan opetukseen sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään huomionsa rakentavasti ja toimimaan eettisesti.
- L3 Oppilaita ohjataan tuntemaan omia oikeuksiaan ja vastuitaan sekä oikeuksiensa eettistä käyttöä. Oppilaat saavat perustiedot teknologiasta ja opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin, teknologian vastuulliseen käyttöön ja siihen liittyviin eettisiin pohdintoihin.
- L4 Monilukutaidossa huomioidaan media- ja digitaalista lukutaitoa.
- L5 Huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tekniikkaa voidaan käyttää mallintamisen ja tallentamisen apuna.
- L6 Edellä mainittujen lisäksi vuosiluokalla 9 oppilaita ohjataan tuntemaan lähialueen yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita ja toimintatapoja esimerkiksi työelämään tutustumisen avulla.

13.4.11 KEMIA

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 7-9

Kemian opetuksen tehtävänä on opettaa prosessoimaan aistien kautta tulevaa tietoa ympäröivästä maailmasta ja luoda syväluotaavia ajatusprosesseja omien aistihavaintojen ja olemassa olevan tiedon kautta. Kemian opetuksen tehtävä on tuottaa tietoa omista elintoiminnoista ja ympäröivästä luonnosta ja antaa ymmärrys oman itsen ja ympäröivän elinympäristön yhteydestä. Opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan käsitteiden rakentumista ja ilmiöiden syvällistä ymmärtämistä. Tarkoitus on myös auttaa oppilaita ymmärtämään, ettei kemia ole vain tieteenhaara, vaan myös kaiken arkipäiväisten ja luonnontieteellisten ilmiöiden perusta. Kemia on myös monipuolinen tieteenala, joka liittyy moneen ammattiin ja eri elämäntilanteisiin sekä omassa elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaan valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää opittuja tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Kemia on enemmän kuin käytännöllinen tieteenala. Sen ensisijainen merkitys on oppilaan fenomenologisen ajattelun kehittämisessä ja ymmärryksen luomisessa hyvinkin abstrakteista luonnonilmiöistä. Fenomenologisesta ilmiöiden ymmärtämisestä käsin ihminen voi aidosti ymmärtää luonnon ilmiöihin ja luonnon tasapainoon liittyviä asioita, ottaa vastuuta ympäristöstään ja toimia vastuullisena kansalaisena tehden kestävän kehityksen ratkaisuja.

Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen luonnossa alkaa jo päiväkodissa jatkuen läpi koko perusasteen. Kokemuksellisia ja elämyksellisesti opittuja asioita syvennetään tulevilla vuosiluokilla jo olemassa olevan tiedon päälle rakentaen.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemian käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opetuksen pääpaino on ilmiöissä, jotka lähtevät suurista kokonaisuuksista ja vähitellen muuttuvat abstrakteimmiksi ja yksityiskohtaisemmiksi. Syvennetään asteittain kemian merkkikieltä. Tuetaan oppilaan kykyä kuvailla sanoin ilmiöiden havaitsemista sekä kykyä selvittää syy-seuraussuhteita havaintojen ja teorian pohjalta ilmiöstä käsin. Syy-seuraussuhteista johdetaan syvällisiä johtopäätöksiä. Kemian opetus ohjaa luonnontieteellisten ilmiöiden havaitsemiseen, ymmärtämiseen, käsittelyyn ja tietojen käyttämiseen ja sitä kautta omaan ideointiin, aitoon vuorovaikutukseen luonnon kanssa sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa. Kemian opetuksen lähtökohta on ihmiseen liittyvien elintoimintojen sekä elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnoinnissa ja tutkimisessa. Oleellista kemian opetuksessa on tutkia aineiden ominaisuuksia ja niiden muuntumista kemiallisissa prosesseissa.

Kemian opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 7

Ohjataan ymmärtämään kemiallisia ilmiöitä aineissa tapahtuvina yhdistävinä, erottavina ja muuntavina prosesseina.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun
- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen
  - T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoihin erityisesti sisältöalueilla S5 ja S6

Ohjataan ymmärtämään kemiallisia prosesseja ja aineiden kiertokulkua maaperässä, kasveissa, eläimissä ja ihmisen elimistössä.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun
  - T3 ohjata oppilasta ymmärtämään, että kestävän tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan kemian osaamista sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

Opitaan havaintojen tekemisen tarkkuutta ja ilmiöiden kuvaamista.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T2 ohjata oppilasta arvioimaan kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa sekä oman tulevaisuutensa, erityisesti ammatinvalinnan ja jatko-opintojen kannalta
- Tutkimisen taidot
  - T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan tutkimusprosessia ja -tuloksia

Opitaan ymmärtämään ja käyttämään luonnontieteen tutkimusmenetelmiä, tekemään yksinkertaisia kemiallisia kokeita, tulkitsemaan tutkimusta ja esittämään tuloksia.

- Merkitys, arvot ja asenteet

- T2 ohjata oppilasta arvioimaan kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa sekä oman tulevaisuutensa, erityisesti ammatinvalinnan ja jatko-opintojen kannalta

- Tutkimisen taidot
  - T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi
  - T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti
  - T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan tutkimusprosessia ja -tuloksia

Ymmärretään kemiallisten ilmiöiden sovelluksia teknologiaan ja teolliseen tuotantoon.

- Tutkimisen taidot
  - T8 ohjata oppilasta hahmottamaan teknologisten sovellusten ja kemian teknologian merkitystä sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa
- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen
  - T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian käyttämiseen elinkeinoelämässä, tiedeyhteisöissä tai muissa luokkahuoneen ulkopuolisissa ympäristöissä

Opitaan ymmärtämään ympäristön suojelun merkitys ja luonnonvarojen kulutukseen liittyviä haittoja.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T4 ohjata oppilasta asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelemään pitkäjänteisesti sekä kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan

Opitaan tuntemaan aineiden ominaisuuksia ja niiden hyödyntämismahdollisuuksia.

- Tutkimisen taidot
  - T8 ohjata oppilasta hahmottamaan teknologisten sovellusten ja kemian teknologian merkitystä sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Opitaan aineita ja prosesseja kuvaavia kemiallisia käsitteitä.

- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

- T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Opitaan tuntemaan tutkimusvälineitä ja -laitteita sekä käyttämään niitä turvallisesti ja ohjeita noudattaen.

- Tutkimisen taidot
  - T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti
  - T8 ohjata oppilasta hahmottamaan teknologisten sovellusten ja kemian teknologian merkitystä sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Vuosiluokka 8

Opitaan tuntemaan elimistön kemiallisia prosesseja sekä ymmärtämään ravintoaineiden merkitys elimistön toiminnassa, kehityksessä ja kasvussa.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T3 ohjata oppilasta ymmärtämään, että kestävän tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan kemian osaamista sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

Opitaan tuntemaan orgaanisten aineiden kemiallinen kierto luonnossa.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T3 ohjata oppilasta ymmärtämään, että kestävän tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan kemian osaamista sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta
  - T4 ohjata oppilasta asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelemään pitkäjänteisesti sekä kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan

Opitaan ymmärtämään kemian yhteys käytännön ruuanvalmistukseen, kodinhoitoon ja hygieniaan, elintarvikkeiden tuotantoon ja jalostukseen sekä rakennusmateriaaleihin.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T3 ohjata oppilasta ymmärtämään, että kestävän tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan kemian osaamista sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

- T4 ohjata oppilasta asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelemään pitkäjänteisesti sekä kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan

- Tutkimisen taidot
  - T8 ohjata oppilasta hahmottamaan teknologisten sovellusten ja kemian teknologian merkitystä sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa
- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen
  - T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoihin erityisesti sisältöalueilla S5 ja S6

Vahvistetaan ja monipuolistetaan tutkimuksen ja tulkitsemisen taitoja ja kykyä esittää tutkimustuloksia.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T2 ohjata oppilasta arvioimaan kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa sekä oman tulevaisuutensa, erityisesti ammatinvalinnan ja jatko-opintojen kannalta
- Tutkimisen taidot
  - T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi
  - T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan tutkimusprosessia ja -tuloksia
- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen
  - T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Opitaan käyttämään aihepiiriin liittyviä kemiallisia käsitteitä ja tuntemaan tutkimuksessa käytettyjen aineiden ominaisuuksia ja vaikutuksia toisiinsa.

- Tutkimisen taidot
  - T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti
- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen
  - T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.

Otetaan huomioon turvallisuuskysymykset kemiallisten aineiden käsittelyssä sekä ymmärretään kemikaalien vastuuttomasta käytöstä aiheutuvat haitat ja vaarat luonnolle, ympäristölle ja ihmiselle.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T4 ohjata oppilasta asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelemään pitkäjänteisesti sekä kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan
- Tutkimisen taidot
  - T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti

Opitaan soveltamaan omaksuttuja tietoja ja taitoja sekä valmistamaan perusraaka-aineista esim. elintarvikkeita ja hygieniatuotteita.

- Tutkimisen taidot
  - T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti
- Tutkimisen taidot
  - T8 ohjata oppilasta hahmottamaan teknologisten sovellusten ja kemian teknologian merkitystä sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Vuosiluokka 9

Opitaan tuntemaan orgaanisia aineita ja niiden valmistusprosesseja sekä muuntumisprosesseja.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T3 ohjata oppilasta ymmärtämään, että kestävän tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan kemian osaamista sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta
- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen
  - T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoihin erityisesti sisältöalueilla S5 ja S6

Vahvistetaan ja monipuolistetaan edelleen luonnontieteellisen tutkimuksen ja tulkitsemisen taitoja.

- Merkitys, arvot ja asenteet
  - T2 ohjata oppilasta arvioimaan kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa sekä oman tulevaisuutensa, erityisesti ammatinvalinnan ja jatko-opintojen kannalta

- T3 ohjata oppilasta ymmärtämään, että kestävän tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan kemian osaamista sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

- Tutkimisen taidot
  - T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan tutkimusprosessia ja -tuloksia
  - T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea havainnollistavien simulaatioiden avulla oppilaan oppimista

Kehitetään tutkimuksen tulosten tarkastelua ja johdetaan niistä lainalaisuuksia kemiallisten prosessien yhä perusteellisempaan ymmärtämiseen.

- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen
  - T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.
  - T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
  - T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian käyttämiseen elinkeinoelämässä, tiedeyhteisöissä tai muissa luokkahuoneen ulkopuolisissa ympäristöissä

Opitaan tutkimusmenetelmien avulla aineiden laadullisuuksien muuntumista prosesseissa.

- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen
  - T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoihin erityisesti sisältöalueilla S5 ja S6

Hallitaan aineiden turvallinen käyttö ja erityisesti palavien aineiden asialliset käsittelytavat.

- Tutkimisen taidot
  - T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti

Opitaan tuntemaan alan teollisuutta.

- Tutkimisen taidot
  - T8 ohjata oppilasta hahmottamaan teknologisten sovellusten ja kemian teknologian merkitystä sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen
  - T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian käyttämiseen elinkeinoelämässä, tiedeyhteisöissä tai muissa luokkahuoneen ulkopuolisissa ympäristöissä

Tutustutaan kemian merkkikieleen ja mallintamiseen.

- Kemian tiedot ja niiden käyttäminen
  - T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.
  - T11 ohjata oppilasta käyttämään malleja aineen rakenteen ja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä
  - T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoihin erityisesti sisältöalueilla S5 ja S6

Kemian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 7

- Tutustutaan tulen ja lämmön käytön historiaan, erilaisiin lämmitysjärjestelmiin, luonnonvaroihin ja niiden käyttöön ja ympäristön huomioimiseen energiamuodon valinnassa. S2-S3
- Oppimissisältöön kuuluvat palamisreaktiot, happo- ja emäsreaktiot, kalkin kierto sekä tärkeimmät metallit S1-S3, S6
- Käydään läpi työturvallisuussäädöksiä ja -määräyksiä ja opitaan tekemään kemiallisia kokeita turvallisesti. Opetuksessa tutustutaan myös paloturvallisuuteen. S1,S3

Vuosiluokka 8

- Kemian opetuksessa perehdytään orgaaniseen kemiaan elintarvikekemian kautta. S2,S3
- Tutustutaan käsitteisiin puhdas aine, seos ja liuos. S1
- Opetuksessa tutkitaan hiilihydraatteja, rasvoja ja öljyjä sekä proteiineja. S2,S3
- Tutkitaan näiden aineiden merkitystä ihmisen ravitsemuksessa ja aineenvaihdunnassa sekä niiden käyttöä elintarviketeollisuudessa. S2,S3

Vuosiluokka 9

- Kemian opetuksessa tutustutaan alkoholien reaktioihin, ominaisuuksiin ja käyttöön esimerkiksi teollisuudessa. S1-S3, S5
- Alkoholeista ja karboksyylihapoista edetään estereihin ja eettereihin. Perehdytään eteerisiin öljyihin ja teollisesti valmistettuihin estereihin. Tutustutaan niiden käyttöön elintarvike- ja kosmetiikkateollisuudessa sekä kemianteollisuudessa. S1-S3, S5
- Alkuaineista käsitellään hiili, vety, typpi ja happi sekä niiden yhdisteitä ja kiertoa luonnossa. S1-S3, S5
- Syvennetään käsitystä eri alkuaineista ja alkuaineiden jaksollisesta järjestelmästä. S5, S6
- Opiskellaan yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista ja käyttöä. S6

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian oppiaineen tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia. Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa

Vuosiluokilla 7-9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn. Oppilaita ohjataan tekemään selkeitä ja mahdollisimman tarkkoja havaintoja ja luottamaan omiin aisteihinsa. Oppilaita ohjataan muodostamaan havaintojen pohjalta syy-seuraussuhteita ja johtopäätöksiä. Oppilaita ohjataan myös suhtautumaan kriittisesti havaintoihinsa sekä eri lähteistä saatuun tietoon. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaalle muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Oppilaita ohjataan yhdistämään ensin kokeellisesti ja myöhemmin teoreettisesti saatu tieto yhteen. Kokeellisessa työskentelyssä oppilasta ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilas voi toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaan kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaan oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen arviointi kemiassa

Vuosiluokka 7

Arvioinnin pääpaino on tutkimuksellisen työtavan omaksumisessa.

- havainnointi
- mittaaminen
- tulosten kirjaaminen
- vihkotyö

Arvioidaan tuntityöskentelyssä kokeellisista tehtävistä suoriutumista ja osallistumista keskusteluihin.

- ohjeiden ymmärtäminen
- välineiden asianmukainen ja turvallinen käyttö
- tavoitteellinen ja pitkäjänteinen työskentely

Kokonaisuuksien lopussa voidaan arvioida asetettujen tavoitteiden saavuttamista kirjallisin kokein tai käytännöllisin tehtävin. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Vuosiluokka 8

Arvioinnissa painotetaan aiempaa enemmän itsenäistä työskentelyotetta.

- ryhmätyötaidot, oma-aloitteisuus, vastuunotto
- kokeen kannalta olennaisen sisällön tunnistaminen ja kirjaaminen

Arvioidaan tuntityöskentelyssä projektiluonteisista tehtävistä suoriutumista ja osallistumista keskusteluihin.

- kirjallisten ohjeiden ymmärtäminen
- välineiden sujuva, asianmukainen ja turvallinen käyttö
- mittaaminen ja laskeminen
- tavoitteellinen ja pitkäjänteinen työskentely
- osallistuminen johtopäätösten tekoon yhteisten havaintojen pohjalta

Vuosiluokka 9

Aikaisempien lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä, keskusteluihin osallistumista, oppilaan itsenäisiä kirjallisia tehtäviä ja työselostuksia, itsenäistä kysymysten asettelua, omien johtopäätösten tekemistä ja ryhmässä toimimista. Lisäksi otetaan huomioon pitkäjänteinen itsenäinen ja ryhmätyöskentely entistä laajemmissa projekteissa.

Päättöarviointi tehdään valtakunnallisten päättöarvioinnin kriteerien mukaisesti. Päättöarvioinnissa otetaan huomioon oppilaan kehittyminen kaikilla tavoitealueilla.

Kemian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1-S6		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	Kemian merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien	S1-S6	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida

tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia			tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti	S1-S6	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Oppilas osaa kuvata ja

luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.			selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	S1-S6	Argumentointi-taidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Luonnontieteel-lisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	Tiedollisten jatko-opinto-valmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.

T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää kemian tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 7

- L1 Kemian opetuksen eräs ydin on opettajan johdattaman ilmiön tarkka aistiminen, koetapahtuman muistiin merkitseminen, mieleen palauttaminen ja muistikuvan vahvistaminen. Harjoitellaan edellisen pohjalta käsitteenmuodostusta ja yhdistetään uudet käsitteet arkielämän ilmiöihin. Oppilaiden kysymyksille annetaan tilaa, heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja rakentamaan uutta tietoa.
- L3 Oppilaita ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Oppilaat saavat perustiedot työkalujen ja apuvälineiden käyttöön kemiassa. Oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä.
- L4 Monilukutaidossa huomioidaan numeraalinen lukutaito ja kuvanlukutaito. Työohjeiden noudattaminen kehittää näitä taitoja.
- L7 Ryhmässä toimiminen kehittää yhteisöllisiä taitoja, järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä.

Vuosiluokka 8

- L1 Opetuksessa tehdään asioista johtopäätöksiä ja tiedostetaan niihin liittyviä lainalaisuuksia. Perehdytään kemian käsitteistöön. Opetuksessa korostuu opiskelijan koettavissa olevien arkiympäristössä tapahtuvien kemian ilmiöiden tiedostava ymmärtäminen. Opetusta integroidaan mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä.
- L2 Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja monipuolisten mahdollisuuksien käyttämiseen erilaiseen käsillä tekemiseen. Koulutyössä rohkaistaan käytännön kekseliäisyyteen ja ideoiden ilmaisemiseen.
- L3 Oppilaita ohjataan kehittämään kuluttajataitojaan sekä omien oikeuksien että toisaalta vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön.
- L7 Edelleen kehitetään oppilaan yhteisöllisiä taitoja, järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostuksen heräämiselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.

Vuosiluokka 9

- L1 Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa, heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja rakentamaan uutta tietoa.
- L3 Koulutyö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, turvallisuuteen ja terveyteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman arjen kannalta tärkeitä taitoja ja lisäämään ympäristön hyvinvointia. Oppilaat saavat perustiedot teknologiasta ja opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin, teknologian vastuulliseen käyttöön ja siihen liittyviin eettisiin pohdintoihin.
- L4 Monilukutaidossa huomioidaan kuva- ja medialukutaito.
- L5 Huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tekniikkaa voidaan käyttää mallintamisen ja tallentamisen apuna.
- L6 Oppilaita ohjataan tuntemaan lähialueen yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita ja toimintatapoja esimerkiksi työelämään tutustumisen avulla.

13.4.12 TERVEYSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 7-9

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1-6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7-9 terveystieto opetetaan omana oppiaineena. Opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti.

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on, että terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus. Terveystieto antaa käsityksen terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavista asioista kokonaisvaltaisesti. Oppilas pääsee pohtimaan oman elämänsä hallintaan liittyviä asioita: terveyttä tarkastellaan unen ja levon, ravinnon ja liikunnan merkityksen näkökulmasta, myös mielenterveyden ja seksuaaliterveyden merkitys hyvinvoinnille nostetaan esiin. Sosiaalisen verkoston merkitys osana mielen hyvinvointia on niin ikään tarkastelun kohteena. Oppilas oppii tunnistamaan riskejä ja kehittää niiden hallintakykyä. Hän oppii hankkimaan tietoa ja tarkastelemaan tietoa kriittisesti ja harkitusti ja hakemaan tarvittaessa apua. Ihmistä tarkastellaan kunnioittavasti ja monipuolisesti. Ihminen on laaja-alainen kokonaisuus, jonka hyvinvoinnin edellytys on fyysinen ja psyykkinen terveys. Oppiaineen tehtävä on lisätä oppilaan itsetuntemusta ja lujittaa siten itseluottamusta ja luottamusta elämään ja oman elämän hallintaan. Ihmisen psyykkinen kasvu ja kehitys on terveystiedon kultainen lanka. Tämä näkökulma korostuu laaja-alaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Jokainen ihminen on arvokas; itsensä ja toisen ihmisen kunnioitus ja suvaitsevaisuus ovat kulmakiviä itse kunkin hyvinvoinnille.

Terveystiedon opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 7

T1, T2, T6, T11, T12, T13
Ohjataan oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä, kasvua ja kehitystä. Käydään läpi tietoa terveyden perusteista, unen, ravinnon, liikunnan ja hygienian merkityksestä voimavaralähtöisesti.

Vahvistetaan oppilaan valmiuksia tunne- ja vuorovaikutustaidoissa sekä kykyä toimia erilaissa ristiriitatilanteissa.

Annetaan asiallista ja asianmukaista tietoa terveyttä tukevista ja kuluttavista tekijöistä sekä sairauksien ehkäisystä. Tuetaan oppilaan valmiuksia ymmärtää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä vaarantavia tekijöitä ja mekanismeja.

- Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy
  - T6 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä, niitä vahvistavista ja kuluttavista mekanismeista ja sairauksien ehkäisystä sekä tukea oppilaan
  - valmiuksia ymmärtää ja käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti (tiedot)

Oppilas on osa yhteiskuntaa ja sen kulttuuria sekä osa erilaisia yhteisöjä. Oppilasta ohjataan ymmärtämään erilaisten sosiaalisten ympäristöjen merkitys omalle terveydelle ja hyvinvoinnille sekä toimintakyvylle. Häntä ohjataan ymmärtämään ja arvioimaan oman elämänpiirien terveyskäsityksiä ja niiden yhteys terveyteen. Oppilasta rohkaistaan pohtimaan omia perusteltuja käsityksiä terveydestä.

- Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri
  - T11 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteisöjen, ympäristön, kulttuurin ja
  - median merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille (tiedot)
  - T12 ohjata oppilasta luomaan perustaa omalle opiskelu-, toiminta- ja työkyvylleen ja sen ylläpitämiselle ja rohkaista oppilasta soveltamaan ja hyödyntämään terveysosaamistaan harjoittelemalla taitoja käytännössä sekä antaa valmiuksia terveys- ja hyvinvointipalvelujen asianmukaiseen käyttämiseen (taidot)
  - T13 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä ja yhteyttä itselle sekä rohkaista oppilasta muodostamaan omia perusteltuja käsityksiä terveydestä ja itsestään oppijana (itsetuntemus)

Vuosiluokka 8

T2, T3, T8, T11, T13, T14

Oppilas tarvitsee riittävää ja asiallista tietoa terveyttä tukevista tekijöistä ja tietoa ravinnon merkityksestä

- Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy
  - T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksia, valintoja ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja (itsetuntemus)
  - T9 ohjata ja rohkaista oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä (kriittinen ajattelu)

Oppilaan terveyttä tukevaa kasvua ja kehitystä tuetaan oman itsen ymmärrystä lisäämällä. Oppilaalle annetaan tietoa ihmisen laaja-alaisesta kehityksestä; henkisen ja fyysisen kehityksen vaiheista ja elämänkaaresta ja seksuaaliterveydestä. Omien tunteiden, arvojen,asenteiden, kehon ja mielen viestien tunnistamista tuetaan ja ohjataan oman käyttäytymisen säätelyä ja oppimista. Terveys on monien eri tekijöiden summa.

- Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
  - T3 tukea oppilaan itsetuntemuksen kehittymistä, omien arvojen ja asenteiden, kehon ja mielen viestien tunnistamista sekä ohjata tunnistamaan ja kontrolloimaan omaa käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä (itsetuntemus)

Vahvistetaan edelleen oppilaan valmiuksia tunne- ja vuorovaikutustaidoissa sekä toimimista ristiriita- ja konfliktitilanteissa.

- Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
  - T2 vahvistaa oppilaan valmiuksia tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja vahvistaa oppilaan kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa(taidot).

Ohjataan oppilaan ymmärrystä elinpiiriensä viestintä- ja tietolähteiden ja informaation arviointia asiatiedon ja faktan pohjalta/perustellen.

- Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri
  - T11 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteisöjen, ympäristön, kulttuurin ja median merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille (tiedot)
  - T13 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden

merkitystä ja yhteyttä itselle sekä rohkaista oppilasta muodostamaan omia perusteltuja käsityksiä terveydestä ja itsestään oppijana (itsetuntemus)

- T14 rohkaista oppilasta seuraamaan, analysoimaan ja arvioimaan monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää, tietolähteitä ja toimintaa sekä muodostamaan omia perusteltuja mielipiteitä terveyttä ja turvallisuutta koskevissa kysymyksissä (kriittinen ajattelu)

Vuosiluokka 9

T2, T4, T5, T10, T12, T13, T14, T15

Peruskansalaistaitojen, kuten ensiaputaidon harjoittelu ja hallinta ja kannustaminen eri taitotasojen suorittamiseen.

Ihminen voi tarvita hyvinvoinninsa tueksi jossain elämänvaiheessa apua. Yhteiskunta tarjoaa monenlaista palvelua ja tukea kansalaisilleen. Tarkastellaan seikkaperäisesti Suomen hyvinvoinnin tukirakenteita, kuten sosiaalitukea, keskeisiä terveyden- ja hyvinvointipalveluja ja minkälaista tukea ja palvelua yhteiskunnassa on, esim. lastensuojelu. Tehdään tutustumiskäynti keskeisiin tuen tarjoajiin esimerkiksi Kansaneläkelaitokseen ja sosiaalitoimistoon.

- Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
  - T2 vahvistaa oppilaan valmiuksia tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja vahvistaa oppilaan kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa(taidot).
  - T4 ohjata oppilasta pohtimaan monipuolisesti yksilöllisyyteen, perheeseen ja lähiyhteisöihin, yhteisöllisyyteen ja suvaitsevaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta (kriittinen ajattelu).
  - T 5 rohkaista oppilasta ottamaan vastuuta omasta ja lähiyhteisönsä terveydestä ja hyvinvoinnista ja tunnistamaan yhteenkuuluvuuden ja toisen asemaan asettumisen merkitystä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda eettisesti kestäviä ratkaisuja näihin tilanteisiin (eettinen vastuullisuus).
- Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy
  - T10 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan terveystottumuksiin ja elämäntapaan liittyviä eettisiä kysymyksiä (eettinen vastuullisuus)
- Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri
  - T12 ohjata oppilasta luomaan perustaa omalle opiskelu- , toiminta- ja työkyvylleen ja sen ylläpitämiselle ja rohkaista oppilasta soveltamaan ja hyödyntämään terveysosaamistaan harjoittelemalla taitoja käytännössä sekä antaa valmiuksia terveys- ja hyvinvointipalvelujen asianmukaiseen käyttämiseen (taidot)

- T13 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä ja yhteyttä itselle sekä rohkaista oppilasta muodostamaan omia perusteltuja käsityksiä terveydestä ja itsestään oppijana (itsetuntemus)
- T14 rohkaista oppilasta seuraamaan, analysoimaan ja arvioimaan monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää, tietolähteitä ja toimintaa sekä muodostamaan omia perusteltuja mielipiteitä terveyttä ja turvallisuutta koskevissa kysymyksissä (kriittinen ajattelu)
- T15 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia syventää ymmärrystään oikeuksistaan ja vastuistaan ja ohjata oppilasta harjoittelemaan vastuullista toimintaa, osallistumista ja vaikuttamista terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä (eettinen vastuullisuus)

Terveystiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 7

kiinnostuminen omasta kehosta ja sen terveydestä/terveydentilasta
(L3,L5 , S1)

- S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

psyykkinen kasvu- ja kehitys; itsetuntemus ja itsensä arvostaminen
(s1,S2)

- S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
- S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen
(L 2,L7, ,S1)

- S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

kasvun ja kehityksen vaiheiden tuntemus ja eri vaiheisiin liittyvät kriisit ja konfliktit
(L2,L4, T14, S1, S3)

- S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
- S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

liikunnan, levon ja ravinnon merkitys

(L3, S1, S2)

- S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
- S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

terveyden uhat, päihteet ja riippuvuudet, kemikaalit, ympäristömyrkyt

(L1,L3,L5, L7, T6, S3)

- S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

sosiaalinen ympäristö/verkosto

(S3)

- S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

liikenneturvallisuus ja -käyttäytyminen

(S1, S2)

- S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
- S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Vuosiluokka 8

seksuaaliterveys (ihmissuhteet, seksuaalisuus, käyttäytyminen ja niihin liittyvät arvot ja normit, seksuaalinen moninaisuus, seksuaalioikeudet ja - rikokset, ehkäisy ja sukupuolitaudit)

(L1-L7, T3, S1. S2,S3)

- S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
- S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy
- S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

puberteetti; ihmisen kehityksen kaari;lapsuus-nuoruus-vanhuus

(L1,L2,L6,L7, T3, S1, S3)

- S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
- S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

sosiaalinen ympäristö/verkosto (ristiriitojen selvittäminen, mieltä painavat asiat, perhe/kaveripiiri

(T2, T3, T11, T13, S1, S2,S3)

- S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
- S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

- S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Vuosiluokka 9

mielenterveys

(L1,L3, S3),

- S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

terveyspalvelut

(L1,L3,L5,L6,T2, T4, T5, T10,T12, T13, S1,S2,S3)

- S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
- S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy
- S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

kansantaudit

(L1,L2,L6,L7,T4, T8, T10, S3)

- S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

lainsäädäntö; oikeudet ja vastuut

(L1,L3,L4,L6, T15, S3)

- S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

ensiapu

(L7,T5, S1, S2)

- S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 7-9

Terveystiedossa hyödynnetään keskustelevaa, tutkivaa ja kokemuksellista oppimista, jossa oppilaiden omien kysymysten kautta lähestytään ajankohtaisia arjen terveysilmiöitä. Näin luodaan perusta kriittiselle ajattelulle, oman osaamisen soveltamiselle ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Oppilaita rohkaistaan esittämään kysymyksiä ja tuomaan oman kokemuksellisen tietonsa esiin, ja niitä pohditaan yhdessä. Keskustelujen tavoitteena on tunnistaa omat mielipiteet,

näkemykset, tunteet ja havainnot sekä pohtia niiden taustalla olevia konkreettisia asioita. Tämänlainen pohdinta kehittää eettisen valmiuden lisäksi tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Tärkein oppimisympäristö on ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, mutta myös erilaiset yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöt valitaan yhdessä oppilaiden kanssa, ja niiden on mahdollistettava tiedon rakentaminen yhdessä ja yksin, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa

Vuosiluokilla 7-9

Tieto terveydestä ja omaan ja muiden hyvinvointiin kuuluvista asioista on osa ihmisen jokapäiväistä elämää kaikissa kasvun ja kehityksen vaiheissa. Opetuksessa terveystiedon tavoitteissa ja sisällöissä huomioidaan oppilaiden ikävaihe, elämäntilanne ja kulttuurinen tausta siten, että edistetään ymmärrystä ja kunnioitusta jokaisen koskemattomuuden ja yksityisyyden oikeudesta liittyen terveyteen ja sairauteen. Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja tarvittaessa elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaan oppimisen arviointi terveystiedossa

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa

tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Vuosiluokka 7

- Arvioinnin kohteet: oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, välineistön käyttäminen, tieto-ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, ilmaisukyvyn kehittyminen, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhakutaidot, lähdekritiikki, oma kirjallinen ja suullinen tuottaminen, terveystiedon käsitteiden käyttö.
- Käytännöt: ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, toiminnalliset harjoitukset, kokeet, tuntiaktiivisuus temperamentti huomioiden. Itsearviointi ja vertaispalaute tukena.

Vuosiluokka 8

- Arvioinnin kohteet: oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, välineistön käyttäminen, tieto-ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyvyn kehittyminen, tuntityöskentely, ryhmätyötaidot, tiedonhakutaidot, lähdekritiikki, oma kirjallinen ja suullinen tuottaminen, terveystiedon käsitteiden käyttö.
- Käytännöt: ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, toiminnalliset harjoitukset, kokeet, tuntiaktiivisuus temperamentti huomioiden. Itsearviointi ja vertaispalaute tukena.

Vuosiluokka 9

- Arvioinnin kohteet: oppimisen edistyminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, välineistön käyttäminen, tieto-ja viestintäteknologian hyödyntäminen, mediataidot, havainnointikyvyn kehittyminen, tuntityöskentely, ryhmätyö- ja vuorovaikutustaidot, tiedonhakutaidot, lähdekritiikki, oma kirjallinen ja suullinen tuottaminen, terveystiedon käsitteiden käyttö.
- Käytännöt: ryhmätyöt, esitelmät, vihkotyöt, portfolio, toiminnalliset harjoitukset, kokeet, tuntiaktiivisuus temperamentti huomioiden. Itsearviointi ja vertaispalaute tukena.

Terveystiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen

Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	S1-S3	Terveyteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämänkulun eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	S1	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä

			esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1, S3	Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuottaa niihin vastuullisia ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja			

kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy			
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	S1-S3	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen	Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvaamaan pääpiirteissään näiden välisiä yhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T 6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2, S3	Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata oppilasta	S1, S2		Ei käytettä arvosanan

tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja			muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T 8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	S1-S3	Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri			

T 9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.
T 10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	S1, S2	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.
T 11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa	S1-S3	Terveyskäsitysten arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

itselle sopivista oppimisen keinoista.			
T 12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.	S3	Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 7

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Omien terveystaitojen kasvattaminen, erilaisten tietolähteiden käyttö ja arviointi
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Vuorovaikutustaitojen harjoittelu, tunteiden ilmaisu ja säätely, some-taidot
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: kaikki sisällöt
- L4 Monilukutaito: Terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinojen tarkastelu, luotettavyyden ja lähdekritiikin arvioiminen, pakkausmerkintöjen monilukutaito, hyvinvoinnin / sairauksien havainnoiminen

- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: tuoteselosteiden ja pakkauksien monilukutaito, terveystiedon etsiminen eri lähteistä ja lähdekritiikki
- L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: oma aktiviteetti, mahdollisten kahvion tms. pitämisessä erityisruokavalioiden, hygienian ja terveysvaikutusten huomiointi, itsenäinen työskentely ja ryhmätyötaidot
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: kaikki terveyden osa-alueiden (fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen) sisällöt

Vuosiluokka 8

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Omien terveystaitojen kasvattaminen, erilaisten tietolähteiden käyttö ja arviointi
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Vuorovaikutustaitojen harjoittelu, tunteiden ilmaisu ja säätely, some-taidot
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: kaikki sisällöt
- L4 Monilukutaito: Terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinojen tarkastelu, luotettavuuden ja lähdekritiikin arvioiminen, pakkausmerkintöjen monilukutaito, hyvinvoinnin / sairauksien havainnoiminen
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: tuoteselosteiden ja pakkauksien monilukutaito, terveystiedon etsiminen eri lähteistä ja lähdekritiikki
- L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: oma aktiviteetti, vuorovaikutustaidot, mahdollisissa työpaikoissa itsestä ja toisista huolehtiminen työturvallisuus, itsenäinen työskentely ja ryhmätyötaidot
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: kaikki terveyden osa-alueiden (fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen) sisällöt

Vuosiluokka 9

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Omien terveystaitojen kasvattaminen, Erilaisten tietolähteiden käyttö ja arviointi, itsehoito, tuen ja avun hakeminen
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Terveyspalvelujen käyttötaito, vuorovaikutustaitojen harjoittelu, tunteiden ilmaisu ja säätely, ensiaputaidot, some-taidot
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: kaikki sisällöt
- L4 Monilukutaito: Terveyspalvelutarjonta, vaikuttamisen keinojen tarkastelu, luotettavuuden ja lähdekritiikin arvioiminen, pakkausmerkintöjen monilukutaito, hyvinvoinnin / sairauksien havainnoiminen

- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: terveyspalvelujen etsintä, terveystiedon etsiminen eri lähteistä ja lähdekritiikki
- L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: oma aktiviteetti, terveyttä edistävien kansalaisjärjestöjen toimintaan tutustuminen, itsenäinen työskentely ja ryhmätyötaidot
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kulttuuri terveyden edistäjänä, vastuullinen kuluttaminen

13.4.13 USKONTO

Uskonnon opetus yhtenäistyy, koska kaikille eri uskontojen opetussuunnitelmille on opetussuunnitelman perusteissa laadittu yhteiset tehtävä, oppimisympäristöt ja työtavat, tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit. Tämän lisäksi eri uskonnoista on laadittu omat tarkennetut oppimääräkriteerit. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan sekä perusteiden yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten että eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

Opetussuunnitelmarunko on laadittu evankelisluterilaista uskonnon opetusta silmällä pitäen.

Uskonnon opetus järjestetään oppilaiden enemmistön uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti eli evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksena. Kaikki evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvat oppilaat osallistuvat tähän uskonnon opetukseen. Lisäksi oppilas, joka ei kuulu evankelis-luterilaiseen kirkkoon, voi huoltajan ilmoituksen perusteella osallistua tähän opetukseen.

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuulumattomilta huoltajilta kysytään, osallistuuko oppilas ev.lut. uskonnon opetukseen, elämänkatsomustietoon vai mahdollisesti muuhun oman uskontonsa mukaiseen opetukseen.

Vähintään kolmelle perusopetuksessa ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev.lut. uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta. Samoin vähintään kolmelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev. lut. uskonnon opetukseen, järjestetään elämänkatsomustiedon opetusta.

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksella vahvistetaan suomalaisen kulttuurin ja historian yleissivistävää ymmärtämistä ja se on myös osa perinnekasvatusta. Evankelis-luterilaisen uskonnon opetus tukee ja vahvistaa lasten sosiaalisten suhteiden rakentumista, toisten huomioon ottamista ja suvaitsevaisuutta. Se on osa eettistä kasvatusta ja kartuttaa uskontoja koskevaa tietoa ja ymmärrystä.

Vuosiluokilla 1-2

Uskonnon opetuksessa tutustutaan oman perheen uskonnolliseen ja katsomukselliseen taustaan. Opetuksessa perehdytään evankelisluterilaisen uskonnon keskeisiin kertomuksiin ja tarinoihin ikäkauden mukaisesti. Vuodenkierto ja vuodenajan juhlat tarinoineen rytmittävät lukuvuoden opetusta, ja tarinoiden välityksellä tuetaan luokkayhteisössä ja lähiympäristössä moraalin kehitystä: toisten tukemista ja huomioon ottamista. Oppitunneilla tulee mahdolliseksi omien tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen siten, että harjaantuu myös kyky tunnistaa toisen tunteita ja ottaa muiden näkemykset huomioon. Oppilaat harjaantuvat toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Vuosiluokilla 3-6

Opetuksessa laajennetaan ja syvennetään opiskeltavan uskonnon perustietoja. Tarkastellaan opiskeltavan uskonnon syntyä ja leviämistä. Tuntikeskustelut tukevat oppilaan eettisen pohdintakyvyn heräämistä. Keskeisiä aiheita ovat yksilön vastuu omista teoistaan, vuorovaikutustaidot, ihmissuhteet ja ystävyyden merkitys. Ryhmässä esiin tulevat erilaiset näkemykset auttavat oppilasta ymmärtämään muiden ajattelutapoja ja kehittämään suvaitsevaisuutta. Tämä tukee myönteistä luokka- ja kouluyhteisön rakentamista.

Vuosiluokilla 7-9

Opetuksessa tutustutaan kulttuurin ja uskonnon yhteyteen, maailmanuskontoihin ja uskonnottomuuteen. Uskontoa tarkastellaan niin tieteen, taiteen, median, politiikan, yhteiskunnan kuin populaarikulttuurin näkökulmasta. Pohditaan ja analysoidaan uskonnon vaikutusta yhteiskuntaan sen eri osa-alueilla. Opetus tukee nuoren oman katsomuksen kehittymistä, eettistä vuoropuhelua, syy-seuraussuhteiden löytämistä ja ymmärtämistä sekä antaa valmiuksia ja rohkeutta elää ja vaikuttaa alati muuttuvassa maailmassa. Keskeisenä tarkastelun kohteena ovat Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä eri uskontojen ja katsomusten eettiset näkemykset.Uskonnon opetus tarjoaa nuorelle voimavaroja hänen etsiessään omaa tietään kohti aikuisuutta.

Uskonnon opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

T1 Herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan
T2 Ohjata oppilasta tutustumaan kertomusten kautta opiskeltavaan sisältöön
T3 Ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin
T6 Tukea oppilasta kehittämään haluaan toimia oikeudenmukaisesti
T7 Ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta itsestään, luokkayhteisöstään sekä ympäristöstä ja luonnosta

Vuosiluokka 2

T2 Ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon kertomuksiin, käsitteisiin ja symboleihin
T4 Kannustaa oppilasta tutustumaan oppilasta muihin oman luokan, koulun ja uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin
T5 Auttaa oppilasta kehittämään, tunnistamaan ja ilmaisemaan omia tunteitaan
T6 Tukea oppilasta kehittämään haluaan toimia oikeudenmukaisesti, kykyä eläytyä toisen asemaan sekä toisen ihmisen ajatusten ja vakaumuksen kunnioittamista
T7 Ohjata oppilasta eettiseen pohdintaan ja ottamaan vastuuta omasta itsestään, yhteisöstään sekä ympäristöstä ja luonnosta
T8 Antaa oppilaalle valmiuksia omien mielipiteiden esittämiseen, perustelemiseen ja erilaisten mielipiteiden ymmärtämiseen

Vuosiluokka 3

T1 Auttaa oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin (Vanha testamentti) ja kertomuksiin
T3 Auttaa oppilasta hahmottamaan Vanhan testamentin kielen erityispiirteitä
T12 Auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankuvaa ja luottamusta elämään

Vuosiluokka 4

T2 Ohjata oppilas perehtymään evankelisluterilaisen uskonnon tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin
T3 Auttaa oppilasta hahmottamaan Raamatun kielen erityispiirteitä

T4 Ohjata oppilasta etsimään tietoa Uudesta testamentista ja kotiseurakunnasta sekä auttaa oppilasta ymmärtämään Uuden testamentin ja sen tarinoiden merkitystä kristinuskolle.
T6 Tutustuttaa oppilas kristinuskon leviämiseen Suomeen keskiajalla
T10 Ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja
T11 Antaa oppilaalle mahdollisuus keskustella eettisistä kysymyksistä

Vuosiluokka 5

T1 Auttaa oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin
T2 Ohjata oppilas perehtymään evankelisluterilaisen uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin
T3 Auttaa oppilasta hahmottamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä
T4 Ohjata oppilasta etsimään uskontoa ja kotiseurakuntaa koskevaa tietoa
T5 Perehdyttää oppilas Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin
T7 Antaa oppilaalle valmiuksia kunnioittaa omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytyä luontevasti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa
T8 Ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin ja periaatteisiin
T9 Auttaa oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti Lapsen oikeuksien julistukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta
T10 Ohjata oppilasta arvioimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja
T11 Antaa oppilaalle mahdollisuus keskustella eettisistä kysymyksistä

Vuosiluokka 6

T2 Ohjata oppilas perehtymään evankelisluterilaisen uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin
T3 Auttaa oppilasta hahmottamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä
T4 Ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä
T6 Tutustuttaa oppilas jo keskiajalta Euroopassa vaikuttaneisiin kolmeen uskontoon: juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin
T8 Ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin
T10 Ohjata oppilasta arvioimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja kestävän kehityksen näkökulmasta

T11 Antaa oppilaalle mahdollisuus keskustella eettisistä kysymyksistä ja opetella perustelemaan omia näkemyksiä

Vuosiluokka 7

T1 Ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä opiskeltaviin uskontoihin liittyvä monimuotoisuus
T2 Auttaa oppilasta syventymään opiskeltavien uskontojen levinneisyyksiin ja vaikutuksiin eri puolilla maailmaa
T3 Ohjata oppilas perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa, siten että oppilas ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutussuhteen, tuntee maailman suurten uskontoperinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnottomuuteen
T4 Ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia teemoja mediassa
T5 Auttaa oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja
T6 Perehdyttää oppilas eri uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin
T7 Auttaa oppilasta arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina
T8 Rohkaisee oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin
T11 Rohkaista oppilaita kohtaamaan myönteisen vuorovaikutuksen hengessä erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa, jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Vuosiluokka 8

T2 Auttaa oppilasta syventymään evankelisluterilaisen uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin ja opetuksiin
T3 Ohjata oppilas perehtymään kristinuskon monimuotoisuuteen ja eri herätysliikkeiden vuorovaikutukseen
T8 Rohkaisee oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin
T9 Auttaa oppilasta rakentamaan omaa elämänkatsomustaan ja vahvistaa hänen elämäntaitojaan
T11 Rohkaista oppilaita kohtaamaan myönteisen vuorovaikutuksen hengessä erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa, jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Vuosiluokka 9

T3 Ohjata oppilas tutustumaan Suomen uskontojen ja katsomusten perinteisiin ja taustoihin sekä uskonnottomuuteen
T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan uskonnollisia teemoja mediassa, taiteessa ja populäärikulttuurissa
T6 Perehdyttää oppilas eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin sekä ihmisoikeuksiin
T8 Rohkaisee oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin
T10 Innostaa pohtimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan
T11 Rohkaista oppilaita kohtaamaan myönteisen vuorovaikutuksen hengessä erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa, jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

Luokkayhteisössä toimiminen yksin ja yhdessä; tutustuminen luokkatovereihin ja heidän perheisiinsä (S1, S3), oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, erityisesti vastuu toisista ihmisistä ja luonnosta sekä ihmisen hyvinvointi, luokkayhteisön ryhmäytyminen (S3).
Oman uskonnon juhlat, pyhät ajat ja perinteet sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja tavat viettää juhlia (S1, S2), esim. vuodenaikajuhlat.
Kristillisiin arvoihin sopivia satuja/tarinoita Jeesus-lapsesta, joissa huomioidaan kysymykset toisen asemaan eläytymisestä, ihmisarvosta ja yksilöllisyydestä, ja joilla voidaan kehittää oppilaan tunnetaitoja (S1, S2, S3).

Vuosiluokka 2

Syvennetään oman uskonnon juhlien laadullisuutta (S1) ja oppilaan lähiympäristön uskontojen keskeisiä tapoja ja juhlia (S2).
Huomioidaan myös uskonnottomuus luokkayhteisössä (S2).
Hyvän ja kauniin vaaliminen erilaisten oman uskonnon tarinoiden ja legendojen kautta. Hyvän ja pahan sekä vastakohtaisuuksien kohtaaminen kristillisten tarinoiden kautta. Ihmisen ideaalin esittäminen tarinoiden ja legendojen avulla (S3).

Vuosiluokka 3

Keskeisenä sisältönä keskitytään Vanhan testamentin kertomusten kautta oman uskonnon lähteisiin, historiaan, rituaaleihin, arvoihin ja sääntöihin (mm. kymmenen käskyä) (S1). Tutustutaan myös muihin oman uskonnon ilmenemismuotoihin esimerkiksi taiteen ja/tai tieteen kautta (mm. freskot tai Vanhan testamentin eri käännökset).
Kristillinen, globaali vastuu maailman hyvinvoinnista; lähtökohtana luomiskertomus (S3).
Huomioidaan juutalaisuus kristinuskon perustana (S2).

Vuosiluokka 4

Keskeisenä sisältönä Uuden testamentin kertomukset: Jeesuksen lapsuus ja elämä sekä Jeesuksen kaste Jordanilla ja Pyhän hengen laskeutuminen. Esille nostetaan myös muita Jeesuksen elämään läheisesti liittyviä henkilöitä, esim. Johannes Kastaja, Maria Magdalena, Jeesuksen opetuslapset. (S1)
Kotiseurakunta ja sen työntekijät. Peilataan nykyajan seurakunnan työntekijöiden työnkuvaa teollistumista edeltävän ajan vastaaviin tehtäviin. Tutustutaan myös alustavasti lähetystyöhön kirkon toimintatapana. (S1)
Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon käsittely mediassa ja tutustutaan kotiseurakunnan tiedottamiseen. (S2)
Rakkauden kaksoiskäsky ja Kultainen sääntö Jeesuksen opetusten kokoavina elämänarvoina (S3).

Vuosiluokka 5

Keskeisenä sisältönä Uuden testamentin kertomukset, esim. pääsiäisen tapahtumat tarkemmin. Painotetaan kertomusten opetuksellista sisältöä ja käydään keskustelua niistä. (S1)
Kristinuskon rituaalit: uskontunnustus, Isä meidän -rukous, Herran siunaus (S1)
Kirkkovuosi seurakunnassa (S1)
Tutustutaan Eurooppalaisen kulttuurin ja kristinuskon katsomukselliseen taustaan antiikin sekä muinaisuskontojen ja -kulttuurien vaikutusta vasten (S2).
Kannustetaan oppilaita nostamaan esille henkilökohtaisia eettisiä/moraalisia kokemuksiaan. (S3)

Vuosiluokka 6

Apostolien teot, alkuseurakunnan synty, kristinuskon leviäminen ja jakautuminen, lähetystyö. Kirkkorakennukset ja kirkkotaide (S1)

Kristinuskon sisäinen monimuotoisuus: luterilaisuus, katolisuus, ortodoksisuus, protestanttisuus ym. (S1)
Juutalaisuuden ja kristinuskon vertailu sekä islamin leviäminen. (S2)
Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon käsittely mediassa ja kriittinen medialukutaito. (S2)
Keskeisenä sisältönä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen sekä oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaalin vastuun näkökulmiin tutustuminen. Pohditaan mm. alkuseurakunnan synnyn ajan kulttuuria Rooman vallan alla (esim. Kymmenen käskyä, Rooman lait ja kristinuskon luonne). Pohditaan myös oman elämän arvoja suhteessa ehdottomaan roomalaisuuteen ja lähimmäisen rakkautta korostavaan kristinuskoon. (S3)

Vuosiluokka 7

Reformaatio ja kirkon aseman muutos (1500-luvulla) (S2)
Maailman uskonnot ja niiden levinneisyys, uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus (mm. uskonpuhdistus) sekä uskonnottomuus, uskontojen näkyvyys ja käsittely mediassa (S2)
Uskontojen vuorovaikutus suhteessa toisiinsa, uskontokritiikki, uskonnon ulottuvuudet (S2)
Moniuskoiset perheet ja maahanmuutto (S1-3)

Vuosiluokka 8

Kristinuskon synty - kehitys - merkitys (S1)
Kristilliset yhdyskunnat ja herätysliikkeet sekä niiden vaikutus (S1)
Uskonnon ja tieteen suhde muuttuvassa maailmassa (S2)
Raamattu pyhänä kirjana, Raamatun tulkinta ja käyttö, Raamatun kulttuurivaikutuksia (S1)
Vanha testamentti kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin juurina sekä Uusi testamentti kristinuskon synnyn ilmentäjänä (S1)
Ekumenia, myös mahdollisesti hengellinen musiikkiperinne

Vuosiluokka 9

Suomalainen katsomusperinne, uskonnonvapaus ja uskonnottomuus (S1)
Suomalaiset muinaisuskonnot ja kansanperinne
Evankelis-luterilaisen kirkon ekumenia ja kirkkomusiikki
Ajankohtaisia yhteiskunnallisia ja eettisiä kysymyksiä, sekä uskontojen näkyvyys ja käsittely mediassa (S2-3)

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, YK ja sen työntekijät (kuten rauhanneuvottelijat), ihmisoikeuksien loukkaaminen, holokausti (S3)
Osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskuntarauhaa (S3)
Uskonto yksilön ja yhteiskunnan voimavarana (S2)
Oman elämänkatsomuksen ja etiikan vahvistaminen
Kristillisten kirkkojen eettiset painotukset ja raamatun ja etiikan suhde (S3)

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen työtapoina käytetään ikäkauden mukaisia tarinoita, kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin. Opetus on keskustelevaa, kiireetöntä ja avointa, jossa oppilaiden omat ajatukset, havainnot ja kokemukset saavat tulla esiin. Oppilaita rohkaistaan suulliseen vuorovaikutukseen, ja näin luodaan perusta vuorovaikutustaitojen kehittymiselle, jotta lapsilähtöisyys toteutuu mahdollisimman hyvin. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee opetuksen toiminnallisuutta.

Vuosiluokilla 3-6

Oppimisen työtapoina jatkuvat toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja keskustelut, johon liittyy vähitellen myös uskontoon liittyvien sanojen merkityksen ymmärtäminen. Opetuksessa voidaan toteuttaa projekteja sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppitunneille pyritään luomaan tunnelma, jossa omista kokemuksista ja ajatuksista kertominen on sujuvaa, kuuntelevaa ja muut huomioon ottavaa. Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja annetaan tilaa kokemusten syntymiselle. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee vuorovaikutustaitojen monipuolista kehittymistä ja käsitteiden ymmärtämistä.

Vuosiluokilla 7-9

Oppimisen työtapoina jatkuvat toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja keskustelut, joihin liittyy uskonnollisen sanaston syvällinen ymmärtäminen ja käyttäminen. Keskustelujen kautta voidaan saavuttaa sellaiset vuorovaikutustaidot,että ihmisten ja uskontojen moninaisuutta on mahdollista tarkastella kunnioittavasti, arvostavasti ja kiireettömästi välttäen nopeita päätelmiä ja

perusteettomia mielipiteitä. Opetuksessa toteutetaan projekteja sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee vuorovaikutustaitojen monipuolista kehittymistä ja käsitteiden syvällistä ymmärtämistä. Mediasta tapahtuvan tiedonhankinnan ja tiedon tuottamisen avulla nostetaan esille median käyttämiseen ja tiedon todellisuuteen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa

Vuosiluokilla 1-2

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa, kuuntelemaan ja keskustelemaan siten, että samalla huomioidaan oppilaiden erilaiset kielitaito- ja kulttuuritaustat, edellytykset ja tarpeet. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

Vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa, kuuntelemaan ja keskustelemaan siten, että samalla huomioidaan oppilaiden erilaiset kielitaito- ja kulttuuritaustat, edellytykset ja tarpeet. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

Otetaan huomioon oppilaiden erilaiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen taidot ja tarvittaessa ohjataan omien tekstien muotoilemisessa ja kannustetaan edistyneempiä oppilaita tuottamaan itsenäisesti aiheeseen liittyvää materiaalia. Kannustetaan oppilaita työskentelemään erilaisissa ryhmäkokoonpanoissa vastuullisesti.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilasta ohjataan ilmaisemaan oma mielipiteensä rohkeasti ja rakentavasti. Oppilasta ohjataan opiskelun aiheen tiedonhakuun monipuolisista lähteistä ja lähteisiin kriittisesti suhtautuen. Tarvittaessa tiedonhakua harjoitellaan ohjatusti. Oppilasta ohjataan monipuolisten tehtävien ratkaisemiseen ja hänen oppimistaan tuetaan sopivien tehtävien avulla. Edistyneemmille oppilaille tarjotaan esim. laajempia tehtäviä.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa

Vuosiluokka 1

- Arvioidaan: sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen, muut työskentelytaidot, tekemisen laatu, tehtäviin tarttuminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 2

- Arvioidaan: sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen, työskentelytapojen vakiintuminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 3

- Arvioidaan: työskentelytavat ja niissä tapahtuvat muutokset, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus tunneilla
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 4

- Arvioidaan: itsenäiset työskentelytaidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, suhtautuminen koulutyöhön
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 5

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, muiden huomioiminen

- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 6

- Arvioidaan: itsenäinen työskentely, omatoimisuus, aloitteellisuus ja ryhmässä toimiminen, oma tuottaminen ja soveltaminen, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, vastuuntunto, tiedonhaun taidot
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen**
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen	S1, S2	Uskonnon kielen ja symbolien	Oppilas osaa antaa esimerkkejä

kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta		analysointi	uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin	S1, S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan

opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin			uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Vuosiluokka 7

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, kokonaisuuksien hallitseminen, tiedonhaun taidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, aktiivisuus ja omatoimisuus
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä ryhmälle, että henkilökohtaisesti, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 8

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, tiedonhaun taidot ja omatoimisuus, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, tiedon yhdistely, harrastuneisuus, aktiivisuus
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä koko ryhmälle, että henkilökohtaisesti, sanallinen arvio ja numeroarvosana oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 9

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, tiedonhaun taidot ja omatoimisuus, aktiivisuus ja harrastuneisuus, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, mm. osallistuminen luokkakeskusteluihin, tiedon yhdistely
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä koko ryhmälle, että henkilökohtaisesti, numeroarviointi välitodistuksessa, sanallinen arvio ja numeroarvosana oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Uskonnon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta	S1, S2	Uskontojen	Oppilas tunnistaa ja osaa

havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus		merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1-S3	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja	S1, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.

tieteen kielen välisiä eroja			
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia	S1-S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta

ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla			ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

- Tarinoiden mieleen palauttaminen ja uudelleen kertominen itsenäisesti ja ryhmässä (L1)
- Oppilaita kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä ja noudattamaan hyviä tapoja (L2)
- Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista (L3)
- Evankelis-luterilaisen kirkon symbolit ja kirkolliset kuvat (L4)
- Oppilailla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä (L6)
- Opetuksessa vahvistetaan jokaisen oppilaan osallisuutta (L7)

Vuosiluokka 2

- Oppilaita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille (L1)
- Opetukseen sisällytetään tilaisuuksia oppilaille harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti (L2)
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista (L2)
- Oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä, harjoittelevat tunnistamaan omia tunteita ja kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden (L3)
- Evankelis-luterilaisen kirkon symbolit ja kirkolliset kuvat (L4)
- Oppilaita ohjataan sosiaalisen kanssakäymisessä tarvittavien taitojen hallintaan, kuten monimuotoisten viestien tulkitsemiseen, tuottamiseen ja arvottamiseen (L4)
- Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti (L6)

- He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista (L7)

Vuosiluokka 3

- Oppilaiden kysymyksille annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä (L1)
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia ja katsomuksellisia juuriaan (L2)
- Oppilaita kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa (L2)
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen (L3)
- Vanhan testamentin symboliikkaa: tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla (L4)
- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä (L6)
- Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen opetellaan keskustelemalla kouluyhteisön turvallisissa puitteissa (L7)

Vuosiluokka 4

- Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäseninä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua (L1)
- Luokka- / Koulukirjastosta tiedonhaku sekä tutustuminen kirjastoon (L1)
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia ja katsomuksellisia juuriaan (L2)
- Oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä, harjoittelevat tunnistamaan omia tunteita ja kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden (L3)
- Tiedonhaku ja Raamatussa käytetty kieli (Uusi testamentti) (L4-5)
- Seurakunnan tiedotuskanavat (L4-5)
- Oppilaita ohjataan tuntemaan oman seurakunnan yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita ja toimintatapoja (L6)
- Luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle luokan, kouluyhteisön ja kotiseurakunnan asioita kohtaan (L7)

Vuosiluokka 5

- Oppilasta tuetaan hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita (L1)
- Uuden testamentin keskeisten paikkojen kulttuuriin tutustuminen (L2)
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen (L3)
- Oppimateriaalina hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ilmaisultaan monimuotoisia ja eri kielillä kirjoitettuja tekstejä eri lähteistä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen (L4-5)
- Oppitunneilla harjoitellaan ryhmätoimintaa ja projektityöskentelyä (L6)
- Oppilaita kannustetaan demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan osallisuutta (L7)

Vuosiluokka 6

- Syy-seuraus -suhteiden ymmärtäminen, kausaaliajattelu (L1)
- Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen, mikä edistää ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä (L1)
- Kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin tavat ja rituaalit (L2)
- Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia arvoja, toimimaan ympäröivässä kulttuurissa ja välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria. Oppilaita kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä ja noudattamaan hyviä tapoja. (L2)
- Henkilökohtaiset rajat omassa elämässä ja uskonnossa; oppilaita ohjataan suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan (L3)
- Monilukutaidon opetus osana uskonnon opetusta tähtää oppilaiden viestintätaitojen kehittymiseen niin perinteisissä kuin mediaa ja teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä, oppimisympäristöissä (L4)
- Tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia hyödynnetään tiedonhankinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä (L5)
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja työn tulosten arvostamiseen (L6)
- Oppilaita ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja (L6)
- Koulussa kunnioitetaan oppilaiden oikeutta osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti (L7)
- Oppilaat oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen (L7)

- Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun sekä saavat kokemuksia myös kansalaisyhteiskunnan osallistumiskeinoista ja niiden käyttämisestä. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. (L7)

Vuosiluokka 7

- Oppilaita ohjataan näkemään asioita uusilla tavoilla, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta pohtimaan ajattelutapojaan (L1)
- Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään (L2)
- Oppilaita ohjataan näkemään katsomusten moninaisuus myönteisenä voimavarana (L2)
- Oppilaita ohjataan hahmottamaan, jäsentämään ja ymmärtämään erilaisia kulttuurisia viestinnän muotoja ja opetuksessa tähdätää kriittiseen ja kulttuurisen lukutaitoon (L4)
- Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti ja turvallisesti, sekä ohjataan heitä käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä (esim. ryhmätyö) (L5)
- Oppilaita ohjataan työskentelemään yhdessä ja he saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan myös pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun näkökulmista. (L7)

Vuosiluokka 8

- Oppilaita ohjataan käyttämään hankkimaansa tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen (L1)
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen katsomuksen omaavan henkilön asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista (L2)
- Perusajatuksena on se, että oman kulttuurin tuntemisen ja itsetuntemuksen kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan. Näitä harjoitellaan mm. keskustelujen, draaman ja kirjoittamisen keinoin. (L3)
- Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa uskonnon opetuksessa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. (L5)

- Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. (L6)
- Harjoitellaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen (L7)

Vuosiluokka 9

- Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäseninä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua (L1)
- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurien, kielten ja katsomusten moninaisuus myönteisenä voimavarana ja arjen ilmiöihin vaikuttavana tekijänä suomalaisessa kansan- ja uskonperinteessä (L2)
- Oppilaat oppivat tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen elämänkaaren etiikassa (L3)
- Oppimistilanteissa oppilaat välittävät hankkimaansa tietoa, etsivät ratkaisuja ongelmiin ja tuottavat uutta tietoa eri muodoissa ja eri välinein, yksin ja yhdessä muiden kanssa (L4)
- Pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja (L5)
- Oppilaat saavat perusopetuksen aikana yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Tällöin kiinnitetään huomiota myös yhteistyön ja työelämän edellyttämään asianmukaiseen käyttäytymiseen. (L6)
- Ympäristö- ja eläinetiikka, kestävä kehitys eettisenä teemana (L7)

13.4.14 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Elämänkatsomustiedossa ihminen nähdään luovana, ympäristöönsä ja kulttuuriinsa vaikuttavana toimijana. Ihminen jakaa, kokee ja tuottaa merkityksiä, katsomuksia ja inhimillistä toimintaa niin yksilönä, yhteisönä kuin kulttuuriperinteen vaalijana. Elämänkatsomustiedon tehtävänä on ohjata oppilasta tutustumaan, ymmärtämään ja arvioimaan erilaista ja tuttua inhimillistä elämää, toimintaa ja ajattelua, sekä hahmottamaan asioiden välisiä syy-seuraussuhteita. Toisaalta oppiaineen ydintehtävänä on antaa oppilaille valmiuksia vaikuttaa omaan ajatteluunsa ja toimintaansa tavalla, joka edistää hänen mahdollisuuksiaan löytää oma arvokas tiensä elämässään. Tähän rohkaistaan hyödyntämällä opetuksessa oppilaiden omaa ja ikäkauden mukaista ajattelu- ja kokemusmaailmaa avoimella ja pohtivalla otteella. Opetuksen tehtävänä on ylläpitää suvaitsevaisuuden, vastuullisuuden ja demokraattisen kansalaisuuden arvoja. Nopeasti muuttuvassa ja globalisoituvassa maailmassa elämänkatsomustiedon tehtävänä on tarjota oppilaalle katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, sekä rikastuttaa hänen eettisen, tutkivan ja kriittisen ajattelu- ja toimintakykynsä kehittämistä. Elämänkatsomustiedon tehtävänä on opettaa elämänhallinta-, kommunikointi-, itsetuntemus-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja oppimaan oppimisen taitoja, sekä rohkaista aktiivisuuteen, vaikuttamiseen ja vastuunottoon.

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 elämänkatsomustiedossa harjoitellaan yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Lapsen itsetuntoa ja minäkuvaa tuetaan kuuntelemalla ja arvostamalla oppilaan kokemuksia ja ajatuksia. Opetuksen tehtävänä on rikastuttaa lapsen kultturellista symbolituntemusta ja merkityssanastoa sekä eettistä ajattelua taiteen ja kokemisen menetelmin. Tarinoiden välityksellä tuetaan luokkayhteisössä ja lähiympäristössä moraalin kehitystä: toisten tukemista ja huomioon ottamista. Opetuksessa annetaan tilaa mielikuvien, kysymysten ja oivallusten synnylle.

Vuosiluokilla 3-6

Elämänkatsomustiedon erityisenä tehtävänä vuosiluokilla 3-6 on antaa oppilaalle työkaluja ja kultturellista tietoa oman ajattelun ja toiminnan kehittämiseen eettisesti kestävälle pohjalle. Oppiaine tukee oppilaan moraalin kehitystä sekä eettisen pohdintakyvyn heräämistä. Keskeisenä tarkastelun kohteena ovat lasten oikeudet, yksilön vastuu omista teoistaan, vuorovaikutustaidot, ystävyyden merkitys ihmissuhteissa sekä myönteinen, kaikki jäsenensä toimintaansa mukaan ottava, luokka- ja kouluyhteisön rakentaminen. Kykyjä etsiä ja arvioida tietoa sekä ilmaista itseään tuetaan.

Vuosiluokilla 7-9

Elämänkatsomustiedon tehtävänä vuosiluokilla 7-9 on antaa oppilaille eväitä oman identiteetin ja maailmankuvan rakentamiseen ja arvioimiseen. Opetuksen tehtävänä on tarjota tarpeeksi laajan yleissivistyksellisen tietopohjan lisäksi malleja hyvän ja eettisen elämän saavuttamiseksi. Opetus tukee nuoren oman katsomuksen kehittymistä, eettistä vuoropuhelua, syy-seuraussuhteiden löytämistä ja ymmärtämistä sekä antaa valmiuksia ja rohkeutta elää ja vaikuttaa alati muuttuvassa maailmassa. Opetuksen tulee tukea nuoren oman tulevaisuuden haltuunottoa ja suunnittelemista.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua
T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin
T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua
T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia
T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita
T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa

Vuosiluokka 2

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua
T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin

T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua
T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä
T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia
T7 edistää oppilaan tuntemusta lähiympäristönsä kulttuurin piirteistä

Vuosiluokka 3

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle
ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

Vuosiluokka 4

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle
ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Vuosiluokka 5

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle
ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä ymmärtämään kulttuurista moninaisuutta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Vuosiluokka 6

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle
ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin

T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä ymmärtämään kulttuurista moninaisuutta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia
T10 rohakaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään.

Vuosiluokka 7

T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia uskomusjärjestelmiä, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden hyväksymiseen ja ymmärtämiseen niin, että oppilas kasvaa suvaitsevaiseksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti

Vuosiluokka 8

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia uskomusjärjestelmiä, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita

T8 tukea oppilasta kehittämään eettistä ajatteluaan ja tunnistamaan vastuun ja oikeuksien näkökulmat
T9 ohjata oppilasta huomaamaan ja ymmärtämään eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään
T10 rohkaista oppilasta toimimaan vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi ja vaikuttamaan paikallisesti ja globaalisti

Vuosiluokka 9

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia uskomusjärjestelmiä, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa
T4 ohjata oppilasta pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja
T8 tukea oppilasta kehittämään eettistä ajatteluaan ja tunnistamaan vastuun ja oikeuksien näkökulmat
T9 ohjata oppilasta huomaamaan ja ymmärtämään eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään
T10 rohkaista oppilasta toimimaan vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi ja vaikuttamaan paikallisesti ja globaalisti

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

Harjoitellaan toisen kunnioittavaa kohtaamista ja kuuntelemista
ja erilaisen ajattelun ja elämäntapojen arvostamista (S1,S2).
Syvennytään tarinoihin, joissa käsitellään hyvän ja pahan sekä oikean ja väärän teemoja. (S1)
Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia opettajan kertoman ja oppilaan kuvittaman tarinan kontekstissa (S3).
Tarinoiden aihepiirit voivat sivuta monia aiheita ystävyydestä erilaisista kulttuureista ja maailmansyntykäsityksistä, (S1,S3)
Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia (S4).

Vuosiluokka 2

Syvennytään toisaalta tarinoihin, jotka kertovat ihmisen hyvyydestä ja toisaalta tarinoihin, jotka valottavat säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä tai tarkastelevat omien valintojen ja toiminnan vaikutusta omaan ympäristöön. S1,S3, S4
Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja asemaan eri puolilla maailmaa.
Perehdytään erilaisiin kulttuureihin niiden kansantarinoiden perusteella ja opitaan arvostamaan maailman kulttuuriperinnön rikkautta. Pohditaan omaa identiteettiä ja erilaisia tapoja elää ja ajatella. S3, S2

Vuosiluokka 3

Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Käsitellään tarinoita, joissa arvo ja normi tai onnellisuus ja hyvä elämä ovat keskeisiä käsitteitä. S1
Tutkitaan eri näkökulmista kysymystä ”Kuka minä olen?” S2
Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin. Käsitellään sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, suomalaisen ihmisen arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä, myös tekojen eettistä arviointia S3

Vuosiluokka 4

Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja maailman kulttuuriperintöön. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. S2
Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja maailman selittämisen tapoihin esimerkiksi Kalevala. S4

Vuosiluokka 5

Tutkitaan vapautta ja vastuuta, verrataan esimerkiksi antiikin kreikkalaista vapauskäsitystä nykyajan vapaus-käsitykseen. Harjoitellaan oman näkemyksen esittämistä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin. S1 Pohditaan rauhan ja demokratian merkityksiä.S3

Vuosiluokka 6

Perehdytään suomalaisiin kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Harjoitellaan oman näkemyksen perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin. S2
Perehdytään lasten oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana.S3
Pohditaan maailmankäsitysten ja maailmankuvan vaikutusta ihmisten elämään sekä niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. S4

Vuosiluokka 7

Perehdytään Unescon maailmanperintökohteisiin ja seurataan kulttuurin ilmenemistä. Tiutustutaan erilaisiin teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan eri katsomusten kohtaamisen historiaan sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa. S1 Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä. S2

Vuosiluokka 8

Tutustutaan ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. S3
Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi. S3

Vuosiluokka 9

Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. S2
Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Keskustellaan oppilaan kanssa, jotta hän saisi tukea elämänkatsomuksen ja identiteetin rakentamista varten. S1
Perehdytään ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin.S3

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Elämänkatsomustiedon tunneilla pyritään mahdollistamaan oppimisympäristö, jonka turvallisuuteen oppilas voi kokea luottavansa. Luokanopettajan tunneilta tutut tai muunnetut rituaalit, runo-kertomus-vihkotyö yms. voivat tarjota oppilaille tutun ja turvallisen tuntirakenteen.

Kiinnitetään huomiota ryhmäytymiseen ja konfliktien, esim. kiusaamisen purkamiseen. Jokainen yksilö kohdataan erilaisena, mutta samanarvoisena persoonana. Oppilaita rohkaistaan suulliseen vuorovaikutukseen, ja näin luodaan perusta vuorovaikutustaitojen kehittymiselle. Draaman kautta toiminnallisuus, kokemuksellisuus ja elämyksellisyys tukevat oppilaan ymmärrystä ihmisten moninaisuudesta. Työtapoina käytetään ikäkauden mukaisia tarinoita, kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee opetuksen toiminnallisuutta.

Vuosiluokilla 3-6

Elämänkatsomustiedon opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset oppimisen tavat ja pyritään siihen, että kaikki tuntisivat itsensä hyväksytyksi. Menetelmiä voivat olla esimerkiksi erilaiset retket, tarinat, musiikki, leikit ja draama. Mitä tapaa käytetäänkin, voi olla hyödyllistä käyttää ennemmin pitkiä aikoja samaa menetelmää kuin vaihtaa joka tunti[254]. Työtavaksi voi valita myös perinteisen vihkotyön. Oppimisympäristöä voi laajentaa luokanopetuksessa käytävien sisältöjen mukaisesti, esim. lähiluonto- ja kotiseuturetkillä. Ryhmäytymistä ja vuorovaikutusvaikutustilanteiden läpikäymistä jatketaan. Tuetaan vuorovaikutustaitojen kehittymistä, jotta omista kokemuksista ja ajatuksista kertominen on sujuvaa, kuuntelevaa ja muut huomioon ottavaa.

Vuosiluokilla 7-9

Elämänkatsomustiedon sisältöjen opettamisessa voidaan hyödyntää maailmaa tutkineiden ja muuttaneiden henkilöiden elämäkerrat soveltuvin osin. Keskustelevalla opetuksella pyritään

[254] Draama voi olla vaikka kokonaisen vuoden menetelmä elämänkatsomustiedon sisältöjen käsittelemiseen. Verrattuna menetelmän vaihtamiseen joka tunti etuna on se, että oppilaat osaavat odottaa, mitä tulee tapahtumaan.

tarjoamaan oppilaille tilaa ja keinoja rakentaa omia ajatuksiaan ja maailmankuvaansa. Myös dialogisuuden sosiaaliseen puoleen kiinnitetään huomiota.

Vierailut, vieraiden vastaanottaminen ja yhteistyö muiden toimijoiden tai järjestöjen kanssa tarjoavat oppilaille mahdollisuuden osallistua ja ottaa vastuuta omasta ympäristöstään. Samalla he voivat laajentaa maailmankuvaansa. Tuetaan keskustelutaitojen kehittymistä siten, että ihmisten moninaisuutta on mahdollista tarkastella kunnioittavasti, arvostavasti ja kiireettömästi välttäen nopeita päätelmiä ja perusteettomia mielipiteitä. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee vuorovaikutustaitojen monipuolista kehittymistä ja käsitteiden syvällistä ymmärtämistä. Nostetaan esiin mediasta tapahtuvaan tiedonhankintaan ja tiedon tuottamiseen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa

Vuosiluokilla 1-2

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa ja osallistumaan aktiivisesti oman katsomuksellisen identiteettinsä rakentamiseen oman ikäkautensa, taustansa ja elämäntilanteensa perustalta. Elämänkatsomustieto tukee siten vuorovaikutuksen ja ajattelutaitojen kehittymistä, oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista, joita kaikkia tuetaan myös yksilöllisten tarpeiden mukaan. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa pyritään siihen, että jokainen oppilas kokee osallisuutta ja voi hyvin.

Vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa ja osallistumaan aktiivisesti oman katsomuksellisen identiteettinsä rakentamiseen oman ikäkautensa, taustansa ja elämäntilanteensa perustalta. Elämänkatsomustieto tukee siten vuorovaikutuksen ja ajattelutaitojen kehittymistä, oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista, joita kaikkia tuetaan myös yksilöllisten tarpeiden mukaan. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa pyritään siihen, että jokainen oppilas kokee osallisuutta ja voi hyvin.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa ja osallistumaan aktiivisesti oman katsomuksellisen identiteettinsä rakentamiseen oman ikäkautensa, taustansa ja elämäntilanteensa perustalta. Elämänkatsomustieto tukee siten vuorovaikutuksen ja ajattelutaitojen kehittymistä, oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista sekä eettisiä taitoja, joita kaikkia tuetaan myös yksilöllisten tarpeiden mukaan. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa. Elämänkatsomustiedon opetuksessa pyritään siihen, että jokainen oppilas kokee osallisuutta ja voi hyvin.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa

Vuosiluokka 1

- Arvioidaan: sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen, muut työskentelytaidot, tekemisen laatu, tehtäviin tarttuminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 2

- Arvioidaan: sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen, työskentelytapojen vakiintuminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 3

- Arvioidaan: työskentelytavat ja niissä tapahtuvat muutokset, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus tunneilla
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 4

- Arvioidaan: itsenäiset työskentelytaidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, suhtautuminen koulutyöhön
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 5

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, muiden huomioiminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 6

- Arvioidaan: itsenäinen työskentely, omatoimisuus, aloitteellisuus ja ryhmässä toimiminen, oma tuottaminen ja soveltaminen, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, vastuuntunto, tiedonhaun taidot
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Elämänkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet **Opetuksen tavoitteena on**	**Sisältöalueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen**
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan

kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin			käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päättelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäättelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa

			esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1, S2, S3	Vuorovaikutus-taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa,	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen

erityisesti lapsen oikeuksia			oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

Vuosiluokka 7

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, kokonaisuuksien hallitseminen, tiedonhaun taidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, aktiivisuus ja omatoimisuus
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä ryhmälle, että henkilökohtaisesti, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 8

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, tiedonhaun taidot ja omatoimisuus, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, tiedon yhdistely, harrastuneisuus, aktiivisuus
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä koko ryhmälle, että henkilökohtaisesti, sanallinen arvio ja numeroarvosana oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 9

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, tiedonhaun taidot ja omatoimisuus, aktiivisuus ja harrastuneisuus, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, mm. osallistuminen luokkakeskusteluihin, tiedon yhdistely
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä koko ryhmälle, että henkilökohtaisesti,

numeroarviointi välitodistuksessa, sanallinen arvio ja numeroarvosana oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Elämänkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.
T2rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten

			katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	Monikulttuurisuu-den ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä

kehittämään eettistä ajatteluaan			
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä piirteitä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokat 1-3

- L1,L2,L3,L4, L5, L7

Ensimmäisillä vuosiluokilla painottuu erityisesti L2. Kulttuurista osaamista voivat palvella maailmanlaajuiset mytologiset kertomussisällöt, niihin liittyvät symbolit, kulttuurille tyypilliset arkkityypit ja erilaiset elintavat. Vuorovaikutusta ja ilmaisua harjoitellaan ryhmässä, jossa on eri ikäisiä oppilaita eri luokilta, ja jossa oppilas opettelee kuuntelemaan kaikkia sekä arvostamaan erilaisia puheenvuoroja ja näkemyksiä ja jossa häntä itseään arvostetaan. Itsensä ilmaisua voi tukea keskusteluin, leikein ja esimerkiksi piirtämisen ja askartelun kautta. Myös alku- ja loppurunot, laulut , leikit jne. voivat tukea vuorovaikutusta.

Myös muut oppimiskokonaisuudet toteutuvat seuraavasti:

- L1 (tarinoiden eettiset ja syy-seuraussuhteita alleviivaavat sisällöt, alku- ja loppurunot tai laulut tukevat ajattelua ja antavat välineitä oppimiseen, tila kysymysten esittämiselle, havainnointiin keskittyminen esim. kello)
- L3 (tarinoista esiin tulevat vaikeat tilanteet ja niistä selviäminen, oman kehon kunnioitus, sosiaalisten taitojen opettelu),
- L4 (symbolisen ja arkkityyppisen aineiston esivaikutus),
- L5 (esim. tarinoiden kautta käsitellään tapoja suojella itseä ja tapoja toimia oikein esim. internetissä),
- L7 (tarinoiden, laulujen ja runojen tulee tukea oppilasta ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään eettisten kysymysten luonnetta)

Vuosiluokat 4-6

- L1, L2, L3; L4;L5, L7

Vuosiluokilla 4-6 L2 merkitys säilyy, mutta kulttuurista osaamista ja vuorovaikutusta voidaan laajentaa kertomusten lisäksi esimerkiksi elämäkerroilla tai kertomuksilla lapsien elämästä ympäri maailmaa, tai monikulttuurisilla vierailijoilla. L1 voidaan tukea esim. erilaisilla todellisuutta vastaavilla tarinoilla tai tapauksilla, jotka haastavat oppilaita syy-seurausten oivaltamiseen, ongelmanratkaisuun, erilaisten vaihtoehtojen punnitsemiseen ja erojen tekemiseen. L3 on tärkeä, koska itsenäisyyden alue kasvaa, ja lapsi alkaa tehdä yhä enemmän itseään koskevia ratkaisuja. Tunneilla opetellaan tunteiden tunnistamista, käsittelyä, erilaisten valintojen tekemistä, itsehallinta- ja keskustelutaitoja, sekä käsitellä esimerkiksi oman kehon, perheen ja elämänpiirin arvokkuutta ja tärkeyttä. Edellä mainitussa toteutuu myös L7.

Myös muut oppimiskokonaisuudet toteutuvat seuraavasti:

- L4 ja L5 (esim. eettisyys ja kriittisyys somessa ja internetissä),
- L7 (esim. oikeudenmukaisuus maailmassa, auttamistyöhön tutustuminen, luonnonsuojelu ja arvo)

Vuosiluokat 7-9

- L1,L2,L3,L4, L5,L6,L7

Vuosiluokilla 7-9 L1-L3 säilyvät koko ajan oppiaineen ytimessä, mutta L4-L7 merkitys kasvaa. Näitä osa-alueita voidaan tukea esimerkiksi analysoimalla ja tutustumalla nuorisokulttuurin erilaisiin ilmiöihin, toteuttamalla myös TVT:tä opetuksessa ja työtavoissa, tutustumalla erilaisiin suuriin elämäntarinoihin ja toteuttamalla esimerkiksi auttamis- ym. vastaavia projekteja.

13.4.15 HISTORIA

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Historian opetuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään itseä ja maailmaa. Kyse on oppilaiden historiataitojen, historiatietoisuuden ja kulttuurien tuntemuksen kehittämisestä. Historian opetuksella kehitetään eettistä ja itsenäistä ajattelua, mutta myös tuodaan mielekkyyden kokemuksia. Menneisyyden ja nykyhetken ymmärtämisen, yleissivistyksen ja itseymmärryksen kehittymisen lisäksi historia on myös eräänlaista arvo- ja elämäntaito-oppia. Kiinnostuksen herättämisellä ihmiskunnan kehitystä kohtaan voidaan edesauttaa kiinnostusta ylipäätään inhimillisyyttä kohtaan.

Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Historialla tuetaan oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistetään heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin ja tiedon kriittiseen käsittelyyn. Opetuksessa menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan aineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Vuosiluokilla 4-6

Historian opetuksen tehtävänä on tuoda oppilaille elävästi kunkin aikakauden tunnelma. Opetuksessa pyritään kuvaamaan minkälaista oli elää kyseisenä aikakautena. Opetuksen tehtävänä on myös perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen

sekä peruskäsitteisiin. Historian opetuksella herätetään oppilaiden kiinnostus mennyttä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan.

Vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksen tehtävänä on osoittaa, miten ideaalit ja ihanteet ovat motivoineet menneisyydessä ja herättää nuoret ymmärtämään heidän omaa historiallista potentiaaliaan. Opetus syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta, tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. 7. - 8. luokilla tavoitteena on ymmärtää historiallisten tapahtumien kulkua. 9. luokalla on tarkoitus oppia ymmärtämään maailman tapahtumien taustalla olevia historiallisia syy-seuraussuhteita ja aatteita[255].

Historian opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 4

Historian opetus lähtee oppilaan lähiympäristöstä. Aluksi tutustutaan oman perheen ja suvun menneisyyteen. Ympäristöoppiin sisältyvällä neljännen luokan kotiseutujaksolla perehdytään historiallisen tiedon luonteeseen oman paikkakunnan ja lähialueen menneisyyden avulla.

Vuosiluokka 5

Merkitys, arvot ja asenteet
T1 Ohjataan oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Historian ilmiöiden ymmärtäminen
T4 Autetaan oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä
T5 Ohjataan oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja
T8 Harjaannutetaan oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa

[255] (Rawsonin & Richterin, 2004)

Vuosiluokka 6

Tiedon hankkiminen menneisyydestä
T2 Johdatetaan oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä
T3 Ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden

Historian ilmiöiden ymmärtäminen
T6 Johdatetaan oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille
T7 Autetaan oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai taustayhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille.

Historiallisen tiedon käyttäminen
T9 Ohjataan oppilasta esittämään historiallisille muutoksille syitä
T10 Ohjataan oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä
T11 Ohjataan oppilasta selittämään ihmisen toimintaa

Vuosiluokka 7

Merkitys, arvot ja asenteet
T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena (S1-S6, L1-L7)

Historian ilmiöiden ymmärtäminen
T4 vahvistaa oppilaan kykyä hahmottaa historiallista aikaa ja siihen liittyviä historiallisia käsitteitä (s1-s6, L1-L3)
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa (s1-s6, L1-L4, L6, L7)

Historiallisen tiedon käyttäminen
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen (s1-s6, L1, L2, L4)

Vuosiluokka 8

Tiedon hankkiminen menneisyydestä
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta (s1-s6, L1-L6)

T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin (s1-s6, L1, L2, L4)

Historian ilmiöiden ymmärtäminen
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille

Vuosiluokka 9

Historiallisen tiedon käyttäminen
T9 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja ymmärtämään ihmisen tarkoitusperiä.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla
tulkita uuden ajan suuria sosiaalisia ja poliittisia ideaaleja kuten vapautta, veljeyttä ja tasa-arvoa, liberalismia, demokratiaa ja sosialismia (Schmelzer)

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

Steinerkouluissa historian opetusta tukevaa aineistoa käsitellään jo ennen varsinaisen historian opetuksen alkua lukuisissa eri aineissa. Ehkä suorimmin historiaan liittyvää muuta opetusaineistoa on alaluokkien kertomusaineisto. Kertomusaineistolla tarkoitetaan jakso-opetuksen lisäksi kerrottavaa, muusta sisällöstä riippumatonta keskeistä tarina-aineistoa.
Ensimmäisellä luokalla kertomusaineistona ovat kansansadut eri puolilta maailmaa. Historiaa myyttien muodossa lähestyvät tarinat antavat lapselle elämyksen entisaikojen ihmisten tavasta kokea maailmaa. Samalla kertomukset tekevät tutuksi vanhojen kulttuurien sosiaalisia suhteita (kuninkaat, kuningattaret, talonpojat jne.).

Vuosiluokka 2

2. luokan keskeistä kertomusaineistoa ovat eläinsadut ja legendat. Eläinsadut kuvaavat ihmisen erilaisia piirteitä ja ominaisuuksia, joita lapset voivat tunnistaa myös itsessään. Legendat puolestaan antavat toivoa ihmisen mahdollisuuksista moraaliseen kasvuun. Ne ovat myös monesti luonteeltaan osin historiallisia, kuten legenda Franciscus Assisilaisesta.

Vuosiluokka 3

Kolmannella luokalla on talonpoikais- ja vanhojen ammattien jakso, jonka kautta oppilas saa itse tekemällä ja osallistumalla ymmärryksen aikakauden elämäntavasta ja työmenetelmistä. He oppivat perinteisistä taloudellisten suhteiden muodoista oppiessaan maanviljelystä, kalastuksesta, metsätaloudesta, talonrakennuksesta ja perinteisistä vanhoista ammateista, kuten esim. seppä, kirvesmies ja maanviljelijä.
Samalla tutustutaan oman maan rakennuskulttuuriin, maisemaan ja esineistöön. Menneisyyttä voidaan peilata nykyajan työtapoihin.

Vuosiluokka 4

Ympäristöoppiin sisältyvällä kotiseudun historian jaksolla tutustutaan lähiympäristön historialliseen ja maantieteelliseen kehitykseen. Näin lapsi eläytyy tilan ja ajan käsitteisiin omakohtaisen kokemuksen kautta. Jaksolla pyritään myös vierailemaan useissa historiallisissa kohteissa.

Kertomusaineistoa ovat myös pohjoismainen mytologia, erityisesti Kalevala. Omaan kansanrunouteen tutustutaan toisaalta yleissivistyksen takia, toisaalta se tukee ja syventää kotiseutuhistorian opetusta. Oman kielen syntyyn tutustuminen vahvistaa myös lapsen identiteettiä. Kalevalan rinnalle voidaan ottaa samantyyppisiä sisältöjä esimerkiksi Edda-runoelman kautta.

Vuosiluokka 5

Laajennetaan 4. luokan kotiseudun historian jaksolla alkanutta perehtymistä esihistoriallisen ajan ihmisen elämään pienissä ryhmissä ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn. (S1)
Viidennellä luokalla historiassa käsitellään muinaiset korkeakulttuurit. Muinaisen Egyptin lisäksi voidaan käsitellä esimerkiksi Intia, Persia, Mesopotamia, Kiina ja Keski- ja Etelä-Amerikka. (S2)
Antiikin Kreikan historia käsitellään perusteellisesti varhaisista myyteistä
aina Aleksanteri Suuren ja hellenismin aikaan saakka. Kiinnetään huomiota alkeellisen demokratian kehittymiseen. Jotta lapsi kykenisi elämyksellisesti samaistumaan antiikin kreikkalaiseen, käsitellään historiallisten tapahtumien ja henkilöiden ohella esimerkiksi tapoja,

ruokaa ja vaatteita. Historian opetusta syvennetään usein konkreettisella toiminnalla, kuten pitämällä Olympialaiset liikuntatunnilla tai tekemällä kreikkalainen näytelmä. Oppilaat tutustuvat usein myös kreikan kieleen ja kirjoitukseen. Maailmanhistorian taustaksi kerrotaan jo etukäteen niin kreikkalaista mytologiaa kuin tarinoita muinaisista kulttuureistakin. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.(S2)

Vuosiluokka 6

Eläytyminen ihmisiin ja elämään antiikin Roomassa. Roomalaisen kulttuurin järjestelmällisyys tukee esimurrosikäisen oppilaan tarvetta kokea maailman lainalaisuus ja selkeys (esimerkiksi lainsäädäntö, tiet, akveduktit). Keskeisiä teemoja ovat muun muassa Rooman varhainen historia, kuten legenda Romuluksesta ja Remuksesta, patriisit ja plebeijit, taistelu Rooman ja Karthagon välillä, varhainen kristillisyys ja kansainvaellukset. Voidaan myös latinan kieleen. Oppilaat voivat esimerkiksi muovailla ryhmätöinä savesta antiikin ajan akvedukteja eli vesijohtoja. (S2)
Toisen suuren historian kokonaisuuden muodostaa keskiaika. Tutustutaan arabialaiseen maailmaan (Muhammed ja islam), Kaarle Suureen ja karolingiseen renessanssiin, viikinkeihin, ristiretkiin, ritareihin, läänityslaitokseen ja feodaalijärjestelmään sekä kaupunkien syntyyn. Käsitellään myös Suomen liittäminen osaksi Ruotsia. Historian opetuksen tueksi kerrotaan tarinoita esimerkiksi Arthur-kuninkaasta, pyöreän pöydän ritareista ja munkkikunnista. Tapahtumien kautta tehdään ymmärrettäväksi keskiaikaista maailmankuvaa sekä idän ja lännen kulttuurisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. (S3)
Kuudennen luokan historian opetus päätetään keskiajan lopun ja uuden ajan murrosvaiheen käsittelyyn. Tarkastelun kohteena ovat Pohjois-Italian ensimmäiset humanistit ja renessanssin alku. Käsitellään myös keksinnöt, kuten Gutenberg ja kirjapainotaito, sekä varhainen kapitalismi. (S4)
Suomen historiaa käsitellään osana Ruotsin suurvalta-aikaa.(S5)

Vuosiluokka 7

Pohjustetaan teollisen yhteiskunnan syntyä tarkastelemalla renessanssiaikaa ja löytöretkiä sekä sitä miten löytöretket muuttivat eurooppalaista yhteiskuntaa ja taloutta. Maailmankuvan muutoksen ja ihmisen ajattelun kehityksen ymmärtämiseksi laajennetaan uuden ajan alun tapahtuminen ja kehityksen tarkastelua. (S1, S2)

- Keskeistä seitsemännen luokan historian aineistoa ovat uuden ajan murroksesta lähtenyt kehitys henkilö- ja kulttuurihistoriaan painottuen. Euroopan ohella tutustutaan myös muiden maanosien historiaan. Löytöretket johdattelevat Euroopan ulkopuolisen historian tarkasteluun. Käsitellään renessanssin muuntuminen barokiksi ja itsevaltiuden aika (Ludvig

XIV ja Versailles, merkantilismi). Tunneilla käsitellään myös reformaatio ja luonnontieteiden murros.

- Suomen historiassa käsitellään elämää Ruotsin valtakunnan osana ja suomalaisen kulttuurin muotoutumista.
- Merkittävien henkilöiden elämäkertoja riittää kertomusaineistoksi jo varsinaista jaksoa edeltävälle ajallekin. Löytöretkeilijöiden lisäksi keskeisiä henkilöitä olivat esimerkiksi Jeanne d'Arc, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafaello, Luther, Wyckliff, Huss, Kopernikus, Brahe, Kepler, Galilei, Kustaa Vaasa ja de Medicin pankkiirisuku. Elämäkerrat voivat antaa murrosikäisille samastumiskohteita, jotka saattavat auttaa omissa elämänkysymyksissä ja ongelmissa.
- Seitsemännellä luokalla nuoren itsenäinen käsitteellinen ajattelu herää uudella tavalla ja lapsuuden auktoriteeteista irrottautuminen voimistuu. Käsiteltävä uuden ajan alun ajanjakso sisältää juuri samoja teemoja.

Vuosiluokka 8

8. luokalla käsitellään ajanjakso 1700-luvulta vuoteen 1900 edelleen henkilö- ja kulttuurihistoriaa painottaen. Perusteellisen tarkastelun kohteena ovat Ranskan suuri vallankumous, Napoleon, Venäjän historia sekä esiteollinen maailma ja teollinen vallankumous. Erityisesti perehdytään teollisuusyhteiskunnan syntyyn ja kehitykseen sekä siihen, miten teollistuminen on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa. (S1, S2)

Opetuksessa havainnollistetaan esimerkiksi höyrykoneen, kutomakoneen ja muiden keksintöjen mullistavaa vaikutusta ihmisten elämään, erityisesti työväestön asemaan. Luodaan yhteyksiä nykyaikaan esimerkiksi elämäkertojen näkökulmasta. Käsiteltäviä elämäkertoja voisivat olla esimerkiksi Edison, Watt, Curie, Daimler, Benz, Diesel, Ford ja Pasteur (Lindenbergh 1989). Historiasta tuodaan oppilaalle hänen omaa ajattelua eteenpäin vieviä ideaaleja ja näköaloja.(S1)

Elämäkerrat luovat myös taustaa historiallisten tapahtumien yleiskuvan hahmottamiselle. Elämäkertojen kautta voidaan käsitellä myös 1900-lukua: esimerkiksi Mahatma Gandhi ja kolonialismi, Lenin ja Venäjän vallankumous, Anne Frank ja juutalaisvainot, Jacques Lusseyran ja toinen maailmansota tai Martin Luther King ja ihmisoikeusliike. Elämäkertojen avulla konkretisoituvat myös yksittäisen ihmisen vaikutusmahdollisuudet: yksilö voi tehdä elämässään tärkeitä asioita. Oppilas myös ymmärtää, että yksikin ihminen voi oikeasti vaikuttaa kehitykseen ja tehdä tärkeitä asioita elämässään. Nykyhistorian sotien ja muiden synkkien tapahtumien keskellä nuori tarvitsee myös uskoa tulevaisuuteen. Oppilaille pyritään välittämään tunne siitä, että ihmisenä oleminen merkitsee kehittymistä. (S2, S4)

Suomen historiassa keskitytään autonomian aikaan. Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla. (S3)

Vuosiluokka 9

Yhdeksännen luokan historian keskiössä ovat ajatukset tekojen taustalla. Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan. (S2)

Historiassa voidaan tehdä lyhyt uuden ajan historian kokonaiskuvaa hahmottava katsaus. Kahdeksannella luokalla korostuivat yksilöiden kokemukset ja yhdeksännellä luokalla taas ideat ja aatteet, jotka motivoivat yksilöitä. Valmiiden kertomusten sijaan vedotaan oppilaiden omaan arvostelukykyyn ja korostetaan myös historioitsijan kyseenalaistavaa roolia. Aineistoa ei esitetä vain tosiasiana, vaan lähteenä, joka vaatii tulkintaa. (S2)

Yhdeksännellä luokalla korostuvat erityisesti 1800-luvun uudet aatteet nationalismi, konservatismi, liberalismi ja sosialismi, imperialismin aika, maailmansotaan johtanut kehitys, maailmansodat ja maailmansotien välinen aika, kylmä sota ja sodista selviytyminen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen. (S2,S4,S6)

Käsitellään myös Yhdistyneet kansakunnat ja Euroopan integraatiokehitys. Opetuksessa keskitytään tapahtumien syiden ja vaikutusten ymmärtämiseen.
Suomen historiassa painotetaan itsenäisyyden aikaa sekä ulko- ja sisäpolitiikan että talouden näkökulmasta. Käsitellään esimerkiksi sisällissotaa, demokratian haasteita, Suomea toisessa maailmansodassa. Lisäksi keskeistä on hyvinvointiyhteiskunnan rakentuminen. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.(S3,S5)

Toisella yhdeksännen luokan historian jaksolla tarkastelun lähtökohtana on yleinen historia ja toisella Suomen historia. Lisäksi steinerkouluissa toteutetaan usein taidehistoriasta oma erillinen jaksonsa, joka voidaan pitää esimerkiksi kuvataidetuntien puitteissa.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 3-6

Alaluokkien historian opetus vetoaa tunteisiin. Opetus on ikävaiheen mukaisesti mahdollisimman toiminnallista ja havainnollista. Historiaa konkretisoidaan myös integroimalla sitä eri oppiaineisiin, kuten esimerkiksi liikuntaan, kuvataiteeseen ja kielten opiskeluun.

Historiassa sovelletaan opetusmenetelmiä ja työtapoja, jotka tuovat aikakaudet vahvasti elämyksellisesti koettaviksi. Opetus koostuu kertomuksista ja kuvauksista eri aikakausilta. Aiheita

työstetään myös taiteen, kuten draaman, musiikin, leikin, maalauksen ja muovailun keinoin. Oppilaat laulavat sekä lausuvat runoja ja tekstejä eri aikakausilta. Luokkaan pyritään luomaan oikeanlainen tunnelma, aikakauden atmosfääri.

Tarkoituksena on välittää oppilaille mahdollisimman konkreettisia ja ikäkauteen sopivia mielikuvia.

Oppilaille pyritään välittämään oppilaille näkemys ihmisen kulttuurikehityksestä, sosiaalisen ja yhteiskunnallisen elämän muotoutumisesta ja talouselämän vaikutuksista tapahtumiin sekä kehittää oppilaiden aikakäsitystä.

Kuudennella luokalla historian opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä myös tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa. Harjoitellaan myös historian tekstien lukutaitoa, lähteiden tutkimista ja tulkintojen tekemistä.

Vuosiluokilla 7-9

Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja.
Harjoitellaan esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Harjoitellaan omien tulkintojen tekemistä ja eriävien tulkintojen arvioimista.

Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.
Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa

Vuosiluokilla 3-6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan ikäkauteen soveltuvalla tavalla tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Huomioidaan oppilaiden erilaiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen taidot ja tarvittaessa ohjataan omien tekstien muotoilemisessa ja kannustetaan edistyneempiä oppilaita tuottamaan itsenäisesti aiheeseen liittyvää materiaalia. Kannustetaan oppilaita työskentelemään erilaisissa ryhmäkokoonpanoissa vastuullisesti.

Vuosiluokilla 7-9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä. Jotkut historianopetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa

Vuosiluokka 5

Historian opetuksessa oppimisen arvioinnilla kannustetaan ja johdatellaan oppilaan kiinnostusta historian aikakausiin ja ylipäänsä historiaa kohtaan. Rohkaistaan oppilasta tutkimaan ja perehtymään historiallisiin ilmiöihin laajemmin. Arvioinnissa huomioidaan monipuoliset kirjallisen (esim. vihkotyö) ja suullisen (esim. esitelmät, tuntiaktiivisuus) tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijaan huomio on historiallisen ajattelun kehittymisessä.

Vuosiluokka 6

- Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.
- Historian sanallista arviota antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämismuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T9 ohjata oppilasta esittämämään muutoksille syitä	S1-S5	Syy- ja seuraus-suhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta	S1-S5	Tulkintojen	Oppilas osaa selittää joidenkin

selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä		selittäminen	esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1–S5	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

Vuosiluokka 7

- Seitsemänneltä luokalta lähtien historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja tuottamisen tavat. Oppimista ei arvioida sisältöjen muistamisen perusteella, vaan huomiota kiinnitetään tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Vuosiluokka 8

- sama kuin 7. luokassa

Vuosiluokka 9

- Päättöarvioinnilla määritellään, miten kukin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla jokaisen oppilaan osaamisen taso historian valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Historian osaamisen kehittyminen on kumulatiivinen prosessi, jossa opiskeltavia sisältöjä käytetään oppilaiden historiallisen ajattelun vahvistamiseen. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää

osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Historian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Historian opetuksen tavoitteena on	Sisäl-tö-alu-eet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan syvällisemmin historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S6		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S6	Historiatiedon hankkiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri	S1–S6	Lähteiden tulkitseminen	Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.

tavoin			
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S6	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas osaa sijoittaa opiskelemansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S6	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S6	Syy- ja seuraus-suhteiden ymmärtäminen historiassa	Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S6	Muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T8 kannustaa	S1–S6	Historian	Oppilas osaa

oppilasta tulkintojen tekemiseen		tulkitseminen	muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	S1–S6	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S6	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	S1–S6	Historiatiedon tuottaminen	Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	S1–S6	Historiatietoisuus	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 4

- L1, L2 Tutustutaan lähiseudun kohteisiin tekemällä retkiä
- L3 Käytetään eri liikennevälineitä
- L5 Etsitään kohteita ja kuvataan ja piirretään niitä

Vuosiluokka 5

- L5 ,Tieto- ja viestintäteknologiaan hyödynnetään harkitusti silloin kun se toiminnallistaa oppimista ja lisää oppilaiden yhteistyötä.

Vuosiluokka 6

- L1, L2, L5 Hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä, myös tieto ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Tutustutaan roomalaiseen- sekä keskiajan kulttuuriin.

Vuosiluokka 7

- L4 Historiallisten dokumenttien tulkinta eri aikakonteksteissa ja tietolähteenä
- L5 Ryhmätöiden ja esitelmien teon yhteydessä harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologista osaamista

Vuosiluokka 8

- L7 Teollistumisen käsittelyn yhteydessä peilataan kestävän tulevaisuuden rakentamista. Elämäkertojen kautta käsitellään yksilön osallistumista, vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia.
- L6 Talouden ja teollistumisen esimerkkien kautta yrittäjyyden näkökulmia
- L4 Historiallisten dokumenttien tulkinta eri aikakonteksteissa ja tietolähteenä
- L5 Ryhmätöiden ja esitelmien teon yhteydessä harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologista osaamista

Vuosiluokka 9

- L6 Historiataitojen ja sivistyksen merkitys oman maailmankuvan rakentumisessa oman opiskelun ja työelämän näkökulmasta.
- L4 Historiallisten dokumenttien tulkinta eri aikakonteksteissa ja tietolähteenä; taideteosten tulkinta oma aikakautensa ilmentäjinä
- L5 Ryhmätöiden ja esitelmien teon yhteydessä harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologista osaamista

13.4.16 YHTEISKUNTAOPPI

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on kehittää aktiivista kansalaisuutta ja vastuullista kansalaisaktivismia sekä lisätä ymmärrystä itsestä ja maailmasta. Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Olennainen yhteiskuntaopin tehtävä on sosiaalisten kykyjen kehittäminen. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys. Tehtävänä on rohkaista oppilasta kohti kulutuskriittistä ja kestävää tulevaisuutta rakentavaa eettistä taloudellista ja yhteiskunnallista toimintaa.

Alemmilla luokilla yhteiskuntaopin tehtävänä on oppilaan luokkayhteisön jäseneksi kasvaminen, vuorovaikutustaitojen kehittämisen, sosiaalistamisen ja sosiaalisten taitojen kehittämisen ja muiden huomioimisen oppiminen. Yhdessä nämä luovat pohjaa yhteiskuntaopin tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavien taitojen kehitykselle.

Vuosiluokilla 5-6

Steinerkoulun opetussuunnitelmarungossa yhteiskuntaopin opetussuunnitelma on laadittu vuosiluokille 5-6 ja vuosiluokalle 9. Vuosiluokilla 5-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja oman luokan kesken ja laajemmin kouluyhteisössä. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta eri

ammatteja, työtä, työelämää ja yrittäjyyttä kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaat syventävät käsitystä eri vaikuttamisen keinoista. Opetuksessa korostetaan vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan kouluyhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit ja ekologiset kysymykset. Oppilaita ohjataan ymmärtämään erilaisia valtiomuotojen erot sekä sen miten demokratia toimii. Oppilaita ohjataan ottamaan sosiaalinen vastuu yhteiskunnan kaikista jäsenistä.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet

Vuosiluokat 1-4

Valtioneuvoston asetuksen mukaan yhteiskuntaoppia opetetaan vuosiluokilla 4-6 vähintään kaksi vuosiviikkotuntia. Opetussuunnitelmarunko on laadittu niin, että yhteiskuntaopin opetus näiltä osin toteutetaan vuosiluokilla 5 ja 6.

Yhteiskuntaopillista sivistystä rakentavat ja yhteiskuntaopin tavoitteiden toteutumiselle pohjaa luovat alimmilla luokilla esimerkiksi maanviljelyyn, työntekotaitoihin ja talonrakennukseen liittyvät jaksot. Erityisesti taloustieteen perusperiaatteet kuten vastavuoroisuus konkretisoituvat käytännönläheisessä opetuksessa.

Vuosiluokka 5

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana

T8 Ohjata oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja

T9 kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla

T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä (

T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa

Vuosiluokka 6

T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään

T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä

T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin

Vuosiluokat 7 ja 8

Valtioneuvoston asetuksen mukaan yhteiskuntaoppia opetetaan vuosiluokilla 7-9 vähintään kolme vuosiviikkotuntia. Opetussuunnitelmarunko on laadittu suositusten mukaisesti niin, että yhteiskuntaopin opetus toteutetaan yhdeksännellä vuosiluokalla (3 vvt).

Vuosiluokka 9

T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteiskuntaoppiin tiedonalana
T8 ohjata oppilasta oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin projekteihin ja kysymyksiin
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä

T5 Rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti
T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa
T8 Syvennytään talouden perusteiden ymmärtämiseen

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokat 1-5

Valtioneuvoston asetuksen mukaan yhteiskuntaoppia opetetaan vuosiluokilla 4-6 vähintään kaksi vuosiviikkotuntia. Opetussuunnitelmarunko on laadittu niin, että yhteiskuntaopin opetus näiltä osin toteutetaan vuosiluokilla 5 ja 6.

Yhteiskuntaopilliselle sivistykselle pohjaa luovat esimerkiksi maanviljelyyn, työntekotaitoihin ja talonrakennukseen liittyvät jaksot. Erityisesti taloustieteen perusperiaatteet kuten vastavuoroisuus konkretisoituvat käytännönläheisessä opetuksessa.

Vuosiluokka 5

Demokraattisen yhteiskunnan teema rakentuu antiikin Kreikkaa käsittelevällä historian jaksolla käsiteltyyn ateenalaiseen demokratiaan peilaten. Dramatisoimalla oppilaiden kanssa Ateenan demokratia rajoituksineen ja vastaavasti nykyaikainen demokratia, saadaan oppilaille havainnollistettua demokratian kehitystä ja nykyisiä demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita, kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. (S2)

Tutustutaan myös Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin. (S2)
Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. (S2)

Harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen osallistuvana ja vastuullisena jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa

toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä sekä luokan kesken että lähiyhteisön toimijoiden kanssa. (S3)

Vuosiluokka 6

Tarkastellaan käytännön projektien avulla taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin. Matematiikassa harjoitellut korko- ja prosenttilaskut tulevat käyttöön harjoiteltaessa taloudellista toimintaa (esimerkiksi varainhankintaprojektit). Monilla paikkakunnilla yrityskylä-konsepti mahdollistaa konkreettisen ja toiminnallisen, ei virtuaalisen, roolipeli oppimiskokonaisuuden yhteiskunnasta, työelämästä ja taloudesta. (S4)

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahankäyttöön ja taloudenhoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa. Työntekoon ja ammatteihin voidaan perehtyä vierailemalla vanhempien työpaikoilla ja vanhemmat voivat vierailla oppitunneilla. (S1)

Yhteiskunnan oikeudellisten periaatteiden käsittely voidaan rakentaa antiikin Rooman historian jaksoon sisältyvän länsimaisen oikeuslaitoksen juurien pohjalta. Samaten antiikin Rooman kansalaisuuden idea nykyisen kansalaisuuden käsitteen taustalla antaa hedelmällisiä tarkastelunäkökulmia.

Vuosiluokat 7 ja 8

Valtioneuvoston asetuksen mukaan yhteiskuntaoppia opetetaan vuosiluokilla 7-9 vähintään kolme vuosiviikkotuntia. Opetussuunnitelmarunko on laadittu suositusten mukaisesti niin, että yhteiskuntaopin opetus näiltä osin toteutetaan yhdeksännellä (3 vvt). Opetus keskittyy yhdeksännelle luokalle myös, koska se on silloin oppilaalle erityisen ajankohtaista. 15 vuotta täyttävä oppilas saa tällöin myös uusia yhteiskunnallisia oikeuksia ja velvollisuuksia.

Vuosiluokka 9

Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja

vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten (esim. kansalaisjärjestöt, yritykset) tahojen kanssa. Voidaan toteuttaa oppilaiden ideoima ja toteuttama laajempi yhteiskunnallinen projekti. (S3)

Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään henkilökohtaista talouden hallintaa sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä. (S1)

Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään perustuslakiin, ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet, vallan kolmijako-oppi, vallankäyttö ja poliittiset puolueet. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti. (S2)

Perehdytään yksilön vastuisiin, kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin eri ikävaiheissa (S1)
Toisella yhteiskuntaopin jaksolla syvennytään talouden peruskäsitteisiin (esim. BKT, inflaatio, deflaatio, korko, korkomarginaali, välitön ja välillinen verotus), ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin (esim. kansantalouden kiertokulku) sekä tarkastellaan taloutta myös kestävän kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin, (hyvinvointivaltion idea ja haasteet) kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Tarkastelussa hyödynnetään oppilaiden työelämään tutustumisharjoittelussa saamat havainnot ja kokemukset. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat. (S4)

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 5-6

Yhteiskuntaopin opetuksessa suositaan menetelmänä draamaa ja muita toiminnallisia, elämyksellisiä ja vuorovaikutuksellisia työtapoja. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittelemisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö tarjoaa yhden keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja ottamaan huomioon yksilöiden erilaisuus ja suvaitsevaisuutta voidaan opettaa myös erilaisissa luokkatilanteissa ja konfliktitilanteiden sovittelussa. Luodaan

perusta sosiaalisen vastuun ymmärtämiselle sekä yksilönä että yhteiskunnan jäsenenä. Suositellaan toteutettavaksi jakso-opetuksena.

Vuosiluokilla 7-9

Yhteiskuntaopin yhtenä keskeisenä tavoitteena on konkreettinen sosiaalisen vastuun ottaminen luokka- ja kouluyhteisössä, esimerkiksi leikkikentän valvonta, tien ylittämisen seuranta, paikallisyhteisön auttaminen ekologisissa projekteissa, vanhusten auttaminen, kehitysmaaprojektit ym.

Tavoitteena on aktiivinen vastuullisuus eli tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelua.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa

Vuosiluokilla 5-6

Historiallista kontekstia käytetään apuna selitettäessä asioita, kuten esimerkiksi demokraattinen yhteiskunta ja sen liittäminen antiikin Kreikkaan. Suhteutetaan asioita aiemmin ympäristöopissa opittuun, esimerkiksi kotiseutuun liittyviin asioihin. Hyödynnetään oppiaineiden välistä yhteistyötä esim. matematiikan ja maantiedon kanssa. Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäseninä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Luokka- ja koulu toimivat mallina pienoisyhteiskunnasta - kuten myös yksilölle perhe.Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Vuosiluokilla 7-9

Etsitään erilaisia tapoja selittää käsitteitä oppilaille. Voidaan turvautua myös vertaisopettamiseen, jossa annetaan luokkatoverin sanoittaa vaikea käsite. Oppilaita rohkaistaan oppilaskuntatoimintaan ja erilaisiin ekologisiin ja muihin auttamis- ja osallistumisprojekteihin. Voidaan käsitellä myös vertaissovittelua.
Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäseninä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa.
Kehitetään empatiaa esim. erilaisia haasteita kohtaavia ihmisiä kohtaan
Kiinnostuksen herättäminen taloutta ja politiikkaa kohtaan on tärkeätä, jotta ymmärrys siitä miten maailmaa johdetaan, lisääntyy.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa

Vuosiluokka 5

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa koulu- ja muissa yhteisöissään ja soveltamaan omaan elämään yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon erilaisia yhteiskunnallisen toiminnan ja tuottamisen tapoja.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisen opetussuunnitelman tavoitteisiin.

Vuosiluokka 6

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä aktiivisena toimijana kansalaisyhteiskunnassa

Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja	S1-S3	Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää

tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita			tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	S1-S3	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen	S1-S3	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja

vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä		yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	S1, S4	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönsä sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

Vuosiluokka 9

- Monipuolisella, ohjaavalla ja rohkaisevalla palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan omassa elämässään yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Oppilaiden omia aktiviteetteja ja yhteiskunnallisia aloitteita tuetaan. Oppilaan monipuolista ja itse rakennettua perusteltua näkemystä yhteiskunnasta, yhteisöjen toiminnasta sekä globaalista maailmasta kehitetään arvioinnin avulla..

- Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso yhteiskuntaopin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Yhteiskuntaopissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava

tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Yhteiskuntaopin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana	S1–S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä			

yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	S2, S3	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla ja selittää ihmisoikeusperiaatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa.
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1–S3	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvailla yhteiskunnan, talouden ja median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee	S1, S4	Yrittäjyys- ja työelämätaidot	Oppilas osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta

niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti	S1–S3	Eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	Oppilas pystyy tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsentyneesti.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	S1–S3	Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden hahmottaminen sekä demokraattisten pelisääntöjen ja toimintatapojen tunteminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksenteosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti sekä toimia omaa lähiyhteisöä kehittäen demokraattisten pelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen	S1, S4	Talouden perusteiden hahmottaminen	Oppilas osaa perustella säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.

kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti			
T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1–S4	Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis- ja vaikuttamistaidot	Oppilas osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukaisin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 5

- L1 ja L2 Peilaten viidennen luokan historian opetukseen demokratian periaatteet otetaan esille käytännössä ja erilaisissa työskentelytavoissa
- L2 Vähemmistöjen aseman huomioiminen yhteiskunnassa, yhdenvertaisuuden periaate
- L3 Julkisten liikennevälineiden käyttö, retkikohteissa toimiminen ja käyttäytyminen
- L4 Ymmärtää opetussisällöt käytännön elämään liittyen sekä medialukutaiton merkityksen.
- L5 tutkitaan eri medioiden tapaa tuottaa informaatiota,
- L 7 Luokkayhteisössä harjoitetut demokratiataidot ilmenevät kykynä vaikuttaa kouluyhteisöön (oppilaskunnan hallitus, VerSo)

Vuosiluokka 6

- L1 Ohjataan oppilaita ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita yhteiskunnan rakentumisessa ja jäsentymisessä
- L3 rahan käyttö, varallisuuden jakautuminen, kulttuurien eroavaisuus suhteessa talouteen, mitä raha on, rahan merkitys maailmassa
- L4 Luodaan käsitys talouden merkityksestä ja vaikutuksesta maailmassamme
- L6 verotus (verrataan esim. Yhdysvaltojen ja Pohjoismaiden verotusta), yhteiskunnalliset palvelut (sairaalat, koulutus, poliisi, palokunta)

Vuosiluokka 9

- L1 Ohjataan oppilaita ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita yhteiskunnan rakentumisessa ja jäsentymisessä.
- L2 suomalaisen osaamisen merkitys (mm. koululaitoksen taso, teknologiaosaaminen, käsityötaitojen arvostus maailmassa
- L3 suurvaltojen vaikutus kansantalouteen ja vakauteen suhteessa Suomeen ja Euroopan unioniin,
- L4 erilaisten oppimiskokemusten kautta monipuolinen suhde yhteiskuntaopin sisältöihin. Käytetään eri oppivälineitä, lähdeaineistoa sekä itsenäistä havainnointia ja pohtimista sekä niistä yhdessä keskustelemista, mikä antaa elävän käsitteistön aiheesta oppilaalle.
- L5 tutkitaan eri viestimien avulla erilaisia painotuksia ja asenteita Euroopan valtioiden suhdetta Afrikkaan ja Amerikkaan.

- L6 tehdään tutustumiskäyntejä ja vierailuja yrityksiin, perehdytään eri ammatteihin. Asiassa voidaan hyödyntää mm. koulun vanhempien tieto-taitoa.
- L7 vältetään paperin käyttöä sekä valitaan muutenkin kestävän kehityksen mukainen oppimisvälineistö ja -ympäristö. Tehdään erilaisia käytännön projekteja maailman ekologisesta tilanteesta. Ymmärretään painotuksia puoluepoliittisella kentällä sekä kansalaisen mahdollisuus vaikuttaa (liberaali - konservatiivi, oikeisto - vasemmisto)

13.4.17 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Musiikin merkitys tunne-elämään ja ihmisen itsetuntoon vaikuttavana tekijänä on suuri. Erilaiset tavat harrastaa ja toimia musiikin parissa tuovat mukanaan onnistumisen elämyksiä. Musiikki toimii yhteisöllisyyttä rakentavana ja sosiaalista toimintaa ylläpitävänä elementtinä kaikissa muodoissaan. Niin kuin kaikkien taiteiden, myöskään musiikin olemus ei ole ainoastaan esteettistä laatua. Se edustaa vankkaa jatkuvuutta historiallisten siteiden kautta sekä toimii eettisenä ja moraalisena tarkastelijana. Yleissivistävän koulutuksen musiikinopetus rakentaa parhaimmillaan sillan niille menneisyyden alueille, jotka saattavat olla pahimmassa tapauksessa jo osittain katoamassa nyky sivistyksen tietoisuudesta. Jotta voidaan pitää kiinni historiallisesta tietoisuudesta ja tradition eteenpäin kantavasta voimasta, on opetuksessa aina luotava uudelleen suhde niihin elementteihin, jotka eivät enää kaikessa toiminnassa ole mukana yleissivistävän opetuksen keskiössä. Musiikissa tämä tarkoittaa paneutumista erilaisten tyylisuuntien olemukseen ja niiden kokemuksellista ja elämyksellistä läpikäymistä sekä tiedollisesti että toiminnallisesti.

Musiikin määrällisen tarjonnan leviäminen on laajentanut ennennäkemättömällä tavalla saavutettavissa olevan materiaalia. Tässä moninaisuudessa musiikkikasvatuksella on haastava tehtävä oppilaan näkökulman avartamisessa siten, että sekä moraalinen että esteettinen arviointikyky voivat kehittää kriittisen otteen vastaanotetun musiikillisen materiaalin suodattamiseen ja musiikissa olevien erilaisten arvojen havaitsemiseen. Musiikin laadullisuuden tunnistaminen on tässä keskeinen aistimuksen ja tuntemuksen perusta.

Uudentyyppinen musiikinopetuksen alue liittyy ympäristömme äänimaiseman tarkkailuun ja siitä huolehtimiseen. Musiikkikasvatuksella on tässä tärkeä toimintakenttä, sillä ääniympäristön ja sen monimuotoisuuden erilaisten vaikutusten tiedostaminen on hyvin kompleksinen ilmiö. Musiikin ja muiden ympäröivien äänimaisemien eksistenssi on ilmiö, jonka tiedostamalla voidaan opetella sen hallintaa.

Sen lisäksi, että oppilaille tarjotaan keinoja ilmaista itseään eri taidemuotojen alueella, on pyrittävä myös laajentamaan heidän tietoisuuttaan globaaliin kehitykseen, jossa musiikin laadullisuuden erottaminen on ensiarvoisen tärkeää sekä samalla tarjoamaan näköala myös historiallisen perspektiivin kautta traditioon ja sen perustavaan voimaan taiteiden lähtökohtana. Yleissivistävän opetuksen olemukseen kuuluu myös luontainen integraatio oppiaineiden välillä. Sen avulla on mahdollista luoda siirtymä ekspertoitumisesta yhtenäiskulttuuriin.

Steinerkoulun keskeisiä tavoitteita musiikin opetuksessa ovat laatutietoisuus, arviointikyky ja omakohtainen kosketus musiikilliseen ilmaisuun. Oppilaissa pyritään kehittämään eläytymiskykyä siten, että heidän on mahdollista vastaanottaa ja ymmärtää eri aikakausien ja tyylisuuntien musiikillista ilmaisua ja teoksia. Eräänlaisena yditavoitteena voidaan pitää saada oppilaat kuuntelemaan ja kuulemaan. Tähän liittyy myös musiikin sosiaalisuutta kehittävä vaikutus “me kuulemme toisia ihmisiä”. Musiikki lisää osaltaan luovuutta, sosiaalisuutta ja iloa. Taiteella on tärkeä tehtävä lisätä kaikissa ihmisryhmissä kiinnostusta toiseen ihmiseen. Musiikin on annettava oma osuutensa, jotta ihminen voi toteuttaa koko olemustaan mahdollisimman laajasti.

Musiikin opetus steinerkoulussa on käytännöllisesti painottunutta. Sen lähestymistapana on lähtökohtaisesti oppilaan omien mahdollisuuksien huomioiminen musiikillisen ilmaisun perustana. Yhteinen työskentely on musiikinopetuksen kantava voima. Sen avulla opitaan toimimaan ryhmässä sekä musiikillisesti että suhteessa muihin. Musiikin opetuksessa tapahtuvan vuorovaikutuksen avulla luodaan suhde omaan itseen, kanssakäymiseen muiden kanssa ja yhteisölliseen tilanteiden hallintaan. Musiikinopetus tarjoaa mahdollisuuden ihmisten välisen yhteyden vaalimiseen. Oppiaineiden välinen integraatio vahvistaa tätä kokemusta ja sitoo musiikin vahvasti kulttuuriseen kontekstiin muiden maailman tapahtumien ja ilmiöiden kanssa

Laululla on musiikin opetuksessa keskeinen asema. Ihmisääni on instrumentti, jota ihminen kantaa aina mukanaan. Oppilasta ohjataan siten, että hän voi saavuttaa suhteen omaan ääneensä ja sen käyttöön eri yhteyksissä. Laulaminen on pitkälti sosiaalista työskentelyä. Tasoeroja ei korosteta eikä oppilaita jaotella osaamisen mukaan, vaan jokainen saa osallistua omien kykyjensä mukaisesti. Laulun opetus noudattelee musiikin historiallisen kehityksen mukaista etenemistä yksiäänisyydestä moniäänisyyteen. Laulu antaa kaikille mahdollisuuden toimia itse käytännön musisoimisen parissa aktiivisena toimijana. Jokaisen oppilaan kyvyt ja mahdollisuudet huomioidaan, tarvittaessa opetus voidaan viedä hyvinkin pitkälle yksilötasolle asti. Soitinopetuksella on luonnollisesti oma asemansa. Instrumenttien käsittelyn suhteen yksilölliset erot ovat oppilaiden kesken suuret. Musiikin opetuksessa pääpaino on sellaisissa instrumenteissa, joita kaikilla on mahdollisuus oppia käsittelemään lähtötason mukaisesti yhteissoitossa ja harjoituksissa. Opetuksen tueksi järjestetään lisäksi mahdollisuuksien mukaan myös soitonopetusta.

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppilaalle syntyy kokemus siitä, miten toimitaan ryhmän jäsenenä musiikin parissa. Opitaan havainnoimaan erilaisia musiikillisia elementtejä kuuntelun avulla ja kehitetään aktiivisen kuuntelun aluetta. Yhteisen musisoinnin avulla koetaan osallisuus toisiin oppilaisiin ja myös oman vaikuttamisen mahdollisuus. Jäljittelyllä on suuri osuus oppimisessa. Yhdessä

laulaminen luo vähitellen perustaa säveltasojen tarkemmalle havainnoinnille ja intonaation puhtaus kehittyy vähitellen yhteisen kuuntelun avulla. Yhteistyössä valmistettavien sävelkuvaelmien ja tarinoiden avulla luodaan uusia, ennenkuulumattomia ja -kokemattomia sävelmaisemia. Perussäveletön, pentatoninen sävelmaailma antaa mahdollisuuden improvisoinnin vapauteen ja erilaisten soitinyhdistelmien kokeiluun.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 laajennetaan omakohtaista tutustumista musiikin eri alueisiin omista lähtökohdista. Taito toimia musisoivan ryhmän jäsenenä vahvistuu ilmaisutaidon kehittymisen myötä. Rytmi ja laulu ovat työskentelyssä erityisen tärkeitä. Erilaiset rytmiharjoitukset jäsentävät oppilasta itsensä havainnoimisessa, kokemisessa ja koordinoimisessa. Samalla ne auttavat vahvistamaan kykyjä, jotka tulevat esille esimerkiksi nuottikirjoituksen opiskelun yhteydessä. Rytmillä on laajasti käsitettynä ihmisen olemusta vahvistava voima. Aktiivisen ja dynaamisen kuuntelun harjoittamisen seurauksena musiikin jäsentelytaito kasvaa samalla kun musiikillinen mielikuvitus kehittyy. Musiikin tuottaminen sekä soittaen että laulaen saa uusia muotoja taitojen vähitellen kasvaessa. Musiikin perustiedot ja teoreettiset käsitteet tulevat vähitellen tutuiksi käytännöllisten ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Oman luovuuden käyttämiseen musiikin tekemisessä ja tuottamisessa rohkaistaan. Aktiiviseen ja monipuoliseen, oman lähtökohdan mukaiseen musiikin harrastamiseen kannustetaan. Vahvistetaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja musiikillista mielikuvitusta edelleen erilaisten harjoitusten ja improvisaation kautta.Pyritään hahmottamaan kehitystä sekä musiikin historiallisessa että kulttuurisessa kontekstissa ja paneudutaan niistä polveutuviin ilmiöihin toiminnallisin keinoin.

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaan omaehtoinen ilmaisu kasvaa voimakkaasti ja opetuksessa keskitytään musiikillisen ilmaisun monipuoliseen kehittämiseen. Musiikilliset tiedot ja taidot kehittyvät ja samalla luova musiikin tuottaminen mahdollistuu yhä vahvemmin. Yhteistyö ja omien ideoiden sekä ratkaisujen tuottaminen nousee keskiöön. Opetus luotaa musiikin maailmankuvaa yhä laajemmin ja tuo tarkasteltavaksi erilaisia musiikkiin liittyviä käsityksiä. Oppilaiden arviointikykyä kehitetään hakemalla tarkastelukulmia musiikkiin liittyviin ilmiöihin lajirajojen yli. Kuuntelun ja havainnoinnin merkitystä pohditaan, nyt ääniympäristön ja äänimaiseman lähtökohdista. Oppilaiden omat vahvuudet huomioidaan opetuksessa eteenpäin kuljettavina, kokonaisuutta ja kaikkien luovuutta tukevina elementteinä.

Musiikin opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

T1 Ohjata oppilasta huomioimaan muut ryhmän oppilaat musiikin tekemisen yhteydessä ja saada kokemus toimimisesta ryhmän jäsenenä.
T2 Äänenkäytön luonteva hallinta ryhmän kanssa musisoidessa. Yhteisen soittamisen kautta osallisuuden kokeminen toisten oppilaiden kanssa.
T3 Kuuntelun aktiivisen roolin toteuttaminen musiikin parissa toimimisessa ja ääniympäristön tarkkailussa. Musiikkikäsitteiden luova toteuttaminen liikkuen ja kuunnellen.
T4 Ohjata oppilasta omien virikkeiden ja ideoiden esilletuomiseen omien sävellysten ja improvisaatioharjoitusten kautta. Tarkoituksena on ohjata oppilasta oman musikaalisen ilmaisunsa vähittäiseen hahmottamiseen ja toteuttamiseen eri ilmaisukeinoja käyttäen ja yhdistellen
T5 Musiikillisen monimuotoisuuden havaitsemiseen ja tuottamiseen ohjaaminen leikkien, laulaen ja liikkuen.
T6 Musiikin perusmerkintöihin tutustuminen soiton ja laulun yhteydessä siten, että käsitteellistäminen toteutetaan havainnoinnin ja kokemuksen jälkeen.
T7 Oppilasta ohjataan toimimaan oman musisointinsa ja roolinsa mukaisesti yhteisissä soitto- ja laulutuokioissa
T8 Ohjata oppilasta ymmärtämään oman musiikin tuottamisen arvo ja sen harjoittelemisen merkitys musiikin tekemisessä. Musiikin tekemiseen asetetaan tavoitteita ja päämääriä yhteisen tekemisen perustaksi.

Vuosiluokka 2

T1 Ohjata oppilasta toimimaan ryhmän jäsenenä ja ohjata olemaan yhä aktiivisempi oman musisoinnin esilletuomisesta siten, että se tukee luokan yhteistä soittoa ja laulua
T2 Äänenkäytössä jatketaan oman luonnollisen laulutavan hallintaa lauluilla ja harjoituksilla, jotka tukevat luontevaa äänenmuodostusta. Ohjataan oppilasta ymmärtämään oman soittamisen merkitys kokonaisuuden kannalta.
T3 Musiikin ja ääniympäristön omakohtaisen havainnoinnin merkitystä tuodaan lähemmäksi oppilaan kokemusmaailmaa kuuntelua ja kuulemista painottaen. Musiikin käsitteiden havainnointia ja ymmärtämistä ohjataan edelleen.
T4 Improvisoinnin yhdistäminen yhteiseen ja edelleen omaan musiikin luomiseen tehdään keskeiseksi. Omien musiikillisten ideoiden esilletuomiseen ja harjoittelemiseen rohkaistaan eri ilmaisumenetelmiä käyttäen.

T5 Innostetaan oppilaita soittamaan ja laulamaan omasta kulttuurisesta ympäristöstä polveilevaa musiikkia. Musiikkia pyritään lähestymään ja ymmärtämään ilon ja kauneuden kautta sekä toimimaan sen parissa innostuksen siivittämänä.
T6 Musisointiin yhdistetään musiikin perusperiaatteiden ja -käsitteiden havainnointia.
T7 Oppilaan oman toiminnan roolia tuodaan lähemmäksi oppilaan omaa ymmärrystä musisoinnin tavoitteista.
T8 Tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa.

Vuosiluokka 3

T1 Yhteismusisoinnin ja ryhmässä toimimisen ohjaamista jatketaan iloisen ja myönteisen ilmapiirin luomisen avulla.
T2 Lauluäänen käytön opastamista jatketaan harjoituksin ja äänileikein. Ihmisen olemuksen kokonaismusikaalisuutta havainnollistetaan rytmiharjoituksien avulla. Soittimen hallintaa harjoitetaan aktiivisesti koko ryhmän kanssa kaikkien oppilaiden kanssa luontaiset edellytykset huomioiden.
T3 Kehon ja tunteiden hallintaa liikettä hyväksi käyttäen. Ilmaisussa ja sisällön luomisessa mukana musiikki, kuvat ja tarinat.
T4 Etsitään havainnoinnin ja kuuntelun kautta elämyksiä ja kokemuksia erilaisista ääniympäristöön kuuluvista asioista. Käydään havaintoja läpi oppilaan omien kokemusten pohjalta.
T5 Työstetään tarinoita ja erilaisia kokonaisuuksia musiikkia, pienimuotoisia sävellyksiä ja improvisointia sekä muita käytettävissä olevia ja tehtävään soveltuvia keinoja hyväksi käyttäen. Ryhmätyötä voidaan käyttää suunnittelun ja toteuttamisen apuna.
T6 Oppilaan omien musiikkikokemusten havainnointia. Ohjataan tarkastelemaan kokemuksia kulttuurisen monimuotoisuuden ja historian pohjalta. Ohjataan keskustelun kautta tarkastelemaan ja havainnoimaan kauneuden ja esteettisen elämyksen olemusta.
T7 Musiikin käsitteiden ja merkintöjen havainnointia jatketaan musisoinnin osana
T8 Ohjataan tunnistamaan melun ja äänen vaikutus omaan vointiin. Musiikin vaikutusta omaan vointiin tarkastellaan musisoinnin yhteydessä.
T9 Oppilasta rohkaistaan kehittämään omaa musiikillista ilmaisuaan musisointiin osallistumisen ja sen myötä syntyvän harjoittelun avulla. Oman osallistumisen tärkeyttä painotetaan sekä yhteissoitossa että laulussa.

Vuosiluokka 4

T1 Yhteistä soittoa ja laulua jatketaan yhä tavoitteellisemmin. Ohjataan kaikkia osallistumaan musisointiin omien kykyjensä mukaan ja painotetaan tekemisen ilon ja myönteisyyden merkitystä musiikin tekemisessä ja sen kautta myös luokkayhteisössä.
T2 Laulamiseen ja äänenkäyttöön liittyviä harjoituksia vahvistetaan ja lisätään. Erilaisten rytmisten harjoitusten ja kehorytmien käyttö musisoinnin perusharjoituksina vahvistaa kokonaismotoriikkaa ja vahvistaa ryhmän sosiaalista taitoa ja yhteenkuuluvuutta.
T3 Kokonaisvaltaisen musiikillisen liikunnan osuutta lisätään ja kannustetaan oppilasta omaehtoiseen erilaisten elämysten, tarinoiden, kuvien ja musiikin ilmaisuun liikkeen kautta.
T4 Ääniympäristön ilmiöitä ja musiikin läsnäoloa ympäristössämme tehdään elävämmäksi ja konkreettisemmaksi. Musiikin ja ääniympäristön elämykselliseen havainnointiin rohkaistaan ja pyritään jakamaan niihin liittyviä kokemuksia yhteisesti.
T5 Jatketaan improvisaation käyttöä oman musiikillisen ilmaisun työvälineenä. Toteutetaan erilaisia projekteja ja näytelmiä ja ohjataan oppilaita käyttämään eri työvälineitä ja ilmaisutapoja näiden musiikilliseen kuvittamiseen ja elävöittämiseen.
T6 Jatketaan ja syvennetään oppilaan omien musiikkikokemusten havainnointia. Kauneuden käsitettä tarkastelun ja kokemuksen osana syvennetään.
T7 Yhteinen musisointi luo edelleen pohjaa musiikin käsitteiden ymmärtämiseen ja syventämiseen. Nyt käsitteitä ja periaatteita voidaan lähestyä jo konkreettisemmin ja tarkemmin osana musiikin tuottamisen prosessia.
T8 Ohjataan oppilaita jo hieman tarkemmin tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta
T9 Harjoittelun tehtävää oman musiikillisen ilmaisun kehittäjänä vahvistetaan oppilaan tietoisuudessa. Osallistumisen merkitystä musisoinnin peruspilarina ja yhteisöllisyyden vahvistajana tuodaan yhä lähemmäksi oppilaan havaintomaailmaa.

Vuosiluokka 5

T1 Yhteistä soittoa ja laulua jatketaan edelleen tavoitteita asettaen ja jo pientä osaamista edellyttäen. Oman kykytason huomioiminen on edelleen keskiössä, yhteismusisoinnin vaatimukset suunnitellaan sen mukaisesti. Musiikin tekeminen sosiaalisena toimintana on toiminnan keskipisteenä.
T2 Laulamiseen ja äänenkäyttöön liittyviä harjoituksia vahvistetaan ja tietoisuutta äänen käyttöön liittyvistä fysiologisista vaikutuksista lisätään. Vahva rytminen elementti yhdistyneenä ihmiskehon kokonaisvaltaiseen musikaalisuuteen luo lisää motorisia valmiuksia. Sosiaalisten harjoitusten määrää lisätään yhteenkuuluvuuden vahvistamiseksi. Soitinten käyttö luontevana osana kokonaisvaltaista musiikillista ilmaisua vahvistuu.

T3 Kokonaisvaltaisen musiikillisen liikunnan osuutta lisätään edelleen ja syvennetään oppilaan elämysten ilmaisua liikkeen avulla erilaisten tarinoiden ja projektien kautta.
T4 Ääniympäristön havainnointia konkretisoidaan yhä ja tuodaan kokemuksia yhä lähemmäksi oppilaan arkielämää. Tietoisuutta musiikin käytöstä osana oman elämän ympäristöä syvennetään.
T5 Omat sävellykset ja musiikin tuottaminen ovat yhä keskeisemmällä sijalla musiikillisessa ilmaisussa. Työtapoja syvennetään, soittimien ja muiden työvälineiden käyttöä laajennetaan. Erilaiset, isommat ja pienemmät projektit, ovat luonteva ympäristö musiikin tuottamiseen ja ilmaisutapojen kasvattamiseen kokonaisvaltaisena toimintana.
T6 Jatketaan ja syvennetään edelleen oppilaan omien musiikkikokemusten havainnointia. Ohjataan oppilasta tarkastelemaan yhä tarkemmin ja jo analyyttisemmin musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta.
T7 Musiikin tekemisen avulla konkretisoidaan käsitemaailmaa ja musiikin käyttämään terminologiaa, nyt jo selvästi yhteydessä suoraan musiikin tuottamiseen ja itseilmaisuun. Käsitteet muodostuvat vähitellen osaksi musiikin tekemisen yleistä prosessia käyttökelpoisina kommunikaation välineinä.
T8 Oppilaat tiedostavat musiikin ja ääniympäristön olemuksen ja sen vaikutuksen jo melko itsenäisesti. Tämän tietoisuuden avulla he pystyvät prosessoimaan ja toimimaan vähitellen ratkaisukeskeisemmin suhteessa ääniympäristöömme ja sen eri ilmiöihin.
T9 Musisointi ja musiikin tuottaminen on muuttunut luontevaksi yhdessä olemisen muodoksi. Harjoittelu on siihen kuuluvaa luontaista toimintaa ja toimii musiikillisen aktiviteetin ja osallistumisen perustana.

Vuosiluokka 6

T1 Yhteistä soittoa ja laulua jatketaan tavoitteellisesti. Musisointi tapahtuu ryhmän dynamiikan ja taitojen pohjalta ja yhteinen soittaminen sekä laulaminen on muodostunut kaikille luontevaksi musiikillisen ilmaisun muodoksi.
T2 Laulamiseen ja äänenkäyttöön liittyviä harjoituksia jatketaan yhä tiedostavammin. Rytmien käyttö osana musiikillista toimintaa on vahvistunut ja muuttunut luontevaksi osaksi ilmaisua, samoin soitinten kanssa operoiminen yhteisessä työskentelyssä, josta on muodostunut yhteisöllisen olemisen luonteva olotila.
T3 Musiikin ja liikunnan yhteiselo on muuttunut jatkuvaksi, aktiiviseksi toiminnaksi, jonka avulla kokonaisvaltainen musiikillinen ilmaisu on saanut yhden pysyvän elementin lisää.
T4 Ääniympäristön tietoiseksi tekeminen jatkuu ja saa uusia muotoja. Mukaan otetaan myös esteettinen ja ekologinen näkökulma, jolloin musiikin mutta myös ääniympäristön todellisuus saa uusia, pohdittavia ulottuvuuksia.

T5 Omaehtoisen musiikin tuottamista eri tavoilla ja työvälineillä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen jatketaan ja haetaan uusia musiikillisia haasteita. Työprojektit keskittyvät ja muuttuvat yhä tavoitteellisemmiksi.
T6 Musiikillisten kokemusten ja havaintojen arvioiminen ohjataan uudelle tasolle. Asioita tarkastellaan jo melko luontevasti estetiikan ja kulttuurisen historian kautta osana oman aikamme todellisuutta ja monimuotoisuutta.
T7 Musiikin peruskäsitemaailma on tullut tutuksi tekemisen ja tuottamisen kautta. Niiden käyttöä monipuolistetaan ja laajennetaan kattamaan yhä isompi osa musisoinnin kokonaisprosessia.
T8 Oppilaat tunnistavat ja tiedostavat jo selvemmin musiikin ja ääniympäristön olemuksen ja vaikutuksen osana kokonaisvaltaista olemistamme. He osaavat tehdä jo jonkin verran itsenäisiä ratkaisuja musiikin turvallisen käytön ja ääniympäristön aiheuttamien ongelmien suhteen
T9 Harjoittelusta on muodostunut työskentelytapa musisoinnin lähtökohtana. Osallistuminen voidaan jo kokea luontevaksi osaksi musiikillista työskentelyä ja ilmaisua

Vuosiluokka 7

T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.

Vuosiluokka 8

T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.

Vuosiluokka 9

T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan

T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

S1

S4

- *Vapaasti virtaavia pentatonisia melodioita, jotka opitaan jäljittelemällä. Sävelkorkeus voidaan ilmaista käden liikkeillä.*
- *Laulamisen lisäksi jokainen lapsi opettelee soittamaan korvakuulolta. Soittimena on useimmiten huilu, mutta myös erilaisia pentatonisia instrumentteja sekä rytmisoittimia käytetään Lapset oppivat yksinkertaisia melodioita, joita on ensin laulettu.*
- *Korvan harjaannuttamista kuuntelemalla musiikkia, jota soittaa opettaja tai luokassa olevat ryhmät.*
- *Sormitaitavuuden harjoittamista käyttämällä soittimia tai sormileikkejä.*
- *Soittimina voidaan käyttää esimerkiksi huilua, lyyraa tai kannelta. Mahdollisuuksien mukaan käytetään intervallihuiluja sekä rytmisoittimia (kapuloita ja omatekemiä soittimia).*
- *Rytmin ja melodian jäljittely*

Vuosiluokka 2

S1

S2

S3

S4

- *Lauletaan melodioita, joissa mennään aina oktaaviin asti. Lauluohjelmistossa on perinteisiä kansanlauluja ja lastenlauluja, jotka eivät rajoitu pelkästään pentatoniseen sävelasteikkoon.*
- *Harjoitellaan edelleen pentatonista yhteissoittoa*
- *Erilaisia tunnelmiailmaistaan vapaalla musiikillisella vuoropuheella*
- *Ensimmäinen kokemus nuoteista kirkkaana tai tummana viedään pitemmälle ja siitä tulee tilan kokemus korkeasta ja matalasta*
- *Rytmin ja melodian jäljittely, omien sävellyskokeilujen tekeminen*
- *Rytmiharjoituksia, voidaan ottaa myös yksinkertaista kaanonlaulua.*

Vuosiluokka 3

S1

S2

S3

- *Laulaminen on yhä yksiäänistä. Pentatoninen aineisto antaa tietä keskiaikaisille moodilajeille ja diatoniselle sävelasteikolle*
- *Kaanonit pohjana moniäänisyydelle*
- *Suuri ja pieni terssi, duurisävelasteikko*
- *Diatoninen huilu otetaan käyttöön ja C-duuriasteikko opetellaan*
- *Kansansävelmät, lasten- ja työlaulut ovat hyvää ohjelmistoa.*
- *Kuuntelemisen kehittämistä esimerkiksi antamalla luokan kuunnella lapsia soittamassa kappaleita*
- *Soitetaan lyömä- ja rytmisoittimia.*
- *Melodian liike voidaan piirtää käyttäen kuvia osoittamassa sävelkorkeutta (nouseva ja laskeva viiva, pitkiä nuotteja ja taukoja)*
- *Nuottikirjoitus aloitetaan: nuottiviivasto, g-avain. Käytetään kuvakieltä johdatettaessa sävelkorkeuden nuotintamiseen; keski-C:n paikka.*
- *Ammattilauluja, työlauluja*

Vuosiluokka 4

S1

S2

S3

- *Kansanlauluja, matkalauluja, , lauluja eri vuorokaudenajoista ja vuodenajoista – mukaan lukien nuotinluku. Painotus on vahvasti rytmisissä modaalisissa lauluissa.*
- *kanteleeseen tutustuminen ja oman laulun säestäminen sillä*
- *Kaanoneista edetään laulamaan 2-äänisiä lauluja ja tunnettujen sävelmien yhdistelmiä*
- *Mahdollisuuksien mukaan luokkaorkesterin kokoaminen*
- *Nuottien ja taukojen aika-arvojen oppiminen*
- *Sykkeen yksinkertaisia muotoja, myös johtamisen alkeita (yksi lapsi johtaa ryhmää).*

Vuosiluokka 5

S1

S2

S3

S4

- *Käytetään kansanballadeja harjoiteltaessa lauluja vuorotellen kuunnellen ja laulaen*
- *Moniosaisia lauluja, helppoja 2- tai 3-äänisiä, moniäänisiä lauluja ilman säestystä*
- *yksinkertaisia sävellajeja ja niihin liittyviä sävellajeja keskustellen*
- *Harjoitellaan 3-äänisiä lauluja, mahdollisesti suunnitellaan luokan näytelmäprojektin musiikkiosuus*
- *harjoitellaan musiikin käsitteistöä ja perussävelen tunnistamista etumerkeistä*

Vuosiluokka 6

S1

S2

S3

S4

- *Lisää kansanlauluja moniäänisesti ja balladeja*
- *Yhdessä soittamista, mMahdollisuuksien mukaan soitinryhmiä tai luokkaorkesteri tai mahdollisesti keskiluokkien orkesteri*
- *Musiikin teorian ja säveltapailun jatkamista, oktaavin kokemus,*
- *Soittimien opiskelua ja tutkimista (lyömäsoittimet, näppäiltävät soittimet, orkesterisoittimet, puhaltimet)*
- *Melodioiden keksiminen improvisoimalla ja niiden merkitseminen muistiin*
- *Tutustutaan tunnettuihin säveltäjiin*

Vuosiluokka 7

S1

S2

S3

S4

- *Kysymys- ja vastaus-balladeja*
- *Yksinkertaisia yksinlauluja esim.aarioita mukaan lukien kappaleita oopperasta, esimerkiksi Taikahuilusta*
- *Maailmanmusiikkia voidaan lähestyä eri kulttuureista olevien laulujen kautta ja yhdistää maantiedon tunteihin*
- *Mahdollisuuksien mukaan soitinryhmä tai luokkaorkesteri, sekä keskiluokkien orkesteri*
- *Rytmiset poikkeusjaot (esim. triolit ja synkoopit)*

- *Tärkeiden säveltäjien elämäkertoja*
- *Mahdollisuuksien mukaan uusien soittimien opettelua (kitara, basso)*
- *musiikin teoriassa duuri- ja molliasteikot, kvinttiympyrä*
- *oppilaiden omien esitysten valmistelua*

Vuosiluokka 8

S1

S2

S3

S4

- *2-4-äänisiä lauluja, á capella ja säestettynä*
- *Muun muassa: vanhempia polyfonisia kansanlauluja, murrosikäisen sieluntunnelmaan sopivia laulun aiheitallauluja, joissa on vahvoja rytmejä. Humoristiset kappaleet ovat myös sopivia tässä iässä.*
- *Spirituaaleja*
- *Melodramaattisia balladeja*
- *Duurin ja mollin kontrasti*
- *Teoria melodiasta; improvisointi*
- *Rytmistä ja melodista musiikillista sanelua; rytmistä improvisointia; soolo-osien improvisointia*
- *duuri- ja molliasteikon rakenne, rinnakkaissävellajit, etumerkinnät, Elämäkerrallisten kuvausten säveltäjät, muusikot) jatkamista*
- *oppilaiden omien esitysten valmistelua*

Vuosiluokka 9

S1

S2

S3

S4

- Teoksia kuvaillaan, luonnehditaan, vertaillaan ja tehdään omia arvioita niistä
- Etsitään yhteyksiä historiaan ja muihin taiteisiin, esimerkiksi musiikin ja yhteiskunnan välisiä yhteyksiä
- Klassisia teoksia etukäteen valmistellen ja arvioiden jälkeenpäin
- Äänenmuodostusta

- (Kuoro)ohjelmiston laajentamista; Lauletaan lauluja niillä vierailla kielillä, joita oppilaat opiskelevat
- oppilaiden omien esitysten valmistelua

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisympäristönä on pääasiallisesti oma luokkatila, jossa työskentely on tuttua ja siten opetustilannetta tukevaa. Ikäkauteen soveltuvia konsertteja ja tapahtumia seurataan. Opetus etenee laulun ja soittimista aluksi esim. pentatonisen huilunsoiton avulla, joissa erityisesti kuuntelun aluetta vahvistetaan. Improvisaatio, erilaiset leikit ja tarinat innostavat oppilaita toimintaan, iloisen ja myönteisesti ohjaavan opetuksen avulla oppilaita rohkaistaan kehittämään musiikillisia taitojaan. Oppilaita rohkaistaan omaehtoiseen harjoitteluun.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppimisympäristö laajenee omasta luokasta aineopetuksen luokkiin ja myös muihin tarkoitukseen sopiviin tiloihin erilaisten tilaisuuksien ja juhlien yhteydessä. Esiintymisestä yleisön edessä tulee tutumpaa ja itsetunto vahvistuu osaamisen kasvamisen myötä. Erilaiset konsertit ja tapahtumat ovat säännöllisen tutustumisen kohteena. Soiton ja laulun ohjauksessa rohkaistaan oman musiikillisen ilmaisun etsimiseen ja pyritään luomaan myöskin yksilöllisiä toiminnan edistämisen mahdollisuuksia. Musiikillisiin kokeiluihin kannustetaan ja pyritään luomaan tilaisuuksia erilaisten soitto- ja lauluyhdistelmien syntymiselle ja samalla myös teknologian kehityksen tarjoamia ikäkauteen soveltuvia mahdollisuuksia musiikin tuottamiseen sisällytetään opetukseen. Oppilaan itsenäiseen harjoitteluun annetaan tukea musiikillisesta lähtötasosta riippumatta. Luova toiminta yhdistetään uusia ilmaisuja tai ratkaisuja etsivään soitto- ja laulumateriaalin käyttöön, samoin omaan musiikin tuottamiseen ohjataan.

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppimisympäristö on toiminnallinen ja keskusteleva. Oppilaita kannustetaan kehittämään musiikillista ilmaisuaan yhä syvemmin ja ohjataan tutustumaan yhä monipuolisemmin musiikin eri lajeihin ja ilmaisumuotoihin. Teknologisen kehityksen kasvavat mahdollisuudet nostetaan uudelle tasolle musiikin tuottamisessa samalla kun kriittistä arviointia eri menetelmiä

kohtaan kehitetään laadun tarkkailun ja esteettisen tarkastelun pohjalta. Erilaiset musiikin tuottamiseen keskittyvät ensemblet ohjataan toimimaan rohkeasti itsenäisemmin. Sisältöä haetaan integroiden eri oppiaineista spontaanin inspiraation tai suunnitelmallisemman struktuurin tukemana. Musiikki toimintaympäristönä ja toisaalta ympäristö äänen tuottajana tuodaan käsitteellisellä ja tietoa hakevalla tavalla uudelleen oppimisen keskiöön.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa

Vuosiluokilla 1-2

Musiikin opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet musiikin oppimisessa ja tehdään sen mukaiset ratkaisut esimerkiksi käytettävien työtapojen ja oppilaiden ryhmittelyä koskien yhteistyössä oppilaiden kanssa. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja opiskelutaitoja.

Vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet musiikin opetuksessa ja tehdään sen mukaiset ratkaisut esimerkiksi käytettävien työtapojen, soittimien, muiden työvälineiden ja oppilaiden ryhmittelyä koskien. Luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet musiikin oppimisessa ja tehdään sen mukaiset ratkaisut esimerkiksi käytettävien työtapojen ja oppilaiden ryhmittelyä koskien.

Luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa

Luku on vielä kesken, arviointia ei ole jaettu vuosiluokittain. Koulut kirjoittavat arvioinnin koulukohtaisiin opetussuunnitelmiin itse.

Vuosiluokat 1-2

Arviointi on suullista, jatkuvaa kannustavaa palautetta. Arvioinnissa keskeiset kohteet ovat musiikilliset yhteistyötaidot: toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä ja pentatonisen sävelasteikon hahmottaminen musiikillisessa toiminnassa.

Vuosiluokat 3-6

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa ja ohjaavaa palautetta suullisesti. Huomiota kiinnitetään erityisesti yhteismusisointitaitoihin ja aktiiviseen osallistumiseen eri musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Myös musiikin kuuntelutaidot (keskittyminen, havainnointi) ovat keskeisiä. Musiikillinen kekseliäisyys ja omaperäinen ilmaisu otetaan huomioon.

Musiikin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	Musiikilliset yhteistyö-taidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan	S1-S4	Laulaminen ja	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja - soittoon

äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä		soittaminen ryhmän jäsenenä	pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta kehollisen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	Musiikki-liikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	Musiikin merkintä-tapojen ymmärtämi-nen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentely-taidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.			

Vuosiluokat 7-9

Oppilaalle annetaan jatkuvaa, kannustavaa, ohjaavaa ja realistista sekä rohkaisevaa palautetta suullisesti ja kirjallisesti. Huomiota kiinnitetään erityisesti musiikilliseen toteutukseen ja ilmaisuun. Osallistuminen yhteisiin projekteihin ja positiivisen yhteishengen ylläpitäminen sekä oman toiminnan ja taitojen sovittaminen yhteiseen toimintaan ovat tärkeitä. Oppilaan eläytymistä musiikkiin ja tavoitteellista musikaalista toimintaa on syytä kannustaa, koska se voi johtaa elämänikäiseen musiikin harrastamiseen.

Musiikin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Musiikin opetuksen tavoitteena on	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	**Arvosanan kahdeksan osaaminen**
Osallisuus			
T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1-S4	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä	S1-S4	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu

edelleen musisoivan ryhmän jäseninä			yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	S1-S4	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	S1-S4	Musiikkiliikunta	Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkuessaan ja sovittaa liikeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1-S4	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja	S1-S4	Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä

ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn			elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	S1-S4	Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa	S1-S4	Kulttuurinen osaaminen	Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa	S1-S4	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö	Oppilas käyttää musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	S1-S4	Musiikin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen	Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamisessa.
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin	S1-S4	Oppimisen taidot	Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

L1 Sormien motorinen harjottaminen, kummallakin kädellä samanaikaisesti, kehittää aivopuoliskojen yhteistoimintaa.
L2 Kappaleiden jäljittely korvakuulolta kehittää musiikillista vuorovaikutusta ja kuuntelemista.
L7 Osallisuuden kokemus ryhmän yhteissoitossa ja -laulussa

Vuosiluokka 2

L2 Perehdytään omaan kulttuuriin mm. kansanlaulujen kautta
ja tutusmalla erilaisiin soittimiin
L2 Eläytyminen tunteisiin musiikin avulla kehittää vuorovaikutustaitoja
L4 Eri soitinten eri roolien tunnistaminen

Vuosiluokka 3

L2 Kaanonissa korostuvat sosiaaliseen kanssakäymiseen vaadittavat taidot, omassa äänessä pysyminen muista riippumatta on ilmaisun perusta.
L3 Omasta soittimesta huolehtiminen on arjen taito
L4 Nuotinlukutaito (rytmi, melodia, nuotinnos merkityksineen)
L6 Opitaan harjoittelemaan sinnikkäästi ja tavoitteellisesti.

Vuosiluokka 4

L2 Kansanperinne ja kanteleeseen tutustuminen lisäävät oman kulttuurin ymmärtämistä
L6 Ryhmän johtamisen harjoitteleminen vaatii rohkeutta ja johtajuutta

Vuosiluokka 5

L7 Omien ideoiden tuominen yhteisiin projekteihin (näytelmä) on vaikuttamista
L1 Musiikin rakenteen ymmärtäminen harjoittaa ajattelutaitoja

Vuosiluokka 6

L2 säveltämisen harjoittelua jatketaan
L3 Muiden huomioiminen musisoivan ryhmän jäseninä

Vuosiluokka 7

L2 Erilaisten tunteiden ilmaisu taidelaulun harjoittelussa
L7 Maailman musiikkikulttuureihin tutustuminen median avulla
L1 Kahden erilaisen rytmikulun hahmottaminen eri aikaan
L1 Sormien motoriikan ja liikemuistin kehittäminen esimerkiksi kitaran avulla

Vuosiluokka 8

L3 Muiden kulttuurien ymmärtäminen eksotiikan empaattisen kokemuksen kautta
L2 Tunnetaitojen ja empatian kehittäminen, esim. synkkien ja surullisten tunteiden käsittely

Vuosiluokka 9

L1 Oman persoonallisen äänen kehityksen ymmärtäminen ja hyväksyminen
L2 Musiikin erilaisten kulttuuristen merkitysten ymmärtäminen
L3 Äänenhuolto osana äänielimistön kunnon ylläpitoa

13.4.18 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Taide kasvattaa oppilaita luovaan vapauteen, se kuuluu jokaiselle oppilaalle. Taide on avain ihmisluonnon todelliseen ymmärtämiseen ja siihen, miten ihminen liittyy maailman kokonaisuuteen. Steiner tarkoittaa taiteellisella tajullaan paljon muutakin kuin konkreettisia taiteen tekemisen ja kokemisen mahdollisuuksia. Kyse on enemmänkin taiteellisesta ajattelukyvystä ja ihmistuntemuksesta, joka on vapaata ja rakkaudellista. Se näkee ihmisen kokonaisvaltaisena hengen, sielun ja ruumiin kokonaisuutena, jota harjoittaa kokemalla ja tekemällä taidetta. Aito

taide koskettaa ihmisen henkeä ja sielua, mutta on ennen kaikkea jotakin, joka saa ihmisen kasvamaan, tervehtymään ja menestymään[256]. Taiteellinen työskentely on tasapainottavaa, minkä takia itse työskentely on lopputulosta tärkeämpää. Monipuolinen taiteellinen harjoittelu kehittää sielun alueita eli tunnetta, älyä ja tahtoa.[257] Taiteella on tärkeä rooli tunne-elämän kehityksessä, mielikuvituksen rikastuttamisessa, sosiaalisuuden vahvistamisessa samalla, kun se luo pohjaa myös ajattelulle ja
itsetuntemukselle. Taidekasvatuksella pyritään kehittämään arvostelykykyä laadullisten erojen tajuamisen kautta.[258] Wileniuksen[259] mukaan, todellisuus voidaan tavoittaa taiteen kautta.

Taidetta ei siksi tarkastella pelkästään sen hyödyllisyyden perusteella tai kykyjen kehittämisen näkökulmasta. Kuvataidetunneilla ei kehitetä pelkästään oppilaiden taiteellista lahjakkuutta, vaan tuetaan oppilaiden ajatus-, tunne- ja tahtoelämän kehitystä. Erityisesti kuitenkin puhutellaan oppilaiden tunne-elämän kehitystä. Kun oppilas eläytyy esimerkiksi värien erilaisiin laadullisuuksiin, hänen aistinsa herkistyvät ja hän alkaa hahmottaa maailmaa taiteellisesti oman kokemuksen kanssa. Laadullisuuksien taju ja tunne-elämän herkistyminen auttavat empatiakyvyn kehittymistä: oppilas oppii tajuamaan myös sosiaalisia laadullisuuksia ympäristössään.

Taide nähdään steinerkoulussa luontaisena osana kasvatusta. Niinpä esimerkiksi kuvataide kuuluu olennaisesti myös lukuaineiden tunneille. Taiteellisen työn lähtökohtana ovat oppilaan omat tunnot, omat kokemukset ja omat havainnot. Omasta kokemuksesta käsin tehty taiteellinen työskentely rakentaa oppilaille tervettä yksilöllistä identiteettiä. Taiteen alueella ulkomaailma ja oppilaan sisäinen maailma saavat tilan, missä kohdata.

Steinerkoulun alaluokilla opetus painottuu tunteeseen ja toiminnallisuuteen sekä mielikuvituksen käyttöön, 12 vuoden ikää lähestyttäessä painopiste siirtyy ulkoisen luonnon havainnointiin. Taiteellisten havainnointiharjoitusten kautta oppilas luo tervettä suhdetta ympäröivään maailmaan. Taiteen harjoittamisella voikin parhaimmillaan olla eheyttävä ja tervehdyttävä vaikutus. Alaluokilla on tärkeintä taiteellisen kokemisen kehittäminen.

Ylemmillä luokilla oppilaat alkavat vähitellen ymmärtää taiteen ja visuaalisen kulttuurin eri ilmiöitä ja he esimerkiksi tarkastelevat kuvataiteen yhteiskunnallista merkitystä sekä taiteilijoiden roolia eri aikakausina ja eri kulttuureissa. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä ja kannustaa vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan.

Lukio-opetus puolestaan vetoaa ensisijaisesti älyyn opettajan yhä huolehtiessa myös syvien tunne-elämyksien tuottamisesta sekä tahdon toiminnan aktivoimisesta.[260] Kuvataiteessa tämä tarkoittaa tietoisemman ja tutkivamman työskentelyn vaihetta. Myös taiteellisten elämysten

[256] (Steiner 1988 [1923], 20)
[257] (Paalasmaa 2009, 76.)
[258] (Paalasmaa 2009, 76.)
[259] (2003, 83)
[260] (Karimo 2011, 23.)

merkityksellisyys nousee uudelle tasolle, kun nuori on valmis syventämään tunneperäisiä kokemuksiaan.

Keskeinen kuvataideopetuksen tavoite on oppia sietämään hämmennystä ja erilaisia näkökulmia. Oppilaissa tulisi kehittyä avoin suhtautuminen eri tapoihin tuottaa ja ymmärtää taidetta.[261] Elämysten kokeminen liittyy omaan itseen, mutta muut tavoitteet liittyvät vahvasti suhteeseen, mikä otetaan muihin ihmisiin ja ympäröivään. Silmät aukeavat ympäristön ilmiöille ja ne herättävät ajatuksia. Esimerkiksi nykytaiteen parissa työskentely voi herättää jopa yhteiskunnalliseen ajatteluun.

Taiteen keinoin voi etsiä ratkaisuja oman sisäisen maailman kysymyksiin ja saada vastauksia jo pelkästään sen kautta, että ilmaisee itseään puhumattakaan siitä, että voi jakaa kysymyksensä jonkun kanssa tekemällä ne näkyväksi. Avoin suhtautuminen eri tapoihin tehdä ja ymmärtää taidetta voi johtaa myös maailmankatsomukselliseen avoimuuteen ja vuorovaikuttamiseen paremmin maailman kanssa.

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 tärkeää on taiteellisen kokemisen kehittäminen: oppilaat oppivat kokemaan ja luonnehtimaan värien herättämiä sisäisiä tuntoja, kuvia ja kokemuksia.
Oppilaat tutustuvat väreihin ja maalauksen ja piirtämisen perustekniikoihin. Kuvien jälkitarkastelun kautta oppilaat oppivat pukemaan kokemuksensa sanoiksi. Yhteiset kuvatarkastelut ovat samalla sosiaalisen kanssakäymisen harjoittelua: opitaan antamaan palautetta ja ottamaan vastaan sitä. Töitä ei aseteta paremmuusjärjestykseen, jokainen työ on arvokas ja ainutlaatuinen.
Kuvatarkastelun kautta oppilaat oppivat rehellisyyttä ja kunnioitusta toisten tekemää työtä kohtaan. Kuvataiteen avulla oppilaat opettelevat pitkäjänteistä työskentelyä.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen. Edelleen kehitetään teknisiä taitoja ja kokeillaan uusia. Kuvataiteen keinoin eläydytään ja tutustutaan eri kulttuureihin samassa yhteydessä kuin ne tulevat oppilaille tutuksi myös muiden aineiden tunneilla. Alaluokilla painottuu mielikuvituksen käyttö, 12 vuoden ikää lähestyttäessä painopiste siirtyy ulkoisen luonnon havainnointiin: kuvataiteen tekemisen kautta syvennytään luonnon herättämiin vaikutelmiin. Kuvataide vastaa siihen, miten oppilaan kehittyvä sisäisen elämän puhutteleminen ilmenee eri ikävaiheissa. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

[261] (Räsänen 2008, 71-72.)

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 kuvataiteen tehtävänä on kiinnostuksen herättäminen ulkomaailmaan ympäristön taiteellisen tarkastelun kautta. Näillä luokilla opitaan näkemään ja kuvaamaan esineitä ja ympäristöä realistisesti tutkimalla mm. valoja, varjoja ja perspektiivin ilmiöitä. Omakohtaista suhdetta ulkomaailmaan syvennetään kuvataiteen kautta, ja painopiste siirtyy vähitellen oman luovuuden kokemiseen ja kehittämiseen sekä omaan aloitteellisuuteen. Kuvataideopetus vahvistaa oppilaan identiteettiä ja rohkeutta yksilölliseen ilmaisuun. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään myös tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Toisaalta kuvataideopetus kehittää oppilaan arviointikykyä ja vahvistaa oppilaiden ymmärrystä taiteen eri ilmaisukeinoista ja tavoitteista. Oppilas oppii arvostamaan sekä omaa että muiden taiteellista työtä.
Kuvataideopetuksen tehtävä on myös kannustaa oppilasta pohtimaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutusta omaan taiteelliseen tekemiseen.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

Lisäksi tavoitteena on oppia havainnoimaan kuvia tekemällä.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti

Lisäksi tavoitteena on perustekniikoiden hallitseminen (vesiväri, vahaliitu, mehiläisvaha ja savi), innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita, tehdä värien maailma ja värien nimet oppilaille tutuiksi, oppia värien hallittu sekoittaminen ja uusien värien luominen, hallita värien eri voimakkuusasteet (tummuus-vaaleus) sekä kannustaa rikkaaseen värien käyttöön (esim. vihreä ei koskaan ole vain yhtä vihreää).

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 ohjata oppilasta harjoittelemaan tavoitteiden asettamista, suunnitelmien tekemistä ja oman työskentelyn arviointia

Lisäksi tavoitteena on luoda kannustava ilmapiiri kuvien tekemisessä ja kuvien tarkastelussa.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja päätelmistään
- Visuaalinen esittäminen
  - T5 ohjata oppilasta työskentelemään rohkeasti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja muiden kanssa.

- Visuaalinen esittäminen
  - T4 rohkaista ja ohjata oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja sekä harjoittelemaan kuvan tekemisen tapoja ja ilmaisun keinoja

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tarkastelemaan omia ja muiden töitä avoimin ja kunnioittavin silmin: kuvani kelpaa , minä kelpaan.

- Visuaalinen esittäminen
  - T6 kannustaa oppilasta keskustelemaan omiin ja muiden kuviin vaikuttavista tekijöistä
- Visuaalisen kulttuurin tulkinta

- T9 kannustaa oppilasta pohtimaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia ajatuksiinsa, ihmissuhteisiinsa ja toimintatapoihinsa

Lisäksi tavoitteena on hakea aiheita luonnosta, lähiympäristöstä, vuodenaikojen vaihtelusta, saduista, tarinoista ja eri kulttuureista.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T7 ohjata oppilasta keskustelemaan kuvista ja työskentelyprosesseista käyttämällä kuvataiteen peruskäsitteitä
  - T8 rohkaista oppilasta käyttämään taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria kuviensa lähtökohtana

Vuosiluokka 2

Lisäksi tavoitteena on perustekniikoiden hallitseminen (vesiväri, vahaliitu, mehiläisvaha ja savi).

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 ohjata oppilasta harjoittelemaan tavoitteiden asettamista, suunnitelmien tekemistä ja oman työskentelyn arviointia

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta havainnoimaan kuvia tekemällä.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti

Lisäksi tavoitteena on, että värien maailma ja värien nimet tulevat oppilaille tutuksi.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 ohjata oppilasta harjoittelemaan tavoitteiden asettamista, suunnitelmien tekemistä ja oman työskentelyn arviointia

Lisäksi tavoitteena on oppia värien hallittu sekoittaminen ja uusien värien luominen.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 ohjata oppilasta harjoittelemaan tavoitteiden asettamista, suunnitelmien tekemistä ja oman työskentelyn arviointia

Lisäksi tavoitteena on hallita värien eri voimakkuusasteet (tummuus-vaaleus).

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 ohjata oppilasta harjoittelemaan tavoitteiden asettamista, suunnitelmien tekemistä ja oman työskentelyn arviointia

Lisäksi tavoitteena on kannustava ilmapiiri kuvien tekemisessä ja kuvien tarkastelussa.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja päätelmistään
- Visuaalinen esittäminen
  - T5 ohjata oppilasta työskentelemään rohkeasti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on kannustaa rikkaaseen värien käyttöön (esim. vihreä ei koskaan ole vain yhtä vihreää) ja pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja muiden kanssa.

- Visuaalinen esittäminen
  - T4 rohkaista ja ohjata oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja sekä harjoittelemaan kuvan tekemisen tapoja ja ilmaisun keinoja

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tarkastelemaan omia ja muiden töitä avoimin ja kunnioittavin silmin: kuvani kelpaa, minä kelpaan.

- Visuaalinen esittäminen
  - T6 kannustaa oppilasta keskustelemaan omiin ja muiden kuviin vaikuttavista tekijöistä
- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T9 kannustaa oppilasta pohtimaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia ajatuksiinsa, ihmissuhteisiinsa ja toimintatapoihinsa

Lisäksi tavoitteena on hakea aiheita luonnosta, lähiympäristöstä, vuodenaikojen vaihtelusta, saduista, tarinoista ja eri kulttuureista.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T7 ohjata oppilasta keskustelemaan kuvista ja työskentelyprosesseista käyttämällä kuvataiteen peruskäsitteitä
  - T8 rohkaista oppilasta käyttämään taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria kuviensa lähtökohtana

Lisäksi:

- Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen
  - T10 kannustaa oppilasta pohtimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria kestävän kehityksen ja kulttuurisen moninaisuuden kannalta
  - T11 ohjata oppilasta tunnistamaan kuvallisia vaikutuskeinoja teoksissa, tuotteissa ja ympäristöissä sekä pohtimaan omien valintojensa vaikutuksia

- T12 ohjata oppilasta tunnistamaan aineelliseen ja aineettomaan kulttuuriperintöön liittyviä arvoja ja arvostuksia

Vuosiluokka 3

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä; opittuja taitoja syvennetään ja hiotaan.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T1 innostaa oppilasta tarkastelemaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria eri näkökulmista

Lisäksi tavoitteena on rohkaista oppilasta keskustelemaan ympäristöön, taiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T2 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria käyttämällä taiteellisia lähestymistapoja

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria käyttämällä taiteellisia lähestymistapoja

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja muiden kanssa.

- Visuaalinen esittäminen
  - T4 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja visuaalisen esittämisen tapoja

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin

- Visuaalinen esittäminen
  - T5 kehittää oppilaan yksilöllisiä taitoja ja kannustaa häntä käyttämään niitä yhdessä muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tarkastelemaan omien ja muiden töitä avoimin silmin eri lähtökohdista.

- Visuaalinen esittäminen
  - T6 kannustaa oppilasta vaikuttamaan ja osallistumaan ympäristöönsä erilaisten kuvien avulla
- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on hakea aiheita luonnosta, lähiympäristöstä, vuodenaikojen vaihtelusta, saduista, tarinoista ja eri kulttuureista.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T7 ohjata oppilasta pohtimaan toden ja fiktion suhdetta sekä tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta näkemään kauneus niin luonnossa kuin omissa ja muiden töissä ja ohjata kunnioittamaan eri kulttuurien moninaisuutta sekä ekologisia ja eettisiä arvoja

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on esteettisten, ekologisten ja eettisten arvojen huomioiminen opetuksessa.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T9 kannustaa oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuottamiseen ja vastaanottamiseen vaikuttavia tekijöitä

Vuosiluokka 4

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä; opittuja taitoja syvennetään ja hiotaan.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T1 innostaa oppilasta tarkastelemaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria eri näkökulmista

Lisäksi tavoitteena on rohkaista oppilasta keskustelemaan ympäristöön, taiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T2 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria käyttämällä taiteellisia lähestymistapoja

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan; vahvistetaan sisäistä omaa mielikuvamaailmaa (periferiasta käsin maalaaminen ja piirtäminen).

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria käyttämällä taiteellisia lähestymistapoja

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja muiden kanssa.

- Visuaalinen esittäminen
  - T4 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja visuaalisen esittämisen tapoja

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin.

- Visuaalinen esittäminen
  - T5 kehittää oppilaan yksilöllisiä taitoja ja kannustaa häntä käyttämään niitä yhdessä muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tarkastelemaan omien ja muiden töitä avoimin silmin eri lähtökohdista.

- Visuaalinen esittäminen
  - T6 kannustaa oppilasta vaikuttamaan ja osallistumaan ympäristöönsä erilaisten kuvien avulla
- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on hakea aiheita, lähiympäristöstä, vuodenaikojen vaihtelusta, myyteistä, legendoista ja eri kulttuureista.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T7 ohjata oppilasta pohtimaan toden ja fiktion suhdetta sekä tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä

- T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta näkemään kauneus niin luonnossa kuin omissa ja muiden töissä ja kunnioittamaan eri kulttuurien moninaisuutta sekä ekologisia ja eettisiä arvoja.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on esteettisten, ekologisten ja eettisten arvojen huomioiminen opetuksessa.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T9 kannustaa oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuottamiseen ja vastaanottamiseen vaikuttavia tekijöitä

Vuosiluokka 5

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä; opittuja taitoja syvennetään ja hiotaan.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T1 innostaa oppilasta tarkastelemaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria eri näkökulmista

Lisäksi tavoitteena on rohkaista oppilasta keskustelemaan ympäristöön, taiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T2 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria käyttämällä taiteellisia lähestymistapoja

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttaa kuvan tekemisen taitoja.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria käyttämällä taiteellisia lähestymistapoja

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja muiden kanssa.

- Visuaalinen esittäminen
  - T4 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja visuaalisen esittämisen tapoja

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin.

- Visuaalinen esittäminen
  - T5 kehittää oppilaan yksilöllisiä taitoja ja kannustaa häntä käyttämään niitä yhdessä muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tarkastelemaan omien ja muiden töitä avoimin silmin eri lähtökohdista.

- Visuaalinen esittäminen
  - T6 kannustaa oppilasta vaikuttamaan ja osallistumaan ympäristöönsä erilaisten kuvien avulla
- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on hakea aiheita luonnosta, lähiympäristöstä, vuodenaikojen vaihtelusta, myyteistä, legendoista, eri kulttuureista ja eri aikakausista.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T7 ohjata oppilasta pohtimaan toden ja fiktion suhdetta sekä tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta näkemään kauneus niin luonnossa kuin omissa ja muiden töissä ja kunnioittamaan eri kulttuurien moninaisuutta sekä ekologisia ja eettisiä arvoja.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on esteettisten, ekologisten ja eettisten arvojen huomioiminen opetuksessa.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T9 kannustaa oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuottamiseen ja vastaanottamiseen vaikuttavia tekijöitä

Vuosiluokka 6

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä; opittuja taitoja syvennetään ja hiotaan.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T1 innostaa oppilasta tarkastelemaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria eri näkökulmista

Lisäksi tavoitteena on rohkaista oppilasta keskustelemaan ympäristöön, taiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T2 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria käyttämällä taiteellisia lähestymistapoja

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan; nyt kiinnitetään erityistä huomiota musta-valko työskentelyyn ja varjojen tutkimiseen.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria käyttämällä taiteellisia lähestymistapoja

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja muiden kanssa.

- Visuaalinen esittäminen
  - T4 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja visuaalisen esittämisen tapoja

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin.

- Visuaalinen esittäminen
  - T5 kehittää oppilaan yksilöllisiä taitoja ja kannustaa häntä käyttämään niitä yhdessä muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tarkastelemaan omien ja muiden töitä avoimin silmin eri lähtökohdista.

- Visuaalinen esittäminen
  - T6 kannustaa oppilasta vaikuttamaan ja osallistumaan ympäristöönsä erilaisten kuvien avulla

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on hakea aiheita luonnosta, lähiympäristöstä, vuodenaikojen vaihtelusta, myyteistä, legendoista, eri kulttuureista ja eri aikakausista.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T7 ohjata oppilasta pohtimaan toden ja fiktion suhdetta sekä tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta näkemään kauneus niin luonnossa kuin omissa ja muiden töissä ja kunnioittamaan eri kulttuurien moninaisuutta sekä ekologisia ja eettisiä arvoja.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan vuoropuheluna

Lisäksi tavoitteena on esteettisten, ekologisten ja eettisten arvojen huomioiminen opetuksessa

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T9 kannustaa oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuottamiseen ja vastaanottamiseen vaikuttavia tekijöitä

Lisäksi:

- Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen
  - T10 ohjata oppilasta tarkastelemaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria kestävän kehityksen ja kulttuurisen moninaisuuden näkökulmista
  - T11 ohjata oppilasta pohtimaan esteettisten, eettisten ja ekologisten tekijöiden vaikutusta omiin valintoihinsa sekä taiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin eri aikoina ja eri yhteyksissä
  - T12 ohjata oppilasta hahmottamaan kulttuuriperinnön jatkumo sekä näkemään omat mahdollisuutensa kestävän kehityksen edistämisessä

Vuosiluokka 7

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T1 ohjata oppilasta tunnistamaan havaintojensa ja visuaalisen ajattelunsa lähtökohtia

Lisäksi tavoitteena on rohkaista oppilasta keskustelemaan ympäristöön, taiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T2 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria soveltamalla taiteellisen tutkimisen menetelmiä

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan Oppilaat oppivat hahmottamaan ja kuvaamaan konkreettista maailmaa realistisesti. Esineitä piirtämällä harjoitellaan tarkkaa havaintoa. Huomiota kiinnitetään muodon, valojen ja varjojen kuvaamiseen. Kun lisäksi harjoitellaan perspektiivin kuvaamista, oppilaat saavat esille tilallisuuden tunnun töissään.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 rohkaista oppilasta luottamaan omiin näkemyksiinsä, perustelemaan niitä ja hyödyntämään niitä yhteistyössä muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä.

- Visuaalinen esittäminen
  - T4 ohjata oppilasta syventämään visuaalisen esittämisen taitojaan ja soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja

Lisäksi tavoitteena on rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan.

- Visuaalinen esittäminen
  - T5 ohjata oppilasta työskentelemään itsenäisesti ja tutkivasti sekä yhteistoiminnallisesti muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.

- Visuaalinen esittäminen
  - T6 kannustaa oppilasta osallistumaan visuaaliseen kulttuuriin aktiivisena tuottajana ja toimijana

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksiä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T7 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta arvioimaan omien ja muiden kuvien esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja sekä käsittelemään kuvailmaisussaan kestävään kehitykseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä kysymyksiä.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria yhteiskunnallisen vaikuttamisen muotona sekä yksilölle ja yhteisölle merkityksellisenä voimavarana

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta arvioimaan esteettisten, eettisten ja ekologisten arvojen vaikutusta ympäristössä, taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa sekä vaikuttamaan ympäristöön kuvallisen tuottamisen avulla

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan kriittisesti taiteen ja visuaalisen kulttuurin tuottamisen, esittämistapojen ja vastaanottamisen rakenteita

Vuosiluokka 8

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T1 ohjata oppilasta tunnistamaan havaintojensa ja visuaalisen ajattelunsa lähtökohtia

Lisäksi tavoitteena on rohkaista oppilasta keskustelemaan ympäristöön, taiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T2 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria soveltamalla taiteellisen tutkimisen menetelmiä

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 rohkaista oppilasta luottamaan omiin näkemyksiinsä, perustelemaan niitä ja hyödyntämään niitä yhteistyössä muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä.

- Visuaalinen esittäminen
  - T4 ohjata oppilasta syventämään visuaalisen esittämisen taitojaan ja soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja

Lisäksi tavoitteena on rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan.

- Visuaalinen esittäminen
  - T5 ohjata oppilasta työskentelemään itsenäisesti ja tutkivasti sekä yhteistoiminnallisesti muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

- Visuaalinen esittäminen
  - T6 kannustaa oppilasta osallistumaan visuaaliseen kulttuuriin aktiivisena tuottajana ja toimijana

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksiä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T7 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta arvioimaan omien ja muiden kuvien esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja sekä käsittelemään kuvailmaisussaan kestävään kehitykseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä kysymyksiä.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria yhteiskunnallisen vaikuttamisen muotona sekä yksilölle ja yhteisölle merkityksellisenä voimavarana

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta arvioimaan esteettisten, eettisten ja ekologisten arvojen vaikutusta ympäristössä, taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa sekä vaikuttamaan ympäristöön kuvallisen tuottamisen avulla

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan kriittisesti taiteen ja visuaalisen kulttuurin tuottamisen, esittämistapojen ja vastaanottamisen rakenteita

Vuosiluokka 9

Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T1 ohjata oppilasta tunnistamaan havaintojensa ja visuaalisen ajattelunsa lähtökohtia

Lisäksi tavoitteena on rohkaista oppilasta keskustelemaan ympäristöön, taiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T2 ohjata oppilasta havainnoimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria soveltamalla taiteellisen tutkimisen menetelmiä

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan.

- Havaitseminen ja visuaalinen ajattelu
  - T3 rohkaista oppilasta luottamaan omiin näkemyksiinsä, perustelemaan niitä ja hyödyntämään niitä yhteistyössä muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä.

- Visuaalinen esittäminen
  - T4 ohjata oppilasta syventämään visuaalisen esittämisen taitojaan ja soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja

Lisäksi tavoitteena on rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan.

- Visuaalinen esittäminen
  - T5 ohjata oppilasta työskentelemään itsenäisesti ja tutkivasti sekä yhteistoiminnallisesti muiden kanssa

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.

- Visuaalinen esittäminen
  - T6 kannustaa oppilasta osallistumaan visuaaliseen kulttuuriin aktiivisena tuottajana ja toimijana

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksiä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T7 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta arvioimaan omien ja muiden kuvien esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja sekä käsittelemään kuvailmaisussaan kestävään kehitykseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä kysymyksiä.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria yhteiskunnallisen vaikuttamisen muotona sekä yksilölle ja yhteisölle merkityksellisenä voimavarana

Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta arvioimaan esteettisten, eettisten ja ekologisten arvojen vaikutusta ympäristössä, taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa sekä vaikuttamaan ympäristöön kuvallisen tuottamisen avulla.

- Visuaalisen kulttuurin tulkinta
  - T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan kriittisesti taiteen ja visuaalisen kulttuurin tuottamisen, esittämistapojen ja vastaanottamisen rakenteita

Lisäksi:

- Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen
  - T10 ohjata oppilasta arvioimaan ympäristöä, taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria kestävän kehityksen ja kulttuurisen moninaisuuden näkökulmista

- T11 ohjata oppilasta ymmärtämään esteettisten, eettisten ja ekologisten näkemysten vaikutuksia visuaalisen kulttuurin ilmenemismuotoihin sekä tekemään vastuullisia valintoja
- T12 ohjata oppilasta ymmärtämään visuaalisen kulttuuriperinnön merkitys kulttuurisesti kestävälle kehitykselle sekä toimimaan vastuullisesti

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

Ensimmäisen luokan opetussisältöinä on värien laadullisuuksien tutkiminen, maalauksen ja piirtämisen perustekniikoiden kehittäminen, esim. sivellintekniikan hallitseminen ja värisointien tarkastelu (S1). Maalaukset eivät tässä vaiheessa ole välttämättä esittäviä. Vahaliiduilla piirretään kuvia esim. saduista ja opetellaan monipuolista värien käyttöä, tekniikkana maalaava piirtäminen. Tärkeänä osana työskentelyä on yhteinen kuvatarkastelu (S1, S3). Kuvien aiheet valitaan saduista ja vuoden kiertokulusta (S2, S3) Työskentelymateriaalina voidaan käyttää myös esimerkiksi mehiläisvahaa.

Vuosiluokka 2

Syvennetään värien tutkimusta ja perustekniikoiden hallintaa. Uusina aiheina tulevat kertomukset, esim. eläinkertomukset ja yksinkertaiset luontoaiheet. Uutena materiaalina voi tulla esimerkiksi savi ja erilaiset luonnonmateriaalit. Kuvatarkastelua jatketaan.
Opetuksessa valitaan sisältöjä myös oppilaiden omista kuvista, joita he tuottavat omaehtoisesti vapaa-aikanaan esimerkiksi leikkien ja harrastusten parissa. (S1). Opetuksen sisältöjä valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta (S3) Opetuksen sisältöjä valittaessa otetaan huomioon erilaiset ympäristöt, mediat ja virtuaalimaailmat (S2). Toteutustapa on kuitenkin perinteisiin perustekniikoihin harjaannuttava.

Vuosiluokka 3

Syvennetään perustekniikkaa ja opetellaan uusia ilmaisukeinoja (esim. muovailu) (S1). Kuva-aiheet valitaan jakso-opetuksesta, vuodenkierrosta, luonnosta (luomiskertomus, vanhat ammatit, maanviljely jne.) (S1, S2 ja S3) Oppilaiden kanssa tutkitaan taiteilijan ammattia ja työtä eri aikoina ja eri ympäristöissä sekä pohditaan ammattilaisten tekemän taiteen ja harrastajataiteen suhdetta

(S2).Tärkeänä osana työskentelyä on yhteinen kuvatarkastelu (S1, S3) Harjoitellaan murrettujen värien luomista, esim. ruskean sävyt.

Vuosiluokka 4

Syvennetään perustekniikoita, uutena tekniikkana on muodon hakeminen ympäristöstä, harjoitusaiheina ovat esim. päärynä, omena tai muu selkeä muoto ja sen jälkeen eläinaiheita S1. Vahaliitujen lisäksi harjaannutaan käyttämään puuvärejä, syvennetään muovailun taitoja eläinopin jakson yhteydessä S2. Kuva-aiheet otetaan jakso-opetuksesta, luonnosta, ja vuodenkierrosta (Kalevala, eläinoppi, kotiseutuhistoria jne.) (S1, S2, S3). Tärkeänä osana työskentelyä on yhteinen kuvatarkastelu (S1, S3). Esineiden piirtäminen mallista vahvistaa havaintojen tekemistä.

Vuosiluokka 5

Perustekniikoiden lisäksi tutustutaan kuultomaalaukseen ja sekatekniikoihin S1. Kuvataideopetus liittyy läheisesti jakso-opetukseen, esim. kasvioppiin, historiaan ja maantietoon, esim. karttamaalaus (S1, S2, S3). Yhteinen kuvatarkastelu on (S1, S3) tärkeä osa opetusta. Mallista piirtämistä ja vahaliiduilla piirtämistä sekä muovailua jatketaan. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti, muun muassa lasten ja nuorten tekemiä sarjakuvia, pelejä ja nettitaidetta (S1).

Vuosiluokka 6

Uutena tekniikkana tulee mustavalkopiirustus hiilellä (pimeys-valoharjoitelmia, varjotutkimuksia) S1. Kuvataideopetus liittyy läheisesti jakso-opetukseen, esim. fysiikkaan, historiaan ja geologiaan (S1, S2, S3). Yhteinen kuvatarkastelu herättää pohtimaan maailman lainalaisuuksia. Vesivärimaalausta harjoitellaan teemana luonnontunnelmat, puut ja kartat. Tehdään väritunnelmia ja -harjoituksia. Harjoitellaan vinoviivatekniikan käyttöä. Esittävässä piirtämisessä pyritään tarkkaan ja asialliseen kuvaamiseen ja piirretään tietoisesti mallin mukaan. Muovailuun syvennytään osana kuvataidetta. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa (S2).

Vuosiluokka 7

Kannustetaan opittujen tekniikoiden itsenäiseen soveltamiseen; uusia tekniikoita harjoitellaan, esim. pastelliliidut S1. Keskeisenä teemana on perspektiivin tutkiminen S1, S2. Oppilaat oppivat hahmottamaan ja kuvaamaan konkreettista maailmaa realistisesti. Esineitä piirtämällä harjoitellaan

tarkkaa havaintoa. Huomiota kiinnitetään muodon, valojen ja varjojen kuvaamiseen. Kun lisäksi harjoitellaan perspektiivin kuvaamista, oppilaat saavat esille tilallisuuden tunnun töissään. Kuvataideopetus liittyy läheisesti jakso-opetukseen S1,S2, S3. Yhteinen kuvatarkastelu herättää pohtimaan omaa taiteellista kehitystä ja antaa virikkeitä omalle taiteelliselle ilmaisulle S1, S3. Kuultomaalaus jatkuu. Mustemaalausta ja/tai tussipiirustusta mahdollisuuksien mukaan. Sisältöjen valinnassa huomioidaan myös oppilaiden omat kuvakulttuurit ja instituutioiden ulkopuoliset kuvakulttuurit. Tutkimisen kohteina voivat olla muun muassa sarjakuva, pelisuunnittelu, katutaide ja pukeutumiskulttuurit (S1,S2).

- Instituutioiden kuvakulttuurit (S2, S3)
  - S2 Valittaviin sisältöihin kuuluvat taiteen traditiot ja aikalaistaide. Traditioihin tutustutaan pääasiallisesti nykyisyydestä käsin ja ilmiökeskeisesti. Opetuksessa ilmiöihin syvennytään pitkäjänteisesti muun muassa nykytaiteen, muotoilun ja arkkitehtuurin menetelmiä soveltamalla. Taiteen instituutioihin tutustutaan kansalaisten, palvelujen ja työelämän näkökulmasta sekä osana yhteiskuntaa. Sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi tutkimalla taiteen lähtökohtia ja merkityksiä eri aikakausina, eri ympäristöissä ja eri yhteyksissä.
  - S3 Valittavien sisältöjen kautta oppilaat tarkastelevat visuaalisen ympäristön instituutioita sekä harjoittelevat aktiivista osallisuutta omassa elinympäristössään. Opetuksessa tutkittavia sisältöjä ovat esimerkiksi esineet, rakennettu ympäristö, mainonta, visuaalinen suunnittelu ja yhteisöllinen media sekä muu visuaalinen kommunikaatio ja vaikuttaminen mediaympäristöissä.

Vuosiluokka 8

Kannustetaan opittujen tekniikoiden itsenäiseen soveltamiseen S1. Keskeisenä teemana on ihminen S1, S2, S3. Nuoren tunteiden heilahtelu löytää vastaavuutensa luonnontunnelmista; kuvallisina aiheina ovat esim. myrsky, ukkonen, kuutamo, auringonnousu. Tunteiden elekieltä käsitellään myös savitöiden kautta. Yhteinen kuvatarkastelu herättää pohtimaan omaa taiteellista kehitystä ja antaa virikkeitä omalle taiteelliselle ilmaisulle S1, S3. Luupiirokset valkoisella mustalle. Hyönteissuurennokset pastellivärеillä. Vinoviivatekniikka ja perspektiivi jatkuvat. Muovailua osana kuvataidetta.

Vuosiluokka 9

Yhdeksännen luokan kuvataiteen tunnin voidaan käyttää kokonaan taidehistorian jaksoon. Tällöin muut kuvataiteen teemat integroidaan siihen ja muuhun jakso-opetukseen. Taidehistoria voidaan

toteuttaa myös lyhyempänä jaksona ja jättää esimerkiksi ⅓ vuosiviikkotunnista mustavalkoisen ilmaisun teemalle. Oppilaat saavat taidehistorian kautta käsityksen erilaisten kulttuurien ja aikakausien taiteesta. He voivat suhteuttaa oman aikamme käsityksiä mm. kauneudesta muiden kulttuureiden ihanteisiin.
Taideopetuksessa korostuu mustavalkoinen ilmaisu lukuun ottamatta taidehistorian jaksoa. Tämän katsotaan vastaavan murrosikäisen nuoren sisäistä, usein hyvin polarisoivaa ja mustavalkoista maailmaa. Harjoitellaan mustavalkoista piirtämistä, maalaamista jne. Pääteemana ovat polariteetit eri muodoissaan, tärkeimpänä valo ja pimeys, jotka yhdessä tuovat esille muodon ja tilan. Teemallisesti voidaan käsitellä myös esim. sosiaalisia ongelmia ja epäoikeudenmukaisuuksia taiteen keinoin. Vastakohtia yhdistämään haetaan taiteellisessa ilmaisussa vastakohtien väliin jääviä sävyjä tai laatuja. Nuori löytää vastakohtaisuuksien maailmassa myös erilaisia vivahteita. Taidehistoriaan ja muuhun jakso-opetukseen integroidusti työskennellään kolmiulotteisesti. Erityisesti saven muovailussa lähtökohtana ovat vastakkaiset muodot kuten kovera-kupera, terävä-pehmeä jne. Muovailuharjoitusten avulla voidaan tarkastella orgaanisten ja epäorgaanisten muotojen luonnetta ja ilmenemismuotoja.

Tutkitaan varjomaailman lainalaisuuksia sekä perspektiivin luomaa maailmankuvaa. Tehtävät pyrkivät kohtaamaan yhdeksäsluokkalaisen sisäisen problematiikan ja purkamaan sitä rakentavalla tavalla. Valo ja varjo eivät esitä vain ulkoisia ilmiöitä ja tilanteita, vaan kuvastavat myös ihmisen sisäisiä sielullisia ja henkisiä tunnelmia. Piirustuksen opetus on näköaistin harjoittamista havaintojen kautta, maailman kokemista erisävyinä tai valona ja varjona, missä kohtaamispaikat muodostavat ns. ääriviivan. Opetellaan mm. käyttämään vinoviivatekniikkaa, työskennellään sekä mallista vapaasti että taidejäljennöksistä (esim. Dürerin grafiikka) ja tutustutaan grafiikan alkeisiin. Savityöskentelyssä opetellaan eri perustekniikoita ja ihmishahmon muovailua. Päämääränä oman keskustan ja tasapainon löytäminen. Taidehistorian jaksolla perehdytään eri aikakausien taiteeseen, luolamaalauksista – Rembrandtiin. S1-S3

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 kuvataidetta opiskellaan pääasiassa omassa kotiluokassa tutussa ja turvallisessa ympäristössä. Teemoja ja materiaaleja haetaan lähiympäristöstä ja luonnosta, sisältöjä työstetään taiteellisesti; inspiraatiota ja aiheita maalauksiin, piirustuksiin ja muovailuun saadaan muiden oppiaineiden sisällöistä, esim. kertomusaineistosta. Oppimiselle luodaan työrauha ja korostetaan tekemiseen tarvittavia rutiineja. Oppilaita rohkaistaan harjoitteluun ja kokeilemiseen.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppimisympäristö laajenee omasta luokkahuoneesta myös mahdolliseen maalaussaliin, museoihin, gallerioihin, luontoon ja lopulta myös verkkoympäristöihin. Oppilaita kannustetaan monipuoliseen materiaalien ja ilmaisukeinojen käyttämiseen. Oppiaineiden sisältöjä työstetään taiteellisesti: inspiraatiota ja aiheita maalauksiin, piirustukseen ja muovailuun saadaan muiden oppiaineiden sisällöistä, esim. historiasta, maantiedosta, biologiasta. Verkkoympäristöä ja tietoteknologiaa hyödynnetään turvallisesti, vastuullisesti ja toiminnallisesti.

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 luodaan rohkaiseva ja keskusteleva oppimisympäristö, jossa kannustetaan ilmaisemaan omia kokemuksia kuvataiteellisin keinoin. Oppilaita kannustetaan monipuoliseen materiaalien ja ilmaisukeinojen käyttämiseen sekä tutustumaan erilaisiin teknologisiin mahdollisuuksiin kuvataiteessa. Oppiaineiden sisältöjä työstetään taiteellisesti: inspiraatiota ja aiheita maalauksiin, piirustuksiin ja muovailuun saadaan muiden oppiaineiden sisällöistä, esim. historiasta, maantiedosta, biologiasta ja fysiikasta. Erityisesti yhdeksännellä luokalla on toivottavaa, että oppilaat voivat käydä myös taidenäyttelyissä, joissa he harjoittelevat taiteen vastaanottamista ja kuva-analyysiä. Tällöin myös kirjalliset tehtävät ovat suositeltavia. Luokilla 7-9 on tärkeää vaihdella työtapoja ja käyttää erilaisia materiaaleja ja tekniikoita kuvataidetunneilla.

Steinerkoulun yläluokkien aikana on tarkoitus herättää oppilaiden kiinnostusta ja syvempää ymmärrystä taiteeseen. Yhdeksännellä luokalla taidehistoria on oma jaksonsa, mutta lukion kuvataideopetuksessa jatkuvat kolme taidetiedon pääteemaa ja -tavoitetta: 1) aistihavaintojen herkistäminen 2) laadullisten ja esteettisten arvojen havaitsemisen kehittäminen 3) tiedon saaminen taidehistoriasta ja sen suhteesta ihmisen tietoisuuden kehitykseen.[262] Taidehistorian jakso 9. luokalla on ikäänkuin perusta, mihin myöhemmin nojataan ja jatketaan rakentamista. Taidehistoriajakson yhteydessä on hyvä käyttää internetin mahdollisuuksia taiteen tarkastelussa ja myös oppilaiden etsiessä materiaalia taidehistoriavihkoon piirtämilleen tai maalaamilleen kuville. Yhdeksännellä luokalla kiinnitetään huomiota siihen, että kuvataidetöistä ja kuvista keskustellaan, olivatpa ne sitten itse luotuja tai muiden tekemiä.

[262] (Rawson & Richter 2006, 239.)

Ohjaus, tuki ja eriyttäminen kuvataiteessa

Vuosiluokilla 1-2

Oppilasta tuetaan havaintojen ja tunteiden visuaalisessa esittämisessä sekä motoristen taitojen kehittymisessä yhteisten tehtävien kautta, joissa yksilöllinen työ toteutetaan omasta sisäisestä elämyksestä käsin. Työskentely tukee pitkäjänteisyyttä ja yhteisten kuvatarkastelujen kautta ohjataan ja kannustetaan yksilölliseen kehittymiseen, jolloin luottamus omaan taiteelliseen tekemiseen kasvaa. Oppilasta autetaan oikean tekniikan löytämiseen kaikessa työskentelyssä. Opetuksessa rohkaistaan ja kannustetaan rikkaaseen värien käyttöön.

Vuosiluokilla 3-6

Opetuksessa tuetaan jokaista oppilasta tuetaan hänen omista lähtökohdistaan käsin, rohkaistaan värien ja muiden materiaalien (esim. hiili, savi, valokuva) monipuoliseen käyttöön. Oppilasta autetaan henkilökohtaisesti oikean tekniikan löytämisessä. Kuvataiteen tehtävät ovat oppilaille yhteisiä, mutta niiden toteutuksessa tuetaan yhä voimakkaammin yksilöllisyys. Yhteisten kuvatarkastelujen kautta ohjataan ja kannustetaan yksilölliseen kehittymiseen. Luottamus omaan taiteelliseen tekemiseen kasvaa

Vuosiluokilla 7-9

Opetuksessa painotetaan persoonallista suunnittelua ja toteutusta, pyritään pitkäjänteiseen työskentelyyn ja siksi työt voivat valmistua eri tahdissa. Oppilaat voivat mahdollisuuksien mukaan auttaa toisiaan ja tehdä ryhmätöitä. Edelleen yhteisten kuvatarkastelujen kautta ohjataan ja kannustetaan yksilölliseen kehittymiseen, rohkaistaan kokeiluun ja edistetään luottamusta omaan tekemiseen. Ohjauksen ja tuen tavoitteena on vahvistaa kuvataiteellista osaamista perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa

Vuosiluokka 1

- palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa ja kannustaa
- arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa; arvioinnin tarkoitus on herättää oppilaassa kokemus: työni kelpaa, minä kelpaan

- tarkastellaan yhteisesti luokan töitä; harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista
- vanhemmille annettavassa kirjallisessa arvioinnissa otetaan huomioon aiemmin kohdassa 4 esitetyt ainekohtaiset tavoitteet

Vuosiluokka 2

- palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa ja kannustaa
- arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa; arvioinnin tarkoitus on herättää oppilaassa kokemus: työni kelpaa, minä kelpaan
- tarkastellaan yhteisesti luokan töitä; harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista
- vanhemmille annettavassa kirjallisessa arvioinnissa otetaan huomioon aiemmin kohdassa 4 esitetyt ainekohtaiset tavoitteet

Vuosiluokka 3

- palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen
- arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa;arvioinnin tarkoitus on herättää oppilaassa kokemus: työni kelpaa, minä kelpaan
- arvioidaan oppilaan innostusta ja kiinnostusta, työtapaa, esimerkiksi pitkäjänteisyyttä ja yhteistyökykyä
- tarkastellaan yhteisesti luokan töitä; harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista
- vanhemmille annettavassa kirjallisessa arvioinnissa otetaan huomioon aiemmin kohdassa 4 esitetyt ainekohtaiset tavoitteet

Vuosiluokka 4

- palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen
- arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa
- kuvatarkastelujen kautta kehitetään itsearviointikykyä ja opitaan ilmaisemaan omia ajatuksia ja arvostamaan toisten näkemyksiä
- arvioidaan oppilaan innostusta, kiinnostusta ja työtapaa, esimerkiksi pitkäjänteisyyttä ja yhteistyökykyä

- tarkastellaan yhteisesti luokan töitä; harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista
- arvioinnin lähtökohta on oppilaan oma kehityskaari
- sanallisessa arvioinnissa huomioidaan aiemmin kohdassa 4 esitetyt tavoitteet

Vuosiluokka 5

- palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen
- arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa
- arvioidaan oppilaan innostusta, kiinnostusta ja työtapaa, esimerkiksi pitkäjänteisyyttä ja yhteistyökykyä
- tarkastellaan yhteisesti luokan töitä; harjoitellaan omien ajatusten ilmaisemista ja toisten näkemysten arvostamista
- oppilaalle annettava sanallisen arvioinnin lähtökohtana on oppilaan oma kehityskaari
- kirjallisessa arvioinnissa huomioidaan aiemmin kohdassa 4 esitetyt tavoitteet

Vuosiluokka 6

- palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen
- arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa
- kuvatarkastelujen kautta kehitetään itsearviointikykyä ja opitaan ilmaisemaan omia ajatuksia ja arvostamaan toisten näkemyksiä
- arvioidaan oppilaan innostusta, kiinnostusta, kykyä monipuoliseen kuvailmaisuun sekä hänen työtapaansa
- sanallisessa arvioinnissa huomioidaan aiemmin kohdassa 4 esitetyt tavoitteet

Kuvataiteen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen**
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja

sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan			kuvallisessa tuottamisessaan
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan

tapoja omissa kuvissaan			taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3	Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia

Vuosiluokka 7

- palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen
- arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa
- kuvatarkastelujen kautta kehitetään itsearviointikykyä ja opitaan ilmaisemaan omia ajatuksia ja arvostamaan toisten näkemyksiä
- arvioidaan oppilaan kiinnostusta, ideointikykyä ja aloitteellisuutta sekä kykyä monipuoliseen kuvailmaisuun ja kuvien tulkintaan
- sanallisessa arvioinnissa huomioidaan aiemmin kohdassa 4 esitetyt tavoitteet

Vuosiluokka 8

- palautetta annetaan tekemisen yhteydessä suullisesti: opettaja ohjaa opittujen taitojen syventämiseen ja kannustaa uusien ilmaisutapojen löytämiseen
- arvioinnilla tuetaan oppilaan kehitystä ja itsetuntoa

- kuvatarkastelujen kautta kehitetään itsearviointikykyä ja opitaan ilmaisemaan omia ajatuksia ja arvostamaan toisten näkemyksiä
- arvioidaan oppilaan kiinnostusta, ideointikykyä ja aloitteellisuutta sekä kykyä monipuoliseen kuvailmaisuun ja kuvien tulkintaan
- sanallisessa arvioinnissa huomioidaan aiemmin kohdassa 4 esitetyt tavoitteet

Vuosiluokka 9

- Oppilasarvioinnin kohteena ovat oppilaan aktiivisuus ja pitkäjänteisyys työskentelyn aikana.
- Oppilaan kuvataiteellisia töitä arvioitaessa korostuvat työn loppuun saattaminen taiteellisessa ilmaisussa, taitavuus tekniikan käytössä sekä taiteellinen omaleimaisuus..
- Ryhmätöiden kohdalla arvioidaan yhteistyökykyä ja positiivista vuorovaikutusta.
- Myös näyttelykäyntejä arvioidaan: minkälaisella tasolla on oppilaan kyky arvioida ja tarkastella taidetta.
- Palaute on opetusjaksojen aikana suullista neuvomista ja rohkaisua. Töitä myös katsellaan ja tarkastellaan niiden kiinnostavia ja hyvin onnistuneita ominaisuuksia. Palaute on kannustavaa ja positiivista töitä tarkasteltaessa.

Kuvataiteen päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa.
T2 rohkaista oppilasta	S1, S2, S3	Havaintojen ja	Oppilas osaa sanallistaa

keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään		ajattelun vaikutusten pohtiminen	havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan.
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3	Tutkivan lähestymistavan käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja	S1, S2, S3	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin.

vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan			
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	S1, S2, S3	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	Näkemysten esittäminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen	S1, S2, S3	Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä tunnistaa

moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla			kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

- mielikuvituksen puhutteleminen kuvataidetunneilla luo perustaa ajattelun myöhemmälle kehitykselle (L1)
- kuvatarkastelujen kautta harjoitellaan kuuntelun taitoa ja opitaan ilmaisemaan omia kokemuksia (L2)
- rohkaistaan käyttämään kuvia ja värejä ilmaisuvälineinä (L2)
- oppilaat oppivat pukemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja ideoitaan kuvalliseen muotoon (L2)
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi (L2)
- opitaan kuvataidetunnin rutiinit, esimerkiksi vahaliitujen puhtaana pitäminen, maalaustunnin esivalmistelut ja jälkisiivoaminen (L3)
- luodaan edellytykset työrauhalle, joka luo miellyttävän työskentelyilmapiirin ja turvallisuuden tunteen (L3)
- pyritään luomaan ilmapiiri jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita
- luodaan perustaa monilukutaidolle kuvallista ajattelua kehittämällä ja mielikuvitusta ravitsemalla (L4)
- alaluokilla luodaan välineettömästi perusta tietoteknologian myöhemmälle välineelliselle käytölle (L5)
- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn (L6)
- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan (L7)

Vuosiluokka 2

- mielikuvituksen puhutteleminen kuvataidetunneilla luo perustaa ajattelun myöhemmälle kehitykselle (L1)

- kuvatarkastelujen kautta harjoitellaan kuuntelun taitoa ja opitaan ilmaisemaan omia kokemuksia (L2)
- rohkaistaan käyttämään kuvia ja värejä ilmaisuvälineinä (L2)
- oppilaat oppivat pukemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja ideoitaan kuvalliseen muotoon (L2)
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi (L2)
- noudatetaan kuvataidetunnin rutiineja, esimerkiksi vahaliitujen puhtaana pitäminen, maalaustunnin esivalmistelut ja jälkisiivoaminen (L3)
- pyritään luomaan ilmapiiri jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita (L3)
- luodaan perustaa monilukutaidolle kuvallista ajattelua kehittämällä ja mielikuvitusta ravitsemalla (L4)
- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn (L6)
- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan (L7)

Vuosiluokka 3

- mielikuvituksen puhutteleminen kuvataidetunneilla luo perustaa ajattelun kehitykselle (L1)
- kuvatarkastelujen kautta harjoitellaan kuuntelun taitoa ja opitaan ilmaisemaan omia kokemuksia (L2)
- rohkaistaan käyttämään kuvia ja värejä ilmaisuvälineinä (L2)
- oppilaat oppivat pukemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja ideoitaan kuvalliseen muotoon (L2)
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi (L2)
- pyritään luomaan ilmapiiri jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita (L3)
- luodaan perustaa monilukutaidolle kuvallista ajattelua kehittämällä ja mielikuvitusta ravitsemalla (L4)
- harjoitellaan tunnistamaan omia tunteita (L3)
- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn (L6)
- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan (L7)

Vuosiluokka 4

- kuvatarkastelujen kautta harjoitellaan kuuntelun taitoa ja opitaan ilmaisemaan omia kokemuksia (L2)
- kuvataidetunneilla käydyt keskustelut ja tarkastelut kehittävät itsestä tietoiseksi tulemista (L1)
- oppilas oppii ilmaisemaan kokemuksiaan ja ajatuksiaan kuvallisin keinoin (L2)

- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi (L2)
- pyritään luomaan ilmapiiri jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita (L3)
- luodaan perustaa monilukutaidolle kuvallista ilmaisua kehittämällä (L4)
- museokäynnit, taidenäyttelyt ja vierailevat taiteilijat tutustuttavat oppilaita eri taidelajeihin (L4)
- opitaan lukemaan eri kulttuureissa luotuja kuvia (tarinat, kertomukset, esim. Edda) (L4)
- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn (L6)
- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan (L7)

Vuosiluokka 5

- kokemuksellinen, elämyksellinen havainnointi (esim. luontotarkastelu kuvataidetunnilla) ankkuroi ajattelun ympäröivään maailmaan (L1)
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi (L2)
- pyritään luomaan ilmapiiri jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita (L3)
- museokäynnit, taidenäyttelyt ja vierailevat taiteilijat tutustuttavat oppilaita eri taidelajeihin (L4)
- opitaan lukemaan eri kulttuureissa luotuja kuvia (tarinat, kertomukset esimerkiksi Intiasta, Egyptistä, Kreikasta) (L4)
- kannustetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn ja luovien ratkaisujen löytämiseen (myös epäonnistumisista opitaan) (L6)
- kuvatarkastelujen kautta jokainen oppilas tulee osalliseksi ja oppii osallistumaan (L7)

Vuosiluokka 6

- kokemuksellinen, elämyksellinen havainnointi (esim. luontotarkastelu kuvataidetunnilla) ankkuroi ajattelun ympäröivään maailmaan (L1)
- museokäynnit, taidenäyttelyt ja vierailevat taiteilijat tutustuttavat oppilaita eri taidelajeihin (L4)
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi (L2)
- eri aikakausien ja eri kulttuureissa luotujen kuvien tarkastelu jatkuu (L4)
- pyritään luomaan ilmapiiri jossa on turvallista ilmaista omia ajatuksia ja tunteita (L2)
- harjoitellaan tunnistamaan omia tunteita (L3)
- eri kulttuureihin ja aikakausiin eläytyminen kuvan tekemisen kautta (L2)

- oppilaat oppivat pukemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja ideoitaan kuvalliseen muotoon (L2)
- oppilaat harjoittelevat arvioimaan työhön tarvittavaa aikaa, sopivaa tekniikkaa ja sopivia materiaaleja (L3, L6)
- oppilaita rohkaistaan aloitteellisuuteen (L6)
- projektitöiden kautta harjoitellaan oman vastuun kantamista (L7)
- kuvataiteessa painotetaan lähinnä luovuutta ja omaa mielikuvitusta, tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään harkitusti (L5)
- oppilaat tutustutetaan mediataiteen eri alueisiin (L5)

Vuosiluokka 7

- kokemuksellinen, elämyksellinen havainnointi (esim. luontotarkastelu kuvataidetunnilla) ankkuroi ajattelun ja tunne-elämän ympäröivään maailmaan (L1)
- museokäynnit, taidenäyttelyt ja vierailevat taiteilijat tutustuttavat oppilaita eri taidelajeihin (L4)
- eri aikakausien ja eri kulttuureissa luotujen kuvien tarkastelu jatkuu (L4)
- harjoitellaan tunnistamaan omia tunteita (L3)
- oppilaat oppivat pukemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja ideoitaan kuvalliseen muotoon (L2)
- oppilaat harjoittelevat arvioimaan työhön tarvittavaa aikaa, sopivaa tekniikkaa ja sopivia materiaaleja (L3, L6)
- oppilaita rohkaistaan aloitteellisuuteen (L6)
- projektitöiden kautta harjoitellaan oman vastuun kantamista (L7)
- pyritään hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin: jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja arvokas, jokaisen työ tulee nähdyksi (L2)
- opitaan hahmottamaan oma rooli tehtävän kokonaisuudessa ja yhteisissä tavoitteissa (L6)

Vuosiluokka 8

- kokemuksellinen, elämyksellinen havainnointi (esim. luontotarkastelu kuvataidetunnilla) ankkuroi ajattelun ja tunne-elämän ympäröivään maailmaan (L1)
- museokäynnit, taidenäyttelyt ja vierailevat taiteilijat tutustuttavat oppilaita eri taidelajeihin (L4)
- harjoitellaan tunnistamaan omia tunteita (L3)
- oppilaat oppivat pukemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja ideoitaan kuvalliseen muotoon (L2)
- oppilaat harjoittelevat arvioimaan työhön tarvittavaa aikaa, sopivaa tekniikkaa ja sopivia materiaaleja (L3, L6)
- oppilaita rohkaistaan aloitteellisuuteen (L6)

13.4.19 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Käsityön oppiaine on kasvatusta toiminnallisuuteen, taiteellisuuteen ja ajatteluun. Kun oppilaat harjoittavat sormiaan ja käden lihaksiston luovaa muovailukykyä ,samalla he kehittävät ajatteluaan. Käsityö auttaa oppilaita ymmärtämään, mistä ja miten asiat maailmassa rakentuvat. Oppilas saa käsitöiden kautta myös kokemuksen osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämään ja ympäröivään maailmaan. Käsitöiden harjoittaminen edistää oppimista, opettaa ongelmanratkaisua ja lisää kekseliäisyyttä. Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja yhteisöllistä toimintaa. Käsityö oppiaineena on kokonaisvaltaista ja laaja-alaista tekemistä, jota on luontevaa toteuttaa useissa eri oppiaineissa.

Vastuullisuus ympäristöstä käsityönopetuksessa näkyy ennen muuta materiaalivalinnoissa. Käsityön materiaalit valitaan mahdollisimman paljon luonnonmateriaaleista kestävän kehityksen näkökulmasta, myös uusiomateriaalia käytetään luonnonmateriaalien rinnalla. Oppilaat oppivat myös yhdistelemään erilaisia materiaaleja, kuten puuta, metallia ja tekstiilejä. Näistä materiaaleista oppilaat valitsevat ja suunnittelevat mielekkäitä, käytännöllisiä ja ikäkaudelle sopivia töitä. Töiden suunnittelussa ja valinnassa otetaan huomioon se, että oppilaalla on mahdollisuus saattaa työnsä valmiiksi ja voi kokea onnistuneensa. Tehdään todellisia tarpeita palvelevia oikeita esineitä.

Käsitöissä oppilas oppii työskentelemään yhdessä toisten kanssa hyvässä työilmapiirissä toisiaan auttaen ja työniloa tuntien. Oppilas oppii arvostamaan omaa ja toisten työtä, näkemään epäonnistumiset uutena mahdollisuutena sekä valmistamaan käyttöesineitä todelliseen tarpeeseen. Käsitöissä kädentaitojen kehittymisen lisäksi oppilas oppii ymmärtämään esteettisyyttä ja värien ja muotojen harmoniaa samalla kun yhteistyö- ja sosiaaliset taidot harjaantuvat.

Käytännön tekemistä integroidaan koko opetussuunnitelmaan, eikä lokeroida vain erillisiksi tunneiksi.[263]

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppilaat tutustuvat erilaisiin materiaaleihin ja tekniikoihin sekä suunnittelevat ja toteuttavat käsitöitä omista lähtökohdistaan käsin. Käsien ja silmien yhteistoimintaa harjoitellaan esimerkiksi neuloen, jolloin neulomisen kulku ja käsien toistuvat liikesarjat kehittävät myös

[263] (Rawson & Richter 2004, 174)

ajattelun liikkuvuutta. Virkkauksessa puolestaan vahvistetaan vahvemman käden ja silmien yhteistyötä.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 otetaan käyttöön uusia materiaaleja ja tekniikoita. Silmien ja käden yhteistyötä vahvistetaan kangaspuilla tehtävillä töillä, matemaattisia taitoja kehitetään mittaamisen osalta esimerkiksi ryijyä tehdessä, hahmotuskykyä ja keskittymisen taitoa ristipistotöillä, kolmiulotteisuuden hahmotusta ja mittasuhteita sekä työn tasapainoa viidellä puikolla neuloessa ja puuta veistäessä, sosiaalisia taitoja yhteisillä käsityöprojekteilla. Töiden aiheet integroidaan oppilaan ikäkauden mukaisesti muihin oppiaineisiin. Värien suunnittelun kautta lapsi kehittää kauneudentajuaan ja esimerkiksi ristipistotöiden kautta tutustuu suomalaiseen ja eri kulttuurien kirjontaperinteeseen. Suunnittelun ja kaavatyöskentelyn kautta oppilaat oppivat erilaisten työvaiheiden hallintaa. Puutöiden kautta tutustutaan muun muassa mekaniikan ja voiman ilmiöihin.

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 työt yksilöllistyvät ja oppilailla toteuttavat töitä enemmän omien mielenkiinnon kohteidensa mukaan. Esimerkiksi 7. ja 8. luokalla murrosiän vaiheessa tietoisuus oman kehon muutoksista kanavoidaan vaatteiden valmistamiseen. Kaavojen laadinta yksilöllisesti omien mittojen mukaan tukee objektiivisen suhteen löytämistä omaan kehoon. Uudet tekniikat, kuten kuparityöt, punontatyöt ja takominen laajentavat työstettävien materiaalien määrää. 9. luokalla kaikki aikaisempina vuosina opitut taidot saadaan omaan käyttöön. Oppilaat vapautuvat yksilölliseen työskentelyyn ja voivat toteuttaa oman suunnitelmansa projektityönä (esim. tekstiilityöt, taonta, puutyöt, keramiikka). Suunnittelussa otetaan huomioon kestävä kehitys. Opetus voidaan toteuttaa asiantuntijoiden johdolla käsityöläisten verstaissa.

Käsityön opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

T1 Ohjata oppilas ymmärtämään kokonainen käsityöprosessi työn suunnitteluvaiheesta valmiiksi saattaminen ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti.
T2 Rohkaista oppilasta kiinnostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön.

T3 Opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin luonnonmateriaaleihin ja työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti luokan työrauhaa vaalien.
T4 Tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta.
T5 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin.

Lisäksi tavoitteena on

- *Käsityön valmiiksi saaminen.*
- *Työskentelyrauhan ylläpito.*
- *Työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen.*
- *Kyseisen työtavan oppiminen.*

Vuosiluokka 2

T1 Ohjata oppilas ymmärtämään kokonainen käsityöprosessi työn suunnitteluvaiheesta valmiiksi saattaminen ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti.
T2 Rohkaista oppilasta kiinnostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön.
T3 Opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin luonnonmateriaaleihin ja työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti luokan työrauhaa vaalien.
T4 Tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta.
T5 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin.

Lisäksi tavoitteena on

- *Käsityön valmiiksi saaminen.*
- *Työskentelyrauhan ylläpito.*
- *Työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen.*
- *Kyseisen työtavan oppiminen.*

Vuosiluokka 3

T1 Vahvistaa oppilan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön.

T2 Ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi.
T5 Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.

Lisäksi tavoitteena on

- *Käsityön valmiiksi saaminen.*
- *Työskentelyrauhan ylläpito.*
- *Työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen.*
- *Kyseisen työtavan oppiminen.*
- *Turvallisten työtapojen ymmärtäminen.*
- *Omien suunnitelmien luominen ja niiden mukaan eteneminen.*
- *Oppia vanhoja työtapoja ja käsityötaitoja kolmannen luokan talonpoikaisteemaan liittyen; karstaus ja kehräys, taonta, tarve-esineiden vuoleminen*
- *Suunnittelun tukena käytetään vielä tarinoita, mielikuvitusta, leikkejä sekä käsityötaitoja.*

Vuosiluokka 4

T3 Opastaa suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin.
T5 Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.

Lisäksi tavoitteena on

- *Käsityön valmiiksi saaminen.*
- *Työskentelyrauhan ylläpito.*
- *Työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen.*
- *Kyseisen työtavan oppiminen.*
- *Turvallisten työtapojen ymmärtäminen.*
- *Omien suunnitelmien luominen ja niiden mukaan eteneminen. Tämän voi toteuttaa myös tietotekniikkaa apuna käyttäen.*

Vuosiluokka 5

T2 Ohjat oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi.
T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia eri erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti.

T5 Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.
T6 Opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

Lisäksi tavoitteena on

- *Käsityön valmiiksi saaminen.*
- *Työskentelyrauhan ylläpito.*
- *Työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen.*
- *Kyseisen työtavan oppiminen.*
- *Turvallisten työtapojen ymmärtäminen.*
- *Omien suunnitelmien luominen ja niiden mukaan eteneminen. Tämän voi toteuttaa myös tietotekniikkaa apuna käyttäen.*

Vuosiluokka 6

T3 Opastaa suunnittelemaan ja valmistamaan yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin.
T6 Opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia.
T8 Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti.

Lisäksi tavoitteena on

- *Käsityön valmiiksi saaminen.*
- *Työskentelyrauhan ylläpito.*
- *Työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen.*
- *Kyseisen työtavan oppiminen.*
- *Turvallisten työtapojen ymmärtäminen.*
- *Omien suunnitelmien luominen ja niiden mukaan eteneminen. Tämän voi toteuttaa myös tietotekniikkaa apuna käyttäen.*

Vuosiluokka 7

T1 Ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi.

T2 Ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi.
T5 Ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa.
T6 Ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa.

Lisäksi tavoitteena on

- *Käsityön valmiiksi saaminen.*
- *Työskentelyrauhan ylläpito.*
- *Työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen.*
- *Kyseisen työtavan oppiminen.*
- *Turvallisten työtapojen ymmärtäminen.*
- *Omien suunnitelmien luominen ja niiden mukaan eteneminen. Tämän voi toteuttaa myös tietotekniikkaa apuna käyttäen.*
- *Tavoitteena on oppia ompelukoneen käyttö ja hahmottaa ihmiskehon muotoja kaavoittamalla vaate, esimerkiksi esiliina ja paita. Harjoitellaan ompelukoneen käyttöä.*

Vuosiluokka 8

T4 Ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua.
T7 Ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä.
T8 Ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa.

Lisäksi tavoitteena on

- *Käsityön valmiiksi saaminen.*
- *Työskentelyrauhan ylläpito.*
- *Työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen.*
- *Kyseisen työtavan oppiminen.*
- *Turvallisten työtapojen ymmärtäminen.*
- *Omien suunnitelmien luominen ja niiden mukaan eteneminen. Tämän voi toteuttaa myös tietotekniikkaa apuna käyttäen.*

- *Tavoiteena on ompelukoneen hallinta, kun ompelukoneeseen ja vaatetukseen tutustuminen jatkuu. Ommellaan housut ja valmistetaan tossut/jalkineet. Tavoitteena ottaa huomioon myös ympäristönäkökulma esim. tossujen valmistuksessa kierrätysmateriaaleja tai korjaamalla omia vanhoja vaatteita.*

Vuosiluokka 9

T3 Opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita.
T8 Ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa.

Lisäksi tavoitteena on

- *Käsityön valmiiksi saaminen.*
- *Työskentelyrauhan ylläpito.*
- *Työn tekemisen arvostaminen ja käsityön valmistusprosessin ymmärtäminen.*
- *Kyseisen työtavan oppiminen.*
- *Turvallisten työtapojen ymmärtäminen.*
- *Omien suunnitelmien luominen ja niiden mukaan eteneminen. Tämän voi toteuttaa myös tietotekniikkaa apuna käyttäen.*
- *Tavoitteena oppia erilaisten materiaalien käsittelyä ja muokkausta. Tasaisesta kuparilevystä muokataan astia ja pajunvarsista punotaan koreja. Haastavat materiaalit haastavat oppilaat tiiviiseen työskentelyyn. Mahdollisesti tehdään myös nahkatöitä. Suunnitteluprosessin hahmottaminen.*

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

1. ja 2. luokalla sisältönä ovat neulominen ja virkkaaminen opettajan suunnittelemassa järjestyksessä. S1-S4

Vuosiluokka 2

2. luokalla sisältönä ovat neulominen ja virkkaaminen opettajan suunnittelemassa järjestyksessä. Neulomisesimerkkejä: patalappu, kaulaliina, laukku, pallo, ym. Virkkausesimerkkejä: käsinukke, pallo, laukku, yhteistyönä iso villapeitto tai seinävaate, huilupussi ym. S1-S4

Vuosiluokka 3

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.
S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.
S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin. Pääasiallisena materiaalina edelleen villa.
S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana. Talonpoikaikaisjakson aikana tutustutaan villalangan valmistuksen prosessiin ja opitaan käyttämään siihen tarvittavia välineitä.
S5 Soveltaminen: Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin. Kolmannella voidaan tehdä esimerkiksi ensimmäisiä vaatekappaleita, kuten hattuja, puseroita ja huiveja tai käsinukkeja[264]. Oppilaiden mielikuvituksen käytölle annetaan paljon tilaa[265].
S6 Dokumentointi ja arviointi: Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä ikäkauteen sopivilla tavoilla. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

[264] (Rawson & Richter 2004, 176).
[265] (Rawson & Richter 2004, 176)

Vuosiluokka 4

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.
S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.
S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.
S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana. Pääasiallinen materiaali on edelleen villalanka, mitä käytetään esim ristipistotyöhön
S5 Soveltaminen: Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.
S6 Dokumentointi ja arviointi: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta. S6 - katso vuosiluokka 3

Vuosiluokka 5

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.
S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.
S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana. Viidennen luokan päätyö on neuloa sukat/lapaset/hansikkaat viidellä puikolla. Voi neuloa muutakin. Neulominen on opittu ensimmäisellä luokalla ja nyt taitoa syvennetään. Myös puun vuolemista.

Vuosiluokka 6

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.
S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.
S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin. (Materiaaleina edelleen luonnonmukaiset ja kierrätysmateriaalit)
S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.
S5 Soveltaminen: Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.
S6 Dokumentointi ja arviointi: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Vuosiluokka 7

Ompelukoneen käytön opettelu (joko 7. tai 8.luokalla), ihmisvartalon vaatettaminen, kaavoittaminen: ylävartalon vaate. Mahdollisesti myös kenkien teko. Sisältöjen toteuttaminen antaa oppilaalle monipuolisen kokemuksen käsityön alueista ja mahdollisuuden useiden käsityötaitojen omaksumiseen. Sisältöalueista muodostetaan yhtenäisiä oppimistehtäviä, joissa useat sisällöt limittyvät yhtäaikaisesti toisiinsa.

S1 Innovointi: Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.
S2 Muotoilu: Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.
S3 Kokeilu: Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.
S4 Dokumentointi ja arviointi: Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.
S5 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
S6 Työturvallisuus: Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.
S7 Yrittäjämäinen oppiminen: Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.
S8 Tiedostaminen ja osallistuminen: Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Vuosiluokka 8

Ompelukoneen käyttö, ihmisvartalon vaatettaminen, kaavoittaminen: alavartalon vaate. Osallistuminen näytelmävaatteiden valmistukseen ja suunnitteluun. Sisältöjen toteuttaminen antaa oppilaalle monipuolisen kokemuksen käsityön alueista ja mahdollisuuden useiden käsityötaitojen omaksumiseen. Sisältöalueista muodostetaan yhtenäisiä oppimistehtäviä, joissa useat sisällöt limittyvät yhtäaikaisesti toisiinsa.

S1 Innovointi: Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.
S2 Muotoilu: Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.
S3 Kokeilu: Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.
S4 Dokumentointi ja arviointi: Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.
S5 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
S6 Työturvallisuus: Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.
S7 Yrittäjämäinen oppiminen: Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.
S8 Tiedostaminen ja osallistuminen: Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Vuosiluokka 9

Pääasiallisina materiaaleina ovat kangas, kupari ja paju. Suunnitteluprosessin hahmottaminen. Sisältöjen toteuttaminen antaa oppilaalle monipuolisen kokemuksen käsityön alueista ja

mahdollisuuden useiden käsityötaitojen omaksumiseen. Sisältöalueista muodostetaan yhtenäisiä oppimistehtäviä, joissa useat sisällöt limittyvät yhtäaikaisesti toisiinsa.

S1 Innovointi: Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.
S2 Muotoilu: Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.
S3 Kokeilu: Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.
Houkutellaan oppilaita toteuttamaan itse suunnittelemiaan malleja.
S4 Dokumentointi ja arviointi: Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.
S5 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
S6 Työturvallisuus: Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.
S7 Yrittäjämäinen oppiminen: Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.
S8 Tiedostaminen ja osallistuminen: Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisympäristö on turvallinen, viihtyisä ja helposti muunneltavissa oleva tila. Mahdollisuuksien mukaan käsityötä opiskellaan kotiluokassa, jonka tutussa ympäristössä oppilaiden on helpompi toimia itsenäisesti, itseohjautuvasti ja sosiaalisuuteen harjaantuen. Materiaalit ovat luonnonmateriaaleja ja mahdollisuuksien mukaan myös luonnosta hankittuja.

Tavoitteena on oikeiden työtapojen oppimisen lisäksi oppia yhdessä tekemistä ja tekemisen yhtäaikaisuutta. Tavoitteen toteutumiseksi voidaan luoda esimerkiksi pajatunnelma, jossa on mahdollisuus keskustella työn ohessa.

Vuosiluokilla 3-6

Oppimisympäristö voi laajeta omasta luokkahuoneesta mahdolliseen käsityöluokkaan ja koulun ulkopuolisiin oppimisympäristöihin. Kolmannella luokalla oppimisympäristö voi olla esim. maatila, puistoalue tai sepän paja. Työtavat ovat edelleen käytännönläheiset ja työt tehdään käsin. Suunnittelun tukena käytetään vielä tarinoita, mielikuvitusta, leikkejä sekä käsityötaitoja. Käsitöissä tulevien vaiheiden kirjaamista ja raportointia harjoitellaan. Erilaisia malleja ja töihin tulevien luonnonmateriaalien värejä voidaan suunnitella myös tietotekniikkaa apuna käyttäen.

Vuosiluokilla 7-9

Oppimisympäristö laajentuu tekniikkaan, esim. ompelukoneisiin, sähkötyökoneisiin ja poriin. Ymmärretään, että tekniikka on tiettyjen työvaiheiden oiva apuväline.
Tietotekniikka ja sen tuomat mahdollisuudet otetaan tässä vaiheessa käyttöön suunnitteluvaiheessa ja työvaiheiden dokumentoinnissa. Työtavoissa heijastuu ympäristöteema. Uudelleenkäytetään ja kierrätetään materiaaleja. Työtavat tukevat vastuullista ja itsenäistä työskentelyä materiaalivalinnat ja rahankäyttö mukaan lukien.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä

Vuosiluokilla 1-2

Oppilas ohjataan työhön ja oikeisiin työtapoihin tarinoiden ja satukuvien avulla. Työskentely on yhteisöllistä ja vuorovaikutteista. Oppilaat tekevät samoja töitä, joissa yksilöllinen kädenjälki ja toteutus (esim. värit) tulevat esiin ja jolloin sosiaaliset taidot kehittyvät, kun oppilaat tukevat ja opettavat toisiaan. Edistyneemmille oppilaille voidaan käyttää erilaisia tavoiteaskelia ja nopeille

oppilaille tarjota mielekkäitä lisätöitä. Paljon tukea tarvitsevat oppilaat saavat helpotettuja tehtäviä ja mahdollisesti lisää aikaa saattaa työnsä valmiiksi.

Vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppilailla on ikäryhmässään sama aihe, mutta toteuttaminen tapahtuu yksilöllisessä rytmissä. Huomiota kiinnitetään pitkäjänteiseen työskentelyyn ja pitkiin tekoprosesseihin ja vaihe vaiheelta eteneviin töihin. Vuosittaiset teemat ja työskentely töiden parissa luo pohjaa seuraavien vuosien vaativimpiin töihin. Työt tukevat oppilaan kehitystä, ja esimerkiksi 6. luokalla työt auttavat esimurrosiän kynnyksellä olevia oppilaita kehittämään hyvää ja tervettä minäkuvaa.

Vuosiluokilla 7-9

Opetuksessa korostetaan suunnittelun vapautta. Persoonalliselle suunnittelulle ja toteutukselle annetaan enemmän sijaa. Työt ovat käytännöllisiä ja opetus integroidaan mahdollisuuksien mukaan muihin oppiaineisiin. Prosessien tunteminen ja loppuun saattaminen vahvistavat innostusta, oma-aloitteisuutta ja taitojen syventymistä. Oppilaita kannustetaan osallistuvuuteen, kannustavuuteen ja itseohjautuvuuteen sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan omaan taitotasoon soveltuvia haastaviakin töitä.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä

Vuosiluokka 1

- Työskentelytaidot
- Käsityön huolellisuus, siisteys ja esteettisyys
- Yhteistyötaidot
- Oman työn suunnittelu
- Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa
- Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

Vuosiluokka 2

- Työskentelytaidot
- Käsityön siisteys ja esteettisyys

- Yhteistyötaidot
- Oman työn suunnittelu
- Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa
- Omasta työstä kertominen muille (itsearviointi)
- Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

Vuosiluokka 3

- Työskentelytaidot
- Yhteistyötaidot
- Oman työn suunnittelu
- Edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa, mielikuvituksen käyttö
- Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

Vuosiluokka 4

- Työskentelytaidot
- Yhteistyötaidot
- Oman työn suunnittelu ja dokumentointi
- Edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa
- Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

Vuosiluokka 5

- Työskentelytaidot
- Yhteistyötaidot
- Oman työn suunnittelu ja dokumentointi
- Edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa
- Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

Vuosiluokka 6

- Työskentelytaidot
- Yhteistyötaidot

- Oman työn suunnittelu ja dokumentointi
- Edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa
- Oppimisen taidot
- Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä
- Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen
- Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

Käsityön arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3,S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto– ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 ohjata oppilasta	S6	Oman ja muiden	Oppilas osallistuu

arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia		työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	Kulutus- ja tuotanto-tapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

Vuosiluokka 7

- Työskentelytaidot
- Yhteistyötaidot
- Oman työn suunnittelu ja dokumentointi
- Edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa
- Oppimisen taidot
- Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä
- Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen
- Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti että kirjallisesti lukuvuoden aikana.

Vuosiluokka 8

- Työskentelytaidot
- Yhteistyötaidot
- Oman työn suunnittelu ja dokumentointi
- Edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa
- Oppimisen taidot
- Tieto- ja viestintätekniset taidot
- Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen
- Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti, kirjallisesti, että numeroarviointilla lukuvuoden aikana.

Vuosiluokka 9

- Työskentelytaidot
- Yhteistyötaidot
- Oman työn suunnittelu ja dokumentointi
- Edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- Edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa
- Oppimisen taidot
- Tieto- ja viestintätekniset taidot
- Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen
- Oppilaita arvioidaan sekä suullisesti, kirjallisesti, että numeroarvioinnilla lukuvuoden aikana.

Käsityön päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Käsityön opetuksen tavoitteena on	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S2-S5	Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja	S1-S5	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.

arvioimaan oppimistaan			
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1-S5	Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessaan suunnittelemiaan tuotteita/teoksia.
T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan	S1-S5	Visuaalinen materiaalinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perusten ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6	Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.
T6 ohjata oppilasta	S1-S5	Tieto- ja	Oppilas osaa käyttää

käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa		viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely	itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityö-prosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintä-teknologiaa.
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	Kädentaitojen ja käsityön merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.
T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa	S8	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestävälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

- Kahden käden motoriikka ja neulomisen järjestelmällinen kulku kehittävät ajattelun liikkuvuutta.(L1)
- Toisten auttaminen ja yhteistyö. (L2)
- Omien jälkien siivoaminen, omista työvälineistä huolehtiminen sekä turvalliset työtavat. (L3)
- Suullisten ohjeiden ymmärtäminen ja vastaanottaminen. (L4)
- Osaa kysyä neuvoa ja ottaa neuvoja vastaan. (L5)
- Luonnonmukaiset materiaalit.(L7)

Vuosiluokka 2

- Käsinukke-eläimien virkkaaminen ja yhteisen nukketeatteriesityksen valmistus.(L2, L5, L7)
- Oman suunnitelman työstäminen valmiiksi käsinukeksi. (L4)

Vuosiluokka 3

- Käydään läpi villan työstäminen raaka-aineesta valmiiksi tuotteeksi. (L1 - L7)

Vuosiluokka 4

- Ristipistotyöt ja kirjonta kehittävät hienomotoriikkaa, hahmotuskykyä ja vaativat keskittymistä. (L1,L4)
- Tutustutaan suomalaiseen ja eri kulttuurien kirjontaperinteisiin.(L2)

Vuosiluokka 5

- Kolmiulotteisuuden hahmottaminen neuloessa viidellä puikolla. Nurjan silmukan oppiminen käänteisenä kuvana oikeasta silmukasta.(L1, L4)
- Muiden maiden neulomisperinteeseen tutustuminen. (L2)

Vuosiluokka 6

- Oppilaiden ompelemat yksilölliset eläimet luovat kuvan yhteisöstä. Veistossa luokka valmistaa riipputikkaat tai riippusillan, jonka tarkoituksena on osoittaa yhteistyön voima rakentamisessa. (L2, L7)
- Tietotekniikkaa käytetään hyväksi liikkuvan eläimen kaavojen valmistamisessa. (L4, L5)

- Mittasuhteet ja kolmiulotteisuuden hahmottaminen (nukke, eläin sekä kupera-ja koveramuoto ja eläin veistossa) (L1)
- Nuken vaatetus (L1, L2)
- Materiaaleina kaikissa töissä pyritään käyttämään mahdollisimman paljon uusiomateriaaleja (L7)

Vuosiluokka 7

- Vaatteiden ja kenkien valmistus oman kehon mittojen mukaan. (L1, L3-L7)
- Veistossa huonekalun ja mekaanisen lelun valmistus. (L1, L4, L6)
- Materiaaleina kaikissa töissä pyritään käyttämään mahdollisimman paljon uusiomateriaaleja. (L7)

Vuosiluokka 8

- Vaatteiden valmistus oman kehon mittojen mukaan. (L1, L3-L7)
- Taiteellisena veistotyönä reliefi. (L1, L2, L4, L5)
- Näytelmävaatteiden valmistus. (L1-L7)
- Materiaaleina kaikissa töissä pyritään käyttämään mahdollisimman paljon uusiomateriaaleja. (L7)

Vuosiluokka 9

- Erilaiset projektityöt edellisinä vuosina opittuja taitoja soveltaen ja syventäen. (L1-L7)

13.4.19 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Liikunnanopetuksen tehtävä on tukea ja vahvistaa oppilaan tervettä kasvua, niin fyysisen kuin myös sisäisten ominaisuuksien osalta. Tehtävänä on kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen. Opetuksen kautta voidaan merkittävästi vaikuttaa siihen, kuinka henkis-sielulliset laadut liittyvät lapsen varttuvaan fyysiseen kehoon. Tämä prosessi on hidas tapahtuma, jossa jokaiselle ikäkaudelle voidaan löytää erilaiset herkkyyskaudet, jotka on syytä opetuksessa huomioida. Liikunnanopetuksen tehtävänä on tunnistaa nämä vaiheet fyysisen kasvun alueella, sekä vastata niihin oikean aikaisilla toiminnoilla. Luokka-asteelta toiselle siirryttäessä lapsi ikään kuin tekee kehollisuuttaan yhä enenevässä määrin “omakseen”, sisäisten voimien vaikuttaessa ja muokatessa fyysisyyttä vaihe vaiheelta. Parhaassa tapauksessa lapsen sisäiset ominaisuudet, niin ajattelun, tunteen kuin tahdon toiminnot, saavat kehittyä täyteen mittaansa, kun niille suodaan riittävästi mahdollisuuksia toteutua fyysisen kehon kautta. Jos tuntien sisällöt on valittu oppilaan kehollisen kehityksen vaihetta vastaaviksi, hän myös kokee tiedostamattaan liikunnan itselleen mielekkääksi ja vahvistavaksi. Motivaatio-ongelmia ei synny helposti, jos asioita tehdään oikeaan aikaan, ikäkautta vastaavalla tavalla.

Useimmissa Suomen steinerkouluissa on opetussuunnitelmassa tarjolla eurytmialiikuntaa, Stockmeyer[266] (1969) puhuu eurytmian ja liikunnan yhteistyön tärkeydestä, korostaen sitä, että eurytmian pitäisi voida vaikuttaa liikuntaan. Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun opetussuunnitelmaan eurytmia ei tällä hetkellä kuulu. Sen sijaan luokanopettajat pitävät musikaalisrunollista liikuntaa, jota tässä opetussuunnitelmassa kutsutaan musiikkiliikunnaksi. Musiikkiliikuntaa on luokilla 1-4.

Liikunnan tehtävänä on lapsen terveen itsetunnon tukeminen. Kun lapsi tai nuori oppii hallitsemaan varmuudella jäsentensä liikkeet sekä toimimaan mielekkäästi ja tarkoituksenmukaisesti mitä erilaisimmissa aktiviteeteissa ja toimintaympäristöissä, hänen yleinen elämänvarmuutensa ja osallisuuden tunteensa vahvistuvat. Pärjäämisen ja hallinnan tunteet ovat hyvän itsetunnon ilmaisuja, joita liikunnan opetuksella pyritään vahvistamaan.

Myönteisen suhteen löytäminen omaan kehoon on tärkeä näkökohta. Jos liikunnanopetus tarjoaa onnistumisen elämyksiä, sen kautta on mahdollista vahvistaa oman kehon kunnioitusta ja

[266] K. Stockmeyer (1969): Rudolf Steiner’s Curriculum for Waldorf Schools:Forest Row: Steiner Schools Fellowship Publications

hyväksymistä instrumenttina, joka suo itselle mitä moninaisimmat toiminnot ja onnistumisen elämykset. Liikunnallisen elämäntavan omaksuminen voi toteutua vain, jos myönteinen ja arvostava suhde omaan kehoon on mahdollistettu. Kouluopetus voi olla tämänkaltaisen kokemuksen alkujuuri.

Sosiaalisuuteen kasvu on myös liikunnanopetuksen keskeisiä tehtäväalueita. Kun opitaan toimimaan ryhmässä, on otettu suuri askel kohti inhimillisiä elämäntaitoja. Liikunnan opetuksella voidaan lisäksi edistää eri kulttuurien tuntemusta. Esim. eri maiden kansantanssit voivat olla tähän sopivaa opetusmateriaalia.

Edelleen voidaan merkittävästi edistää tasa-arvon toteutumisen ihannetta. Kun kaikilla on mahdollisuus hyväksyttyihin suorituksiin ja osallistumiseen omien edellytystensä ja liikunta mahdollisuuksiensa mukaisesti toimitaan tasa-arvoa edistävässä ilmapiirissä. Kilpailua ei suosita itseisarvona. Jokainen oppilas on hyvä omalla suoritus tasollaan. Opetussisällöt valitaan riittävän monipuolisiksi, jotta kaikki oppilaat voivat turvallisesti ja kiinnostuneesti, parhaassa tapauksessa innostuneesti, osallistua. Steinerkoulussa on pitkät perinteet tyttöjen ja poikien yhteiselle liikunnanopetukselle.

Vuosiluokilla 1-2

Liikunnanopetuksen ensisijainen tehtävä on tukea lapsen kasvua sosiaalisuuteen. Ryhmäytyminen tapahtuu luontevasti, kun koetaan yhdessä leikkien vaihtuvia tilanteita. Leikkien tehtävä on paitsi sosiaalistaa, tuottaa iloa ja virkistystä, myös vahvistaa kykyä ratkaista vaihtelevien tilanteiden tuomia ongelmia ja haasteita.

Motoristen perustaitojen kuten juoksun, hyppyjen ja heittojen, vahvistaminen on erityisesti liikunnanopetuksen tehtävä, samoin luontosuhteen vaaliminen. Uinnin opetus kuuluu myös liikunnanopetuksen tehtäviin, mahdollisuuksien mukaan jo ensimmäiseltä luokalta lähtien.

· Musiikkiliikunnan tunneilla oppilas tutustuu omaan kehoonsa, sekä sen monipuolisiin liike- ja ilmaisumahdollisuuksiin. Opetustilanteissa perehdytään myös tietojenkäsittelyn perusteisiin ihmisiä ja ihmisryhmiä liikuttamalla. Viime mainitussa on hyvä toteuttaa yhteisopettajuutta luokan-/matematiikanopettajan kanssa.

Vuosiluokilla 3-6

Liikunnanopetuksen tehtävä näillä luokka-asteilla on vahvistaa lapsen kasvua hyvän itsetunnon kokevaksi koululaiseksi, joka tuntee itsensä varmaksi omassa kehossa ja joka osaa huomioida myönteisellä tavalla kanssaihmiset. Perusliikuntataitojen lisäksi tehtävänä on harjaannuttaa erilaisia liikunnallisia taitoja eri välinein. Tärkeää on vahvistaa eri aistien kautta tapahtuvia motorisia toimintoja.

Neljännellä luokalla fyysisen kehityksen tärkein alue on hengityksen rytmin vakiintumisessa sille ominaiseen muotoon. Liikuntatunneilla on tällöin mielekästä suosia rytmistä elementtiä, jossa liikelaaduissa on tunnistettavissa hengityksen kaltainen sisään-ulos-liike. Tähän tarkoitukseen voidaan käyttää esim. monenlaisia hyppynaruharjoituksia, sukkulaviestiä ja leikkejä.

Viidennellä luokalla kasvun rakentumisen pääasiallinen alue on verenkierron virtaavassa tapahtumassa. Jo luonnostaan oppilaat lähtevät mielellään mukaan liikuntaan, jossa on koettavissa pyörivä ja virtaava liike. Kuperkeikat, kiepahdukset telineillä, kansantanssit ja uinti sekä monet muut liikunnan sisällöt tarjoavat tähän tarkoitukseen loputtomasti mahdollisuuksia.

Kuudennella luokalla erityisesti luiden lujittuminen on olennaista. Luustolle annetaan riittävästi haastetta ja virikettä lujuuden kehittymiseen. Kannatellaan esim. oman kehon painoa käsilläseisonnan ja kärrynpyörien kaltaisissa liikkeissä. Ylipäätään telinevoimistelusta löytyy ikäkaudelle soveltuvia haasteita. Ihmispyramidit geometrisine muotoineen ovat hyviä ryhmätöiden aiheita.

3.-4. luokan musiikkiliikunnan tunneilla pyritään löytämään yhdessä liikkumisen ilo samalla kun kehitetään iänmukaisia motorisia taitoja. Oppilaat tottuvat vähitellen liittämään kielellisiä ja musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä liikkeeseen ja samalla heidän taitonsa kuunnella kehittyy. Opetustilanteissa perehdytään tietojenkäsittelyn perusteisiin liittämällä esineiden liikuttaminen ihmisten ja ihmisryhmien liikuttamiseen. Viime mainitussa on hyvä toteuttaa yhteisopettajuutta luokan-/matematiikanopettajan kanssa.

Vuosiluokilla 7-9

Liikunnanopetuksen tehtävä on tarjota mahdollisuuksia erilaisten fyysisten taitojen harjaannuttamiseen, huomioiden niin voima-, nopeus-, notkeus-, kuin taitoharjoituksetkin. Yksilöllisten päämäärien asettaminen on myös ajankohtaista. Opetuksen tehtävänä on myös herättää kiinnostus omaan fyysiseen kuntotasoon ja herättää oppilaiden tietoisuus terveyteen vaikuttavista tekijöistä. Liikunnan merkitys terveyden edistäjänä ja ylläpitäjänä on tärkeä näkökulma.

7. luokalla kehossa tapahtuu etenkin jänteiden lujittumista. Niiden vahvistamiseen soveltuvat parhaiten notkeus- ja hyppyharjoitukset. Koko vuoden teemaksi voidaan asettaa nopeuden ja notkeuden kehittäminen. Esim. yleisurheilussa voidaan tällä luokka-asteella asettaa painopiste erityisesti hyppylajeihin. Toinen liike-elementti, jota on muun ohella mielekästä käyttää, on heilahtava liike. Tässäkin telineistä ja erilaisista välineistä on paljon hyötyä.

8.luokalla nuori tuntee monesti kehonsa raskaaksi ja liikkeelle lähtö voi olla työlästä. Nyt on tarpeellista ja suositeltavaa valita ohjelmaan kestävyystyyppisiä harjoituksia. Kehittyvien lihasten vahvistaminen on ajankohtaista. Kuntopiirit, kestävyysjuoksut, punnerrukset ja esim. painivariaatiot ovat erittäin mieluisaa tekemistä oppilaille.

Yhdeksäsluokkalaisella fyysisen elimistön tärkeimmät toiminnot, esim. verenkierto ja hengitys, ovat jo valmiit ja kasvu sisäistyy ominaisuuksiksi, jotka ilmenevät tahdon, tunteen ja ajattelun toiminnoissa. 15-vuotiaalle on ominaisinta tahdon toimintojen vahvistuminen. Eletään vaihetta, jolle on ominaista vilkas omien aloitteiden ja mielitekojen esiintuonti. Toisaalla ollaan räiskyvän innostuneita kaikesta, toisaalta voidaan lamaantua ja kokea riittämättömyyttä haasteiden edessä. Maailma voi näyttäytyä musta-valkoisena. Liikunnan opetuksessa on välttämätöntä antaa kehkeytyvälle tahdolle sopivasti haastetta ja vastusta. Esim. vaellus, jossa edetään päämäärätietoisesti kohteesta seuraavaan, on erittäin sopivaa liikuntaa yhdeksäsluokkalaiselle. Samoin kestävyysjuoksu, jossa asetetaan oma yksilöllinen päämäärä, jota tavoitellaan vuoden mittaan. Yleisurheilussa esim. kuulantyöntö antaa elimistölle räjähtävän voiman tuntemuksen, joka on juuri oikeanlaista tavoittelemisen arvoista liikkeen kokemista, samoin hyppyharjoitukset.

Liikunnan opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

Liikunnanopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen turvallisuuden tunnetta, itsevarmuutta ja rohkeutta osallistua toimintaan erilaisissa oppimisympäristöissä.

- Fyysinen toimintakyky
  - T1 kannustaa oppilasta itsenäisesti ja yhdessä kokeilemaan uusia, erilaisia tehtäviä sekä rohkaista itsensä ilmaisemiseen liikunnan avulla.

Liikunnanopetus tarjoaa mahdollisuuksia eri aistien kautta tapahtuvaan toimintaan. Tavoitteena voidaan nähdä tietoisuuden vähittäinen harjaannuttaminen oman kehon mahdollisuuksiin käyttää eri aisteja monipuolisesti erilaisissa tilanteissa.

- Fyysinen toimintakyky
  - T2 harjaannuttaa aisteihin pohjautuvia havaintomotorisia taitoja ja toimintoja sekä ohjata oppilasta tekemään eri liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja. (Havaintomotoriikka on metakognitiivinen eli oppimaan oppimiseen liittyvä taito)
  - T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino- , liikkumis- ja käsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina.

Fyysisen kehon osalta tavoitteena on vahvistaa rytmisen järjestelmän, verenkierron ja hengityksen toimintoja sekä vahvistaa motorisia valmiuksia, kuten kävelyä, juoksua, hyppyjä.

- Fyysinen toimintakyky
  - T1 kannustaa oppilasta itsenäisesti ja yhdessä kokeilemaan uusia, erilaisia tehtäviä sekä rohkaista itsensä ilmaisemiseen liikunnan avulla.

Tavoitteena on myös oppilaiden sosiaalisten taitojen kehittäminen ja ryhmäytymisen tukeminen.

- Sosiaalinen toimintakyky
  - T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja (esim. sovittujen sääntöjen noudattaminen) ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta.

T3 Luontosuhteen elävöittäminen ja vaaliminen on myös keskeinen tavoite.

- *T3 Musiikkiliikunnassa kiinnitetään erityistä huomiota motoristen perustaitojen ja hienomotoristen taitojen kehittymiseen.*
- *T2 Musiikkiliikunnan tunneilla opetellaan tietojenkäsittelytieteen peruskäsitteet ihmisiä tai ihmisryhmiä liikuttamalla “peräkkäisyys, valinta ja toisto” , bitti ja erilaisia algoritmeja*

- *T3 Luokan retkillä harjaannutaan liikunnallisesti toimimaan erilaisissa oppimisympäristöissä. eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina*
- *T4 Jaksotunneilla käytettävä muunneltavassa luokassa mm. penkit muuttuvat liikuntatelineiksi tarjoten mahdollisuuksia kehittää turvallisia liikuntavalmiuksia, myös retkillä luonnolliset esteet esim. kivet, kannot, puunrungot sopivat liikuntatelineiksi.*
- *T5 vesiliikunta ja alkeisuimataito opetetaan yleensä kaupungin ilmoittamina ajankohtina ja heidän toimestaan.*

- Fyysinen toimintakyky
  - T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino- , liikkumis- ja käsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina.
  - *T3 Fyysisen kehon osalta tavoitteena on vahvistaa rytmisen järjestelmän, verenkierron ja hengityksen toimintoja sekä vahvistaa motorisia valmiuksia, kuten kävelyä, juoksua, hyppyjä.*
  - *T6 Oppilasta ohjataan turvalliseen ja asialliseen toimintaan kaikessa liikunnassa, onpa kyse jakso-opetukseen integroidusta liikunnasta (liikuteltava luokkahuone), retkistä, leikkiliikunnasta tai eurytmialiikunnasta.*

Lisäksi:
Fyysinen toimintakyky
T4 harjaannuttaa liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä
T5 tutustuttaa vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito
T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan sekä puhtaudesta huolehtimiseen liikuntatunneilla.

Sosiaalinen toimintakyky
T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa

Psyykkinen toimintakyky
T9 tukea oppilaan minäkuvan vahvistumista, itsenäisen työskentelyn taitoja sekä monipuolistaa oppilaan tapoja ilmaista itseään
T10 varmistaa liikunnallisten pätevyyden kokemusten saaminen ja rohkaista kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja

Vuosiluokka 2

Liikunnanopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen turvallisuuden tunnetta, itsevarmuutta ja rohkeutta osallistua toimintaan erilaisissa oppimisympäristöissä.

- Fyysinen toimintakyky
  - T1 kannustaa oppilasta itsenäisesti ja yhdessä kokeilemaan uusia, erilaisia tehtäviä sekä rohkaista itsensä ilmaisemiseen liikunnan avulla.
  - *T1 Musiikkiliikunnantunneilla rohkaistaan lasta ilmaisemaan satujen sisältöjä rooleja vaihtaen*

  T7 Tavoitteena on myös oppilaiden sosiaalisten taitojen kehittäminen ja ryhmäytymisen tukeminen. Tämä vaatii yhdessä työskentelytaitojen oppimista ja esimerkiksi omien tunneilmaisujen hallitsemisen oppimista.

  T8 Myös sääntöjen noudattamiseen on harjaannuttava

Liikunnanopetus tarjoaa mahdollisuuksia eri aistien kautta tapahtuvaan toimintaan. Tavoitteena voidaan nähdä tietoisuuden vähittäinen harjaannuttaminen oman kehon mahdollisuuksiin käyttää eri aisteja monipuolisesti erilaisissa tilanteissa.

- Fyysinen toimintakyky
  - T2 harjaannuttaa aisteihin pohjautuvia havaintomotorisia taitoja ja toimintoja sekä ohjata oppilasta tekemään eri liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja. (Havaintomotoriikka on metakognitiivinen eli oppimaan oppimiseen liittyvä taito)
  - T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino- , liikkumis- ja käsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina.

Fyysisen kehon osalta tavoitteena on vahvistaa rytmisen järjestelmän, verenkierron ja hengityksen toimintoja sekä vahvistaa motorisia valmiuksia, kuten kävelyä, juoksua, hyppyjä.

- Fyysinen toimintakyky
  - T1 kannustaa oppilasta itsenäisesti ja yhdessä kokeilemaan uusia, erilaisia tehtäviä sekä rohkaista itsensä ilmaisemiseen liikunnan avulla.

Tavoitteena on myös oppilaiden sosiaalisten taitojen kehittäminen ja ryhmäytymisen tukeminen.

- Sosiaalinen toimintakyky
  - T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja (esim. sovittujen sääntöjen noudattaminen) ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta.
  - *T2 Eurytmialiikunnan tunneilla opetellaan tietojenkäsittelytieteen peruskäsitteet ihmisiä tai ihmisryhmiä liikuttamalla "peräkkäisyys, valinta ja toisto", bitti ja erilaisia algoritmeja*

Luontosuhteen elävöittäminen ja vaaliminen on myös keskeinen tavoite.

- Fyysinen toimintakyky
  - T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino- , liikkumis- ja käsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina.

Lisäksi
Fyysinen toimintakyky
T4 harjaannuttaa liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä
T5 tutustuttaa vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito
T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan sekä puhtaudesta huolehtimiseen liikuntatunneilla.
T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa

Psyykkinen toimintakyky
T9 tukea oppilaan minäkuvan vahvistumista, itsenäisen työskentelyn taitoja sekä monipuolistaa oppilaan tapoja ilmaista itseään
T9 Eurytmialiikunnan tunneilla vahvistetaan oppilaan minäkokemusta ja keskittymiskykyä ohjaamalla häntä pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä ottamaan vastuuta omasta toiminnasta
T10 varmistaa liikunnallisten pätevyyden kokemusten saaminen ja rohkaista kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja
T10 Kaikessa liikunnallisessa toiminnassa tavoitellaan onnistumisen, rohkeuden ja pätevyyden kokemuksia

Vuosiluokka 3

Liikunnanopetus alkaa omana oppiaineenaan kolmannella luokalla. Opetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden kykyä liikkua varmoin ottein erilaisissa liikuntatiloissa. Löydetään tietoisella tavalla tilan tasot ja opitaan liikkumaan niissä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten sosiaalisuutta, pareittain ja ryhmissä suoritettavilla tehtävillä. Yhtä tärkeä tavoite on harjaantua kokemaan oma luokka yhtenä toimivana kokonaisuutena. Tähän pyritään tietoisilla järjestystä ja kokonaisuuden hahmottumista korostavilla harjoituksilla.

- Fyysinen toimintakyky

- T2 harjaannuttaa aisteihin pohjautuvia havaintomotorisia toimintoja sekä ohjata oppilasta tekemään eri liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja. (Havaintomotoriikka on metakognitiivinen eli oppimaan oppimiseen liittyvä taito)

Tavoitteena on myös vahvistaa monipuolisin harjoituksin liikunnallisia valmiuksia, kuten hyppyjä, heittoja, hiihtoa, luistelua jne.

Fyysinen toimintakyky

- T1 kannustaa oppilaita kokeilemaan ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

Musiikkiliikunnan tunneilla oppilas

T1 vahvistaa kehon hallintaa ja koordinaatiotaitoja, kehittää hienomotorisia taitoja ja pääsee tasapainon kokemiseen

T2 kehittää kuuntelutaitojaan ja oppii ymmärtämään omaa toimintaansa

T2, 12 kehittää yhteistyötaitoja ja toisten huomioon ottamista

T2, 12 rakentaa myönteistä minäkuvaa ryhmässä toimiessaan

T2, 12 kokee iloa yhdessä toisten kanssa liikkuessaan

T2,12 kehittää empatiakykyään - mielikuvituksen vahvistuminen

T3 harjoittaa muistiaan ja keskittymiskykyään ja aivopuoliskojen yhteistoimintaan vaikuttavat ristikkäisliikkeet aloitetaan

T4 oppii varmemmin tunnistamaan oikean ja vasemman puolen sekä oppii hahmottamaan tilaa liikkuen ja suuntaa vaihtaen

T5 harjoitetaan edelleen tietojenkäsittelytieteen peruskäsitteitä ihmisryhmiä liikuttamalla, uutena Boolen funktioita havainnollistavat toiminnalliset leikit

T7 saa tukea minäkokemukseensa

T8 harjoittelee ymmärtämään kehollista ja liikeilmaisua

T9 oppii noudattamaan sääntöjä, oppii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti sekä oppii kunnioittamaan toisia

T10 oppii työskentelytaitoja ja kehittää liikemuistiaan

T11 saa erilaisia aistikokemuksia

Vuosiluokka 4

Oppilas on valmis ja halukas osoittamaan entistä enemmän yksilöllistä rohkeutta ja pätevyyttä. Tavoitteena onkin suoda mahdollisuus tuoda näkyviin, mihin jo liikunnallisesti pystyy. Tähän tarjoutuu mahdollisuus, kun leikkeihin yhdistyy enemmän pelinomainen elementti, jossa oppilas voi näyttää osaamistaan. Myös voimistelussa voidaan luoda tähän tilaisuuksia .

- Fyysinen toimintakyky

- T1 kannustaa oppilaita kokeilemaan ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

Fyysisen kehityksen osalta tavoitteena on vahvistaa etenkin oppilaan hengityksen rytmistä tapahtumaa. Tähän tavoitteeseen voidaan pyrkiä sisällyttämällä tunteihin toimintoja, joissa voidaan kokea ikään kuin rytminen "ulos-sisään" -elementti (esim. sukkulaviestit, pallon heitot, naruhyppely jne).

- Fyysinen toimintakyky
  - T4 tarjota oppilaille mahdollisuuksia vahvistaa liikuntataitojaan niin, että oppilas osaa soveltaa niitä turvallisesti liikkumalla erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä ja telineitä eri vuodenaikoina
  - 4.lk tavoitteet
  - *Musiikkiliikunnan tunneilla oppilas*
  - *T1 vahvistaa kehon hallintaa ja koordinaatiotaitoja, kehittää hienomotorisia taitoja ja pääsee tasapainon kokemiseen*
  - *T2 kehittää kuuntelutaitojaan, rakentaa myönteistä minäkuvaa ryhmässä toimiessaan, kokee iloa yhdessä toisten kanssa liikkuessaan, kehittää yhteistyötaitoja ja toisten huomioon ottamista eli kehittää empatiakykyään*
  - *T3 harjoittaa muistiaan ja keskittymiskykyään, tasapainottaa hengityksen ja verenkierron suhdetta erilaisia rytmejä harjoitellen sekä harjoittaa aivopuoliskojen yhteistoimintaa ristikkäisliikkeiden avulla*
  - *T4 erottaa oikean ja vasemman, oppii hahmottamaan tilaa frontaalisti liikkuen ja suuntaa vaihtaen sekä kehittää muoto- ja tilatajuaan*
  - *T5 harjoitetaan edelleen tietojenkäsittelytieteen peruskäsitteitä ihmisryhmiä liikuttamalla ottaen huomioon matematiikassa opitut murtoluvut*
  - *T7 saa tukea minäkokemukseensa ja oma-aloitteisuuteensa*
  - *T8 harjoittelee ymmärtämään kehollista ja liikeilmaisua*
  - *T9 oppii noudattamaan sääntöjä, oppii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti sekä oppii kunnioittamaan toisia*
  - *T10oppii työskentelytaitoja sekä kehittää liikemuistiaan*
  - *T11 saa erilaisia aistikokemuksia*

Vuosiluokka 5

Viidesluokkalainen elää lapsuuden "kultaista keskiaikaa". Liikunta on tässä ikävaiheessa yleensä hyvin suosittu oppiaine. Liikkuminen omassa kehossa on helppoa ja keveää. Murrosikä ei yleensä vielä ole tuomassa raskautta jäseniin. Opetuksen tavoitteena on vahvistaa tätä kehollisen harmonian kokemusta. Esikuva löytyy antiikin Kreikan urheilun ihanteesta. Pyritään liikkumaan

mahdollisimman kauniisti ja kevyesti.Tavoitetta kohden pyritään harjoittelemalla kreikkalaisia urheilulajeja, kuten juoksua, hyppyjä, heittoja ja painia. Tanssi on myös voimistelun ohella soveltuva liikuntamuoto.

- Fyysinen toimintakyky
  - T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä turvallisesti liikkumalla erilaisissa oppimisympäristöissä ja eri vuodenaikoina
  - T4 tarjota oppilaille mahdollisuuksia vahvistaa liikunnallisia taitojaan niin, että oppilas osaa soveltaa niitä turvallisesti liikkumalla erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä ja telineitä eri vuodenaikoina

Tavoitteena on myös omaksua hyvä uimataito.

- Fyysinen toimintakyky
  - T6 opettaa perusuimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.

Vuosiluokka 6

Kuudennella luokalla nousee tärkeäksi, että opitaan kunnioittamaan tuntien järjestystä ja sääntöjä. Peleissä ja leikeissä on tavoitteena reilu peli ja sääntöjen tarkka noudattaminen (esim. pesäpallo, käsipallon tyyppiset viitepelit). Opitaan entistä paremmin huomioimaan luokkatoverit ja luokan yleinen järjestys tunneilla.

Voimistelussa suoritettavat geometriset muodot vahvistavat tätä oppilaan sisäisesti tarvitsemaa selkeyden ja järjestyksen tuntemusta. Fyysis - kehollisella alueella kasvun painopiste on luiden lujuuden lisääntymisessä. Nyt on tavoitteellista harjoitella esim. voimisteluliikkeitä, joissa kannatellaan omaa painoa (esim. käsilläseisonta ja kärrynpyörä, telinevoimistelussa oikonoja jne). Edelleen tavoitteena on harjoittaa hyvä välineiden käsittelytaito, esim. sirkusteema tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia, joista jokainen oppilas voi löytää itselleen soveltuvan harjoittelun kohteen

- Fyysinen toimintakyky
  - T1 kannustaa oppilaita kokeilemaan ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen
  - T2 harjaannuttaa aisteihin pohjautuvia havaintomotorisia toimintoja sekä ohjata oppilasta tekemään eri liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja. (Havaintomotoriikka on metakognitiivinen eli oppimaan oppimiseen liittyvä taito)
  - T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä turvallisesti liikkumalla erilaisissa oppimisympäristöissä ja eri vuodenaikoina

Lisäksi:

Fyysinen toimintakyky

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan (nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa)

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan sekä puhtaudesta huolehtimiseen

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta käyttämään vuorovaikutus- ja työskentelytaitojaan, jotta oppilas työskentelee kaikkien kanssa toisia kunnioittaen

T9 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa, toiset oppilaat huomioon ottaen ja heitä auttaen.

T10 tukea oppilaan yhdessä työskentelyn taitoja, jotta oppilas osallistuu toimintaan reilun pelin periaatteella sekä kantaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Psyykkinen toimintakyky

T11 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja

T12 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä liikuntaan liittyviä pätevyyden ja yhteisöllisyyden kokemuksia.

Vuosiluokka 7

Tavoitteena on käyttää liikuntaa monipuolisesti. Teline- ja välinevoimistelusta, palloilulajeista sekä yleisurheilusta löytyy paljon soveliaita harjoituksia. Vahvistetaan hyppyjen ja heittojen suorittamista sekä tavoitellaan hyvää notkeutta ja reagointikykyä.

- Fyysinen toimintakyky
  - T4 ohjata ja kannustaa oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan (voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta)
  - T5 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä.

Vuosiluokka 8

Tavoitteena on harjoittaa kestävyyttä ja lihasvoimaa. Kiinnostuksen herättäminen oman kuntotason kehittämiseen on tavoittelemisen arvoista.

- Fyysinen toimintakyky

- T5 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä.

Vuosiluokka 9

Tavoitteena on omien liikuntavalmiuksien varmaotteinen käyttö erilaisilla välineillä ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Omien kuntotavoitteiden asettaminen on myös tavoitteena.

- Fyysinen toimintakyky
  - T4 ohjata ja kannustaa oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan (voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta)
  - T5 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä.

Lisäksi:
Fyysinen toimintakyky
T1 kannustaa oppilaita kokeilemaan ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen
T2 ohjata oppilasta edelleen kehittymään havaintomotorisissa taidoissaan
(Havaintomotoriikka on metakognitiivinen eli oppimaan oppimiseen liittyvä taito)
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, soveltaa ja yhdistää niitä turvallisesti ja monipuolisesti liikkuessaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja eri vuodenaikoina eri liikuntamuodoissa
T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan sekä puhtaudesta huolehtimiseen.

Sosiaalinen toimintakyky
T7 ohjata oppilasta käyttämään vuorovaikutus- ja työskentelytaitoja yhdenvertaisuuden ja keskinäisen kunnioituksen ilmapiirissä sekä antaa mahdollisuuksia myönteisiin yhteisöllisyyden kokemuksiin.
T8 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisujaan liikuntatilanteissa toiset oppilaat huomioon ottaen ja heitä auttaen
T9 tukea oppilaan yhdessä työskentelyn taitoja, jotta oppilas osallistuu toimintaan reilun pelin periaatteella ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Psyykkinen toimintakyky
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä liikunnallisia pätevyyden kokemuksia

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys hyvinvoinnille, terveelle kasvulle ja kehitykselle
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Eri vuosiluokkien opetussisältöjä on esitelty esimerkkienomaisesti. Liikunnan runsaista mahdollisuuksista on pyritty tuomaan esiin joitakin luokka-asteelle tyypillisiä aktiviteetteja.

Vuosiluokka

- S1, S2, S3 Opetus sisältää leikkejä sisällä ja ulkona. Lapsilla on tässä ikävaiheessa vielä tarve kokea turvallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. Sen vuoksi piirissä suoritettavat leikit ovat suositeltavia. Laululeikit ja ylipäätään rytmin kantama liikunta on mieluisaa ja kasvua oikealla tavalla tukevaa.
- S1 Oman erityisen lisänsä liikunnallisiin mahdollisuuksiin tarjoaa ns. “penkkipedagogiikka”. Luokissa ei käytetä pulpetteja, sen sijaan työskentelyalustana toimivat matalahkot penkit. Luokassa voidaan toteuttaa mitä erilaisimpia liikunnallisia leikkejä, tasapainoharjoituksia ja temppuiluja, kun penkkejä ryhmitellään eri tavoin. Eri aisteja harjaannuttavat toiminnat mahdollistuvat luontevasti “penkkipedagogiikan” kautta.
- S1 Säännöllisesti suoritettavat kävelyretket tuovat selkeyttä viikon rytmiin ja vahvistavat samalla oppilaiden fyysisiä perustoimintoja.
- *S1, S2, S3 Musiikkiliikunnan tunneilla harjoitellaan monenlaista liikkumista, integroiden liike satujen, runojen tai musiikin sisältöihin. Lisäksi opetellaan Tietojenkäsittelyn näkökulmasta toiminnallisia leikkejä, jotka vastaavat peräkkäisyyden, valinnan ja toiston, bittien ja algoritmien toimintaa.*

Vuosiluokka 2

- S1,S3 Jatketaan liikuntaa edellisen vuoden tapaan. Leikkeihin voi ilmestyä uudenlainen elementti, jossa suositaan etenkin eläinaiheisia leikkejä (“Kettu ja kanat” tai “ Susi ja lampaat”). Penkkien avulla suoritettavat liikunnalliset toiminnot monipuolistuvat.
- *S1,2,3 Jatketaan musiikkiliikuntaa edellisen vuoden tapaan.*

Vuosiluokka 3

- S1,S2 Liikunnan opetus eriytyy omaksi oppiaineeksi. Opetuksessa käytetään liikuntaan innostavia mielikuvia. Paljon leikkejä ja mielikuvien kautta toimintaan ohjaavaa liikkumista telineillä ja permannolla. Ulkoleikit myös suositeltavia.
- S1, S2 Hyppynaru harjoituksia ja pieniä kansantansseja. Bothmer-voimistelussa ensimmäinen piiriharjoitus, jossa vahvistetaan luokkakokonaisuuden kokemista sekä orientoitumista tilaan. Pallonkäsittelyharjoitusta leikinomaisesti.
- S1 Hiihtoa, luistelua, uintia.
- *Musiikkiliikunnan tunneilla opetukseen liitetään jaksotuntien aiheisiin liittyviä liikunnallisia ja toiminnallisia sisältöjä. Musiikkia valitettaessa huomioidaan musiikin opetuksessa käyttöön otettu diatoninen sävelasteikko. Perusmuotona on edelleen piiri. Oppilasta ohjataan itsenäisempään harjoitteluun jäljittelyn sijaan. Tietojenkäsittelyn näkökulmasta toiminnallisia leikkejä, jotka vastaavat Boolen algoritmeja.*
- *S1 symmetriaharjoituksia ja yksinkertaisia geometrisia muotoja liikutaan*
- *leikinomaisesti, harjoitellaan oikeaa ja vasenta suuntaa tilassa liikkuen, harjoitellaan taputtaen tai kulkien kuuntelemaan musiikin rytmiä tehdään keskittymis- ja ketteryysharjoituksia ja paljon ristikkäisliikkeitä sekä omassa kehossa että liikkuen tilamuodoissa,*
- *S2 tehdään ns. kysymys- ja vastausharjoituksia, joissa harjoitellaan vuorovaikutusta parien ja ryhmien kesken, tehdään piirin supistumis- ja laajenemisharjoituksia*
- *S3 harjoitellaan runojen ja musiikkikappaleiden motiivien liikkumista, tunnustellaan iloisen ja surullisen eri laatuja duuri-ja mollitunnelmissa*

Vuosiluokka 4

- S1, S2 Leikinomainen liikunta jatkuu. Käytetään erityisesti eläinaiheisia mielikuvia.Paljon juoksuleikkejä ja erityisesti sukkulaviestin tyyppisiä harjoituksia. Erilaisia hyppy ja askel harjoituksia, vahvan rytmin kantamana. Naruhyppelyä, palloleikkejä, nelimaalia, telineillä hyppyharjoituksia tasapainoilua, kiipeämistä jne. Uintia, hiihtoa ja luistelua. Suunnistus alkaa karttamerkkien opettelulla. Aarteen etsintää.

Musiikkiliikunnan tunneilla opetukseen liitetään jaksotuntien aiheisiin liittyviä liikunnallisia ja toiminnallisia sisältöjä. Piirin rinnalla siirrytään työskentelemään avorivistössä, jossa opettaja ohjaa oppilaita edestä, heitä vastapäätä seisten. Näin syntyneessä muodostelmassa jokaisella oppilaalla on oma tilansa, jossa hän harjoittelee itsenäistä työskentelyä ottaen samalla huomioon kaikissa

tilasuunnissa liikkuvat luokkatoverit. Tietojenkäsittelyn näkökulmasta toiminnallisia leikkejä, matematiikassa opitut murtoluvut huomioiden. Voidaan ottaa käyttöön eurytmiavihot, joihin tehdyt koreografiat piirretään

S1 opetellaan vaikeampien muotojen ja liikesarjojen liikkumista, harjoitellaan geometrisia muotoja liikkuen tilassa, tehdään rytmiharjoituksia ja sivulaukkaa vaihtelevissa muodostelmissa
S2, S1 harjoitellaan peilikuvamuotoja, symmetriamuotoja, risteämistä
S2 harjoitellaan tehtäviä kaanonissa

Vuosiluokka 5

- S1, S2 Vuoden teemana olympialaiset. Aloitetaan syksyllä yleisurheilulla, jossa kreikkalaiset lajit: juoksu, pituushyppy, kiekko, keihäs ja paini (seisoen). Voimistelussa harjoitellaan erityisesti pyöriviä liikkeitä, kuten kuperkeikat eteen ja taakse sekä kievahdukset telineillä. Pallonkäsittelyä monenlaisin pienin harjoittein sekä yksilösuorituksina että ryhmissä. Käsipallon tyyppisiä pelejä. Kansantansseja, erityisesti suomalaisia. Uintia, harjoitellaan eri uimatyylejä. Luistelussa harjoitellaan perusluistelutaidon ohella etenkin kehäkiertoa eteen. Suunnistusta jatketaan, karttamerkit tarkemmin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset, jotka tukevat 5.luokan laajoja terveystarkastuksia.

Vuosiluokka 6

- S1, S2 Alempien luokkien opetuksen leikinomainen sävy muuttuu enemmän tarkkuutta ja sääntöjä korostavaksi harjoitteluksi. Yleisurheilua jatketaan, painopiste juoksulajeissa, voidaan mitata tuloksia eri lajeissa. Pallopelejä pelataan tarkoin säännöin, harjoitellaan etenkin käsipallon tyyppisten pelien kautta pallon käsittelyä ja pelitaktiikoita. Voimistelussa pyritään monipuoliseen harjoitteluun, jossa vahvistuvalle luustolle annetaan riittävästi haastetta. Hiihdon, luistelun ja uinnin tekniikoita harjoitellaan.
- S3 Sirkusvälineet antavat monia mahdollisuuksia eri taitojen haltuunottoon. “Harjoitus tekee mestarin” kuvaa hyvin tämän luokka-asteen laatua.

Vuosiluokka 7

- S1 Nopeutta ja notkeutta kehittäviä harjoituksia, tavoitteena etenkin jänteiden vahvistuminen. Yleisurheilussa pikajuoksua ja reaktioharjoituksia, kaikki hyppylajit, aitajuoksua. Voimistelussa heilahdusliikkeitä renkailla, köysissä tai muilla telineillä. Parkour on monipuolisuudessaan erittäin suositeltavaa aktiviteettia nuorille.

Skeittausharrastustakin voidaan hyödyntää liikunnanopetuksessa. Uinnissa uimahyppyjä ja esim. vesipalloa. Voidaan suorittaa uimakandidaatin tutkinto. Hiihtoa, luistelua. Eri maiden kansantansseja.
S2 “Yhteinen rytmi”. Palloilua jatketaan.

Vuosiluokka 8

- S1 Kestävyyttä ja lihasvoimaa kehittäviä harjoituksia. Cooperin testi, kuulan työntöä, vauhditonta pituushyppyä. Paininomaisia kamppailuharjoituksia pareittain tai ryhmissä. Kuntopiirejä, hyppynaruharjoituksia. Hiihtoretkiä, retkiluistelua, vaelluksia taakkaa kantaen. Uinnissa pitkäkestoisia suorituksia ja hengenpelastusta. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset, jotka tukevat 8. vuosiluokan laajoja terveystarkastuksia.

Vuosiluokka 9

- S1 Kestävyyttä ja voimaa kehittäviä harjoituksia. Yksilöllisen päämäärän asettamista, tavoitteena parantaa omaa taito - ja kuntotasoa.
- S1, S3 Yleisurheilussa esim. kuulantyöntö ja korkeushyppy. Räjähtävää voimaa sisältäviä harjoituksia.
- S1, S2 Palloilulajien tekniikkaa ja paljon peliä.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Leikit tarjoavat oppilaille mielenkiintoa herättäviä tilanteita, joissa sosiaalisuutta ja liikunnallisia perustaitoja opitaan ikäkaudelle sopivalla tavalla. Luontoretket vahvistavat luontosuhdetta ja fyysisen kehon perustoimintoja.

musiikkiliikunnan tunneilla tavoitteena on luoda sisältökokonaisuuksia, joissa opetuksen erilaiset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteisliikkuminen ja luokkayhteisöä eheyttävä toiminta ovat mahdollisia. Opetustilanteissa perehdytään myös tietojenkäsittelyn perusteisiin ihmisiä ja ihmisryhmiä liikuttamalla.

- Leikit tarjoavat oppilaille mielenkiintoa herättäviä tilanteita, joissa sosiaalisuutta ja liikunnallisia perustaitoja opitaan ikäkaudelle sopivalla tavalla (T1, T2, T3, T8).
- Luontoretket sekä vahvistavat luontosuhdetta että fyysisen kehon perustoimintoja (T1).
- *Tavoitteena on myös totuttaa oppilaat turvallisiin työtapoihin ja tottumuksiin*. *Pyritään oppimisen iloon, kiireettömään, kuuntelevaan ja turvalliseen ilmapiiriin*

Vuosiluokilla 3-6

Kolmannelta luokalta lähtien harjoitellaan perusteellisesti tuntien kulkuun liittyviä työtapoja. Opetellaan kokoontumaan opettajan lähelle yhteiseksi joukoksi ja kuuntelemaan ohjeet seuravaan aktiviteettiin. Suorituksen jälkeen palataan jälleen opettajan luokse. Tällaiseen yhteiseen neuvonpitoon kehittävä harjoittelu on tavoittelemisen arvoinen työtapa, jonka tarkoituksena on säilyä tuleville luokka-asteille. 3. luokka on hyvä kohta aloittaa harjoittelu, koska silloin opetus muuttuu ensimmäisten vuosien “leikkiliikunnasta” varsinaiseksi liikunnan opetukseksi.

4. luokalta lähtien tutustutaan enenevässä määrin erilaisten liikuntavälineiden, kuten pallojen, narujen ja sirkusvälineiden käyttöön. Tavoitteena on mahdollistaa monipuolisten taitojen kehittyminen. Harjoittamalla erilaisia ketteryys-, tasapaino-, nopeus- ja muita sen kaltaisia taitoja, on jokaisella oppilaalla mahdollisuus onnistua jossakin lajissa. Motoriset taidot ja liikevalmiudet kehittyvät helposti, jos harjoittelu on mielekästä ja mieluisaa. Tavoitteena on, että jokainen oppilas löytäisi itseään kiinnostavan harjoittelun kohteen, jonka kautta taidot kehittyvät. Telinevoimistelu tarjoaa erinomaisia haasteita, jossa jokainen voi onnistua omien liikunnallisten mahdollisuuksiensa mukaan.

3. ja 4.luokan musiikkiliikunnan tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja luokka-asteen mukaisia opintokokonaisuuksia, jotka mahdollistavat myös pitkäjänteisen harjoittelun.

Vuorovaikutustaitoihin ja turvalliseen ilmapiiriin kiinnitetään huomiota. Myönteiset liikkumiskokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään taitojaan. Opetustilanteissa perehdytään tietojenkäsittelyn perusteisiin liittämällä esineiden liikuttaminen ihmisten ja ihmisryhmien liikuttamiseen. Pyritään siihen, että oppilas osaa noudattaa sääntöjä, toimia turvallisesti ja asiallisesti, kunnioittaa toisia sekä vaikuttaa ryhmässä kiusaamista ehkäisevästi.

Vuosiluokilla 7-9

Liikuntatunteja toteutetaan sekä sisätiloissa että ulkona. Ulkoliikunnan eräs tavoite on, että opitaan sietämään ja jopa viihtymään hyvinkin vaihtelevissa sääolosuhteissa. Tavoitteena on myös oppia pukeutumaan sääolosuhteiden mukaisesti. Tähän ohjeistetaan erityisesti.

Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on varma liikuntavälineiden käyttö sekä liikkuminen turvallisesti ja varmasti erilaisissa oppimisympäristöissä. Esim. suunnistus ja retkeily tarjoavat hyviä mahdollisuuksia oman liikevarmuuden kehittämiseen. Pallonkäsittelytaidot ja pelit ovat oppilaita kiinnostavia toimintoja, joissa jokaiselle löytyy jokin oma mieluisa laji.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa

Vuosiluokilla 1-2

Oppilasta tuetaan kannustavalla ohjauksella sekä luomalla turvallinen ja innostava työskentelyilmapiiri. Jokaisen oppilaan liikunnalliset mahdollisuudet ovat hyväksyttäviä ja arvostettuja. Tärkeätä on luoda hyväksyvä ja vapaa ilmapiiri, jossa oppilaat voivat kokea liikunnan mukaansatempaavaa iloa ja innostusta.

Vuosiluokilla 3-6

Organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys luovat turvallista ja toimintaan kutsuvaa ilmapiiriä Tuntien järjestyssäännöt, kuten yhteinen neuvonpito, telineiden ja välineiden esillepano ja poisotto, opetellaan selkein ja yksinkertaisin säännöin. Oppilasta rohkaistaan ja opastetaan oikeisiin suorituksiin ja hänelle annetaan välitöntä tukea liikuntaan. Oppilaita ohjataan myös kannustamaan toisiaan eri aktiviteeteissa. Pallopeleissä ohjeistetaan toimintaan selkein ja luokalle soveltuvin säännöin. Pelataan reilun pelin hengessä, ketään syrjimättä.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan enenevässä määrin omien päämäärien asettamiseen ja niiden saavuttamisen kannustamiseen. Ryhmässä suoritettavia tehtäviä ohjataan hyvän tiimityöskentelyn ja kunnioittavan vuorovaikutuksen suuntaan. Tiimityöskentelyä voidaan soveltaa esim. telinevoimistelussa, akrobatiassa, suunnistuksessa tai tanssissa. Oppilaita ohjataan alusta pitäen itsenäiseen ryhmätyöhön.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa

Vuosiluokka 1

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuunteluun,

havainnointiin ja jäljittelyyn sekä leikkitilanteissa syntyvien tunteiden hallintaan.

Vuosiluokka 2

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen.

Vuosiluokka 3

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen

ja opittavien taitojen harjoittamiseen.

Vuosiluokka 4

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja

opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuunteluun,

havainnointiin, pitkäjänteiseen harjoitteluun ja tavoitteellisuuteen. Pyritään vahvistamaan oppilaan myönteistä käsitystä liikkujana.

Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto.

Vuosiluokat 5

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään liikunnallisiin yhteistyötaitoihin, sekä sääntöjen ja ohjeiden noudattamiseen. Oppilasta autetaan hahmottamaan omia vahvuuksiaan ja kehitystarpeitaan. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina.

Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

Vuosiluokat 6

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen jo opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään liikunnallisiin yhteistyötaitoihin, sekä sääntöjen ja ohjeiden noudattamiseen. Oppilasta autetaan hahmottamaan omia vahvuuksiaan ja kehitystarpeitaan.

Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/Arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilaita	S1	Työskentely ja	Oppilas osallistuu liikuntatuntien

fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.		yrittäminen	toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan,	S1	Fyysisten ominaisuuksien	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa

ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.		harjoittaminen	nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja

vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.			itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Vuosiluokka 7

Oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja opittavien taitojenharjoittamiseen. Oppilasta rohkaistaan oman kuntotason seurantaan ja kehittämiseen.

Oppilasta autetaan itsearvioinnissa. Jatkuvassa palautteessa huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, esimerkiksi pallopeleissä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota aktiiviseen osallistumiseen ja tarkoituksenmukaisten ratkaisujen löytämiseen erilaisissa liikuntatilanteissa. Oppilas osaa arvioida omaa voimaansa, kestävyyttään, nopeuttaan ja liikkuvuuttaan. Kiinnitetään huomiota uinti- ja pelastustaitoihin sekä tasapaino- ja liikkumistaitoihin opetetuissa liikuntamuodoissa. Otetaan huomioon oppilaiden erilaiset fyysiset, sosiaaliset ja psyykkiset toimintamahdollisuudet.

Vuosiluokka 8

Oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Oppilasta rohkaistaan oman kuntotason seurantaan ja kehittämiseen.

Oppilasta autetaan itsearvioinnissa.

Jatkuvassa palautteessa huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, esimerkiksi pallopeleissä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota aktiiviseen osallistumiseen ja tarkoituksenmukaisten ratkaisujen löytämiseen erilaisissa liikuntatilanteissa. Oppilas osaa arvioida omaa voimaansa, kestävyyttään,

nopeuttaan ja liikkuvuuttaan. Kiinnitetään huomiota uinti- ja pelastustaitoihin sekä tasapaino- ja liikkumistaitoihin opetetuissa liikuntamuodoissa. Otetaan huomioon oppilaiden erilaiset fyysiset, sosiaaliset ja psyykkiset toimintamahdollisuudet. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina.

Oppilaalle annetaan sanallisen lausunnon lisäksi viimeistään kahdeksannesta luokasta alkaen numeroarviointi, joka ennakoi päättöarviointia.

Vuosiluokka 9

Oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Oppilasta rohkaistaan oman kuntotason seurantaan ja kehittämiseen.

Oppilasta autetaan itsearvioinnissa.

Sekä päättöarvioinnissa että jatkuvassa palautteessa huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, esimerkiksi pallopeleissä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota aktiiviseen osallistumiseen ja tarkoituksenmukaisten ratkaisujen löytämiseen erilaisissa liikuntatilanteissa. Oppilas osaa arvioida omaa voimaansa, kestävyyttään, nopeuttaan ja liikkuvuuttaan. Kiinnitetään huomiota uinti- ja pelastustaitoihin sekä tasapaino- ja liikkumistaitoihin opetetuissa liikuntamuodoissa. Otetaan huomioon oppilaiden erilaiset fyysiset, sosiaaliset ja psyykkiset toimintamahdollisuudet. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina.

Oppilaalle annetaan sanallisen lausunnon lisäksi viimeistään kahdeksannesta luokasta alkaen numeroarviointi, joka ennakoi päättöarviointia.

Liikunnan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla	S1	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot)	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa

kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa		eri liikuntamuodoissa	välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.
T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta	S2	Toiminta yhteisissä	Oppilas noudattaa reilun

toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista		oppimistilanteissa	pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

tuottavia liikuntaharrastuksia			

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

- Retkeily, liikenneturvallisuus (L3)
- Leikit (L1, L2, L7)

Vuosiluokka 2

- retkeily (L3)
- leikit (L1,L2,L7)

Vuosiluokka 3

- Telinevoimistelu, leikit (L1, L2,L7)
- Luistelu,hiihto, retkeily, uinti (L 3)
- kansantanssit (L2,L7)

Vuosiluokka 4

- suunnistus, retkeily, hiihto, luistelu (L1,L3, L6, L7)
- kansantanssit (L2, L7)

Vuosiluokka 5

- kansantanssit (L2, L7)
- retkeily, hiihto, luistelu (L3,L6)
- uinti (L3)
- suunnistus (L1, L4, L5)

Vuosiluokka 6

- suunnistus (L5)
- akrobatia, sirkustaidot (L1)
- retkeily, hiihto (L3)

Vuosiluokka 7

- eri maiden kansantanssit, palloilu (L2)
- uimakandidaatin tutkinto (L1)
- hiihto, luistelu (L3, L6)

Vuosiluokka 8

- Kestävyysharjoitukset ja Cooperin testi (L1, L3, L5, L6)
- paininomaiset harjoitukset (L2, L4)
- hengenpelastus (L2, L3. L6, L7)

Vuosiluokka 9

- Yksilöllisen päämäärän asettamista, tavoitteena parantaa omaa taito - ja kuntotasoa (L1, L6)
- pallopelit (L2)

13.4.21 KOTITALOUS

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 7-9

Kotitalous-oppiaineen tehtävä on kehittää kodin arjen hallinnan ja kestävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Kotitalousopetuksessa edistetään luovuutta, kädentaitoja ja valmiuksia toimia arjessa kestävästi. Opetus antaa valmiuksia oman kotitalouden hoitoon. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestävään asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen.

Kotitalouden oppimistehtävien avulla kehitetään kotitalouden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden keskeisten sisältöjen lisäksi vahvistetaan pitkäjänteistä työskentelyä, yhdessä toimimisen taitoja ja kriittistä tiedonhallintaa. Oppilasta kasvatetaan toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen. Steinerkoulun kotitaulousopetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota kasvisruokavalioon, ikäkausiopetukseen ja kausiruokaan.

Kotitalouden opetusta integroidaan muihin oppiaineisiin esim. kemiaan, terveystietoon ja matematiikkaan. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä ja syventää oppimista. Kotitalouden sisältöjen monipuolisuus ja käytännön toiminta tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Tietoja ja taitoja syvennetään vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaan itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen ja häntä ohjataan ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalouden opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 7

T1 Harjaannuttaa oppilasta kotitaloudessa tarvittaviin kädentaitoihin.
T2 Harjaannuttaa oppilasta järkevään ajankäyttöön ja järjestykseen oppimistilanteissa.
T3 Ohjata oppilasta hygieeniseen ja turvalliseen työskentelyyn.

T5 Kannustaa oppilasta kestävään kulutukseen materiaaleissa.
T7 Ohjata oppilasta sekä itsenäiseen työskentelyyn että toimimaan ryhmässä.
T8 Kannustaa
T6 Ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa.
entointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa.
mimaan hyvien tapojen mukaisesti
T9 Harjaannuttaa oppilasta ymmärtämään kotitalouteen liittyviä merkkejä ja symboleja.
T10 Ohjata oppilasta ympäristö- ja kustannustietoisuuteen ja ohjata häntä taloudelliseen ajatteluun.
Lisäksi: Ohjata oppilaita nauttimaan ruoanlaiton ilosta.

Vuosiluokka 8

T1 Harjaannuttaa oppilasta kotitaloudessa tarvittaviin kädentaitoihin.
T2 Harjaannuttaa oppilasta järkevään ajankäyttöön ja järjestykseen oppimistilanteissa.
T3 Ohjata oppilasta hygieeniseen ja turvalliseen työskentelyyn.
T4 Ohjata oppilasta työn järkiperäiseen suunnitteluun.
T6 Kannustaa oppilasta kestävään kulutuksee materiaalien lisäksi työvälineissä ja laitteissa.
T6 Ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa.
T9 Harjaannuttaa oppilasta ymmärtämään kotitalouteen liittyviä merkkejä ja symboleja.
T10 Ohjata oppilasta ympäristö- ja kustannustietoisuuteen ja ohjata häntä taloudelliseen ajatteluun.
Lisäksi: Ohjata oppilaita nauttimaan ruoanlaiton ilosta.

Vuosiluokka 9

T2 Harjaannuttaa oppilasta järkevään ajankäyttöön ja järjestykseen oppimistilanteissa.
T3 Ohjata oppilasta hygieeniseen ja turvalliseen työskentelyyn.
T4 Ohjata oppilasta työn järkiperäiseen suunnitteluun.
T6 Ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa.
T9 Harjaannuttaa oppilasta ymmärtämään kotitalouteen liittyviä merkkejä ja symboleja.
T10 Ohjata oppilasta ympäristö- ja kustannustietoisuuteen ja ohjata häntä taloudelliseen ajatteluun.
Lisäksi: Ohjata oppilaita nauttimaan ruoanlaiton ilosta.

Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 7

- Tavallisimpien ruoka-aineiden käyttö monipuolisen ruoan valmistuksessa. S1
- Opetus seuraa terveystiedon opetusta. Tähän liittyen kiinnitetään huomiota ruoka-ainekolmioon ja ravintoaineiden saantia ruoasta. S1
- Pöytätapoihin ja kauniiseen kattamiseen kiinnitetään huomiota S1, S2
- Opetellaan kodinhoitoa sekä vaatehuoltoa. Kiinnitetään erityistä huomiota siisteyteen ja puhtauteen. S2, S3
- Huomiota kiinnitetään kierrätykseen ja elintarvikkeiden elinkaareen sekä energian ja veden säästämiseen. S2,S3

Vuosiluokka 8

- Syvennetään edellisen vuoden aiheita. S1
- Opetellaan valmistamaan monipuolista terveellistä arkiruokaa. S1, S2,
- Opetellaan omaksumaan terveellisiä ruokatottumuksia. S1
- Harjoitellaan ostoksien suorittamista tarpeellisuus- ja taloudellisuusnäkökohtien mukaan. S3

Vuosiluokka 9

- Jatketaan perehtymistä erilaisiin ruoanvalmistusmenetelmiin sekä ravinnon laatuun vaikuttaviin tekijöihin. S1
- Tutustutaan vieraiden maiden ruoka- ja tapakulttuuriin. S1
- Pyritään aikaisempaa itsenäisempään työskentelyyn ja suunnitteluun. S1, S2, S3
- Pohditaan ruoanvalmistuksen eettisiä ja ympäristönsuojelullisia valintoja ja noudatetaan niitä käytännön töissä.

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 7-9

Oppimisympäristön tulee olla turvallinen, kiireetön ja kannustava. Se voi laajeta koulun ulkopuolelle, kuten esim. ruokakauppoihin, tuotantolaitoksiin sekä kotiin, jossa voidaan suorittaa mm. kodinhoidollisia tehtäviä.

Työtapojen tulee tukea sekä itsenäistä työskentelyä että kykyä työskennellä ryhmässä. Työtavoissa otetaan huomioon ympäristönäkökohdat ja kestävä kehitys. Työskentelyn lähtökohtana tulee olla oman ja toisten työn arvostaminen sekä pitkäjänteinen työskentelytapa töiden loppuun saattamiseksi. Työtavat tukevat vastuullista ja itsenäistä työskentelyä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa

Vuosiluokilla 7-9

Opettajan välittämä kannustava ohjaus luo innostusta ja turvallisuutta ja tukee oppilasta parhaalla tavalla. Opettaja voi ohjata oppilaitaan kasvavan osaamistason mukaisesti yhä vaativampiin tehtäviin huomioiden oppilaan pitkäjännitteisyyden, vuorovaikutuskyvyt sekä tietoperustan. Taitojen karttuessa ohjataan suunnittelemaan terveellisiä ateriakokonaisuuksia esim. tietotekniikkaa apuna käyttäen. Tarpeen vaatiessa käytännön taitoja voidaan harjoitella kotona. Erilaisten ruoanvalmistusmenetelmien tunteminen vahvistaa uskoa omiin kykyihin sekä lisää oma-aloitteisuutta. Selkeät kuvat ja ohjeet edesauttavat oppilaita ymmärtämään kokonaisuuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kotitaloudessa

Vuosiluokka 7

- Yhteistyötaidot
- Työskentelytaidot

- Oppimisen taidot

Vuosiluokka 8

- Yhteistyötaidot
- Työskentelytaidot
- Oppimisen taidot
- Oman työn suunnittelu

Vuosiluokka 9

- Yhteistyötaidot
- Työskentelytaidot
- Oppimisen taidot
- Oman työn suunnittelu
- Tieto- ja viestintätekniset taidot
- Kestävän kehityksen huomioon ottaminen

Arvioinnin käytännöt
Arvioinnin käytänteinä ovat opettajan suullinen, jatkuva palaute, oppilaan itsearviointi sekä opettajan antama kirjallinen palaute ja arviointi.

Kotitalouden päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Käytännön toimintataidot			
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja	S1, S2, S3	Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden

toimintaa		oppimisen taidot	saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2	Kädentaidot ja estetiikka	Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyyden kannalta.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään	S1, S2, S3	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti.

oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin			Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot			
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3	Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2	Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman	S1, S2, S3		Ei käytetä oppiaineen arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa			
Tiedonhallintataidot			
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä	S1, S2, S3	Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.
T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan	S1, S2, S3	Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja

kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja		soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 7

- Opetellaan valmistamaan perus ruokalajeja tavallisimpia ruoka-aineita käyttäen L1, L2, L3
- Opetellaan kodinhoitoa L1, L3

Vuosiluokka 8

- Syvennetään edellisen vuoden aiheita.L1, L2, L3
- Opetellaan valmistamaan monipuolista terveellistä arkiruokaa. L1, L2, L3, L4
- Opetellaan omaksumaan terveellisiä ruokatottumuksia monipuolisesti. L1-L4
- Harjoitellaan ostoksien suorittamista tarpeellisuus- ja taloudellisuus näkökohtien mukaan. L2-L5, L7

Vuosiluokka 9

- Jatketaan perehtymistä erilaisiin ruoanvalmistusmenetelmiin sekä ravinnon laatuun vaikuttaviin tekijöihin. L2- L5, L7
- Tutustutaan vieraiden maiden ruoka- ja tapakulttuuriin. L2, L4, L5
- Pyritään aikaisempaa itsenäisempään työskentelyyn ja suunnitteluun. L4, L5, L7

13.4.22 OPPILAANOHJAUS

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Oppilaanohjaus muodostaa koko perusasteen kestävän jatkumon.
Sen tehtävänä on edistää oppilaiden opiskelun, kasvun ja kehityksen sujuvuutta. Oppilaanohjausta toteutetaan aina monialaisesti yhteistyössä oppilaan huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Vuosiluokka 1

Ensimmäisellä vuosiluokalla oppilaanohjaus niveltyy luontevasti muuhun opetukseen ja koulun tapahtumiin. Ohjauksesta vastaavat kaikki oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Tavoitteena on tukea oppilaan opintojen aloittamista ja harjoitella vähitellen vastuun ottamista koulutyöstä, -tehtävistä ja -tavaroista.

Vuosiluokka 2

Oppilaan oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan vähitellen. Opettaja valitsee opetukseen sellaisia työtapoja, jotka auttavat oppilasta muodostamaan itsestään myönteisen käsityksen oppijana. Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan erilaisissa ryhmissä ja osallisuuteen koulutyöstä kannustetaan monipuolisesti oppilaan ikäkauden mukaisesti. Oppilaanohjauksessa kodin ja koulun yhteistyön merkitys korostuu.

Vuosiluokilla 3

Oppilaan ohjaus jatkuu sujuvasti alemmilta luokilta kolmannelle luokalle ja tavoitteena on edistää oppilaan valmiuksia käyttää opiskelussaan uusia työtapoja ja syventää aikaisemmin opittuja taitoja. Koulun laatimassa oppilaan ohjauksen opetussuunnitelmassa määritellään, tapahtuuko oppilaan ohjaus työjärjestykseen merkityllä erillisellä oppilaan ohjauksen tunnilla vai nivellettynä muuhun opetukseen. Ohjauksesta vastaavat kaikki oppilasta opettavat opettajat yhdessä luokanopettajan pitäessä huolta kokonaiskuvasta. Ammatteihin tutustuminen alkaa.

Vuosiluokka 4

Oppilasta tuetaan löytämään sekä omat että toisten kyvyt ja vahvuudet oppijoina. Oppilas saa kokemuksia neljännen luokan aikana vaikuttamisesta koulussa ja lähiympäristössä. Oppilasta ohjataan opettelemaan kotitehtävien tekemistä. Oppilas oppii hakemaan tietoa lähdeteoksista. Oppilas oppii terveiden elämäntapojen merkityksestä oppimiselle.

Vuosiluokka 5

Oppilaat tutustuvat yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Oppilaat oppivat hakemaan tietoa kirjastosta ja käyttämään lähdeteoksia opiskelunsa tukena.

Vuosiluokka 6

Oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään tutustumiskäynneillä ja erilaisten projektien kautta. Oppilaat oppivat hakemaan tietoa monipuolisesti eri medioita hyväksi käyttäen. Oppilasta ohjataan myös henkilökohtaisesti lukuvuoden aikana opiskeluun liittyvissä asioissa.

Vuosiluokat 7-9

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan siirtymistä uusiin työtapoihin ja opiskelutaitojen syventämiseen. Oppilaita autetaan tekemään opiskeluun liittyviä valintoja ja tutustumaan turvallisessa ympäristössä työelämän vaatimuksiin.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilasta murrosiän muuttuvassa elämäntilanteessa. Ohjauksella pyritään vahvistamaan oppilaan oma-aloitteisuutta, hankkia tietoa ja tehdä valintoja.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on ohjata oppilaita itselleen olennaisen tiedon hankintaan, edistää perusopintojen loppuun saattamista sekä tukea oppilasta yhteishaun valinnoissa.

Oppilaanohjauksen opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 7

Osallisuus ja aktiivinen toiminta
T1 Oppilasta tuetaan itsenäiseen, yhteisölliseen ja sosiaaliseen toimintaan sekä vastuun ottamiseen omista opinnoistaan ja oppimistavoistaan.

Oppimaan oppimisen taidot
T2 Oppilasta kannustetaan pohtimaan omia opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen käytäntöjään.

Elinikäinen oppiminen
T3 Seitsemännellä luokalla luodaan yhdessä oppilaiden kanssa tilanteita, joissa oppilas saa mahdollisuuden käyttää vahvuuksiaan ja kehittää oppimistapojaan itseään kiinnostavissa aihepiireissä.

Itsetuntemus
T4 Pyritään siihen, että oppilaalle muodostuu realistinen käsitys omista kyvyistä ja oppimísen haasteista.

Vuosiluokka 8

Osallisuus ja aktiivinen toiminta
T1 Oppilas saa tietoa eri ammateista ja omista vaikutusmahdollisuuksistaan koulussa ja lähiympäristössä. Oppilasta kannustetaan pienryhmissä ja turvallisessa lähiympäristössä toimimaan omien edellytystensä mukaisesti omien tavoitteidensa saavuttamiseksi.

Oppimaan oppimisen taidot
T2 Opiskelijaa kannustetaan entistä itsenäisempään vastuun ottamiseen opiskelussaan.

Elinikäinen oppiminen
T3 Kahdeksannella luokalla keskitytään oppilaan ydintaitojen, vahvuuksien ja kehittämisalueiden löytämiseen.

Itsetuntemus

T4 Vahvistetaan oppilaan omaa kuvaa itsestä oppijana.

Tavoitteiden asettaminen

T5 Oppilaita ohjataan asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista.

Työelämään suuntautuva oppiminen

T6 Oppilaalle luodaan mahdollisuuksia ymmärtää työn merkitys omassa elämässään.

T7 Vuorovaikutus- ja viestintätaidot sekä tiedonhankintataidot ovat keskeisellä sijalla kahdeksannen luokan oppilaanohjauksessa.

T8 Oppilaalle ja huoltajalle annetaan perustietoa koulutusmahdollisuuksista.

Vuosiluokka 9

Osallisuus ja aktiivinen toiminta

T1 Oppilas saa tietoa eri ammateista ja omista vaikutusmahdollisuuksistaan koulussa ja lähiympäristössä. Yhdeksännellä luokalla oppilasta tuetaan ensisijaisesti itsenäiseen ja vastuulliseen työskentelyyn itselleen asettamien tavoitteiden suuntaisesti.

Oppimaan oppimisen taidot

T2 Oppilas hyödyntää omia vahvuuksiaan ja kehittää oppimaan oppimisen taitojaan edelleen.

Elinikäinen oppiminen

T3 Oppilas arvioi ja kehittää arviointitulosten perusteella osaamistaan, oppimaan oppimisen taitojaan sekä tunnistaa ja hyödyntää ydintaitonsa ja vahvuutensa.

Itsetuntemus

T4 Oppilas tunnistaa omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttaa omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti

Tavoitteiden asettaminen

T5 Oppilas asettaa sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita itselleen ja tekee tekee myös jatko-opintoja koskevia suunnitelmia sekä kykenee arvioimaan niiden toteutumista.

Työelämään suuntautuva oppiminen

T6 Oppilas oppii ymmärtämään koulutuksen merkityksen jatko-opintoihin ja työelämään sijoittumisen kannalta.
T7 Oppilas arvioi eri aloilla tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitojaan sekä itselleen sopivia ammatteja. Oppilas osaa myös hakea runsaasti tietoa eri koulutus- ja ammattialoista.

Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa
T8 Oppilas ja huoltaja saavat tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista. Oppilasta tuetaan etsimään koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta.
T9 Oppilas hyödyntää monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioi tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta.
Liikkuvuus ja kansainväliset työmarkkinat
T10 Oppilas hankkii ja omaksuu tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista ulkomailla. Oppilas tunnistaa oman kulttuuritaustansa ja oppii toimimaan kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa.

Oppilaanohjauksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 7

Luokanopettajavaihe kestää steinerkouluissa 6-8 vuotta ja ennen sen päättymistä luokanopettajavalmistaa oppilaita muutoksiin, jotka seuraavat luokanopettajavaiheen päättymistä.

S1 Omien vaikutusmahdollisuuksien kartoittaminen, itsenäinen toiminta ja vastuun ottaminen opinnoissa.

S2 Opiskelutaitojen sekä oppimaan oppimisen käytäntöjen kehittäminen yhteistyössä huoltajien kanssa ovat osana elinikäistä oppimista.

S3 Realistinen käsitys omista kyvyistä ja oppimísen haasteista vahvistuu seitsemännen luokan aikana.

S4 Huoltajan työpaikalla tapahtuva työharjoittelu. Voi olla esim. yhden päivän tutustuminen esim. oman vanhemman työpaikkaan.

Vuosiluokka 8

S1, S2 Oppilaan aktiivista osallisuutta harjoitellaan pienryhmissä erilaisten urasuunnitelmien tekemisen kautta sekä lähiympäristössä tavoitteena itsenäinen vastuun kantaminen omasta toiminnasta.

S3 Sisältöinä ovat oppilaan ydintaitojen, vahvuuksien ja kehittämisalueiden kartoittaminen ja vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittäminen. Oppilas arvioi omaan urasuunnitteluunsa liittyvien tietojen luotettavuutta. Oppilas asettaa sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekee niitä koskevia suunnitelmia ja arvioi suunnitelmien toteutumista. Oppilasta ohjataan myös työpaikan hakemiseen ja vastaanottamiseen liittyvissä asioissa.

S4 Oppilas harjoittelee työskentelyä koulun ja lähiympäristön ammateissa ja harjoittelun antia käsitellään eri oppiaineissa siten, että työn merkitys oppilaan omassa elämässä selkiytyy ja vahvistuu.

S5 Oppilas ja huoltaja saavat perustietoa Suomen koulutusmahdollisuuksista. Lukiolaiset voivat käydä esittelemässä omaa koulua 8.luokkalaisille.

Vuosiluokka 9

S1 Oppisisältöinä yhdeksännellä luokalla ovat oppimistyylit ja opiskelutaidot, kouluyhteisössä toimiminen, itsearviointi ja opiskelussa kehittyminen, opiskelutavoitteet, oppimisympäristöt jaopiskelun edellytykset (esim. riittävä uni, keskittyminen tms.).

S2 Itsetuntemus, oppilaan omat taidot ja lahjakkuus, kiinnostuksen kohteet, haaveammatit sekä omien haasteiden tunnistaminen ovat keskeisiä sisältöjä. Oppilas harjoittelee työnhakua, hakemuksen ja ansioluettelon kirjoittamista.

S3 Oppilaanohjauksessa oppilas harjoittelee toimimista erilaisissa ympäristöissä käyttäen erilaisia vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

S4 Oppilas tutustuu eri ammatteihin joista tarkemmin itse valitsemiinsa aloihin. Oppilas syventää työelämätuntemustaan työharjoittelujaksolla.

S5 Oppilas saa riittävää tietoa Suomen koulutusjärjestelmässä ja jatko-opintomahdollisuuksista, myös oppisopimuskoulutuksesta. Lisäksi hän hyödyntää tieto- neuvonta- sekä ohjauspalveluja.

Oppilaille kerrotaan esimerkiksi lukion erilaisista kursseista tai työharjoittelun merkityksestä ammattikouluissa.

Oppilaiden kanssa käydään henkilökohtaiset ohjauskeskustelut ja häntä tuetaan yhteishaussa.

Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokka 7

Oppilaanohjaus on monipuolista, mutta siinä huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet.

Oppilaanohjaus 7. luokalla on ensisijaisesti luokkamuotoista. Oppilaan ja oppilaan huoltajien kanssa pidetään lukuvuoden aikana arviointikeskusteluja ja muita henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja tarpeen mukaan. Oppilas voi tutustua huoltajansa työpaikkaan kouluvuoden aikana esim. päivän ajan. Luokan vanhempia voidaan pyytää opotunneille esittelemään omia ammattejaan.

Vuosiluokka 8

Kahdeksannella luokalla oppilaan ohjaamisessa pääpaino voi siirtyä pienryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen. Oppilas tutustuu työelämään koulun tai lähiympäristön työpaikoilla viikon ajan. Voidaan järjestää myös tutustumiskäyntejä toisen asteen oppilaitoksiin.

Vuosiluokka 9

Yhdeksännellä luokalla käytetään kaikki oppilaan ohjauksen muotoja, mutta pääpaino on henkilökohtaisessa ohjauksessa. Oppilas hankkii itselleen työharjoittelupaikan valitsemaltaan alalta. Työharjoittelu kestää 2 viikkoa joko yhdessä tai kahdessa jaksossa. Oppilaat voivat

viettää tutustumispäiviä toisen asteen oppilaitoksissa.

Voidaan järjestää retkiä erilaisille koulutusmessuille. Eri opettajat voivat käydä kertomassa omista koulutuspoluistaan. Järjestetään vanhempainilta yhteishakuun liittyvistä asioista. Koululle voidaan kutsua eri ammattialojen asiantuntijoita ja koulun entisiä oppilaita kertomaan omasta ura- ja koulutuspolustaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki oppilaanohjauksessa

Vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7 - 9 ohjauksessa huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet opiskelussa sekä eriytetään opetusta tarpeen mukaan. Eri toimijat tekevät yhteistyötä oppilaan koulua tai siirtyessä nivelvaiheesta toiseen. Tehostettua tai erityistä tukea tarvitseville oppilaille suunnitellaan riittävän varhaiset ja kattavat tukimuodot moniammatillisessa yhteistyössä kodin kanssa. Tukea tarvitsevalle oppilaalle ja hänen huoltajilleen järjestetään mahdollisuus tutustua oppilaalle sopiviin oppilaitoksiin ja heille annetaan tietoa tuen saamisen mahdollisuuksista jatko-opinnoissa. Yhdeksäsluokkalaista tuetaan perusopetuksen päättötodistuksen saamisessa tarpeen mukaan. Jos koululla on tietoa ammatinvalintaan liittyvistä erityisistä haasteista, voidaan vanhempien ja oppilaan kanssa järjestää keskusteluja asioista.

Oppilaan oppimisen arviointi oppilaanohjauksessa

Oppilaan oppimisen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7 - 9

Oppilaanohjauksessa ei anneta arvosanaa ja arviointi perustuu itsearviointiin sekä ohjaustoiminnan yhteydessä annettavaan jatkuvaan palautteeseen. Todistukseen tulee suoritusmerkintä (S) hyväksytystä suorituksesta.

Vuosiluokka 7

Seitsemännellä luokalla hyväksyttyyn suoritukseen vaaditaan oppilaalta aktiivista osallistumista ohjaukseen sekä työharjoittelun suorittaminen huoltajan työpaikalla.

Vuosiluokka 8

Kahdeksannella luokalla hyväksyttyyn suoritukseen vaaditaan osallistumista pienryhmätoimintaan

sekä omien oppimistavoitteiden ja -menetelmien kehittämiseen sekä arvioimiseen. Lisäksi oppilas suorittaa työharjoittelun koulun tai lähipiirin tarjoamissa työpaikoissa.

Vuosiluokka 9

Yhdeksännellä luokalla hyväksyttyyn suoritukseen vaaditaan aktiivista osallistumista yksilölliseen opintojen ohjaukseen ja suunnitteluun sekä ryhmässä toteutettavaan vuorovaikutukseen. Oppilas

tuntee Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteissään sekä jatkokoulutusmahdollisuudet. Oppilas suorittaa työharjoittelun asianmukaisesti.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 7

Edistetään oppimisen edellytysten toteutumista, kuten esim. riittävä uni, ravinto, liikunta, ruutuajan rajoittaminen (L3).

Opiskelun suunnittelemisen (L3) ja vuorovaikutuksen taidot kehittyvät (L2) yhteistyössä tehtävässä

opintojen ohjauksessa.

Ohjauksessa hyödynnetään kyselyitä, artikkeleita ja saatavilla olevaa tietoa monipuolisesti (L4).

Oman oppimisen arviointi (L1) on keskeinen tekijä opintojen ohjauksessa.

Vuosiluokka 8

Eri ammattien vaatima osaaminen (L6) tehdään näkyväksi ja havainnoidaan konkreettisesti työharjoittelun aikana. Vahvistetaan oman ajattelun taitoja sekä itsetuntemusta (L1). Kehitetään omia opiskelutaitoja ja -tottumuksia (L3), haetaan monipuolista tietoa eri medioita hyödyntäen (L4). Oppilas työskentelee koulussa tai lähialueella (L7).

Vuosiluokka 9

Jatko-opintomahdollisuuksien etsiminen eri lähteistä ja lähteiden luotettavuuden arviointi (L4) eri medioita hyväksi käyttäen tukevat oppilaan itsetuntemuksen kehittymistä.

Internetiä käytetään opiskelusta saatavan tiedon lähteenä (L5) monipuolisesti.

Työelämään tutustumisen jaksoilla oppilaan työelämätaidot kehittyvät (L6). Harjoitellaan työhakemuksen tekemistä, työhaastattelukäytäntöjä sekä työn vastaanottamiseen, suorittamiseen ja päättämiseen liittyviä käytäntöjä konkreettisesti työharjoittelujaksoihin liittyen (L2).

13.4.22 PUHE JA DRAAMA

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Puhe- ja draamakasvatuksen perustehtävää voi jakaa kahteen pääryhmään, jotka ovat oppilaan oman identiteetin vahvistaminen (inhimillinen pääoma) ja oppilaan vuorovaikutuksen, luottamuksen ja empatian kehittäminen (sosiaalinen pääoma).

Oppilaan inhimillinen pääoma kasvaa puhetaiteen avulla. Yksilöllisen ilmaisukyvyn johdonmukainen kehittäminen ja vahvistaminen rakentavat itseluottamusta. Oppilas oppii ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Puhetaide harjoittaa oman äänen ja sanattoman viestinnän hallitsemista omalla ja muilla kielillä, jotta oppilas voi kehittyä monipuoliseksi ja taitavaksi kielenkäyttäjäksi.

Puhetaiteen pääalueet ovat kerronta ja lausunta. Oppilas syventyy konkreettisesti kulttuurinsa klassisiin kertomuksiin ja runoihin kertomalla ja lausumalla ne ääneen. Puhekasvatuksen opettaja tutustuttaa oppilasta eri tekstityyleihin, rytmeihin ja tulkintamahdollisuuksiin, ottaen huomioon luokka-asteen sisältöjä ja oppilaan ikää. Oppilasta tuetaan myös luomaan omia kertomuksia ja runoja, kartoittamaan sanavarastoaan ja käyttämään kieltä monipuolisesti. Puhetaiteen opettajan tehtävänä on myös tukea oppilaan tervettä äänenkäyttöä sekä selvittää puheongelmia, kuten artikulaation, hengityksen tai äänen asetuksen epäkohtia. Terve ääni rohkaisee oppilasta ilmaisemaan omia ajatuksiaan. Se ennaltaehkäisee myös syrjäytymisen ja kiusaamisen uhriksi joutumisen. Puhetaide on taiteen laji, johon pääasiallisesti kuuluu tarinankerronta ja runonlausunta.

Oppilaan sosiaalinen pääoma kasvaa merkittävästi draamakasvatuksen avulla. Draaman työkaluja käytetään monipuolisesti kaikilla luokka-asteilla. Draaman kautta oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Kiusaamis- ja konfliktitilanteissa oppilaat saavat kokeilla tilanteita eri rooleissa, useimmiten metaforisella tasolla (sadun hahmoina, eläinhahmoina jne, luokka-asteesta ja iästä riippuen). Draaman käyttöön liittyy aina reflektio-vaihe, jossa keskustellaan dramatisoidun tilanteen herättämistä ajatuksista ja tunteista. Tällöin oppilaat oppivat kuuntelemaan muiden kokemuksia ja sanottamaan omia tunteita.

Draaman menetelmin syvennytään myös muihin oppiaineisiin, kuten historiaan, maantieteeseen, vieraisiin kulttuureihin, jopa matematiikkaan ja kielioppiin. Draaman avulla myös motorisesti älykkäät oppilaat, joilla monesti on vaikeaa ymmärtää pelkästään verbaalista opetusta, löytävät tien oppimiseen.

Draama käytetään myös taiteellisena aineena. Luokkanäytelmät, jopa hyvin pienimuotoiset, edistävät luokan yhteistyökykyä, poistavat klikki-muodostelmia ja parantavat luokan työilmapiiriä.

Vuosiluokilla 1-2

Puhe- ja draamataide 1-2 luokalla perustuu oppilaan äänen ja fyysisen ilmaisun rohkaisemiseen ja tukemiseen. Lähtökohtana ovat lapsen luontaiset kyvyt liikkua monipuolisesti, jäljitellä aikuisen antamat mallit sekä käyttää rikasta mielikuvitusta. Leikkimuotoisten liike- ja puheharjoitusten lisäksi puhe- ja draamakasvattaja tukee omalla äänen ja eleiden käytöllä lapsen puheen ja ilmaisun kehitystä.
Opettaja johdattaa lapset omalla elävällä ja selkeällä ilmaisulla satujen, lorujen ja rytmien maailmaan. Jäljittämällä opettajan äänenkäyttöä lapsi luo pohjan omalle terveelle ilmaisulle.
1-2 luokan oppilas on puhe- ja draamaharjoituksissa osana ryhmää. Yksittäisen oppilaan mahdollinen puheen erityisopetus tapahtuu yksityistunnin muodossa tai pienryhmissä.

Vuosiluokilla 3-6

Kolmannesta luokasta eteenpäin oppilaan ilmaisu yksilöityy. Hengityskapasiteetti moninkertaistuu ja tunne-elämä syvenee. Puhetaide kehittää oppilaan puheäänen resursseja, jalostaen kehon ja liikkeen kasvavaa voimaa hallituksi ilmaisuksi. Vaalitaan ja rohkaistaan edelleen oppilaan itsensä ilmaisemisen impulssia sekä kielellistä kykyä. Yksinkertaisen prosessidraaman avulla työstetään vuorovaikutustaitoja, empatiaa ja kuuntelua.
Taiteelliset kerronta-, lausunta tai draama-esitykset viedään vähitellen ulos luokkahuoneesta laajemman yleisön eteen. Yksilö- ja pienryhmätyöskentely jatkuu tarpeen mukaan.

Vuosiluokille 7-9

Murrosikään tulessa oppilaan jo hallitsemat ilmaisutaidon perustaidot, hyvä hengitys, äänenkäyttö, energian käyttö ja elekieli antavat tukea ikävaiheen tuomiin muutosprosesseihin. Puhe- ja draamataiteen työssä oppilaalle annetaan mahdollisuus työstää itsessään herääviä syviä tunteita ja tunteiden heilahduksia. Hyvin valitun materiaalin työstämisen kautta oppilas tutustuu inhimilliseen suuruuteen ja heikkouteen sekä eri ihanteisiin, jotka tukevat oman arvomaailman muodostamista. Oppilaan omat tulkinnat tuetaan. Prosessidraaman avulla työstetään elämän

arvoja ja muita ikäluokkaan kuuluvia eksistentiaalisia kysymyksiä. Foorumteatteri toimii kykyjen ja vahvuuksien hiomiseen ja vuorovaikutus-ongelmien ratkaisemiseen.

Näytelmät vahvistavat luokan yhteistyötaitoja ja antavat oppilaalle mahdollisuuden eläytyä erilaisiin ihmisiin ja elämäntilanteisiin.

Puheen ja draaman opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

Tavoitteen numero	Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alain. osaaminen, johon tavoite liittyy
	Puhe -ja draamataiteen opetuksen tavoitteena on		
T1	Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen ja kehittäminen (inhimillinen pääoma)	S1	
	• liikkeen, oman voiman ja eleiden hallinta leikin avulla • äänen ja eleen yhdistäminen kokonaisvaltaisen ilmaisun pohjaksi • hengityksen harjoittelu rytmien avulla • ääneen ja artikulaatioon tutustuminen puheharjoitusten ja lorujen avulla • aktiiviseen osallistumiseen oppiminen • eläytymiskyvyn ja mielikuvituksen aktivoiminen draamaleikin avulla • luokanopettajan oman äänen ja elekielen tukeminen hygieniseksi; oppilaan ilmaisu peilaa opettajan antamaa mallia		

T2	**Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus (sosiaalinen pääoma)**	**S2**	
	• yhteistyötaitojen kehittäminen • myönteisen minäkuvan rakentaminen • empatiakyvyn kehittäminen: miltä tuntuu olla joku muu? • luontevan paikkansa löytäminen ryhmässä • tilan antaminen toiselle • yhteisten sopimusten noudattaminen • Turvallisuuden ja luottamuksen kasvattaminen		
T3	**Oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen (vahvistaa tahtoa, tunnetta, ajattelua ja tukee muuta oppimista)**	**S3**	
	• keskittymiskyvyn vahvistaminen leikkien, puhe- ja rytmiharjoitusten avulla • eläytyminen erilaisiin tunnelmiin satukuvien virittämänä • tiedon omaksuminen draamaleikin avulla(esimerkiksi matematiikka, kielioppi, vieraat kielet) • Epäonnistumaan oppiminen • ilmaisutahdon rohkaiseminen		**L1,L2, L3, L4**
T4	**Kielitietoisuuden herättäminen ja kehittäminen**	**S2**	
	• sanavaraston kasvattaminen kerrontaharjoitusten ja sanaimprovisaation avulla • äänteiden, sanojen ja kielen laatujen kokeminen kokonaisvaltaisen ilmaisun kautta kielen musikaalisuuden ja rytmisyyden		**L1, L4**

	kokeminen • kielellisen taidon kehittäminen opettajan taidokkaasti kertomien tarinoiden ja runojen kautta		
T5	**Vuorovaikutustaitojen kehittäminen**	**S2, S3**	
	• kuunteluharjoitukset • toisen auttaminen draamaharjoitusten aiheena (prosessidraama) • erilaisiin hahmoihin eläytyminen • omien tunteiden ja ajatusten sanottamisharjoitukset • tiimileikit		**L5**
T6	**Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistaminen**	**S3**	
	• Yksilön puhetaidon ja ilmaisun tukeminen yksityistunnilla tai pienryhmissä • Keskittymiskyvyn vahvistaminen pienryhmissä • Itsetunnon vahvistaminen pienryhmissä • Sitkeiden vuorovaikutusongelmien hoitaminen tarinan tai draaman keinoin		
T7	**Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen**		
	• Oman kielen laatujen kokeminen • Kansansadut, kansanperinteet ja • niihin tutustuminen leikin ja pienoisnäytelmien avulla • Vieraiden kielten ja kulttuurien kokeminen		

	tarinoiden, runojen ja ilmaisuharjoitusten avulla		

Vuosiluokka 2

Tavoitteen numero	**Opetuksen tavoitteet**	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alain. osaaminen, johon tavoite liittyy**
	Puhe -ja draamataiteen opetuksen tavoitteena on		
T1	**Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen ja kehittäminen (inhimillinen pääoma)**	**S1**	
	• liikkeen, oman voiman ja eleiden hallinta leikin avulla • äänen ja eleen yhdistäminen kokonaisvaltaisen ilmaisun pohjaksi • hengityksen harjoittelu rytmien avulla • ääneen ja artikulaatioon tutustuminen puheharjoitusten ja lorujen avulla • aktiiviseen osallistumiseen oppiminen • eläytymiskyvyn ja mielikuvituksen aktivoiminen draamaleikin avulla • taiteellisen puheilmaisun alkeet (selkeys ja kauneus)		
T2	**Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus (sosiaalinen pääoma)**	**S2**	
	• yhteistyötaitojen kehittäminen		

	• myönteisen minäkuvan rakentaminen • empatiakyvyn kehittäminen: miltä tuntuu olla joku muu? • luontevan paikkansa löytäminen ryhmässä • tilan antaminen toiselle • yhteisten sopimusten noudattaminen • Turvallisuuden ja luottamuksen kasvattaminen •		
T3	• Oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen (vahvistaa tahtoa, tunnetta, ajattelua ja tukee muuta oppimista)	**S3**	
	• keskittymiskyvyn vahvistaminen leikkien, puhe- ja rytmiharjoitusten avulla • eläytyminen erilaisiin tunnelmiin satukuvien virittämänä • tiedon omaksuminen draamaleikin avulla (esimerkiksi matematiikka, kielioppi, vieraat kielet) • Epäonnistumaan oppiminen • ilmaisutahdon rohkaiseminen		**L1,L2, L3, L4**
T4	**Kielitietoisuuden herättäminen ja kehittäminen**	**S2**	
	• sanavaraston kasvattaminen kerrontaharjoitusten ja sanaimprovisaation avulla • äänteiden, sanojen ja kielen laatujen kokeminen kokonaisvaltaisen ilmaisun kautta • kielen musikaalisuuden ja rytmisyyden kokeminen • kielellisen taidon kehittäminen opettajan taidokkaasti kertomien tarinoiden ja runojen kautta		**L1, L4**

T5	**Vuorovaikutustaitojen kehittäminen**	**S2, S3**	
	• kuunteluharjoitukset • toisen auttaminen draamaharjoitusten aiheena (prosessidraama) • erilaisiin hahmoihin eläytyminen • omien tunteiden ja ajatusten sanottamisharjoitukset • tiimileikit		**L5**
T6	**Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistaminen**	**S3**	
	• Yksilön puhetaidon ja ilmaisun tukeminen yksityistunnilla tai pienryhmissä • Keskittymiskyvyn ja itsetunnon vahvistaminen pienryhmissä • Sitkeiden vuorovaikutusongelmien hoitaminen tarinan tai draaman keinoin		**L2, L1, L4**
T7	**Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen**	**S2**	
	• Oman kielen laatujen kokeminen • Kansansadut, kansanperinteet ja niihin tutustuminen leikin ja pienoisnäytelmien avulla • Vieraiden kielten ja kulttuurien kokeminen tarinoiden, runojen ja ilmaisuharjoitusten avulla		**L1, L2,L3**

Vuosiluokka 3

Tavoitteen numero	Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alain. osaaminen, johon tavoite liittyy
	Puhe -ja draamataiteen opetuksen tavoitteena on		
T1	**Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen ja kehittäminen (inhimillinen pääoma)**	**S1**	
	• liikkeen, oman voiman ja eleiden hallinta leikin avulla • äänen ja eleen yhdistäminen kokonaisvaltaisen ilmaisun pohjaksi • hengityksen harjoittelu jatkuu rytmien avulla • ääneen ja artikulaation vahvistaminen puheharjoitusten avulla • aktiiviseen osallistumiseen oppiminen • eläytymiskyvyn ja mielikuvituksen aktivoiminen draamaleikin avulla • voidaan työstää ensimmäinen isompi draamallinen tarina (esim. Mikael-aiheinen), jossa ilmaisun pääpaino on kehollisessa ilmaisussa		
T2	**Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus (sosiaalinen pääoma)**	**S2**	
	• tilan antaminen toiselle • paikkansa löytäminen ryhmässä • kehittää yhteistyötaitoja ja toisten huomioon ottamista		

	• rakentaa myönteistä minäkuvaa ryhmässä toimiessaan • kehittää empatiakykyä		
T3	**Oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen (vahvistaa tahtoa, tunnetta, ajattelua ja tukee muuta oppimista)**	**S3**	
	• tunteiden ja ajatusten reflektointi • ikävaiheeseen kuuluvien tunnetilojen käsittelyjatyöstö prosessidraaman keinoin(Rubikon) • oppilasta kannustetaan eläytymään erilaisiin tunnelmiin puhe -ja draamataiteen harjoitusten avulla		
T4	**Kielitietoisuuden herättäminen ja kehittäminen**	**S2**	
	• äänneharjoituksia (esim. kompalauseet) • puheen dynaamisen otteen kehitys • painollisten ja painottomien tavujen erottelu (askellus ja taputus)		
T5	**Vuorovaikutustaitojen kehittäminen**	**S2, S3**	
	• draamaleikit ja improvisoidut kohtaukset • kuunteluharjoitukset • dialogit • luottamusharjoitukset		
T6	**Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistaminen**	**S3**	
	• Yksilön puhetaidon ja ilmaisun tukeminen		

	yksityistunnilla tai pienryhmissä • Keskittymiskyvyn ja itsetunnon vahvistaminen pienryhmissä • Sitkeiden vuorovaikutusongelmien hoitaminen tarinan tai draaman keinoin		
T7	**Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen**	**S2**	
	• rakennetaan ja vahvistetaan siltaa lapsen ja muun maailman välille, äänteiden, rytmin ja puheen soinnin kauneuden kautta • aistiharjoitukset		

Vuosiluokka 4

Tavoitteen numero	**Opetuksen tavoitteet**	**Tavoittei-siin liitty-vät sisäl-töalueet**	**Laaja-alain. osaaminen, johon tavoite liittyy**
	Puhe -ja draamataiteen opetuksen tavoitteena on		
T1	**Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen ja kehittäminen (inhimillinen pääoma)**	**S1**	
	• Henkilökohtaisen runon harjoittelu ja esittäminen • jatketaan puheharjoituksia; siirrytään suomalaisista puheharjoituksista vieraskielisiin • työstetään pidempiä tekstikokonaisuuksia		

	yksitellen ja kuorossa • opetusaineistoa syvennetään draaman menetelmin •		
T2	**Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus (sosiaalinen pääoma)**	**S2**	
	• temperamenttilaatujen kohtaaminen draaman kautta (suvaitsevaisuus) • erilaisuuden ymmärtäminen		
T3	**Oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen (vahvistaa tahtoa, tunnetta, ajattelua ja tukee muuta oppimista)**	**S3**	
	• tahdon vahvistamista, Kalevalan kaksoissäkeen ja Eddan alliteraation, alkusoinnun muodossa. • tunteiden ja ajatusten reflektointi ja sanoittaminen		
T4	**Kielitietoisuuden herättäminen ja kehittäminen**	**S2**	
	• perehdytään puheen neljään laatuun (selkeys, virtaavuus, eheys ja jaottelu).		
T5	**Vuorovaikutustaitojen kehittäminen**	**S2, S3**	
	• jatketaan työskentelyä pareittain, pienryhmissä ja suuressa ryhmässä • vuorovaikutusongelmien ja haasteiden		

	läpikäyminen prosessidraaman keinoin.		
T6	**Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistaminen**	**S3**	
	• Yksilön puhetaidon ja ilmaisun tukeminen yksityistunnilla tai pienryhmissä • Keskittymiskyvyn ja itsetunnon vahvistaminen pienryhmissä. • Sitkeiden vuorovaikutusongelmien hoitaminen tarinan tai draaman keinoin.		**L2, L1, L4**
T7	**Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen**	**S2**	
	• Kansallis eepoksiin tutustuminen (Kalevala, Gilgamesh, Edda jne.) • Kotiseudun tarinoihin tutustuminen		

Vuosiluokka 5

Tavoitteen numero	**Opetuksen tavoitteet**	**Tavoittei-siin liitty-vät sisäl-töalueet**	**Laaja-alain. osaaminen, johon tavoite liittyy**
	Puhe -ja draamataiteen opetuksen tavoitteena on		
T1	**Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen ja kehittäminen (inhimillinen pääoma)**	**S1**	
	• luokan oman näytelmän kautta, antaa		

	mieluinen rooli lapselle jossa hän saa käyttää ja näyttää omia vahvuuksiaan • puheopetuksessa kiinnitetään huomiota lapsen • puheen selkeyteen, tempoon, taukoihin ja liikkuvuuteen • heksametri-mitan avulla tasapainoittaa lapsen koko olemusta ja vahvistaa tuota hermoniaa joka tässä kehitysvaiheessa on saavutettu		
T2	**Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus (sosiaalinen pääoma)**	**S2**	
	• erilaisuuden ymmärtäminen ja arvostaminen • rakentaa myönteistä minäkuvaa ryhmässä toimiessaan • kehittää empatiakykyä • tilan antaminen toiselle		
T3	**Oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen (vahvistaa tahtoa, tunnetta, ajattelua ja tukee muuta oppimista)**	**S3**	
	• tunteiden ja ajatusten reflektointi • ikävaiheeseen kuuluvien tunnetilojen käsittely ja työstö prosessidraaman keinoin (Rubikon) • oppilasta kannustetaan eläytymään erilaisiin tunnelmiin puhe -ja draamataiteen harjoitusten avulla • Ajatusten ilmaisun harjoittamista selkeällä ja kauniin kielellä • Mielikuvien pukeminen kielikuviksi luovan		**L1,L2, L3, L4**

	tarinankerronnan keinoin		
T4	**Kielitietoisuuden herättäminen ja kehittäminen**	**S2**	
	• puheharjoituksia tekemällä vahvistaa artikulaatiota ja lisätä puheen sujuvuutta (K P S R - äänteet) • puhetaiteen opettajan kanssa yksilöopetuksessa lapsen oman puheen tukemista ja ohjaamista (esim. oman runon kautta)		**L1, L4**
T5	**Vuorovaikutustaitojen kehittäminen**	**S2, S3**	
	• näytelmäproduktion eri roolit ja yhteistyö luokan -ja muun koulun kanssa • jatketaan työskentelyä pareittain, pienryhmissä ja suuressa ryhmässä • vuorovaikutusongelmien ja haasteiden läpikäyminen prosessidraaman keinoin.		**L5**
T6	**Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistaminen**	**S3**	
	• heksametri-rytmin avulla vahvistetaan lapsen fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä		**L2, L1, L4**
T7	**Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen**	**S2**	
	• Tutustutaan kulttuurikausien kirjallisiin aineistoihin ja toteutetaan niitä niin puhetaiteen kuin draamataiteen avulla		**L1, L2,L3**

Vuosiluokka 6

Tavoitteen numero	Opetuksen tavoitteet	Tavoittei- siin liitty- vät sisäl- töalueet	Laaja-alain. osaaminen, johon tavoite liittyy
	Puhe -ja draamataiteen opetuksen tavoitteena on		
T1	**Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen ja kehittäminen (inhimillinen pääoma)**	**S1**	
	• Draamaleikkien kautta vahvistetaan, tuetaan ja kehitetään oppilaan puhe -ja liikeilmaisua. • Puheilmaisua ankkuroidaan monipuolisen tekstiaineiston kautta.	• Voisiko välineteatterin sisällyttää 6. puheaineistoon?Itsellä ni on hyviä kokemuksia tästä. Puheen merkitys korostuu, kun ilmaisu välineellistetään.Tämä toimii mainiona porkkanana, kun kyllästyminen ainaisten puheharjoitusten tekemiseen jo uhkaa.Siis välineteatteri tarjoaa uuden näkökulman sekä funktion puheeseen.	
T2	**Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus (sosiaalinen pääoma)**	**S2**	
	• erilaisuuden ymmärtäminen		

	ja arvostaminen • rakentaa myönteistä minäkuvaa ryhmässä toimiessaan • kehittää empatiakykyä • tilan antaminen toiselle		
T3	**Oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen (vahvistaa tahtoa, tunnetta, ajattelua ja tukee muuta oppimista)**	**S3**	
	• Puhetaiteen avulla vahvistetaan lapsen minuuden kehitystä.		
T4	**Kielitietoisuuden herättäminen ja kehittäminen**	**S2**	
	• Harjoitellaan eri puheotteita (huuli-, kieli-, hammas- ja kitalaki ote) • Kiinnitetään huomiota puheen taukoihin ja dynamiikkaan. • Aloitetaan runovihko		
T5	**Vuorovaikutustaitojen kehittäminen**	**S2, S3**	
	• improvisaatioleikit (statukset) • jatketaan työskentelyä pareittain, pienryhmissä ja		**L5**

	suuressa ryhmässä • vuorovaikutusongelmien ja haasteiden läpikäyminen prosessidraaman keinoin.		
T6	**Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistaminen**	**S3**	
	• Yksilön puhetaidon ja ilmaisun tukeminen yksityistunnilla tai pienryhmissä • Keskittymiskyvyn vahvistaminen pienryhmissä • Itsetunnon vahvistaminen pienryhmissä • Sitkeiden vuorovaikutusongelmien hoitaminen tarinan tai draaman keinoin		**L2, L1, L4**
T7	**Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen**	**S2**	
	• Oman ja vieraiden kielien laatujen kokeminen ja niillä leikittely • Vieraiden kielten ja kulttuurien kokeminen tarinoiden, runojen ja ilmaisuharjoitusten avulla.		**L1, L2,L3**

Vuosiluokka 7

Tavoitteen numero	Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alain. osaaminen, johon tavoite liittyy
	Puhe - ja draamataiteen opetuksen tavoitteena on		
T1	**Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen ja kehittäminen (inhimillinen pääoma)**	**S1**	
	• Vahvistaa omaa instrumenttia ja tulla tutuksi oman instrumentin kanssa -henkilökohtaisen, fyysisten ja äänellisten taitojen ja mahdollisuuksien kehittäminen puhe-ja draamataiteen harjoitusten avulla.		
T2	**Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus (sosiaalinen pääoma)**	**S2**	
	• Kontaktin synnyttäminen ja ylläpitäminen - tarinoiden ja kokemusten jakaminen pareittain ja pienryhmissä. • Kunnioittavan vuoropuhelun kyvyt		
T3	**Oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen (vahvistaa tahtoa, tunnetta, ajattelua ja tukee muuta oppimista)**	**S3**	
	• Paneudutaan eeppis- dramaattiseen runoaineistoon.		

T4	**Kielitietoisuuden herättäminen ja kehittäminen**	**S2**	
	• Puheharjoituksissa jatkuu työntö- aalto- värinä ja puhalluskonsonanttien parissa työskentely.		**L1, L4**
T5	**Vuorovaikutustaitojen kehittäminen**	**S2, S3**	
	• luottamusharjoitukset • jatketaan työskentelyä pareittain, pienryhmissä ja suuressa ryhmässä • vuorovaikutusongelmien ja haasteiden läpikäyminen prosessidraaman keinoin.		**L5**
T6	**Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistaminen**	**S3**	
	• Rentoutumisharjoitukset • Murrosiän äänimuutosten tukeminen • Oman äänen löytäminen		
T/	**Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen**	**S2**	
	• Eino Leinon Helkavirret aineistona tutustua voimakkaiden tunteiden tulkintaan. • Lausuminen vierailla kielillä.		**L1, L2,L3**

Vuosiluokka 8

Tavoitteen numero	**Opetuksen tavoitteet**	**Tavoittei- siin liitty- vät sisäl- töalueet**	**Laaja-alain. osaaminen, johon tavoite liittyy**
	Puhe -ja draamataiteen opetuksen tavoitteena on		
T1	**Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen ja kehittäminen (inhimillinen pääoma)**	**S1**	
	• Oppilas rohkaistuu tekemään aloitteita ja ilmaisemaan itseään ryhmässä. • harjoittelee epäonnistumisen sietämistä • kokeilee erilaisia roolihahmoja ja esiintymistyylejä. • Kehittää verbaalista ja nonverbaalista ilmaisua.	• Keskeisenä sisältönä näytelmän valmistaminen, ja siinä omaa valmiustasoaan vastaavan roolin tai tehtävän hoitaminen. Näyttämöpuhe; Oteharjoitukset sekä kuusi peruselettä puheessa.	
T2	**Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus (sosiaalinen pääoma)**	**S2**	
	• Osaa työskennellä isossa ryhmässä, itsenäisesti, pareittain.		

T3	**Oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen (vahvistaa tahtoa, tunnetta, ajattelua ja tukee muuta oppimista)**	**S3**	
			L1,L2, L3, L4
T4	**Kielitietoisuuden herättäminen ja kehittäminen**	**S2**	
	• oppii käyttämään omaa ääntä eri tavoin ja omaksumaan erilaisia puhetapoja ja murteita.		**L1, L4**
T5	**Vuorovaikutustaitojen kehittäminen**	**S2, S3**	
	• improvisaatioharjoitukset (statukset) • dialogit • luottamusharjoitukset • harjoitellaan palautteen antamista ja vastaanottamista		
T6	**Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistaminen**	**S3**	
	• rentoutusharjoitukset		
T/	**Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen**	**S2**	
	• tutustutaan eri murteisiin. • Verrataan eri kielien ominaislaatuja.		

Vuosiluokka 9

Tavoitteen numero	Opetuksen tavoitteet	Tavoittei-siin liitty-vät sisäl-töalueet	Laaja-alain. osaaminen, johon tavoite liittyy
	Puhe -ja draamataiteen opetuksen tavoitteena on		
T1	**Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen ja kehittäminen (inhimillinen pääoma)**	**S1**	
	• **Oppilas rohkaistuu tekemään aloitteita ja ilmaisemaan itseään ryhmässä.** • harjoittelee epäonnistumisen sietämistä • kokeilee erilaisia roolihahmoja ja esiintymistyylejä. • Kehittää verbaalista ja nonverbaalista ilmaisua.		
T2	**Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus (sosiaalinen pääoma)**	**S2**	
	Yhteistyön harjoitteleminen yhteisprojektien avulla Omien ja muiden vahvuuksien tiedostaminen		
T3	**Oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen (vahvistaa tahtoa, tunnetta, ajattelua ja tukee muuta oppimista)**	**S3**	
	• **Harjoitellaan eri tekstien avulla tunteen, tahdon ja ajatusten ilmaisua, sujuvaa kertomista ja lauserakennetta.**		**L1,L2, L3, L4**

T4	**Kielitietoisuuden herättäminen ja kehittäminen**	**S2**	
	• **Työstetään taiteellisesti klassista proosaa ja runoutta sekä omalla että vieraalla kielellä**		**L1, L4**
T5	**Vuorovaikutustaitojen kehittäminen**	**S2, S3**	
	Konfliktinratkaisua soveltavan draaman keinoin Empatiakyvyn ja omien voimavarojen kehittäminen eläytymällä ihmiskunnan sankareihin		**L5**
T6	**Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistaminen**	**S3**	
	Kehollisen ilmaisun kehittäminen		**L2, L1, L4**
T/	**Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen**	**S2**	
			L1, L2,L3

Puheen ja draaman tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen T2 ja T5

- Harjoitellaan ryhmäviestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa leikkien ja roolipelien avulla.
- Opettajan kertomien satujen ja tarinoiden jälleenkerronta ja eläytyvä työstäminen draaman avulla
- Pienet esitykset ja muut ilmaisutaidon harjoitukset

- Harjoitellaan kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista.
- Leikit ja roolileikit

S2 Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen T1, T3, T4, T6

- Oman ilmaisun kehittäminen lorujen, riimien, runojen, rytmien ja kertomusten avulla koko ryhmässä tai pienryhmissä
- Harjoitellaan äänenkäytön ja artikulaation hallitsemista puhe- ja ele-harjoitusten avulla.
- Sana- ja rytmitajua harjoitellaan loruilla ja riimeillä
- Tutustutaan omaan fyysiseen ilmaisuun leikkien ja roolileikkien avulla.

S3 Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen T7

- Tutustuminen kansansatujen, kertomusten ja lorujen aarteistoon.

S4 Luovan ajattelun ja tunne-elämän kehittäminen

- Sadutus
- Luova leikki
- Oma draamaleikki pienryhmissä

Vuosiluokka 2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T2 ja T5

- Harjoitellaan ryhmäviestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.leikkien ja roolipelien avulla.
- Opettajan kertomien satujen ja tarinoiden jälleenkerronta ja eläytyvä työstäminen draaman avulla.Pienet esitykset ja muut ilmaisutaidon harjoitukset.
- Harjoitellaan kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista.
- Leikit ja roolileikit

S2 Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen

T1, T3, T4, T6

- Oman ilmaisun kehittäminen lorujen, riimien, runojen, rytmien ja kertomusten avulla koko ryhmässä tai pienryhmissä
- Harjoitellaan äänenkäytön ja artikulaation hallitsemista puhe- ja ele-harjoitusten avulla. Sana- ja rytmitajua harjoitellaan loruilla ja riimeillä
- Tutustutaan omaan fyysiseen ilmaisuun ja kehon hallintaan leikkien ja roolileikkien avulla.

S3 Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen

T7

- Tutustuminen kansansatujen, kertomusten, legendojen ja elainsatujen aarteistoon.

S4 Luovan ajattelun ja tunne-elämän kehittäminen

- Sadutus
- Luova leikki
- Draamaleikki, kuten elaintarinoiden tekeminen draaman keinoin.

Vuosiluokka 3

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T2 ja T5

- Harjoitellaan ryhmäviestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.leikkien ja roolipelien avulla.
- Opettajan kertomien tarinoiden jälleenkerronta ja eläytyvä työstäminen draaman avulla.Pienet esitykset ja muut ilmaisutaidon harjoitukset.
- Harjoitellaan kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Tehdaan dialogeja.
- Leikit ja roolileikit, esimerkiksi eri perinteisten toiden esittaminen draaman keinoin.

S2 Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen

T1, T3, T4, T6

- Oman ilmaisun kehittäminen puheharjoitusten, runojen, rytmien ja kertomusten avulla koko ryhmässä tai pienryhmissä
- Harjoitellaan äänenkäytön ja artikulaation hallitsemista puhe- ja ele-harjoitusten avulla. Sana- ja rytmitajua harjoitellaan puheharjoituksilla, runoilla ja proosateksteilla.
- Tutustutaan omaan fyysiseen ilmaisuun ja kehon hallintaan leikkien ja roolileikkien avulla.

S3 Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen

T7

- Tutustuminen suomalaisiin tarinankertojiin, kuten Topelius. Suomen kansan arvoituksia ja tyorunoja.

S4 Luovan ajattelun ja tunne-elämän kehittäminen

- Omien kertomusten ja runojen luominen yhdessa ja yksin, esimerkiksi luontokokemuksesta innostamana.
- Omien kielien keksiminen.
- Aidinkielen sanojen laatujen maisteleminen ja ilmaiseminen.
- Dialogien tekeminen yhdessa, esimerkiksi perinteisiin toihin liittyvissa draamaleikeissa.
- Improvisaatioharjoitukset.

Vuosiluokka 4

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T2 ja T5

- Harjoitellaan ryhmäviestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.leikkien ja roolipelien avulla.
- Opettajan kertomien tarinoiden jälleenkerronta ja eläytyvä työstäminen draaman avulla. Pienet esitykset ja muut ilmaisutaidon harjoitukset.
- Harjoitellaan kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista.
- Roolileikeissä teemana esimerkiksi elementit ja temperamentit sekä Kalevalan ja Eddan sankareita.

S2 Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen

T1, T3, T4, T6

- Oman ilmaisun kehittäminen puheharjoitusten, runojen, rytmien ja kertomusten avulla koko ryhmässä tai pienryhmissä. Kalevala lausutaan puheen selkeyden, sanojen laatutajunnan

ja hengityskaaren kehittamiseen. Eddaa ym alkusoinnullista runoutta lausutaan puheilmaisun ankkuroimisen ja ilmaisun rohkeuden kehittämisen.

- Harjoitellaan äänenkäytön ja artikulaation hallitsemista puhe- ja ele-harjoitusten avulla. Sana- ja rytmitajua harjoitellaan puheharjoituksilla, runoilla ja proosateksteillä.
- Kasvatetaan sanatonta ilmaisua ja kehon hallintaa puheäänen perustana.

S3 Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen

T7

Tutustutaan ilmaisun kautta Kalevalan ja/tai Eddan kertomuksiin kertomuksiin ja äidinkielen laatuihin.

S4 Luovan ajattelun ja tunne-elämän kehittäminen

- Omien kertomusten ja runojen luominen yhdessä ja yksin, esimerkiksi Kalevalan/ Eddan innostamana.
- Äidinkielen sanojen laatujen maisteleminen ja ilmaiseminen.
- Improvisaatioharjoitukset.

Vuosiluokka 5

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T2 ja T5

- .
- Tehdään luokkanäytelmä joka perustuu helppoihin, arkkityyppisiin hahmoihin, kuten Kreikan tarustossa tai kansansaduissa.
- Harjoitellaan kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista.
- Improvisaatioharjoitukset: tarjouksen vastaanottaminen, yhteisen tarinan kertominen ym.
- Harjoitellaan viestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, esimerkiksi prosessidraaman ja tarinateatterin avulla

S2 Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen

T1, T3, T4, T6

- Oman ilmaisun kehittäminen puheharjoitusten, runojen, rytmien ja kertomusten avulla koko ryhmässä tai pienryhmissä. Heksametria lausutaan hengityskaaren ja puheäänen kehittämiseksi.
- Harjoitellaan äänenkäytön ja artikulaation hallitsemista puhe- ja ele-harjoitusten avulla.
- Mielikuvaharjoituksia tarinankerronnan tueksi.
- Esitelmän pitämisen perusharjoitukset, kuten tarinan kaaren hallitseminen ja yleisön huomioon ottaminen.
- Kasvatetaan sanatonta ilmaisua ja kehon hallintaa puheäänen perustana.

S3 Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen

T7

Tutustutaan murrerunouteen ja äidinkielen laatuihin runojen ja kertomusten avulla.

S4 Luovan ajattelun ja tunne-elämän kehittäminen

- Omien kertomusten ja runojen luominen yhdessä ja yksin.
- Äidinkielen sanojen laatujen maisteleminen ja ilmaiseminen.
- Mielikuvitus/ ja improvisaatioharjoitukset.

Vuosiluokka 6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T2 ja T5

- Harjoitellaan viestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, esimerkiksi prosessidraaman ja tarinateatterin avulla.
- Tutustutaan esineteatteriin.
- Harjoitellaan kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista.
- Improvisaatioharjoitukset: tarjouksen vastaanottaminen ja kehittäminen, yhteisen tarinan kertominen, vastanäyttelijän auttaminen.

S2 Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen

T1, T3, T4, T6

- Oman ilmaisun kehittäminen puheharjoitusten, runojen, rytmien ja kertomusten avulla koko ryhmässä tai pienryhmissä. Balladit joissa ilmaistaan toimintaa, repliikkejä ja tunnelmia.
- Harjoitellaan äänenkäytön ja artikulaation hallitsemista puhe- ja ele-harjoitusten avulla. Vokaalien laadut ja yhteys tunneilmaisuun. Hengitysharjoitukset: impulssi, kantaminen, irtipäästö.
- Mielikuvaharjoituksia tarinankerronnan tueksi.
- Esitelmän pitämisen harjoitukset, kuten tarinan kaaren hallitseminen ja yleisön huomioon ottaminen. Kynnykset; siirtyminen asiasta toiseen.
- Kasvatetaan sanatonta ilmaisua ja kehon hallintaa puheaanen perustana.

S3 Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen

T7

Äidinkielellä kirjoitettujen runojen harjoitteleminen. Humoristiset tarinat, kuten Holmöläiset.

S4 Luovan ajattelun ja tunne-elämän kehittäminen

- Omien kertomusten ja runojen luominen yhdessä ja yksin.
- Äidinkielen sanojen laatujen maisteleminen ja ilmaiseminen.
- Mielikuvitus/ ja improvisaatioharjoitukset.

Vuosiluokka 7

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T2 ja T5

- Harjoitellaan viestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, esimerkiksi prosessidraaman ja tarinateatterin avulla.
- Harjoitellaan kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista.
- Tutustutaan ilmaisun kuuteen peruseleeseen ja niiden vuorovaikutukseen.
- Improvisaatioharjoitukset: tarjouksen vastaanottaminen ja kehittäminen, statusharjoitukset, kohtauksen eteenpäin vieminen, yhteisen tarinan kertominen ym.

S2 Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen

T1, T3, T4, T6

- Harjoitellaan äänenkäytön ja artikulaation hallitsemista puhe- ja ele-harjoitusten avulla.
- Mielikuvaharjoituksia tarinankerronnan tueksi.
- Esitelmän pitämisen perusharjoitukset, kuten tarinan kaaren hallitseminen ja yleisön huomioon ottaminen.
- Kasvatetaan sanatonta ilmaisua ja kehon hallintaa puheäänen perustana.

S3 Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen

T7

Tutustutaan oman maan kirjailijoihin, yhdistetään esitelmä ja runojen \tekstien lausuminen.

S4 Luovan ajattelun ja tunne-elämän kehittäminen

- Omien kertomusten ja runojen luominen yhdessä ja yksin.
- Äidinkielen sanojen laatujen maisteleminen ja ilmaiseminen.
- Mielikuvitus/ ja improvisaatioharjoitukset. Puheen kuuden peruseleen harjoitteleminen.

Vuosiluokka 8

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T2 ja T5

- Tehdään luokkanäytelmä jossa työstetään tarinan eteenpain viemista yhdessa. Henkilokohtaiset vahvuudet, kuten musiikki, laulu, näytteleminen, lavasteen tekeminen, valosuunnitelmien laatiminen yms. saavat nousta esille.
- Harjoitellaan kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista.
- Improvisaatioharjoitukset: tarjouksen vastaanottaminen, yhteisen tarinan kertominen, statukset, puheen kuusi peruselettä.
- Harjoitellaan viestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, esimerkiksi prosessidraaman ja tarinateatterin avulla.

S2 Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen

T1, T3, T4, T6

- Harjoitellaan äänenkäytön ja artikulaation hallitsemista puhe- ja ele-harjoitusten avulla.
- Mielikuvaharjoituksia tarinankerronnan tueksi.
- Esitelmän pitämisen harjoitukset, kuten tarinan kaaren hallitseminen, kynnykset ja yleisön huomioon ottaminen.
- Kasvatetaan sanatonta ilmaisua ja kehon hallintaa puheäänen perustana. Kehollinen teatteri, kuten pantomiimi, klovniharjoitukset.

S3 Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen

T7

Tutustutaan suuriin ajattelijoihin ja yhteiskunnan rakentajiin. Dramatisoidaan kohtauksia heidän elämänkerrastaan.

S4 Luovan ajattelun ja tunne-elämän kehittäminen

- Omien kertomusten ja runojen luominen yhdessä ja yksin.
- Äidinkielen sanojen laatujen maisteleminen ja ilmaiseminen.
- Mielikuvitus/ ja improvisaatioharjoitukset.
- Luovan tarinankerronnan harjoitukset.

Vuosiluokka 9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T2 ja T5

- Harjoitellaan kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista.
- Improvisaatioharjoitukset: tarjouksen vastaanottaminen, yhteisen tarinan kertominen, statukset, puheen kuusi peruselettä.
- Harjoitellaan viestintää erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, esimerkiksi prosessidraaman ja tarinateatterin avulla.

S2 Kokonaisvaltaisen ilmaisun tukeminen

T1, T3, T4, T6

- Harjoitellaan äänenkäytön ja artikulaation hallitsemista puhe- ja ele-harjoitusten avulla.
- Harjoitellaan eri tekstien avulla tunteen, tahdon ja ajatusten ilmaisua, sujuvaa kertomista ja lauserakennetta.
- Mielikuvaharjoituksia tarinankerronnan tueksi.
- Esitelman pitamisen harjoitukset, kuten tarinan kaaren hallitseminen, kynnykset ja yleison huomioon ottaminen.
- Kasvatetaan sanatonta ilmaisua ja kehon hallintaa puheäänen perustana. Kehollinen teatteri, kuten pantomiimi, klovniharjoitukset. Commedia dell’arte.

S3 Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen

T7

Tutustutaan suuriin ajattelijoihin ja yhteiskunnan rakentajiin. Dramatisoidaan kohtauksia heidän elämänkerrastaan.

S4 Luovan ajattelun ja tunne-elämän kehittäminen

- Omien kertomusten ja runojen luominen yhdessä ja yksin.
- Äidinkielen sanojen laatujen maisteleminen ja ilmaiseminen.
- Mielikuvitus/ ja improvisaatioharjoitukset.
- Luovan tarinankerronnan harjoitukset.
- Empatiakyvyn kasvattaminen eläytymällä ihmiskunnan sankareihin draaman avulla.

Puheen ja draaman oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Puhe- ja draamataiteen oppimisympäristö rakennetaan yhteisölliseksi, turvalliseksi ja oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta tukevaksi ympäristöksi, jossa kasvokkainen vuorovaikutus onnistuu. Opetuksen läpäisee leikinomaisuus ja mielikuvaoppiminen. Oppiaineen sisäisen integraation lisäksi toteutetaan oppiaineiden välistä integraatiota yhdistämällä puhe- ja draamataiteen taitojen oppiminen osaksi muihinkin oppiaineisiin.
Tavoitteena on luoda pedagogisesti mielikuvitusta ruokkivia puhe- ja draamataiteen sisältö kokonaisuuksia. Oppimisen ilo, kiireetön, kuunteleva ja turvallinen ilmapiiri sekä myönteiset kokemukset ja -elämykset tukevat opetusta ja lapsen kasvua.

Vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja luokka-asteen mukaisia puhe -ja draamataiteen opintokokonaisuuksia, jotka tukevat sekä oppilaan kasvua että opetusta. Vuorovaikutustaitoihin ja turvalliseen ilmapiiriin kiinnitetään huomiota. Myönteiset kokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään mm. vuorovaikutustaitojaan. Oppitunneilla opittua voidaan esittää koulun tapahtumissa. Pyritään siihen, että oppilas osaa noudattaa sääntöjä, toimia turvallisesti ja asiallisesti, kunnioittaa toisia sekä vaikuttaa ryhmässä kiusaamista hillitsevästi

Vuosiluokille 7-9

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja luokka-asteen mukaisia puhe- ja draamataiteen opintokokonaisuuksia, jotka tukevat sekä oppilaan kasvua että opetusta. Pienryhmä- ja yksilöopetusta, joissa oppilas tulee paremmin kuulluksi ja saa yksilöohjausta.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki puheessa ja draamassa

Yleisesti

Myönteisessä tyttöjen ja poikien rinnakkain työskentelyssä tuetaan tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä, oman itsen ja toisten hyväksymistä, auttamisvalmiutta turvallisessa ilmapiirissä moninaiset kulttuuriset lähtökohdat huomioon ottaen.
Pienryhmätyöskentelyssä voidaan tukea erityisapua tarvitsevia oppilaita.

Vuosiluokilla 1-2

Puhe- ja draamataiteen opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, erilaisten välineiden käyttöä ja oppilaiden ryhmittelyä koskevat ratkaisut niin, että oppilas kykenee parhaansa mukaan iloitsemaan tekemisestään. Puhe- ja draamataiteen opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä tilanteita ja vahvistetaan näin oppilaan yhteistyötaitoja ja itsetuntoa.

Vuosiluokilla 3-6

Puhe- ja draamataiteen tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus osallisuuteen ja yhteisöllisyyden kokemiseen. Opetuksessa on kannustava ja hyväksyvä työskentelyilmapiiri. Selkeällä viestinnällä ja tunti tilanteiden organisoinnilla tuetaan oppilaiden turvallisuuden tunnetta. Sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella.

Vuosiluokille 7-9

Puhe- ja draamataiteen tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus osallisuuteen ja yhteisöllisyyden kokemiseen. Opetuksessa on kannustava ja hyväksyvä työskentelyilmapiiri. Selkeällä viestinnällä ja tunti tilanteiden organisoinnilla tuetaan oppilaiden turvallisuuden tunnetta. Sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota murrosiän kehollisten ja psyykkisten muutosten tuomien haasteiden voittamiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi oppilaanohjauksessa

Vuosiluokka 1

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuunteluun, havainnointiin ja jäljittelyyn. Myös kehon hallinnan ja koordinoinnin hahmottamisen kehittymiseen kiinnitetään huomiota.

Vuosiluokka 2

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuunteluun, havainnointiin ja jäljittelyyn. Oppimisprosessin kannalta on keskeistä edistyminen kehon hallinnan ja koordinoinnin hahmottamisessa ja sanallisen ja sanattoman viestinnän selkeyttämisessä.

Vuosiluokka 3

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuuntelun ja itsensä ilmaisun tasapainoon, havainnointiin, pitkäjänteiseen harjoitteluun ja tavoitteellisuuteen. Oppimisprosessin kannalta on keskeistä edistyminen kehon hallinnan ja koordinoinnin sanallisessa ja sanattomassa viestinnässä.

Vuosiluokka 4

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuuntelun ja itsensä ilmaisemisen tasapainoon, havainnointiin, pitkäjänteiseen harjoitteluun ja tavoitteellisuuteen. Oppimisprosessin kannalta on keskeistä jatkuva edistyminen puheäänen selkeydessä ja monipuolisuudessa sekä kehon hallinnassa ilmaisun perustana. Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

Vuosiluokka 5

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuuntelun ja itsensä ilmaisun tasapainoon, havainnointiin, pitkäjänteiseen harjoitteluun ja tavoitteellisuuteen. Oppimisprosessin kannalta on keskeistä jatkuva edistyminen puheäänen selkeydessä ja monipuolisuudessa sekä kehon hallinnassa ilmaisun perustana. Esiintyminen on tärkeä osa arviointia viidennestä luokasta lähtien. Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

Vuosiluokka 6

Oppilaalle annetaan jatkuvaa kannustavaa palautetta siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuuntelun ja itsensä ilmaisun tasapainoon, havainnointiin, pitkäjänteiseen harjoitteluun ja tavoitteellisuuteen. Oppimisprosessin kannalta on keskeistä jatkuva edistyminen puheäänen selkeydessä ja monipuolisuudessa sekä kehon hallinnassa ilmaisun perustana. Esiintyminen sekä yksin että osana ryhmää on tärkeä osa arviointia. Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

Vuosiluokka 7

Oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Oppilasta autetaan itsearvioinnissa. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuuntelun ja itsensä ilmaisun tasapainoon, havainnointiin, pitkäjänteiseen harjoitteluun ja tavoitteellisuuteen. Oppimisprosessin kannalta on keskeistä jatkuva edistyminen puheäänen selkeydessä ja monipuolisuudessa sekä kehon hallinnassa ilmaisun perustana. Esiintyminen sekä yksin että osana ryhmää on tärkeä osa arviointia.
Aloitteellisuus pienimuotoisissa esityksissä otetaan huomioon positiivisena seikkana arvioinnissa. Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

Vuosiluokka 8

Oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Oppilasta autetaan itsearvioinnissa. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuuntelun ja itsensä ilmaisun tasapainoon, havainnointiin, pitkäjänteiseen harjoitteluun ja tavoitteellisuuteen. Oppimisprosessin kannalta on keskeistä jatkuva edistyminen

puheäänen selkeydessä ja monipuolisuudessa sekä kehon hallinnassa ilmaisun perustana. Esiintyminen sekä yksin että osana ryhmää on tärkeä osa arviointia. Aloitteellisuus esitysten suhteen sekä esitysprosessien loppuunsaattaminen otetaan huomioon positiivisena seikkana arvioinnissa. Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

Vuosiluokka 9

Oppilaalle annetaan jatkuvaa palautetta siten, että se rohkaisee yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Oppilasta autetaan itsearvioinnissa. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyötaitoihin, kuuntelun ja itsensä ilmaisun tasapainoon, havainnointiin, pitkäjänteiseen harjoitteluun ja tavoitteellisuuteen. Oppimisprosessin kannalta on keskeistä jatkuva edistyminen puheäänen selkeydessä ja monipuolisuudessa sekä kehon hallinnassa ilmaisun perustana. Esiintyminen sekä yksin että osana ryhmää on tärkeä osa arviointia. Aloitteellisuus esitysten suhteen sekä esitysprosessien loppuunsaattaminen otetaan huomioon positiivisena seikkana arvioinnissa. Oppilaalle annetaan kouluvuoden päätteeksi kirjallinen, kannustava lausunto koulukohtaisesti päätettävästä luokasta lähtien.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

- Satujen kuunteleminen ja jälleenkerronta, tarinan kokonaisuuden hahmottaminen (L1)
- Vuorovaikutustaitojen harjoittelu (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelu, puheenvuoron odottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Runoja ja loruja leikkien (L1, L4)
- Hyvät tavat (L3)
- Omien ja toisten tunteiden tunnistaminen satujen ja draamaleikkien kautta (L2, L3)
- Moraalitarinat (L3)
- Kansansadut (L2, L3)
- Leikit, pelillisyys, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat edistävät sekä oppimisen iloa että edellytyksiä luovaan ajatteluun. (L1)
- Sadutus, kerrontaharjoitukset ja sanaimprovisaatio. (L1, L2, L7)

Vuosiluokka 2

- Runoja ja loruja leikkien (L1, L2)
- Vuorovaikutustaitojen harjoittelu draaman keinoin (L2)
- Kysymys-vastausleikit (L1)
- Toisten oppilaiden runojen kuuntelu (L2)
- Hyvät tavat (L3)
- Omien ja toisten tunteiden tunnistaminen draamaleikkien avulla (L3)
- Oman materiaalin tuottaminen alusta loppuun (sadutus) (L2, L6)
- Moraalitarinat (L3)
- Draamaleikit -ja harjoitukset joissa avainasemassa toisen huomioonottaminen (L1, L2, L6, L7)

Vuosiluokka 3

- Vuorovaikutustaitojen harjoittelu (puhumisen ja kuuntelemisen vuorottelupuheenvuoronodottaminen ja pyytäminen) (L2)
- Runoja ja loruja toiminnallisesti leikkien. (L1)
- Oman runon harjoitteleminen ja esittäminen. (L1, L2, L4)
- Toisten runoesitysten kuunteleminen. (L2)
- Omien ja toisten tunteiden tunnistaminen

LÄHTEET

I OSA: YLEINEN OSA JA II OSA: PERUSOPETUS

Ahlman, E. 1982. Ihmisen probleemi. Jyväskylä: Gummerus.

Ahmavaara, U. 2011. Arvioinnin vaikutus ihmiseksi tulemisessa – ajatuksia oppilaan arvostelusta. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi.

Atjonen, P. 2011. Arviointi kasvatuksessa. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi.

Atjonen, P. 2013. Näytön paikka? Arviointi omannäköisen oppimisen edistämisessä. Luento opetussuunnitelmaseminaarissa Opetushallituksessa 30.10.2013.

Aula, M.K. 2007. Leikki suojaa lapsen mielenterveyttä. Maria Kaisa Aulan haastattelu. Steinerkasvatus 3/2007, 24–25.

Bergström, M. 2009. Pieni lapsi ja nykykoulu. Teoksessa T. Jantunen & R. Lautela (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Helsinki: Tammi.

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus. Pedagogisia kohtaamisia lasten ja nuorten maailmassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Chomsky, N. 2006. Language and Mind. Third Edition. Cambridge: University Press.

Dahlstöm, M. & Teräsvirta, M. 2014. Kasvatus on taidetta. Helsinki: Osuuskunta Ciris.

Dewey, J. 1957. Koulu ja yhteiskunta. Suom. K. Kajava. Helsinki: Otava.

Dewey, J. 1998. Experience and education. The 60th anniversary edition. West Lafayette, IN: Kappa Delta Pi.

Dufva, H. 1993. Tiedätkö? Tajuatko? Oivallatko? Matkoja kielen ja kulttuurin sisään. The Competent Intercultural Communicator. Teoksessa L. Löfman, L. Kurki-Suonio, Pellinen, S. & J. Lehtonen (toim.).AFinLA Yearbook 1993. Publications de l'association finlandaise se linguistique appliquée 51, 11 – 27.

Dunderfelt, T. 2006. Voimavarana itsetuntemus. Helsinki: Kirjapaja Oy.

EPC ohjeisto. 2013. European Portfolio Certificate. European Council for Steiner Waldorf Education.

Freinet, C. 1987. Ihmisten koulu. Käytännön opas kansan koulun työvälineiden, opetusmenetelmien ja kasvatuksen järjestämiseen. Suom. L. Oksanen. Helsinki: Elämänkoulu.

Gergen, K. J. 2009. Relational Being. Beyond Self and Community. Oxford: University Press.

Hannula, A. 2011. Paulo Freire: yhteiskunnallista pedagogiikkaa. Teoksessa J. Paalasmaa (toim.) Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Juva: PS-Kustannus, 251–263.

Heidegger, M. 1971/2001. Poetry, Language, Thought. New York: Perennial Classics.

Heikkinen, V. 2007. Kielen voima. Helsinki: Gaudeamus.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

von Heydebrand, C. (1966) The curriculum of the First Waldorf School: Forest Row: Steiner Schools Fellowship Publications

Jantunen, T. & Haapaniemi, R. 2013. Iloa kouluun. Avaimia kouluviihtyvyyteen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Juuso, H. 2009. Ajatteleva koulu – Matthew Lipman ja P4C. Teoksessa T. Tomperi & H. Juuso (toim.) Sokrates koulussa – Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa. Tampere: niin&näin, 97–118.

Järvenoja, H. & Järvelä, S. 2013. Regulating emotions together for motivated collaboration. Teoksessa M. Baker, J. Andriessen & S. Järvelä (toim.) Affective learning together. Social and emotional dimensions of collaborative learning. London: Routledge Taylor & Francis Group, 162–181.

Kauppila, R. A. 2007. Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktiiviseen oppimiskäsitykseen. Opetus 2000. Juva: PS-Kustannus.

Kannisto, H. 1984. Filosofisen antropologian mahdollisuudesta. Suomen Filosofisen Yhdistyksen vuosikirja. Ajatus 41.

Kazepides, T. 2010. Education as Dialogue. Its Prerequisites and Its Enemies. Montreal: McGill-Queen's University Press.

Keltikangas-Järvinen, L. 2014. Maailman paras koulu? Porvoo: WSOY.

Krohn, S. 1996. Etsin ihmistä. Helsinki: WSOY.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

Lipman, M. 2007. Thinking in Education. Cambridge: University Press.

Lukkarila, S. 2014. Olympialaiset, viidensien luokkien yhteinen haaste. Julkaisussa Ihmisen kokoinen koulu. Vantaan seudun steinerkoulun juhlalehti 1/2014.

Luomi, A., Paananen, J., Viberg, K. & Virta, L. 2011. Keke koulussa. Kestävän kehityksen opas. Helsinki: Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus.

Luotonen, M. ym. 2014. Leirikoulu purjelaivalla. Julkaisussa Ihmisen kokoinen koulu. Vantaan seudun steinerkoulun juhlalehti 1/2014.

Mansikka, J. E. 2007. Om Naturens förvandlingar. Vetenskap, kunskap och frihet i Rudolf Steiners tidiga tänkande. Idehistoriska perspektiv på Waldorfpedagogiken. Pedagogiska institutionen forskningrapport 211. Helsinki: Helsingfors universitet.

Mansikka, J-E. 2012. Steinerpedagogiikan ihmiskäsitys saksalaisen idealismin valossa.

[esitelmä] Steinerpedagogiikan ihmiskäsitys -seminaari 6.9.2012. Helsinki.

Mantila, H. 2002. Suunvuoro. Virittäjä 4/2002. Kotikielen seuran aikakauslehti, 489.

Marton, F. & Booth, S. 1997. Learning and Awareness. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Mathisen, A. 2012. Mysteeri ja ongelma eli taito tehdä hyviä kysymyksiä. Steinerkasvatus 1.

Montessori, M. 1940. Lapsen salaisuus. Suom. J. A. Hollo. Porvoo: WSOY.

Montessori, M. 1989. What you should know about your child. Based on lectures delivered by Maria Montessori. Oxford: Clio Press.

Mäenpää, P. 2012. Numerot haittaavat oppimista. Helsingin Sanomat 29.5.2012.

Mäntymäki, M. 2012. Lapset ja nuoret sosiaalisessa mediassa. Teoksessa H.

Niemi & R. Sarras (toim.) Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Niemi, H. 2012. Opettajan vastuun rajat ja rajattomuus sosiaalisen median keskellä. Teoksessa H. Niemi & R. Sarras (toim.) Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Niemi, H. & Sarras, R. (toim.) 2012. Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Niiniluoto, I. 2011. Ihmiskuvan ulottuvuudet. Tiedepolitiikka 4/2011.

Nikkola, T., Rautiainen, M., Moilanen, P., Räihä, P. & Löppönen, P. 2013. Kielen prosessit oppiaineintegraation perustana. Teoksessa T. Nikkola, M. Rautiainen & P. Räihä (toim.) Toinen tapa käydä koulua. Kokemuksen, kielen ja tiedon suhde oppimisessa. Tampere: Vastapaino, 145–168.

Ollila, M. 2008. Lauman valta. Helsinki: Edita.

Paalasmaa, J. 2009. Omassa rytmissä. Steinerkoulun idea ja käytännön sovellukset. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paalasmaa, J. (toim.) 2011a. Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paalasmaa, J. 2011b. Lapsilähtöisyys ja vapaus. Miten lapsilähtöisyys ja vapauskäsitteet ymmärretään steiner-, montessori ja freinetpedagogiikassa? Tampere: Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö.

Paalasmaa 2014. Aktivoi oppilaasi. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paalasmaa 2015. Mikä on luokanopettajavaiheen oikea pituus? Steinerkasvatus 1/2015.

Peltonen, J. 2012. Romufysiikkaa. Steinerkasvatus 4.

Rauhala, L. 2009. Henkinen ihminen. Helsinki: Gaudeamus.

Rauste-von Wright, M. von Wright, J. & Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.

Rawson, M. & Richter, T. (eds.) 2003. The Educational Tasks and Content of the Steiner

Waldorf Curriculum. Sussex: Steiner Schools Fellowship Publications.

Rawson, M. & Richter, T. (toim.) (2004) Steinerkoulun kansainvälinen opetussuunnitelma. Tampere: Steinerpedagogiikan seura ry.

Rawson, M. 2011. Työkaluja opetuksen laadun kehittäämiseen. Jyväskylä: Steinerkasvatuksen liitto.

Rousseau, J. J. 1933. Emile eli kasvatuksesta. Suom. J. Hahl. Porvoo–Helsinki: WSOY.

Skinnari, S. 1988. Steinerpedagoginen ihmiskuva ja kasvatuskäytäntö luokilla 1–4. Osa I. Kasvatus taiteena. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 50/1988. Oulu: Oulun yliopisto.

Skinnari, S. 2004. Pedagoginen rakkaus. Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Skinnari, S. 2011. Kasvu ihmisyyteen ja pedagoginen rakkaus. Teoksessa J. Paalasmaa (toim.) Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Juva: PS-Kustannus, 295–300.

Steiner, R. 1920. Die Kernpunkte der Sozialen Frage. Stuttgart: der Kommende Tag, A.G., Verlag.

Steiner, R. 1967. Totuus ja tiede. Suom. N. Kaila. Helsinki: Suomen antroposofinen liitto. Alkuteos Wahrheit und Wissenschaft ilmestyi 1892.

Steiner, R. 1975. Yhteiskunnallisen kysymyksen ydinkohtia. Suom. R. Wilenius. Oulu: Kaleva.

Steiner, R. 1976. From Symptom to Reality in Modern History. Rudolf Steiner Press.

Steiner, R. 1979. Vapauden filosofia. Erään modernin maailmankatsomuksen luonnos. Suom. R. Wilenius. Jyväskylä: Gummerus. Alkuteos Die Philosophie der Freiheit ilmestyi 1894.

Steiner, R. 1983. Lapsen kasvatus hengentieteen kannalta. Suom. K. Sorma. Helsinki: Suomen antroposofinen liitto.

Steiner, R. 1988a. Pedagogiikka ja taide. Suom. K. Virkkunen. Tampere: Tammes ry.

Steiner, R. 1988b. Yleispedagogiikkaa. Helsinki: Suomen antroposofinen liitto.

Steiner, R. 1989. Tasapainoinen kasvu ja kasvatus. Suom. R. Wilenius. Helsinki: Suomen antroposofinen liitto.

Steiner, R. 1996. Opettamisen taito. Steiner-koulun opetusmenetelmiä. Suom. I. Järnefelt & A. Ingervo. Helsinki: Steinerpedagogiikan seura.

Steiner, R. 1996. Education for Adolescents. Eight Lectures given to the teachers of the Stuttgart Waldorf School June 12–19, 1921. Foundations of Waldorf Education. (Translated by Carl Hoffmann). Barrington, MA: Anthroposophic Press.

Steiner, R. 2004. Kasvatus- ja opetustaito ihmisolemuksen terveen kehittymisen perustana. Suom. M. Tapaninen. Helsinki: Kirjokanta.

Steiner, R. 2009. Ihmistutkimus pedagogiikan perustana. Yleinen ihmisoppi.Suom. U. Ahmavaara & R. Rieckmann. Tampere: Tammes ry.

Stenberg, K. 2011. Riittävän hyvä opettaja. Juva: PS-kustannus.

Stockmeyer, K. 1969. Rudolf Steiner's Curriculum for Waldorf Schools: Forest Row: Steiner Schools Fellowship Publications.

Syrjäläinen, E. 1990. Oppilaiden ja opettajien roolikäyttäytyminen luokkahuoneyhteisössä. Etnografinen tapaustutkimus peruskoulun ja steinerkoulun 4. vuosiluokalta. Opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia n:o 78. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Tomperi, T. 2009. Johdanto: Kasvatus, pedagoginen filosofia ja filosofianopetus. Teoksessa T. Tomperi & H. Juuso (toim.) Sokrates koulussa – Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa. Tampere: niin&näin, 9–27.

Tomperi, T. & Juuso, H. 2009. Ehdotuksia filosofianopetuksen tehostamiseksi toisen asteen koulutuksessa. Teoksessa T. Tomperi & H. Juuso (toim.) Sokrates koulussa – Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa. Tampere: niin&näin, 80–94.

Uusikylä, K. 2012. Luovuus kuuluu kaikille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wilenius, R. 2003. Mitä on ihminen? Filosofiaa ihmisestä ja inhimillisestä kasvusta. Toinen, uudistettu painos. Helsinki: Dialogia.

Wilenius, R. 2015. Reijo Wilenius - Mietteitä näköalapaikalta. Haastattelu Maija Pietikäinen. Steinerkasvatus 2.2015.

Etelä-Pohjanmaan Steinerkoulun tuntikehys:

ETELÄ-POHJANMAAN STEINERKOULUN TUNTIKEHYS

	Vuosiluokat											
Aine	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**VN**	**lisäys**	**EP:N**
Äidinkieli 1	7	7	4	5	5	4	4	4	2	**42**		42
A1-kieli ...	0,5	0,5	2	2	2	2	2	2	3	**16**		16
B-kieli - / 2	0,5	0,5	2	2	2	2,0	2	2	2	**6**	**9**	15
Matematiik	3	3	4	4	4	3	3	4	4	**32**		32
Ympäristö	2	2	3	3	2	2				14		14
Biologia ja maantieto -/-/ 7							2,5	2,5	2	7		7
Fysiikka ja kemia -/ -/ 7							2,5	2,5	2	7		7
Terveystieto -/-/ 3							1	1	1	3		3
Ympäristö- ja luonnontietoaineet yhteensä 4 / 10 / 17										**31**		
Uskonto /	1	1	2	1	1	1	1	1	1	**10**		10
Historia ...3 / 4					1	2	1	1	2	**7**		7
Yhteiskuntaoppi ...2/3					1	1			3	**5**		5
Musiikki 2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8	**1**	9
Kuvataide	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9		9
Käsityö 4 /	2	2	1	1	1	1	1	1	1	11		11
Liikunta (e	2	2	2	3	2	2	3	2	2	20		20
Kotitalous ...3							1	1	1	3		3
Taide-ja taitoaineiden valinnaiset ...6 / 5 (opetuksenjärjestäjän valitsemat)										***11***		*11*
Kuvataide 2 / 5 / 2									1,0			
Draama				1,0	1,0			1,0				
Käsityö			*1*	*1*	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0			
Taito- ja taideaineet yhteensä										**62**		**64**
Oppilaanohjaus ... 2							0,5	0,5	1	**2**		**2**
Muut valinnaiset ... 9										**9**		9
Opetuksenjärjestäjän valikoimasta (oppilaan valinta)												
					2	2	2	2	1			
EP:N	***20***	***20***	***23***	***24***	***27***	***25***	***30***	***30***	***31***		***10***	***231***
Valtioneuvoston tuntijaon vähimmäistuntimäärä	19	19	22	24	25	25	29	29	30	**222**		
Vuosilu	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	Yht.	lisäys	Yht.
n minimitur	*1*	*1*	*0*	*0*	*1*	*0*	*1*	*1*	*1*		*10*	

*VN = Valtioneuvoston 28.6.2012 asettama vähimmäistuntijako, jota perusopetusta antavien koulujen on noudatettava - miniminä.